T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Gazetecilik Anabilim Dalı

LÂİK-ANTİLÂİK EKSENİNDE KADININ SİYASALLAŞMASININ TÜRK YAZILI BASININDAKİ TEMSİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hicran ÖZDAMAR
92050002293

DANIŞMANI : Yard. Doç. Dr. Soner YAĞLI

İZMİR-2009

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne sunduğum Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Hicran Özdamar

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 13/02/2009 tarih ve 1260 sayılı kararı ile oluşturulan jüri Genel Gazetecilik Anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi 92052293 No'lu Hicran ÖZDAMAR'ın aşağıda (Türkçe / İngilizce) belirtilen tezini incelemiş ve adayı 18/03/2009 günü saat 10.00'da 60 dakika **süren tez savunmasına almıştır.**

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı/başarısız/düzeltilmesi gerekli olduğuna oybirliğiyle / ~~oyçokluğuyla~~ karar vermiştir.

Yard. Doç. Dr. Soner YAĞCI
BAŞKAN

Başarılı ☒

Başarısız ☐

Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

Doç. Dr. Dilek İNANER
ÜYE

Başarılı ☒

Başarısız ☐

Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

Doç. Dr. Pelin AYDAR
ÜYE

Başarılı ☒

Başarısız ☐

Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

Tezin Türkçe Başlığı: Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili

Tezin İngilizce Başlığı : The name of The Representation of The Politicization of The Women on The Axis of Secular-Unsecular in Turkish Press

---

* 1. Yüksek Lisans Tezi savunma süresi asgari 45 azami 90 dakikadır.
2. Tutanak (jürinin karar ve imzaları haricinde) **bilgisayarda** doldurulmalıdır.
3. **Tez başlığı (İngilizce ve Türkçe) mutlaka belirtilmelidir.**
4. Yüksek Lisans Tez savunmasında üyelerden en az birinin **anabilim dışından** olması zorunludur.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR……...V

ŞEMA ve TABLOLAR……....VII

GİRİŞ……....1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR KİMLİK SORUNU OLARAK TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN KAVRAMININ KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARDALANI: DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KADININ SİYASALLAŞMASINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Ayrım Noktasında Kadın……...8
2. Dünyada Toplumsal Cinsiyetçi Bakışaçısından Öteki Olarak Kadın Kimliğinin Belirişi: Erkeksilik Kadınsılık Rollerinin Parçalanışı…….....10
   2.1. Kadının Bir Kimlik Olarak Ortaya Çıkışı……...12
   2.2. Kadının Kamusal Alana Çıkışı ve Toplumsallaşması: Siyasal Kadının Belirmesinin Ön Gelişmeleri…….....16
   2.3. Değişen Siyaset ve Toplumsal Hayatın Odak Noktası Olarak Kadın……20
3. Türkiye'de Kimlik Siyasetleri ve Toplumsal Hayatta Kadının Bir Kimlik Olarak Algısı: Kadın Söyleminin Gelişimi ve Değişimi 22
   3.1. Cumhuriyet Öncesi Çağdaşlaşma, Batılılaşma ve Modernleşme Projesinde Kadın…….....25
   3.2. Bir Medeniyet Projesi ve Modernleşmenin Kurucu İdeolojisi Olarak Kemalizm'in Kadın Kurgusu……30

3.2.1. Cumhuriyet Rejimi ve Türk Modernleşmesinin Mihenk Taşı Olarak Kadının Toplumsal Hayata Katılması: Ev Kadını ve Anne Rolünden Sıyrılışı…….34

3.2.2. Kemalist Projede Siyasal Kadın Kurgusu……...37

4. Türkiye'de Değişen Siyaset Algısı ve Gündelik Hayatın Öznesi Olarak Kadın…….41

4.1. Lâik-antilâik Ekseninde Kadın Sorunsalı……...43

4.1.1. Siyasal İslâm'ın Kadın Kurgusunu Etkileyen Unsurlar……..46

4.1.2. İslâm, Kamusal Alan ve Kadın……50

4.2. Siyasal Söylemin Dönüşüm Noktalarında Kadın Sorunsalı……...53

4.2.1. 1990 Sonrası Toplumsal Dönüşüm ve Kültürel Değişim……61

4.2.2. Gelenekselliğin Kırılışı ve İslâmi Kadın Algısı: Kırsal/Kentsel Dönüşüm İçerisinde Gündelik Hayatta Yeni Kadın Yüzleri……65

4.2.3. Lâik-antilâik ayrımında Kadının Siyasallaşması: Siyasete Gir(emey)en Kadın……...68

İKİNCİ BÖLÜM

1980 SONRASI TÜRK YAZILI BASININDA LÂİK-ANTİLÂİK EKSENİNDE KADININ KURGULANIŞI VE SİYASAL KADINA İLİŞKİN OLUŞTURULAN SÖYLEM

1. Medyada Yaşanan Kırılma: 1980 Sonrası Toplumsal, Siyasal, Ekonomik ve Kültürel Dönüşüm……75

1.1. Medyadaki Değişimi Öncelleyen Gelişmeler…….80

1.2. Değişen Sahiplik/Sermayedar Yapıları……..85

2. Toplumsal Hayatın Dönüşümü, Bu Dönüşümün Medyası……92

3. 1990'larla Birlikte Oluşan Yeni Düzenin Yeni Kurguları……98

3.1. Gazeteciliğin Yeni Algısı…….106

3.2. Yeni Kimlikler, Yeni Hayatlar, Yükselen Değerler ve Yükselen Değerlerin Medyası……...110

4. Popüler Kültürün Bir imgesi Haline Dönüştürülen Kadın: Tüket(il)en Kadın Kurgusu……...116

5. Siyasal Kadının Medyada Resmedilişi……119

5.1. Lâik Basında Kadına Yönelik Siyasallaş(tırıl)ma Söylemi……..123

5.2. Antilâik Basında Kadına Yönelik Siyasallaş(tırıl)ma Söylemi……127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK YAZILI BASININDA 8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜNE İLİŞKİN HABERLERİN SÖYLEM ANALİZİ: 8 MART 2007 DÜNYA KADINLAR GÜNÜ ÖRNEK OLAYI

1. Araştırmanın Metodolojisi……130

1. 1. Araştırmanın Amacı……..132

1. 2. Araştırmanın Örneklemi……133

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları ……135

1. 4. Haber Çalışmalarında Söylem Analizi……..136

2. Lâik-antilâik Yazılı Basında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin Haberlerin Söylem Analizi Yöntemiyle Çözümlenmesi ……..144

2. 1 Nicel Veriler……...144

2. 2. Makro Yapısal Özellikler……..145

2. 2. 1. Tematik Yapılar, Başlıklar, Spot Kullanımı ve Haber Girişleri…...146

2. 2. 2. Şematik Yapılar……182

2.3 Mikro Yapısal Özellikler……184

2. 3. 1. Sözcük Seçimleri, Yan Cümleler Arasındaki Bağlantılar ve İma Edilenler……184

2. 3. 2. Söylemin Kuruluşunda Nedensellik Bağları……...202

2. 3. 3. Haberde Kullanılan Üslup ve Retorik…….206

2. 4. İncelenen Haberlerdeki Anlamsal Vurgular……...233

2. 5. Haberlerde Fotoğraf Kullanımı……..235

SONUÇ…….245

KAYNAKÇA……249

EKLER…….252

KISALTMALAR

AB – Avrupa Birliği

ABD – Amerika Birleşik Devletleri

ADD – Atatürkçü Düşünce Derneği

ANAP – Anatavan Partisi

AP - Adalet Partisi

AKP - Adalet ve Kalkınma Partisi

BM – Birleşmiş Milletler

CHP - Cumhuriyet Halk Partisi

DP - Demokrat Parti

DSP – Demokratik Sol Parti

DYP – Doğru Yol Partisi

FP - Fazilet Partisi

IDP – Islahatçı Demokrat Parti

IMF – Uluslararası Para Fonu

MGK – Milli Güvenlik Kurulu

MHP – Milliyetçi Hareket Partisi

MSP – Milli Selamet Partisi

RP – Refah Partisi

RTÜK – Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

SP – Saadet Partisi

SHP – Sosyaldemokrat Halkçı Parti

TCK – Türk Ceza Kanunu

TBMM - Türkiye Büyük Millet Meclisi

TKP - Türkiye Komünist Partisi

TRT – Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

ŞEMA ve TABLOLAR

Şema 1: 8 Mart 2007 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan "İşte AKP'nin Meclisi" başlıklı haberin şeması……183

Tablo-1: Kullanılan Sözcüklere Göre Gazetelerin Sınıflandırılması……202

Tablo-2: Haber Metinlerindeki Nedensellik İlişkilerine Göre Gazetelerin Sınıflandırılması……....204

GİRİŞ

Kadın ve erkek, iki farklı cinsiyeti barındırmaktadır. İki farklı cinsiyetin tanımlandığı insan, aralarındaki ilişki ile her dönem ilgi konusu olmuştur. Cinsiyet ayrımında kadın ve erkek, yaşam alanlarında hâkim güç olmak için birbirleri arasında üstünlük savaşı vermiştir. Tarihin ilk dönemlerinden itibaren yaşanan bu süreç günümüzde önemini yitirmeden hayat bulmaktadır.

Genetik, biyolojik, fizyolojik ve anatomik farklılıklardan yola çıkılarak dişi ve eril ayrımı yaşanmaktadır. Bu durum, erkeği ve kadını birbirinden ayırmaktadır. Bir bütünü oluşturan erkek ve kadın, farklılığı barındırmakta, bu durum toplumsal yaşamda oluşturulan öğretilerle biçimlendirilmektedir. Erkeğe ve kadına toplumun yansıttığı roller yaşamın içindeki duruşu belirlemektedir. İki farklı cinsiyeti oluşturmanın ötesinde bir kimlik içine sokulan erkek ve kadın kavramı, anlamlar dizisi etrafında buluşturulmaktadır.

Kadın ve erkek cinsiyetleri üzerinden toplumsal yaşam değerlendirilmektedir. Birey ayrımına indirgenen yapıda, kadın ve erkek, toplumsal yaşamda bulundukları yere göre belli rolleri kendilerine benimsemekte ya da roller benimsetilir. Cinsiyet ayrımı ile birlikte toplumsal yaşamda kadın ve erkeğe yüklenen roller birbirinden farklı bir içerik taşımaktadır. Bunun sonucunda bir ikilem oluşmakta, kadın ve erkek farklı bakış açısına tabi tutulmaktadır. Kadın ve erkek ayrımı oluşmaktadır.

Toplumsal roller açısından bakıldığında kadın ve erkek aldıkları roller açısından ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Kadın ve erkek iki ana kimliği oluştururken, ayrım noktaları toplumsal cinsiyet düzeyinde belirlenmiştir. Kadın ve erkeğin sosyal sorumluluğuna yönelik bu durum, toplumun iki cinse bakışı ile ilgili olmaktadır. Biyolojik ve fizyolojik farklılıkların ötesinde, toplumsal yaşamdaki algılamayla kadın ve erkeğin yaşamı şekillendirilmektedir. Erkek egemen toplumsal yapıyla kadına bakış farklılaşmaktadır. Hâkim olan güç erilin elinde bulunduğundan kadın, toplumsal yaşamda birey olmak için savaşım vermek ve erkeklerin üstünlüğüne karşı girişimlerde bulunmak zorundadır. Tarih boyunca kadın erkeğe biçilen değerlerin dışında kalmış, ona ulaşabilmek amacıyla büyük gayretler içine girmiştir.

Özel konular kadının hâkimiyetinde olurken, kamusal olan erkeğindir. Kadın kamusal alana çıkmaya çalıştıkça, erkeğin gücüyle ve direnişiyle karşılaşmıştır. Çalışma yaşamından siyasete, eğitimden sivil toplum örgütlenmelerine dek kadın ve erkek ayrımı yaşanmaktadır. Ataerkil düzen içinde kadının yerinin ne olduğu, kadın ve erkek acısından hep tartışılacaktır.

Kadının varlığının toplumsal yaşam içinde kabul edilmesi birçok tartışmaları oluşturmuş, erkeklerin egemenliğin paylaşmak istememesi, kadınların mücadelesini zorlaştırmıştır. Kadın, toplumun demokratikleşme hareketleri içinde merkezi bir noktada yer alarak, varlığının kabul edilmesi ve birey olarak benimsenmesi içinde çetin bir mücadele içine girmiştir. Kadın, haklarının tanınması ötesinde, kadın ve erkeğe biçilen rollerin farklılaşması için çalışmaya girişmiştir. Tarihin ilk zamanlarından başlayarak kadın, ona biçilen roller arasında kalmıştır. Savaşlar, sanayi devrimi gibi birçok etkenle birlikte kadın modernizmin ana taşıyıcısı olarak kendisine rol biçilmiştir. Kadın, Osmanlı'nın son dönemlerinden beri görünürlüğünü arttırırken, Cumhuriyet'ten günümüze dek çağdaşlaşmanın ana unsurunu, taşıyıcılığını üstlenmiştir. Kadına Batılılaşmanın simgesi olma görevi verilmiştir. Bu durum kadının görünürlüğünü arttırmış, siyasal alan tanımlamalarında kadından söz edilmeye başlanmıştır.

Toplumsal yaşamının savaşların etkisiyle kötüleşmesi kadınların durumunu da etkilemiştir. Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı ile kadınlar erkeklerin dünyasının kapılarını aralamıştır. Kadınlar, çalışma yaşamına adım atmıştır. Bu durum kadındaki bilinçlenmenin de kıvılcımını oluşturmuştur. Cepheye giden erkeklerin yerine çalışan kadınlar, ilk kez bürokrasiyle, devlet işleriyle karşılaşmıştır. Kadın özel yaşamdan ilk kez sıyrılırken, kamusal alanda da görünürlük kazanmaya başlamıştır. Kadının görünürlük kazanması, erkek egemenliğinin bulundu alanlar içinde yer almaya başlaması, eğitim alması, çeşitli alanlarda boy göstermesi yeni bir dönemin başladığının işaretini oluşturmuştur.

Kadının özel alandan çıkarak kamusal alanda görünürlük kazanmaya başlaması Türk modernleşmesinin de bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Kurtuluş Savaşı'nda kadınların gücünün kullanılması Türkiye'de kadınlık bilincinin ilk adımlarını oluşturmuştur. Özellikle Kemalist projenin yaşama geçmesiyle kadın, Türk

modernleşmesinin mihenk taşı olarak kabul edilmiştir. Kemalist projenin toplumu dinsel yaşamın etkisinden kurtarmak, Batı'ya yanaştırmak ve kadına haklarını vermek amacı ile giriştiği yol kuşkuyla karşılanmış ve kadının kamusal alana çıkışına karşı duruşlar yaşanmıştır. Geleneksel toplumsal yapının kırılması devrimler ile olmuştur. Kadın, dinsel örgünün içinden alınırken, dinselliğin hâkim olduğu alanlarda içine kapanlar yaşanmıştır. Kemalist projenin ulaştığı özellikle kentli olarak nitelenen kadın, devrimlerin etkilerinden yararlanabilmiştir.

Kadın, Türk toplumundaki Batılılaşma ve geleneksel yaşam tarzlarının çekişme konusu olmuştur. Bu çekişme toplumun iki karşıt görüşe ayırmıştır. Kadın toplumsal yaşamda lâik ve antilâik yaşam pratikleri açısından ele alınmaktadır. Kadının İslâmcılık bakış acısı ve ataerkil düzende nasıl kurgulandığı konumuz içinde yer almaktadır. Kemalist projenin oluşturduğu lâik sistem doğrultusunda kadının görünür kılınması istenmektedir. Kadınların, Cumhuriyet Türkiye'sinin düzenlemeleriyle toplumsal yaşam içindeki konumu güçlendirilmiştir. Diğer bir bakış açısı doğrultusunda kadın siyasal İslâm'ın simgesi olarak, topluma sunulmaktadır. Türban tartışmaları içinde kadının kamusal alandaki görünürlüğü tartışılmaktadır.

Kadın, lâik – antilâik tartışmalar ekseninde, kamusal alana sürüklenmek istenirken, geleneksel rollerin değişimine yönelik girişimler yapılmamaktadır. Kadın, karşısındaki erkek egemen toplumsal yaşama boğun eğmek zorunda bırakılmaktadır. Anne, eş gibi rollerin ötesinde kadın erkeklerin dünyasında cinsiyetsizleştirilmiştir. Toplumun her alanında, eğitim, medya, siyaset, aile, din gibi birçok kurumda kadınlık yeniden üretilirken, cinsiyete dayalı iş ayrımcılığı yaşamaktadırlar. Erkek dünyasında daha erkeksi bir biçime bürünerek "kadınlıklarını" gündem dışı bırakan kadınlar, lâik – antilâik eksende ikincil ve bağımlı olan durumdan bağımsızlığa yönelik bir kurgulanma içinde olmuşlardır. Kadın bağımsızlığına yönelik adımlar atarken, lâik – antilâik karşıtlık içinde birbirlerine karşı kullanılan aynı cins ancak birbirine karşı hoş olmayan duygular besleyen bir varlık haline büründürülmektedirler.

Eğitim, medya, siyaset, sendikalar, aile, din, hukuk gibi birçok alanda kadınlık yeniden üretilirken, cinsiyete dayalı iş bölümü de göz önünde bulundurulmaktadır. Erkeğin toplumsal alanda görünürlüğü kabul edilirken, kadına özel alan verilmektedir.

Cumhuriyet'in kurucu ideolojiyle birlikte kadının kamusal alanda görünürlüğü arttırılmıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinde ilk güzellik yarışmasının 1929 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nin düzenlemesi ve bunu devletin desteğiyle yapması gibi çoğunluğu İslami geleneklere göre yaşayan bir toplumda kadına görünürlük kazandırılmasında basının kullanılmasını göstermektedir. Kadının görünürlüğü kazanmasında önemli araç olarak da basın/medya görülmüştür. İktidar ile ilişkisi doğrultusunda basın, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel devrimlerin topluma öğretilmesinde eğitmen rolünü almıştır. Yasal düzenlemeler doğrultusunda kadına seçme ve seçilme hakkının verilmesi de basın tarafından halka aktarılmış, siyasal yaşamın kapılarının açıldığı vurgulanmıştır.

Kadın, toplumsal dönüşümlerde kullanılan en büyük araç olma özelliğini Türkiye'nin tarihi boyunca korumuştur. Askeri darbeleri izleyen yıllarla birlikte oluşan değişimler toplumun her katmanını etkilemiştir. 1980 sonrasında basının değişen sermaye yapısı ve dikkatini özel yaşama çevirmesi sonucunda, kadın cinsel kimliğine kavuşurken, lâik ve antilâik eksenin en önemli tartışma konusunu da oluşturmaya adım atmıştır.

Kadının siyasal, toplumsal yaşama ve kamusal alandaki yerini almasını sağlayan araç olarak kabul edilen basın/medya, kadının sorunlarına yönelik en büyük duyarlılığı 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde göstermektedir. Kadın, böylesi "özel" günlerde hatırlanırken, kadına ve kadınlığa yönelik sorunlara yanıt aranmaktadır. "Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili" başlığını taşıyan çalışmamda, kadına bir bakış açısı getirilmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde, toplumsal cinsiyet kavramından ne kastedildiği, toplumsal cinsiyetin mecrasının ne olduğu belirtilerek, genel olarak dünyada, özel olarak Türkiye'de bu algıya ilişkin bir değerlendirme yapılacaktır. Toplumsal cinsiyet kavramının ard alanına ilişkin kavramsal ve kuramsal bir çerçevenin altı çizilecektir. Aynı zamanda Türkiye'de Cumhuriyet'in kurucu ideolojisi de diyebileceğimiz Cumhuriyet'in modernist projesi içinde kadının kurgulanışını ve İslâmi kesimin konu bağlamındaki kadın algısı incelenecek, gelenekselliğin kırılışıyla, sekürleşme ve lâik - antilâik ekseninde kadının siyasal serüvenine dair ana hatlar ortaya konacaktır. Türkiye'de toplumsal ve siyasal

anlamda kadın olgusuna dair bir çerçeve, çalışmanın ilerleyen aşamaları için bir bütünlük oluşturacaktır.

İkinci bölümde, özellikle ciddi bir yarılmayı ifade eden ve klasikleşen 1980'lerle birlikte başlayıp 1990'larda hız kazanan her alandaki değişim fırtınası neticesinde oluşan yeni siyasal söylemin kadına bakışı aktarılacaktır. Bu bölüm, kadının gündelik hayatın bir öznesi olarak medyada nasıl yer aldığını kapsamaktadır. Bunu yaparken Cumhuriyet ile başlayan ve Batılılaşmanın yüzü olarak görülen kadının, medyada 1980'lerle birlikte oluş(turul)an yeni kurgusuna da bir açılım getirilecek, ancak çalışma konusundan dolayı ağırlıklı olarak siyasal hayat üzerinden yapılacaktır. Toplumsal cinsiyet bağlamında medyada kadın söyleminin üretimi sadece yapılan haber veya siyasal ve toplumsal bir özne olarak kadının haberlerde nasıl göründüğü/kurgulandığı ile ilişkili değildir, samimiyet çerçevesinde medyanın kendi içine de bakmasını gerektiren bir düşünce dizgesini de içermektedir. Medya, toplumsal yaşamı biçimlendirme görevinde kadına yüklediği rolleri de belirlemektedir. Meydanın kadınlara yönelik belirlediği roller açısından kadının toplumsal yaşama dair değerlendirilmesi yapılacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, ele alınan konunun özelliğinden ve değerlendirilmesi hedeflenen gazetelerin ideolojik ayrımlaşmasını daha net ortaya koyabilmesinden dolayı yöntem olarak seçilen söylem analiziyle örnek olayın habere dönüşmüş biçimleri incelenecektir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde kadının daha belirgin bir konu olarak medyaya yansıması, onların sorunlarının tartışılması, sorunlara getirilen bakış açısının ne olduğunu gösterilmesi açısından önemli bir örnek olmaktadır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün yazılı basına yansımaları incelenecektir. Çalışmamıza örneklem oluşturması açısından seçilen gazetelerin, Türk basını temsil etmesine özen gösterilmiştir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında incelenen gazeteler zaman darlığı ve çalışma konusunun geniş bir alanı kapsamından dolayı Türk basını temsil eden 12 gazetenin 3 günlük yayınlarının ilk sayfa haber metinleri ele alınacaktır. Çalışmamızda örneklem olayımıza ilişkin 7 Mart 2007, 8 Mart 2007 ve 9 Mart 2007 tarihli gazetelerin sayılardaki 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne özgü haberler söylem analizi çerçevesinde incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR KİMLİK SORUNU OLARAK TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN KAVRAMININ KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARDALANI: DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KADININ SİYASALLAŞMASINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Bir kimlik belirlenmesi temelinde kadın, fizyolojik, biyolojik, anatomik özellikleriyle ayrım yaşamaktadır. Bu temelde, kadın ve erkek birbirinden farklı özellik içinde bulunmakta, yaşamsal anlamda farklı bir durum sergilemektedir. Cinsiyet özelliklerini içeren bu durum, toplumsal kavramına dâhil olmasıyla birlikte daha farklı bir anlama bürünmektedir. Toplumsal cinsiyet tanımlaması üzerinden biyolojik farklılıklardan ayrı olarak kadın ve erkeği sosyal sorumluluk alanında birbirinden uzaklaştırılmakta, ayrım noktaları artış göstermektedir. Kadının ve erkeğin toplumsal, kültürel, psikolojik yaşam içinde nasıl algılandıkları, nasıl düşünmeye tabi tutulduğu, nasıl davranışlar sergilemesi gerektiği tanımlanmaktadır. Kadın ve erkeğin kaynaklara ulaşımı, hizmetleri almadaki becerilerinin belirlenmesi, fırsatlara erişme noktasında eşit(siz) koşulları toplumsal yaşamda belirlenmektedir.

Tarihsel süreç içinde kadın, erkekten daha farklı bir davranış kalıpları içerisinde değerlendirilmekte, cinsiyet temeli üzerinden sorumluluk alanları, hak ve özgürlükleri kalıplar üzerinden bakılmaktadır. Kadın, tarihin içinde erkekler kadar önemli bir yere sahip olmasına karşın toplumsal yaşamda görünmez kılınmasıyla, birey olmaktan uzak tutulmasıyla, cinsler ayrımında güçsüz, savunmasız olmasıyla birlikte farklı davranış kalıpları içine sokulmuştur. Tarihin her köşesinde önemli bir yeri kaplayan kadın, sorumluluk alanlarının daraltılması, toplumsal yaşam içinde karşılaştıkları kısıtlamalarla geri plana itilerek, kendi kabukları içine sokulmuştur.

Tarihin izsel yaşamında önemli bir alanda yer alan kadınlar, güçler dengesinde geride kalmış, toplumsal yaşamın getirdiği denge içinde arka plana sürüklenmişlerdir. Adlarından söz edilmeyen kadınlar, ataerkil sistem içinde erkek üstünlüğü üzerinde yaşamlarını sürdürmüştür. Farklı gereksinimleri ve güçleri olduğu varsayımıyla kadınlar, özel alan içinde görünür kılınmış, erkeğin arkasında yaşamsal etkinliklerini sürdürmüşlerdir. Kamusal alanda görünürlüğü olmayan kadın, özel alanda da söz sahibi

olmamakta, kendilerine yüklenen görevleri yerine getirmekle yükümlü bir yaşam sürdürmek zorunda bırakılmıştır.

Kadının bir kimlik olarak belirmesi için uzun soluklu, yüzyılları alan bir mücadeleden geçmesi gerekmiştir. Kadın, cinsiyetine yüklenen anlamlar doğrultusunda, özel alanda erkeğin egemenliğini kabullenmiştir. Dünyada ve Türkiye'de kadın, farklı sürelerde ve aşamalarda elde ettikleri kazanımlarla kamusal alanda görünürlük kazanmıştır. Erkeklerle eşit haklara kavuşmak için ataerkil sisteme karşı savaşım vermişlerdir. Bu mücadelelerinde hiçbir destek bulamayan kadınlar, toplumsallığın ve kültürel öğelerin kendilerine yüklediği anlama karşı duruş sergilemeleri kolay kabul edilmemiştir. Bu nedenle kadınların özgürlüklerini kazanmak için yaptıkları girişimlerin kabulü yüzyıllar almıştır. Bu girişimler başarılı oldukça da kadın hareketleri dalga dalga yayılmıştır. Dünyada özellikle Avrupa'da 15. ve 16. yüzyıllarda atılan değişim adımları ve 1789 Fransız Devrimi'nin özgürlükçü yapısı kadınlarda yansımalarını bulmuştur.

Kadın, üzerindeki edilgenliği atmak isteyerek, sosyal ve kamusal yaşamdaki yerini almaya yönelmiştir. Türkiye'de ise durum daha farklı bir hal almıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde Batı'ya yakınlaşma isteği kadınların görünürlüğünü bir nebze arttırırken, asıl atılım yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'nın geleneksel ümmetçi yapısından ayrılmak ve Batılı bir yaşam tarzını benimsediği göstermek için çağdaşlaşma projesini kadınların üzerinden gerçekleştirmiştir. Kadın, Türk aydınlanmasının ışığı olmuştur. Kemalist proje, kadının kamusal alana çıkmasını hedeflemiş ve bu doğrultuda yasal düzenlemelere gitmiştir. Geleneksel yapıdaki kırılmalar kolay aşılmamaktadır. Kadının geçmişten günümüze mücadelesi hiç bitmeden devam etmek zorunda kalmıştır. Kemalist projenin devletin gücünü kullanarak kadını geleneksel yaşamından kamusal alana bırakması, ülkenin değişimine karşı duran dinsel yaşamın hâkim olduğu ve devrimlerin tam olarak yansıtılamadığı taşra tarafından kuşku ile karşılanmıştır.

Kadın, günümüz koşullarında kamusal ve özel alanda birey olarak kabul edilmek için mücadele etmektedir. Günümüzde birçok kadın örgütü hakların kazanılması ve korunmasına yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Kadın, her zaman erkeğin egemenliğinin ana konusu olmuştur. Bu lâik ve antilâik eksenden bakıldığında önemini

korumaktadır. Lâik ve antilâik kesimlerin kendilerini var etme mücadelelerinde kadın üzerinden politikalar kurulduğu görülmektedir. Kadın, bir yandan birey olduğunun kanıtlanması için mücadele ederken, diğer yandan ataerkil sistemin hükmünü yitirmeden sürdürdüğü toplumumuzda araç olarak kullanılmaktadır.

1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Ayrım Noktasında Kadın

Kadınlık, erkekten farklı biyolojik özellikleri içermesinin ötesinde toplumsal algıda da farklılık içermektedir. Kadın ve erkek, toplumsal yaşamda cinsiyetlerine yüklenen anlamları daha yaygın kullanmak zorunda bırakılmaktadır. Kadınlardan ve erkeklerden, davranışlar, duygular, yaşam biçimleri açısından farklılıklar beklenmektedir. Cinsiyet (sex), biyolojik bir karşıtlığı ifade etmektedir. "Erkek" ya da "kadın" olmaya toplumun yüklediği anlamlar da bulunmaktadır. Bu da cinsiyet denilince akla gelen kavramın toplumsal yaşamda bulduğu ifadeleri yansıtmaktadır. Cinsiyet farklılıklarının bir kaçınılmazı olarak kadın ve erkek farklı bir değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır. Kadına yüklenen dişil kavramı üzerinde, duygusallık, ihtiyatlılık, işbirliği, toplumculuk, uysallık gibi değerler açığa çıkartılmakta, erkek ise eril kavramı üzerinden değerlendirilmektedir. Eril kavramı dişilliğin ötesinde daha önemsenen değerleri barındırmaktadır. Erillik içine, akılcılık, verimlilik, rekabet, bireycilik, acımasızlık gibi daha cesurca özellikleri almaktadır[1]. Kadın, kendisine yüklenen değerler doğrultusunda, davranışları ve nitelikleriyle erkeklerin gündelik yaşamdaki deneyimlerinden farklı bir sistematik içine sokulmaktadır.

Toplumsal cinsiyet (gender) adı verilen kavram kadın ve erkeğe toplumun yüklediği anlamları anlatmaktadır. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti birbirinden ayırmak mümkün olmasa da, kadın ve erkeğe yüklenen bakış açıları, beklentiler farklılaşmaktadır[2]. Cinsiyet kavramı, kadın ve erkek olmanın biyolojik yönüne vurgu yapmakta, bireyin biyolojik durumunu içermektedir. Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı ve erkeksi olarak anlamlandırmaktadır.

---

[1] Liesbet van Zoonen; "Medyaya Feminist Yaklaşımlar", **Medya Kültür Siyaset**, Der. Süleyman İrvan, Ark Yayınları, Ankara, 1997, s.312.

[2] Zehra Dökmen; **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 4-5.

Kültürel öğeler kadının ve erkeğin fiziksel özelliklerinden farklı bir şey beklememektedir. Toplumun kültürel içeriğini cinsiyete dayalı özellikler de belirlemektedir. Cinsiyet biyolojik olarak kadınlarla erkekler arasındaki doğuştan olan farkı göz önüne alırken, toplumsal cinsiyette sonradan öğrenilen davranış, duygular önem kazanmaktadır. Cinsiyet, doğuştan var olan biyolojik farklılıkları içermesine karşın toplumsal cinsiyet öğrenme yoluyla sosyalleşmenin getirdikleridir. Toplumsal cinsiyet, insanların eril ve dişil olarak, üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik anlamına gelir[3]. Eril ve dişil hallerinden erkek ve kadın, toplumun yüklediği değerler doğrultusun yaşamlarını sürdürmekte, bunun dışına adım atılmasıyla farklı değerlendirmeleri üzerlerine çekmektedirler. Toplumsal örgütlenme içinde bağdaştırılan kadın ve erkek üzerinde yükümlülükler, üremeyle bağlantılı bir halde kadına daha içe kapalı bir yaşam alanı sunmaktadır. Erkek nesnel bir varlık olarak kabul edilmektedir. Erkeğe atfedilen değerlerin dışında kalan duygusallık ve nesnellik arz etmeyen yaklaşımlar kadınlara atfedilmektedir. Cinsel bir metafor oluşturularak, kadın ve erkek tanımlanmaktadır. Sert olan erilken, yumuşak olan dişi olmaktadır. Yaygın bir kanıya göre, gerçekler "sert", duygularsa "yumuşak" olmakta, dişileştirme, duygusallaştırmayla eş anlamlılık taşımaktadır[4]. Doğumdan ölüme dek kadın, duyguları üzerinden değerlendirilmekte, mantıksal hareket kabiliyeti, akılcı yaklaşımlar erkekler üzerinden değerlendirilmektedir.

Duygularla tanımlanan kadın, toplumsal yaşamın kendisine benimsettiği cinsiyetçi yaklaşımı toplumun ön gördüğü şekilde yaşamaktadır. Kadın, nesnel bilginin dışında kabul görülerek, erkek yaşamının dışında tutulmaktadır. Bu noktada sosyolojinin tiyatrodan ödünç aldığı bir sözcük olan "rol"ler devreye girmektedir. Toplumsal yaşamın insanlara yüklediği roller doğrultusunda, kadın ve erkek kendisine atfedilen davranışları yerine getirmektedir. Kadın, cinsiyetçi yapı içinde, biyolojik özelliklerinin yanı sıra, dişilliği dolayısıyla toplumsal yaşamın önemli görülen durumlarından yararlandırılmamaktadır.

---

3 R.W. Connell;**Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, Çev.: Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006, s.190.

4 Evelyn Fox Keller; **Toplumsal Cinsiyet ve Bilim Üzerine Düşünceler**, Çev.: Ferit Burak Aydar, Metis Yayınları, 2007, s.103.

Toplumsal cinsiyet kavramında, kadın ve erkek farklı değerlendirmelerle tanımlanmaktadır. Duygusal, zayıf, bağımlı bir yapı içine sokulan kadın, üyesi olduğu toplumsal yaşam içinde bu özellikleriyle benimsenmektedir. Kadın ve erkeğin nasıl davranışlar sergileyeceği belirlenmektedir. Kadın, içine alındığı yapı doğrultusunda, pasif ve yumuşak başlı bir durum sergilemektedir. Erkek ise, güç sahibi olarak görülmektedir. Kültürel ve toplumsal yargıların kadına ve erkeğe yüklediği anlamsal bütünü olan toplumsal cinsiyet, içerdiği fiziksel ve davranışsal özellikleriyle erkek ve kadını birbirinden ayırmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun beklentisine yanıt aramaktadır. Kadının ve erkeğin davranışlarının birbirinden farklı olduğunu vurgulamaktadır. Toplumsallaşma sürecinde, kadın ve erkekler kültürün cinsiyetlere uygun bulduğu davranışları uygulamaktadır. Kadın, daha duygusal, bakımlı, bağımlı, erkek ise daha kuvvetli, bağımsız olması istenmektedir.

2. Dünyada Toplumsal Cinsiyetçi Bakışaçısından Öteki Olarak Kadın Kimliğinin Belirişi: Erkeksilik Kadınsılık Rollerinin Parçalanışı

Dünyada kadın ve erkek toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında kendilerine benimsetilen, toplumun belirlediği rolleri uygulamakla yükümlü tutulmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı bakışta kadın ve erkek için biçilen roller belirginleşmektedir. Rol sözcüğünün önüne cinsiyet konularak oluşturulan cinsiyet rolünde, kadın ve erkek için toplumun beklentilerini belirlemektedir. Erkeğin rolü – kadının rolü birbirinde farklı olmaktadır. Toplum, kadına ve erkeğe yönelik rolleri belirlemektedir ve buna göre kadın ve erkeğin davranışlarını biçimlendirmektedir.

Kadın ve erkek, doğdukları andan itibaren farklı bir değerlendirme içine alınmaktadır. Bu giyecekleri kıyafetlerin belirlenmesinden, onlara duyulan sevgisel bağlara dek farklılık göstermektedir. Çocuk, kadın ve erkek kavramıyla birçok alanda karşı karşıya kalmaktadır. Doğumdan itibaren verilen kodlar, çocuklarla paylaşılmakta, bu yolla kadınlık ve erkeklik halleri öğretilmektedir. Çocuk, kadın ve erkeği birbirinden ayırt ederek, kendisinin de bir cinsiyete ait olduğunu öğrenmektedir.

Toplumsal yaşamın getirdiği değerler üzerinden öğrenilmiş davranış kalıpları, kadın ve erkeğe yeniden yenilenerek verilmektedir. Erkek ve kız çocuklara öğretilenler arasında fark oluşturulmaktadır. Erkek, savaşçı bir ruhla öğreti görürken, kadın daha

duygusal ve içselliği öğrenmekle yükümlü tutulmaktadır. Erkekler, siyasal güç, liderlik kavramlarıyla pozitif olarak değerlendirilmektedir. Kadın bunların aksine saygıyı öğrenerek, duygusallık içinde dişil olanı benimsemektedir. Güçler dengesinde kadın bir adım geride tutularak, erkeğin önüne geçmesinin uygun olmadığı, bunun güç dengesine aykırı olacağı gösterilmektedir. Kadının, görünmez kılınması istenmektedir. Kadın veya erkek grubuna ait olan çocuk, iki farklı cinsiyete ait davranış kalıpları da geliştirmektedir.

Biyolojik cinsiyet temellerine bakıldığında, kadın daha naif, kırılgan algılanmaktadır. Erkek ise daha güçlü konumda kılınmaktadır. Her toplumda kadın ve erkeğe bakış açısı değişmektedir. Ancak kadınlarla erkekler arasında ekonomik, politik, sosyal farklılıklar çizgisi olmayan kurallarla belirlenmektedir. Kadın ve erkeğe biçilen rollerde, kadınlara verilen şans erkeğe göre daha ikincil planda kalmaktadır.

Toplumların yapılarına göre cinsiyetlere uygun bulunan roller, davranışlar, duygular da farklılık içermektedir. Toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocukları, yaşadıkları kültürün cinsiyetlerine uygun olan duygu, tutum, davranışlar içine girmektedir. Kadın ve erkek toplumsal cinsiyet farklılıklarının bilincine kendisine aktarılan bilgilerle, kodlamalarla ulaşmaktadır. Kadından, evin dışında yer almaması beklenmekte, bunun aksi yönünde davrananlar için de bakıcı hizmetler içinde görülen toplumu eğitme görevi verilmektir. Kadınların öğretmen, hemşire gibi meslekler içinde yer almaları beklenmektedir. Erkekler ise bağımsız, atılgan, kuvvetli şekilde algılanmaları ile asker, mühendis, tüccar gibi meslekler içinde olmaları istenmektedir. Böylece toplumsal cinsiyet farklılıkları oluşmaktadır[5]. Toplumsal yaşam bunu bireylere dayatarak, kadın ve erkeklik halleri öğretilmektedir. Dünya ölçeğinde kadın ve erkek, cinsiyet ayrımı içinde tutulmakta, toplumun onlara biçtiği rolü uygulamasını beklemektedir. Toplumun ve kültürel öğelerin dışında farklı davranış kalıpları sergileyenler, toplum dışına sürüklenmekte, ortak yaşam alanlarından tecrit edilmektedir. Toplumsal yaşamın sunduğu olanaklar doğrultusunda hareket edilmesi gerektiği düşüncesi, yazılı olmayan kurallar halinde bireylerin algısına sunulmaktadır.

---

5 Dökmen; **a.g.e,** s.10.

Bundan farklı davrananlar toplumdan soyutlanarak, yalnızlığa bırakılmaktadır. Anne, eş rolünden uzaklaşan kadın, hırslarının kurbanı olarak görülmektedir. Rolünden sıyrılan kadına erkeksi gözüyle bakılmakta, kadına atfedilen davranışlardan soyutlanmasıyla da güç ilişkisi devreye girmektedir. Güçlü, sert, aktif, verimli, savaşçı gibi üstünlük belirtici sıfatların erkeklere ait olduğu benimsenmektedir. Bu nedenle kadın erkek dünyasında karşı tarafta yer almakta, güçsüz, bakıma muhtaç, yumuşak, verimsiz, boyun eğen olarak kabul edilmektedir. Bu ve benzeri sıfatlar erkek ve kadınlığı ayırmak için kullanılmaktadır. Erkeksilik, cinsiyet ilişkileri içinde üstünlük olarak kabul edilmektir. Buna göre kadınsılık da erkeklere göre ikincilliğin adı olmaktadır. Toplumsal rol, toplum tarafından tanımlanan, bir sosyal gruplar içindeki bireylerden beklenen, öğrenilmiş tepkilerin bütününü içermektedir[6]. Kadın ve erkek, beklentilere uygun davranışlar sergileyerek, toplumun isteklerine yerine getirmektedir. Farklı toplumsal beklentilere yanıt veren kadın ve erkekten, cinsiyetlerine uygun bir hal sergilemeleri beklenmektedir.

Rol teorileri kapsamında, toplumsal yapıya uygun kalıplaşmış beklentiler yanıt aramaktadır. Erkek ve kadın olmanın anlamı bu rollerden geçmekte, iki cinsiyet rolü üzerinde durulmaktadır. “Erkek rolü” ve “kadın rolü” daha az yaygın olmakla birlikte “eril rol” ve “dişil rol” nitelendirmesi üzerinden farklı toplumsal beklentiler yanıt aranmaktadır[7]. Kadın rolü, duygusal olanı yerine getirirken, erkek rolü nesnel, bilimsel olanı yaşama geçirmekle yükümlü olmaktadır. Toplumsallaşma sürecinde, kadın ve erkek farklı deneyimler kazanmaktadır. Kadın ve erkek rolünü, öğrenerek içselleştirilmesini sağlamakta, kadın kadınlık karakteri, erkek erkeklik karakteri etrafında yaşamsal bir döngüye sahip olmaktadır. Kadın ve erkek toplum tarafından belirlenen cinsiyet rollerini yerine getirmek üzere eğitilmektedir.

2.1. Kadının Bir Kimlik Olarak Ortaya Çıkışı

İnsanlığın cinsiyet ayrımında toplumun diğer yarısını oluşturan kadın, tarihin bilindiği ilk günden itibaren erkeklerle birlikte yaşamın içinde yer almıştır. İnsanlığın doğuşundan bu yana üzerine yüklenen rollerle yaşam alanlarında olan kadın, bir kimlik

---

6 **A.g.e.,** s.81,

7 Connel; **a.g.e**.,s.79

kazanma sürecinde farklı mücadelelere girmiştir. Günümüzde de mücadelelerini sürdürmektedir. Bulundukları toplumsal ve kültürel ortamın ürünü olan insan, uygarlığın oluşumunda iki farklı cins olarak ilişkilerini sürdürmüştür.

İnsanlığın uygarlık düzeyine ulaşmasıyla birlikte ortaya çıkan mitlerle, kadın-erkek ilişkisi, kadının toplum içindeki yeri, konumu, üretim ilişkileri, inançları yaşamsal döngünün önemli bir parçasını oluşturmuştur. Mitler içinde kadın ve erkek tanrıların varlığı kadının önemli bir konumda olduğunu göstermektedir. Kadın kutsanmasının yanı sıra, Mezopotamya, Mısır, Yunan ve Roma'da, gerek bilgelik gerekse bereket bakımından önemli bir role sahip olmuştur. Toplumların tek tanrılı dinlerle buluşması, bunun yanı sıra uygar yaşamın erkek egemenliğine dönüşmesi kadının kutsallığında da değişimleri meydana getirmiştir. Ataerkil sistemin gelişmesiyle birlikte kadınlar, toplumsal yaşamdaki konumlarını yitirmişlerdir. Mülkiyet ilişkilerin erkeğin egemenliğine geçmesinin ardından kadının konumunda da değişikliğin yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Kadın, erkek egemenliği içinde bir kimlik sorunu yaşamaktadır. Cinsiyet temeliyle bakılan kadının kimliğe kavuşması zorlu ve mücadele gerektiren bir süreç sonunda gerçekleşmiştir. Kadının aile ve özel yaşamın dışına çıkmaması, onların erkeklerin mülkiyetinde özel çerçevelenmiş bir alanda kalmalarına neden olmuştur. Kadınların oluşturduğu ilişkiler, sınırlı, koşullandırılmış bir çerçeveden oluşmaktadır. Bir seyir halinde kendini seyretme durumu yaşayan kadın, kendi imgesiyle birlikte dolaşmakta, çocukluğunun ilk yıllarından başlayarak, kimliğini oluşturan öğeleri görmesiyle birey olmaktadır[8]. Kadın ve erkek ayrımı görsellikler üzerinden başlatılmakta, bu iki cinse ait kodlar verilmektedir. Kadınlığı ve erkekliği oluşturan tasarılar, çocukluktan itibaren kişilerin zihninde canlandırılmakta, davranış kalıplarının oturtulması amaçlanmaktadır.

Kadının bir kimlik kazanması, ataerkil sistem içinde kolay olmamıştır. Erkeklerin hâkimliğinin sürdüğü toplumsal yaşam içinde kadın, onların bir adım geride kendisine verilen roller doğrultusunda bir yaşama sürüklenmiştir. Kadına, kültürel, dinsel ve siyasal sistem açısından bakıldığında etkin bir kimliğe bürünmesi elinden

[8] John Berger; **Görme Biçimleri**, Çev.: Yurdanur Salman, Metis yayınları, İstanbul, 2005, s. 46.

alınmaktadır. Kadının, toplumsal yaşamda bir kimliğe sahip olması engellenmekte, kültürel, ekonomik, siyasal, dini öğelerle önü kesilmektedir. Kadınların toplumların yarısını oluşturmalarına karşın adlarının görünür kılınması istenilmemektedir. Avrupa'da 15. ve 16. yüzyıllarda monarşinin de desteklemesi ile kiliseyle birlikte burjuvazinin baskıcı düzeni kadınları aileye kapatmak için uğraş vermiştir. Kadın, görünürlük uzaklaştırılmış, üretim hakları da yok edilmek istenmiştir[9]. Çalışma hakları bulunmayan, özel alanın nesnesi olan kadınlar, yaşamlarını sürdürebilmek için erkeklere gereksinim duymuşlardır.

Kadınlar, tarihteki yerini, uzun yüzyılları aşan bir sürecin sonunda almaya başlamıştır. Batı'da kiliseyle burjuvazinin baskı düzeni kadınları, toplumsal yaşamın görünmezliğine yöneltmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yaşanan özgürleşme, modernleşme hareketleri sonucunda kadının varlığından söz edilmeye başlanmıştır. Kadınların, ortaya çıkması ağır bir bedel ödemeleriyle gerçekleşmiştir. 1789 Fransız Devrimi ve sonrası kadınların bir kimlik kazanmasının yolunu açmıştır. Kadınların tarihi, kadın - erkek eşitliği hedefine doğru ağır bir ilerlemenin tarihi olmuştur. Fransız Devrimi'nin arkasından, 19. ve 20. yüzyıllar kadın hakları için hızlanma tarihi olarak benimsenmektedir. Kadınların ortaya çıkması bir yazgı görülmemektir[10]. Dünyada yaşanan değişimler, özgürleşme, yenilenme hareketlerini ortaya çıkarırken, kadın da benliğinin farkına varmıştır. Erkekler üzerine kurulu bir tarih içinde kadın, adını duyurmak için uzun mücadelelerde bulunmuştur. Etkin erkek olurken, edilgenlik kadın üzerine yüklenmiştir.

Yerleşik hayata geçilmeden önce doğurganlığıyla birlikte önemli bir güce sahip ve anaerkillik üzerinden erkeklere egemen olan kadınlar, insanın toprağa bağlanması sonucu gücünü yitirerek, konumlarında ikincilliğe gerilemişlerdir. Yerleşik yaşama geçilmesiyle kadının sosyal yaşamından uzaklaşma süreci başlamıştır. Kadın bir araç olarak görünmektedir. Paleolitik Çağ avcılarında, evlenme yoluyla av alanları sağladığı için dışarıdan evlenme yerini, içeriden evlenmeye bırakmıştır. Böylece ailenin başında olanlar, ailenin bütün kızlarını, üreticiler olarak, ailenin erkekleri için alıkoymuşlardır.

---

9 Server Tanilli; **Ne Olursa Olsun Savaşıyorlar Kadın Sorunun Neresindeyiz?**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2006. s. 37.

10 Tanilli; **a.g.e**, s. 63.

Bu durum kadınların eve kapanmasının başlaması sayılmaktadır[11]. Kadın bir mülkiyet olarak kabul edilerek sahiplenilmesi ve dışarıya aktarılmaması gereken önemli bir araç olarak görülmektedir. Kadın, sosyal yaşamdan soyutlanmış, dinsel, kültürel ve siyasal üstünlüğe sahip erkekler tarafından geri plana atılmışlardır. Yaşam alanlarının daraltıldığı bir süreç yaşamışlardır. Tanrıça özelliğini yitiren kadın, bu özelliği erkeğe kaptırmıştır.

Yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte, erkeklerin üremedeki rolünü fark etmeleri, kadını bir "mal" şekline büründürmüştür. Kent devletlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte gelişen ataerkil sistem içinde kadın, üretimden uzaklaşarak önemini yitirmiştir[12]. Kadın toplumsal yaşamdan uzaklaştırılmakta, erkeğe ve çocuğa bakan, temel hak ve özgürlüklerinden yoksun olarak eşya niteliğine büründürülmüştür. Kadının insan olduğunun farkına varılması, özgürlük savaşlarıyla belirginleşmiştir. Rönesans'ta ortaya çıkan bireysel özgürleşme düşünceleri, pek çok alanda kendini hissettirmiştir. Bu noktada, 18. yüzyılın sonralarına doğru ortaya çıkan kadın hareketi olarak anılan feminizm kadınların bireyselleşme ve özgürleşmesi için büyük mücadelelerin yaşanmasına etken olmuştur. Feminist bilinç, kadınların ezilen, haksızlığa uğrayan, bu haksızlığın ve ezikliğin toplumsal bir olgu olduğunu anlamalarını sağlamaktadır. Kadınlar, insanca yaşamalarına yönelik girişimlerinde, savaşımlarını toplumsal alanda vermişlerdir[13]. Kadınlık bilincine varılması, düşünce akımlarının gelişmesi sonucunda başlamıştır. Kadınların, bir kimlik olarak belirmeye başlamasında erkek egemen toplumun yaşadığı dönüşümler etkili olmuştur.

Cinsiyet temelli bir ayrım noktasında birleşen erkek egemen toplumlar, bilimsel bilginin kendi hükümleri arasında yer aldığını kabul etmektedir. Teknolojik gelişmelerin ışığında yaşanan savaşların ardından ortaya atılan insan hakları konusunda erkeklerin üstünlüğü de ortaya çıkmıştadır. Savaşların acımasız hallerinin yaşandığı 19. ve 20. yüzyıl insan hakları konusunun da dikkat aldığı bir dönem olmuştur. İnsanın insan olmasından doğan hakları, 2. Dünya Savaşı'ndan ve Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kuruluşundan sonra yerleşen yeni bir kavram olmuştur. Bu kavram

---

11 **A.g.e,** s.14.

12 Fatmagül Berktay; **Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın,** Metis Yayınları, İstanbul, 2000, s.80-81.

13 Fatmagül Berktay; **Tarihin Cinsiyeti**, Metis Yayınları, İstanbul, 2006. s 89.

doğrultusunda oluşturulan insan ve yurttaş haklarında kadınlar dışlanmıştır[14]. Kadın savaşlarda yitirilen erkeklerin yerine ekonomik bir güç olarak görülmüş, insan hakları konusunda adından söz edilmemiştir. Kadınlar, cinsiyetçi temel üzerinden değerlendirilirken 19. ve 20. yüzyıllardaki kadınların mücadelesi kadınların eşit haklara sahip olmasının yolunu açmıştır. Bu noktada liberal feminizm kadınların özel alandan çıkarak, kamusal alana girmesini önleyen düzenlemelerin kaldırılması için çalışmalara ağırlık vermiştir.

Kadınların, erkeklerle eşit bir düzen içinde değerlendirilmesi için çok uzun mücadeleler gerekmiştir. Bu kapsamda kadınlar, mücadelelerini sürdürmektedir. Kadınların bir kimlik olarak kabul edilmesi sürecinde büyük aşamalar kaydedilmiştir. İnsan haklarında kadınların sayılmaması, kadınların girişimiyle 1979 yılında Birleşmiş Milletler'in (BM) "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" sonucunda kadınların özgüllüğü tanınmıştır. Sözleşme de esas olarak "ayrımcılık yapmama" ilkesi benimsenmiştir. Sözleşme, kadına ve erkeğe eşit muameleyi içeren ve genellikle erkeğe yapılan muameleyi ölçüt olarak alan cinsiyet açısından tarafsız bir yaklaşımın ötesine geçmiştir. Kadınlara yönelik ayrımcılığın özgün niteliğine yanıt veren hukuksal bir yaklaşıma sahip olunmuştur[15]. Ülkelerin taraf olduğu sözleşme sonucunda kadınların insan olduğu kavramı yerleştirilmiştir. Kadınlara yönelik ayrımcılığın son bulması istenirken, bu kuralların yazılı hale gelmesinde yakın tarihte yaşanan gelişmeler etkili olmuştur.

2.2. Kadının Kamusal Alana Çıkışı ve Toplumsallaşması: Siyasal Kadının Belirmesinin Ön Gelişmeleri

Dünyada gelişen özgürleşmesi düşünce pratiklerin etkisi kadınlar üzerinde de hayat bulmuştur. Kimlik bilinci içinde kadınların görünürlük kazanmasına yönelik girişimler feminist bilinçlenme ile artmıştır. Ülkeler arasındaki savaşların, teknolojik dönüşümlerin, kapitalist sistemlerin insanlık deneyimlerindeki yerini alması düşünce akımlarının yaygınlaşmasına neden olmuştur. Liberal teoriye göre bireyler, toplumsal ilişkilerinden bağımsız olarak bazı haklara sahip olmaktadır. Ancak bu tür

14 Berktay, **a.g.e.**,s.15.

15 **A.g.e**.,s.47-48.

özgürleştirmeci biçimlendirmeler, ataerkilliği içinde barındırmaktadır. Ataerkil sistem içinde, 19. yüzyıl liberal düşüncesi özel ve kamusal alanları birbirinden ayırmaktadır[16]. Özel ve kamusal alan ayrımında, bireyin özgürlüğünün özel yaşamında olduğu kabul edilmektedir. Kamusal alan erkeklerin alanı olarak belirlenmektedir.

Devlet, kamusal alanda erkeğin haklarını, mülkiyetini yasal düzenlemelerle koruma altına alarak, erkeğin özgürlüğünü savunmaktadır. Özel alan ise erkeğin özgürlüğünü tam olarak yaşadığı bir bölüm olarak kabul edilmektedir[17]. Erkeğin birey olarak kabul edilmesi ile haklarının da belirlenmesi çabaları özel ve kamusal tanımlanmasında yerini bulmaktadır. Ancak kadının birey olarak kabul edilmeyişi sonucunda tanımlamalar içinde yer almasını da engellemektedir.

Kadın özel alanda aile içinde konumlandırılmaktadır. Kamusal alanda görülmesi istenmeyen, bu nedenle yurttaşlık haklarından yoksun bırakılan kadın özel alanda, eril hâkimiyetin altında yaşamını sürdürmektedir. Yunan düşüncesinin bir ürünü olan kamusal alan (polis) ve özel alan (oikos) ayrımıyla, kamusal alan erkeklerin yönetim alanı, diğeri ise kadınların ve çocukların yeri olan ev içi olarak gösterilmektedir[18]. Kadın, devletin korumasından yoksun özel alanda ise erkek egemenliğinin içinde bir yaşam sürdürmek zorunda kalmıştır. Erkeğin otoritesi, toplumda ve iş yaşamında devlet tarafından kontrol altına alınırken, özel yaşamda serbest bırakılmıştır. Bu nedenle yasal düzenlemelerde özel alana dokunulmamış, bu alanın erkeğe ait olduğu hükmüne varılmıştır.

Kamusal alana çıkamayan kadın, özel alanda da erkek egemenliğinin baskısı altında yaşamını sürdürmüştür. Kadınların eve bağlanan yaşamlarının kamusal alana kaydırılabilmesi amacıyla verilen mücadele öncelikle, kadının yurttaşlık hakkını elde etmeye yönelmesiyle başlamıştır. Kadın, insanlık tarihinde yerini alırken, kendisine atfedilen roller içinde çıkış yolu aramıştır. Kadın üretim alanlarında yeri almasına, üretime katkısının büyük olmasına karşın kamusal alanla ilgili işler, erkeklerin elinde

16 **A.g.e.**, s.37.
17 **A.g.e.**, s.38.
18 **A.g.e.**, s.38-39.

olmaya devam etmektedir[19]. Kadının, kamusal alana girmesini engelleyen tarihsel, geleneksel yapılar içinde erkek egemenliğinde bulunan yasal düzenlemeler büyük bir güç olarak görülmektedir. Kadın, üretse de ikincilliğini korumaktadır. Cinsiyetçi iş bölümü gereğince kadın, kamusal yaşamın içinde değil, özel alanda algılanmaktadır. Kadının özel alanda bırakılan ve yurttaş sayılmayan yapısıyla görünürlük kazanması söz konusu olmamıştır.

Kadının bir insan olarak tanımlanmasına yönelik girişimler, Batı'da 17. yüzyıldan başlayarak, 18. ve 19. yüzyıllara dek süren bir mücadele olmaktadır. Kadınlar yüzyıllar boyunca bulundukları konumun dışına çıkabilmek için zorlu yollardan geçmektedir. Bu nokta kadınlar arasında feminist bilincin gelişmesi, kimlik edinmeleri yolunda başarılı olmalarına neden olmuştur. Feminist terimi kadınların erkeklerle ilişkili olarak geleneksel değersizleştirmenin gerçekliğinin, bu ilişkinin değiştirilmeye gereksinim duyduğunu teorik açıdan kabul edilmesini ima etmektedir[20]. Feminist bilincin gelişmesi, cinsiyet eşitsizliği nedeniyle arka plana atılan kadının haklarını savunmakta, iktidar ilişkilerinin yeniden ele alınmasını sağlamaktadır.

Erkek egemen toplumsal yapıda kadınların eşit hak ve özgürlük elde etmeleri için ortaya çıkan feminizm, toplumsal yaşamının her alanında kadın haklarının çoğalması için bir çalışma öngörmektedir. Kadınların insani temel hak ve hürriyetlerinden yararlanabilmeleri, siyasal, sosyal, hukuki ve eğitim alanlarından erkeklerle eşit olma gibi hedefleri olan feminizm hareketleri liberal, radikal ve sosyalist feminizm olarak birbirinden ayrılmaktadır. Ancak konumuz gereği feminizmin ayrıntılı olarak işlenmesi, konunun bütünlüğünden uzaklaşılacağı için kısa bilgi verilmekle yetinilmektedir.

Kadınlar, kendilerine yansıtılan adaletsizliğe feminizm felsefesiyle karşı çıkmışlardır. Bu düşünce kadınlara yönelik adaletsizlik anlayışının yönelik inanışın yükselmesiyle kapsamlı bir hareket halini almıştır. Feminizm, kadın haklarının genişletilmesini genel prensibinde odaklanmıştır. Kadının ortaya çıkması hiç de kolay

---

19 Deniz Kondiyati; **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler,** Çev.: Aksu Bora, Fevziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınç, Ferhunde Özbay, Metis Yayınları, İstanbul, 1997, s. 45.

20 H. Leslie Steeves; "Feminist Teoriler ve Medya Çalışmaları", **Medya İktidar İdeoloji**, Çev.: Mehmet Küçük, Ark Yayınevi, Ankara, 2005, s.125.

olmamıştır. Kadınlar, asıl mücadeleye giriştikleri 19. yüzyıla dek manastırlarda, dinsel ortamlarda kendilerini geliştirme olanağı bulmuşlardır. Erkeklerin kamusal alanda üstünlüğü siyasal, ekonomik, hukuk gibi kavramları elinde tutmalarını sağlamaktadır.

Erkeğin idaresi altında görülen kadın yurttaşlık hakkına kavuşmadan kamusal alanda görünürlüğünden söz edilmemiştir. Geçimi erkeğe bağlı olan kadın, kamusal alanda görülmeye eğitim hakkını isteyerek işe başlamıştır. Kadın, ataerkil toplumsal yapı içinde erkeğin konumunu aşındırıcı bir çabayla işe girişmemiştir. Kadının iyi anne ve eş rolünü sürdürmesi için eğitiminin önemli olduğu görüşü erkeklere benimsetilmiştir. Kadınların iyi eğitim almaları, iyi eş ve çocukların eğitimi için iyi anne olmalarını sağlamıştır.

Kadının erkeğe karşı değil erkekler yol alarak kendi haklarını kazanma konusunda mücadele verdiği görülmektedir. Ancak kadınların kazanımları oldukça yavaş ilerlemiştir. Kadının siyasette, hukukta, eğitimde yer alma isteği erkeklerin karşı duruşuyla karşılaşmıştır. Kadınların istemleri reddelirken, var olan haklarının da kısıtlanmasına gidilmek istenmiştir. Dönüşümlerin, devrimlerin kendisini gösterdiği 19. ve 20. yüzyıllarda yaşanan aydınlanma, sanayi ve Fransız devrimlerinden önce kadın özel alana hapsedilirken, bu süreçlerle birlikte kendi adına bir girişimde bulunmuşlardır. Yaraman, kadınların savaşımın bu nedenli kolay olmadığını şu görüşleriyle paylaşmaktadır.

> "*Ataerkil düzenin cinsiyetçi işbölümü uyarınca kadın özel alanla ilişkilendirildiği için kamusal yaşama kadını içermeyen ve hatta kadına karşı değer atfedilmiştir. Dünya genelinde yaklaşık 200 yıldır verilen savaşım, önemli bölümü 20. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen yasal değişikliklere neden olmuş, kadınların önündeki kamusal yaşama giriş engeli bu sayede kısıtlanmış, ancak zihniyet kalıpları, tutum ve davranışlar ise henüz aynı yaygınlıkla dönüşememiştir. Kadınların yasalarla güvenceye alınan seçme ve seçilme hakkını erkeklerle aynı oranda yaşama geçir(e)medikleri, kamusal alanın özellikle siyaset bileşeninde nicel açıdan kısıtlıklarını, nitel açından yokluklarını sürdürdükleri gözlemlenmektedir*[21]."

[21] Ayşegül Yaraman; **Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1999, s 9.

Kadının, kamusal alanda görünür kılınması amacıyla verilen mücadele, yasal düzenlemelerle kayıt altına alınmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Ancak kadının özel alandan kamusal alana geçişi kolay kolay kabul görmemektedir. Yasaların iyileştirilmesinde yol alınırken, 1979 yılında BM'nin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi bunun başlıca örneğinden olmaktadır. Ancak yasal düzenlemeler kadınların kamusal alana girişini düzenlerken, kadınların özel yaşamda kültürel ve toplumsal yaşamın getirdiği görünmez toplumsal kurallar nedeniyle kısıtlanmaya uğradığı genel bir kanı olarak sürmektedir.

Kadın, böylece erkeğe atfedilen hukuki, siyasi, eğitim gibi kamusal alanlarda kendisini kabullendirmeye başlamıştır. Özellikle, savaş zamanlarında erkeklerin savaşa gitmesiyle iş gücü olarak kadın kalmıştır. Bu dönemlerde ekonomik, siyasi, hukuki birçok alanda girişimde bulunmuşlardır. Ancak savaş sonrasında, erkeklerin dönmesiyle de çalışma yaşamlarında kısıtlamalar görülmüştür. Birinci ve ikinci dünya savaşlarıyla kadınlar acılarını yaşarken, kendi bilinçlerini ortaya koymuşlardır. Günümüz toplumsal yaşamlarında kadınlara yönelik değerlendirmeler ve kadınların elde ettiği kazanımlar uluslar bazında bir değişim göstermektedir. Kadın kamusal alana çıkmasını başarmasına karşın birçok zorlukla mücadelesini de zor şartlar altında sürdürmektedir.

2.3. Değişen Siyaset ve Toplumsal Hayatın Odak Noktası Olarak Kadın

Kadın, kamusal alana doğru attığı adımlar sonucu erkek egemenliği üzerinde bir sarsıntıya yol açmıştır. Erkek egemenliği içinde söz sahibi olmayan kadın, güçler dengesi içinde arka plandaki yerini eşit hak ve özgürlük istemiyle sürdürmeye yönelmiştir. Erkeklerin önünde değil onlarla yan yana gelebilme isteğiyle hareket eden kadınlar, sahiplenilmesi, mal olarak görülmesi gereken bir durumdan uzaklaşmaya yönelmişlerdir. Erkeklerin dünyasına adım atmalarının önünde çıkartılan yasal ve yasal olmayan toplumsal, kültürel kurallar karşısında kadın, yavaş da olsa büyük bir mücadelenin içinde bulunmuştur. Yüzyılları aşkın bir süredir, haklarını elde etmek için uğraşan kadınlar, kamusal ve özel alanda adından söz ettirmiştir.

Bu değişimle birlikte toplumsal yaşam alanlarında görünür kılınan kadın, istemlerini daha açık ve farklı platformlarda paylaşma gücüne yönelmişlerdir.

Kadınların, klasik tarih içindeki skandalların, entrikaların aktörü olma rolü üzerlerinden alınmaya başlanmıştır. Sessizliğin içinde bulunan kadın, erkeklerin verdiği rol ve statülerinde değişikliğe giderek, kendi rol ve statülerini belirlemek üzere girişimlerini sürdürmüştür. 19. yüzyılın sonuna dek ev içi rolleri abartılan kadınlara, bu tarihten itibaren ev dışına çıkması ve daha önceki rollerinin uzantısı olarak tüm toplumun anneliğini üstlenmesi görevi verilmiştir. O zamana dek yok sayılan kadınların bireye dönüşme süreci de başlamıştır[22]. Kadınların, evlerinin ardından bir yayam olduğunun farkına varmaları düşünsel temelde gelişimlerin yaşanmasını hızlandırmıştır. Kadınların toplumsal yaşamda bireye dönüşmesinde özel alandan dışa açılımının önemi büyük olmuştur. Kadınların, evlilikleri dışında ekonomik bir güce sahip olmaları, kendi emeği doğrultusunda kazanım sağlaması, toplumda kadınların bulunduğu noktalarda güç kazanmalarını sağlamıştır. Kadın kocasına bağımlı kaldıkça, kendileri için açılım sağlamaları, dayanışma içinde olmaları pek mümkün olmamıştır.

Dünyanın değişen yapısında 18. yüzyılda Avrupa'da gerçekleşen Sanayi Devrimi sonucunda kadınların üretim alanında yer aldıkları görülmektedir. Sanayi Devrimi'nin etkisi ile ticaretin gelişmesi, yeni pazarların oluşması, toplumdaki ihtiyaçların artması kadınların üretimdeki ve tüketimdeki yerini de canlandırmıştır. Üretim alanında çok sayıda işçi kullanılan kuruluşların artmasıyla da iş bölümü gelişmiştir. O güne kadar üretim dışı tutulan kadın, seri üretimin daha çok işçiye ihtiyaç duyması nedeniyle bu alanlardaki katılımlarını arttırmışlardır. Ancak kadınlar, kötü koşullarda ve uzun iş saatleri içinde çalışmak zorunda bırakılmışlardır.

Fransa'da gerçekleşen 1789 Fransız Devrimi'yle de kadınlar, hakları için bilinçli bir mücadeleye girişmiştir. Devrimin başından bu yana yer alan kadınlar, eşitlik için mücadele etmişlerdir. İnsan hakları beyannamesi yayınlandığında ise kadınlar kendileri için hiçbir kazanım olmadığını görmüşlerdir. Kadınlar, taleplerini 19. yüzyıl ortalarından itibaren güçlü bir şekilde istemeye yönelmişlerdir. Kadınların örgütlenmesi, sorunlarını yazıya dökerek, konumlarını sorgulaması onların gündemdeki yerlerini ortaya koymuştur. Kadınların örgütlenmesindeki en önemli etken bitmek bilmeyen savaşların sürmesi olarak görülmektedir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın

[22] Ayşegül Yaraman; **Resmi Tarihten Kadın Tarihine**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2001, s 13.

etkisiyle erkeklerin çalışma yaşamından uzaklaşması, bununla birlikte toplumda açlık ve sefaletin artması, kadınların toplumdaki yerini ve önemini etkilemiştir[23]. Kadınlar, özel yaşam alanlarının üretim alanlarına kaymıştır. Üretim süreklilik arz eden yapısı erkek gücünün azalması nedeniyle kadınlara yeni bir alan açılmasına neden olmuştur.

Savaşların, cephe gerisini büyük ölçüde etkilemesi, erkeklerin ekonomik yaşamdan uzaklaşması, ev geçiminin rollerin değişmesi, kadınların sahip olduğu rollerini de arttırmıştır. Kadınların, savaşlarla birlikte toplumdaki rolleri değişime uğramıştır. 1. Dünya Savaşı'yla birlikte cephe gerisi daha da çok etkilenmiştir. Kadınların rolü artarak, kendilerini kanıtlamaları sağlanmıştır[24]. Kadının, özel yaşam içinde rollerinin yanı sıra değişen dünya şartlarıyla birlikte bir değişim sergilemesi kaçınılmaz olmuştur. Erkek egemenliği içinde kadın, eş ve anne olma görevlerinin yanında birçok üretim süreçleri içinde zorlu yükümlülükleri taşımak zorunda kalmış ancak bu da birey olmasına yetmemiştir. Değişen toplumsal yapılarla birlikte ülke yönetimlerinin de değişim göstermesi kaçınılmaz oluşmuştur. 19. ve 20. yüzyılların savaşlarla geçmesi, teknolojinin toplumsal yaşam üzerinde ağırlık kazanması, kadınların sanayi alanında daha çok yer edinmesi özgürlük temalarının daha baskın yaşanmasını sağlamıştır. Kadınlar, çok uzun soluklu mücadelelerinde erkeklerin dünyasında kendilerine bir yer belirleme eğiliminde birçok kez veto yemelerine karşın geri adım atmamaya yönelmiştir.

3. Türkiye'de Kimlik Siyasetleri ve Toplumsal Hayatta Kadının Bir Kimlik Olarak Algısı: Kadın Söyleminin Gelişimi ve Değişimi

Türkiye üzerinden kadına bakış, dünya ölçeğinden daha farklı bir özellik taşımaktadır. Türkiye kendine özgü gelişim ve değişim süreçleri barındıran ülke konumunda gözükmektedir. Dünya genelinde yaşanan değişimlere paralel hareketlilikler, kendine özgü koşullar içinde Türkiye'ye yansımaları olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun külleri arasından yeni, modern bir yapılanmanın adımlarının atıldığı genç bir ülke konumundaki Türkiye, Batılı yüzün demokrasi ve özgürlükler kavramı üzerinden yaşama geçmiştir. Genç cumhuriyetin yönetimi kadın algısı kapalı bir yapı

---

23 Yaraman; **a.g.e,** s.105.

24 Berktay; **a.g.e.**, s. 95.

sergilemekten öte kadının ön plana yerleştiği bir çizgiyi benimsemiştir. Ataerkil düzenin hâkim sürdüğü Türkiye'de kadına yeni bir kimlik verilmesinde zorluklar yaşanmıştır. Kimlik verilmesi üzerinde sözler söylenmekte, çünkü ülkenin geleneksel yapısından yola çıkarak, ataerkil düzen içinde ve din eksenli bir yapıda, kadınların görünürlüğü mümkün olmamaktadır.

Kadının bir kimlik olarak ortaya çıkması dünyanın değişen yüzünde modernleşme çabalarının bir yansıması olarak karşılanmaktadır. İslâm sentezi üzerine kurulu ümmet toplumunun oluşturduğu imparatorluk olan Osmanlı İmparatorluğu, gerilemelerin etkilerini durdurmak amacıyla her alanda bir gelişmeye yönelmiştir. Batı'daki gelişmelerin etkisiyle de gerileme sancılarının ağırlığı altında kalan İmparatorluk, Batı'yı örnek alma yoluna gitmiştir. Fransız Devrimi sonrasında dünyaya yayılan düşünceler, tarihsel bir bakış açısından bakıldığında etkilerini tüm ülkeler üzerinde hissettirmiştir. Batı'yı örnek alarak yenileşme içine giren Osmanlı İmparatorluğu'nda, savaşlar çağını içiren 19. yüzyıl askeri, hukuksal, idari, ekonomik ve eğitim alanında köklü değişikliklerin yapılması düşüncesinin oluştuğu yüzyıl olmuştur.

Köklü değişikliklerin kendine özgü taleplerinin oluşması, ülkenin kadınları arasında bir rüzgâra neden olmuştur. 1800'lü yıllar kadın hareketinin başladığı bir dönem olmuştur. Toplumsal yapıda yaşanan değişimler, kadınlar arasında da kendini göstermiştir. Anne ve eş rolünde olan kadınların eğitim almaya başlaması düşüncelerde yaşanan değişimlerin de göstergesi olmuştur. Kadınlar, kendi kimliğini kazanmak için ağır bir uğraşın içinde kendilerini bulmuşlardır. Savaşların getirdiği yoksunluğun, din ve erkek egemenliğin içinde kadın, ülkede yapılmak istenen reformlarında kanıtı olarak gösterilmek istenmiştir.

Eğitilmiş kadınların ailenin ve ulusun daha iyi yetişmesinde rol oynayacağı tezi, Osmanlı toplumunda 19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başlarında yaşanmıştır. Modernleşme çabaları içinde kadının eğitilmesi önem kazanmıştır. Bu durum yüzyıllardır görünür kılınmayan kadının bir adım öteye geçmesini sağlamış, bir kimlik olarak kadına bir bakış açısı getirmiştir. Tanzimat'ın 1839 ilan edilmesi kadının

kamusal alanda görülmesinin de simgesi olmuştur[25]. İmparatorluğun son döneminde kadının toplumsal konumunun gelişmesi, çalışma yaşamında görülmesi, özellikle vatan savunmasında yerini alması kadının ekonomik, sosyal, siyasal yaşamla bütünleşme sürecini getirmektedir. Kadının görünür olmaya yönelmesinin önündeki engeller hiçbir zaman tam anlamıyla kaldırılamamıştır.

Kadının bir kimlik olarak algılanmasında, ataerkil yaşamın olumsuz etkileri, dini yapılar, toplumsal ve kültürel öğeler önem kazanmaktadır. Kadının bir kimlik olarak tanımlanmasında, İmparatorluğun son dönemlerine yansıyan modernleşme çabaları genç Cumhuriyet'le birlikte daha büyük önem kazanmıştır. Cumhuriyet'in kurucu ideoloji sonucunda kadına verilen önem daha da artmıştır. Kadın, genç ülkenin geri kalmışlığından sıyrılması, geleneksel ümmetçi toplumsal yapının değişmesi, ülkenin modern yüzünün daha görünür kılınması amacıyla bir simgeye dönüşmüştür.

> "*....gelişmeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde kadınlık durumunu etkilemiştir. 1862 rüştiyelere giren, 1884'den itibaren kendi gazetelerini çıkarmaya başlayan, 1892'de ilk romancılarını yetiştiren kadınlar, bu düşünsel yapının gelişmesine ve yaşama geçirilmesine paralel olarak 1896'dan itibaren derneklerini kurmuş, yine aynı tarihlerde çalışma yaşamına girmiş, ülkesinin kaderiyle ilgili gelişmeleri geriden izlerken, 1919 yılından itibaren mitinglerde, savaş alanlarında bu sürece aktif yön veren siyasal bir kimliğe ulaşmıştır. Ekonomik ve siyasal açıdan hareketlenmiş ve üniversite sıralarını işgal etmiş olan kadının bu toplumsal dönüşümünün, doğal olarak 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu izleyen yıllarda yasalarla güvenceye alınması beklenirken, umulduğu gibi olmamış, kadınların bu hak - savaşımlarını 1924'te Tevhid-i Tedrisat, 1926'da Medeni Kanun gibi başarılardan geçerek 1930 – 1934'te siyasal hakların kazanılmasına dek sürdürmeleri gerekmiştir*[26]."

Kadın söyleminin gelişmesinde tarih boyunca yaşanan olaylar dikkat çekmiştir. Gelişen dünya içinde kadın da kendi gelişimini erkeklere karşın tamamlamak için çaba harcamıştır. Kadına yönelik yapılan değerlendirmeler, bir devinim içinde gelişimini

---

25 **A.g.e**., s. 93-94.

26 Yaraman; **a.g.e.**, s.14–15.

sürdürmektedir. Kadının, toplumsal yaşamda kimlik içinde görünmesine yönelik değişimler ve engeller güncelliğini korumaktadır. Batılı bir yaşam tarzına yönelik girişimler sergileyen Türkiye, bu noktada kadına özgü davranışlarında değişikliğe gitmekte ancak bunun yaşamsal anlamda yapılanmasında çok ağır adımlar atılmaktadır.

Ülkenin gelişmişlik yapısı içinde kadına bakış açısı farklılığını içinde barındırmaktadır. Yasal haklarının kazanılmasında zorlu bir süreç yaşayan kadınlar, toplumun odak noktasında yer almayı sürdürmektedir. Kadının, toplumdaki yeri Tanzimat dönemiyle birlikte başlayan modernleşme çabalarıyla tartışılmaya açılırken, reformcular için kadının eğitimi ve özgürleştirilmesi medeniyete ulaşmanın bir ön şartı olarak kabul edilmiştir[27]. Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan gerilemenin giderilmesi amacı ile kadının eğitilmesi ile toplumun da nitelikli evlatlar yetiştirme ideali gerçekleştirilmek istenmiştir. Kadın, toplumun eğitiminin öznesi olarak görülmüştür. Osmanlı'nın ümmetçi yapısında kadın geleneksel yaşam sınırları içinde Batı'ya yakınlaşma aracı olarak kullanılmıştır. Ülkenin emperyalist düşman elinden kurtarılmasında askeri kanadın arkasında yer alan kadınlar, Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun toplumsal dönüşümünde sığındıkları konu olmuştur. Kemalist ideoloji, kendisini var etme yolunda kadınların toplumsal dönüşümün gerçekleşmesini amaç edinmiştir. Kadınlara yurttaş olma bilinci verilmiştir. Kadınlar, yeni ülkenin dünya genelinde geçmişinden farklı algılanmasında büyük bir esere dönüşmüştür.

3.1.Cumhuriyet Öncesi Çağdaşlaşma, Sekülerizasyon, Batılılaşma ve Modernleşme Projesinde Kadın

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yaşanan değişme ve gelişmeler, fermanlar üzerinden toplumsal hayata aktarılmıştır. Cumhuriyet öncesinde yaşanan değişimler, fermanlar öncesinde kendisini zorunlu kılarken, fermanlarla birlikte yasal zemine oturtulmuştur. Osmanlı'nın genişleme döneminin son bulmasıyla yaşanan süreçler, ülkenin yeni bir değişim içinde "Avrupalılaşmaya" yani Batılı yaşam tarzına yöneltmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı karşısındaki karamsar tablosunda yenilenme çalışmaları hız kazanmıştır.

---

[27] Nilüfer Göle; **Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme**, Metis Yayınları, İstanbul, 2004, s. 50 -51.

Osmanlı'nın ellerinden toprakları alınmaya başlandığında yaşanan reform hareketleri de kendisini göstermiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda, ordudan eğitime değin bir değişim süreci başlamıştır. Tanzimat Fermanı'yla bu değişim dönüm noktasını oluşturmuştur[28]. Cumhuriyet öncesinde yaşanan çağdaşlaşma girişimlerinde Batı'nın karşısında küçülen bir devletin, kendisini koruma ve yeniden lider olma istediği bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu batı karşısında hukuki, sosyal, siyasal, ekonomik ve birçok alanda geride kalışını atmak için çaba içine girmiştir.

Çağdaşlaşma çabaları içinde kadınlar göz ardı edilmeye devam etmiştir. Osmanlı'nın toplumsal örgütlenme sistemine bakıldığında kadın, ataerkilliğin geleneksel yapısında kadının yurttaş olarak kabul edilmediği görülmektedir. Kadın, arka sıralarda yer alan üreme aracı olarak kabul edilirken, dinin gerekleri üzerinden kadın ortalıkta görülmemektedir. Dine dayalı hukuk düzeninin egemenliği altındaki ülke yaşamında, kesin bir katılık içinde haklarından yoksun bırakılmıştır. Osmanlı'nın toplumsal örgütlenme sisteminde kadın, dinsel-kültürel etkilerin, otoriter ve ataerkil gelenekselliğin içinde ikinci sınıf bir insan olarak kabul edilmekte, erkekle eşit haklara sahip olmadığı Müslüman – Türk toplumunun temel değerleri arasında sayılmaktadır[29]. Kadının gelişimi önündeki engeller açısından toplumsal yaşamın getirdiği alışkanlıklar büyük önem taşımıştır. Geleneksel yaşamın değişime kapalı bir görüntü vermesi, yüzyıllardır yaşanan ümmet duygusunun ulus – devlet bilinci ile değiştirilmek istenmesi, dünden bugüne gerçekleştirilebilecek bir dönüşümü içermemektedir.

Osmanlı'nın dine dayalı hukuki düzeni içinde kadın, şeriat, çokeşli evlilik kurumu içinde, evlenme ve boşanma konusunda söz hakkı olmayan ve yurttaş kimliği bulunmayan bir öğe olarak sunulmaktadır. Kadın, kafes arkasında, çarşaf içinde, ev dışı yaşamın ne olduğunu bilmeden ve karar mekanizmalarında yer almadan yaşamının sürdürmek zorunda kalmıştır[30]. Kadın, Osmanlı toplumsal yapısında aile içinde kalması gereken bir yapı içinde tutulmuştur. Kırsaldan kente kadın toplumsal yaşamda kapalı kapılar ardında, erkeğe ekonomik ve sosyal olarak bağımlı kalmıştır. Osmanlı'da kadın,

---

28 Tanilli; **a.g.e**., s.117.

29 Yaraman; **a.g.e**. s. 21.

30 **A.g.e** s. 21.

ailenin ürettiği değerler doğrultusunda kadınlık kavramını bilmeden yaşamını sürdürmektedir.

Her alanda baskın çıkan yenilenme çabaları içinde, kadın arka planda tutulurken, kadınların varlığı ilk kez 2. Mahmut döneminde ilköğretim (sübyan okulları) zorunlu kılınırken, kızların okullara kabul edilmesiyle kabul edilmiştir[31]. Kadın ilk kez toplumsal alana çıkarken, Abdülmecit dönemindeki 1839 tarihli Tanzimat ve ardında eklenen 1856 tarihli Islahat Fermanı, birçok yeniliklerin yanı sıra kadınlara aralanan kapı olmuştur. Tanzimat Fermanı'nın ilanı kadınları ilgilendiren bir tanımlama içermemektedir. Abdülmecit yönetiminin kadınlar için yaptığı tek yenilik, onların devleti âliyyeden sayılıp nüfusa geçirilmeleri olmuştur[32]. Tanzimat'tan sonra başlayan toplumsal değişim içinde kadınlar, basın, düşünce ve edebiyat alanında sorunları tartışılmaya başlanmış ve kadınların uygarlaşma çabaları içinde önemli bir yerde bulunması gerektiği dönemin aydınları ve kadınları tarafından vurgulanmaya başlamıştır. Bireyin haklarının güvence altına alındığı Tanzimat'la birlikte, İslam'ın ideolojisinden vazgeçilmeden Batı değerlerinin benimsenmesine yöneltmiştir.

Tanzimat dönemiyle birlikte eğitim olanaklarının kız çocukları için sağlanması ve sınırlı da olsa yasal değişikliklerin oluşturulması kadınlık bilincinin ortaya atılmasında büyük bir rol oynamıştır. Batılı yaşam tarzlarının örneklerini gören aydınlar da, Türk toplumunun geri kalmışlığında kadının konumunda değişiklik yapılması gerekliliğini görmelerini ve bu yönde davranmalarına da olanak sağlamıştır. İmparatorluğu çöküşten kurtarmak için başlatılan çabalarda kadın konusu da önemli bir yer edinmiştir.

Tanzimat'la birlikte modernleşme çabaları içine giren Osmanlı, 1868 – 1878 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında bir komisyon tarafından İslâmi özel hukuk sistemini içiren Mecelle oluşturulmuştur. Osmanlı modernleşmesinin önemli adımlarından biri olarak görülen Mecelle'de hükümlerini şeriattan almakta, soyut sorunları somut olaylardan yola çıkarak düzenlemeye çalışmaktadır[33]. Osmanlı'da kadınlar için oluşturulan ilk yasal düzenleme olarak dikkat çekmektedir. Mecelle,

---

31 Tanilli; **a.g.e**., s.118.

32 **A.g.e.**, s.118.

33 **A.g.e**. s. 123.

kadınların sorunların çözümüne yönelik kalıcı adımları atmamasına karşın kadınların birey olmasının kabul edilmesinden önemli bir adım sayılmaktadır.

Avrupa'da sürgündeki aydınların, Jöntürkler, kadınların eğitimin ilerlemesi sayesinde Osmanlı'nın ilerlemesine bir katkısı olacağını düşünmüşler ve Batılı kadının örneğine göre değişim göstermesine yönelik eğilim içine girmişlerdir[34]. Kadınlar, imparatorluğun değişim sürecine girmesiyle yeni bir konum kazanmaya başlamıştır. Seküler anlamda, cumhuriyet öncesinde çağdaşlaşma adımları kadının toplumsal yaşamdaki yerinin belirlenmesine yönelik olmuştur. Kadın, İslamcı güçlere karşın modernleşme içinde önemli bir gösterge olarak belirlenmiştir. Ancak, dini kurallara dayalı yaşam kurallarının uygulandığı toplumda kadınların toplumsal yaşamda görülmesi 1911 yılında Şeyhülislam'ın verdiği fetvada, kadınların peçesiz dolaşmaması gerektiği ve eve kapanmasının doğru olduğu anımsatılmıştır[35]. Kadının bir yandan toplumsal yaşama sokulma çalışmaları yapılırken diğer yandan eve kapatılması gerektiği yönünde görüşler de birbiriyle çatışmaya girmiştir. Toplumsal yaşamda kadınlara yönelik farklı görüşlerin, ikililiğin adımları da atıldığı görülmektedir.

Toplumsal yaşamda bu ikililiğin ağır temelleri bir yandan atılırken, erkek nüfusun sürekli askere alınması ve savaşların bitmemesi kadınların görünürlüğünü arttıran unsurlar olarak görülmektedir. Bu gerekçe diğer ülkeler de olduğu gibi Osmanlı kadınları içinde önemli dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuştur. Ekonomik zorunlulukların etkisiyle kadınların çalışma yaşamında bulunması savaşların getirisiyle bir zorunluluk olmuştur. Eğitim alan kadınların artık dergi ve gazeteler çıkartarak, derneklerde yer alması kamusal alan yaratılmasının da önünü açmıştır. Kadınlar, dinsel öğelerin ve Batılı yaşam tarzını benimseyenlerin arasında bir ikililiğin yaşanmasına neden olması kadınların Osmanlı'nın ardından Türkiye özelinde daha zorlu süreçlerle karşılaştığını göstermektedir. Değişimler, dönüşümler, siyasal, hukuksal değişimlerle Osmanlı'nın içinde bulunduğu durum kadının konumunda değişiklikleri de hızlandırmıştır. 1908 yılında ilan edilen 2. Meşrutiyet'in ardından kadınlar, birçok alanda daha rahat hareket eder hale gelmişlerdir.

---

34 **A.g.e**., s.120.

35 **A.g.e.**, s. 121.

18. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da sanayi alanında gerçekleştirilen büyük teknolojik gelişmeler, bilimsel ilerlemeler ve Fransız Devrimi'yle birlikte oluşan özgürlükçü düşünceler sonucunda Avrupa uygarlığı hızlı bir dönüşüm geçirmiştir. Bu durumun aksine Osmanlı İmparatorluğu, statik bir devlet ve toplumsal yapı içinde bulunmaktadır. Tanzimat'ın getirdiği yenileşme hareketi kadının hareketinin de düşünsel temellerini atmasını sağlamıştır[36]. Osmanlı'da atılan ilk demokratikleşme hareketi olması açısından önem taşıyan Tanzimat Fermanı, kadınlık bilincinin Osmanlı'da oluşmasının adımlarını oluşturmuştur.

Avrupa'ya yüzünü dönen Osmanlı, kadının varlığını Tanzimat ve Meşrutiyet dönemleriyle kabul etmiştir. 1911'de kızlar için ilk lise açılırken, evlilik konusunda sözleşmenin imzalanmasına karar verilmiştir. 1917'de yayınlanan Aile Kararnamesi'yle kadın boşanmayı isteyebilecek hale gelmiştir. Ayrıca kadının malını istediği gibi kullanma hakkı doğmuştur[37]. Kadınlar, yasal haklarına yavaş yavaş kavuşmaya başlamışlardır. Batılı yaşam tarzının etkileri, Avrupa'da yaşanan gelişmeler ve bunların kaçınılmaz olarak etkilediği Osmanlı, kadınların varlığını kabul ederek, onların toplumsal yaşama açılmalarına izin verme gereği duymuştur.

Kadının yüzünü ailesinden başka alanlarda açığa çıkarma düşüncesi dinsel anlamda hoş karşılanmasa da kadın artık kendinin bilincine varmaya başlamıştır. Kadın, seküler yaşama adım atmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun kapalı toplumsal yapısı, Avrupa'da sanayi, bilimsel ilerlemelerin oluşmasıyla gerçekleşen değişimden etkilenmiştir. Bu etki, kadını erkeğe olan bağlılığından tam anlamıyla çıkarmasa da, özgürleşmenin sembolü olmuştur.

Kadının modernleşme projesinin en önemli unsuru olarak görülmesinin temelleri atılarak, Osmanlı'nın geriliğinden kurtulma umutlarının da bir parçası kabul edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanma hareketlerine karşı geliştirilen stratejilerin bir parçası olarak kabul görülmüştür. Kadının, her açıdan önemli bir konumu olduğu kabul edilmiştir.

---

36 Yaraman; **a.g.e.** s. 17.

37 Tanilli; **a.g.e.** s. 121.

3.2. Bir Medeniyet Projesi ve Modernleşmenin Kurucu İdeolojisi Olarak Kemalizm'in Kadın Kurgusu

Kadının modernliğin ana öğesi olarak görülmesi Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde gerçekleştirilen Avrupalılaşma çalışmalarının bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanzimat'la başlayan toplumsal yaşamda yaşanan değişimlerin kadınların üzerinde görülen kısmı bakış açılarında değişimleri de getirmiştir. Kadın sorunlarının çağdaşlaşma – Batılılaşma perspektifi içinde gündeme gelişiyle birlikte görülen yasa değişiklikleri, eğitim alanındaki ilerlemeler, basın, edebiyat dünyasındaki açılımlar ve kadın örgütleri kadının toplumsal yaşamda görünürlüğünü arttırmıştır.

Yüzyıllardır ikinci sınıf, edilgen, sokağa çıkmaktan eşini seçmekten, boşanmaktan, yüzünü bile gösterebilmekten, eğitimden, ekonomik faaliyetlerden, fikir üretmekten, kısacası yaşamdan yasaklı kadın[38], Osmanlı'nın yaşadığı toplumsal, ekonomik, siyasal dönüşümlerle birlikte haklarından söz eder hale gelmiştir. Ancak Osmanlı devletinin bir şeriat devleti olmasının ve İslâm'ın yalnızca dinsel alanda değil kültürel alanda fiziksel mekâna da yansıyan etkisinin, bir özgüllük öğesi olarak Osmanlı feminizmine ilişkin analizlere dâhil olması gerekmektedir. İmparatorluk milliyetçiliğinin hem devleti kurtarma hem de İslâmcılık ile medeniyetçiliği birleştirme kaygılarının birleşmesiyle Müslüman – Türk kadınlarının özgürleşme sorunu karmaşık bir hale dönüşmektedir[39]. Kadınların, İslâmi anlayış doğrultusunda yaşamın özel alanında kalması ile kamusal alanda medeniyetin yansıması olarak görülmesi yönelik toplumu geren tartışmaların tohumları atılmıştır.

Tanzimat ve Meşrutiyet ile yaşanan toplumsal, hukuksal, siyasal değişimler kadınların durumunu da etkileyen önemli etkenler olmuştur. Kadının yurttaşlığının kabulünün ardından yaşanan değişimlerin yanı sıra ülkenin İslâmi yapısıyla kadının çağdaşlaşma yapısı arasındaki ilişki çelişkili bir şekilde günümüze değin gelmiştir. Osmanlı toplumunda Tanzimat sonrasında yaşanan değişimler, kadınlar açısından bir yandan eşitlik yönünde adımların atılmasını sağlamasına karşın, diğer yandan kadının özgürlüğünün sınırlarının devlet tarafından çizilmesine ve kadınlar üzerinde yeni bir

---

38 Yaraman; **a.g.e.**, s. 130.

39 Berktay; **a.g.e.**, s. 96.

efendinin belirmesine neden olmuştur[40]. Kadının tek başına hareket etmesine engel yeni bir efendisi devletin kendisi olmuştur. Birey olma hakkını Batı'daki değişimler ışığında yakalayan kadın, yenidünya düzenine uyum sağlamak isteyen ülkenin görüntüde değişimi yaşayan kısım oluşturmuştur. İslâm hukukunun hüküm sürdüğü Osmanlı'dan lâik bir devlet yapısının oluşturulduğu Cumhuriyet'e, kadın çağdaşlaşmada Batılı dünyasına sunulan bir göstergeye dönüşmüştür.

Kadına yönelik girişimler, Batı'ya doğru bir eğilimin bir göstergesi olurken, kendi içsel konularla birlikte kadını çağdaşlaşma yolunda çetrefilli bir yola sokmuştur. Osmanlı toplumsal yapısında gözlenen ümmet anlayışı kadınların tek başına birey, yurttaş olma düşüncesini de olumsuz yönde etkileyen girişimler arasında yer almaktadır.

Osmanlı'nın son dönemlerinde kadınlar için yaşanan olumlu girişimler gerçek anlamda Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte gün yüzüne çıkmıştır. Kültür, ideoloji ve genel zihniyet dünyasında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir süreklilik yaşandığı görülmektedir. Bu durumdan bakıldığında, Cumhuriyet Türkiyesi'nde hem feminizmin hem de anti-feminizm açısından Osmanlı'dan önemli bir miras alındığı görülmektedir[41]. Yeni adam geleneksel ataerkil sistem içinden sıyrılmamış, kadınlar için yapılan düzenlemelerde denetimi elinde bulundurmak istemiştir.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kadınlar için de Osmanlı'nın son dönemleriyle başlayan Batılılaşma çabalarının daha yoğun yaşandığı bir dönem başlamıştır. Eski değerlerin yıkılmasıyla toplumsal yaşamda iyileşemez yaralar alan imparatorluğun yerine kurulan ve imparatorluğun var olabilmek için son dönemlerinde uygulamaya aldığı çağdaşlaşma – Batılılaşma düşüncesi Cumhuriyet'le birlikte esas düşünce olarak benimsenmiştir. Bu kadınların özgürleşmesi yolunda belirleyici yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde önemli bir paya sahip olmuştur[42]. Muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak isteyen yeni adam, kadını bu yolda kullanmaya yönelmiştir. Kadını geleneksel yaşamın içinde alarak kendi denetimine sokmuştur.

---

40 **A.g.e.**, s.98.

41 **A.g.e.**, s.97.

42 Yaraman; **a.g.e.**, s. 131.

Osmanlı hukuksal ve toplumsal yaşamında kadın ve erkek eşitsizliği kurumsallaşmış ve toplumun önem verdiği değerler arasında yer almıştır. İslâm hukukunun temel alındığı Osmanlı'da kadın – erkek ayrımı Tanzimat'a dek keskin bir şekilde belirginleşmiştir. Dinsel yaşam örgüsü içinde ataerkilliğin hüküm olduğu Osmanlı'dan Cumhuriyet'e birçok olumsuzluk miras kalmıştır. Osmanlı toplumsal yaşamında mekân yapıları cinsiyete göre belirlenirken Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte bu ayrım ortadan kaldırılmıştır. Cumhuriyet'le birlikte kadın, artık İslâmi bir ataerkillikten ulus – devlet ataerkilliği içine alınmıştır. Cumhuriyetin ilanının ardından Türk kadınına batılılaşma ve modernliğin taşıyıcılığı rolü verilmiştir.

Tanzimat'tan bu yana kızlar için okulların açılması, basın, edebiyat dünyasındaki açılımlar, kadın örgütlerinin yer alması gibi birçok etken kadının toplumsal görünürlüğünü arttırırken, Kemalist Türkiye'nin bir hedefinde yer alan proje öncesinde tohumları atılmıştır. Toplum içinde genel kanıyla ikinci sınıf olan, sokağa çıkması istenmeyen kadının görünürlüğü artmıştır[43]. 29 Ekim 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, toplumsal, ekonomik, siyasal, hukuk yaşamında köklü değişikliklerin yaşanmasını sağlarken, bu değişikliklerin en köklüsü kadınların özgürlüğüne kavuşmaları anlamında gerçekleştirilmiştir. Kurtuluş – kuruluş süreci içinde kadınlar, yaşamın her alanında yer alırken Batılı olduğu vurgusunu yapan yeni genç Cumhuriyet bunu kanıtlamak amacıyla kadınların toplumsal yaşama ve kamusal alana çıkmalarını sağlayarak vermeye çalışmıştır.

Savaşların da etkisiyle ekonomik alanda görülen kadın, Kemalist Türkiye'nin en önemli modernleşme aracı olmuştur. Yeni Türkiye'nin kurulmasında etkin bir biçimde rol alan Türk kadını, kendisine yüklenen Batılı yaşam tarzının kaynağını oluşturma rolünü üstlenirken, toplumsal yaşamın getirdiği İslâmi bakış açısından ve geleneksel ataerkil yapıdan kopmaları kolay olmamıştır. Bu daha sonra ileride bahsedeceğimiz toplumsal travmanın bir başlangıcını oluşturmakta, ancak kadın üzerine oluşturulan devlet politikası nedeniyle kamusal alanda yerini almaya yönelmektedir.

Modern Türk kadını, çağdaşlaşan ve Batı'ya yüzünü dönen genç ülkenin araçlarından biri olarak görülmüştür. Genç Cumhuriyet, Osmanlı'nın yıkılışına sebep

---

[43] Yaraman; **a.g.e**, s. 130.

olarak görülen geri kalmışlıktan sıyrılmak istemektedir. Kemalist yeni düzen toplumsal yaşamda dönüşümler yaratma hedefiyle köklü değişikliklere bunun için devrimlere gerek duymuştur. Kadın üzerine gelişmeler bir devlet politikası olarak görülürken, kadın toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamda rol almak için çabalamıştır.

Savaşlardan çıkmış bir ülke yeniden kurgulanırken, dünyada yerini almak için de yeni bir yola girişmiştir. Türkiye yeni bir ülke olarak dünyaya çağdaş ve Batılı olduğunu duyururken, etrafında olan biten gelişmelerden de haberdar olarak ülke yönetiminin demokratik ve özgürlükçü olduğunu vurgulamak istemiştir. Dünyada gerginliğe neden olan Hitler'in Almanya ve Mussolini'nin İtalya'da oluşturduğu otoriter yönetimlere karşı Türkiye farklı olduğunu, demokratik bir ülke olarak yaşamını sürdürmek istediğini göstermeye yönelmiştir.

Ulus – devlet bütünlüğüyle hareket eden genç Türkiye, Kemalist düşüncenin bir ürünü olarak kadınların kamusal alanda ve toplumsal yaşamın en önemli alanlarında olmaları yönünde girişimler yapılmıştır. Batılı – çağdaş bir yaşam tarzının benimsetilmek istendiği toplumda, kadının ulus – devlet ataerkilliği içinde gelişmesi amaçlanmıştır. Kadınların, geleneksel rollerini modern biçimlerde sürdürmeleri istenmiştir[44]. Kadınlar, ülkenin Batı'ya dönen yüzünü oluştururken, anne ve eş olma rollerini pekiştiren oranda toplumsal görünürlük kazanmaları amaçlanmıştır. Kemalist projede kadın, geleneksel rollerinin içerdiği kadar kamusal alanda da görülen bir model üzerinde kurgulanmıştır.

Yeni kurulan ülke, kadına verilen değeri de üste çıkarmak istemektedir. Ancak yeni ülkenin Batıcı/modernleşmeci erkekleri de gelenekselcilerden çok farklı bir çerçeve çizmemişlerdir. Cumhuriyetin resmi ideolojisinde kadınların kamusal alana çıkmaları istenmiştir. Kadının, meslek olarak ev dışında çalışmalarından yana olmuşlardır. Yeni kadının kurgulanmasında modernleşmeci erkekler adına "Yeni Adam" adını verseler bile gelenekselcilerle aralarında pek fazla fark bulunmamaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte kadın algılamasında Kemalist erkeklerin hayalindeki yeni kadın milli vazifelerini benimseyen ve başkaları için yaşayan bir varlık olarak

---

[44] Berktay; **a.g.e.**, s. 108.

görülmüştür[45]. Cumhuriyetin ilk yıllarında kadının konumunun belirlenmesinde gelenekselcilere karşı reformlar büyük önem almıştır. Kadını kamusal alana ısındıran ve onu bu yönde teşvik eden Cumhuriyet, modernleşme ülküsünde büyük adımını atmıştır.

3.2.1.Cumhuriyet Rejimi, Sekülerleşme ve Türk Modernleşmesinin Mihenk Taşı Olarak Kadının Toplumsal Hayata Katılması: Ev Kadını ve Anne Rolünden Sıyrılışı

Osmanlı'nın Tanzimat'la birlikte başlattığı modernleşme çabaları içinde kadının eğitimi ve özgürleştirilmesi medeniyete ulaşmanın ön koşulu olarak görülmüştür. Kadın gelenekselci ve reformcu aydınlar arasında en büyük tartışma konusu oluştururken, devletin Batı'ya yüzünü dönmesi ve savaşlar kadınların görünürlüğünü arttırmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayan modernleşme hareketleri, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ana öğesini oluşturmuştur. Osmanlı'nın geri kalmışlığının izlerinden uzaklaşmak isteyen Kemalizm, İslâmi bir imparatorluktan lâik bir ulus devlet yaratma düşüncesi içinde toplumsal yaşamın her alanına etki etmeye yönelmiştir.

Medeni bir yaşam benimsemek isteyen Cumhuriyet, Türk insanını büyük bir dönüşümün içine sokmaya çalışmıştır. Toplumu oluşturan aileye dek değişime giden Kemalist proje, toplumu çağdaşlaşmaya götürmenin sadece devlet rejiminin değiştirilmesiyle gerçekleştirilemeyeceğine kanaat getirmiştir. Toplumsal yaşam içinde, Doğu'yu anımsatan peçe, fes, şalvar, takunya gibi geleneksel kıyafetler rafa kaldırılmış, Arap alfabesinin yerini Latin harfleri almış, ağırlık ve uzunluk ölçüleri değişmiştir. Ulusal egemenlik ve bağımsızlıkla (1918 – 1922) donanmış siyasal devrim, ikinci aşamada (1922 – 1924) saltanatın kaldırılması, cumhuriyetin ilan edilmesi, hilafetin sona erdirilmesiyle sürdürülmüştür[46]. Toplumsal yaşam dinsel örgüden uzaklaşarak, seküler bir boyuta taşınmıştır.

Bir medeniyet projesi olarak karşımıza çıkan Kemalist kurgu, Doğu'ya sırtını dönerken, Batı'ya kucak açmıştır. Cumhuriyet'le birlikte alafrangalık moda akımlarının ötesinde, erişilmesi gereken Medeniyet sembollerini temsil etmekte, bu durum resmi

---

45 **A.g.e.**, s. 108.

46 Tanilli; **a.g.e.**, s. 123.

ideolojinin bir parçası haline gelmektedir[47]. Cumhuriyetin resmi ideolojisi içinde çağdaşlaşma – yüzünü Batı'ya dönme girişimlerinde toplumsal yaşamın temel değerlerinde değişmeler kaçınılmaz görülmüştür.

Erkekler, feslerini çıkararak şapka takarak Doğulu kimliklerinden uzaklaşırken, kadınlar peçelerini, çarşaflarını atmalarıyla dinsel hâkimiyetin etkisinden uzaklaşarak, mahrem yaşam alanlarının darlığından sıyrılmaları ön görülmüştür. Türk modernleşmesinde kadına Batılılaşma – çağdaşlaşma misyonu yüklenmiştir. Sınırları erkekler tarafından belirlenen görev doğrultusunda, kadınların kamusal alana çıkmaları için yasal zeminlere başvurulmuştur. Kemalist erkeklerin, geleneksel yapılarından sıyrılmaması sonucunda kadınların kamusal alanda alınmaları kolayca gerçekleşmemiştir. Cumhuriyet'in resmi ideolojisi kadın ve erkeğin bir arada temsil edilmesini amaçlamaktadır.

Modern dünyadaki yerini almak için çeşitli girişimlerde bulunan ülkenin yönetimi, Türk modernleşmesinde ana unsur olarak kadını görmüştür. 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat'la (Öğretim Birliği Yasası) medrese ve mektep ikililiği ortadan kaldırılarak, eğitim sistemi laikleştirilmiş kadın ve erkeğin eşit koşullarda eğitim alması sağlanmıştır. 1925 yılında da çıkartılan Kıyafet Yasası, erkeklerden daha çok kadınların dinsel simgeler olarak yaşamlarında yer alan peçe ve çarşaf giyme zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Kadınlar sadece peçe ve çarşaf giyme zorunluluğun kaldırılmasıyla kamusal yaşama adapte edilmemiştir[48]. Kadınların, dinsel simgeleri oluşturan kıyafetlerden sıyrılması onları kamusal alana taşımada yeterli olmamıştır.

Kadınların yaşamında dönemin devrimi sayılabilecek uygulama ise Medeni Yasa'nın kabulüyle gerçekleştirilmiştir. Tanzimat sonrasında Osmanlı'nın çağdaşlaşma çalışmaları içinde 1868 – 1878 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında oluşturulan komisyonun hazırladığı ve hükümlerini şeriattan alan Mecelle, medeni hukuk kurallarını içermekten uzak bir yapıyı barındırmaktadır[49]. Dinsel hukuk düzeninden lâik düzene geçişi amaçlayan Kemalist düşünce, kişi, aile ve miras kurallarına yer vermeyen Mecelle'nin yerine oluşturduğu Medeni Kanun'la ailede kadın

47 Göle; **a.g.e.**, s. 86.
48 Tanilli; **a.g.e.**, s. 123.
49 **A.g.e.**, s. 123.

ve erkek eşitliğini sağlamıştır. Kadının toplumsal yaşama katılmasının sağlandığı değişikliklerle kadın varlığı yasal güvence altına alınmıştır.

Kadın hukuksal özgürlüğünün temelleri atılmasıyla evlilikte resmî nikâh zorunlu hale getirilmiştir. Evlilik, velayet, boşanma, miras gibi konularda erkekler eşit haklara sahip olan kadının çok evliliğe alet edilmesi de yasaklanan düzenlemeler arasında yer almıştır. Kadınlara istediği mesleği seçme hakkı verilerken, ailenin başına "koca"nın getirilmesi kadın-erkek eşitliğinde yol alınması gereken bir düzenlemenin uzun süre alacağının göstergesi olarak görülmüştür[50]. Kadınlar, dönemin şartları doğrultusunda yasal haklarına kavuşturulmuş, ancak özgür birey olarak karar alma mekanizmalarında yer alması için uğraşlarını sürdürmek zorunda kalmışlardır.

Kadınlar, Medeni Yasa'nın kabul edilmesiyle birlikte hukuksal haklarına kavuşmuşlardır. Medeni Yasa, Kemalizm'in milliyetçi ideoloji karşısında medeniyetçilik, Batıcılık lehine ortaya atılan iyi bir örnek olmaktadır[51]. Kadın, ulus – devlet çizgisinde erkeğin bakışıyla modernleşmesinin yolu açılarken, gelenekseller karşında değişimin simgesi olmaktadır. Geleneksel yaşamın yaygınlığı ve İslâm'ın hâkimiyetine karşı kadın, Batı'nın evrenselciliğini yansıtması açısından bir merkez konumunda görülmüştür. Batıcı seçkinler, Batı evrenselciliğine ulaşmanın tek yolunun kadının İslâmi gelenekten koparak özgürleşeceği görüşünü savunmuşlardır. Buna karşın geleneksellik içinde kalan muhafazakâr alanda yer alanlar kadınlara ilişkin geleneksel yapının bozulmasına kuşkuyla zaman zaman tepki göstererek bakmışlardır[52]. Kadınların, modernlik içine alınması, erkeklerin hâkimiyet alanının daralmasına neden olurken, dinsel geleneklerin getirdiği yaklaşımlar kadının görünürlüğüne temkinli yaklaşımları beraberinde getirmiştir.

---

50 **A.g.e.**, s. 124 - 125.

51 Göle, **a.g.e.**, s.103-105. Göle, Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme adlı kitabında, Medeni Kanunu'nun kadın – erkek eşitliğini sağlamasına ve Kemalizm'in medeniyet, Batıcılık lehinde adım atmasına geniş bir şekilde yer vermiştir. Kitapta, Medeni Kanunu'n hazırlanmasına 1923 yılında bir komisyonun kurulmasıyla başladığını belirtmiştir. Bu komisyonda, Türkçüler, İslamcılar ve Batıcılar arasında tartışmaların yaşandığını, tasarıda şeriata çok fazla sadık kalındığı ve pozitivizmden uzak olduğu belirtilmektedir. Bu durum, aralarında Mustafa Kemal'in de bulunduğu Batıcılar arasında memnuniyet yaratmamıştır. Bu tartışmalarda kadınların da açıkça ve kolektif olarak yer aldığı vurgulanmıştır. Yasanın yeniden ele alınması iki yıl sonra, 1924 yılında Hilafet kaldırıldıktan sonra mümkün olmuştur. 1925 yılında Mustafa Kemal'in talebiyle İsviçre'de hukuk eğitim almış Adalet Bakanı Mahmut Esat Bey'in hukukçular ve üniversite profesörlerinden oluşan 26 kişilik yeni bir komisyon kurulmasıyla yasanın ele alındığı bilgisini veren Göle, İsviçre Medeni Kanun'un Türkçe'ye özüne dokunmadan uyarlandığını belirtmiştir. Kanun, 17 Şubat 1926'da, Büyük Millet Meclisi'ne sunularak kabul edilmiştir.

52 **A.g.e.**, s. 49.

Kadın, ikinci sınıf vatandaşlığından sıyrılabilmek geleneksel erkek egemen düzeni içinde Batıcı ve gelenekselciler arasında kalmakla birlikte yurttaş kimliğine kavuşmasının önü açılmıştır. 1924 yılında Öğretim Birliği Yasası'nın kabul edilmesiyle laikleşen eğitim sistemi içinde kadın yerini almıştır. Kadın artık sadece eş, anne rolünde değil toplumun çeşitli katmanlarında yer almasıyla görünürlüğünü arttırmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak kadına özel bir önem verilmiştir. Kadınların Cumhuriyet'le birlikte, yurttaşlığa kabul edilmeleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk önce 1930 yılında yerel seçimlerde, sonra da 1934'te genel seçimlerde kadınlara oy kullanma hakkı tanınmıştır. Bu haklar, Batı'da yaşanan kadınların mücadelesi sonucu kazanılmamıştır.

Kemalist bir projenin ürünü olarak Batılılaşma ve medeniyete ulaşma hedefleri doğrultusunda yaşama geçirilerek, kadınların reformlar içinde yer alması amaçlanmıştır[53]. Kadın, Batılılaşmanın öncü örgüsü içinde görülerek, erkek egemenliği içinde haklarına kavuşturulmalarına başlanmıştır. Kadın, geleneksel yapıda aile içinde kalması öngörülürken, Batı'ya yaşanan yeni genç Cumhuriyet, çağdaşlaşma ve medeniyete ulaşmada yerini almak için bir simge görevini üstlenmiştir.

3.2.2. Kemalist Projede Siyasal Kadın Kurgusu

Osmanlı İmparatorluğu'nun 29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte son bulmasından önce Türkiye, 1920'den itibaren devleti ve toplumu laikleştirici dönüşümlere sahne olmuştur. Devlet yapısındaki dönüşümün hareket noktasını egemenlik teoriği ve pratiğinin laikleşmesi oluşturmaktadır. Egemenlik yetkisi kayıtsız şartsız millete verilmekle laikleştirilmiştir. Saltanatın hilafetten ayrılarak kaldırılması, dolayısıyla dinsel siyasal otoritenin birbirinden kopartılıp hilafetin siyasetsiz bırakılması, devlet çatısının laikleştirilmesinde büyük adım olmuştur[54]. Kemalist projenin temelini oluşturan lâiklik yaşamın her alanında uygulanmaya konulmaya çalışılmıştır. Kadın modernleşmenin anahtarı olarak görülürken, toplumun yarısını oluşturan yüzyıllar boyunca eve kapatılan, görünürlüğü olmayan, yurttaş sayılmayan kadın, dünyevileştirilmek istenmiştir. Çarşaf arkasına saklanan, erkeğin iradesi dışında

---

53 Kondiyati; **a.g.e.**, s. 68.

54 Bülent Tanör; **Kurtuluş Kuruluş**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2007, s.271-272

hareket edemeyen kadın, çağdaşlaşma – Batılılaşma çabalarıyla evden çıkarak, görünürlük kazanmıştır.

Ulus – devlet projesi içinde modern bir toplum yaratma düşüncesiyle hareket eden Kemalist düşünce, kadına aile ve özel alandaki yaşamlarına ek olarak toplumsal yaşamda sorumluluk yüklemiştir. Kadın, yeni kurulan Türkiye'nin çağdaşlaşmasında önemli bir proje olarak yer almıştır. Osmanlı'nın başlattığı modernleşme çabaları içinde kadın yer alırken, Cumhuriyet'le birlikte kalıcı reformlar yaşanmıştır. Kemalist devrim, Türk toplumunu Batı medeniyetine taşımayı amaçlarken bunu sadece devlet yapısını değiştirmekle gerçekleştiremeyeceğini bilmektedir. Kemalist medeniyet projesi, toplumun, bireylerin yaşam biçimlerini, davranış şekillerini, gündelik yaşam biçimlerini, alışkanlıklarına nüfuz ederek, köklü bir değişikliğin olacağına inanmıştır.

Osmanlı'nın geleneksel yaşam biçimlerinden uzaklaşarak, yeni bir millet, yeni bir medeniyet anlayışıyla lâik devlet yapısının oturtulmaya çalışıldığı Türkiye'de kadının dini otoritenin, şeriat kurallarının mahrem yaşamın sınırlarını çizdiği yapıdan Batı'nın medeni yaşamına çekilmek istenmiştir. Cumhuriyet'le birlikte kadın, Şark düşüncesinin etkisinden alınmaya çalışılmıştır. Kadının özgürleştirilerek kamusal yaşamın bir parçası haline getirilmesi, Kemalist projenin önemli konularından birisi olmuştur. Laik bir devlet yapısını oluşturmak amacıyla çıkılan yolda, kadınların mahremden çıkıp, görünür kılınmaları Kemalist ideolojinin yansıması, medeniyetleşmenin göstergesi olarak algılanmıştır.

Kadının mahrem alan dışında görünürlüğü şeriat kuralları dâhilinde yasaklanmış ve bu durum İslâmi kültürün en belirgin özelliğini taşımıştır. Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kadın medeniyete ulaşmanın bir yolu olarak seçilmiş, bu doğrultuda girişimler yapılmıştır. İslâmi toplumlarda siyasi iktidar ile cinsiyetler arası iktidar ilişkisi birbiri içine girmiştir. İslâmi sistem kadınları kısıtlamaktan daha çok kadın erkek birlikteliğine yasaklar getirmiştir. Kemalist reformlar ise kadınlar üzerindeki tecridi kaldırmayı, bununla birlikte toplumsal sistemi değiştirmeyi hedef edinmiştir. Kemalizm, dünyada devlet iradesiyle medeniyet dönüşümünü hedefleyen ilk hareket olmuştur[55]. Kadınlar

[55] Göle; **a.g.e.**, s. 101.

kendi geliştirdikleri bilinçle değil, devletin el vermesi sonucu yurttaş olma bilincine ulaşmıştır.

Toplumsal yaşamdan uzak tutulan kadın Kemalist reformlarla bu yaşamın içine çekilmek istenmiştir. Kadın, Kemalist projeyle devlet iradesiyle uygar topluma ulaşmanın yolu olarak görülmekte, cinsiyet ilişkilerinin eşit olmasıyla muasır medeniyetler çizgisine gelmesi hedeflenmektedir. İslâmi Doğu ile modern Batı arasındaki tercihini modern Batı'dan yana kullanan genç Cumhuriyet, kız erkek ayrımı yapılmadan eğitim görmesinin sağlanması, kadınların okuyarak meslek sahibi olmalarının önündeki engellerin kaldırılması, kadınlara verilen seçme ve seçilme gibi siyasal hakların varlığı, kadınların peçe ve çarşaftan sıyrılmaları, kadının gövdesel, kentsel ve kamusal görünürlüğünü sağlamıştır[56]. Kadının, medeni yaşamın bir parçası haline gelmesi amacıyla düzenlemelere giden Kemalist düşünce, bunun pratiğe dönüşmüş halini Medeni Yasa'nın kabulüyle gerçekleştirmiştir. Kadın ve erkek eşitliğinin yasalarla güvence altına alınması, resmî evliliğin zorunlu hale getirilmesi, kadınların istediği mesleği yapabilmesine olanak tanınmasıyla İslâmi toplumsal yapının karşı duracağı aile hukuku en büyük değişikliği yaşamıştır.

Kadın, Tanzimat'la birlikte medeniyet projesi içinde yer alırken, şeriat kurallarının dışına çıkamamıştır. Cumhuriyet'le birlikte şeriat kuralları pozitif hukuk kurallarına yerini bırakmıştır. Kemalist kadın hareketi Osmanlı kozmopolitliğine karşı Anadolu kadınını yüceltmektedir. Anadolu kadını hem "kurtaran" hem "kurtarılan" olmaktadır. Anadolu kadını Cumhuriyet reformlarını "yozlaşmaktan", reformlar da onu İslâm dininin bağnazlığından kurtaracaktır[57]. Türk kadını, dinsel yaşamın getirdiği korumacı kurallardan çıkartılarak, gerçekleştirilen reformları koruma görevini altına sokulmuştur.

Kadınlar, Öğretim Birliği'nin kabul edilmesi, saltanatın ve hilafetin kaldırılması toplumsal yaşamı lâik yaşama hazırlarken, 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ile birlikte erkek – kadın ilişkileri de yasal güvenceye alınmıştır. Türkiye, Ortadoğu ülkeleri arasında kadın hakları konusunu erken tarihte açık ve yaygın biçimde ele alan

56 **A.g.e.**, s. 101 – 102.

57 **A.g.e.**, s. 91.

tek devlet olma niteliğini taşımaktadır. Türk kadınlarının yasal eşitliğine kavuşması, ulusal bağımsızlık savaşını (1918 – 1923) izleyen yıllarda yapılan bir dizi yasal reform ve M. Kemal Atatürk'ün Osmanlı devletinin kalıntılarından lâik bir Cumhuriyet kurmasıyla olmuştur. Kadınlar 1930'da yerel seçimlerde, 1934'te de genel seçimlerde oy kullanma hakkı alarak iki aşamada yurttaşlığa kabul edilmişlerdir. İktidardaki "Batılılaşma" ve "Muasırlaşma" hedeflerini gerçekleştirme amacındaki aydınlanmacı seçkinler tarafından kadınlara hakları tanınmıştır[58]. Kemalist projede kadın aydınlanmanın, medenileşmenin odak noktası olarak seçilmiştir. Kadın, medeniyet ve milliyetçilik projesinde Kemalizm'in harcını oluşturmuştur. Kadınlarla ilgili toplumsal yaşamı etkileyen her yenilik Türkiye'yi çağdaş toplumlara daha da yakınlaştırmıştır. Müslüman bir ülkeyi Batı'ya yöneltme çabaları içinde Kemalist proje, kadına önem vermesinde hem doğunun geri kalmış yapısından sıyrılarak batıya yaklaşma hem de demokratik bir toplum oluşturma amacını gerçekleştirmek istemiştir.

Kadınlara tanınan siyasal haklar sadece Almanya, İtalya gibi Batı ülkelerinde görülen diktatör yönetimlerden uzak durma isteğiyle değil, toplumsal yaşamda gerçekleştirilmek istenen köklü dönüşümlerle de ilgili olmuştur. Müslüman bir ülkede, kadınların Batılı usullere göre toplumsal yaşam içine alınmak istenmesi bu projenin zorluğunu göstermektedir. Kadın konusu, Kemalist proje açısından göstermelik bir yapı taşımamaktadır. Kadın, Türkiye'ye özgü koşullar eşliğinde hukuksal, siyasal, toplumsal haklarına kavuşturulmuştur.

Kemalist proje içinde siyasal kadının kurgulanması kadın hareketinden yoksun gerçekleşmiştir. Türkiye örneği, önemli bir kadın hareketinin yokluğunda, politik öncülük aracılığıyla girişilen reformların hem sınırlılıkları ve hem de potansiyelini göstermektedir[59]. Türkiye'de kadın hareketi Avrupa ülkelerinden farklı olarak devlet eliyle oluşturmuştur. Kadınlar, sosyal yaşama devletin öngördüğü olanaklar doğrultusunda alınmıştır. Cumhuriyet'in kurucu kadrosu kadınlık bilincinin gelişmesine ön ayak olmuştur.

---

58 Kondiyati; **a.g.e.**, s. 67-68.

59 **A.g.e.**, s. 71.

4. Türkiye'de Değişen Siyaset Algısı ve Gündelik Hayatın Öznesi Olarak Kadın

Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak toplumsal dönüşümün simgesi olan kadınlar, kendilerine verilen rolleri yerine getirirken, birey olma bilincine de kavuşmuşlardır. Kemalist proje, kadınları kamusal alana yöneltirken, toplumsal yaşamda büyük değişimlerin gerçekleşmesini istemiştir. Doğu ile Batı arasındaki seçimini "muasır medeniyet"ten yana kullanan Türkiye, Batılaşma – çağdaşlaşma içinde yer almaya yeni Türk kadınını oluşturarak başlamaya yönelmiştir.

Kadının adından söz edilmeyen bir toplumsal yapıyı dönüştürme mücadelesinde devlet erkini kullanan Kemalist proje, Osmanlı'nın son dönemlerinde kadınların toplumsal yaşama katılmalarını daha geniş bir perspektiften yürütmüştür. Kadına siyasal bir kimlik yükleyen Kemalist proje, lâikleşme çabasıyla toplumsal yaşama damgasını vurmuştur. Cumhuriyet'le birlikte kadınların, yaşamın her alanına yayılması bizzat devlet erki tarafından desteklenmiştir. Kemalist projenin öngörüsü sonucu kadınlar, İslâmi toplumsal yaşamda en büyük değişimin kanıtı olmuştur. Kadın, İslâmi yaşam tarzının ve görünür kılınmayan yapısından soyutlandırılarak, ülkenin Batı'ya dönen yüzünün kanıtı olarak sunulmuştur. Kadınlar, dinsel yaşamın getirdiği geleneksel davranış biçimleriyle dinin ve erkeğin hükmünden uzaklaştırılmak istenmiştir. Çağdaşlaşma yolunda atılan atımlarda kadın, toplumun görünür noktalarında yer almıştır.

Batı'da yaşanan kadınların dayanışmalarının aksine devletin desteğiyle erkeklerle eşit haklara ulaşan kadın, Türk modernleşmesinin mihenk taşı olmuştur. Cumhuriyet sonrasında kadınlar, dinsel ve etnik cemaatlerin baskısından önemli ölçüde kurtulma ve kamusal alana girme olanağı bulmuşlardır. Kadınlar açısından küçümsenmeyecek kadar önemli olan bu adım onların modernleşmeci – ulusçu projeye sıkıca sarılmalarını sağlamıştır[60]. Kadınlar, kendilerine sunulan kamusal alana çıkma olanağını kullanarak, kadınlık bilincini geliştirmeye yolunu seçmiştir.

Kemalist reformların en karakteristik unsuru lâiklik hamlesinde görülmektedir. Devlet, eğitim, hukuk, toplumsal yaşam lâikleştirilmiş, dinsel simgelerin üstüne

[60] Berktay; **a.g.e.**, s. 110.

gidilmiştir. Kadınların konumundaki değişiklikler sadece biçimsel özgürlüklerden oluşmamıştır. Mesleki yaşama giren kadınlar, pilot, opera sanatçısı ve güzellik kraliçeleri gibi yeni ve farklı örnekler, etkin biçimde yaşama geçirilmiştir[61]. Kadın, değiştirilmek isten toplumsal yapının öznesi haline dönüştürülerek, Cumhuriyet döneminin eşitlikçi ütopyası içinde kendilerine bir yol çizmek durumunda kalmışlardır. Yüzyıllar boyunca kimliksiz olarak toplumda yer alan kadın, Kemalist medeniyet ilkeleri doğrultusunda kamusal yaşama katılmışlardır. M. Kemal Atatürk'ün öncülüğünde gerçekleştirilen bu toplumsal dönüşüm içinde, kadınlar üzerine yüklenen medeniyet olgusu meyvelerini de vermiştir. Kadın kimlik bilincine kavuşmuştur. Ülkenin kurtuluşunda etkin bir rol oynayan Anadolu kadını, genç ülkenin medeniyet ile millet arasındaki köprüsünü oluşturmuştur.

Kadına anne, eş rollerinin yanında topluma yararlı olması, Batı'yı temsil eden yüzü, değişimin simgesi rolleri de verilmiştir. Toplumsal yaşama katılma kadınların eğitilmesini, meslek sahibi olmalarını ve çalışmalarını gerektirdiği kadar, kentsel mekânlarda serbestçe dolaşmalarını da içermiştir[62]. Genç Cumhuriyet, kadınların toplumsal yaşamda görünür olmalarına destek vermiş, hayatın öznesine kadınları almıştır. Eğitim alan ve meslek sahibi olan kadınlar, Cumhuriyet'in öncülüğünü üstlenmiş, toplumsal yaşamın gözdeleri arasında yer almışlardır. Medeniyet misyonu yüklenen Cumhuriyet kadınları, çalışma yaşamına adım atmalarıyla Kemalist kadın kimliğinin örneklerini oluşturmuşlardır.

Cumhuriyet kadını, Batı'ya yaklaşırken kendi geleneksel yaşamından ve İslamiyet'ten kaynaklanan benimsenmişliklerle karşı karşıya kalmıştır. Kadın, toplumsal yaşama çıkmakla birlikte gündelik yaşamın öznesi konumuna dönüşmüştür. Ancak bu durum kadının cinsel kimliğinden soyutlanmasına neden olmuştur. Toplumsal yaşama çıkan kadın peçesini, çarşafını bir kenara bırakırken, bu çarşafın içine kendi cinselliğini koymuştur. Kamusal alanda yer edinen kadın, özgürlüğünün bedeli olarak kadınlığını geride tutmak zorunda kalmıştır[63]. Cinsel kimliğini arka plana atmak

---

61 Erik Jan Zürcher; **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi,** Çev.:Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s.271-273.

62 Göle; **a.g.e.,** s. 107.

63 Göle; **a.g.e,** 109

zorunda kalan kadın, toplumun ahlakını kamusal alana yansıtmıştır. Kadın cinsiyetsizleşerek kamusal alana çıkmıştır.

Kadın, her alanda kendini göstermeye yönelmiştir. Batı'nın gündelik yaşam tarzı içinde doğunun izlerini taşıyan Türk kadını, ataerkilliğin içinde yaşama odaklanmıştır. Aile içindeki rolünü üstlenen kadın, bunun yanında dinselliğin ve Batı'nın arasında birbirlerinden farklı bir görünüm ve karşıtlıkla karşılaşmışlardır. Türkiye'nin değişen yapısı Cumhuriyet'le birlikte belirginleşmiştir. Kadın, evinden çıkarak ekonomik yaşamda çeşitli meslek grupları içinde yer almıştır. Geleneksel rollerinin yanında toplumsal bir rol benimsemişlerdir. Özellikle toplumun anaları rolündeki Türk kadını, öğretmen, hemşire gibi mesleklerle anılarak görünürlüğünü arttırmaya hem anaçlığını koruma yoluna yönlendirilmiştir. Kadın, her alanda hayatın öznesi olmuştur.

4.1. Lâik-antilâik Ekseninde Kadın Sorunsalı

Türkiye'de kadının durumu kendine has durumları bir arada taşımaktadır. Kadın olgusu, Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak gündeme taşınmış ve Batı'ya yanaşmanın, çağdaşlaşmanın bir yolu olarak görülmüştür. Toplumsal yaşam içinde, kadınların görünürlüğü bulunmazken, Batı'ya doğru yönelişte Osmanlı'nın son dönemlerinde adımları atılan girişimlerle kadınların ilk kez yurttaşlık hakkını aldıkları görülmektedir.

Ancak topluma hâkim olan dinsel inanışın getirdiği şerri kurallar, kadınlarla – erkekler arasında bir ayrımın yaşandığını belirlemektedir. İslâm, ne din, dünya, devlet işleri ayrılığını tanımamıştır. Devletin bireye tanıması beklenilen özgürlüğü, şeriat kuralları kısıtlamıştır. Özellikle kadın – erkek ilişkisinde eşitsiz bir yapı kurulmuştur. İslâm, bir devlet dini ya da din devleti olarak bütüncül yaklaşım içinde toplumsal yaşama nüfuz etmiştir[64]. Din devletinin bir yansıması olan Osmanlı, çağdaşlaşma yolunda Avrupa'nın yaşadığı Aydınlanma Çağı'nı yaşamamıştır. Aydınlanma Çağı'yla birlikte dinsel kalıp yargılarından uzaklaşarak lâikleşmeye yönelen Avrupa insanı böylece özgür düşüncenin eseri olarak çağdaşlaşmayı yakalarken, Osmanlı, kozmopolit yapısı içinde Ortaçağı yaşamaya yönelmiştir.

---

64 Server Tanilli; **Din ve Politika "Laik Barış"ın Dostları ve Düşmanları**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2008, s. 55-56.

19. yüzyılla birlikte Osmanlı gecikmeli olarak yenilik hareketlerine yönelerek, toplumsal alanda yeniliklere yönelmiştir. Ancak bu yenilikler şerri kuralların izin verdiği ölçüde gerçekleştirilmiştir. Osmanlı, yenilenme hareketlerini din ekseni üzerinden yerine getirirken; Türkiye Cumhuriyeti'nin hedefinde yeni bir toplum yaratma düşüncesi yaratmıştır. Cumhuriyet'le birlikte toplumsal yaşamın her alanında büyük değişimlerin oluşturulması hedeflenmiştir. Cumhuriyet, devlet yapısının değişiminin yanı sıra toplumu oluşturan en küçük kurum olarak nitelenen aile yaşamına da etki etmiştir. Yeni bir devlet, yeni bir millet yaratma idealiyle yönetimde yer alan Cumhuriyet kadrosu, Osmanlı'nın son dönemlerinden kadına yöneltilen değişimin rüzgârını tepe noktasına kendine özgü koşulları içinde çıkarmıştır. Cumhuriyet'le birlikte kadın, toplumun Batı'ya atılan kültürel köprü işlevini üstlenmiştir. Kadın, medeniyete ulaşma projesinin baş aktörü olarak görülürken, Osmanlı'nın dinsel egemenlik yapısından uzaklaşıldığının bir kanıtı durumundadır. Ulus – devlet ekseni içinde kadın, milli iradenin lâikleşme boyutunu göstermektedir.

Din ve devlet yapısının birbirinden ayrılması anlamını taşıyan lâiklik, Türkiye'de Osmanlı'nın uyguladığı dinsel yapıdan sıyrılması anlamını da yüklemiştir. Kadın, Cumhuriyet'le birlikte gerçekleştirilen devrimlerin bir eseri olarak yansıtılmış ve özel bir ilgiye tabi tutulmuştur. Batı uygarlığının evrenselliğine dikkat çekilmesiyle kadın, hayatın içine atılmıştır. Kadın, geçmiş ve gelecek arasında bir yerde değişimin içine sokulurken, toplumsal bir travmanın da yaşanılması kaçınılmaz olmuştur. Kemalizm ülküsünde kadın, medeniyet ve milliyetçilik ideolojisinin aracı olarak kabul edilmiştir. Türkiye'de kadın, devlet iradesiyle medeniyet dönüşümünün ana merkezine konulmuştur. Kemalist projede Anadolu Kadını, toplumu kurtaran olurken, kendisi de kurtarılan olmuştur. Dinin bağnazlığından kurtarılan kadın, toplumsal reformların da yaşatılmasında kurtaran konumuna seçilmiştir[65]. Lâiklik ilkesi içinde Müslüman bir toplumda en belirgin değişimi kadınlar yaşamıştır. Ancak bu dönüşüm toplumsal yaşamda gelenekselliğin içinde de tartışmaların doğmasına neden olmuştur.

Yüzyıllar boyunca dini eksen etrafında yaşayan toplum ve toplumun yarısını oluşturan kadın, dönüşümün aktörleri olurken bir travmanın da habercisi olmuştur.

---

65 Göle; **a.g.e.**, s. 91.

Cumhuriyet'le birlikte kadınlar, dinsel ve etnik cemaatlerin baskısından önemli ölçüde kurtulma ve kamusal alana girme olanağı bulmuşlardır. Bu küçümsenmeyecek kazanım kadınların modernleşmeci – ulusçu Kemalist projeye sıkıca sarılmalarını sağlamıştır[66]. Kadın, geleneksel toplumsal yapıdan sıyrılarak, evin içine hapsedilmek kurtarılmış, önce yurttaş olmuştur. Yurttaş olan kadın, kimliğinin de farkına vararak, Kemalist projeye bağlanmıştır.

Müslüman bir toplumun görünmeyen evlatları kadınlar, Tanzimat'tan bu yana modernleşme çabaları içine ana unsur olarak sokulmuş, toplumsal yaşamda Batıcı-modernleşmeci kesimlerle – gelenekselci dinsel yaşamı benimseyenler arasında tartışma konusu olmuştur. Müslüman bir toplumda kadının özel kapalı aile mekânından dış mekânlara çıkışı, mahrem alanın daralması, kadının görünürlük kazanması, erkeklerin arasına karışması gelenekçi İslâmcılar ile yenilikçi Batıcılar arasındaki en temel anlaşmazlık konusu olmuştur. Hatta yüzyıllar boyunca gelenekçilik, İslâmcılık, yenilikçilik, Batıcılık akımları değişikliğe uğramasına karşın aralarındaki "kadın meselesi" bitmemiştir[67].Kadın, modernleşmenin, Batı'ya yakınlaşmanın aracı olarak görülen ve bunun sınırları erkekler tarafından belirlenen kadın, aile ve özel alanda benimsedikleri görevlerinin yanına toplumsal yaşamda sorumlulukların eklenmesiyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Kadın, lâik ve antilâik eksenin en önemli çekişme konusuna dönüşmüştür.

Batıcı ve İslâmcı tartışmalarının ana merkezine yerleştirilen kadın meselesi, modernleşme, çağdaşlaşma ekseni içinde erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü mekânların içine atılması, İslâmi geleneklere karşı çıkış olarak görülmüştür. İslami hayat tarzını benimseyen imparatorluktan lâik bir ulus devlete geçiş yapan Türkiye, hedefine yerleştirdiği Batılı yaşam tarzına yönelmesi İslâmcı gelenekçiler tarafından yadsınmıştır. Kadının mahrem alan dışında boy göstermesi, gündelik hayat alışkanlıklarının da değişmesine neden olmuştur. Kadınlar, dini otoritenin buyruğundan uzaklaşırken, şeriatın belirlediği mahrem yaşam tarzından da uzaklaşmaya yönelmişlerdir. Kadının toplumsallığa çekilişi sadece onun dini yaşam tarzından

---

66 Berktay; **a.g.e.**, s. 110.

67 Göle; **a.g.e.**, s. 92.

uzaklaşmasını değil, siyasal rejimin de niteliğinin kanıtlanması amacıyla yapılmak istenmiştir.

Yeni Türkiye, lâik, demokratik bir siyasal rejim benimsemek istemesinde kadının ve erkeğin birlikte görünürlüğünü bir meta olarak kullanmıştır. İslâmi yaşam modelinde kadın – erkeğin eşit koşullar içinde yaşaması şerait kullarına göre söz konusu olmamaktadır. Erkeksi bir yapının hâkimiyetindeki dini siyasal iktidarda kadınların söz söyleme hakları bulunmamaktadır. Batı'ya dönen resmi ideolojisinde muasır medeniyetlere ulaşma hedefini koyan Türkiye'de kadın, lâik ve antilâik yaşamın en büyük gösterge kaynağı olmuş, kadın sorunu üzerinden gelenekselci ve Batıcılar nüfuz bulmuştur. Batılılaşma düşüncesinin mihenk taşı kadının toplumsal yaşamdaki görünürlüğünü, kadın – erkek eşitliği düşüncesi, Müslüman bir ülkede kültürel modelin yeniden tanımlanması sorununu yaratmıştır. İslâm ve modernlik arasındaki uzlaşmaz görünen karşıtlığın simgesi olarak kadın konusu belirlenmiştir[68]. Kadın, Kemalist proje doğrultusunda geleneksel yaşamın elinden alınmıştır. İslâmi yaşam ise toplumsal alanda siyasal güç olarak belirmek istemesi ile kadını karşı bir duruş olarak kullanmaktadır. Siyasal İslâm ve Kemalist ideoloji kadın üzerinden hayata tutunmaktadır.

4.1.1. Siyasal İslâm'ın Kadın Kurgusunu Etkileyen Unsurlar

Batılılaşma ekseni içinde kadın, toplumsal dönüşümün mihenk taşı sayılmıştır. Müslüman toplum yapısı içinde kadının erkeksi mekânlar içinde dolaşması kolay hazmedilmeyen bir çelişkiler zincirini de beraberinde getirmiştir. Batıcı ve İslâmcı yapı arasına sıkıştırılan kadın, Cumhuriyet'in anaları olarak görülürken, hem içsel hem de dışsal bir bölünme yaşamışlardır.

Ulus – devlete yönlendirilen toplumun ümmet toplumundan uzaklaştırılması için çalışmalar yapılmıştır. Dünyada gelişen milliyetçilik akımı içinde Türk bilinci oluştururken, kadınlar millet bilinci içinde modern bir yapıya sokulmuştur. Kadın, ulusun dönüşümünde medenileşmenin öncüsü olma rolünü üstlenmiştir. Medeniyet projesi içinde uygulanan devrimler, kadının konumunda farklılık yaratmayı amaçlamıştır. Kadın, Cumhuriyet'le birlikte yeni bir görünüme kavuşturulurken, toplumsal yaşamda da hareketlenmeler görülmüştür. Cumhuriyet, aile, özel yaşamın

[68] **A.g.e.**, s. 46.

yanında toplumsal sorumluluk yüklediği kadınlar, yüzyıllar boyunca yaşadıkları sessizliğin ardından bir bölünmenin ana konusu olmuştur. Cumhuriyet sonrasında kadınlar, dinsel ve etnik cemaatlerin baskısından alınırken, kendi içlerinde de ayrımlaşmaya gidilmiştir.

Cumhuriyet reformlarının yansıdığı kentli kadın, bilinç kazanırken, reformların ülkenin her köşesinde aynı oranda hissedilmemesi farklılıkların da yaygınlaşmasına neden olmuştur. Kadın, İstanbul kadını/Anadolu kadını, kentli kadın/köylü kadın, asri kadın- "tango"-/iffetli kadın, modern kadın/geleneksel kadın, vb. karşıtlıklarda somutlaştırılmıştır. "İffetlilik" ile "alaturka korkusu" arasında sıkışıp kalan Cumhuriyet kadınları, kamusal alana çıktıklarında farklılıklarını ve cinselliklerini bastırmak zorunda kalmıştır. Bu durum kadınların ne yaparsa yapsınlar toplumun öz evlatları olmayacakları algılamasıyla birleşmiştir[69]. Kadının dişiliği bastırılmış, erkeksi bir yapı içine alınarak toplumun namusu korunmuştur.

Modernleşme çabaları kadının varlığının kamusal alana sunulması, İslâm kültürüyle yoğrulmuş bir toplumda Doğu- Batı tartışmasının da başlamasına yol açmıştır. İslâmcılar ile Batıcılar arasındaki tartışmanın ana malzemesini kadın oluşturmaktadır. Kadın modernleşmenin anahtarı sayılırken, modernleşme sürecinin kazanımlarının sorgulanması da toplumun ana gündeminde yer almıştır. Bu sorgulama İslâmcı hareketlerin doğuşunu yaratmıştır[70]. Müslüman toplum yapısında lâik bir dönüşümü yaşatmak isteyen Cumhuriyet kadrosu, Batı'nın evrensel olarak nitelendirildiği kültürel öğelerini topluma taşımaya çalışmıştır. Yüzyıllar boyunca içine kapalı bir toplum olan Osmanlı'nın ardından oluşan Cumhuriyet'le birlikte yaşanan dışa açılımı, dinsel kültürün egemen olduğu toplumsal yaşamı da değişime sürüklemiştir.

Toplumun değişimi kabullenmesi, içselleştirmesi çok kısa zamanda olmazken, bu değişim kadınlar üzerinden topluma alıştırılmıştır. Öte yandan İslâmi gelenek de kadın üzerinden kendisini göstermeye yönelmiştir. Kadın, İslamiyet'te güç kullanılması gereken varlık olarak görülmüştür. İslâmi yaşamın erkeksi yapısı ve geleneksel ataerkillik içinde kadın, denetim altında tutulmuştur İslamiyet'te, erkek özneyken, kadın

---

69 Berktay; **a.g.e.**, 110.

70 Göle; **a.g.e.**, s. 47.

nesneleştirilmiştir. Müslüman toplumlarda, kadın görünmez kılınmasıyla ve örtünme yoluyla korunmaktadır. Bu durumun erkeğin üremesinde kadının rolü ve korunması istemiyle ilgili olmaktadır[71]. Allah'ın yaratma gücünün metamorfik olarak erkekte birleşmesi ve kadının güçsüz olduğu varsayımı erkeğe verilen değeri arttırmaktadır.

Erkek egemenliğinin gücü kadınların ikincilliğini güçlendirmektedir. Ataerkilliğin en büyük güç olduğu bu toplumlarda, kadın hiyerarşik bir düzen içinde erkekten sonra yerini almaktadır. Onun gücü altında korunmaya gereksinim duyan varlık olmaktadır. Gücü elinde bulunduran erkek siyasi erk olarak da aynı işlevi sürdürmektedir. Erkek iktidarın sahibidir, Anaerkilliğin yegâne belirtisi olan kadınların doğurganlık gücünün erkeklere çoğaltıcı güç olarak dönmesiyle kadınlar önemsizleştirilmiştir. İslâmi toplumlarda, erkeğin gücü ve kimliği kadının denetlenmesiyle eş değer kabul edilmiştir. Kadınların tecridi ve cinsel kimliğinden uzaklaşması da örtünmeyi beraberinde getirmiştir[72]. Kadın, toplumsal yaşamdan uzaklaştırılmıştır. İslâmi anlayışta kadın, iç mekân olan harim'e, yani yasak mekâna aittir. Kadınlar mekânsal bölünmeyle birlikte var olabilecekleri tek alan aile ortamı olmaktadır.

Haram sözcüğünden gelen mahrem sözcüğü, ensest yasasının evlenmeyi yasakladığı kadın anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, "örtünme", kadının dış dünyaya çıkışını sağlamaktadır. Örtünen kadın dışarıya çıksa da "içeri" de kalmakta, mahrem dünyaya ait olduğunu göstermektedir[73]. Örtünme, kadının dış dünyaya karşı korunmasını sağlamaktadır.

Bireyselcilikten öte cemaatçi bir yapı içinde birleşen İslâmi toplumlarda kadınlar, bu cemaat yapısının içinde erkeklerin üstünlüğünü kabul ederek yaşamı benimsemişlerdir. İslâmi kuralların dünya yaşamına ilişkin neyin doğru neyin yanlış olduğu üzerinde sonuçlar barındırması, insan yaşamını da buna göre etkilemektedir. Şeriat düzeni değişmesi öngörülmeyen statik bir toplum düzeni ideolojisi

---

71 Berktay; **Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın**, **a.g.e.**, s.65.

72 Tanilli; **Ne Olursa Olsun Savaşıyorlar Kadın Sorunun Neresindeyiz?**, **a.g.e.**, s. 25-26.

73 Berktay; **a.g.e.**, s. 151.

oluşturmaktadır[74]. Değişmeyen toplumsal yapı içinde kadın da, şeriat kuralları kapsamında ve bunun öncesinde de kadının örtünerek korunması benimsenmiştir.

İslâmiyet'ten çok önce Yahudilerde, Yunanlılarda ve Bizans'ta, özellikle üst sınıflar arasında kadınların kapanması yaygın bir uygulamayken, günümüzde daha karmaşık bir yapı içinde ele alınmaktadır. Kadının kadınlığının belirlenmesi için kullanılan örtünme, Yahudi – Hıristiyan geleneğinde olmakla birlikte, İslâmiyet'te daha belirginleşmiştir. Kuran'da kadının örtünmesine yer verilmiştir. İslâm'da kadının dünyasıyla erkeğin dünyasının farklı olduğu, cinsel ikiliğin ayrı düşünülmesi gerektiği vurgusu yapılmaktadır[75]. Kadının korunması örtünme ile gerçekleştirilmektedir.

Kadın, değişen toplumsal yapılarla birlikte yaşamda görünürlük kazanırken, siyasi kavgaların da odak noktası olmuştur. Batı, pozitif yaşam biçiminde insan bedeniyle ilgili gelişmeye yönelmiştir. Beden artık, seküler bir anlam kazanmıştır. Buna karşılık Müslüman toplumları farklı bir beden dili kullanmaktadır. Müslüman toplumlarda, beden ahlakın ve inancın emrinde olmaktadır. Siyasallaşan İslâm, kadını bir simge olarak kullanmaktadır.

> "*Batı dünyası insan bedenini de giderek bilim ve sekülarizasyon çemberine sokarak, bedeni insan iradesinin estetik ve sağlık denetimi altına almaktadır. Müslüman gövde ise ahlak ve inanç dünyasının disipliniyle nefes almakta, ritm kazanmakta, ve bu medeniyet farkını siyasi bir mesele haline getirmektedir. Kara çarşaflı kadın imgesi işte bu medeniyet farkının siyasi bir talep haline gelişini, medeniyet reddine dönüşmesini ifade etmektedir. İslamcı hareketler, çarşaf ve şeriat, kadın ve siyasi iktidar arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkilerini sergilemekte, Batı dünyasının karşısına sadece ayrı bir siyasi sistem talebiyle değil, aynı zamanda özel alanı, insan-beden ilişkisini, iç dünyaları İslamileştirme iddiasıyla çıkmaktadır. Kadının gövdesinin kara çarşaflar içindeki kamusal ve siyasi tezahürü, İslami medeniyet anlayışının en talepkâr göstergesidir. Kadınları bastıran bir devrimin en görünen bayrağı, kadınların kara çarşafı oluşmuştur*[76]."

---

74 Tanilli; **a.g.e**, s.26.

75 Berktay; **a.g.e**, s.84.

76 Göle; **a.g.e**, s.115.

Kadın, İslâm'ın siyasallaşmasıyla birlikte militan bir güç olarak simgelenmiştir. Özellikle, okuyan kentli Müslüman kadın, geleneksel örf ve adetleri yansıtan örtünmeden öte türbana girerek, dinin siyasi kimliğinde yer almaktadırlar. İslâm, bugünkü zamana taşınmak istenmesiyle siyaset alanında daha fazla boy göstermeye yönelmiştir. Batı modernliğinin insanı sekülerleştiren yapısına karşı, İslam bundan uzaklaşmaya yönelen ruhbaniyeti içermektedir. Batı modernliğinin şekillendirdiği yaşam tarzına İslam, bu anlayışa karşı konum alarak siyasallaşmaktadır[77]. Kadın, Batı modernliği ile siyasal İslâm'ın ana konusu olmakta, toplumsal yaşam içinde birbirine karşı kullanılmaktadır. Batı'ya yaklaşan kadın ile İslâm'ın simgesi kadın birbirlerini anlamamaktadır.

4.1.2 İslâm, Kamusal Alan ve Kadın

7. yüzyılda Arap Yarımadası'nda bir inanç sistemi olarak beliren İslâmiyet, bir din olmasının yanı sıra toplumda siyasal, toplumsal ve ahlaksal gereksinimlere de yanıt vermektedir. Yaşamın her alanına nüfuz eden İslâm, ümmet yaratarak siyasal bir toplum oluşturmaktadır[78]. Bütünsel bir yaşam yasasını[79] oluşturan İslâm, Allah ile insan arasındaki ilişkiyi değil, insanlar arasındaki toplumsal ilişkiye de dâhil olmaktadır. İslâm, dini devlet düzeni üzerinde yaymakta, bu nedenle toplumsal yaşamın her alanına müdahale etmektedir. İslâm toplumun bütünüyle etkileşim halindedir.

Toplumun bütünüyle ilişki içinde olan İslâm, Osmanlı'nın din devleti düzeninden Cumhuriyet'le birlikte bu özelliğini yitirmiştir. Devlet ve din birbirinden ayrılırken, din kamusal alandan uzaklaştırılmıştır. Ancak toplumsal yaşamın her alanına yayılan İslâmi bakış açısı kamusal alana geri dönüş yapmak istemektedir. İslâmcı hareketlerle birlikte bu durum Batı modernliğine karşı duyulan tepkinin bir yansıması olmuştur. İslâmcılar, toplumun içinde bireysel yollar ve bağımsız düşünme tarzları geliştirmektedirler. Kendi varlıklarını ve güçlenmelerini İslâmi harekete bağlayan İslâmcı aktörler, modern kent mekânlarında, küresel iletişim ağlarını kullanarak, kamusal tartışmalar içinde, tüketim kalıpları ve piyasa kullarıyla etkileşim halinde

---

77 Nilüfer Göle; **Melez Desenler İslam ve Modernlik Üzerine**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002, s.12.

78 Tanilli; **a.g.e.**, s.24.

79 **A.g.e.**, s. 25.

olmaktadır[80]. Toplumsal yaşamın her alanıyla etkileşim halinde olan İslâmcı aktörler, İslâmiyet'in getirdiği siyasal toplum oluşturma ilkesi içinde hareket etmektedir. İslâmiyet'le siyasi iktidar ilişkileri tek merkezde toplanmaktadır. İslami toplumlarda iktidarla cinsiyetler arası yaklaşım belli kurallar içinde yürütülmektedir.

Ev içinde mahrem alanda kalan kadınlar, görünürlüklerini örtünme yoluyla oluşturmaktadır. İslâmi sistem içinde kısıtlı bir hareket alanına sahip kadınlar, ataerkil sistem ve dinselliğin getirdiği erkeksi yapılanma içinde hareket etmişlerdir. Kadın, Batı'nın getirdiği seküler yaşam içinde bedene bürünürken, İslâmi yaşamda beden görüntüsünden uzak tutulmaktadır. Kadının mahrem alan dışında görünürlüğü, erkeklerin bakışlarına maruz kalabilmesi, İslâmi kültürün egemen olduğu toplumlarda düzeni tehdit eden "fitne" unsuru olarak görülmüştür. İslâmi toplumlarda egemen olan cinsiyetler arası iktidar ilişkileri içinde kadın – erkek birlikteliği yasaklanmıştır. Kadın, erkeğin getirdiği yasaklar doğrultusunda hareket etmek zorunda bırakılmıştır[81]. Kadın dar bir alanda, ancak örtüsüyle toplumsal yaşamda yer alabilmektedir.

Kamusal alan tüm bireylerin sınırlama olmaksızın bir araya geldiği, devletin vatandaşlarının refahını korumakla yükümlü bir alan olduğu kabul edildiğinde kadın ve erkeğin eşit şartlarda bu alan içinde olması öngörülmektedir. Devlet, koyduğu kurallar eşliğinde kamusal alanda, eşitlik ilkesi doğrultusunda kadın ve erkeğin bir araya gelmesine engel koymamaktadır. Cumhuriyet'le birlikte sağlanan resmi ideoloji, erkek ile kadının mekânları ortak payda da kullanması teşvik etmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu konumlardan yola çıkarak, Kemalist projenin geliştirdiği kadın – erkek ilişkileri de bu doğrultuda kabul görmektedir. Kadın ve erkeğin eşit kurallar içinde yaşamasını ön gören Kemalist projeyle birlikte kadın, kamusal alanda da kendini göstermektedir.

İslâmi bakış açısında cinsiyetler arası eşitlik söz konusu olmamaktadır. Bu nedenle kadın geri planda tutulmaktadır. Kadın, İslâmi toplumda, erkeğin gücü ve denetimi altında hareket etmektedir. İslam'ın değişmez kuralları içinde kadın, erkeğin rızasıyla birlikte isteklerini yerine getirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde istekler veya

---

80 Göle; **a.g.e.**, s.34.

81 Göle; **Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme**, **a.g.e.**, s.101

rızalar yerini yasalarla belirgin bir hale getirmektedir. Bu noktada kadın kamusal alanda yasalar doğrultusunda hareket etme özgürlüğüne sahiptir. Nitekim İslamiyet'in getirdiği kurallar çerçevesi, aile ve modern yaşam koşulları arasında sıkışan kadın, özgürlüğünü tam olarak yaşayamamaktadır. Kadın, kamusal alana çıkarak, erkek egemenliğini ve kendi üzerindeki hâkimiyetini kırmıştır.

İslâm, kadını özel alana bırakırken, değişen toplumsal örgüler etrafında Batı'ya karşı geliştirdiği karşı duruş içinde kadın olgusuna dikkat edilmektedir. Cumhuriyet'in getirdiği medenileşme projesi içindeki kadınla, İslâmi yaşamın gereklerini taşıyan kadın birbiri karşısında yer almasına karşın, iki tarafından da kendilerini ortaya koyduğu bir simgeye dönüşmektedir. Din, kişisel ibadet ve vicdan sınırlarından taşarak kolektif bir siyasi güç haline gelirken[82], Cumhuriyet'in Batı'ya yanaşmasında dinsel yaşamı ayrı tutan yapısı karşı karşıya gelmektedir. İki tarafta kadın üzerinden simgelerini yaratarak, bir güç oluşturmaktadır. Kadın, kamusal alanda resmi ideolojinin resmettiği ölçülerle görünürlük kazanmasına izin verilirken, siyasal akımı yansıtmak isteyen Müslüman seçkinlerin hedefinde yine kadının resmedildiği bir kamusal alan düşünülmektedir.

İslâmi kültürün modernleşerek, siyasal alana yönelmesinde, Batı'nın yarattığı çağdaşlaşma imgesine gönderme yapılmaktadır. Günümüz İslâmi hayat tarzı Batılılaşmış olanı uygar sayma anlayışına karşı çıkmaktadır. İslâm, yeni, çatışmacı ve kendine daha güvenen bir rolde modernlik açısından yeniden yorumlanmaktadır. Bu kapsamda geleneksel olarak kadının toplumsal yaşamda, genç kızlıktan evliliğe, bunun sonunda nineliğe geçişe dayalı "doğal yaşam çevrimi"ne koşut bir çizgi izlemektedir. Kadın, hayatı boyunca bireysel ve siyasal güçten mahrum bırakılmıştır. İslâm'ın yeni hareket çizgisine katılan kadınlar, geleneksel rollerinden sıyrılarak eğitim ve meslek açısından kendi rollerini belirlemektedir. Kadınlar, kişisel hayatları üzerinde bir denetim kazanma hakkına kavuşurken, İslâmi yaşam biçimini de siyasallaştırmaktadır[83]. İslâmi olgular, modernliği kendi bünyesinde eritme yolunu seçerek, simgesine taşıdığı kadını kamusal alana çekmeyi amaçlamaktadır. Kadın, Batılı yaşam tarzını benimseyen toplumsal aktörlerle, İslâmi yaşam tarzını benimseyen aktörler arasında güç savaşının ortasında yer almaktadır. Müslüman kadın, geleneksel yapılardan farklı olarak okuma –

82 Göle; **a.g.e.**, s.125.

83 Göle; **Melez Desenler İslam ve Modernlik Üzerine**, **a.g.e.**, s.120.

çalışma yaşamında, Batılı yaşam tarzını benimseyenler kadar görünürlük kazanmak da istemektedirler.

4.2. Siyasal Söylemin Dönüşüm Noktalarında Kadın Sorunsalı

Türkiye'de kadının gelişimi kendine has durumları da ortaya çıkarmaktadır. Kadın konusu her dönem itibariyle güncellik arz etmektedir. Osmanlı'nın dini devlet yapısına karşı son dönemlerinde yaşadığı gerilemeyi durdurmak ve Batı'nın çağdaş yapısına ulaşabilmek amacıyla başlattığı çalışmalar kapsamında kadına Tanzimat'la başladığı yasal hakları tanıma süreci, Cumhuriyet'le birlikte resmi ideolojinin baş aktörü içinde yer almıştır.

Batılılaşma, modernleşme ekseni etrafından yaklaşılan kadın sorununda toplumsal yaşamda bir dönüşüm hedeflenmiştir. Eğitim almış kadınların, ailenin ve ulusun daha iyi ve erdemli anneleri olacağı tezi, Osmanlı toplumunda 19. yüzyılın sonlarından başlayarak 20. yüzyılın başlarında anlam bulmuştur[84]. Osmanlı'da dinsel etkilerin izniyle kısıtlı kalan bu değişimin izleri Cumhuriyet'le birlikte köklü bir hal alacaktı. Kurucu ideolojiyle birlikte kadın, kamusal alana fırlatılarak, Osmanlı'dan farklı olarak dinselliğin etkisinden kurtarılacak, diğer yandan da reformların kabullenirliğinin kanıtı sayılacaktır. Kadın, Cumhuriyet'in katmerli anaları görevini üstlenirken, Osmanlı'nın geleneksel yapısından kopuşu da simgelemektedir. Osmanlı'dan başlayan kadınların, dergi, gazete çıkarmaları, hakları konusunda tartışmalara katılma geleneği Cumhuriyet'le birlikte yasal bir zemine taşınmış oldu. Ancak kadın, şeriat devletinin hükümlerinden kurtarılırken, yeni adam olarak nitelenen Cumhuriyet'in içindeki erkek egemenliğinin içine sokulmuştur. Kadın, artık özel yaşamının içinde kamusal alanda da yeni bir efendiyle karşı karşıya kalmıştır. İmparatorluktan ulus-devlet yapısına geçen toplumsal yaşam içinde geleneklerle Batı'nın modernliği arasına yerleştirilen kadının özgürleşme serüveninin zorlu yolculuğu da başlatılmış olmuştur.

Dini devlet yapısının getirdiği yüzyıllar boyunca oluşturulan kültürel yapıdan Batı'nın evrensel kültürüne atılan kadının, devletin çizgisi içinde modernleşmesine izin verilmiştir. Tanzimat'la toplumsal yaşamda kadının görünürlüğü zorunluluk halleri

---

84 Berktay; **Tarihin Cinsiyeti**, **a.g.e.**, s. 92.

dışında yasaklanırken, Cumhuriyet'le birlikte kamusal alana çıkmaları ve siyasal haklarından söz edebilmeleri sağlanmıştır. Bu durum Cumhuriyet'i Osmanlı'dan ayıran en önemli özelliklerinden biri olmuştur. Ancak kadın sorunu bu çözümlemeyle son bulmamıştır. Toplumsal dönüşümler içinde kadın, Batılı yaşam tarzının içinde ilk örneklerini Cumhuriyet'in resmi ideolojisi etrafında ortaya koymuş ve devlet tarafından özellikle desteklenmiştir. Erkek egemenliği içindeki mesleklere adım atması sağlanan kadının toplumsal yaşama entegresi ülkenin her yerinde aynı ölçüde yansıtılmamıştır. Ataerkil düzen içinde kadın kimlik kavramının farkına varmıştır. Toplumsal yaşamın dönüştürülmesinde dinsel kimlik toplumsallığın önemli etkilerinden biri olarak gücünü korumuştur. Cemaat yapılanmaları yasaklanmasına karşın yeraltında bu durum güç kazanmıştır.

Kemalist reformlar, özellikle ulusal ekonomiyle zayıf bir biçimde bütünleşmiş kırsal alanlarda etkisiz kalmıştır. Resmi nikâha karşı çok karılılık, erkeklerin dilediğince evlenebilmesi, kayıt dışı çocuk doğumları, küçük yaşta kızlarla evlilik gibi örnekler ülkenin eşit olmayan sosyo – ekonomik kalkınmasının göstergesi olmuştur. Kemalist reformlar, kentli kadınların yaşamında değişikliklere yol açmıştır[85]. Türkiye'de kadınlara yönelik gerçekleştirilen reformların kadın hareketinin yokluğunda ülkenin lider kadrosu tarafından yapılması Türkiye'nin kendine özgü yapısının bir kanıtını oluşturmaktadır. Türkiye'de kadın kamusal alana çıkarken toplumsal kültürün içinden geçerek cinsel kimliğini bastırmak zorunda kalmıştır. Erkek egemenliğinin hâkim olduğu toplumsal sistem içinde kadınlar da erkeksi bir yapı içine büründürülmüştür.

Kadınların gelişimi ülkedeki siyasal dönüşümlerin de ana malzemesi olmuştur. Kadın, kurtarılmalarına karşın özgürleştirilememiştir. Kadın siyasal söylemlerin odak noktasında bulunmuştur. Kadının özel alan dışındaki hareketleri hep izlenmiş ve erkek egemenliği içinde kısıtlandırılmak istenmiştir. Ataerkil toplumsal yapı içinde kadın, Osmanlı'nın son dönemlerinde başladığı özgürleşme hareketiyle adından söz ettirirken, Cumhuriyet dönemiyle birlikte yasal haklarına kavuşturulmaya yönelik adımlar atılmıştır. Medeni Yasa'nın kabul edilmesi, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi gibi birçok etken kadınların görünürlüğünü arttırmıştır.

---

85 Kondiyati; **a.g.e.**, s.70.

Aile, özel yaşam içinde doğal görevli sayılan kadın, kamusal alana çıkmasıyla birlikte ailenin reisi erkeğin hükümdarlığına karşı bir aktör olmuştur. Kadın, cumhuriyet Türkiye'sinin batıcı yüzü olmuştur. Erkek egemenliği ve dinin yaygın görüntüsü içinde birçok yerde kadın erkeğin sözünden çıkamaz olmuştur. Cumhuriyet'in ilk döneminde kadınlar, Batılı yaşam tarzına yönlendirilmiş ve devlet erki tarafından bizzat modernleşme aracı olmaya teşvik edilmişlerdir. Bu özellikle Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde gerçekleştirilmiştir. Lâikleşme sürecinin en belirgin öğesini oluşturan kadın devrimi, İslâm kavramları arasında kalan kadını yüceltmiştir.

Ülke, 1946 – 1950 dönemiyle birlikte çok partili yaşama geçmesiyle İslâmcı bir yönelim yaşamıştır. Kemalist iktidar, dinin kamusal alandan uzaklaştırılması yönünde radikalleşen bir çizgi izlemiş, çok köklü dönüşümlere girişmiştir[86]. Kemalist proje toplumun lâikleşmesi yönünde adımlarını atarken, lâiklik sadece din ve dünya işlerinin birbirinden ayrılması anlamını taşımamıştır. İslâm aynı zamanda devlet ve dünya dini olarak bütüncül bir görünüm içindedir. Kemalist proje toplumu yeniden yapılandırmak istemiyle giriştiği yolda dinin kişileştirilmesi ve siyaset aracı olarak kullanılmasının önüne geçmek istemiştir[87]. 1945'ten sonra yaşama geçirilen çok partili sistem, devrimlerin ve özellikle lâikliğin sınanmasını göze almıştır. 1945 – 1950 arasındaki geçiş sürecinde lâiklik krizi, lâiklik - antilâik çatışması yaşanmamıştır. Lâik düzen, iktidarın ve ana muhalefetin (Demokrat Parti) temel uzlaşma noktaları olarak görülmüştür. Ancak çok partili yaşamla birlikte, lâiklik uygulamasında önemli gevşemeler, hatta gerilemeler meydana gelmiştir[88]. Demokrat Parti'nin (DP) iktidara gelirken, dinsel yaşamın serbestliğini arttıracak girişimlerde bulunma sözünü tutması, dini eğitimin yaygınlaşmasında atılan adımların önemli bir başlangıcını oluşturmaktadır.

Cumhuriyet'in reformcu hareketinde halka karşın halk için yapılan reformlar dikkat çekmiştir. Siyasetin, Cumhuriyet'le başlayan halka yönelişi halkla birlikte yürütülmemiştir. Cumhuriyet, bir devrim rejimi olarak, yaygın bir siyasi etkinlik olarak geniş kadroların hareketini içermemiştir. Halk için devrimlerin yürütülme gerekliliğiyle tek şef, tek parti ve otoriter hükümet düzeni oluşturulmuştur. Siyasetin halka inişi ve

---

86 Tanör; **a.g.e.**, s. 267.

87 **A.g.e.**, s. 283.

88 **A.g.e.**, s. 288.

geniş kitlelere yayılışının başlangıcı 1095 – 1960 yıllarını kapsamaktadır. Seçim yasasını hazırlayan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) çok partili yaşama geçişi hazırlamasına karşın, zemin üstü siyaset, halka Adnan Menderes ve Demokrat Parti'nin etkileriyle yansımıştır[89]. Halkın siyasal yaşama katılımı DP ile gerçekleşmiştir.

DP'nin ülke iktidarına gelmesiyle Cumhuriyet'in kurucu devrini biterken artık ülke için yeni bir dönem başlamıştır. Halka inen demokrasiyle birlikte, çok partili yaşam lâiklik uygulamasında gerilemeler yaşanmasını içermiştir. Cumhuriyet'in oluşturduğu devrimler yerini yeni dönemle birlikte esnemeye, serbestleşmeye bırakmıştır. Ezan dilinin Arapçaya çevrilmesi, hac ziyaretlerinin başlaması, tarihsel değeri olan ve Türk büyüklerine ait türbelerin ziyarete açılması, dinsel yayınların serbestleşmesi, hizmet dışı tutulan cami ve mescitlerin yeniden ibadete açılması, isteğe bağlı din öğretim ve eğitime olanak verilmesi bu esnemelerin, serbestleşmenin birer yansıması olmuştur[90]. İktidar, Cumhuriyet dönemi ile birlikte kontrol altına aldığı dinsel yaşamda serbestliğe yönelmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve din öğretiminin hayata geçirilmesiyle birlikte toplumsal yapı lâiklikten sapmaya yönlendirilmiş, Diyanet İşleri Başkanlığı'yla, laiklik devletin din ve inançlar karşısında tarafsızlığı ilkesi de zedelenmiştir. Din öğretiminin yaygınlaşması, din görevlisi ihtiyacının çok üstünde kapasiteye ulaşması ve kız öğrencilere imam ve hatip okullarının açılması, lâik öğretime alternatif bir nitelik kazanmasına yol açmıştır[91]. Kadınların, dinin egemenliğinden kurtarılmasını da içeren Kemalist ideoloji, çok partili yaşamla birlikte, yeni bir şekillenmeye sürüklenmiştir. Cumhuriyet'in siyasi haklarını tanıdığı ve parlamentoya taşıdığı ve genç Cumhuriyet'in Batılı yüzü kadınlar, siyasal haklarının olmasına karşın etkisiz bir yapıları güçlendirilmiştir.

Cumhuriyet'in getirdiği reformlarla kadına birey olma şansı verilmiştir. Kadın bireye bürünürken, bu erkek egemen yapının hâkimiyetinde gerçekleştirilmiş, yapısal dönüşümler tam olarak tamamlanamamıştır. Lâikleş(tir)me çalışmaları çağdaşlaşma, modernleşme, bağımsızlaşma, demokratikleşme, ulusallaşma değerleri kapsamında

89 Şevket Süreyya Aydemir; **Menderes'in Dramı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 202-203.

90 Tanör; **a.g.e.**, s. 289.

91 **A.g.e.**, s. 289.

değerlendirilmiştir. Bu kapsamda lâiklik, 150 yılı aşkın süredir yaşanan yenilenme hareketinin amacını ve özünü oluşturmaktadır[92]. Kadın, bu kavramların en önemli yansıması olarak görülürken, çok partili yaşamın getirdiği toplumsal yaşamdaki esneklikle birlikte, dinselliğin yaygınlaştığı görülmektedir.

DP iktidarı, Cumhuriyet'in Kemalist projesinde eğitimde gerici bir döneme izin vermiştir. Öte yandan yüksek öğretimde, 1950 sonrasında yükselen bir talep olmuştur. 1960'ta 27 Mayıs Hareketi'nin oluşmasında, üniversite oldukça önemli bir rol oynamıştır. 1957 ekonomik bunalımı, üniversiteyi öğrenci ve öğretim üyesiyle birlikte, daha önce görülmedik ölçüde siyasal bir eylemin içine sokmuştur[93]. 27 Mayıs 1960'da yapılan Askeri Darbesi'nin ardından 1961 Anayasası'yla birlikte 1924 Anayasası yürürlükten kaldırılmış, toplumun gereksinimlerine yanıt verecek bir düzenlemeye gidilmek istenmiştir. 1961 Anayasası'yla birlikte güçler ayrılığı benimsenmiştir.

Bu özgürlükçü yapısı içinde askeri darbeyle hazırlanan yasal düzenlemenin ardından 1961 yılında muhafazakâr – liberal bir parti olarak Adalet Partisi (AP), içinde birçok eski DP'lilerin katılımıyla kurulmuştur. 15 Ekim 1961 yapılan seçimlerde Meclis'e yüzde 34.8 oranıyla giren parti, 1965 yılında Süleyman Demirel başkanlığında birinci parti olarak yüzde 52.9 oranındaki oyla hükümeti kurmuştur. AP'nin iktidara gelişi, ardından yaşanan 12 Mart rejimi, arkasından koalisyonlu yıllar, 12 Eylül, peşinden ANAP'lı (Anavatan Partisi) yıllar ve sonra yine koalisyonlu yıllarla[94] birlikte ülke demokratikleşmesi sürekli bir kambur üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu durum eğitim sisteminin kaybedilişi ile toplumsal yaşamın bilinçlendirilmeden yoksun bırakıldığı yılları kapsamaktadır. Bu durumda kadınlarda kendilerini ifade etmelerinde engel teşkil etmiş ve geleneksel düzenin hâkimiyetini kıramamıştır.

Özellikle 1970'lerin ortalarından başlayarak, 80'lerde ve 90'larda, iktidardaki partilerce desteklenecek İmam Hatip Okullarının sayısı ve öğrenci sayısındaki artışlarla Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun getirdiği öğretim birliği ilkesi kırılmış, cami hizmetlerini hazırlamanın yanı sıra "aydın din adamı" yetiştirme gerekçesiyle açılan, İmam Hatip Okulları ülkede büyük yaygınlık kazanmıştır. Türkiye'de Aydınlanma Hareketi'nin en

92 **A.g.e.**, s. 290.

93 Tanilli; **Din ve Politika "Laik Barış"ın Dostları ve Düşmanları**, **a.g.e.**, s. 130 -131.

94 Tanilli; **a.g.e.**, s. 131.

büyük menzillerinden biri olan "lâik devlet" ilkesi zedelenmiştir[95]. Dinsel eğitimin yaygınlık kazanması, öğretim birliğinin zedelenmesine neden olmuştur. 1945'lere değin cinsiyetçi bir yaklaşımdan uzak tutulan kadın, bu tarihten başlayarak ders kitaplarında mutfak önlüğü giydirilmiştir. Ders kitaplarında, 1940 yılının ikinci yarısından kalkarak, başı dik, eğitimli hatta bilim dünyasına hazırlanan kadın görünmez olmuştur. Kadınlar, kitaplarda bilgisiz, mesleksiz, tüketici ve sürekli ev içinde gösterilmiştir[96]. Evlerinden çıkarılarak sosyal yaşamın içine alınan kadın, çok partili yaşamın ardından oluşan iktidarla birlikte yeniden özel alana çekilmek istenmiştir.

Özel yaşama yeniden yönlendirilen kadın, 1960'lardan itibaren kadınların cinsel özgürlüğünün ön planda tutulduğu, cinslerin farklılığına karşın eşitliği eğiliminden farklı olarak erkek kimliğini ulaşacak hedef olarak belirlemiştir[97]. Kadınlar, 1961 ve 1982 Anayasalarında erkeklerle eşit haklara sahip olmamıştır. Kadınlar, Kemalist projenin yansımasıyla erkeklerle eşit haklara sahip olmasına karşın, hukuksal alanda eşitlik ilkesine aykırı durumlar bulunmuştur. Zina suçu erkeklerle kadınlar için ayrı ayrı düzenlenirken, erkeğin kaçırdığı kadınla evlenmesi durumunda cezası ertelenmekteydi. Medeni Yasa'daki eşitsizlik de kendisini korumaktaydı. Koca evin reisi olma özelliğini koruyarak, aile birliğini temsil ederken, kadının çalışma izni de kocaya bırakılmıştır. Bu yasal hükümler ise 2001 yılında Türk Medeni Kanunu'nda yapılan değişikliklerle kaldırılmıştır. Artık, koca evin reisi değildir, eşler eşit söz hakkına sahiptir. Eşlerden biri meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunluluğu kaldırılmıştır[98]. 1926 tarihli Medeni Kanun, 2001 yılında değiştirilerek, kadınlar 75 yıl sonra erkeklerle eşit haklara sahip olmuştur. Yasa değişikliğiyle birlikte kadın haklarına bütüncül bir yaklaşım sergilenmiştir. 2005 yılında Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikle birlikte, kadınların bedenleri üzerinde hakları da kendilerine verilmiştir. 5327 sayılı TCK, suçların soyut, belirsiz (belki de gelenek, ahlak, aile gibi fazlaca belirli!)

---

95 **A.g.e.**, s.123.

96 Tanilli; **Ne Olursa Olsun Savaşıyorlar Kadın Sorunun Neresindeyiz?**, a.g.e., s.143-144.

97 Yaraman; **a.g.e.**, s. 175.

98 http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm; 12 Aralık 2008. 2001 yılında erkeklerin evlilik kurumunda ve aile hukukundaki üstünlüğü kaldırıldı. 743 sayılı Medeni Kanun yerini 4721 sayılı Medeni Kanunu'na bıraktı. 1999 yılında 57. hükümet tarafından TBMM'ye sevk edilen yasa değişikliği 14 Ocak 2000 tarihinde TBMM Başkanlığı'nca Adalet Komisyonu'na havale edildi. Adalet Komisyonu, 21 Haziran 2001 tarihinde yasa tasarısını TBMM Genel Kurulu'na aktardı. Tasarının görüşülmesine 24 Ekim 2001 tarihinde başlandı. 1030 maddelik tasarı, TBMM içtüzüğünün Temel Kanunlar'la ilgili 91. maddesine uyularak tek tek değil, 10 bölüm halinde görüşüldü. Tasarı, 22 Ekim 2001'de yasalaştı. 8 Aralık 2001'de de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

kavramlara karşı değil, kişilere karşı işlenmiş sayılması yönünde önemli bir değişikliği içermektedir. Yasayla birlikte kadınların bedenleri topluma değil, kendilerine ait olmuştur[99]. Kadınların yasalar önünde eşitliğe kavuşmak için uzun yıllar beklemek zorunda kalmıştır. Kadın bedenine sahip olabilmesi için 79 yıl beklemesi rastlantı olmamaktadır. Siyasal dönüşümler, Türkiye'nin Batı'ya yönelmesi gibi birçok etken ve kadınların belli bir bilinç düzeyine ulaşması yasal dönüşümleri de beraberinde getirmiştir.

Kadın yasal haklarını kazanırken siyasal dönüşüm süreçlerinde eve yönelmeyle birlikte lâik ve antilâik eksenin de en önemli konusu olmaya devam etmiştir. Çok partili dönemde, 1950'lerde başlayan İslâmi uyanış o zamandan beri hız kazanmıştır. 1960'larda sosyalist ve demokratik güçlerin artan etkisi karşısında endişeye kapılan tutucular, dini, ideolojik bir karşı güç olarak kullanmaya başlamışlardır[100]. Dinsel dinamikler, yaşamın içinde etkin şekilde yer almasına karşın, siyasal alana taşınmalarıyla önündeki engel ortadan kalkmıştır. Eğitim, kültür, hukuk gibi yaşamın her alanına nüfuz eden bir açılama yönelmişlerdir.

Kadın, dinsel örgünün içinde siyasal İslâm'ın bir yansıması olarak toplumsal hayata dönmesi 1970'li yıllardan başlayarak Müslüman ülkelerde ortaya çıkarken Batı dünyasına karşı bir tepkinin de ürünü olmuştur. Kadın, Türkiye'nin siyasal dönüşüm noktalarında önemli rollere alınmıştır. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ardından ülke yeni bir sürece sürüklenirken, kadın da bu sürecin içinde günümüze değin çeşitli anlamlarla yer almıştır.

Darbenin ardından ülkenin solcu olarak tanımlanan kesimleri yasak altına alınırken, İslâm 1980'lerde cazibe kazanmış, bu solun ezilmesinden dolayı oluşan bir boşluktan ortaya çıkmıştır[101]. 1980'lerde soğuk savaş döneminin yol açtığı Amerika'nın "Yeşil Kuşak" kuramı da dini sömürünün etkisiyle hızlandırılmıştır. Bu kuram, Sovyetler Birliği'ni kuşatmaya dönük bir politika olarak karşımıza çıkarken, Türkiye de

---

99 Filiz Kerestecioğlu; "Hukuk-Basın İlişkisi ve Kadınlara İlişkin Yasal Değişiklikler", **Kadın Odaklı Habercilik,** Hazırlayan: Sevda Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 76.

100 Feroz Ahmad; **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Doruk Yayımcılık, Ankara, 2002, s.276.

101 Ahmad; **a.g.e.**, s. 282.

bu kuramın etkilerinin hissedildiği önemli ülkelerden biri olmuştur[102]. Türk – İslâm sentezinin ortaya atılması ve dini eksenli tarikatların ortalığa çıkması, eğitim sisteminde ikililiğin yaratılmasıyla ülke yeni bir yaşam alanına sürüklenirken, kadınlar sessizliklerini yaşamayı sürdürmüştür. Ülkenin sosyal yaşamında yaşanan değişiklikler en çok kadınları etkilerken, köyden kente yaşanan göçlerle birlikte kadınlık durumu sorunların artmasına neden olmuştur.

1990'larla birlikte Sovyetler Birliği'nin yıkılması sona eren Soğuk Savaş, Türkiye'nin komünist tehdidinden kurtulmasını sağlamıştır. 1990'larla birlikte toplumsal yaşam ve değerleri piyasaya açılmıştır. 2000'li yıllar bunun devamını kapsarken, muhafazakârlaşma daha önemli bir boyuta taşınmıştır. Cumhuriyet'in modernleşme projesinde seçme ve seçilme hakkının sağlanmasıyla kadın, siyasal alana taşınmış, ancak erkeklerin iznine tabi tutulmaları haklarını kısıtlı kullanmalarına neden olmuştur. Kadın erkeklerin arka bahçesindeki korunması gereken bir varlık olarak kalmıştır. Toplumsal yaşam içinde Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun oluşturduğu modern kadın tiplemesine karşı Anadolu'nun ücra yerlerinde modernliğin ulaşamadığı kadın muhafazakâr yaşamın içinde olmuştur. Muhafazakâr yapı korunması amacıyla kadın kalkan olarak kullanılmıştır.

Lâik yaşamın getirisi olarak kadınlar kamusal alanda yerini alırken, erkek egemenliğiyle mücadele etmelerinin yanı sıra dinselliğin egemenliğine karşı da bir duruş sergilemiştir. Ancak dinsel bilincin ortaya çıkardığı yeni kadın tipi, haklarından emin ve dini yaşamın bilinciyle ortaya çıkmıştır. Geleneksel Müslüman kadın profili, siyasallaşan Müslüman kadının etkisiyle çözülmektedir. Zihinlere yerleşen kaderine boyun eğen, pasif, yumuşak başlı, itaatkâr, geleneksel Müslüman kadın imgesi, aktif, talepkâr hatta militan İslamcı kadınlara dönüşmüştür[103]. Lâik-antilâik ekseninde iki tarafı temsil eden siyasallaşan kadın profilleri ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet'in kurucu ideolojiyle beslenen modern Türk kadınıyla, siyasal İslâm'ın oluşturduğu ve kamusal alanda varlığını göstermek isteyen kadın profili ülkenin gündeminde yerini almaktadır. Ancak her iki kadın profili de erkek egemenliği içinde söz sahibi olmak için mücadele etmektedir.

---

102 Tanilli; **Din ve Politika "Laik Barış"ın Dostları ve Düşmanları**, **a.g.e.,** s. 131.

103 Göle; **a.g.e.**, s.115.

4.2.1. 1990 Sonrası Toplumsal Dönüşüm ve Kültürel Değişim

Kadınların, Türkiye'nin gündemindeki yerleri siyasal yaşam üzerinde tartışılmaktadır. Kemalist medeniyet projesinin en önemli konusunu oluşturan kadınlar, Batılı çağdaş yaşama hazırlanırken, Müslüman bir toplumda özel kapalı aile mekânından dışarıya çıkartılmış, mahrem alan daraltılmıştır. Kemalist projeyle erkeklerin arasına karıştırılan kadın, gelenekçi İslâmcılar ile yenilikçi Batıcılar arasındaki en temel anlaşmazlık konusu olmuştur. İslâmcılık, yenicilik, Batıcılık akımları değişikliğe uğrarken, aralarındaki "kadın meselesi" değerini kaybetmemiştir. 1980 sonrasında radikal İslâmcı hareketler ile ilerici lâikler arasında kadın konumu en önemli tartışma konusu olmuştur[104]. İslâmcı ve lâik yanlısı seçkinler, nüfuz alanlarını genişlettiği bir konu olarak kadınları seçmiştir.

Kemalist projeyle birlikte kadınlar, kamusal alana yönlendirilirken, erkeklerin denetimlerini üzerlerinde hissetmiştir. Annelik rolünün devamı sayılabilecek hemşirelik, öğretmenlik mesleklerine yönlendirilen kadınlar, bunu halkına faydalı olmak için gerçekleştirmiştir[105]. Kadın evriminde, kadının geleneksel rolünün devamlılığı esas alınırken, dinsel yaşamın buyruğundan sıyrılması amaçlanmış, böylece devrimin ilkelerinin yerleşikliğinin oluşacağı kanısına varılmıştır.

Geçmişinden sıyrılmak isteyen Cumhuriyet, devrimin getirdiği kurallar üzerinden topluma medenileşmeyi öğretirken, gelenekselliğin de kırılmasına yönelmiştir. Batı'nın evrenselci kültürünün toplumsal yaşamda yer alması gerektiği düşüncesi yaygınlaştırılmak istenmiştir. Ülkede yaşanan dönüşümler, çok partili yaşama geçişiyle birlikte devrim sürecinin sona erdirilmiştir. Devrimlerin ardından çok partili yaşamla birlikte oluşan gevşeme süreci toplumda dinsel yaşamın ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Otoriter bir yönetim olan Kemalist proje, özgürlükçü bir demokrasi barındırmamasına karşın otoriterliği Batılı yaşam tarzını oluşturmak ve ilerlemeci hedefler için kullanmıştır[106]. Toplum demokrasiye çok partili yaşamla adımını atarken, toplumsal yaşamda görülen ayrımlar askeri darbelerle sindirilmiştir. Darbeler yaşayan ülke, 1961 Anayasası ve 1982 Anayasası'nı kabullenmiştir. Asker, ülkenin dinamikleri

---

104 **A.g.e.**, s. 92.

105 **A.g.e.**, s. 97.

106 Tanör; **a.g.e.**, s.355.

arasında en önemli unsur olarak yer almıştır. Özellikle 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ardından toplumsal yaşamın siyasetten uzaklaştırılması hedefi benimsenmiştir. 1980'lerin ardından Türkiye'de ilk kez yaygın olarak tüketilebilecek bir pop tarih oluşturdu. Pop tarih, imgeleri tarihsel yükünden kurtaran, geçmişi bir alıntıdan ibaret kılan, keyfi ve nedensiz bir dilin çeşitli alanlarda yaşabilir kılınması gerçekleştirilmiştir.

1980 Askeri Darbesi'nin ardından toplumsal yaşam bir başka boyuta yönelmiştir. 1980'lerin ilk yarısında darbenin, baskının ve şiddetin hâkimiyeti söz konusuyken, 1980'lerin ikinci yarısı yaşamın daha modern, daha sivil bir yapıya dönüşme isteğinin hâkim olduğu söylenmektedir. Ancak iki devir birbirinden bağımsız olmamıştır[107]. İki döneme ayrılan 1980'lerde toplumsal yaşam ilk dönemi baskılar içinde geçirirken, ikinci dönem de özel yaşamın konuşulmasının tadına varmıştır.

Darbeyi gerçekleştirenlerin ülke yönetiminde uzun süre kalması, sol tabanı bastırarak, İslâm'ı teşvik etmesi ve cesaretlendirmesi, dürüst ve adil bir toplum anlayışıyla çelişen piyasa ekonomisini benimsemesi Kemalist projeyle ters düşüldüğünü göstermektedir[108]. Toplum, siyasal yaşamdan koparılırken, yeni bir şeyleri keşfetmesinin de kapısı aralanmıştır. Toplum artık özel yaşamı konuşmayı keşfetmiştir. 12 Eylül'ün dayattığı politik suskunlukla birlikte dolaylı bir politik tartışma yolu olarak gündelik yaşam kültürü üzerinde yoğunlaşmıştır[109]. 1980'lerin ardından Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte oluşan rahatlama yerini toplumsal mahremiyetin bozuldukça özgürleşeceğine inanan bir topluma bırakmıştır. 1990'lı yıllarla birlikte toplumsal mahreme dalan medya, gizliliğin ortaya dökülmesinin en büyük etkenlerinden olmuştur. 1980 sonrasında, özellikle de romanlar, dergiler, filmler aracılığıyla kadının bireyselliği ve cinselliği dışa vurulmuştur. Kadın, siyasi yaşamda kadın bakan, kadın belediye başkanları, SHP'nin kadın kotası şeklinde görüntülerle toplumsal aktör olarak ortaya çıkmıştır. Diğer yandan, İslâmcı hareketler de güçlü bir biçimde 1980 sonrası siyasal gündemi belirmesiyle kadın konusunu yeniden Doğu/Batı,

---

107 Nurdan Gürbilek; **Vitrinde Yaşamak 1980'lerin Kültürel İklimi,** Metis Yayınları, İstanbul, 2001, s. 13. Gürbilek, Vitrinde Yaşamak adlı kitabında 1980'lerde yaşanan kültürel değişimi çeşitli yönleriyle ele almaktadır. Gürbilek, 80'lerin ilk yarısının bastırıcı özelliğine karşın ikinci yarısının o denli kışkırtıcı olduğunu vurgular. 80'lerin özgürlüğün en çok kısıtlandığı dönem olmasına karşın insanların ilk kez kendisini özgür hissettiğini dile getirir.

108 Ahmad; **a.g.e.**, s. 270.

109 Can Kozanoğlu; **1980'lerden 90'lara Türkiye ve Starları Cilâlı İmaj Devri**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995. s. 42.

ilerici/gerici, lâiklik/şeriat gibi bir toplumsal tercih ölçütü olarak siyasal alana sokmuştur[110]. Kadın, 1980'lerle birlikte ülke gündemindeki yerini modernleşme pratikleri üzerinden almıştır. Ancak bu yeni dönemde kadın, İslâmi yaşam algısının ön plana çıkmak istemesi ile lâik – antilâik eksenin tartışma konusu haline getirilmiştir.

1980 sonrası Türkiye'de özellikle, feminist hareketin toplumsal cinsiyet rollerini sorguladığı, bu süreçte yalnızca kadın ve erkek kimliklerinin karşılıklı konumlanışını eleştirmekle kalmayıp eşcinsel kimliğin varlığını ve meşruluğunu da gündeme getirmiştir[111]. Kadın, Cumhuriyet rejimiyle birlikte devlet eliyle toplumsal yaşama katılmaları yönünde teşvik görmüş, belli roller üzerinde toplumsal etkinlikleri olmuştur. Ülkenin dönüşümlerinde suskunluk dönemi yaşayan kadınlar, 1980 sonrası günlük hayatın gözler önüne serilmesiyle yeni bir döneme de adım atmış oldular. Günlük hayatın ön plana çıktığı ülke, 12 Eylül Askeri Darbesi'nin ardından yeni bir dönemece alınırken, 1990'lar mahremiyetin bozuldukça bireylerin özgürleşeceğine inandığı bir dönemi kapsamıştır. 1990'larla birlikte Türkiye, ekonomik, siyasal ve kültürel alanda liberalleşme söylemiyle kuşatılmış, doğal ve mahrem alan çeşitli araçlarla gündeme aktarılmıştır. Bu durum, İslâmi yapının daha da güçlenmesine öncülük ederken, feminist hareketlerin de canlanmasına aracı olmuştur. 1990'larla birlikte toplumun yaşadığı gerçeklik çıplak haliyle yaşamın içine aktarılmıştır.

> "*Türkiye 1990'lı yıllarda yaşamı, gerçekliği "olduğu gibi", en çıplak haliyle yakalamaya girişmiştir. Mahremiyeti, sessizliği, gizemi bozdukça özgürleşeceğine inanmaktadır. Medya, "talk show"lar, "reality show"lar, canlı yayınlarla gerçek yakalanabilir, anlaşılabilir illüzyonunu vermektedir. Türkiye gerçeği itiraf, kan ve kavgayla bulacağının medyatik büyüsüne kapılmıştır. Türkiye, resmi devlet dilinin yasaklarından samimiyetçi, mahremiyet sınırı tanımaz bir teşhirciliğe geçmiştir. Kameralar artık devleti daha az, hayatı daha çok kovalamakta, yakın görüntü üzerine çalışmaktadırlar. Bir yandan da konuşulmaz olanlar seslendirildikçe, görünmez görüntülendikçe, tabular yıkılmakta, yasaklar kalkmakta ve birbirini dışlayan birbirine yabancı kesimler bir araya gelmektedirler. Ancak bu bir aradalık henüz ayrı çıkan seslere, notalara yeni bir harmoni*

110 Göle, **a.g.e.**, s. 112-113.

111 Berktay; **a.g.e.**, s.125.

kazandıramamıştır. Herkes, her kesim kendi kendine konuşmakta ama Türkiye bir arada konuşamamaktadır. Çünkü yaşadıklarının, söylediklerinin üzerine düşünme, anlama zahmetli bir iştir. Zaman ister, araştırma ister, emek ister, üretme tutkusu ister[112]."

1990'larla birlikte resmi devlet kuralları esnetilmeye çekilmiş, 1980'lerle başlatılan tüketme arzusunda bu dönemde çıtasını yükseltmiştir. 1990'lı yıllara arabesk, İslâmi ve liberal değerler arasındaki karşıtlığın, harmanlamanın ya da yarışın damgasını vurmuştur. İktidarın sağ ve dinsel eğilimli Refah Partisi'ne bırakması, İslâmi popülizm ile İslâmi seçkinliğin arasında gidiş gelişleri arttırmıştır. Parti, bir yandan varoş olarak nitelendirilen bölgelerde etkinliğe yönelirken, etkini alanını genişletmeye yönelmiştir. İslâmi bir partinin iktidara gelmesiyle İslâmi kesimi kamusal alana taşımış ancak 28 Şubat'la birlikte bu süreçte daralma yaşanmıştır[113]. Post modern darbe olarak nitelendirilen 28 Şubat'la, irticai etkinliklerin arttığı vurgulanmış ve ülke yönetiminde bulunan Refah Partisi'nin geliştirdiği söylemleri kısıtlayıcı önlemler alınmıştır. Milli Güvenlik Kurulu'nda alınan kararlar doğrultusunda lâiklikle ilgili yasaların uygulanması istenilmiştir.

İslâmi yaşam tarzını benimseyen bir siyasi partinin iktidara gelmesiyle birlikte siyasallaşan İslâm kamusal alana çıkmıştır. Toplum, kendi özelini ortaya dökme fırsatı bulurken, diğer yandan da kamusal alanın ahlakileştirilmesi girişimlerini yaşamıştır. Resmi devlet kuralları yerine daha rahat bir ortama bıraktıkça toplum, kendini daha özgür olarak görmüştür. Konuşulmayanlar konuşulmaya, mahrem olanlar açıkta dolaşmaya başladıkça, ahlak ve ahlaksızlık kavramı da tartışmaya açılmıştır. Devlet artık yaşamın ana merkezinde ona yön veren kurum olmaktan çıkmıştır. Yaşama giren medyayla birlikte günlük yaşam, sade vatandaş merkeze alınmıştır. 1980'lerde gelişen siyasal olaylar, toplumu mahrem alanın gizeminin ortaya çıkartılmasına götürmüştür. Mahremiyetin ortadan kalkması ile özgürleştiğini düşünen halk, 1990'larla birlikte tüketim olgusunun içine çekilmiştir. 1990'lar ticari yaşamın basın alanında hâkim güç olması, toplumsal dönüşümün de hızlanmasına ve tüketim olgusunun artmasına neden olmuştur.

---

112 Göle; **a.g.e.**, s. 9.

113 Göle; **a.g.e.**, s. 11-14.

4.2.2. Gelenekselliğin Kırılışı ve İslâmi Kadın Algısı: Kırsal/Kentsel Dönüşüm İçerisinde Gündelik Hayatta Yeni Kadın Yüzleri

Türkiye'de kadın, siyasal, ekonomik ve kültürel alanın ana konusu edinilmiştir. Dönemlerin değişmesine karşın kadın anahtar varlık olmuştur. Kemalist projenin kamusal alana taşıdığı kadın, cinsiyetlerinden sıyrılmış bir yaşam içine alınmıştır. Cumhuriyet'in oluşturduğu devrim projesinde kadınların kamusal alana entegresi kendisini kent yaşamında daha aktif biçimde göstermiştir. Ülkenin kuruluşundan bu yana yaşanan mücadelede kadınlar, dinselliğin etkisinden kurtarılmak istenmiştir. Okuma – yazma seferberliği, Cumhuriyet tarihinin en önemli eğitim felsefesi olarak ortaya atılan köy enstitüleri, karma eğitim devrimlerin en küçük alanlara ulaşmasını tasarlamıştır. Ülkede yaşanan çok partili yaşama geçişin ardından devletin zirvesinden yürütülen modernleşme çabaları son bulurken, toplumsal yaşamda egemen olan dinselliğin yeniden yükselişe geçiş sürecinin başlamasına neden olmuştur.

Darbelerle birlikte yön verilen toplum, 1980'lerle birlikte dinsel yaşamın güç kazandığı bir alana dönüşmüştür. Batı'nın evrensel kültürüyle kentsel yaşam şekillendirilirken, kırsala kültürel öğelerin yansımasında süreç kolay olmamıştır. Türkiye'de aile yaşamı Batılı toplumlardan farklı olarak geleneksel özelliğini korumuş, erkek egemen yapı korunmuştur. Toplumsal yaşamın kültürel öğeleri değerlendirildiğinde, üç ayrı grup kadının durumunu etkilemiştir. Türkiye'de birinci grubu geleneksel ya da feodal değerlerin kalıntılarının etkili olduğu, tarımla yaşayan "kırsal kültür"ün hâkim olduğu grup oluşturmaktadır. İkinci grup içinde, sanayileşmeyi tamamlamış, Batılı yaşam tarzının hüküm sürüldüğü "kentsel kültür" yer almaktadır. Üçüncü grup, diğer iki grubun kesişme noktasını oluşturmaktadır. "Yeni kentli" kültür grubu geleneksel ve kentli yaşam arasında bulunmaktadır[114]. Ülke içinde, kırsal ve kentli yaşam ayrımının bulunması, olanaklara ulaşmada eşitsiz bir yapının varlığı, kentli ve kırsal kültür farklılığını getirmiştir.

Kadın, kırsal kültür içinde ataerkil yaşamın bütün etkisini hissetmekte, Batılı yaşamın getirdiği kamusal alan örgüsü içinde yer almamaktadır. Yeni kültürü oluşturan

---

114 Tanilli; **Ne Olursa Olsun Savaşıyorlar Kadın Sorunun Neresindeyiz?**, **a.g.e.**, s. 132.

ve bugün varoşlar olarak nitelenen kentin sırtlarında yer alan aileler, ne Batılı yaşam tarzını ne de geleneksel yaşam tarzını sürdürebilmiştir. Sıkışıklık içinde kalan yeni kültür öğeleri, değer çatışmaları içinde katı aile kuralları içinde yaşama sarılmıştır. Kentli kültürü ise Kemalist projenin oluşturduğu çağdaşlaşmanın savunuculuğunu üstlenmiştir. Üç grubun içinde geleneksel yapının hâkimiyeti daha etkin bir biçimde toplumsal yaşamda yer almıştır. Ataerkil düzen içinde kadın birey olma mücadelesini sürdürmektedir. Kemalist proje içinde kadın modernliğin yüzünü oluşturmuş, kadınlara kamusal alan açılmıştır. Kadın, büyük kentlerde kadın kendisine tanınan yasal hakları daha iyi kullanmaktadır.

Toplumsal yaşamda görülen hareketliliklerle birlikte ekonomik ilişkilerde görülen değişimler, tarımsal nüfusun kentlere göçünü arttırmıştır. 1950'lilerde başlayan "kapitalistleşme" ve "iç göç"le birlikte kentleşme sürecinde hızlanma yaşanmıştır. Buna 1960'larda yaşanan "dış göç" de eklenmiştir. Bu durum kentlileşmeyi arttırmakla birlikte kentsel yaşam alanlarının genişlediği görülmüştür[115]. Gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması da göçün hızlanmasına neden olmuştur. Kentsel yaşamın getirdiği etkileşimle birlikte kadınların köy yaşamında erkeklere oranla kamusal alanlara aktarılmasının eksikliği, göçle gelen ailelerin içine kapanmasına ve dinsel yaşamlarına sarılmalarına neden olmuştur.

> "*1924'te her iki cins için eğitimin zorunlu hale getirilmesine, 1928'te Latin harflerine geçildikten sonra 7 yıl boyunca süren okuma yazma kampanyasına rağmen (özellikle köylerde belli bir direnmeyle karşılansa da önemli sayılacak bir başarıya ulaşmıştır) kadınlar devlet eliyle yaratılan bu olanaklardan erkeklere göre daha az yararlanabilmişlerdir. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı özellikle de göçmenlerin geldikleri bölgelerde hâlâ çok yüksektir*[116]"

görüşünü aktaran Wedel, kadınların erkeklere oranla devletin sağladığı olanaklara daha az katılım olduğunu göstermektedir. Kente göç eden aileler, gecekondulara yerleşirken, kent merkeziyle etkileşimlerinde daha temkinli olmuş ve kendi geleneksel yaşam örgüleri içinde örgütlenmeyi tercih etmişlerdir. Geleneksel yaşamın getirdiği ataerkil

---

115 Tanilli; **a.g.e.**, s. 132.

116 Heidi Wedel; **Siyaset ve Cinsiyet İstanbul Gecekondularında Kadınların Siyasal Katılımı**, Çev.: Can Kurultay, Metis Yayınları, İstanbul, 2001, s.105.

düzenle birlikte İslâmiyet'in hâkim olması ve bu yönde devlet kaynaklarının yönlendirilmesiyle dinsel yaşamın getirdiği kapalılığı yaşamışlardır.

Göçün yarattığı etkileşimle birlikte toplumsal yaşama katılanların okullaşmaya yönelmesi ve değişen toplumsallık içinde özel yaşamın dışa vurumu ile birlikte kadınlar içinde yeni bir serüven başlamıştır. 1980'lerin sonlarına doğru baba önemsizleşirken, aile dağılmış, anne de kız kardeş de çoktan evden kaçmıştır[117]. Gürbilek, 1980'lerle birlikte toplumsal yapıda değişimi vurgulamakta, bunun baş döndürücü bir hızla gerçekleştiğine değinmektedir. Geleneksel yaşamı simgeleyen kırsal kesim, kent yaşamına adapte olmakta zorluk çekerken, yaşadığı umutsuzluktan sıyrılma noktasında dinsel öğeleri ön planda tutmuştur. Türkiye, toplum tarihi açısından çok kısa sayılabilecek bir süre içinde hızla bir mal, imge, istek akışına sahne olmuştur[118]. Kent ile taşra arasında kalan, ekonomik yaşamın getirdiği zorunlu göçle kent sırtlarına yerleşen halk, ne kentli ne de köylü olmuş, tek sığınak alanı olarak dinsel yaşamı görmüştür.

Hızlı yaşanan değişimlerden toplumsal yaşam etkilenirken, kente gelen aileler çocukları üzerinden modernleşme eğilimi içine girmiştir. Özellikle geleneksel yaşam içinden gelen kadınlar, çocuklarının eğitim alması için büyük çabaya girişmişlerdir. Siyasal katılım içinde eğitimsizlik büyük engel olmamasına karşın, göç yoluyla kente ulaşan aileler, çocuklarının eğitilmesini toplumsal yükselmenin bir koşulu olarak görmüşlerdir[119]. Kentin sırtlarına yerleşen ve kentliler gibi olmak isteyen taşralı aileler, kendi ideallerini çocukları üzerinden gerçekleştirmeye yönelmiştir. Çocuklarının eğitim almasını isteyenler aileler, bunun statü atlamanın bir yolu olarak seçmiştir.

Özellikle 1980 sonrasında açığa çıkartılan Türk – İslâm senteziyle birlikte tarikatların, cemaatlerin ortaya çıkartılması, İmam Hatip Okullarının çoğalmasıyla birlikte dinsel eğitim yaygınlık kazanmıştır. 1990'larla birlikte nüfusun hızlı artışı, toplum ve değerlerinin piyasaya açılması, Kuran kurslarının yoğunlaşması, hafız yurtları gibi etkenlerle genç kitle dinsel eğitime yönlendirilmiştir[120]. Halk, geleneksel

---

117 Gürbilek; **a.g.e.**, s.97.

118 Nurdan Gürbilek; **Kötü Çocuk Türk**, Metis Yayınları, İstanbul, 2004, s. 138.

119 Wedel; **a.g.e,**, s. 107.

120 Tanilli; **Din ve Politika "Laik Barış"ın Dostları ve Düşmanları**, **a.g.e.**, s.133.

yaşamın getirdiği alışkanlıkla çocukların hem iyi eğitim almasını hem de dinsel bilgiyi daha iyi öğrenmesi istemiş, bunun sonucunda dinsel eğitim veren okullara yönelik talep artmıştır. Okuyan, Müslüman kentli ve kentlileşen kadın da geleneksel kadınların anne rolünden sıyrılarak, İslâm'ın yüzü olmuştur. Kadınlar, dinsel eğitimle birlikte siyasallaşan İslâm'ın yüzü olurken, başörtüsünün de bir hak olduğunu vurgulamaktadırlar. Kadınlar, artık geleneksel ataerkil yaşamlarından sıyrılarak lâik – antilâik yaşamın birer savunucusu olarak toplumsal yaşamda karşı karşıya getirilmektedir.

4.2.3.Lâik-antilâik ayrımında Kadının Siyasallaşması: Siyasete Gir(emey)en Kadın

Türkiye'nin kurucu ideolojisini oluşturan Kemalist devrimde kadınlar, medenileşme projesinin ana unsurunu oluşturmuştur. Cumhuriyet'in öncü kadrolarının, Batılı yaşam tarzından etkilenmesi ve Batı'nın evrensel değerlerinin topluma aktarılmasıyla çağdaş toplumlar arasında yer alınabileceği düşüncesiyle yapılan devrimlerde, kadın dinsel alanın etkisinden kurtarılmak istenmiştir.

Kadına, toplumun kutsal emaneti gözüyle bakılırken, dinin etkisinden kurtarılan kadının devrimlerin koruyucusu olacağı düşünülmüştür. Kadınların gerek gövdesel (peçe ve çarşafın kaldırılarak), kentsel ve kamusal (kadın erek bir arada) olarak, gerekse yurtta olarak (eşit siyasi haklar elde ederek) görünürlük kazanmasını Kemalizm teşvik etmiş, meşrulaştırmış, bunun hukuksal temellerini atmıştır. Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinin oluşturduğu Medeni Kanun bu durumun bir örneğini oluşturmaktadır[121]. Erkeklerle eşit hak ve özgürlüklere kavuşan, seçme ve seçilme hakkını elde eden kadın, Batılı hemcinsleri gibi bunları bir mücadele sonucu değil, Kemalist projeyi gerçekleştiren kadronun Batılı yaşam tarzında topluma benimsetmek istediği modern yaşama koşut kurallar içinde almıştır. Yeni adam olarak nitelen Cumhuriyet'in kurucu kadrosu bu yenilenme hareketlerini gerçekleştirirken ataerkil sistem içinde gelmesini göz ardı etmemekte, kadın ve erkek eşitliğinde erkeğin hâkimiyetinin sürdürülmesine izin vermektedir. Bu nedenle Batı'nın medeniyet düzeyine ulaşma hedefini koyan kurucu kadro, hukuksal düzenlemelerde erkeğin egemenliğini korumuştur.

---

121 Göle, **Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme**, **a.g.e.**, s. 102.

Kamusal alana atılan kadın, Kemalist medeniyet ideallerine uygun olarak özel yaşamlarının yanında hemşirelik, öğretmenlik gibi mesleklere yönlendirilerek toplumun annesi görevini üstlenmeleri istenmiştir. Kadınlar evin dışında yeni toplumsal kimliklerine ulaşırken, cinsiyetlerini de bir kenara bırakmıştır. Kamusal alan bırakılan kadın, bu alandaki görünürlüklerini sürdürmek için cinsiyetsiz bir yapı içine büründürülmüştür. Kadının özgürlüğünün bedeli, dişiliğini bırakarak, bacı, hemşire, abla, ana, yenge gibi hitap biçimlerini almıştır[122]. Kadın, erkek egemen yapı içinde namus ve ahlak düşüncesine karşıt gelinmemesi amacıyla dişiliğini geride bırakarak, kamusal alanda yer bulabilmiştir. Kadın, cinsiyetsizleşerek erkeklerin üstünlüğünün yaşandığı alana çıkma olanağı bulmuştur.

Kemalist projenin kentli kadına getirdiği olanaklar, kadının görünürlüğünü arttırarak onun bir kimliğe kavuşmasını sağlamıştır. Kadın, ataerkil sistem içinde siyasal bir kimlik kazanmıştır. Toplumsallığın içinde özellikle "ad"a kavuşan kentli kadın, yaşam alanı içinde erkek egemenliğinin izin verdiği ölçüde özgürlüğünü yaşarken, 1980 sonrasında bireyselliğini ve cinsiyetini dışa vurma olanağını yakalamıştır. Kadınsılığın ortaya çıkmasının yanı sıra diğer yandan İslâmi kimlikler toplumsal yaşamdaki etkinliğini arttırmıştır. İslâmi hareket, Türkiye'de kadın savaşımının bir başka cephesini oluşturmuştur[123]. Kadın, geleneksel yapının içinde özel alanda kabul görürken, eğitimle ve değişen toplumsal yapıyla birlikte iki farklı kutup içinde yer aldığı görülmektedir. Kamusal alanda yer almak isteyen kadın lâik ve İslâmi kesimin birbirlerine karşı kullandığı birer silaha dönüştürülmüştür.

Batı dünyasının insan bedenini seküler yaşamın içine sokmasıyla Müslüman yaşamın bedeni ahlak çerçevesinde değerlendirmesi kadınların iki alanda ayrımına yol açmıştır. Sözlük anlamında çağdaşlaşmayı (şimdileşmek) içeren İslâm[124], Batı modernliğine karşı kadını ön plana çıkarmıştır. Siyasallaşan İslâm'ın yansıması kadın olurken, Batı'nın ahlaksızlığına karşı kadının örtünmesi ve bedenin açığa çıkmamasını amaçlamıştır.

---

122 Göle; **a.g.e.**, s. 109.

123 Yaraman; **a.g.e.**, s. 177.

124 Göle; **a.g.e.**, s. 12.

1990'lı yıllarda devlet yönetiminde İslâmi partilerin bulunmasıyla birlikte, İslam'ın kamusallaşması yeni bir meşruluk yaratmıştır. İslâmi kesimin görünürlük kazanması beraberinde yaşamsal alanlardaki talepleri de arttırmıştır. İslami kurallara uygun giyinen kadınlar, kamusal alanda daha fazla özgürlük istemiş, bu yönde de eylemsel girişimlerde bulunmuşlardır.

> *"1990'lar İslam'ın kamusal alana daha fazla çıktığı, bununla beraber toplumsal mutabakata ait kurumların ve kuralların daha fazla tartışıldığı, siyasal gerilimin arttığı bir döneme işaret etmektedir. İslam'ın kamusallaşması beraberinde yeni meşruiyet arayışlarını getirmiş, bununla da kalmayıp varolan kurumların ve kuralların yanı sıra konser salonları, kültür merkezleri gibi kentsel mekânlar ve hatta tatil mekânları, İslami kesimlerin görünürlük kazanmasına tanık olmuştur. Refah Partisi iktidarı (1996-97) son on yıldır eğitim, piyasa ve medya yoluyla çehre ve güç kazanan İslami kesimleri kamusal alana taşımış, ancak 28 Şubat'la birlikte İslam'ın kamusal alandaki varlığı daralma ve meşrutiyeti sorgulanma sürecine girmiştir. 1990'lı yıllar İslam'ın siyasallaşmasından ziyade kamusallaşma dinamiklerini belirlemektedir*[125]."

İslâmi hareketin ağırlık kazanması, okuyan Müslüman kadının bilincinin artmasıyla birlikte, İslâmi feministlerin varlığı geleneksel Müslüman kadın profilini geride bırakarak, siyasallaşan bir kadın imgesi ortaya çıkarmaktadır. İslâmi hareket, siyasal muhalefet hareketi olmanın ötesinde, muhafazakâr kesimlerin sesi olmakta, yeni görünümler yaratmaktadır. Kendini evrimini oluşturan bu hareket içinde, İslâmi orta sınıf yaratılmakta, kendi aydınları, medya ve sanat dünyasını var ederek, toplumsal yaşamda etkili olmaktadır. İslâm ve lâiklik arasında çelişkiler tırmanmakta ve bir kutuplaşma yaratılmak istenmektedir.

İslâm'ın kamusal bir görünüm kazanmasıyla birlikte Müslüman kadın görüntüsünün de kamusal alana çıkma istediği karşıtlığı arttırmaktadır. İslâmi hareket, siyasal muhalefet içinde değil, iktidar erkinde olarak kendi kesiminin daha belirgin ve görünür kılınması için çabalamaktadır.

---

125 **A.g.e,** s. 14-15.

> *"Gericiliğin" siyasi, militan, zorlama yollarla getirilmek istendiği, "irticanın hortlatıldığı", kadınların da buna alet edildiği, en çok ileri sürülen savlar arasındadır. 1980 sonrası İslamcı hareketlerin modernliğin kalesi laik eğitim birimlerinde, üniversitelerde ortaya çıkması kamuoyunu derinden sarsmış, on yıl boyunca meşgul etmiştir. Büyük kentlerde ve en modern üniversitelerde dahi İslamcı kız öğrencilerin oturma ve açlık grevleri yaparak üniversitelerde türban yasağının kaldırılmasını talep etmeleri, sadece Kemalist kadın gururunu kırmakla kalmamış, aynı zamanda Tanzimat'tan bugüne elde edilen laiklik ve Batılılaşma kazanımlarına bir tecavüz olarak değerlendirilmiştir*[126] ."

Kemalist projenin tasarladığı kadın ile İslâmi hareketin tasarladığı kadın profilleri, birbirleri için bir tehdit oluşturduğu görüşü yaygınlaştırılmıştır. Kemalist kadınlar, İslâmcı hareketlerin güç kazanmasıyla birlikte Kemalist projenin oluşturduğu kazanımların tehlikeye düşeceğini, kadınların erkek egemenliğine gireceğini savunmaktadır. İslâmi yaşam tarzını benimseyen kadınlar ise siyasal İslâm'la birlikte toplumsal yaşamda adalete ulaşılacağını, ahlaksızlaştırmaya son verileceğini, bedene indirgenen kadının kurtarılacağını, örtünmenin her Müslüman kadının hakkı olduğunu düşünmektedir. Birbiriyle karşı karşıya gelen kadınların, ataerkil sistem içinde yer aldıkları göz önüne alındığında siyasal alanda sadece bir görsellik olarak kullanılmakta, yasal haklar doğrultusunda yaşam alanlarının genişletilmesine izin verilmemektedir. Kadınların bireyselliğinin tanındığı Medeni Yasa, oluşturulduğundan 75 yıl sonra düzenlenerek erkeklerle kadınların eşit olmayan hakları yeniden düzenlenmiştir. Kadınlara yönelik son yasal değişiklik de 2005 yılında yürürlüğe giren 5327 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur. Topluma ve aileye ait olan kadın bedeni, yasal düzenlemeyle birlikte kadına verilmiştir[127]. Kadınlar, yasal haklarına bu denli geç kavuşurlarken, lâik ve antilâik eksenin nesnelliğinden özne konumuna dönüştürülmekte ancak siyaset alanından uzak tutulmaktadır.

---

[126] Göle; **a.g.e**, s. 115 -116.

[127] Kerestecioğlu; **a.g.m.**, s. 67-80.

İKİNCİ BÖLÜM

1980 SONRASI TÜRK YAZILI BASININDA LÂİK-ANTİLÂİK EKSENİNDE KADININ KURGULANIŞI VE SİYASAL KADINA İLİŞKİN OLUŞTURULAN SÖYLEM

Türkiye, Kemalist ideoloji doğrultusunda yaşama geçirilen devrimlerle Batılılaşmaya yönelmiştir. Muasır medeniyetler seviyesine ulaşma amacı ile geleneksel toplumsal yaşamda başlatılan devrimler, kadınlar üzerinden kurgulanmıştır. Kadın, dinselliğin ve geleneksel yaşamın getirdiği esaretten kurtarılması ile çağdaş medeniyetler seviyesine yaklaşması arasında doğru orantılı bir ilişki kurulmuştur.

Ülke, Cumhuriyet'in kurucu kadrosu dinsel yaşamın egemenliğini kırmak amacı ile dini denetim altında almaya yönelik girişimlerde bulunmuş, bu yönde alınan hukuksak kararların uygulanmasına gidilmiştir. Kadınlar, bu kararlar doğrultusunda Batılı yaşama adapte sürecinde ele alınmıştır. Cumhuriyet, kadına birey olmadan yurttaş olma görevini vermiştir. Eğitim alarak erkeklerin arasında iş yaşamına alınan kadına özel alan ile ilişkileri doğrultusunda toplumu eğiten bir ana, bacı gözü ile bakılmıştır. Kadın, cinsel kimliklerinden sıyrılarak, iffetlilik bilinci ile erkeklerin egemen dünyası içine alınmıştır. Cumhuriyet'in kurgusunu yarattığı kadın, lâikliğin ana öğesi olarak, devletin en üst kurumlarından alınan kararlar doğrultusunda kadınlık bilincine varmaları istenmiştir.

Dünyada ulus – devlet kavramlarının gelişmesi ile ortaya çıkan teokratik, otoriter, faşist yönetimlerin bulunması, Türkiye'nin de farklı bir yön çizmesinde etken olmuştur. Türkiye'de Osmanlı'nın ardından oluşturulan ulus – devlet, lâik bir cumhuriyet yapısı ile Batılı yaşama yönelmiştir. Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren Batı'ya yönelme girişimleri ile başlayan kadının toplumsal yaşama aktarılma süreci Cumhuriyet'le birlikte daha da vurgulanmıştır.

Cumhuriyet'in kurucu rejiminin ülkenin çok partili yaşama geçmesi ile kadın üzerindeki kurgusu duraklama dönemine girmiştir. Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun kadınların kamusal alana taşımada üstlendiği rol, çok partili yaşamda Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile yerini dinselliğin yeniden canlandırılmasına bırakmıştır.

Çok partili yaşama geçilmeden önce CHP'nin din derslerini seçmeli olarak eğitim sistemine sokması da dikkat çekmiştir.

Demokrat Parti iktidarı ile başlayan ekonomik yardımlar, toplumda yeni mallara sahip olma isteğini arttırmış, tarımda makineleşme hızlanmış, teknolojik araçların yaşamın her alanında kullanılması artmıştır. Kapitalist sistemin getirdiği tüketim isteği Türkiye'de yaşanmaya başlamıştır. Türkiye, 1960 Askeri Darbesi ile sol eğilimli özgürlükçü bir yapıya kavuşurken, bu uzun soluklu olmamıştır. 12 Mart ve ardından gelen 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi, Türkiye'nin yaşadığı köklü değişimi daha farklı bir yöne çekmiştir.

Cumhuriyet'le birlikte devlet güdümü içinde yer alan Türk basını, Kemalist projesinin ürünlerini Türk halkına yayma konusunda eğitici bir görev üstlenmiş ve kamusal alanda etkili görevlere getirilmiştir. 1950'li yıllarda basına verilen destekler, özgürlükler, yine iktidar eli ile geri alınmıştır. 1960'lı yıllarda yasal güvenceye alınan haklar doğrultusunda basın çalışanları da desteklenen bir yapı içine alınmıştır. Türkiye, Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun oluşturduğu devrimlerin ardından yaşadığı en önemli değişimi 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi ile yaşamıştır.

1980 Darbesi ve öncesinde Turgut Özal'ın Uluslararası Para Fonu (IMF) ile görüşmeleri sonucu oluşan 24 Ocak kararlarının uygulanması ile toplumsal yaşam, Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinin ardından farklı bir dönüşüme sürüklenmiştir. Toplumsal olanın siyasal alandan soyutlanması, dinsel eğitimin ağırlık kazanması gibi birçok etkenle birlikte farklı isteklerin açıkça dile gelmesi Türkiye'nin özgürlükler sanrısı içine girmesine neden olmuştur. 1950'lerler birlikte DP'nin iktidarında açılan imam hatip okulları, 1970'li yılların ortalarında 100'u bulmuştur.

Türkiye'nin dönüşümünde etkili bir araç olarak kullanılan Türk basını, 1980 Askeri Darbesi ile siyasal haberlerden uzaklaşarak, kendisini yeni bir alanın cazibesine yönlendirmiştir. Özel alan, artık Türkiye'nin gündemine sokulmuştur. Toplumsal yaşamın konuşmaya çekindiği, sakladığı, mahrem saydığı alan gözler önüne serilmiştir. Mahrem alanın gizliliğinin ortadan kalkması ile Türkiye, özgürlüklerinin sınırlılığının farkına varmadan çok konuşan bir topluma dönüşmüştür. Ülke, insanı kapitalist sisteme

doğru bütünleşirken, tüketim olgusunun farkına vararak, daha çok şeye sahip olmak istemiştir.

1980'ler basının sahiplik yapısında adım adım yaşanan değişimler, büyük sermaye yapılarının medyalarını oluşturduğu dönemi de içermektedir. Gazeteci kökenli sahiplerin teker teker yerini holding patronlarına bırakması, bağımsız medya yapısının da son bulmasına yol açmıştır. Türk basını devlet ile ilişkisini haberler düzeyinde sürdüren olmamaktır. Patronların medyasının oluşması basın dünyasında tekelleşmeyi bir yandan dayatırken, ticari haberciliğin de ülke gündeminde yerini almasına neden olmuştur. Türkiye gündemi artık patronların ticari ilişkilerinin ön gördüğü şekilde belirlenmektedir. Büyük sermaye yapıları medya organlarına sahip olarak, itibar kazanırken, işlerinin şekillenmesini de bu yolla gerçekleştirmişlerdir. Türk medyası toplumsal sorumluluklardan uzaklaşarak, kendi çıkarlarını ön plana alan bir yapıya bürünmüştür.

Türkiye basının sermaye yapısındaki değişimin yanı sıra siyasal alandan uzaklaşması ile birlikte gündemine aldığı özel yaşam, Kemalist ideolojinin kadınına daha farklı yaklaşarak, kadına cinselliğini teslim etmiştir. Kemalist projenin kamusal alana soktuğu kadın, cinsiyetsiz olarak toplumun iffeti olurken, 1980'lerle birlikte tüketim araçlarının kullandığı en büyük araç haline gelmiştir. Toplumu oluşturan öğelere yönelik farklı yayınların hayat bulması, kadına kadınlığı anlatan dergilerin basılması gibi birçok etken cinsel kimliklerin önem kazanmasına neden olmuştur.

Türkiye, dinsel yaşamın ağırlık kazanması sonucu siyasal İslâm ile tanışmıştır. Siyasal İslâm kendisini dinsel kimliği yansıtan kadınla tanıtmıştır. Kadının, vücut hatlarını saklayarak örtünmeye yönelmesi ile oluşan kadın, siyasal İslâm'ın simgeleri arasında yer almıştır. Geleneksel örtünmenin getirdiği yaşayış tarzından farklı olarak, siyasal İslâm'ı simgeleyen kadınların, eğitim alması, dinsel yaşamın getirdiği gibi giyinmek istemeleri, ülke gündemine çok sıkça getirilen bir konu olmuştur. Özellikle 1990'lı yıllarla ortaya çıkan bu durum, toplumsal yaşamda gerilimlere neden olmuştur. Medya, bu gerilimlerin yansıtıldığı bir alan olmuştur. Basının sermaye yapısında değişimin yanı sıra giderek güçlenen, kendi orta sınıfını yaratan İslâmi kesim medyaya da yönelerek, kendi araçlarını oluşturmuştur. İslâmi kesime seslenen gazete, dergi ve

televizyonların çoğalması ile birlikte medya da ayrı bir bölünme yaşanarak, toplumsal yaşama etki de kitleler üzerinden değerlendirilmektedir.

Kadın, lâik ve antilâik eksende, geliştirilen medya grupları tarafından farklı şekillerde değerlendirilmekte, kadınlık bilinci siyasi bir araç olarak kullanılmaktadır. Kadınlar, İslâmi ve lâik kesimin görüşlerini aktarırken kullandığı bir görüntü olmaktadır. Kadınların, yaşadığı zorluklar, kamusal alanda çektiği sıkıntılar, erkekler ile eşitlik konusu ise çözüm bekleyen sorunları arasında yer almaktadır. Kadının kadınlık halleri simgeler üzerinden tartışılmakta, kadın başrol oyunculuğundan figürana dönüştürülmektedir.

1. Medyada Yaşanan Kırılma: 1980 Sonrası Toplumsal, Siyasal, Ekonomik ve Kültürel Dönüşüm

Medya, toplumsal yaşamı ilgilendiren bilgilerin çeşitli derlemelerden geçerek yine toplumsal olana aktarılmasını sağlamaktadır. Toplumun yaşamındaki değişimi elinde bulunduran medya 1980'lerle birlikte kendi içinde büyük bir değişimi gerçekleştirmiştir. Bu değişimler, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanda hissedilmiştir.

1980 sonrasında başlatılan siyasi ve ekonomik alandaki yeniden yapılandırma süreci medya sistemini de içine almıştır. Değişik sermaye gruplarının medya sektörüne girmesi, özel radyo ve televizyonların açılması, yazılı basında çeşit ve sayfa sayısının artmasıyla iletişim alanı bir sanayiye dönüşmüştür.

1980 Askeri Darbesi'yle birlikte oluşan baskı ve yasaklarla basın sektörü kendisine yeni haber alanları açmak zorunda kalmıştır. Darbe döneminde gazetelerin sürekli kapatılması, basın çalışanlarının tutuklanması, yargılanması sonucu basın sektörü kendi içine kapanarak, halkı politikadan uzak bir bilgilendirme için sokmuştur. 1980'lere kadar gazete patronlarının küçük işletmeleri, 1980 sonrasında büyük bir değişimin içine girmiştir.

Gazete ve dergiler, magazin ve promosyon ile okur kazanmaya çalışırken haberlerin magazinleşmesi dikkat çekmiştir. Basın sektörüne, gazeteci kimliği taşımayanların sermayelerini bu alana çevirmesiyle birlikte tekelleşmeler ortaya

çıkmıştır. Büyük sermayelerin eline geçen gazeteler, daha büyük sermaye yapılarının kapılarını açmasıyla iş dünyası tarafından kârlı bir yatırım aracı olarak görülmüştür.

1980 tarihi, basına ilişkin tartışmalarda önemli bir "milat" özelli taşımaktadır. 12 Eylül 1980 sonrası askeri yönetim, medya patronlarının sermaye birikimine hizmet eden çok uygun koşulları yaratarak medyanın işbirliğini sağlamıştır. Askerler, medyadaki tekelleşmeye kapıları açarken, Özal ile birlikte medya sahiplerine büyük avantajlar sağlanmıştır[128]. Askeri Darbe'nin ardından getirilen yasaklarla birlikte basın dünyası yeniden bir yapılan içine sokulmuştur. Bu dönemden başlayarak gazeteci kökenli olan gazete sahipleri yerini iş dünyasının tanınmış isimlerine bırakmıştır. İş dünyası Özal ile medya alanına daha büyük ilgi göstermiştir. Hükümetin sağladığı desteklerle birlikte gazetelerin teknolojik alt yapıları da yenilenmiştir.

Özallı dönemle birlikte ülkenin yaşadığı liberalleşme hareketinden medya en çok etkilenen sektör olmuştur. Ekonomi alanında yapılan serbestleşme hareketi, toplumsal yaşamda değişimleri kaçınılmaz kılarak, tüketim olgusunun canlanmasına sebep olmuştur. 1980 sonrasında medya da yaşanan çeşitlenme, teknolojik altı değişikliği büyük sermayelerin basın sektörüne dâhil olmasıyla gerçekleştirilmiştir. Medya çeşitlenen yapısıyla birlikte toplumsal yaşamda yeni bir işlev üstlenerek, toplumsal yaşamda bireylerin tüketmesine destek vermiştir. Tüketici kitlelerini yaratılmasında etken olan medya, özellikle lise, üniversite çağındaki gençleri ve üniversite mezunlarını hedef seçmiştir[129]. Tüketici kitleleri arasında özellikle gençlerin yer alması, tüketim olgusunun bu grup arasında daha yaygınlık kazandığını göstermektedir. Çeşitli gruplara seslenebilecek bir ayrıma giren medya, kendisine okuyucu kitlesi kazanmak içinde tüketimi özendirme yoluna girmiştir.

Medyada sermaye değişimiyle birlikte gazeteci patronlar basın dünyasından uzaklaşırken, gazetecilik algısı da yeni bir boyuta ulaşmıştır. 1990'lara gelindiğinde medyada sahiplik yapısı değişimini tamamlamıştır. Holdinglerin medya sahipliğine yönelmeleri, bu alanda teknolojik alt yapının da arttırılmasını sağlamıştır. Dördüncü kuvvet olarak adlandırılan medya, başka iş dalları etrafından birleşen holdinglerin

---

128 Atilla Özsever; **Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci**, İmge Kitabevi Yayınları, 2004, s. 123.

129 Hürriyet Konyar; **"Türk Magazin Basınındaki 80 Sonrası Değişimler"**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 13, 2002, s. 191.

elinde güç kaynağı haline dönüşmüştür. Toplumsal yaşamı yönlendirmede önemli bir etkiye sahip medya, geleneksel yapısından ayrılmıştır.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ardından ülke sıkıyönetime girmiş, bu nedenle özgürlükler askıya alınmıştır. Ülke, askeri yönetim içinde, tek bir kanaldan haberlere ulaşarak tek yönlü bilgilendirilmeleri sağlanmıştır. İktidar ilişkileri içinde medya yoluyla kendi meşruluğunu oluşturmak isteyen yönetim, tek kanaldan verdiği yayınlarla muhalefet gücünü azaltmıştır. Askeri yönetimin meşruluğunun kazanılması amacıyla medya önemli bir etken olarak kullanılmıştır. 1980'lerde resmi devlet televizyonu dışında özel yayın yapan televizyon kanallarının olmayışı, yazılı basında da sıkıyönetimin yakından hissedilmesi haberlerin nasıl verileceğini yönünde etkili olmuştur.

1980'lerin ilk yarısı tek sesli düzen içinde, askeri otoritenin hâkimiyeti altında geçmiştir. 12 Eylül 1980 tarihinde TRT ekranlarından darbeyi duyuran Kenan Evren, devlet otoritesini ve varlığını yeniden oluşturmak, demokratik düzene engel olan nedenleri ortadan kaldırmak amacıyla ülke yönetimine el konulduğunu açıklamasıyla, ülke tek sesliliğe bürünmüştür. 1982 Anayasası kabul edildiğinde de, sivil toplum örgütleri, dernekler yasaklanarak, üniversiteler Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlanmıştır. Birçok gazete ve dergi süreli kapatılmış, kitap, dergiler sakıncalı görülerek yakılmıştır.

12 Eylül 1980'de, Türkiye'de insan hak ve özgürlükleri ortadan kaldırılmıştır[130]. Askeri yönetimle birlikte 1961 Anayasası'nın sağladığı özgürlükçü yasal haklar tamamıyla değişikliğe uğramıştır. Askeri yönetimle birlikte kabul edilen 1982 Anayasası'nda insan hak ve özgürlükleri değil devlet ön plana alınmıştır.

1980'ler Türkiye'nin askeri darbeyle yönetiminin değişmesi kadar 24 Ocak kararlarının alınmasıyla da ekonomik anlamda bambaşka bir yola doğru da girmiştir. 1980 yılında alanın 24 Ocak kararlarıyla birlikte devlet ekonomideki korumacı yapısından ayrılarak, ekonomi yönetiminden uzaklaşmaya yönelmiştir. Turgut Özal'ın başbakanlık müsteşarlığı döneminde, IMF'yle yapılan anlaşma doğrultusunda hazırlanan program Bakanlar Kurulu'nda kabul edilmiştir. Ekonomik istikrar adı altında

130 Tanilli; **Ne Olursa Olsun Savaşıyorlar Kadın Sorunun Neresindeyiz?**, **a.g.e.**, s. 128.

hazırlanan 24 Ocak kararlarıyla Türkiye'de ilk kez devalüasyon (kur ayarlaması) yapılmıştır.

Türkiye kendini tek taraflı bir yabancı sermayeye açma yolunu seçmiş, kamu iktisadi teşebbüsleri bir kenara bırakılmıştır. Devlet, ekonomideki payını küçültmeye yönelik bir yol seçmiştir. Bu durum yeni zenginler üretmeye, devletin olanaklarının hor kullanılmasına yol açmıştır. 24 Ocak kararlarının asıl uygulamaya alınması, kararların belirlenmesinden 9 ay sonrasında gerçekleşen 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'yle olmuştur. Türk halkından habersiz bir şekilde alınan kararlarla, 1980'ler ekonominin karma niteliğinin kaybolduğu yılları içermektedir. Ülkenin, yönü üretimden tüketime yöneltilmiştir. Spekülasyon, paradan para kazanma, rantçılık bir ilke olmuştur. Ekonomi, bunalımlara duyarlı ve dayanaksız bir hale getirilmiştir[131]. Devletin ekonomik yaşamdan elini çekmek istemesi, toplumsal yaşamın dayanak noktasını da kırmıştır. Özel sektöre ekonomik yaşamın kapıları açılmış, yabancı sermaye ülkeye çekilmek istenmiştir.

1980'lerin ikinci yarısı ise toplumun liberal piyasa içinde daha özgür bir sanrı içine sokulduğu dönemi kapsamaktadır. Toplum tüketimin anlamını keşfetmiştir. Mahrumiyetin sınırları yeniden çizilmiştir. Özel yaşamın önemi belirginleştirilmiş, toplumun istediğine ulaşmasındaki engeller devlet eliyle onun belirlediği doğrultuda kaldırılmak istenmiştir. Toplum, politik yaşamdan uzaklaştırılarak, özel yaşamın sınırlarında gezintiye çıkartılmıştır. Türkiye, dedikodu toplumu olmaya yönlendirilmiştir.

1983 yılında yapılan seçimlerle birlikte 12 Eylül dönemi kapanarak ülke için yeni bir dönem başlamıştır. Turgut Özal'ın başbakan seçilmesi ile özel yaşamdaki özgürlük alanı yaygınlaştırılacak, siyasal alan ise toplumun kontrolünden iyice uzaklaştırılacaktır. Özal, Türkiye'yi dünya piyasalarıyla bütünleştirme hedefine başlamıştır.

> "*1980'leri önceki baskı dönemlerinden ayıran, bu baskının karşıtıyla birlikte, kültürel alanda bir özgürlük vaadiyle birlikte var olmasıydı. Bu dönemi yalnızca baskı kavramıyla anlamaya çalışmanın*

131 Tanilli; **a.g.e.**, s.164.

zorluğu da burada: 80'ler bir yandan bu toplumda yaşanmış en sert baskı dönemiydi, devlet şiddetinin kendisini en çıplak biçimde hissettirdiği dönemdi, ama bir yandan da bir kültürel çoğullaşmayı, bugüne kadar bütünsel ideolojiler içinde hapis kalmış kültürel kimliklerin serbest kalmasını da beraberinde getirdi. Daha önce ancak siyasi tasarılar içinde varolabilen, bu tasarıların diline tabi olan kültürel talepler, kendilerini ifade imkânını ancak 80'lerde bulabildiler. Gelişim dinamikleri ne kadar farklı olursa olsun, Kürtlerin, kadınların, eşcinsellerin kendi söylemlerini oluşturmaları, kamuoyunda kendi adlarıyla varolmaları, kendi popüler dillerini aramaları bu dönemde mümkün olabildi. Sokağın ayrı bir dili varsa eğer, bu kendisini en çok 80'lerde hissettirdi[132]."

Taşra ve kentlilik içinde, hayatlarından memnun olmayan toplum, ekonomik alanda yaşadığı memnuniyetsizliğini, isyanını özel yaşamın konuşulmasıyla sindirmiştir. Halk artık kendisiyle o kadar meşguldür ki, kamusal olan kendisini ilgilendirmemektedir. Türkiye artık tek kanallı değil, dünyanın birçok rengini gören yapıya kavuşmuştur. Siyah- beyaz dönem yerini farklı renklere bırakmıştır. Kentli burjuvazinin yerini taşranın olgunlaşması ve popüler hayata Anadolu'dan gelen yanık seslilerin bırakması almıştır. Ülke açısından yeni dönem, Kemalist modernleşmenin belirttiği bir düzen içinde var olmak yerine serbestliğe kayışı getirmiştir.

"*Kemalist modernizmin vaatlerinin tükendiği noktada, 80'leri kültürel düzeyde tüm topluma yayılmış bir özgürlük vaadinin zemini kılan da buydu. Bugüne kadar Kemalizmin temsil ettiği "yükseklik", kendinden fazlasını temsil etmeyi gerektiriyordu. Bu ise elbette yalnızca seçkinlerin kitleler üzerinde değil, seçkinlerin kendi kendileri üzerinde de bir baskı olarak yaşandı. Kendini "akıl" konumuna yükseltmek, başkalarını temsil etmeye aday olmak, merkez olmak yalnızca bir iktidar üzerine değil, aynı zamanda bir memurluk, bir feragat üzerine de kurulur. Modern kimliğin taleplerini tehdit eden her şeyden uzak durmayı, geri çekilmeyi gerektirir. Bu açıdan 80'ler bir bakıma yüksek kültüre de yüksekliğinden vazgeçme, kendi adına davranma, yalnızca kendini temsil etme serbestliğini verdi. ANAP yalnızca Kemalizmin taşralaştırdığına, yok saydığına yönelik bir*

132 Gürbilek; **Vitrinde Yaşamak 1980'lerin Kültürel İklimi**, **a.g.e.**, s.102.

serbestliği değil, daha çok da yüksek kültürün yüksek olabilmek için tahammül etmek zorunda kaldığı mahrumiyetin giderilmesini temsil ediyordu. İşte 80'lerin bu baskı döneminin, kültürel düzeyde karşıtıyla birlikte, yalnızca aşağı kültür için değil seçkinler için de bir özgürlük vaadiyle birlikte varolmasının, kendini bir iştah, bir itiraf, bir iç dökme dönemi olarak ortaya koymasının nedeni buydu. Çünkü yüksekmiş gibi davranan bir kültürün kendi taşralılığının, kendi yerliliğinin, kendi "aşağı"lığının da geri dönüşünü temsil ediyordu[133]."

Kentli ve taşralı iki kültür arasında sıkışan insanlar, yeni bir tüketimin içine bırakılmıştır. Cumhuriyetin kurucu kadrosunun Kemalist modernleşmeyle çağdaş yaşam düzeyine ulaştırmak istediği toplum, kendini özgürlüklerini yaşaması konusunda serbest bırakılmıştır. Kentli yaşamın içinde bulunduğu yüksek kültür öğeleri yerini taşradan gelen modernliğin sınırlı yanmasının bulunduğu öğelerin etkileşimine bırakmıştır.

Özel televizyon kanalların toplumsal hayata girmesiyle birlikte, mahremiyet sınırlarını yitirmiştir. Çok seslik adına kurulan özel televizyon kanalları, gazetelerin değişen sermaye yapısı toplumun yapısındaki değişimde de etken olmuştur. Gazetelerin gerçek sahiplerinin elinden çıkarak iş dünyasındaki patronların eline geçmesiyle birlikte de toplumun bu patronların hükümet ya da iş ilişkileri doğrultusunda bilgilendirilmesine maruz kalmıştır. Toplum, bireyselleşmeyi yaşarken daha çok tüketme üzerine kurulu bir düzen içine sokulmuştur.

1.1 Medyadaki Değişimi Öncelleyen Gelişmeler

Türkiye'nin modernleşme, Batılı yaşam pratiğini güçlendirme amacıyla medya önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Osmanlı'dan başlayarak Türkiye'nin çağdaşlaşma serüveninde basın, çağdaşlık ilkelerinin benimsetilmesinde, topluma aktarılmasında yararlı bir hizmet aracı olarak görülmüştür.

Batı'da medya, sosyal, siyasal ve ekonomik yapısı ile canlanmış ve bilgi aktarımının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Türkiye'deki örnek ise Batı'nın tersi bir durum içermiştir. Türk basının gelişimi, devletin yönlendirmesiyle olmuştur. Batı, gelişimini

133 Gürbilek; **a.g.e**,. s. 106 -107.

siyasi, ekonomik, toplumsal etkenler ile tamamlarken, Türkiye'de bu gelişimler devlet desteğinin varlığı ile gerçekleşmiştir.

Türkiye'de basın modernleşmenin toplumsal yaşama aktarılmasında devlet tarafından yönlendirilen yapı içine alınmıştır. Basının gelişimi, yönetim erklerinin tekelinde olmuştur. Toplumsal hareketli olmayan modernleşme çabaları devlet eliyle yapılırken, bunun halka ulaşımında basın görevlendirilmiştir. Türkiye'de modernleşme sanayide, teknolojide ilerlemeyi değil, Aydınlanma'nın ruhuna uygun olarak, rasyonel aklı da yerleştirmeyi amaçlamıştır[134]. Rasyonel aklı yerleştirmeyi, dini yanlış anlatanlardan sıyrılmayı isteyen yeni Türkiye Cumhuriyeti, basını modernleşme öğelerini yaygınlaştırma amacıyla kullanmıştır.

Osmanlı'da basın toplum tarafından üretilen bir alan olarak belirmemiştir. Basının kurumsal bir yapı halinde ülkeye girişi Avrupa'dan olmuştur. 1821 yılında Fransızların kendi gereksinimlerini için İzmir'de yayımlanmıştır. Basın hakkında da Osmanlı'nın hiçbir bilgisi olmamıştır. 1828'den başlayarak Osmanlı'da Türkçe olarak çıkartılan gazeteler, resmi nitelik taşımış, maaşları devlet tarafından verilmiştir. Osmanlı'nın ilk gazetesi Takvimi Vekayi'nin ardından 1840 yılında yayıma giren ilk Türkçe özel gazete Ceridei Havadis, devletten mali yardım görmüş, yazar kadrosu da devletin resmi memurlarından oluşmuştur. Basına yönelik düzenlemeler, devletin isteği doğrultusunda gerçekleştirilerek, devlet aleyhine yazılar için yasaklama yolu seçilmiştir[135]. Basın toplumsal yaşamı devlet aracılığıyla bir bilgilendirme aracı olarak kullanılmıştır. Gazeteler varlığını sürdürebilmek için devletin yardımını almıştır. Bu yardım gazeteleri devletin hizmetine bağlamış ve yaşamlarını sürdürmek için devletin öngördüğü bilgileri topluma aktarmıştır. Bu durumun aksine hareket edenlerin ise yasaklanmasına veya cezalandırılmasına gidilmiştir.

Cumhuriyet dönemi açısından basın, devrimlerin topluma anlatıldığı ve benimsetildiği bir alan olmasını içermektedir. Ulus – devlet yapılanmasının tamamlanması, bunun halk nezdinde kabul görebilmesi amacıyla basın Cumhuriyetin

---

134 Menderes Çınar; **"Postmodern Zamanların Kemalist Projesi",** Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, sayı:91, Kasım, 1996. s. 32- 38.

135 Orhan Koloğlu; **"Medya – Devlet – Sermaye"**, Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, sayı: 117, Ocak, 1999, s. 69 - 76.

kurucu kadrosuyla birlikte hareket etmiştir. Toplumun gelişmesi, çağdaşlaşması yolunda basın öncü bir görev üstlenmiştir. Özgürlükler devletin şekillendirmesi yönünde topluma aktarılırken, basın da özgürlüğünü bu doğrultuda biçimlendirmiştir.

1925 yılında çıkan Şeyh Sait İsyanı'nı bastırmak amacıyla çıkartılan Takrir-i Sükun yasası ile ülkenin sosyal düzeni bozmaya yönelik irtica, isyana, emniyet ve asayişini bozan, kışkırtma, özendirme, girişim ve yayına yönelik yasaklama getirilmiştir. 3 Mayıs 1925 tarihli Havale-i Şarkiyede İdar-i Örfiye Mıntıkasında Tatbik Edilecek Sansür Talimatnamesi ile hükümet basın üzerinde otoriter bir tavır sergilemiştir. 1929 yılında Takrir-i Sükun yasası kaldırılarak basına uygulanan baskı kaldırılmıştır.

1938 yılına gelindiğinde Basın Birliği yasayla oluşturulmuştur. Birlik, basın içinde haysiyet ve şerefle ilgili sorunları çözmeye yetkili sayılmıştır. 1939 – 1945 yılları arasında 2. Dünya Savaşı nedeniyle oluşturulan sıkıyönetim basın yaşamına yeniden sansürü eklemiştir. Savaşanlar karşısında tarafsız kalma taktiği olarak değişik ideolojilerin (demokrasi, sosyalizm, nasyonal sosyalizm) sınırlı yansıtılmasını izin verilmesi, 1946'dan başlayarak çoğulcu dönem için ortam hazırlamıştır. Gazetecilerin meslekleri konusunda söz sahibi olma isteği, Basın Birliği'nin iktidar yanlısı gruba karşı mücadelesi ile başlamıştır. Ülkede sayıları birkaç yüzü bulan gazeteciler, Birlik yönetimini kazanmalarına karşı hükümet tarafından çıkartılan yasayla cemiyet lağvedilmiştir. Gazeteciler bu durum üzerine kendi meslek örgütleri olan Gazeteciler Cemiyeti'ni kurmuştur. Gazetecinin meslek ilkeleri, eğitimi, güvencelerini saptamayı amaçlayan cemiyet tüzüğü, basın sektörü yeni bir dönemi açmıştır. Cemiyet, gazeteciyi tarafsız ya da belli bir görüşün yanlısı olarak değil, özerklik ilkesine bağlı kılmıştır. İstanbul Üniversitesi bünyesinde 1950 yılında Gazetecilik Okulu açılarak, okullu gazeteci dönemi başlatılmıştır[136]. Meslek olma bilincine yönelen gazeteciler, meslek ilkelerini oluştururken devletin güdümünde değil, ondan özerk olma yolunu seçmiştir.

DP'nin muhalefette iken basın özgürlüğü yanlısı tutumu, iktidara ulaştığında farklı bir tutum sergilemiştir. DP, önce Basın Yasası'nı liberalleştirmiştir. Sonraki dönemlerde ise baskılarını ve kısıtlamalarını arttırmıştır. Devlet, kâğıt tahsisini

136 Koloğlu; **a.g.m.**, s.69-76.

kontrolünde tutarak, ilân gelirlerindeki oranı yüzde ellilere ulaşan resmî ilanları dağıtmada yandaşlarını kayırarak 'naylon bir basın'ın oluşmasını özendirmek istemiştir. 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen Askeri Darbe'nin ardından yeni bir dönem ülke ve basın sektörü içinde başlamıştır. Basın İlan Kurumu kurularak resmi ilân aracılığıyla yapılan devlet baskısı bir ölçüde azaltılmıştır[137]. 2 Ocak 1961 yılında kurulan Basın İlan Kurumu'nun, resmi ilânların dağıtılması, kâğıt, makine gibi ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularda yardımcı olması amaçlanmıştır. DP döneminde 1952 yılında 5953 sayılı "Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimine Dair Kanun", 4 Ocak 1961 yılında Milli Birlik Komitesi tarafından kabul edilen 212 sayılı Basın İş Kanunu'yla değişikliğe uğramış ve yasa ile gazetecilerin tanımlaması yapılmıştır.

212 sayılı Basın İş Kanunu yürürlükteki yerini koruyarak, medya çalışanlarının yasal hükümlükleri belirlenmiştir. Medya toplumsal yaşamı yönlendirmede etkin yapısıyla her dönem iktidar erklerinin dikkatini çekmiştir. Cumhuriyet'in kuruluş ideolojisinin yaygınlaşması için kullanılan basın, iktidarın söylemlerinin halk tarafından benimsetilmesi amacıyla özel bir öneme tabi tutulmuştur.

Ülkenin ekonomik altyapısında yaşanan değişimler, medyada da siyasal, teknolojik öğelerin yeni bir yapılanma içine girmesine neden olmuştur. Renkli ve temiz baskı gereksinimi gazetelerin ofset sistemine geçmesini gerektirirken, maliyetlerin de artması kaçınılmaz olmuştur. Özel sermayenin ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamında etkili olması medyayı yeniden yapılandırmıştır. 24 Ocak 1980 tarihinde alınan kararlar doğrultusunda karma ekonominin yerini serbestleşme, liberal ekonominin alması sermaye yapılarını değiştirmiştir.

Ekonomik kararların ardından 9 ay sonrasında gerçekleşen 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'yle ülke tarihinde yeni bir dönem de başlamıştır. Medya ve siyaset arasındaki ilişki açısından Türkiye'de medyanın rolü siyasal iktidarın meşrulaştırılması yönünde olmuştur. İktidarların, basın yasaları, kâğıt fiyatları, resmi ilân ve reklam gelirleri, ucuz maliyetli kredi kullandırma ve dağıtım alanlarında belirleyici rol üstlenmesi medyanın topluma etkisini de iktidar erkinin istekleri doğrultusunda gerçekleştirmesinde önem arz

137 **A.g.m.**, s. 69 - 76.

etmiştir. İktidarın yanında yer almayan medya kuruluşları ise sansür, toplatma, kapatma cezalarının yanı sıra ilan ve reklâm gelirlerinden de mahrum bırakılmıştır. Medya, bu nedenle darbelerin ve iktidarların meşrulaştırılmasında bir araç görevini üstlenmiştir.

1980 sonrasında sermaye yapısındaki değişiklikler ise medyadan gazeteci patronların ayrılma sürecini hızlandırmıştır. Medyanın toplumsal yaşamı yönlendiren yapısı, iktidar erkinin ve ona sahip olanların farkında oldukları önemli bir ayrıntı olmaktadır. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi ile ülke politik durumundan apolitik bir toplumsal yaşama sürüklenmiş ve toplumun yönlendirilmesinde medya önemli bir görev üstlenmiştir. Askeri Darbe'nin meşrutiyetini sağlayan medya, o dönem dikkate alındığında Türkiye Radyo ve Televizyon (TRT) Kurumu ile yazılı basının varlığından söz edilmektedir. TRT, 1 Mayıs 1964 tarihinde, 1961 Anayasası'nın 121. maddesine dayanılarak tarafsız ve özerk bir kamu kurumu olarak kurulmuştur. İktidarın çeşitli yönlendirmelerine maruz kalan TRT, 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası sonrasında tarafsız bir kamu tüzel kişiliği konumuna getirilmiştir. İktidarın söyleminin yansıtma aracı olan TRT, devletin radyo ve televizyon kurumu olarak, resmi söylem dışındaki gelişmelere yayın akışı içinde yer vermemiştir. Devlet, resmi bir iletişim aracına sahip olurken, 12 Eylül günü Demokrat, Aydınlık, Politika ve Hergün gazeteleri tümüyle kapatılmış, birçok gazetenin yayını değişik sürelerle durdurulmuştur. Bunlar içinde Milli Gazete 4 kez 72 gün, Cumhuriyet 4 kez 41 gün, Tercüman 2 kez 99 gün, Günaydın 2 kez 17 gün süreyle kapatılmıştır[138]. Askeri Darbe ile birlikte yazılı basına karşı sansür ve kapatmaya varan cezalar uygulanması, iktidarın medya üzerindeki denetiminin ne denli güçlü olduğunu göstermektedir.

Medya politik olandan sıyrılarak, siyasal bilgileri iktidarın verdiği şekilde toplumsal yaşama aktarma yolunu seçmiştir. Oluşan boşluk ise toplumsal yaşamından içinden seçilen olaylarla doldurulmuştur. 24 Ocak kararları ile serbest ekonomiye yönelen ülke ve bu kararların uygulatılmasında etken olan Askeri Yönetim, medyadaki sahiplik yapısının da değişmesine neden olmuştur. İş dünyasının önemli isimleri medyanın gücünü kendi amaçları doğrultusunda kullanma, okuyucu bilgi aktaracağı bir kaynak olarak değil de bir müşteri gibi görme dönemi de başlamıştır. 1990'lı yılların

138 Alpay Kabacalı; **Türk Basınında Demokrasi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994, s.335.

başında özel radyo ve televizyon yayıncılığının yaşama geçmesi toplumsal yaşamın daha renkli ve politik olmayan bir alana kaydırılmasını hızlandırmıştır.

1.2 Değişen Sahiplik/Sermayedar Yapıları

Türkiye'de medya toplumsal yaşamı etkileyen yapısı ile iktidar ve iktidar dışı büyük sermaye gruplarının ilgisini çekmiştir. Ülkedeki düşünce ve toplumsal yaşamın şekillenmesinde yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü kuvvet olarak adlandırılan medya, devletin resmi ideolojisinin topluma yansıtılmasında bir araç olarak görülmüştür.

Gazetelerin ayakta kalabilmesi için gerekli olan reklam desteği devlet tarafından karşılanmış, bu dönem dönem iktidara yakın ve uzak olan gazetelere uygulanan bir yaptırım aracı olarak kullanılmıştır. Kâğıtların pahalılığı, baskı maliyetlerinin fazlalığı gibi unsurlar nedeniyle kuruluşlar iktidara yakın bir çizgi izlemiştir. İktidara yakınlık ve uzaklıkla ilgili dönemsel söylemler etrafında birleşen basın organları, Türkiye'de daha çok aile işletmeleri olarak dikkat çekmiştir.

Türkiye'de 1980'li yıllar medyada değişimlerin yaşanmaya başlamasını içermektedir. 1980 öncesinde toplumsal yaşamda görülen politik yaşam biçimi basın aracılığıyla toplumsal yaşama yansıtılarak, toplumun siyasal olanla ilgilenmesini içermekteydi. 1980'ler boyunca makalelerde, genel olarak basın kuruluşlarının ve bunlara bağlı yayınların siyasal yanlılıklarını doğrudan sorunsallaştırdığı, haber değerlerinin ve habercilik anlayışının ise dolaylı olarak ve tali bir meseleymişçesine sorunlaştırıldığı görülmüştür[139]. 1980'lerde medya, siyasal yanlılıklar üzerinden değerlendirilmekte, medya sahiplik yapısında iktidara yakınlık ve uzaklık siyasal, düşünsel açıdan bakılmaktadır.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi, ülke sıkıyönetim içine alınırken, toplumsal, siyasal, ekonomik alanda da yeni bir döneme sürüklendiği gözlerden kaçmamaktadır. Devletin kontrol mekanizmaları toplumsal yaşam üzerinde baskısını Askeri Darbe ile ciddi bir şekilde hissettirmiştir. 1980'ler ülkede her alanda apolitik bir yaşam oluşturulmasına ön ayak olmuştur. Askeri Darbe öncesinde kabul edilen ancak

---

139 Çiler Dursun; **"Türkiye'de Haber ve Habercilik Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirmesi: 1980 -2003"**, Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi, Der.: Çiler Dursun, Elips Kitap, Ankara, 2004, s. 126.

uygulamanın ağırlığının darbe sonrasında hissedildiği 24 Ocak kararları, ülkede sadece ekonomik yaşamın derinden değişmesini içermemiştir. Bu kararlar ile toplumsal yaşam, dünyadaki kapitalist sisteme dâhil edilmek istenmiştir. Devlet sosyal refah ve korumacı yapısından vazgeçme yolunu seçerken, özel sermaye toplum yaşamının her alanını kaplamak üzere bir düzene yönelmiştir.

Ülkenin serbest ekonomiye yönelmesiyle birlikte güçler dengesinde de belirgin bir değişim yaşanmaya başlamıştır. Sosyal devlet olgusu içinde yer alan eğitim, sağlık, güvenlik gibi temel konular özel sektöre tanınan yeni iş alanları olarak sunulmuştur. 24 Ocak kararlarının uygulamaya alınmasındaki esas etkiyi 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi yapmıştır.

Neo-liberal politikaların Türkiye'de işlerlik kazandırılmasının amaçlandığı kararlar, ekonominin değişmesinin yanında toplumsal yaşamda ve kurumsal düzenlemelerde köklü değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Sosyal devlet olgusu kendini bir kenara çekerek, serbest piyasa ekonomisi içinde sermayedarların güçlerinin artmasına destek olmuştur. Kurumsal düzenlemeler içinde medya sektörü de kendi payına düşeni almıştır.

1831'den 1983'e dek yazılı yayın organlarının büyük bölümü devlet desteğinde, işitsel ve görsel iletişim organları da devlet tekelinde işlevlerini yerine getirmeye çalışmışlardır. 1983'den sonra gelişen liberal rüzgârın etkisiyle basın yayın organlarının büyük bölümü tekelci ticaret burjuvazisine teslim edilmiştir[140]. Devlet desteği yaşama şansı olan ve devletin güdümünde toplumsal yaşama etki eden medya, sermaye yapılarında büyük bir değişim yaşamışlardır.

1980'lerde habercilik algısı politik ve ideolojik eksende şekillenirken, bu durum iktidar – sermaye ilişkileriyle yeni bir yapılanmaya girmiştir. Toplumsal sorumluklarından arınmış, politik olan hiçbir şeye karışmayan ve devlet erkinin seçtiklerini topluma sunan medya, kendisine yen bir malzeme olarak özel yaşamı bulmuştur. Topluma haber vermenin ötesine geçmek zorunda kalan medya, neo-liberal pazarın gereklerine yerine getiren birer araca dönüşmüştür.

---

140 Çetin Yiğenoğlu; **Metelikten Medyaya**, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996, s. 50.

1970'li yıllarda Türkiye için oldukça lüks sayılabilecek ofset baskı geçilmiştir. 1970'li yıllarda toplam günlük gazete satışı iki milyonu biraz aşmasına karşın günde yirmi milyon baskı yapabilen makinelerin getirilmesi, bunların yüzde doksanlık atıl kapasite ile çalışmasına neden olmuştur. Çok satışa, çok reklama ve kâra yönelik bu modelle beklenen satışların olmayışı nedeniyle açığın kapatılması amacıyla ilân gelirleri kullanılmıştır. Gazetelerin yenileme eğilimine karşı içeriği aynı oranda doldurulamaması da basını ekonomik ve içeriksel bir kısır döngüye sokmuştur[141]. Kısır döngünün içine sürüklenen ve maliyetlerini karşılayamayan basın sektörü reklamlardan beklediği geliri de elde edememiştir. Dördüncü kuvvet olan medya, kendisine yeni bir çizgi çizmek zorunda kalmıştır.

Türkiye'yi yeni bir şekle sokma gayreti güden Askeri Darbe, ülkedeki siyasal seslerin kısılmasını sağlamıştır. 1980 öncesinde düşünce ve kitle haberciliği, 1980 sonrasında yerini politik olmayan ve olayların magazinleştirildiği bir boyuta bırakmıştır. Sıkıyönetim esasları doğrultusunda siyasal alanda etkinlik gösteremeyen medya magazine ve mahrem alana yönelmiştir. Geleneksel aile şirketleri olarak yaşamlarını sürdüren Türk basınındaki gazeteler yeni dönem içinde mesleklerinden teker teker uzaklaşma yoluna gitmiştir. 1979 yılında Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Abdi İpekçi'nin öldürülmesi, basın dünyası açısından yeni patronlar döneminin başlamasına neden olmuştur. İpekçi'nin suikast sonucu öldürülmesi sonucu gazetenin sahibi Ercüment Karacan, gazeteyi ailesini korumak amacı ile basın dünyasından olmayan Aydın Doğan'a satması medya yeni sahiplik yapısının da başlamasının ilk örneğini oluşturmuştur. Medyada yeni sahiplik yapısı başlamıştır.

Tarih 1985'i gösterdiğinde Ege Bölgesi'nin köklü gazetelerinden Yeni Asır'ın sahibi Dinç Bilgin'in İstanbul basını arasında yer alma hedefiyle Sabah Gazetesi'ni çıkarması ve en son teknolojiyi kullanması ile dikkat çekmiştir. Gazeteci kimliği ile bilinen Dinç Bilgin, Sabah Gazetesi'ni büyük gazeteler arasına sokmayı başarmıştır. Değişen sahiplik yapısı içinde Sabah Gazetesi, gazeteci kimlikli bir yöneticinin elinde bulunmuştur. Ancak Bilgin'in gazetecilik dışında giriştiği işleri nedeniyle karşılaştığı borcu yükü altında 2000'li yıllarda Sabah Gazetesi'ni TMSF'ye devretmek zorunda

141 Yiğenoğlu; **a.g.e.**, s. 71 – 73.

kalmıştır. Gazete'de çıkılan ihale sonucunda Çalık Grubu'na satılmıştır[142]. Gazetenin sahiplik yapısı el değiştirerek, gazeteci patronların son temsilcisi de basın sektöründen ayrılmıştır.

1980'lerin ikinci yarısında Kıbrıslı İşadamı Asil Nadir, Türk basınına Günaydın Gazetesi ve Veb Ofset grubunu satın alarak girmiştir. Günaydın, Tan ile birlikte Ulus, Sakarya ve Yeni Meram gazeteleri Asil Nadir'in olmuştur. Nadir, 1988'da Güneş Gazetesi'nin yayınlayan Güçlü Gazetecilik, Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş'nin bağlı olduğu Gün Holding'i satın almıştır. 1989 yılı başlarında da Gelişim Yayınları arasında bulunan Nokta, Ekonomik Panorama, Gelişim Spor, Bando, Ev Kadını, Kadınca, Erkekçe, Marie – Claire, Mimarlık, Turist – Pasaport, Beyaz Dizi, Hıbır'ı Ercan Arıklı'dan satın alarak sahip olduğu yayınların önemli ölçüde arttırmıştır[143]. 1988 yılında Asil Nadir'in bazı basın ve yayın kuruluşlarını alması ile basın dışı sermayenin bu alana kayması aile işletmesi şeklindeki Türk basında değişimlerin yaşandığını göstermektedir.

İşadamı Aydın Doğan'ın Milliyet Gazetesi'ni almasıyla başlayan sermaye yapısındaki değişim Asil Nadir ile sürmüştür. Basın sektöründe üretim maliyetlerinin sürekli artması, teknoloji alanındaki gelişmelerin sürekli yenilenmeyi gerektirmesi, reklam gelirlerini arttırma ve reklam pastasından en fazla payı kapma yarışı sahiplik yapısının değişmesine neden olan etkenler arasında yer almaktadır[144]. Basın dışı sermaye grupları başka işlerle uğraşırken, medyayı kendi işlerini finanse edebilecek işlere kullanması gündeme gelmiştir. Yeni medya sahipleri şirketlerinin ürünleri için reklâm parası konusunda da sıkıntı yaşamamıştır. Kendini finanse edemeyen kuruluşlar ise büyük sermaye gruplarının eline geçmiştir.

Değişen sermaye yapılarının ardından oluşan medya patronları iktidarın toplumsal yaşamda meşruluğunu kazandırmasında yeni bir döneme işaret etmişlerdir. Birçok ülkede iletişim dünyası ile ilgili düzenlemeler, iletişim araçlarının toplum çıkarı için var olduğu gerçeği göz ardı edilmeden yapılarken, Türkiye'de bu durum kişisel

---

[142] Münir; **Sabah Olayı Sabah ve Dinç Bilgin'in Öyküsü,** Altın Kitapları, İstanbul, 1993,s. 53 – 193.; Bigglook, 15 Aralık 2008, http://www.bigglook.com/bigglook_guncel/default02.asp, 15 Aralık 2008.; Tümgazeteler, http://www.tumgazeteler.com/?a=2772436, 15 Aralık 2008.

[143] Hıfzı Topuz; **Basında Tekelleşmeler,** TÜSES –İLAD Ortak Yayını, İstanbul, 1989, s. 76.

[144] Topuz; **a.g.e.,** s.10-11-97.

egemenliklerin sınırların geliştirip pekiştirmek amacıyla gerçekleştirilmektedir[145]. Kişilerin çıkarlar için kullanılan medya, ilişkili olduğu kurumlar üzerinde hâkimiyet kurulması için bir savaş aracı olarak görülmektedir.

Güç – iktidar ilişkisi içinde dengesel yapıyı elinde bulundurmak isteyenler kendi medyalarını yaratmaktadır. Türkiye'de bu serüvene var olan medyanın organlarında sahiplik yapısında görülen değişimlerle başlanmıştır. 1980'lerde habercilik, politik ve ideolojik eksende kendisine yön bulurken bu durum ilişkiler ekseninde değişim göstermektedir.

Sahiplik yapısında yaşanan değişimler, Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Çetin Emeç'in öldürülmesinin ardından gazetenin Aydın Doğan'a satılması ile son bulmuştur. Geleneksel medya sahibi kuşağın sektördeki son temsilcisi Erol Simavi'nin Hürriyet gazetesinde kalan son yüzde 20'lik payını Aydın Doğan'a satarak, Ağustos 1994 tarihinde sektörden uzaklaşmıştır[146]. Geleneksel medya sahipleri sektörden uzaklaşma yolunu seçerken, bu alan gazetecilikle ilgisi olmayan iş adamlarına bırakılmıştır. 1998 yılında Milliyet Gazetesi'nin kısa süreli de olsa işadamı Korkmaz Yiğit'e satılması, medya mülkiyetindeki sahiplik yapısında dikkat çeken bir olay olarak Türk basın tarihindeki yerini almıştır. Aydın Doğan, gazeteyi devretmek istemesine gerekçe olarak Türk basınındaki tekelleşme eğilimlerini göstermiştir. Ancak Yiğit'in yer altı dünyasının önemli isimlerinden Alaattin Çakıcı ile ilgili kasetlerinin ortaya çıkması ve bunun sonucunda Milliyet Gazetesi'nin çalışanların tepki göstermesi ile gazete yeniden Aydın Doğan'a satılmıştır[147]. Mülkiyet yapısındaki değişimler ile gazetecilik taşındığı boyut açısından Yiğit'in durumu önemli bir olay olarak görülmüştür.

1990'lara gelindiğinde sermaye yapısında değişim kendisini tamamlamış, patronların medyası toplumsal yaşama bilgi akışında egemenliği eline almıştır. Yazılı basında yaşanan bu değişimin yanı sıra görsel ve işitsel alanda da büyük değişimlerin ayak sesleri 1990'larla birlikte duyulmuştur. TRT, radyo ve televizyon yayınları acısından ülkedeki yayıncılık yaşamına egemen olan kurumdur. TRT özellikle kamu

145 Yiğenoğlu; **a.g.e.**, s. 9.
146 Özsever; **a.g.e.**, s. 113.
147 **A.g.e.**, s. 113 – 114.

tüzel kişiliği niteliğiyle devletin tekelinde olması ile dikkat çekmiştir. Devletin resmi yayın aracının tekeli patronların medyası tarafından sarsılmak istenmiştir. Bu sarsıntının ilk işaretlerini ise devletin en zirvesinde bulunan dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal vermiştir. Medyaya desteğini veren Özal, Anayasa gereği Türkiye'de devlet dışında televizyon yayını yapılamayacağını, ancak yeni teknolojilerle yurtdışından yapılacak yayını engelleyecek yasanın olmadığını açıklamasının ardından Türkiye ilk özel televizyon kanalı ile tanışmıştır. Devletin en üst makamında yer alan Özal'ın yönlendirmesi sonucu 1 Mart 1990 tarihinde Almanya'da kurulan Magic Box şirketi tarafından kurulan televizyon kanalı uydu üzerinden Türkiye'de deneme yayınları başlamıştır. Deneme yayınları 5 Mayıs 1990'da Star 1 adıyla tüm gün yayına başlanması ile son bulmuştur[148]. TRT'nin 1964 yılından bu yana sürdürdüğü devlet televizyonculuğu yerini çok sesli bir görüntüye bırakmaya başlamıştır. Devlet tekeli yurtdışında uydu üzerinden başlayan yayıncılıkla kırılmıştır. Resmi söylemin dışına çıkılmayan yayıncılık anlayışı da değişim göstermiştir. Türkiye artık bol renkli yayıncılığa yönelmiştir. TRT'nin kadrosundan yaptığı önemli gazetecilerin transferleri ve 1991'de başlayan Körfez Savaşı'ndan verilen canlı yayınlar ile Star-1 kanalının izleyici kitlesi, TRT'ye oranla büyük bir artış göstermiştir. Kanal, kısa bir zaman dilimi içinde reklam gelirlerini arttırarak, TRT bu alandaki payına ortak olmuştur.

Yasalarda bulunan boşlukla doğan Star-1 kanalı Rumeli Holding'in sahibi Uzan ailesi tarafından kurulmasına karşın Özal'ın oğlu Ahmet Özal'ın gizli ortaklığının yer alması nedeniyle tartışmalara neden olmuştur. Star-1, Ahmet Özal'la yollarını ayırmak için giriştiği mücadelede icralarla uğraşırken, bunu bulduğu nakit paralarla çözmüş, bu 1990'lı yılların büyük olayları arasında yer almıştır. 1991 yılında Süleyman Demirel'in seçimleri kazanması ile Ahmet Özal'a ihtiyaçları kalmayan Uzan grubu, Özal'la yollarını ayırmıştır[149]. Bu dönemde, kanalın adı İnterStar ve ardından Star TV olarak yayını sürdürmüştür.

---

[148] **Vikipedi, özgür ansiklopedi**; http://tr.wikipedia.org/wiki/Star_TV, 28 Kasım 2008.

[149] **Sabah Gazetesi**; http://arsiv.sabah.com.tr/2004/02/16/eko104.html, 28 Kasım 2008.

TRT'nin tekelinin yasal boşluklarla kırılmasıyla başlayan süreç, 1993 yılında Anayasa'nın 133. maddesi, televizyon ve radyo istasyonlarının kurulması ve işletilmesi serbest kılacak şekilde yasal düzeleme yapılması için değiştirilmiştir. Daha sonra 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Yasa çıkarılmıştır. Özel radyo ve televizyonların kurulmaları ve yayın yapmaları ile ilgili Anayasal ve yasal engeller ortadan kaldırılmıştır. Yasal düzenlemelerin ardından Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) oluşturularak, radyo ve televizyon yayın izni, lisans verme, frekans tahsis etme yetkileri ile donatılmıştır. Ancak RTÜK'ün üyelerinin Meclis'te grubu bulanan siyasi partilerin adaylarından seçilmesi ve yetkilerle donatılması tarafsızlık ilkesi açısından tartışma yaratmıştır[150]. Özel radyo ve televizyonların yayın hayatına yönelik yasal düzenlemelerin oluşturulması ile Türkiye çok sayıda kanalla tanışmıştır. Medyanın gücünün halkı yönlendirmesi bu alana olan ilgiyi arttırmıştır. Değişen sermaye yapıları ile patronların medyası oluşmuş, iletişim araçları patronların çıkarları doğrultusunda toplumsal yaşamı etkisi altına almıştır.

Medya, patronunun karşısına çıkan rakiplerini sindirmesinde, siyasal, kültürel, ekonomik ve birçok alanda nasıl etki yapıldığını göstermektedir. Artık medyanın sahipleri gazeteciler değildir. Medya bir gücün yansıması şeklinde kullanılmak üzere patronlarındır. Büyük sermaye kamuoyunun en güçlü oluşturucuları arasında yer almıştır. En az bir kimi zaman birden çok ulusal televizyon kanalı, yine ulusal düzeyde gazete ve pek çok dergi, radyo istasyonu olan holdingler, Türkiye'de kamuoyunu yönlendirme konusunda çok büyük bir güce kavuşmuşlardır. Ülkede yaşanan özelleştirme uygulamalarından pay kapma kavgasında olduğu gibi birbirlerin en acımasız ve kural dışı şekilde saldırabilmektedir[151]. Sermaye yapısının değişmesiyle birlikte medyada büyük güç haline gelen holdingler, toplumun yönlendirilmesinde etkili olmuş, medyanın istediği yönde toplumsal yaşam biçimlenmiştir.

Değişen sermaye yapısı içinde İslamî sermaye de kendi ideallerine uygun olarak şeriat devleti propagandasını kimi zaman açık, kimi zaman örtülü bir biçimde tüm yayın organlarının esas çizgisi olarak topluma sunmaya başlamıştır. RTÜK, siyasi partilerin

150 Yiğenoğlu; **a.g.e.**, s. 74 – 75.

151 Emre Kongar;**21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı,** Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 624.

arasındaki pazarlıklar sonucu kitle iletişim araçlarının denetimini tam anlamıyla gerçekleştirememiştir. Bu durum özel kitle iletişim araçlarının denetimi üzerinde büyük bir engel oluşturarak, holdinglerin medyasının devletle olan ilişkilerinde kullanılması önlenilememiştir[152]. İslamî sermayenin de basın alanına yönelmesi ile birlikte ideolojik yönlendirmeler yapılmış, topluluklar kendi medyasını yaratmıştır. RTÜK ise siyasi çekişmeler nedeniyle denetleme görevini tam olarak yapamamaktadır.

2. Toplumsal Hayatın Dönüşümü, Bu Dönüşümün Medyası

Türkiye'nin kurucu Kemalist kadrosu, Kurtuluş Savaşı'nı emperyalist ülkelere karşı kazanarak, ülke bağımsızlığını oluşturmasının ardından muasır medeniyetler seviyesine ulaşma idealiyle toplumsal yaşamda köklü değişiklikler hedeflenmiştir. Din olgusunun toplumsal yaşamdaki üstünlüğünün giderilmesini amaçlayan Kemalist proje, çağdaşlaşma yolunda köhne yapıların ortadan kaldırılmasına yönelmiştir.

Cumhuriyet ile gündeme gelen Batılılaşma projesi olmuştur. Cumhuriyet lâikleşmesi pozitivist motiflerle bezenmiştir. Evrimcilik Türk siyasal yaşamının en önemli özelliklerin biri haline gelmiştir[153]. Türkiye'nin lâikleşme serüveninde toplumsal yaşam üzerinde köklü bir değişiklik planlanmıştır. Yasal düzenlemeler, kadınların toplumsal yaşamının görünür alanlarına sokulması, Batılı giyim tarzının yaygınlaştırılması, eğitimde birlik ilkesinin kabul edilmesi gibi birçok alanda yapılan düzenlemeler toplumun yaşayış alışkanlıklarında farklılaşmayı getirmiştir. Toplumsal dönüşüm yolunda atılan atımlar özellikle kentli nüfusun taşraya oranla daha modern bir görünüm kazanmasını sağlamıştır.

Cumhuriyetin kurucu kadrosunun toplumsal yaşamı dönüştürme projesi ilk sonuçlarını vermeye başlarken, demokrasi sesleri de ülke içinde yayılmaya ve toplumsal muhalefet olarak iktidarın karşısına çıkmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkilerinin savaşa girilmemesine karşın toplumsal yaşamda yarattığı hoşnutsuzluk, ekonomik alanda beklentilerin gerçekleşmemesi, baskıcı yönetim iktidara karşı seslerin yükselmesini arttırmıştır. Savaşla birlikte Türkiye'de her alanda alınan önlemler basına da uygulanmış, önce Trakya ve Marmara'da uygulanan sıkıyönetim

---

152 Kongar, **a.g.e.**, s. 624 – 625.

153 Ayşe Kadıoğlu; **Cumhuriyet İradesi – Demokrasi Muhakemesi,** Metis Yayınları, İstanbul, 1999, s. 121.

yaygınlaştırılarak çok partili yaşama geçildiği yıllara dek sürdürülmüştür. Gazeteler ise sıkıyönetim ve hükümet tarafından kapatılmıştır. 1946 – 1950 yıllarda çok partili yaşama geçilmesi ve DP'nin iktidar olması ile toplumsal yaşamda yeni bir dönüşüm başlamıştır. Tek parti yönetiminin baskı altında tuttuğu basın için özgürleşme vaadi sunan DP, dönemin basını tarafından desteklenmiştir.

1950 seçimi yaklaşırken halk büyük bir çoğunlukla DP'nin yanında olmuştur. Dönemin basını da muhalefeti desteklemiştir. DP'nin yarı resmi organı olan "Kudret"'in dışında Vatan, Tasvir, Cumhuriyet gibi önde gelen gazeteler açık ya da örtülü muhalefet yapmışlardır. Nadir Nadi ve bazı yazarlar DP listelerinde bağımsız aday olmuştur. CHP ise kendi yayın organı Ulus ve bir ölçüde Akşam tarafından desteklenmiştir[154]. DP toplumsal muhalefetin büyük bir bölümünü kendi yanına çekerken, savaş dönemi ile birlikte üzerinde baskıyı hisseden basın tarafından da özgürlüklerinin verileceği vaadiyle destek alması dikkat çekmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünyadaki kutuplaşma daha belirgin bir hale gelmiştir. Rusya'nın 1946'da Boğazlara yönelik istekleri Türkiye'yi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve müttefiklerinin yanına itmesi, ülkenin ABD'nin destekleme projesi içine girmesinde etken olmuştur. Truman Doktrini olarak beliren ekonomik ve askeri destekleme politikası Türkiye'nin ABD'ye daha da yakınlaşarak, komünist yaşam alanlarından uzaklaşma programını belirginleştirmiştir[155]. Türkiye'nin sol düşünceden uzaklaştırılması istenmiş ve sindirme politikası uygulanmıştır. ABD'ye yakınlaşan Türkiye, bu ülkenin istekleri doğrultusunda gerçekleştirilen ekonomik yardımlarla dışa bağımlı bir yapının içine girmeye başlamıştır.

DP iktidara geldiğinde, savaş yıllarının uygun ticari durumun sağladığı önemli döviz girdilerine sahip bir Merkez Bankası bulmuştur. Bu birikim Türkiye'nin Almanya ve müttefiklerine yaptığı uygun fiyatlı ihracattan kaynaklanmıştır. Savaş sonrasında gerçekleşen tarım ürünleri ihracatının yüksek getirisi, dış yardımlar ve borç olanaklarının varlığı gibi etkenlerle toplum tüketim olgusu ile tanıştırılmıştır[156]. İlk kez bu denli büyük bir tüketim serbestliği yaşayan Türkiye, o güne değin sahip olmadığı

154 Tevfik Çavdar; **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze,** İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004, s. 18.

155 Çavdar; **a.g.e.**, s. 34 – 35.

156 **A.g.e.**, s. 46.

malları evlerine taşıma olanağı bulmuştur. Taksitli satışların da var olması ile birlikte tüketim olanaklarının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Tüketim olgusunun her yöne sıçraması köylere kadar gitmesi ve toplumsal yaşamın satın alma gücüyle yaşadığı geçici zenginlik yerini hoşnutsuzluğa doğru bırakmıştır.

Tarımsal alanda traktörün girmesi, tarımsal alanların büyük toprak zenginleri lehinde çoğalması köylünün kent yaşamı ile tanışması ve ekonomik nedenlerle yaşanan zorunlu göçler, Kıbrıs sorunun başlaması gibi birçok etken toplumsal yaşam iktidara karşı tepkilerin çoğalmasına neden olmuştur. Öte yandan 1950 – 1960 dönemi yol, su ve enerji gibi alt yapı yatırımlarına hız verilmesini de içermiştir.

DP dönemi dışa bağımlılık yönünde ilk uygulamaların başlaması nedeniyle dönüm noktasını oluşturmaktadır. 1946'ya kadar hükümetler ekonomik ve siyasi bağımsızlığa önem vermişlerdir. 1946'dan sonra ABD'nin askeri ve ekonomik yardımları Türkiye'ye dışa bağımlılık açısından ilk adımları attırmıştır[157]. Siyasal ve ekonomik alandaki bağımsızlığını kaybeden Türkiye, bu durumdan sıyrılamayarak daha da büyük bir bağımlığa sürüklenmiştir. Ülke, sorunlarının çözümünde tek başına hareket edemeyen bir yapı sergilemektedir. 1957 seçimleri DP üzerinde bir deprem etkisi yaratırken, seçim sistemi nedeniyle 490 milletvekiline sahip olmuştur. Ancak seçimleri kazanmasına karşın Menderes, hükümetini 25 gün sonra kurabilmiştir. Toplumsal yaşamda beliren memnuniyetsiz tablo, iktidarın basın üzerindeki baskısını arttırmasına neden olmuştur. Seçimden sonra birçok gazeteci hapse atılmıştır. 1950 – 1958 döneminde 811 gazeteci hüküm giymiştir. Baskılar nedeniyle basın sinmiş bir yapı içine sokularak, iktidara biat etmiş duruma gelmiştir[158]. DP muhalefette bulunduğu yıllarda, basına özgürlükleri tanımak için girişimler yapacağını açıklaması ve bu yönde bazı adımlar atması, iktidarının ikinci döneminde tersine dönmüştür. DP kendisini eleştiren basına karşı sert bir tavır takınarak, cezalandırma yolunu seçmiştir.

DP iktidarı, toplumsal yaşamda din olgusunu çok sık kullanmaya yönelmesi, muhalefete ve basına sert tutum takınması gibi birçok nedenlerden dolayı 1960 yılında Askeri Darbe ile son bulmuştur. Demokrasinin yerleşemediği ve yasal uygulamaların

157 **A.g.e.**, s. 61.

158 **A.g.e.**, s. 70 – 71.

değişmediği 1950 – 1960 dönemi, ilk sivil iktidar denemesini askeri darbe ile tamamlamıştır. 1950'lilerde yaşanan soğuk savaşın kesinleşmesi, Kore Savaşı ve ABD ile bu ülke yanlılarının yanında yer alma eğilimi, özellikle sol düşünceye karşı suçlamaları arttırmıştır. Düşüncede reddedilen çoğulculuk, basın özgürlüğüne de yansımıştır. Önce sol düşünceye yönelik dergiler kapatılarak, cezalandırılması ile başlayan hareket, kısa sürede muhalif basına da sıçramıştır. 1950 – 1960 döneminin ikinci yarısında basın özgürlüğü adeta rafa kaldırılmıştır[159]. Demokrasinin koşulları arasında sayılan düşünce çeşitliliğinin korunması ilkesi DP iktidarının yaşandığı ve soğuk savaşın hissedildiği dönem ile birlikte yasaklatılmasına karar verilmiştir. Önce sola yönelik başlayan sindirme çalışmaları basının muhalif kalemleri için uygulanır hale gelmiştir.

27 Mayıs 1960 tarihinde ve Orgeneral Cemal Gürsel'in "asla diktatör olmayacağım" sözleri ile gerçekleşen askeri darbenin ardından profesörler grubunca oluşturulan yeni anayasa 1961 yılında kabul edilmiştir. 27 Mayıs'tan sonra ülkede iyimser bir hava görülmüştür. Ülke demokratik bir Anayasa, Cumhuriyetçi ilke ve güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak 1965 yılında DP'nin uzantısı olan AP'nin iktidara gelmesi, ardından 12 Mart rejimi, koalisyonlu yıllar ülkenin geleceğinden çalınmıştır[160]. Ülkeye demokrasinin hâkim kılınması amacı ile yapılan çalışmalar, 12 Mart Askeri Muhtırası ile bir duraklama yaşamıştır. Ardından yaşanan koalisyonlar, toplumsal yaşamda sağ-sol çatışmaları ülkenin geleceği açısından umutsuz günlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte toplumsal yaşam 12 Eylül Askeri Darbesi'ne hazırlanmıştır. Ülke 12 Eylül 1980 sabahına uyandığında, 20 yıl içinde yaşadığı üçüncü darbe dönemine girmiştir. Ancak bu Askeri Darbe, diğer ikisinden farklı olarak, toplumsal yaşamda köklü değişiklikleri amaçlamıştır.

1980 Askeri Darbesi, ordunun ülkeyi demokratik düzene geri dönmek, iktidarı sivillere bırakmadan önce siyasal sistemde köklü değişiklikler yapma niyetleri darbenin başından belli olmuştur. Yapılan değişiklikler birçok bakımdan 27 Mayıs 1960 darbesini icra edenlerin yaptıklarını feshetmekten ibaret olmuştur[161]. 27 Mayıs'ın

159 **A.g.e.**, s. 81.

160 Tanilli; **Din ve Politika "Laik Barış"ın Dostları ve Düşmanları**, **a.g.e.**, s. 131.

161 Zürcher, **a.g.e.**, s. 406.

ardından toplumsal yaşam adına oluşturulan demokratik anayasa yerini siyasal sistemi yeni baştan kurmak üzere otoriter bir yapıya bırakmıştır. Darbeyi yapan askerler, ülkenin siyasal sistemini yeni baştan inşa etme yoluna girişmişlerdir.

1980 Askeri Darbesi ile birlikte sıkıyönetim basın özgürlüğünü tamamen kısıtlayan bir yapı içine girişmiştir. Sıkıyönetim yasası gereği bölgesel ve yerel komutanlar çok geniş yetkililer donatılmıştır. Bu komutanlar, eğitimin, basının, ticaret odalarının ve sendikaların başına getirilmişlerdir. Bu durum entelektüel yaşamın ve basının merkezi olan İstanbul'da gazetelerin sürekli kapatılması, gazetecilerin ve yazı işleri müdürlerinin tutuklanması sonucunu getirmiştir[162]. 1980 dönemi basın yaşamını derinden etkileyerek, askeri yönetimin istekleri doğrultusunda şekillenmiştir. Aksi yönde davranan kurumlar cezalandırılmıştır.

Diğer askeri darbelerden, muhtıralardan farklı olan 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi, toplumsal, siyasal ve ekonomik alanda köklü değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Adalet Partisi'nin iktidarında Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal yönetiminde IMF ile hazırlanan 24 Ocak kararlarının uygulamasını 12 Eylül Askeri Darbesi yapmıştır. Ülke yönetiminde üç yıl kalan askeri yönetim yasaklı siyasetçilerden yoksun yaptırdığı seçimlerde, Türkiye'nin sosyal, siyasal, ekonomik yaşamına damgasını vuracak Turgut Özal dönemi başlamıştır. Özal, ülkede Askeri Darbe ve ardından oluşturulan 1982 Anayasası'nı kendi iktidarının meşrulaştırılması yönünde kullanmıştır. 1980'le birlikte siyasal yaşamdan uzaklaştırılan halk yığınlarına yeni bir ilgi alanı sunulmuştur. Türkiye'nin önüne mahremiyet konularak, çok seslilik görüntüsü altında siyasal alan uzaklaşması sağlanmıştır.

Mahremiyetin gizli olmaktan çıkıp, özel olanların açıkça sergilendiği bir toplum oluşturma çabalarında güçler dengesi yeni bir görünüm kazanmıştır. Türkiye'nin liberal sistem içine alınması, sosyal devlet anlayışından uzaklaşılması ile ülke dünyaya açılan bir pazar olarak görülmüştür. Türkiye, 1950'lili yıllarda tanıştırıldığı tüketimin renkli dünyasının yanına mahrem olanı da koymuştur. Ülke daha önce hiç konuşmadıklarını, gizli saydıklarını konuşmaya başlayarak özgürlük alanını genişlettiği sanrısına yakalanmıştır. Bu durumun yaygınlaşmasında basının siyasal alandan uzaklaşarak

---

162 Zürcher; **a.g.e.**, 406.

ayakta kalması için özel yaşama sarılması ve cinsel içerikli yayınlara ağırlık vermesi önemli bir etken olarak görülmektedir.

1980'lerle birlikte Türkiye'de ilk kez yaygın olarak tüketilebilecek bir pop tarih kurulmuştur. Bunu sağlayan ise imgelerin tarihsel yükünden kurtaran, keyfi ve nedensiz bir dilin yaşanır kılınmasıdır. Bu dili reklamcılık kışkırtırken, reklamların dili yalnızca sözü görüntünün, imgelerin hizmetine sunmakla kalmayarak, kültürü bir hammaddeye dönüştürmesinden kaynaklanmaktadır[163]. Toplumsal yaşamda yeni bir dil oluştururken, kültürel öğeler yeni alanın kullanması gereken bir maddeye dönüştürülmüştür. Toplumsal yaşamda artık sözler her şeyden önemli olmuş ve çok sesliliğin gürültüye çevrilmesinin demokrasi olduğu sanrısı insanlara benimsetilmek istenmiştir.

1980'lerle birlikte değişen medya sahiplik yapısı da kişisel çıkarların kollanması sürecini ortaya çıkarmıştır. Devletin tekelinin medya alanından çekilmesi, serbestliği getirmesi bu alana ilgiyi arttırmıştır. Medyanın büyük bir güç olması, siyaseti, ticareti, ülkedeki bütün gelişmeleri yönlendirmesi önemli bir etken olarak görülmüştür.

1980 Askeri Darbesi sonrasında değişen sahiplik yapısının yanında siyasi haberlerin üretilmemesi, toplumsal muhalefeti dile getirememiştir. Bunun sonucunda Türk basınında magazinleşme olgusu kaçınılmaz olmuş, özel hayat, temsil edilebilir bir bölgeye dönüştürülmüştür[164]. Toplumsal yaşamın içinde gizli kalan özel alan keşfedilerek, tüketime açılmıştır.

Toplumsal yaşamın dönüşümünde basının da değişimi kaçınılmaz bir hal almıştır. 1948 yılına dek fikir gazeteciliği karakterini taşıyan Türk gazeteciliği, daha sonraları haber odaklı, günümüzde ise magazin yönü ağır basan bir görünüme dönüşmüştür. Günümüzde haber kıstasları açısından toplumun ilgisini çeken haberler geçerli görülmektedir[165]. Özellikle 1980 sonrası yaşanan toplumsal dönüşüm hareketi içinde haberlerin magazinleştirilme olgusu dikkat çekmektedir.

Türkiye'nin ticari ilişkilerinde medyayı kullanma örneği ülkenin ilk özel televizyon kanalının kurulmasıyla gözler önüne serilmiştir. Medya, yenidünya

163 Gürbilek; **a.g.e.**, s. 24.

164 Şebnem Soygüder; **Eyvah Paparazzi**, Om Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 95.

165 Soygüder; **a.g.e.**, s. 93 – 94.

düzeninin en güçlü silahı olmuştur. Egemen sermaye yapısı, salt toplumsal alana değil medya ilişkilerini de farklılaştırmıştır. Denetimsiz bir medya yapılanması, toplumun yaşamında da denetimsizliği özgürleşme olarak sunmuştur. Ticarileşen yayın organları reklam pastasından daha fazla pay alabilmek için haberciliği göz ardı etmiştir. Daha fazla reklâm, kâr ve manipüle edilmiş bilgi anlayışı yaygınlaştırmıştır. Medya toplumsal alanda bireylerin beğenilerinin nasıl şekilleneceğini, kimlerin iktidara taşınıp taşınmayacağına karar veren bir güç olarak patronların medyasının insafına bırakılmıştır. Medya, toplumun yaşamını kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirme yolunu "halkın isteği" sözüne sığınarak yapmaya yönelmiştir.

3. 1990'larla Birlikte Oluşan Yeni Düzenin Yeni Kurguları

Türkiye yirmi yıl içinde yaşadığı üç farklı darbe ile toplumsal yaşamına yön vermiştir. Toplumsal yaşamı derinden etkileyen askeri darbeler ve ardından oluşturulan yönetimler, demokrasi denemelerinde iktidara gelen siyasi partilerin taviz veren yapıları, ekonomik, hukuksal, toplumsal yaşamda başarılı bir çizgi sergilemeyişleri gibi birçok etkenin birleşmesiyle Türkiye farklı çizgilerin denendiği bir ülke haline dönüşmüştür. Kapitalist sistem içine alınmak isteyen Türkiye, sosyal devlet olgusundan uzaklaştırılarak, toplumsal yaşamda bireylerin yalnızlaşması yoluna sokulmuştur.

1960 Askeri Darbesi, kapitalizmin denetimsiz gelişimine karşı tepki olarak çıkmış, sosyal refah devleti yaratma girişiminde bulunmuştur. 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü yapı çoğunluğu kazanan politikacılar tarafından yıpratılırken, halk toplulukları da yasal haklarının farkına varmamıştır. Çağdaş demokratik yapı, 12 Mart 1971 müdahalesi ve sonrasında 12 Eylül 1980 darbesi ile sonlandırılmıştır[166]. Toplum, darbeler sonucunda askeri bürokrasinin egemenliği içinde sivilleştirilmeye çalışılmıştır. Hak ve özgürlükleri kısıtlı olarak oluşturulan anayasal düzenlemelerle halka verilmiştir.

12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen askeri darbe ve ardından oluşturulan 1982 Anayasası günümüz Türkiye'nin oluşumunda etkili olmuştur. 12 Eylül müdahalesi, siyasal İslâm'a özel bir destek vererek, yurtiçinde, yurtdışında dine dayalı siyaset uygulamalarını güçlendirmiştir. Özal döneminin, "sınırsız sömürü" ilkesi, dine dayalı politikalarla bütünleştirilerek, Türkiye'nin kapitalistleşme sürecini "vahşi sömürü"

166 Kongar; **a.g.e.**, s. 613.

dönemlerini andıran yapılanma dönemlerini andırmıştır[167]. Türkiye, diğer askeri müdahalelerden farklı olarak köklü bir değişikliğe sürüklenmiştir.

Askeri müdahalenin ardından ülkenin politik gündeminden uzak tutulan toplum, medya ile özel yaşamının tüketilmesinin heyecanını yaşamıştır. İnfazlar, gözaltındaki kayıplar, işkence iddiaları gazetelerin arka sayfalarında fark edilmeyecek kadar küçük haberlerle geçiştirilmiştir. Ancak gazetelerin baş sayfalarında aile faciaları, aşk cinayeti, cinnet ve trafik kazası haberleri yer almıştır. Sansür nedeniyle politik gündemin düşmesi basını daha tehlikesiz bir bölge olan şiddetin ve ölümün acı ancak dikkat çeken yüzüne döndürmüştür[168]. Politik olmayan bu alan, toplumun yaşadığı ancak dikkatine varmadığı "özel" olanın seyredilebilir bir hale gelmesine neden olmuştur.

Özel olanın seyre tabi tutulması ile başlayan süreç, toplum için konuşamadıklarını yüksek sesle söyleme olanağı yaratmıştır. Türkiye toplum tarihi açısından kısa sayılabilecek bir zaman içinde hızla bir mal, imge, istek akışına sahne olmuştur[169]. Ülke siyasetin karşıt görüşlerin birbirini kışkırtan havasından soyutlanmıştır. Karma ekonominden serbest piyasa ekonomisine geçen Türkiye, ürün bolluğu içinde tüketime yönelmiştir. Askeri Darbe ve darbenin uygulamasını kolaylaştırdığı 24 Ocak kararları ile toplum yaşamı üzerindeki devlet baskısı yerini serbest ekonomi kuralları içinde büyüyen sermayenin etkisi altında girmiştir. Sosyal devletin bir yana çekilmesi ile toplum serbestlik imgesi içine sürüklenmiştir.

Cumhuriyet ideolojisinin nüfuz alanı daraltılmıştır[170]. Kurucu proje içinde yer alan toplumun çağdaşlaşma projesi yerini kopyacılığa, halka ait olmayan kültür öğelerinin toplumu yozlaştırmasına bıraktı. Kendisine yabancılaşmaya başlayan toplum, bir tür zenginleşme hayalinin içinin alınmıştır. 1980'leri 1990'lara taşıyan dönem içinde Türkiye bir yandan Askeri Darbe'nin baskıcı yapısını yaşarken diğer yandan özel alanın kışkırtıcı yapısına tanık olmuştur.

İki farklı iktidar ideolojisini yaşayan Türkiye, bir yandan baskı ve yasaklar dönemini yaşarken diğer yandan yasaklanmaktansa dönüştürmeyi, yok etmektense

---

167 **A.g.e.**, s. 613.

168 Gürbilek; **Kötü Çocuk Türk**, **a.g.e.**, s. 26.

169 Gürbilek; **a.g.e.**, s. 138.

170 Kozanoğlu;**a.g.e,**, s. 7.

içermeyi, bastırmaktansa kışkırtmayı hedefleyen bir kültürel stratejinin içine sürüklenmiştir. Siyasi baskıların yanında vitrinlerin ışıltısı, savaşın dehşetiyle taşranın kültürel yükselişi, işkenceyle bireyselleşme çağrıları, susma zorunluluğuyla konuşma iştahı iki farklı projeyi oluşturarak Türkiye'de yaşam şansı bulmuştur[171]. Türkiye, ikili bir projenin içinde devletin baskısını siyasal alanda hissederken, özel alanda denetimsiz bir serbestliğe sürüklenmiştir.

Türkiye'de halk o güne değin çok ortalığa saçmadığı cinsel tercihlerini, gündelik yaşamın kendi içinde oluşan taleplerini cüretkâr şekilde seslendirme olanağı bulmuştur. Bireyselleşme isteği Türkiye'yi 1990'lı yıllara taşımıştır. Soğuk savaşın izleri doğrultusunda Batı'ya yönelen Türkiye, kapitalizmin sınırları içine alınmıştır. 1990'lar, Türkiye ve dünya yaşamı için yeni başlangıçların ve bitişlerin varlığını taşımıştır.

> *"Sovyet sisteminin çöküşüyle, dünyanın kalıcı barışa ulaştığı savıyla şölenler düzenleyenler kısa bir süre içerisinde yanıldıklarını anladılar. Yüzbinlerce cana mal olan bölgesel çatışmalar, ciddi boyutlara vardı. Nükleer silah kullanma olanaklarının, ülke yönetimlerinden bazı grupların eline geçmek üzere olduğu da günlük haberlerde yer almaya başladı. Dünyadaki yoksullaşma da inanılmaz boyutlarda yaygınlaştı. Yaşam standartları hızla düştü. Sağlık, eğitim, kültür, beslenme gibi insanca yaşama koşullarında uluslar ve toplum katmanları arasında büyük farklılıklar belirdi. Acımasız bir sömürü düzeni, inanılmaz boyutlara ulaşarak halkları etmeye başladı[172]."*

Soğuk savaş döneminin bitmesinin ardından devletlerarası etnik çatışmalar hızlanmıştır. Dünya uluslar arası bir güvensizlik problemi yaşarken, diğer yandan kapitalist sistemin getirdiği sömürü düzeninde mutsuz halk yığınları oluşmuştur. Kapitalist sistemin yarattığı uluslar arası tekeller aracılığıyla Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülke kuşatılmıştır. Sosyal devlet kavramının yerini sermaye düzenine bırakması, 1990'lardan bu yana adından çokça söz edilen küreselleşme sonucu ulus ötesi kapital sistemin egemenliğini yaratmıştır.

1990'ların başına gelindiğinde iki kutuplu dünya yerini tek bir merkez olmaya bırakması, ulus – devlet kavramının varlığının da tartışılır noktalarına gelmesine neden

---

171 Gürbilek; **Vitrinde Yaşamak 1980'lerin Kültürel İklimi**, **a.g.e.**, s. 8 – 9.

172 Çavdar; **a.g.e.**, s. 293.

olmuştur. Küreselleşmeyle birlikte ekonomik ilişkilerde yaşanan gelişmeler, uluslararası sermayenin kendisine yeni pazarlar aramasına neden olmuştur. Bu pazarlar içinde Türkiye, kendine özgü yapısıyla ön sıralarda yer almıştır. Gümrük Birliği'ne giren, tek taraflı yabancılara teşvikler sunan Türkiye, toplumsal ve politik bağlamda da yeniden kurgulanmıştır.

Türkiye, 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren üçlü bir kıskaç içine girmiştir. Güneydoğu sorunu, demokrasiye erişememe ve ağırlaşan ekonomik bunalım ülkeyi sarmıştır. 1991 seçiminden sonra hükümeti oluşturan Doğru Yol Partisi (DYP) – Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) koalisyonu da, ekonomik iyileşme ve demokratikleşme yolunda olumlu bir adım atamamıştır. Sosyal devletin kurumları sosyal güvenlik sistemi, sağlık ve eğitim hizmetleri çökerek, gelir dağılımında bozulmalar yaşanmıştır. Geleceğe dair toplumun umutlarında görülen tükenme ile "*bu düzen değişmeli*" yaklaşımına sahip çıkan Refah Partisi'ni (RP) halk yığınlarını etkilemeyi başarmıştır[173]. RP'nin iktidara gelişi, siyasette İslâmi yapının da ağırlık kazanmasını sağlamıştır. İslâmi değerlere bağlılık gösteren RP, toplumsal yaşamda, dinselliğin radikalleşmesinin ön ayağı olarak görülmektedir.

Milli Selamet Partisi'nin (MSP) ekolünü sürdüren RP, 1991 genel seçimine Islahatçı Demokrasi Partisi (IDP) ile ittifak yaparak girmesi ile yüzde 16.88'lik oy ve 1994 yerel seçimlerinde 329 belediye başkanlığı kazanmıştır. RP asıl başarısını 1995 seçimlerinde yüzde 21.38 oyla 158 milletvekili kazanarak birinci parti olarak TBMM'ye girmesiyle yaşamıştır. Ülkede ilk kez radikal sağ eğilimli parti, 1996'da DYP ile hükümeti kurma görevini alırken, siyasal İslâm tedirginliği de açığa çıkmıştır. Türkiye siyasal açıdan koalisyonların başarısızlığını yaşamıştır. Siyasal İslâm'ın yapılanması ve bu yapılanmaya karşı tepkiler ülke için dikkat çekici durumları oluşturmaktadır.

> *"Türkiye'de 1990'lar, üniversitelerde türban olaylarının ve İslami radikalliğin yoğunlaştığı, Güneydoğu sorununun en yakıcı haliyle yaşandığı, çevre ve ekoloji konusundaki duyarlılıkların ve politik eylemliklerin geliştiği, kadın hareketinin ve feminizmin önemli ivme kazandığı, özelleştirmeler, Gümrük Birliği'ne katılım ve Avrupa Birliği'ne adaylık gibi ekonomik alandaki yapılanmaları hızlandıran*

173 **A.g.e.**, s. 317.

süreçlerin başladığı, kısacası toplumsal, siyasal ve ekonomik dinamiklerin son derece devingen olduğu dönemlerden biri olarak yaşandı[174]*."*

Türkiye, 1990'larda radikal olayların yaşandığı bir dönemi geçirmiştir. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal koşullarla birlikte dünyadaki dine yöneliş yaygınlaşması toplumsal yaşamı derinden etkileşmiştir. 1990'lı yılların Türkiye'si Uğur Mumcu'nun katledilmesi ve Sivas'ta otuz yedi aydın ve sanatçının yakılmasını yaşamıştır[175]. Ülke, küreselleşme süreci ile birlikte karşılaştığı dinsel akımlar, ekonomik bunalımlarla dolu bunalımlı yıllar yaşamıştır. Türkiye yoğun gündem içinde, siyasal, sosyal, kültürel birçok açıdan baskı altında kalmıştır. Ülke, etnikçi terörle Güneydoğu'da sorunlar yaşarken bunun yanında dinsel teröründe izlerini üzerinde hissetmiştir. Atatürkçü Düşünce Derneği (ADD) kurucusu Muammer Aksoy, Çetin Emeç, Bahriye Üçok, Turan Dursun gibi isimlerin öldürülmesi radikal grupların ülke içinde güçlendiği konumu göstermektedir. Türkiye radikal İslâmi örgütlerle cinayetler ve baskılarla tanışmıştır.

Ülke bir yandan terör örgütlerinin oluşturduğu güvensizlik ortamını, şiddeti yaşarken diğer yandan ekonomik bunalım, istikrarsızlık içinde krizlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Enflasyonun sürekli iki haneli rakamlarda dolaşması, 1994 yılında "acı reçete" olarak halk nitelendirilen 5 Nisan kararlarının alınmasına neden olmuştur. Türkiye'nin ilk kadın başbakanı Tansu Çiller hükümeti tarafından alınan 5 Nisan kararları ile dolar TL karşısında yüzde 38.8 oranında devalue edilmiştir. IMF ile yapılan anlaşma doğrultusunda alınan kararlarda özelleştirme sürecine hız verileceği, Kamu İktisadi Teşebbüsü'nün (KİT) bir bölümünün kapatılacağı vurgulanmıştır. Ek vergi alınarak, hububat, şeker pancarı ve tütün dışında tarımsal ürünlerde sübvansiyon kaldırılmıştır[176]. Alınan ekonomik kararlar, toplumsal yaşamda yaraların iyice derinleşmesine neden olmuştur.

Türkiye, ekonomik bunalımını yaşarken RP ve DYP'nin oluşturduğu Refah – Yol iktidarına yönelik tepkiler de her geçen gün toplumda kendisini göstermiştir.

---

174 Dursun; **a.g.m.**, s. 126.

175 Çavdar; **a.g.e.**, s. 314.

176 **A.g.e.**, s. 328 - 329.

Özellikle, Refah – Yol iktidarının ilk günlerinden başlayarak yaşanan gerici ve aşırı İslamcı eylemler, Erbakan'ın İslâm ülkelerini ziyaretlerinde ülkeyi aşağılayan demeçlerin verilmesi eleştirilerin artmasına neden olmuştur. Partinin milletvekilleri ve yöneticilerinin Cumhuriyet'in kurucu ideolojine karşı sözleri lâik çevreleri ve silahlı kuvvetleri rahatsız etmiştir. Bunun yanı sıra yaşanan birçok olumsuz olay Refah – Yol iktidarını "postmodern darbe" olarak nitelendirilen 28 Şubat'a taşımıştır[177]. İktidarın Cumhuriyet'in kurucu ideolojisine karşı dinsel hareketleri desteklemesi büyük tepkiler çekmiştir.

28 Şubat 1997 tarihinde 9 saat süren Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısı toplumsal yaşamda 28 Şubat postmodern darbe olarak tanımlanmıştır. Toplantı sonucu asker – sivil yetkililerin imzası taşıyan birçok karar alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda çağdaş medeniyet yolunda demokratik sistem içerisinde ilerlemesinin teminat altında olduğu vurgulanmıştır[178]. 28 Şubat'la birlikte Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun oluşturduğu Kemalist projenin lâik yapısının korunacağına dikkat çekilmiştir.

28 Şubat'la birlikte eğitimin, Öğretim Birliği Yasası'na uygun duruma getirilmesi istenmiş, İmam Hatip Okullarının sayısının olağanüstü arttığı vurgusu yapılmıştır. Temel eğitim 8 yıl olması gerektiği aktarılmıştır. 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim 18 Ağustos 1977 tarihinde yasalaşmıştır[179]. 28 Şubat kararların yarattığı tepkiler ve bu kararlara olumlu bakışlar birbirleriyle çatışma haline getirmiştir. İlk ve orta öğretimin birleştirilerek zorunlu hale getirilmesi ve Kur'an kurslarının Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine geçmesine protestolar artarken, bu protestolara hükümet de destek vermiştir. Ancak bu destek eğilimine karşı sivil toplum örgütleri ve medya hükümetin aleyhinde hareket etmiştir.

Refah - Yol hükümetinin 18 Haziran 1997 tarihinde düşmesinin ardından ANAP lideri Mesut Yılmaz hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. Bu dönemde, 28 Şubat kararlarına karşı cami eylemleri dikkat çekmiştir. Ancak bu eylemler içinde türbanın kullanılması onu siyasal İslâm'ın bir simgesi haline getirmiştir. Bu dönemde,

177 **A.g.e.**, s. 335 – 338.
178 **A.g.e.**, s. 338.
179 Tanilli; **a.g.e.**, s. 134.

Türk Ticaret Bankası'nın özelleştirilmesi sırasında işadamı Korkmaz Yiğit'in ihaleyi kazanabilmek için mafyayı kullanması, bunun hükümet tarafından bilinmesine karşın herhangi bir girişimde bulunulmaması ANAP iktidarının sonunu getirmiştir[180]. Siyasette yaşanan güven kaybı, hükümet bunalımlarını da getirmiştir.

1990'lı yılların sonuna doğru yaklaşılırken Bülent Ecevit tarafından kurulan azınlık hükümetinin, ülkeyi uzun yıllar boyunca kana bulayan terör örgütü PKK lideri Öcalan'ı yakalayarak Kenya'dan Türkiye'ye getirmesi 1999 seçimleri öncesinde Ecevit'in ön plana çıkmasına neden olmuştur. 16 Ocak 1998 tarihinde Refah Partisi'nin lâiklik karşıtı unsurların odağı haline geldiği gerekçesi ile kapatılması ve yöneticilerine siyaset yasağı getirilmesi dikkat çekmiştir. Türkiye, 1999 genel ve yerel seçimlerinin bir arada yapılması ile Ecevit'in önderliğindeki Demokratik Sol Parti'nin (DSP) oylarının arttırmıştır. Tek başına iktidar olamayan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), DSP ve ANAP koalisyonu ile hükümeti kurmuştur. Hükümet, en önemli sorun olarak ekonomik sıkıntılarla karşılaşmıştır. Cumhurbaşkanlığı görev süresi biten Süleyman Demirel yerine siyasetçinin değil de anayasa hukukçusu Ahmet Necdet Sezer'in, Meclis dışından bir aday olarak gösterilerek seçilmesi ülke tarihinde bir ilki oluşturmaktadır. Ekonomik krizlerle boğuşan hükümet, krizin en ağır şekilde hissedilmesini 2001 yılında MGK'da Sezer ile Ecevit'in ters düşmesi sonucu yaşamıştır[181]. Ülke ağır bir ekonomik bunalımın içine girerek, Türkiye tarihinin en büyük krizini yaşamış, bankacılık sistemi çökmüştür. Toplumsal yaşamda işsizlik ve bunalımın sürmesi Ecevit hükümetinin de sonunu hazırlamıştır.

1990'lı yıllar ülkede Askeri Darbe kuşkularının yerini ekonomik dar boğaza bırakmıştır. Geçim sıkıntısı içine giren toplum, dinsel ve lâik yaşam tarzları arasında gitgel yaşamaktadır. İslâmi yaşam algısının hissedildiği toplumsal yaşamda, lâik Cumhuriyet ülküsü üzerine düşünceler geliştirilmektedir. Türkiye 2000'li yıllara lâiklik kavramı üzerinde tartışmalarla girmiştir. Anadolu sermayesi daha diri bir İslâmi hareketin doğmasını sağlayarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) kurulmasına öncülük etmiştir. Ancak AKP, köktenci olmaktan ziyade ılımlı bir merkez – sağ partisi

180 Çavdar; **a.g.e.**, s. 343 – 344.

181 **A.g.e.**, s. 348.

olma görünümü çizmiştir[182]. AKP'nin Anadolu sermayesinin tam desteğini alırken, toplumsal yaşamda da yeni bir heyecan yaratmıştır. RP'nin ardından kurulan Fazilet Partisi'nin (FP) kapatılması ile oluşturulan Saadet Partisi'ne (SP) katılmayanların oluşturduğu, yeni ancak bilinen yüzler tarafından 2001 yılında kurulmuştur. Sol partilerin yaşadığı çekişmenin sonucu oluşan hüsran neticesinde Türkiye AKP iktidarı ile 2 Kasım 2002 seçimlerinde tanışmıştır. Erken seçimlere en sağından Türkiye Komünist Partisi'ne (TKP) dek çok sayıda siyasi parti katılarken, Meclis'te AKP 34.46'lık oy yüzdesi ile 66.36 sandalye temsil olanağını elde etmiştir. Meclis'e giren diğer bir parti olan CHP ise yüzde 14.2 oy oranı ile yüzde 32.18'lik sandalye temsil hakkını almıştır. Türkiye'de uzun yıllar sonra ilk kez tek parti iktidar olurken, istikrar olgusu dikkat çekmiştir. AKP iktidarı iş dünyasından tam destek alırken, ABD'yle yakın ilişkileri, Avrupa Birliği (AB) üyeliği ilgili adımlar atması milliyetçi ve sol kesimler tarafından ulusal değerlerden ödün verildiği gerekçesiyle eleştirilmektedir.

AKP iktidarı 2007 yılında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in görev süresinin bitmesine yakın parti lideri ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın veya Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün aday gösterilmesi durumuna karşı büyük protestolarla karşılaşmıştır. Özellikle Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde gerçekleştirilen ve adına Cumhuriyet Mitingleri verilen protesto gösterileri yapılmıştır. Protesto gösterilerine büyük halk kitleleri, sayısal olarak milyonları bulan insanların katıldığı vurgulanmıştır. Gösterilere karşın Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, CHP'nin genel kurulu protesto etmesine karşın cumhurbaşkanı seçilmiştir. CHP, genel kurulda 367 milletvekilinin toplanmadığını gerekçe göstererek seçimin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi CHP'yi haklı bularak, seçimleri iptal ettirmiştir. Bu durum iktidarı erken seçime götürürken, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı seçimine yapılan muhalefete tepki gösteren halk yığınları 22 Temmuz 2007 tarihindeki seçimlerde AKP'yi yüzde 46.7 oy oranıyla iktidar partisi yapmıştır. TBMM'ye giren üçüncü parti MHP'nin desteğiyle Gül, cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Türkiye, AKP'yi yeniden iktidara getirirken, istikrar sözcüğü üzerine vurgular yapılmıştır. Parti, seçildiği ikinci dönemde toplumsal yaşama yönelik aldığı kararlarla

182 **A.g.e.**, s. 352.

hem tepki çekmiş hem de destek almıştır. AKP, üniversitelerde başörtü takılması yasaklayan Anayasa maddesini kaldıran yasal düzenlemeyi MHP'nin desteğiyle değiştirmiştir. Ancak CHP'nin Anayasa Mahkemesi'nde açtığı dava ile karar iptal edilmiştir. AKP iktidarı toplumsal yaşamda lâik kesim için Atatürk ilke ve devrimlerine karşı tehlike olarak görülmektedir. Diğer yandan İslâmi kesimin sözcülüğünü üstlendiği belirtilen AKP, yasal değişikliklerle dinsel yaşamın daha da görünür kılınmasına olanak tanımaya çalışmaktadır.

Türkiye, 1990'larla birlikte kendi mahremiyetini yitirirken, içinde başka bir mahremiyet büyütmüştür. Din olgusu yaygınlaşmaya, bunu simgeler üzerinden göstermeye yönelmiştir. 1980'lerin ardından gelişen yapılar içinde dinin siyasallaşması, taraflarının görünürlüğünü arttırmada etken olmuştur. Eğitim alanında alınan mesafe, örgütlülük yapısındaki gelişmeler, dünden bugüne izlenen gelişmeler olmuştur. Türkiye, lâik – antilâik eksende karşıtlıklarını derinleştirerek yaşamaktadır. Siyasal alan dinsel ve lâik olanların üstünlük savaşına maruz kalmaktadır. Toplumsal yaşamı doğrudan etkileyen bu durum, kendisine taraftar bulmakta zorlanmamaktadır.

3.1 Gazeteciliğin Yeni Algısı

Türkiye'de gazeteciliğin algısı, dünyada ve ülkedeki özel gelişmelerin paralelinde şekillenmiştir. Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak, ülke sınırları içinde çıkan gazeteler devletin resmi yayın aracı sayılmıştır. Devletin resmi ideolojinin yaygınlaştırılması amacıyla memurların çalıştığı bir alan içinde yer alan gazete algısı, Kurtuluş Savaşı yıllarında iki ayrılarak İstanbul'da padişah ve Ankara'da yeni hükümet yanlısı olarak şekillenmiştir. Milli Mücadele Dönemi'nde, basın Anadolu'da örgütlenme açısından kullanılmıştır. İstanbul basınının bölümü İstanbul Hükümeti ve işgal güçlerini destekleyen bir yapı sergilerken, diğer kısmı yasaklamalara karşın milli mücadelenin yanında olmak için çaba göstermiştir. Türk basını, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren devlet ideolojisine yakın çizgi izlemiştir.

Devletin aldığı kararlar hakkında halkı bilgilendirme işlevi üzerine kurulu gazeteler, bir meslek tanımları olmadığı için devlet memurlarının bir yan işi olarak görülmüştür. Gazete işletmelerinin çalışanlarına ücret ödeyememesi gibi durumlar nedeniyle gazetecilik devletin güdümünde yürütülmüştür. Türk basını, devletten maaş

alarak toplumu kendi ideolojisi üzerinden yönlendirme ve eğitme anlayışını taşımıştır[183]. Baskı altına alınan basın yaşamı uygulanan sansürlerle de muhalif olma özelliği bulunmamıştır.

Anadolu'da milli mücadeleye destek olması amacıyla Mustafa Kemal Atatürk'ün de destek vermesi sonucu çıkartılan gazeteler, toplumsal yaşamda iktidarın meşruluğunu kazanması yönünde işlev görmüştür. Resmi ideolojinin yanında yer alma zorunluluğu oluşan gazeteciler muhaliflik etkilerinin azaltılması amacıyla sansüre tabi tutulmuştur. Cumhuriyet döneminde gazetecilere verilen ilk ve en büyük gözdağı 1925 tarihli Takrir-i Sükûn Yasası olmuştur. Yasayla birlikte basın kapatılarak, gazeteciler mahkemeye verilmiştir. Dönemin siyasal yönetimi "bizden olmayanı cezalandırırız" anlayışıyla basını ve çalışanlarını yönetimden yana tavır almaya zorlamıştır[184]. Muhaliflik yerini ayakta kalmak için iktidara boyun eğme politikasına bırakmıştır.

Basının etkili biçimde kontrol altında tutulmasının bir başka yönetimi olarak gazete sahiplerinin ya da başyazarlarının milletvekili yapılması dikkat çekmiştir. Atatürk'ün sağlığı dönemini kapsayan Cumhuriyet'in ilk on beş yılında kırk gazeteci milletvekili olarak seçilmiş, üst üste birkaç dönem TBMM'de görev yapmışlardır[185]. Devletin üst kademelerinde görev yapma olanağı bulan gazeteci ve gazete patronları, eleştirellikten uzaklaşarak, iktidarın ideolojisinin benimsetilmesi için taraf olmuşlardır. Türkiye'de basın özgürlüğüne yönelik birkaç adım dışında bağımlı bir yapı sergilendiği görülmüştür.

> *""Türkiye'de basının birçok güzel gün dışında hiçbir zaman özgür olmadığı" genellikle kabul edilen bir gerçektir. Bu güzel günleri de 1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllar, 2946 liberal hareketinin işbaşına geldiği 1950'lerin ilk yarısı, 1961'deki 27 Mayıs hareketi dönemi diye saymak pek yanlış olmaz sanırım. Bu dönemlerde Türk Basını'na göreceli ve geçici özgürlükler getirilmiştir. Ne gariptir ki, özgürlükleri getiren dönemin yetkili devlet adamları, basına bir elleriyle sundukları özgürlükleri gün gelmiş öbür elleriyle geri almışlardır. Bu 1908'den, 1923'den,*

183 Özsever; **a.g.e.**, s. 55 - 56.
184 **A.g.e.**, s. 56 – 57.
185 **A.g.e.**, s. 57.

1955'den, 1971'den ve 1980'den sonra da böyle olmuştur. Yalnız 1961'de getirilen özgürlükler, verenlerce değil, daha sonra iktidarı ele geçirenlerce teker teker geri alınmıştır. Bu geçici özgürlük dönemlerine iktidar değişimlerinde yaşanan "balayı" denilse yanlışlık olmaz sanırım[186]*."*

Türk basının kendine özgü yapısı içinde iktidar erklerine yakın davranma durumları dikkat çekmiştir. Basın özgürlüğü iktidarı elinde tutanların yaklaşımları doğrultusunda verilmiş, en ufak bir muhalefet girişiminde haklarından yoksun bırakılma yöntemleri devreye sokulmuştur.

1950'lilerde alaylı gazeteciliğin yerini eğitimli gazetecilere bırakması amacıyla İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulan gazetecilik okulunun kurulması dikkat çekmektedir. Türkiye 1961 Anayasası ile kavuştuğu hak ve özgürlük ortamından basının da yararlanması sağlanmıştır. 1961 yılında çıkartılan 212 sayılı yasa ile gazetecilerin hakları korunmak istenmiştir. Ancak bu yasa hükmü ve 195 sayılı Basın ilan Kurumu yasasına karşı Akşam, Cumhuriyet, Dünya, Milliyet, Tercüman, Vatan, Yeni Sabah, Hürriyet ve Yeni İstanbul gazeteleri üç süre ile yayınlarını kesmişlerdir. Gazete patronları yasaların geri çekilmesini isterken, çalışanlar bu tutuma karşı kendi olanakları ile Basın gazetesini çıkarmıştır. Eyleme yapılan toplumsal destekle birlikte ilk kez gazete çalışanları patronları ile mücadeleye girişmiş ve başarılı olmuştur[187]. Gazeteciler ilk kez özgürlüklerini ilân etmişlerdir. Sendika bünyesinde toplanma olanağı yakalan gazeteler, bu haklarını 1980'lere dek kullanmış, patronlar ile toplum sözleşme görüşmelerinde bulunabilmişlerdir. Ancak 1980'lerden başlayarak yaşanan sermaye yapılarındaki değişiklikler gazetecilerin de sendikasızlaştırılması açısından önemli bir dönemi oluşturmaktadır.

Gazeteciliğin algısındaki değişim rüzgârları, medya sahipliğinin el değiştirmesi ile hızlanmıştır. 1960 – 1970'li yıllarda başlayan teknolojik değişimlerin yanı sıra Türkiye'nin özel durumları da bu gazetecilik algısındaki değişimin bir parçası olmuştur. Türkiye'de yaşanan askeri darbeler içinde 12 Eylül 1980 tarihli darbe ile toplumsal hayatın dönüşümü esas kılınmıştır. Bu süreçte medya politik yaşamdan uzaklaştırılmış,

---

186 Yiğenoğlu; **a.g.e.**, s. 45 - 46.

187 Özsever; **a.g.e.**, s. 84-90.

kendisine seçtiği özel yaşam, cinsellik gibi toplumsal mahremiyetin deşifresini ortaya çıkartacak yeni ve büyük malzeme ile yoluna devam etmiştir. Gazeteci patronların basın alanını terk etmesiyle oluşan sermaye yapısındaki değişiklik iş adamlarının ticaret hayatlarında iş kollarının bir bölümünü oluşturmaya başlamıştır.

1990 ve 2000'li yıllarda medya mülkiyet yapısının değişimiyle birlikte basının, "silah" olarak kullanılması gündeme gelmiştir. Gazetecilik daha çok popüler ve magazinel hale gelerek insan unsuru, yani gazetecinin kimliği ve niteliğini de değiştirmiştir[188]. Türkiye'de iş dünyasından isimlerin medyada söz sahibi olması ve tekelleşme yolunda hızlı adımlar atması ile oluşan yeni gazetecilik algısında, basın editoryal bağımsızlığını da yitirmiştir.

Haber, gazeteci, politikacı ve halk – tüketici arasındaki iletişim vasıtasıyla günlük olarak oluşturulan, sürekli değişen ve evrime uğrayan sosyal bir yapıyı oluşturmaktadır[189]. Haberi oluşturan gazeteci kimliği ise kendi özlük haklarından yoksun bir şekilde basın sektöründe emek vermektedir.

> *"1980'ler boyunca makalelerde, genel olarak basın kuruluşlarının ve bunlara bağlı yayınların (gazeteler, dergiler vb.) siyasal yanlılıkları doğrudan sorunlaştırılırken, haber değerlerinin ve habercilik anlayışlarının ise dolaylı olarak ve tali bir meseleymişçesine sorunlaştırılması söz konusudur. Bir süre hangi basın kuruluşunun hangi siyasal partiye yatın ve yandaş olduğu türünden dar bir çerçevede kalan taraflılık (bias) sorunsalı, 1990'larda ticari yayıncılığa geçilmesiyle yine bu eksen üzerinde devam ettirilmiştir. Ancak giderek siyasal taraflılığın yanı sıra güncel gelişmeler karşısında, toplumsal olaylarda ve konularda basının nasıl habercilik sergilediğine ilişkin farklı ve habere doğrudan odaklanan bir ilgi de canlanmaya başlamıştır [190]."*

İş dünyasının medya sektöründe büyük bir pay kazanması, iktidar ile ilişkilerinde bu olanağı bir güç olarak kullanması gazeteci kimliğinin de değişmesine neden olmuştur. Medya sahibi olan holding sahiplerinin çıkarları doğrultusunda yayın

---

188 **A.g.e.**; s. 58.

189 W. Lance Bennet; **Politik İllüzyon ve Medya,** Çev.: Seyfi Say, Nehir Yayınları, İstanbul, 2000, s. 20 – 21.

190 Dursun; **a.g.m.**, s. 126.

politikasının geliştirilmesi, eski algıda oluşan fikirsel olan siyasal yaklaşımların yerini almıştır. Gazeteci kimliği taşıyanlarda bu çıkar ilişkileri doğrultusunda halkın bilgilendirilmesinde örgütsüz yapıları içinde çalışmaktadır. Medya sahipliğinin değişmesi ile birlikte basın çalışanlarının haklarında kısıtlamaya giden patronlar, sendikasızlaştırma işlevinin başarı ile tamamlanmasını sağlayarak, gazetecilerin örgütsüz kimlik taşımasını da sağlamıştır. Çalışanlar medya patronuna bağlı yüksek ücretliler ile düşük ücretliler olarak ayrılmışlardır.

Tarafsız olma yetisini kaybeden gazeteci, hangi haberin kullanılıp kullanılmayacağını öğrenerek, kendi sansürünü oluşturmaktadır[191]. Gazeteciler, haberleri oluşturma aşamasında bağımsız davranmamakta, bağlı bulundukları kurumun ideolojisine, çıkarlarına uygun hareket etmektedir. Teknolojinin gelişmesi, acımasız piyasa koşullarının varlığı, reklam gelirlerinin önemli etken olması haberin önem kavramını değiştirmektedir.

Medyanın toplumsal yaşamı etkileme gücünden yararlanan patronlar, iktidar ile ilişkilerinin şekillenmesinde bu durumu kullanmaktadır. Medya patronu elindeki gücü reklam verenlerin ve hükümetin üstünde kullanarak zenginliğine zenginlik katarken, gazetecilik ellerinde bir oynamak istedikleri bir oyuncağa dönüşmektedir. Medya, kamusal bir bilgilendirme hizmeti olmaktan çıkmıştır.

3.2. Yeni Kimlikler, Yeni Hayatlar, Yükselen Değerler ve Yükselen Değerlerin Medyası

Türkiye, iktidarların değişim projeleri ile birlikte toplumsal bir bunalım yaşamaktadır. Cumhuriyet'in kurucu ideolojisi ülke insanını Batılı, çağdaş, muasır medeniyet seviyesine ulaştırma ideali yola çıkmıştır. Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olması düşüncesine yönelik, Osmanlı'nın geri kalmışlığından sıyrılmak isteyen kurucu kadro, toplumsal yaşamı topluma karşın dönüştürme yoluna gitmiştir.

Geleneksel yaşam pratiğinden toplumun uzaklaştırılması amacıyla köklü dönüşümü amaçlayan kurucu kadro, Osmanlı'nın son dönemlerindeki Batılılaşma çizgisini izlemiş ancak dinsel yaşamın devlettin hâkimiyeti altına alınmasını

191 Umur Talu; **Dipsiz Medya**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s. 44 – 46.

amaçlamıştır. Aydınlanma ve Sanayi Devrimi'ni gerçekleştiren Batılı yaşama ayak uydurma çabası devrimlerle yapılmak istenmiştir. Batı'da oluşan toplumsal hareketlerin yaşanmadığı Türkiye'de, devlet eliyle kapitalleşme süreci başlatılmıştır.

> *"...Osmanlı – Türk değişme ve gelişeme çizgisi, sermaye birikimini gerçekleştirmek yolunda, Batı modelini yakalamak amacıyla, Batı'da gerçekleşmiş olan sürecin tam tersini uygulamaya sokuyordu: Aydınlanma ve sanayi devrimleri sonunda belirginleşen kapitalistleşme sürecinin sonucu olan "ulus – devlet" ve onun altında yatan, Milliyetçilik, laiklik, cumhuriyet, halkçılık gibi kavramlar, tepeden inme reformlarla oluşturularak, sermaye birikimi sağlanmaya çalışılacaktı. Bir başka biçimde söylemek gerekirse, Batı'da kendiliğinden oluşan ekonomik gelişmenin sonucu ortaya çıkan toplumsal ve siyasal kurumlar, yeni Türkiye'de bu gelişmenin desteği olmadan tepeden inme kararlarla kuruluyor ve bu yapının ekonomik değişme ve gelişme üretmesi bekleniyordu[192]."*

Batı'nın yüzyıllar önce başardığı ekonomik ve sosyal gelişimi, Türk toplumuna devlet eliyle benimsetilme ve Avrupalı ülkelerle yaşanan açığı kapatma sürecine girişilmiştir. Toplumsal ve siyasal kurumların halk arasında yaygınlaşması amaçlanırken, geleneksel görüntünün değişmesi kolay olmamıştır. Toplumsal ve siyasal kurumlar, özellikle kentsel alanlarda daha yaygınlık kazanırken, taşra olarak nitelenen bölgelerde devrimlerin ulaşması zaman almıştır. Emperyalist işgale karşı savaşan Türk toplumunun, dinsel temelli Osmanlı İmparatorluğu'ndan uzaklaşması esas kılınmıştır. Kurucu kadro, Fransız Devrimi'nin oluşturduğu aydınlanma hareketinden etkilenmiştir. Toplumsal yaşamda liberal ekonominin benimsetilmesi istenmiş ancak bu burjuva sınıfının daha güçlü bir yapı içinde olmaması nedeniyle devlet tarafından ülkenin ekonomisi yönetilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmeler, tüketim araçlarının gelişimini hızlandırmıştır. Tüketim araçları insanlara istediklerini vermek, yeni istekler yaratmak ve süreç içinde bu istekleri karşılayanlara kâr etme

---

192 Kongar; **a.g.e.**, s. 610 – 611.

olanağı sağlamak üzere çoğalmıştır[193]. İnsanlar, tüketmeyi keşfederken, yeni zenginlerin oluşmasına da katkı koymuşlardır. Tüketimin oluşması amacıyla insanların beğenilerinin ve düşüncelerinin etkilenmesi amaçlanmış ve modern reklam pratikleri oluşmuştur.

Türkiye, kendi burjuvazisini yaratma çabaları içinde adımlarını Cumhuriyet dönemi ile atmıştır. Ülkelerin İkinci Dünya Savaşı'nı yaşadığı bir dönemde Türkiye'nin savaştan uzak durma yolunu seçmesi, sıkıyönetim ilan edilmesi toplumu sıkıntı içine sokmuştur. Savaşın ardından toplumsal yaşamda görülen hareketlenme, tek parti döneminin sonunu getirmiştir. Türkiye, çok partili yaşama geçiş ile birlikte toplumsal yaşamında yeni bir dönüşümün de kapılarını açmıştır. DP'nin iktidara gelmesi ile birlikte Batı'ya yanaşan Türkiye, ekonomik ve sosyal olarak dışa bağımlılığının ilk adımlarını atmıştır.

DP iktidarı, toplumun kapitalizm çizgisinde gelişmesini hızlandırmıştır. Bunun için tarımda makineleşme gerçekleştirilmiş, özel girişimler desteklenmiş, özellikle bürokrat, siyaset adamları ve kapitalistler arasında devlet ihaleleri ve kendi olanakları ile çimento, demir vb. gibi kıt malların dağıtılmaları son derece etkili şekilde yapılmıştır. Kalkınmanın finansmanı enflasyonist yollarla sağlanarak, ulusal gelir adil olmayan bir biçimde dağıtılmıştır. Asıl dikkati çeken ise yabancı sermayenin yurda girmesi desteklenmiş ve yabancı krediler kullanılarak gelişen burjuvazinin Batı kapitalizmi ile bütünleşmesi hızlandırılmıştır[194]. Türkiye, Cumhuriyet dönemi boyunca amaçladığı ve üzerinde baskı ile durduğu ekonomik bağımsızlığını yitirme sinyallerini vermiştir.

Bu dönemde ABD'de tarafından yapılan ekonomik yardımlar, malların serbest dolaşımı tüketim olgusunun artmasına neden olmuştur. Türkiye, gereksinim duymamasına karşın lüks bir tüketimin içine sürüklenmiştir.

> "*Lüks savurganlık, kitle iletişim araçlarının öne çıkardığı bu yüce savurganlık, kültürel planda, ekonomik süreçlerle bütünleşmiş çok daha derin ve sistematik bir savurganlığın, maddi malların*

---

193 George Ritzer; **Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek**, Çev.: Şen Süer Kaya, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2000, s. 50 – 51.

194 Kongar; **a.g.e.**, s. 612.

üretimiyle aynı zamanda üretilen, bu mallara yedirilmiş olan ve zorunlu olarak tüketim nesnesinin nitelik ve boyutlarından biri (kırılganlıkları, hesaplanmış modası geçmişlikleri, gelip geçiciliğe mahkûm olmaları) olarak tüketilen, işlevsel ve bürokratik bir savurganlığın yerini almaktan başka bir şey yapmaz[195]."

Tüketim ön plana alındıkça, toplumsal yaşam kalıcı olmayan, sürekli bir harcama isteği ile savrulmaktadır. Türkiye'de yaşananlar sermaye sınıfının oluşma evresinin tamamlanması ve yabancı kapitallerin ülke içinde güçlenmesi ile toplumun daha çok tüketime yönlendirilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye'de kapitalist sistemin gelişmesi ülkenin dışa bağımlılığını arttırmıştır. Ülke yaşadığı askeri darbelerin etkisi ile iktidara gelen yönetimler tarafından düzenlenen yasal düzenlemeler yeni bir yaşam tarzına yönlendirilmiştir. Ülke tarihi 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi bir dönüşüm noktasını hazırlamıştır.

Darbe öncesi hazırlanan ancak uygulamaya 12 Eylül sonrasında başlanan 24 Ocak kararları ile devlet sosyalliğinden vazgeçilmiştir. Darbenin ardından hazırlanan 1982 Anayasası ile birlikte devlet – birey ilişkileri özgürlük, menfaat ilişkileri boyutu saf dışı bırakılarak, devletin sürekliliği esas kılınmıştır. Darbe ve sonrasında oluşturulan Anayasal düzenlemeler insan yaşamını yerine devletin bütünlüğü üzerinden kurgulanmıştır.

"12 Eylül darbesi, Türkiye'ye vahşi, acımasız bir kapitalist düzeni yerleştirmek amacına yönelik faşist bir eylemdir… İşkence ve sorumsuz bir baskı o dönemin temel özelliğidir… O günlerde tüm aydınlar, işçiler ve gençler bu baskıların altında yaşamaya mecbur edilmişlerdir. Siyasi baskılar devam ederken, Turgut Özal ekonomik liberalizasyon programını fütursuzca uyguluyordu. Yüksek faizin cazibesi piyasada bankerlerin ortaya çıkmasına ve etkinleşmesine neden oldu. Televizyon ve basında Banker reklamları büyük bir yer kaplıyordu[196]*."*

Darbe, siyasal yaşamda suskunluğa neden olmuş, halk kitleleri refah düzeyinde yaşanan bozulmaların artması ile birlikte kısa yoldan para kazanma hayallerinin ve

---

195 Jean Baudrillard; **Tüketim Toplumu,** Çevirenler: Hazal Dileceçaylı – Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2004, s. 45.

196 Çavdar; **a.g.e.**, s. 264 – 265.

tüketimin olgusunun içine çekilmiştir. Toplumda gelir dağılımında yaşanan eşitsizlik, sermaye yapılarının giderek büyümesi, göçler aracılığı ile kent yaşamınla taşınan halk kitlelerinin çoğalması toplumda yaşanan sarsıntıyı arttırmıştır.

Haberleşme araçlarının gelişmesi ile birlikte yeni kolaylıkların, başka yaşam tarzlarının adını duyan, resmini gören, özlemini çeken Türk halkı, bu karşılayacak olanaklarını geliştirememiştir[197]. Türkiye'de yaşanan dışa açılma sonucu tüketim mallarının çoğalması, gelir dağılımındaki eşitsizlik kültürel yozlaşmanın yaşanmasına neden olmuştur. 1980'lerle birlikte yaşanan ise toplumun gerçekleşmesi mümkün olmayan bir servet rüyasına dalması olmuştur. Bu rüya, basının özel yaşamı sürekli gündemde tutması ile uzun süre toplumu etkisi altına almıştır. 1980'lerin basın hayatında siyasi haberlerin yapılmaması ve sermaye yapısının değişmeye başlaması haber kavramının da değişmesine neden olmuştur. Siyasi haberlerden uzaklaşması ile daha farklı kanallara yönelen basın dünyası, özel yaşamın toplumun gözler önüne serilmesini sağlamıştır.

Basın ve basın sektöründeki sermaye birikimi artarken, yeni gazete ve dergiler sansüre karşın yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemde yayın hayatına başlayan giren gazete ve dergiler, daha tanımlı bir okura yönelmiştir. Kadınlara, erkeklere, gençlere, ev kadınlarına, işadamlarına, çalışan kadınlara, başarılı erkeklere, genç profesyonellere gibi çeşitli ayrım kategorilerinde çıkan dergiler, ülkede o güne kadar tanımlamayan alanların gün yüzüne çıkmasına neden olmuştur. Yeni haber bölgeleri yaratan basın dünyası, özel alanı kışkırtmıştır[198]. Türkiye, hep var ettiği ancak açıklamaya cesaret edemediği özel alanının gündeme gelmesi ile konuşulmayanları ortaya dökmeye ve bunun özgürlükler altında yapmaya başlamıştır.

Türkiye, yenidünya düzeni içinde yükselen değerlere ulaşmaya çabalamıştır. Ülkede, "köşeyi dönme" hayalleri kuran insanların ülkesi olmaya başlarken, yaşadığı patla iç dünyasının dışa vurumu olmuştur. Sermayenin egemenliğinde biçimlenen yeni hayat biçimleri toplumdaki yerini alırken, göz kamaştırıcı bir dünya yaratılmıştır. Kapitalizmin kendi sistemini sürdürebilmek için çeşitli değer yargılarını topluma

197 İsmail Cem; **Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi,** Cem Yayınevi, İstanbul, 1982, s. 485 – 486.

198 Gürbilek; **a.g.e.**, s. 53 – 54.

benimsetme gereksinimi duymaktadır. Ülke, yeni olanın benimsetildiği ve çabuk tüketildiği bir toplumsal yaşama sürüklenmiştir.

Sovyet blokunun çöküşünün ardından dünyanın komünizm tehlikesini ortadan kaldırmıştır. Ancak 1990'larla birlikte en çok kullanılan küreselleşme kavramı olmuştur. Küreselleşme, hızla gelişen kitle iletişim araçları, dünya ticaretinin ve finans sisteminin uluslar arası bağlamlaşması, ulusal ekonomilerin uluslararalılaşması, ortak bir dünya kültürünün yaratılması olarak tanımlanmaktadır. Sosyalist blokun çökmesi sonucunda sınırlar etkisizleşerek, ulus devletler gücünü yitirmiş tek bir dünya ortaya çıkmıştır[199]. Tek bir kültürün yaratılması doğrultusunda insanlar, sorgulama yeteneğinden yoksun bırakılarak, bireycilik, rekabet duyguları içine alınmıştır.

Toplum her geçen gün tüketime yönlendirilirken, bireyler daha iyisine, güzeline sahip olma yolunda çalışmaktadır. Medya sunduğu görsellikle birlikte, mutluluğun, refahın, elde etmenin yollarını göstermektedir. Televizyon ekranlarında gerçekleştirilen star yarışmaları ile eğitim bir köşe atılarak, ünlü olma şansı verilmektedir. Ünlülerin dünyası sıradan insan kitlelerine açılarak, halkın içinden çıkan halk kahramanları yaratılmak istenmekte, görsel şovlarla birlikte parlak hayatlar sunulmaktadır. Bir köprü görevi gören medya, toplumsal yaşama yön vermektedir. Bunu yaparken de acımasız kurallarını işletmektedir. Medya, yeni hayatları kurgulamaktadır.

11 Eylül 2001'de Amerika'da yaşanan saldırının ardından terörizm kavramının uluslar arası bir şekle bürünmesi ile düşmanın kim olduğunun bilinmediği korku dünyasının yaratılması amaçlanmaktadır. Tehlikenin Müslüman dünya olarak sunulması ayrımcılık noktasına ulaşırken, toplumların içine kapanmalarını da beraberinde getirmektedir. Dünyada tek kültür, ekonomi, siyaset yaratma idealları hayal kırıklığı ile sonuçlanmıştır. Ülkeler, yeniden ulus – devlet olma özelliklerini keşfetmekte, bu süreçte en az zararla toplumsal yaşamın etkilenmesine yönelmektedir. Toplum tehlikelerden korunmak isterken, dünyada dinsel yaşamın ön plana çıktığı gözlenmektedir. Modernleşme projelerinin toplumun her katmanına inmediği görülmekte, alttan gelen, kendisini dış etkenlerden korumaya adayan kültür seçkinci yaşamı zorlamaktadır.

---

199 Çavdar; **a.g.e.**, s. 295.

4. Popüler Kültürün Bir imgesi Haline Dönüştürülen Kadın: Tüket(il)en Kadın Kurgusu

Kültür, toplumların gelişim süreci içerisinde yaşamsal etkileşimleri ile ürettikleri değerlerin yansıması olarak kabul edilmektedir. Bireyin sosyalleşme sürecinde öğrendiği yaşadığı toplumun, gelenek göreneklerini, yaşayış – anlayış tarzını öğrenmesi yoluyla aktarılan kültür öğeleri, toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Gelişen kapitalist sistemle birlikte dünyanın tek merkezli yapıya dönüştürülme çalışmaları içinde etkinliğini kaybeden ulus – devletlerle birlikte toplumsal yaşamdaki hâkim güç olan kültürel öğeler de etkinliğini yitirmiştir.

Kapitalist sistemin toplumlar üzerinde egemen güç olmaya başlaması sonucunda ülkelerin kendine özgü kültür öğelerinde sarsıntıya yol açmıştır. Dünya ekonomik düzeninin baskısı altında hızla gelişen Türkiye, özellikle iletişim teknolojisi ve ürünlerinin getirdiği popüler kültür ile karşı karşıya kalmıştır[200]. Türkiye, popüler kültürün etkisi altında tüketime yönelmiştir. Kapitalist üretim ilişkileri içinde Türkiye satın alma üstüne kurulu, tüketen bir topluma yönelmiştir.

Popüler kültür, kendi biçimlerinin çoğunu halk kültüründen almıştır. Popüler kültür satın alınan, halk kültürü ise imal edilen olmaktadır. Popüler kültür, kapitalist mal üretimi, pazarlaması, dağıtımı ve tüketimi biçimlerine dayandırılmaktadır. Kültürün yayılımı da televizyon ve basın aracılığı ile gerçekleştirilmektedir[201]. Kültürel öğeler, özellikle medya aracılığı ile toplumsal yaşamı etkilemektedir. Kapitalist sistemin getirdiği bu tüketim unsuru sanayileşme ile birlikte insanların zamanlarını nitelendirmesine yol açmaktadır. Popüler kültürün insan yaşamı yerel kültürün öğelerini kullanarak gerçekleştirirken, kadınlara özel bir ilgi gösterilmektedir. Toplumun modern Batı'yla etkileşimi, çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi noktasında kadın, sunulan yaşam biçimlerine uygun davranış kalıpları geliştirmek zorunda kalmaktadır. Kadın, tüketim kalıpları içinde en büyük rolü üstlenmektedir. Bu rol, medya aracılığı ile kadına yenilenerek öğretilmektedir.

---

200 Korkmaz Alemdar – İrfan Erdoğan; **Popüler Kültür ve İletişim**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1994, s. 11.

201 **A.g.e.**, s. 120.

"Kadınlara yönelik dergiler gazete bayilerinde en çok yeri tutmaktadır. Bunlar moda, kadın erkek ilişkisi, seks, evlilik ve kadınların ilgi ve sorunları üzerine eğilirler. Genellikle yapılan "yeni, modern, bağımsız, bireyci düşünüş ve davranış biçimini, zaman zaman yerme biçiminde bile kendini gösterse, savunma ve bunların beraberinde gelen yaşam-tüketim biçiminin teşvikidir… Türk kültüründeki egemen kadın, seks, evlilik, kadın erkek ilişkisi anlayışına taban tabana zıt bir anlayış biçimi işlemektedir. Türkiye'de egemen olan anlayış, batının anlayışıyla karşılaştırılıp geri kalmış, yobaz, devri geçmiş olarak nitelenmektedir[202]."

Kadın, popüler kültürün oluşturduğu modern yaşamın gerektirdiği ürünleri kullanıma almaktadır. Medyanın özellikle, 1980'ler sonrasında özel alana yönelmesi ile birlikte cinselliğin, cinsel tercihlerin, seksin, cinayetlerin gözler önüne sermesi kadınlara yönelik endüstrilerin gelişmesini de sağlamıştır.

"Çizgi ürünlerde güldürüye yem olarak kullanılan kadın ve seks, kadın dergilerinde ise kadın, ev, moda, kadın-sporu, makyaj, saç, sabun, parfüm gibi endüstrilerin mallarını tüketmeleri için tüketim endüstrisine yem olarak kullanılmaktadır. Satılan sadece batının kadın, seks ve ilişki anlayışı değil, bu tür veya bu türe koşut bir anlayışın gerek olduğu tüketimdir[203]."

Kadın, medya aracılığı ile tüketime yönlendirilmekte, kapitalist pazar ortamına, tüketen ve tüketilen olarak katılmaları sağlanmaktadır. Medyanın öncülüğünde kadın, en önemli tüketim aracı olarak görülmektedir. Medya, modern ev kadınlığını özendirmekte, kapitalist ekonomiler kadını öncelikle tüketici olarak saymaktadır[204]. Kadın, popüler kültürün yaşatıcısı, taşıyıcısı olarak görülmektedir. Kadın metalaştırılarak, ataerkil düzen içinde bulunduğu geri plandaki konumunu tüketilen olarak korumaktadır. Özel alan içinde tutulmak istenen kadın, tüketim öğelerinin içinde hem tüketen hem de tüketilen olmaktadır. Kapitalizmin gelişimi ile birlikte kadın fiziki ve zihni becerilerini teknolojiye kaptırmış, dini, kültürel değerlerle gelenek ve görenekler içinde aşağılanmıştır.

---

202 **A.g.e.**, s. 26 – 27.

203 **A.g.e.**, s. 27.

204 Susan Willis; **Gündelik Hayat Kılavuzu**, Çev.: Aksu Bora-Asuman Emre, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993, s. 115 – 117.

Erkek, üretim alanında üretici – emek veren olarak görülürken, kadın bu alanların dışında kalarak, ürünlerin satın alınması noktasında işlevlendirilmektedir. Kadınlık, cinsellik yönü ağır basan, tüketime odaklı, alış veriş yapan bir kimliğe büründürülerek, erkeklerin ciddi konularından uzaklaştırılmıştır. Medyada, görsellikleri ön plana çıkartılan kadın, reklâmların ana öğelerini oluşturmaktadır. Kadın, kendi başına var olamayacak kadar güçsüz gösterilirken, buna karşı duranlara ise süper kadın imajı yüklenmiştir. Medya ve reklâmların büyük gücünün kullanılması doğrultusunda kadın bedene indirgenerek, erkeklerin ilgisine ve beğenisine sunulmaktadır. Kadına ailenin namusu imajı yükletilmekte, ancak bedene indirgenen kadına erkeklerin bakışı normalleştirilmektedir. Bu bakışlara maruz kalan kadınlar, başka ailelerin üyesi olmasının önemi bulunmamaktadır.

Reklâmlarda, televizyonlardaki programlarda, yazılı basının sayfalarında kadına yapılan tacizin haklı olduğu toplumsal yaşamın onayına sunulmaktadır. Kadın ya acı çekendir ya da kötülüklerin "anası" konumundadır.

> *"Medya cinsiyet ayrımına dayalı kadın/erkek rollerini pekiştirerek; kadınlara karşı cinsiyetçi önyargıları yenileyerek; şiddeti özendirip magazinleştirip erotikleştirerek; haberlerde, yorumlarda kadınlara yer verilmeyerek, kadınları hayatın tüm alanlarında yok sayarak; değişik alanlara ve hatta kadınlara dair konuları işlerken bile, kendi alanında yıllardır mücadele veren, önemli bir bilgi ve deneyim birikimine sahip kadınları ve kadın örgütlerini muhatap almayarak, görüşlerine başvurmayarak; burada sayamayacağımız daha yüzlerce biçimde kadıların insan haklarını bizzat kendisi ihlal etmektedir. Medyanın da etkisi ile, bütün toplumdaki kadına bakış açısı daha da cinsiyetçi bir hal almakta, şiddet ve kadına karşı işlenen suçlar daha da artmaktadır[205]."*

Kadın, medyanın resimlediği ölçüde, toplumsal yaşamın bir öğesi olabilmektedir. Erkek egemenliği altında kadın, toplumsal yaşamın geleneksel kurullarını yıkmak isterken, tüketim olgusunun ana maddesi olarak sunulmakta,

---

205 Hülya Gülbahar, "Kadına Yönelik Şiddet Genelgesi ve Medyanın Sorumluluğu", **Kadın Odaklı Habercilik**, Hazırlayan: Sevda Alankuş, IPS iletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 88.

tüketirken tüketilmelerini engelleyememektedir. Kadın, kendi dilini oluşturmamakta, ona verilen öğeler üzerinden kurgulanan bir dili kullanmak zorunda kalmaktadır.

5. Siyasal Kadının Medyada Resmedilişi

Türk toplumsal yaşamında kadınların siyasal alanda resmedilişleri "mutfak" olarak nitelendirilen alanda gerçekleşmektedir. Bu alan görünür olmamakla birlikte, erkeklerin siyasetteki egemenliğini pekiştirmek amacıyla kullanılan örgütlenme yöntemi olarak dikkat çekmektedir. Kadınlar, iktidar ilişkileri içinde yöneten ve yönetilen ayrımında yönetilen grubunu oluşturmak üzere resmedilmektedir.

Kadınların soyu devam ettirebilme, çocuk doğurabilme yeteneklerinden yola çıkarak, erkekle kadın arasındaki bu yaratıcı ilişkide, kadın çeşitli tekniklerle bastırılmaya ve denetim altında tutulmaya çalışılmaktadır. Erkek, iktidarda kalabilmek için kadının bu yaratıcı özelliğini ikinci sınıf insana dönüştüren bir role çevirmektedir[206]. Kadın, erkek denetimi altında siyasal iktidar ilişkileri içinde yönetilen tarafta kabul edilmektedir. Modern toplumsal yaşama doğru gerçekleşen süreçte, kadın ve erkek birbirleri için "öteki" kavramında buluştururken, siyasal alan erkeklerin hâkimiyetinde kalmakla birlikte sarsıntı yaşadığı görülmektedir.

Siyasal yaşamın kadınların ilgi alanında olmayışı erkek işi olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Kadınlar, politikayı yabancı bir mesele olarak görmek üzere toplumsallaştırılmışlardır. Annelik sorumlulukları, çocuk, hasta ve yaşlılara bakma yükümlülükleri kadının tam gün boyunca politika içinde yer almalarını engellemektedir. Kadınlar politik kariyerlerini destekleyen işlerde yetersiz bir düzeyde temsil edilmekte, medyanın kadınları sunumu onların cesaretlerini yitirmelerine neden olmaktadır[207]. Kadınlar, erkeklerin üstünlüğünün bulunduğu siyasal alanda yer edinmeleri özel alana kaydırılmaları ve dışlanmaları nedeniyle kısıtlı bir görünüm elde etmelerine neden olmaktadır.

Özel alanlar dışında tanımlanmayan kadın, gizli işçiler olarak tarımda ve ev işlerinde yaşamlarını sürdürmelerinin ardından savaşların ardından erkeklerin üstün olduğu üretim alanlarına dâhil olmaları farklı sosyal statülerin oluşmasına neden

---

206 Cemal Bâli Akal; **Siyasi İktidarın Cinsiyeti**, İmge Kitabevi, Ankara, 1994, s. 13.

207 Anne Phillips; **Demokrasinin Cinsiyeti**, Çev.: Alev Türker, Metis Yayınları, İstanbul, 1995, s. 106 – 107.

olmuştur. Kadınların siyasallaşmaları, toplumsal yaşamda gerçekleştirilen bilinçlendirme çalışmaları ile ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin kurucu ideolojisinin etkisi ile kadınların kamusal alana çıkartılması, kadınların siyasallaşmasında en büyük etken olarak gösterilmektedir. Toplumsal dönüşüm gerçekleştirilmesi için yapılan çalışmalar ile kadınların, görünürlük kazanması istenmiştir. Kadın, görünürlük kazanırken dinsel yaşamın etkilerinin toplumun her kesimindeki etkileri sınırlandırılması amaçlanmıştır.

İktidar ilişkileri gelenekler, yasal yapılar, aile, din ve alışkanlıkların getirdiği düzenlemelerle kurumsallaşmaktadır. Ataerkil düzenin yöneten – yönetilen ilişkileri bağlamında siyasal iktidarlar kadına karşı durmaktadır. Erkek egemenliğinden doğan siyasal iktidarlar, kadın – erkek eşitsizliğini kurumsallaştırmak, meşrulaştırmak ve yeniden üretmektedir[208]. Kadının, ataerkil ilişkiler içinde siyasal alanda uzak durulması istenmekte, bu alana giren kadının egemenlik ilişkilerini sorgulamasından çekinilmektedir. Kadın ve erkek arasındaki cinsiyet ayırımı toplumlarda rol ayırımına yol açmakta, kadın özel yaşam alanı ile sınırlandırılmaktadır.

Toplumun yarısını oluşturan kadınların, siyasal kadrolara nicel ve nitel açıdan yansıtılması demokrasinin bir gereği olmaktadır. Ataerkil düşünce ile demokrasi kavramı soyutlaştırılarak, kadınların siyasal alanda yer almalarına engel oluşturmakta, kadınların siyasete isteksiz olarak bakmaları bu durumu meşrulaştırmaktadır[209]. Kadın, siyasal alana girmek istese de toplumsal düzenin üstünlüğünü elinde bulunduran erkekler tarafından kısıtlanmalar yapılmaktadır.

Türkiye'de kadının siyasal yaşamda var olma isteği 1923 yılında İstanbul'da kurulan Kadınlar Halk Fırkası ile gündeme gelmiştir[210]. Kadınlar ilk kez siyasal alanda yer almaya yönelik girişimleri erkeklerin üstünlüğüne karşı bir başkaldırı olmaktadır. Kadınlar, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kadınların kamusal alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar hızlanmıştır. Kadınların, siyasal yaşamda yer alması gerekliliği vurgulanmış, buna yönelik "Türk Kadın Yolu" adıyla çıkarılan dergide, kadınların siyasal hakları gündeme getirilmiştir. Dergi daha sonra Türk

208 Yaraman, **Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili**, **a.g.e.**, s. 22 – 23.

209 Yaraman; **a.g.e.**, s. 25.

210 **A.g.e.**, s. 37.

Kadınlar Birliği'nin resmi yayın organı haline dönüşmüştür[211]. Kadınların siyasal alanda yer almak istemeleri basın aracılığı ile gündeme getirilmiştir.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun (Öğretim Birliği) 3 Mart 1924'te çıkarılmasıyla tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanırken, kızlar da erkeklerle eşit haklarla eğitim görmeye başlamıştır. Erkeğin çokeşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemelerin kaldırıldığı, kadınlara boşanma, velayet ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanıyan Türk Medeni Kanunu'nun 1926 yılında kabul edilmesi ile gerçekleşmiştir. Kemalist projenin yansıması olan bu sonuçların ardından kadınlar, siyasal yaşamda yer almak istemelerine karşın bunu gerçekleştirememişlerdir. Kadının eğitim, çalışma ve çalışmasının karşılığını alması, toplumsal etkinliklere katılması hep cinsiyeti dolayısıyla engellenmiş veya sınırlanmıştır. Kadınların siyasal alanda yer edinme istemlerine karşı toplumsal hoşnutsuzluklar yaşanmasına karşın bu durum devrim kararları doğrultusunda ele alınmıştır.

Cumhuriyet ideolojisi içinde basının devlet yönetimi ile iç içe olmaları kadınların siyasal yaşama katılmalarını destekleyen bir görünüm kazanmıştır. Cumhuriyet devrimleri ilgili eğitici bilgilerin, günlük yaşamdaki değişimlerin topluma öğretilme görevinin verildiği gazeteler, kadınların seçme ve seçilme yaşamına katılımındaki değişikliği duyuran ve yorumlayan haberlere yer vermiştir[212]. Toplumsal yaşamın dönüşümüne yönelik alınan kararlar, dönemin basını tarafından iktidar ilişkileri doğrultusunda desteklenmiştir. Kadınların, 1930'ların ilk yarısında siyasal alanda görünürlüklerinde önemli bir artış yaşanmış, bunda dönemin basının tarafından yapılan haberler de etkin bir rol oynamıştır.

Kadınlar, İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında ülke gündeminden düşmeye başlamıştır. Türk siyasal yaşamının çok partililiğe geçişinde ise unutulan tarafta yer almıştır. Bu dönemde, kadın ve siyaset ilişkisine yönelik yazılar kadının aday listelerinde bulunmadığı yönelik olmuştur. Cumhuriyet'in kurucu ideoloji ile birlikte siyasal yaşamda kadının yer alması basın tarafından desteklenirken, 1980'lerin ikinci yarısına kadar bu alanda bir suskunluk gözlenmiştir. Kadınların seçim dönemlerin

211 **A.g.e.**, s. 47.

212 **A.g.e.**, s. 72 – 73.

adaylıklarının azlığına ilişkin haberler toplumsal yaşama sunulurken, bunun ard alanına dokunulmamıştır.

Türkiye 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ardından basın gündemi ve kamuoyu "demokrasiye geçiş" süreci ile meşgul olmuştur. Dünyada, 1975 Kadın Yılı'nın ardından pozitif ayrımcılık söyleminde yükselme görülmeye başlanmıştır. Askeri Darbe'nin ardından Türkiye, demokrasiye geçiş sürecinde sol düşünceyi tasfiye sürecine girmiş, İslamcı görüşleri desteklemiştir. Bu koşullar altında yeni feminist bilinç desteklenmiştir[213]. Kadınlar, dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmeler ile birlikte iktidarın çıkarları doğrultusunda desteklenmiştir.

1980'lerin ardından medya sahiplik yapısında yaşanan değişimler ve aynı zamanda siyasal alanda uzaklaşılması, cinsiyetlere yönelik yayınların artmasına neden olmuştur. Kadınlar için oluşturulan yayınlar, kadınlık hallerine ilişkin bilgiler vermesinin yanı sıra kadın hareketine olan ilgiliyi de canlandırmıştır. Kadının, partiler arasındaki rekabette önemli bir simge haline gelmesi tüketim unsurunun arttığı 1990'lı yıllarla dikkat çekmiştir. Siyasal partilerin ideolojik olarak ayrım noktalarında kadını figürleştirmeye yöneldikleri görülmektedir. Kadınların, 1980'lerin ikinci yarısından sonra medyanın özel ilgi alanına girmesi siyasi partilerin ilgisini çekmiş ve toplumun yarısını oluşturan kadınlardan oy alabilmek için kadınlardan yararlanma yolunu seçmiştir.

Siyasi partilerin kadın kolları liderlerinin ve ideolojilerinin tanımında ön saflarda yer alarak oy avcılığına yönelirken, ekranlarda görünür olmamıştır. Türkiye, 1995 seçimlerine kadın başbakanı Tansu Çiller ile giderken, Çiller'in erkeksi bir söylem takınarak, kadınlara bacı, anne ve eş olarak seslenmesi dikkat çekmektedir. Türkiye 1995 seçimlerinde "lâik – antilâik" söylemin çok güçlendiği ve seçimlerin ikisi arasındaki tartışmaya indirgendiği görülmektedir. Basın ise bu kutuplaşmayı öne çıkararak, kadınların siyasal temsilciliğine yer vermiştir[214]. Kadınların, siyasal alan içinde yer alma sayılarındaki azlık seçimler öncesinde basının ana gündem maddesini oluştururken, değişen iktidarların seslendiği ideolojiler de dikkate alınmaktadır. Değişen

213 **A.g.e.**, s. 111.

214 **A.g.e.**, s. 127.

iktidar yapıları ile birlikte kadınlık halleri medya aracılığı ile topluma aktarılmaktadır. Kadının, siyasal alanda desteklenmediği, 1990'lı yıllardan itibaren tartışmaların "lâik – antilâik" söylemler üzerinden basında yer aldığı görülmektedir. 2002 seçimlerinin ardından AKP'nin iktidar olması, medyanın iki söylem arasındaki gidiş gelişleri aktarmada daha hızlı bir dönemi yaşamaktadır. Partinin, İslâmi kesime seslenmesi, başörtüsü yasağına ilişkin yasal girişimlerde bulunması, medyanın sahiplik yapısındaki değişimler ile birlikte topluma farklı ideolojiler doğrultusunda anlatılmaktadır. Kadın, lâik ve antilâik medyanın aracılığı ili yeniden kurgulanmak istenmektedir.

Kadınlık, medya, siyasi partiler, eğitim, din, hukuk, sosyal kurumlarda her gün yeniden üretilmektedir. Kadın, siyasal alandan uzaklaşarak sorumluluk alanı ev ve aile içi olarak görmektedir. İslâmi kesime seslenen ve iktidarda bulunan AKP ile kadın, başörtüsü konusu ile kamusal alan tartışmalarının ana gündemini oluşturmakta, medya farklı yansımaları yapılmaktadır.

5.1. Lâik Basında Kadına Yönelik Siyasallaş(tırıl)ma Söylemi

Türkiye'de kadın modernleşme kurgusunun en büyük aracı olarak görülmüş, kadın üzerinden medenileşme tartışmaları yürütülmüştür. Kadın, Türkiye Cumhuriyeti'nin Batılılaşma projesinde, toplumun değişimini sağlayacak bir öğe olarak görülmüştür. Cumhuriyet projesinin Avrupalılaşma yönü ile dinsel yaşamı devletten ayırma girişimlerinde vurgulanılan lâiklik kavramı, kadınlar üzerinden simgelenmiştir. Kadının siyasal alana katılması amacı ile gerçekleştirilen yasal düzenlemeler, ülkenin kurucu kadrosu tarafından oluşturulmuştur. Cumhuriyet'in ilk kadınlarının seçkin mesleklere sahip olması sağlanarak, topluma örnek bir model oluşturmaları amaçlanmıştır.

Kadının esaretten kurtulma serüveninde Cumhuriyet ideolojisi, kadınların yurttaşlık haklarını tanımlamıştır. Kadının birey olmadan önce yurttaş olması sağlanarak, toplumsal modernitenin başaktörlüğüne getirilmiştir. Kadın hareketlerinin gelişmesi ile birlikte ülke yaşamında aktif rol çalışmaları içine giren erkek egemenliği içinden siyasal alana alınmalarına izin verilmiştir.

Cumhuriyet döneminde basının devrimlerin topluma öğretilmesinde bir araç olarak kullanılmasından yola çıkılarak, kadının görünürlüğünün sağlanması da basın aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Kadınların seçme ve seçilme hakkını elde etmesinin basın aracılığı ile tanıtımı yapılmıştır. 1929 yılında Türkiye'de kadın güzellik yarışmasının Cumhuriyet Gazetesi aracılığı ile gerçekleştirilmesi dikkat çekmektedir. Dönemin medyasının devlet tarafından destekli olması ve güzellik yarışmasının düzenlenilmesi, kadınların görünürlüklerini arttırma amacı taşımıştır. Kadın, Cumhuriyet proje ile birlikte özel alandan sıyrılarak, devletin kurucu ideolojisinin doğrultusunda kamusal alana yönlendirilmiştir. Kadın, medyanın aracılığı ile siyasal, toplumsal, kamusal alan ile buluşturulmuştur. Toplumsal yaşamın dönüşüm noktalarından toplumun yarısını oluşturan kadınlar, ayrıca değerlendirilmemiş cinsiyet temelleri bastırılarak özel alan dışında yer almaları kabullendirilmiştir. Kemalist proje ile birlikte kadın, basının devletin güdümünde olması birlikte kamusal alan çıkmasını destekleyen, modern yapının kurgulanmasında aktif rol almasını sağlayan bir görünüm sergilemiştir. Cumhuriyet kadınlarının istemleri yurttaşlık kategorisinden öteye gidememiştir. Cumhuriyet ile birlikte beliren kadın hareketleri bu projenin devamlılığını esas almıştır[215]. Dönemin basın da Kemalist proje içindeki kadının şekillenmesinde rol oynamıştır.

Kadın, gelişen kapitalist sistemin yaygınlaşması ve üretim ağlarında yaşanan değişimle birlikte medyanın ilgisini tüketen olarak çekmiştir. Kadının medyada resmedilişi tüketme ve tüketilme üzerine kurgulanmıştır. Kemalist projenin toplumun Batı'ya dönülen yüzünü oluşturan kadın, çok partili yaşama geçilmesi ile siyasal alanda görünürlüğü unutulmuş, bunun üzerine ayrıntılı yayınlar yapılmadan kadınların özel alana dönüşüne izin verilmiştir. Kadın, bastırılan kişiliği, dişiliği ve bireyselliği doğrultusunda medyada resmedilmiştir.

Türkiye'nin tarihsel sürecine yön veren gelişmeler arasında toplumun köklü dönüşümünü oluşturan 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi sonucunda, basının kadının bireyselliğini dışa yansıttığı görülmektedir. Siyasal alandan uzaklaşan, fikir

---

215 Kadıoğlu; **a.g.e.**, s. 123.

gazeteciliğinden magazinleşmeye yöneltilen medya kendisine malzeme olarak kadınları, kadınlar üzerinden cinselliğe bakışını ortaya dökmüştür.

> *"1980 sonrasında, özellikle de romanlar, dergiler, filmler aracılığıyla kadının bireyselliğinin ve cinsiyetinin dışa vurulmasına tanık olmaktayız. Gerek Atıf Yılmaz'ın kentli kadını konu alan filmleri, gerek Kadınca dergisi, gerek Duygu Asena'nın kitapları kadının bireyselliğini annelik ve zevcelik rollerinin dışında, ona cinselliğini keşfettirerek dile getirmekte; kadın – erkek eşitliği talebini kamusal alandan özel alana, iç dünyalara taşımaya çalışmaktadır… Siyasi yaşamda gün geçtikçe gözlediğimiz "cinsinsiyasallaşması" – feminist hareket, kadın bakanlar, kadın belediye başkanları, SHP'nin kadın kotası – kadının toplumsal aktör olarak ortaya çıkışını ifade etmektedir. Bir yandan, İslamcı hareketlerin güçlü bir biçimde 80 sonrası siyasal gündemi belirmesiyle, kadın konusu yeniden Doğu/Batı, ilerici/gerici, laiklik/şeriat gibi bir toplumsal tercih ölçütü olarak siyasal alana girmektedir[216]."*

Kadın, 1980 sonrası medya aracılığıyla cinsel kimliğinin farkına varmıştır. Kadın, ülkenin değişen ekonomik yapı ile birlikte kapitalist sistemle bütünleşme çalışmalarında tüketen ve tüketilen bir çerçeve içinde toplumsal yaşama sunulmuştur. Kadın, medya tarafından tüketimin öznesi olarak kabul edilmekte, ev ekonomisinden sorumlu tutulmaktadır. Medya, toplumsal yaşamı iktidar ilişkileri doğrultusunda etkileyen büyük güç olması sonucunda cinsiyetler arası ilişkileri yeniden üretmekte, değiştirmektedir. Medya aracılığı ile kadının eşitsiz konumları topluma sunulmaktadır. Kadınlar, öncelikle bedene indirgenerek, sömürülmeleri sağlanmaktadır.

> *"Ülkemiz basınında, özellikle de yaygın popüler medyada, kadınların erkeklerin bakışlarını tatmine yönelik nasıl birer "cinsel nesne" olarak kullanıldığını görmek için en ufak bir ek çaba ya da araştırma gerekmez. Zira kendisine, adının altındaki "tanımlama" sıfatı doğrultusunda "günlük siyasi gazete" diyenler de dahil olmak üzere neredeyse tüm günlük gazetelerde, haftalık haber dergilerinde, televizyonlarda bu tür örneklerden bol hiçbir şey yoktur. Örneğin, geçtiğimiz yıllarda Hülya Avşar örneğinde görüldüğü üzere, bir sinema oyuncusu eşinden boşanır, habere eşlik eden fotoğrafta o*

[216] Göle; **a.g.e.**, s. 112 – 113.

oyuncunun en dekolte pozlarını görürsünüz. Amaç kadınların her koşulda cinsel nesne olduklarını anımsatmak, bir de erkek okurların röntgencilik gereksinimi karşılamaktır. Çoksatan popüler bir gazetenin yayın yönetmeninin kendi gazetesi için itiraf ettiği gibi, askerlerin izne çıkacakları varsayılan hafta sonlarında, özellikle de ilk sayfalara (kolayca görülüp, satışı arttırmak için) olabildiğince "çıplak kadın" fotoğrafı koyulmaktadır[217]."

Kadın, medya aracılığı ile cinsel kullanıma sunulmaktadır. Gazetelerin, dergilerin, televizyon programlarının çok satması için bir araç haline getirilmişlerdir. Toplumsal dinamiklere koşut olarak kadın, medya metinlerinde ihmal edilmektedir. Kadınların çalışma yaşamına dâhil olmaları onlara uygun iş tanımları temelinde sunulmakta, bu tanımların dışına çıkan kadınlar marjinalleştirilmektedir. Medya kadına yönelik her türlü şiddeti dayaktan, cinsel tacize ve tecavüze değin, genellikle ya kadınlara atfedilen "kışkırtma" ya da erkeklere atfedilen "cinsel dürtülerini gemleyememe" açıklamaları ile sunmaktadır.

Kadın ya sabah kuşağı programlar başta olmak üzere eğlence programlarında göbek atan, mendil sallayıp hayal çeken, başkalarının özel hayatları hakkında yorum getiren işi gücü olmayan ya da başına gelenleri ağlayarak anlatan kader kurbanı, zavallı kadınlar olarak yansıtılmaktadır. Diğer taraftan kadın tüketim ve cinsel özgürlük başta olmak üzere model olarak sunulan bakımlı, gösterişli, bedenini sergileyen bir meta olarak sunulmaktadır. Kadın, bedeni üzerinden yürütülen bir cinsiyet politikasının uzantısı olarak kullanılmaktadır. Toplumsal değerlerin sorgulanmadan sunulduğu medya, dolaşıma soktuğu haberlerde erkek egemenliğini yeniden üretmektedir. Medya, kadının anne ve eş rolünden yola çıkarak, aile bütünlüğünü öne çıkarmaktadır. Yaşam örgüsü içinde, tüketen, tüketilen ve geleneksel değerler içinde erkek egemenliğinin içinde yer alan bir konumda kalmaktadır.

Modern kadının simgelenmesinde "ötekileştirme" projelerinde kullanılması önemli bir etken olmuştur. 1990'lı yıllarda görülen türban konusunun büyük tartışmalara neden olması, medyanın da körüklemesi ile toplumsal yaşamda iki farklı ayrımı gözler önüne sermiştir. 28 Şubat sürecinin yaşanması ile İslâmi kadınların

---

[217] Hülya Uğur Tanrıöver; "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri", **Kadın Odaklı Habercilik**, Hazırlayan: Sevda Alankuş, IPS iletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 158.

kendilerini türban üzerinden sembolize etmelerine karşı, lâik kesimden kadınlar Atatürk posterleri ve mini etekleri ile tartışmanın diğer tarafında yer almıştır. Türkiye'de basın modern kadının geleneksel kadına karşı duruşuna yer vererek, modern kadınların bu durumdan hoşnutsuzları vurgulanmıştır[218]. Kadınlar, lâik medyanın cinsiyetçi politikalarının yanı sıra, İslâmi yaşam algısına karşı biçimlendirilen ve topluma yansıtılan bir konumu içirmektedir.

5.2. Antilâik Basında Kadına Yönelik Siyasallaş(tırıl)ma Söylemi

Kadınların ülkenin siyasal dönüşümlerinde ön saflara sürülmesi, İslâmi yaşam tarzının da kullandığı bir araca dönüşmüştür. İslâmi yaşam tarzının siyasallaşarak, toplumsal yaşam üzerinde bir denetim yetkisini almak istemesi sonucunda Cumhuriyet'in Kemalist ideoloji arasında görülen ve görülmeyen gerilimlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Siyasallaşan İslâm'ın taşıyıcılığı kadına verilmiştir. Kadın, modernist seçkinler ile yükselen İslâmcı hareketlerin toplumsal ve hukuki statü açısından tartışma unsuru haline dönüşmüştür[219]. Siyasal İslâm'ın en önemli görünürlük aracı kadın olmaktadır. İslâmi yaşam tarzının yansıtılmasında modern batılı Türk kadınına karşı örtülü, türbana giren kadın önüne çıkartılmaktadır. Batı'nın seküler yaşamına karşı kadının bedenin görünmesine gösterilen tepki kendisini örtünme ile göstermektedir. Bedene indirgenen kadın, cinsel bir meta olarak sunulmasına karşı durmakta, örtünmenin dinsel serbestlik içinde yaşam hakkı olduğunu savunmaktadır.

Türkiye, 1980'lerle birlikte dinsel yaşam algısında yaşadığı dönüşüm, İslâm'ın siyasal alana kayışını arttırmıştır. Dinsel öğretinin okullara aktarılması ve İmam Hatip Okullarının açılışının desteklenmesi ile kadınların da geleneksellik içinde bu okullardan yararlanması sonucunda İslâm'ı okuyan bilinçli bir kadın topluluğu yaratılmıştır.

> *"Türkiye'de 1980'lerin ortalarına doğru siyasal gündemi zorlayan türbanlı feministler de Cumhuriyet projesinin çizdiği sınırlardan nasiplerini almışlardır. Onlar da görüntüye öncelik vermişler ve Türkiye'de geçtiğimiz on yılda iyice ivme kazanan kostüm*

---

218 Kadıoğlu; **a.g.e.**, s. 99.

219 Göle; **a.g.e.**, s. 114.

savaşlarına katılmışlardır. Kadınlarda mini etek – türban çatışması, erkeklerde çember sakal, bıyık – bıyıksız düzeyindeki çatışmalar ülkede yaşanan ciddi bir kutuplaşmanın habercisi olmuştur[220]*."*

Cumhuriyet projesi karşısında bastırılan kadın kimliği ve dinsel yaşamın iktidar ilişkilerinden soyutlandırılma isteği kadınlar üzerinden yeniden topluma sunulmuştur. Batı'nın oluşturduğu seküler yaşama duyulan tepki, kadının bedene indirgenmesinin getirdiği içselleştirememe hareketi ile birlikte dinsel yaşama sunulan vaatler, kadınların bedenleri üzerindeki denetimini siyasal İslâm'a da kaptırmıştır.

Türkiye'de 1990'ların başlarında kadınların başlarını örtmeleri, seküler gruplarla İslâmcılar arasındaki kutuplaşmayla eş zamanlı siyasal önem kazanmıştır. Kadınların, dinsel içerikli partilerin propaganda aracı olarak kullanılmaları geleneksel İslâmi inancın dışına taşarak siyasal İslâm'ın oluşturulmasına eşlik etmiştir[221]. Kadınlar, siyasal İslâm'ın kumasal alanda görünürlüğünü arttırma aracı olmuştur.

İslâmi yaşam tarzını benimseyen kadınların görünürlüğünün artmasında, üniversiteli gençlerin olması dikkat çekmiştir. Örtünme hakkı üzerinden giden üniversiteli gençler, medya aracılığı ile de görünürlüklerini arttırma olanağı bulmuştur.

"...kamusal alanda türbanlı kadınların görünürlüğünde bir artış olmuştur. Bu kadınlar genellikle üniversite öğrencileridir. Popüler medya tarafından çelişkili bir şekilde "türbanlı feministler" olarak adlandırılmışlardır. Bunun nedeni, bazı konulardaki tutum alışlarının – özellikle kadın vücudunun ve cinselliğinin modern toplumlarda metalaştırılmasına olan eleştirel bakışlarının – feminist söylemle kesişmesidir. Türbanlı kadınların kamusal alanda görünürlük kazanmalarına, kadın konularına ayrılmış bölümler yayınlayan İslamcı kadın dergileri ve gazetelerdeki artış eşlik etmiştir. Bu literatür moderniteye ve Batılı kadınlara getirdiği eleştirilerle şekillenmiştir[222]*."*

İslâmi yaşam tarzını benimseyen kadınların toplumsal yaşamda görünürlük kazanması, adlandırılması medya tarafından iki farklı algılanmayı da beraberinde

220 Kadıoğlu; **a.g.e.**, s. 123.
221 **A.g.e.**, s. 99 – 100.
222 **A.g.e.**, s. 114.

getirmiştir. Lâik kesimde yer alan medya algılaması kadınların örtüleri ile görünürlüklerini arttırmalarına temkinli yaklaşırken, kendisi medyasını yaratan İslâmi sermaye kadınların örtünmesinin siyasal bir hak olduğunu vurgulamaktadır.

Türk medyası İslâmcı örtünmeyi geleneksel örtünmeden ayırt etmek için kadınların girişimini "türban hareketi" olarak adlandırmıştır[223]. Annelerin geleneksel örtünme tarzından farklı olarak ortaya çıkan türban, siyasi bir öğe olarak simgelendirilmekte, medya tarafından kullanılmaktadır. Geleneksel aile yaşamından gelen dinsel bilgilerle yaşamını sürdüren toplumdan farklı olarak İslamiyet'i bilim olarak inceleyen ve derinlemesine giden yapı içinde farklı bir algılamayı gerçekleştiren üniversite gençliği, Kemalist projenin getirdiği kamusal alan içinde örtüleri ile yer almak istemektedir. Buna karşılık olarak Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinden yola çıkılarak Kemalist projenin yurttaşlık hakkını verdiği, kendilerini lâik olarak tanımlayan modern yaşamı benimseyen kadınlar, türbanın lâik yaşam konusunda tehlike içerdiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda medyanın kullanımına yönelmektedir.

Siyasi partilerin kadınlar üzerinden yola çıkarak oluşturduğu siyaset ise toplumda çekişmeleri beraberinde getirmekte, farklı sermaye gruplarının oluşturduğu medya türban ve modern yaşamı benimseyen kadınlar ile ilgili farklı değerlendirmeleri topluma sunmaktadır.

İslâmi hareket kendi orta sınıfını, aydınlarını, profesyonellerini, medya ve sanat dünyasını yaratarak, bu hareketin evrimini, dinamiklerini oluşturmaktadır[224]. Kadın, İslâmi yaşamın getirdiği dinamikler içinde Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinde olduğu gibi değişimin simgesini oluşturmaktadır. Mahrem olanın medyanın elinde açığa sunulmasına duyulan tepkinin artması, Batı'nın bedenselliği ön plana çıkartan yaşamına karşı, İslâmi yaşam tarzını benimseyenlerin koruma altına alındığı savunulmaktadır. Kadınlık meselesi ise kadınların elinden alınarak lâik ve antilâik seçkinler arasındaki siyasi malzeme haline getirilerek, medyaya sunulmaktadır.

---

223 Göle; **a.g.e.**, s. 18.

224 Göle, **Melez Desenler İslam ve Modernlik Üzerine**, **a.g.e.**, s. 14.

ÜÇÜNÇÜ BÖLÜM

TÜRK YAZILI BASININDA 8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜNE İLİŞKİN HABERLERİN SÖYLEM ANALİZİ: 8 MART 2007 DÜNYA KADINLAR GÜNÜ ÖRNEK OLAYI

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün Türkiye'de kutlanması kadınların yazılı basında görünürlüğünü arttırmaktadır. Kadınlara yönelik söylemler net bir şekilde ortaya çıkmakta, yazılı basını izleyen okuyucuların ilgisini çekmektedir. "Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili" başlıklı çalışmamızda, örneklemimizi 8 Mart Dünya Kadınlar Günü oluşturmaktadır.

Araştırmamızda, kadınlara yönelik haberler Kadınlar Günü'nden bir gün önce değinilmesi nedeniyle 7 Mart 2007 tarihli gazeteler incelemeye alınacaktır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün yaşandığı 8 Mart 2007 tarihli gazeteler ise kadınlara yönelik haberlerde artış görülmesi nedeniyle önem taşımaktadır. Kadınlar Günü'ne yönelik yansımalar bir gün sonrasına aktarıldığı için incelemeye 9 Mart 2007 tarihli gazeteler de dâhil edilmiştir. Toplumu yönlendirme görevi olan medya, kadınların siyasal kurgusunu oluştururken yeni söylemler üretmektedir.

Gazete haberleri, toplumsal, siyasal, kültürel ve ideolojik bağlamları aktarmaktadır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik gazete haberleri, çalışmamızda Teun Van Dijk'ın söylem analizi yöntemi ile incelenecektir. Söylem analizi, dili ve söylemi oluşturan güç/iktidar ilişkilerini değerlendirmektedir. Eleştirel söylem analizi, metinlerdeki toplumsal, siyasal ve ideolojik süreçler üzerinde çalışmaktadır.

Söylem analizinde metinler yorumlanmakta, çoklu yöntemlerle çalışmalar yapılmaktadır. Metnin bütünselliği üzerinden yapılan çalışmalar kapsamında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında gazetelere yansıyan haberler, metnin bütünselliği içinde değerlendirilecektir. Kadınlara yönelik oluşturulan söylemlerin ard alanına inilerek, medyanın kadınlara bakışı değerlendirilecektir.

1. Araştırmanın Metodolojisi

"Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili" başlıklı çalışmamda izlenecek yöntem Teun Van Dijk'ın söylem analizidir.

Söylem analizi ile birlikte, haberin oluştuğu toplumsal, kültürel, siyasal, ideolojik bağlamların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Söylem, dilin kullanıma ilişkin bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylem analizi ise metinlerin kavranmasında temel yöntem olarak belirmektedir. Bu analiz yöntemi ile söylemin oluşturulduğu dönem içinde oluşan sosyo – psikolojik ilişkiler ortaya çıkarılabilmektedir. Söylem analizi ile siyasal ve toplumsal yaşama yön veren politik, hukuki, felsefi, dini, estetik düşüncelerin metinlere nasıl yansıtıldığı gösterebilmektedir. Söylem analizi, olay ve nesnelerin birbirini takip ederek gelişmesi sonucunda oluşturulan metinlerin aktardığı ideolojinin ortaya çıkartılmasında önemli bir işlev üstlenmektedir. Söylem analizi, dilin oluşturduğu anlamı etkileyen, onun değerini belirleyen bir analizdir.

Söylem analizi, güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde nasıl kurulduğunu açıklamaya yönelmekte, bu ilişkilerin eleştirisinden yola çıkmaktadır[225]. Söylem analizi kullanılarak, söylem içinde ideolojilerin nasıl yansıdığı gösterilmek istenmektedir. Söylem analizi, dili ve cümleleri bulunduğu dönem içinde güç ve iktidar ilişkileri yönünden ele almaktadır. Toplumsal yapının oluşturduğu medya metinlerinin incelenmesi ile üretilen mesajlar ortaya çıkarılacaktır. Medyanın ürettiği haberlerin ideolojik etkileri, mesaj yapıları değerlendirmeye alınacaktır. Çünkü haber, gazeteciliğin günlük pratikleri içinde, basının ideolojik olarak ürettiği mesajlardan oluşmaktadır. Haberin oluştuğu dönemdeki, tarihsel koşullar, siyasal, ekonomik güç/iktidar ilişkileri önem kazanmaktadır[226]. Söylem analizi de dili ve söylemi oluşturan güç/iktidar dengelerini incelemektedir. Dilin anlam seviyesini ortaya çıkartan söylem analizi, farklılıkları keşfetmekte, söylem içinde dönüşen, değişime uğrayan, mübadele edilen bilgi yapılarını incelemektedir[227]. Söylem analizi, metinlerde yapılaşmayı eleştirel şekilde incelemektedir.

Medyanın ürettiği mesajlar toplumsal yaşamın sorgulanmasına neden olmaktadır. Medyada üretilen haber söylemi, mesaj olarak ne verilmek istendiğini belirtmektedir. Gazeteciler, gazete yayın politikası, okuyucular ne söylemek

---

225 Ayşe İnal, **Haberi Okumak**, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996, s. 96.

226 İnal, **a.g.e.**, s. 95- 96.

227 Edibe Sözen, **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksitive**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s. 85.

istediklerini açıkça anlatmamaktadırlar. Söylem analizi, bu bağlamda haber metinlerin ard alanındaki ideolojik yapılanmaları ortaya çıkarmaktadır. Söylem analizinin nasıl yapıldığı örnek olaya ilişkin haber çözümlemeleriyle birlikte daha detaylı verilecektir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Kitle iletişim araçları tarafından üretilen haber metinleri bilgilendirmenin ötesine geçerek, haberi alan kişiyi yönlendirme ve bu yönlendirmeyle birlikte tüketime yönelmektedir. Haber metinleri beklenen amaca uygun olarak oluşturulmakta, bununla ilgili sözcükler seçilmektedir. Medyanın toplumsal yaşamdaki rolü dikkate alındığında, kullandığı sözcükler ile seslendiği çevreyi etkilediği görülmektedir. Üretilen haber metinleri içerdiği kavramlarla birlikte yaşanan değişimi tetiklemektedir. Haber, toplumu bilgilendirme yönündeki klasik işlevinden ayrılmakta, toplumsal yaşamı kullandığı sözcükler etrafında yönlendirebilmektedir.

1980'lerden başlayıp 1990'larda hız kazanan medyanın sermaye yapısındaki değişim, haber söylemlerinin değişiyormuş gibi olduğunu göstermektedir. Resmi ideolojinin beslendiği medya, değişen sermaye yapısının da etkisi ile kapitalizmin gereklerine uygun şekilde hareket etmekte, resmi ideoloji yerini medya patronlarının yönlendirmesine bırakmaktadır. Haberler daha magazinsel sunulmakta, bu durum yadsınılmaktadır. Medya, kendi içinde bölünmeye sürüklenmekte, tekelleşme olgusu ortaya çıkmaktadır. Alternatif medya yaratma girişimleri artmakta bununla ilgili sermaye yapılarında değişiklik gözlenmektedir.

Lâik – ântilaik yapılanma içinde ayrılan medya, oluşturduğu söylemleri taraflarına aktarmaktadır. Cumhuriyet'le birlikte oluşan Kemalist ideolojisinin topluma öğretilmesinde araç olarak kullanılan medya, söylemin kalıplaşmış görüşleri yanı sıra yeni söylemler yaratma peşine sürüklenmektedir. Lâik – antilâik söylem ekseninde, savunma ve savunmama durumu söz konusu olmaktadır. Türkiye'de, siyasal İslâm'ın yükselişe geçmesine bağlı olarak, medyanın savunduğu değerler içinde dönem dönem lâik ve antilâik çatışması/ikiliği meydana gelmektedir. Lâik – antilâik çatışması ülkede iktidar olan siyasal partilerin söylemleri üzerinden hayat bulmaktadır. Hükümetin en üst kademesine yükselen dinsel yaşamı daha net savunan ideoloji ile iktidarını yitirerek muhalefette kalan Kemalist ideoloji, karşılıklı olarak birbirlerini ötekileştirme çabası

içinde karşımıza çıkmaktadır. Medya, ötekileştirme çabaları içinde yanlı bir kimlik üstlenmekte, lâik ile anti-lâik ikiliğinde/çatışmasında da resmi ideoloji ile aynı söylemi paylaşmaktadır.

Çalışmamızda, siyasal İslâm'ın savunucusu olarak görülen, ötekileştirilen, anti-lâik olarak nitelenen kimliklerin dünya görüşlerine ilişkin yazılı basında kurulan söylemlerin yer aldığı haberler, Cumhuriyet döneminin oluşturduğu resmi ideoloji ile karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu inceleme, çalışmamıza örneklem olarak seçilen "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü*" içiren haberler üzerinden yapılacaktır. Böylelikle, medyada yer alan söylemlerin, aslında Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren oluşturulan Kemalist hegemonya söylem ile uyumlu olup olmadığı, okuyuculara aynı bakışın aktarıldığı, öyle düşünmeleri gerektiğinin beklendiği saptanmış olacaktır. Bununla birlikte, İslâmcı medya adı verilen yayın organlarındaki ve merkez medyada yer alan yayınların haberlerindeki söylemlerde karşılaştırılmış olacaktır.

1.2. Araştırmanın Örneklemi

8 Mart Dünya Kadınlar Günü, kadınlara yönelik haberlerin aktarılması nedeniyle çalışmamızın araştırma konusunu oluşturmaktadır. Çalışmamızda, 7 Mart 2007, 8 Mart 2007 ve 9 Mart 2007 tarihli gazeteler incelenecektir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü oluşturan örnek olayımıza ilişkin olarak gazetelerin birinci sayfasında verilen haberler ve iç sayfaya taşınan analizleri konu olmuştur. Kadınlara yönelik haberler, gazeteler incelenerek ortaya çıkarılacaktır.

Ulusal medyada yer alan haberlerin farklı ideolojilerdeki gazetelerdeki yansımaları lâik ve anti-lâik çatışmasına ilişkin söylemleri içermektedir. Çalışmamız, kadınlara yönelik oluşturulan söylemi konu edinmemizden dolayı farklı ideolojileri temsil eden gazetelerin seçilmesi zorunluluğunu getirmiştir. Çalışmamızda örnek olaya ilişkin daha iyi çözümleme yapabilmek için 12 ayrı gazete incelenecektir. Üç günlük yayınlar sonucu oluşan toplamda 36 gazete; Anadolu'da Vakit, Birgün, Cumhuriyet, Evrensel, Hürriyet, Milliyet, Milli Gazete, Radikal, Sabah, Yeni Şafak, Yeniçağ, Zaman ele alınacaktır.

Çalışma içinde, Tanrı egemenliğine karşı halk egemenliğini kuran, lâik ve rasyonel düşüncenin öne çıkarıldığı, ulus-devletin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı hedef gösterdiği, söylemsel pratikleri her gün yeniden üreterek Kemalist ideolojiyi yerine getiren Cumhuriyet gazetesi[228], bu belirtilen özelliklerinden dolayı çalışma konusunda önem kazanmaktadır.

İnceleme içinde yer alan diğer bir yayın organı, Anadolu'da Vakit Gazetesi de, Şeriat özlemini dile getirmesi, İslâmi yaşam tarzının söylemsel düzenini oluşturmaya yönelmektedir. Gazete, Cumhuriyet ideolojisini Osmanlı İmparatorluğu'na karşı gayri meşru bir müdahale olarak görmekte, geçmişi yeniden inşa ederek, İslâmi yaşam tarzının benimsetilmesi düşüncesinin sözcülüğünü yapmaktadır[229]. Anadolu'da Vakit Gazetesi, İslâmi yaşam tarzının benimsetilmesine uygun olarak oluşturduğu söylemlerle dikkat çekmektedir.

Araştırmada yer verilen gazeteler içinde ulusal medyadaki yükselen değerler söylemi, baskı sayılarıyla merkez konumda önemli bir güç olmaları, siyaset, ekonomi ve sosyal çevreleriyle ilişkilerine bakıldığında Sabah[230], Hürriyet ve Milliyet önem

---

228 Semiramis Yağcıoğlu; "Geçmiş mi? Günümüz mü?: Çatışma Söyleminde Tarihselliğin Kurgulanmasında Eşdizimsel Örüntülemenin İdeolojik İşlevleri", **1990 Sonrası Lâik-Antilâik Çatışmasında Farklı Söylemler, Disiplinler Arası Bir Yaklaşım**, Der.: Semiramis Yağcıoğlu, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2002, s.123-124.

229 **A.g.m.**, s.124.

230 Münir; **Sabah Olayı Sabah ve Dinç Bilgin'in Öyküsü**, **a.g.e.**, s. 53 – 193.; Bigglook, http://www.bigglook.com/bigglook_guncel/default02.asp, 15 Aralık 2008; Tümgazeteler, http://www.tumgazeteler.com/?a=2772436, 15 Aralık 2008. Sabah Gazetesi, kuruluşundan bugüne ilginç öyküsüyle dikkat çekmektedir. Gazete, Ege Bölgesi'nde yayınlanan Yeni Asır'ından yola çıkılan bir gazete olarak gündeme gelmiştir. Yeni Asır'ın sahibi Dinç Bilgin'in İstanbul basında da yer almaya yönelmesiyle yaşama geçen gazete, Sabah Yayıncılık A.Ş tarafından, Rahmi Turan yönetiminde dönemin en ileri teknolojisine dayalı altyapısıyla 22 Nisan 1985'te yayın hayatına başladı. Teknolojinin iyi kullanıldığı gazete, ülkenin birçok alanında haberlerin günlük ulaşımını sağladı. Rahmi Turan'ın Günaydın Gazetesi'ne geçmesinin ardından gazetenin ekonomi müdürü Zafer Mutlu yayın yönetmenliğine getirildi. Mutlu, Selahattin Duman'la birlikte yeni bir taslak geliştirerek, kurumda "ciddi gazeteciliğe" geçiş süreci yaşandı. Dinç Bilgin'in borç alarak teknolojisini geliştirdiği gazete merkezdeki diğer gazetelerin arasında yerini aldı. Bilgin, 1997 yılında TMSF'ye devredilen Etibank'ı Cavit Çağlar ile birlikte 155.5 milyon dolara satın aldı. Banka daha sonra Bilgin'in eline geçti. Bilgin'in bankanın kaynaklarını kendi şirketlerine kullanmaya başladığı iddiasıyla 2000 yılında Etibank'a ek konuldu. Bankanın borcu 800 milyon dolara çıkmıştı. Bilgin, Park Grubu'nun sahibi Turgay Ciner'i Sabah Gazetesi'ne Etibank'a el konulmadan kısa bir süre önce ortak yaptı. 2003 yılında Ciner, fon arasında belli bir ödeme planı yapıldı. 2005 yılında da 433 milyon dolarlık borca karşılık medya kuruluşlarının Ciner'e devredilmesine onay verildi. Ancak, Ciner ve Dinç Bilgin arasındaki gizli ortaklık anlaşmasının Merkez Grubu'nun Ciner'e devredildiği protokol imzalandığı tarihten de önce geçerli olduğu ve bunu fondan gizledikleri açığa çıktı. TMSF, bu durumda grubun yayın organları arasında yer alan Medya Holding, Sabah Yayıncılık ve Pazarlama, Yeni Asır ve diğer şirketlere el koydu. TMSF tarafından 5 Aralık 2007 tarihinde Atv-Sabah Grubu satışa çıkarıldı. İhaleye katılan Çalık Grubu'na ait Turkuvaz Radyo Televizyon Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş tarafından 1.1 milyar dolar bedelle alındı. 1 Nisan 2007 tarihinde yönetim ve denetimi eline alan TMSF, Aralık ayı itibariyle Turkuvaz Radyo Televizyon Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş'nin oldu. AKP hükümetine yakınlığıyla tanınan Çalık Grubu, Atv- Sabah Grubu'nu almak için Akbank, Garanti Bankası ve İş Bankası'ndan istediği krediyi alamamasına karşın devletin iki bankası Halk Bankası ve Vakıfbank'tan 750 milyon dolar kredi almıştır. 1.1 milyar dolarlık bedelin kalan kısmı Katarlı Lusial Şirketi ve Çalık Grubu tarafından karşılandı. Katarlı grubun yönetimde yüzde 25 hissesi bulunmasına karşın yönetimde daha fazla söz sahibi olduğu vurgulanmaktadır. Kredilerin devlet bankaları tarafından sağlanması ve Katarlı şirketin ortaklığı birçok tartışmaları beraberinde getirmesine karşın merkezde yer alan Sabah Gazetesi de, tarihten itibaren gazete, merkez konumda olma özelliğini yitirerek, sağ eğilimli ve dini kesime daha çok seslenen bir yapıya büründü. AKP tarafından kurulan hükümete yakınlığıyla tanınan grup, merkezde olma özelliğinden uzaklaşmaktadır. Ancak araştırmamıza konu olan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, gazete incelemeye alındığında henüz bu grubun elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle gazete, çalışmamızda merkez konumda kabul edilecektir.

kazanmaktadır. Nisan 2007 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na geçen ardından Nisan 2008 tarihinde Çalık Grubu'nun satın aldığı Sabah gazetesi yükselen değerler söylemi ve merkezde değerlendirilecektir.

Sol entelektüel kesime seslenme amacı taşıyan Birgün, Evrensel ve Radikal gazeteleri değerlendirme içinde bulunmaktadır. Milli Gazete, Yeni Şafak, Zaman gazeteleri İslâmi çizgide yer almalarıyla, olayların habere yansıtılmasında alternatif medya olarak görülmeleri nedeniyle araştırmada kullanılmıştır. Araştırmada milliyetçi olarak tanımlanabilecek Yeniçağ gazetesine de yer verilmiştir. Araştırmadaki gazeteler seçilmesinde seslendikleri okuyucu kesimi, ideolojileri, yönetim yapıları, olaylar karşısında izledikleri tavrılar dikkate alınmıştır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

"Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili" adlı bu çalışmada, yazılı basını temsil eden gazeteler dikkate alınarak kadınlara yönelik haberler incelenmeye özen gösterilmiştir. Çalışmamıza konu olan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında kadınlara yönelik oluşturulan yazılı basın haberlerinin bütünün değerlendirilmeye alınması çalışmanın niteliğinden, fiziki koşulların elverişsizliğinden dolayı çok uzun bir süre alacaktır. Araştırma alanının genişliği nedeniyle çalışmada örnek bir olayın belirlenmesi sonuca ulaşma açısından önemli görülmüştür. Belirlenen örnek olay, lâik ve antilâik eksende örnek teşkil edecek düşüncelerin simgelemesi yönünden belirginlik içermektedir. Çalışmanın işlevselliği açısından seçilen örnek olay, İslâmi yapıda ve lâiklik açısından kadının yazılı basında yansıtılmasının nasıllığını göstermeye yönelmiştir.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü, kadınlara atfedilen özel bir gün olarak dikkat çekmektedir. Kadınlara yönelik haberlerin Kadınlar Günü'nden bir gün önce yazılı basın organlarında yer alması araştırmamıza 7 Mart 2007 tarihli gazetelerin alınmasını zorunlu kılmıştır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde, kadınları ilgilendiren haberlerin yer alması 8 Mart 2007 tarihli gazetelerin incelenmesi gerekliliği ortaya çıkarmıştır. Kadınlar Günü'nde gerçekleşen etkinliklerin yansımaları bir gün sonra aktarıldığı için araştırma kapsamında 9 Mart 2007 tarihli gazeteler de alınmıştır. Araştırma evreninin

genişliğinden dolayı gazetelerin seçilmesinde üç günün dikkate alınması incelemenin yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, öncesi ve sonrasındaki günü kapsayan gazetelerin seçilmesinde ideolojik temsiliyetin sağlanması dikkate alınmıştır.

Çalışmamızda, farklı ideolojileri yansıtan gazeteler seçilmeye özen gösterilmiştir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün örnek olay olarak seçilmesi ideolojik farklılıkları göstermesi açısından önemli bir örnek olmaktadır. Cumhuriyet'in modernleşme kuramının en önemli temsilcisi kadın olmuştur. Kadın, aynı zamanda siyasal İslâm'ın da görünürlük kazanmasında en önemli araç olarak kabul edilmiştir. Bu nedenlerden dolayı kadın Kemalist ideoloji ile siyasal İslâm arasındaki en büyük tartışma konusu olmuştur. Kadın, Türkiye'de lâik – antilâik çatışmasında ana unsur olarak görülmektedir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haberler, lâik – antilâik bakış açısından yola çıkılarak incelenecektir.

Araştırma evreninin genişliğinden dolayı 7, 8, 9 Mart 2007 tarihli gazeteler seçilmiş, ancak oluşabilecek dezavantajlar da çok sayıda gazetenin seçilmesi ile ortadan kaldırılmıştır. Çalışmamıza konu olan örnek olaya ilişkin haberlerin ve konunun önemiyle gazete sayısının (12 gazete) gazetelerin yansıttığı ideolojiler ve belirginlikler açısından yeterli olması, birinci sayfada yer alan ve iç sayfalarındaki devamlarıyla kadınlara yönelik haberler incelenmeye alınmıştır. Köşe yazılarının değerlendirme dışı tutulduğu çalışmada, birinci sayfada yer alan ve iç sayfalarda devam eden haberlerin fotoğrafları ile fotoğraf altı bilgileri de değerlendirilmiştir.

1. 4. Haber Çalışmalarında Söylem Analizi

Medya, metinlerin yeniden üretildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu üretim alanında metinler, okuyuculara ulaşırken bir takım süzgeçlerden geçmekte, yeni anlamlar yüklenmektedir. Medyada üretilen metinler, bireylerde o düşüncenin hedeflediği veya hedeflemediği bir etkiye yol açmakta, olaylara ilişkin bakış açıları belirle(n)mektedir. Bu alanda üretilen metinlerin yapısına, içeriğine bakıldığında, okuyuculara aktarılan bu metinlerin bağımsız olmadığı kabul edilmektedir.

Haberler, metin içerikleri bakımdan birer söylemi yansıtmaktadır. Haberi oluşturan olayın metine dökülmesinde, haberin üretildiği kurumun ideolojisinin önemli rolleri bulunmaktadır. Haber söylemi zamansal, mekânsal sınırlılıkları barındırmaktadır. Basının ticari bir işletme olması, tekelleşme olgusu gazetecilik normlarını belirlemektedir[231]. Bu doğrultuda haber metinlerinin yansız olmadığı görülmekte, belli bir üretim süreci içinde işlendiği kabul edilmektedir. Haber, toplumun ve toplumsal ilişkilerin üretilmesinde ve bunun yeniden ve yeniden kurgulanmasında ideolojik bir rol benimsemektedir. Medya ürettiği mesajlarla ekonomik ve siyasi gücün kullanımı için vazgeçilmez bir unsur olmaktadır. Haber söylemi araştırmaları yansız olmayan haber metinlerinin incelenmesinden oluşmaktadır.

Söylem, dil ve dil pratiğinin ürünü olarak kabul edilmektedir. Söylem, dil bilimin içinde sosyal hayatın unsurları olan sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlarla ilişkilidir[232]. Yazılı ve sözlü dil kullanımını içeren söylem, Kress'e göre, bir kurumun değerlerini ve inançlarını dile getiren sistemli bir biçimde düzenlenmiş önermeler kümesini içermektedir. Söylem, belli bir konuyu, nesneyi ve süreci dile getirme biçimlerini düzene alırken, bunların yapılanmasında etken olmaktadır[233].

Dil, toplumsal anlamları da belirleyen bir yapıdır. Söylem, bu açından bakıldığında kültürel topluluğu var edenlerin ve davranış biçimlerini düzenleyen toplumsal ulam olarak ele alınmaktadır[234]. Söylem analizi, dil kullanımının biçimini ve işlevlerini incelemektedir. Söylem analizinin temel amacı dil kullanımının sistematik, açık tanımlarını üretmektir. Metinsel (textual) ve bağlamsal (contextual) olarak adlandırılan iki temelde dilin kullanımı, tanımlamaları yapılmaktadır[235]. Metinsel boyutlar söylemin yapılarını, bağlamsal boyutlar ise, söylemin yapısallığıyla kültürel etmenler arasında bağı oluşturmaktadır.

---

231 İnal; **a.g.e.**, s. 95.

232 Sözen; **a.g.e.**, s. 20.

233 Gunter Kress; Linguistic processes and the mediation of "reality"; the politics of newspaper language', International Journal of the Sociology of Language, 40:43 – 57'den Aktaran: Semiramis Yağcıoğlu; "Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinler Arası Bir Yaklaşım", **1990 Sonrası Lâik-Antilâik Çatışmasında Farklı Söylemler, Disiplinler Arası Bir Yaklaşım**, Der.: Semiramis Yağcıoğlu; Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2002, s.4.

234 Yağcıoğlu; **a.g.e**., s.5.

235 Teun van Dijk; **News as Discourse**, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, 1988, s.25.

Dil, bir iletişim aracı olarak işlevlendirilmektedir. İletişim araçları içinde dili yansıtan yazılı basın, okuyucu kitlelerini etkilemektedir. Gazeteler, dil ve görsel imgeler kullanılarak (fotoğraf, sayfa düzeni gibi) dış dünyada neler olup bittiğine ilişkin bilgi vermektedir. Dilin kullanımında yapılan seçimler, dış dünyada olan bitenin farklı ve belli bir açıdan sunumunu oluşturmaktadır. Bununla birlikte, dilsel seçimler, okuyucuların bilgilendirilmesine olanak sağlarken, olan bitenin de belli bir biçimde görülmesine neden olmaktadır. Her yazılı basın dış dünyada ve toplumda olan biteni ideolojik birimler olarak yapılandırarak sunmaktadır. Okuyucu kitlelerini bu şekilde kendi dünya görüşleri doğrultusunda yönlendirip kendilerinin en güvenilir kaynak olduğuna ikna etmeye yönelmektedir[236]. Belirsizlikler alanı olarak kaydedilen söylem alanı, dil ve bunu kullanan insan tarafından yapılmaktadır. İnsanların dile getirerek, aktardığı kelimelerin veya ifadelerin anlamı yine dilin temsilini sağlayan insan tarafından ortaya konulmaktadır[237].

Haber metinleri toplum içinde var edilen söylemlerin bir uzantısı olarak görülmektedir. Haber söylemi, içinde nasıl bir vurgun yapılacağına ilişkin olup, anlamı içeren bir mücadele yansıtılmaktadır[238]. Haber metinleri önemli birer söylem araçları olmaktadır. Sözcük ve fotoğraflardan oluşan haber bütünü, önceden belirli olan söylemleri iletmektedir. Haber, kitle iletişim aracının özelliklerinden etkilenerek, haberi alana bu şekilde ulaştırılmaktadır. Haberin üretim safhasında yer alan muhabirler, olayı anlatacak metnin sadece seçimini yapmakla kalmamakta, aynı zamanda bu metni yapılandırarak, yeni bir anlam bütünü oluşturmaktadır. Haber söylemi bağımsız olmamaktadır.

Söylem analizi, dili bir pratik olarak görmekte, bilgi, sosyal ilişkiler ve kimliklere ilişkin özelliklerle bunların mübadelesini ortaya çıkarmakta etkin bir rol oynamaktadır[239]. Söylem analizinin çıkış noktasında medya metinleri değil, toplumsal

---

236 Semiramis Yağcıoğlu; "Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinler Arası Bir Yaklaşım", **1990 Sonrası Lâik-Antilâik Çatışmasında Farklı Söylemler, Disiplinler Arası Bir Yaklaşım**, Der.: Semiramis Yağcıoğlu, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2002**,** s.21.

237 Michel Foucault, The Order of Things, An Archeology of the Human Siences, A translation of Les Mots Et Les Choses, Ed. R. D. Laing, Vintage Books. New York, 1973, s. 353'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s.21.

238 Çiler Dursun; "İdeoloji Yaklaşımları Çerçevesinde Dil, Söylem ve Siyaset", **Teori ve Siyaset**, Güz Sayı:12, 1998, s.169.

239 Sözen; **a.g.e.**, s. 82.

yapılar içinde var olan güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde nasıl kurgulandığı yer almaktadır. Dil ve söylem içinde güç/iktidar ilişkilerinin kurulma biçimlerinin nasıl olduğu önemli olmaktadır. Söylem analizi, bağlama ilişkin bir analiz türüdür. Haberi bir söylem olarak ele almak, bu söylemin içine demir attığı toplumsal formasyon ve söylemsel formasyonu sorgulamayı beraberinde getirmektedir. Güç/iktidarın söylem içinde kurulduğuna ve ancak sadece söylem içinde kurulabileceğine ilişkin bir kabul, medya metinlerinin analizinde katı bir tavrın onanması anlamını da taşımaktadır[240].

Mills'e göre, söylem analizi, güç/bilgi, politik ve ideolojik ilişkilere yönelip, bu ilişkilerin belli bir söylem etrafında nasıl değişim ve dönüşüme uğradığını göstermektedir. İncelemeye alınan metinler (yazılı/sözlü/sözsüz) cümle seviyesinde değil, cümleciklerin ötesinde bir metinsel yapı seviyesinde analiz edilmektedir[241].

Söylemler, dilin anlam derecelerindeki farklılığa dayanırken, söylem analizi farklılıkları keşfederek, söylem içinde dönüşen, değişime uğrayan, değiştirilen bilgi yapılarını incelemeye yönelmektedir[242]. Söylem analizi, medyadan gelen mesajları birer konuşma, metin tipi olarak analiz etmemektedir. Söylem analizi, kitle iletişim araçlarının yaydığı mesajların yapılarını incelemekte, bu yapıları incelerken, çeşitli sosyo – kültürel bağlam özelliklerini de kullanmaktadır[243].

Sosyal araştırmalar içinde bir yöntem olarak kullanılan söylem analizi, söylemleri yeniden üretme, değiştirme, dönüştürme, söylemlerin özelliklerini açığa çıkarma özelliği taşımaktadır. Söylem analizleri, söylem üretme yolları olarak karşımıza çıkarken, verilere, analizlere ve sonuçlara dayanmaktadır[244]. Söylemler, belirli bir durumda ağızdan çıktıklarında bildirimin, bir sorunun, suçlamanın, söz verme ya da tehdidin söz edimini yerine getirebilmektedirler[245]. Söylemler, metinler aracılığıyla okuyuculara ulaşmaktadır. Mills'e göre, üç tip söylem analizi/analizcisi bulunmaktadır.

---

240 İnal; **a.g.e.**, s.95-96.

241 Sara Mills, Discourse, The New Critical Idiom, Routledge, London, 1997, s.135'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s. 85.

242 Sözen; **a.g.e,** s. 85.

243 Teun Van Dijk, The Interdisciplinary Study of News as Dismunication Research, Ed. By. Klaus Bruhn Jensen and Nicholas W. Jankowski, Routledge, London.s.108-120'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s. 124.

244 Norman Fairclough, Discourse and Social Change, 5 th edn, Politiy Pres, Cambridge. 1998, s. 225'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s. 83.

245 Teun Van Dijk, "Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım" Çev: Nurcan Ateş, **Söylem ve İdeoloji Mitoloji, Din, İdeoloji**, Hazırlayanlar: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Su Yayınları, İstanbul, 2003. s.75.

Bunlar; dil bilimindeki söylem analizcileri, sosyal psikologlar ve eleştirel dilbilimcileridir[246]. Söylem analizi, metinlerdeki dildeki güç/ideoloji ilişkisini göstermektedir. Söylem analizi, dilin anlam seviyesindeki farklılıkları verdiği bilgileri incelemektedir.

Eleştirel dilbilimci Fairclough, metin analizinin, söylem analizinin bir parçası olduğu fikrinden yola çıkmakta; linguistik analiz ve metinlerarasılığın analizi üstünde durarak, sistematik fonksiyonel dilbilim gibi metin analizinde de çoklu – fonksiyonel teori/lere ihtiyaç duymaktadır[247]. Metin ve metinlerin yapısına yönelen söylem analizi, metin yorumlayıcı yönünü ortaya çıkarmaya yönelmektedir. Eleştirel dilbilimin katkılarıyla, analizler, cümle seviyesinden daha büyük bir bütünlük içinde metinlerin yapı nosyonunun dönüşümünü analiz etmektedir[248].

Söylem analizinde en sistematik yaklaşımlardan biri; van Dijk'in söylem analizidir. Van Dijk'ın söylem analizi, yazılı metinlere yönelmektedir. Söylemi, ideolojik olarak inceleyen van Dijk, sosyal kognisyonlar, bilinçlilik, anlam üretimi ve sezgi terimleri üzerinde durmaktadır[249]. Söylem analizi çalışmalarında metni yazan, metin ve o metni okuyanın birleşiminde anlamların yüklenilmesinde ana bileşenin metin olduğu kabul edilmektedir. Kress, Fowler, Fairclough, Wodak ve van Dijk, eksiklikleri ortaya koyarak, eleştirel söylem analizi yaklaşımını gündeme getirmişlerdir. Eleştirel söylem analizi, dil kullanımının, kültürün ve kültürel biçimlerin, iktidar ilişkilerinin var olduğu ve geliştiği temel alan olarak incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır[250]. Eleştirel söylem analizini benimseyen araştırmacılar arasında yöntem olarak tek bir bakış açısından söz etmek mümkün olmamaktadır. Ancak araştırmacıların eleştirel toplumbilim ve siyasal düşünce tarihinde yapılan çalışmalardan beslendikleri görülmektedir[251]. Eleştirel söylem analizi, metinlerdeki toplumsal, siyasal ve ideolojik süreçler üzerinde çalışmaktadır. Bu analiz türü, bir bütün olarak bakılan metindeki

---

246 Sara Mills, Discourse, The New Critical Idıom, Routledge, London, 1997, s.133'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s.100.

247 Norman Fairclough, Discourse and text: linguistic and ıntertextual analysis within discourse analysis, Discourse & Society, Vol 3(2) Sage, Londan, ss. 193 – 127'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s 82.

248 Sara Mills, Discourse, The New Critical Idıom, Routledge, London, 1997, s.15'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s.85.

249 Sözen; **a.g.e.**, s.132.

250 Yağcıoğlu; **a.g.m.**, s. 5.

251 A**.g.m.**, s.17-18.

iletişimin kendisiyle ilgilenmektedir. Söylem analizinde metinler yorumlanmakta, çoklu yöntemlerle çalışmalar yapılmaktadır. Söylem analizinde, metnin bütünselliği önem taşımaktadır.

Söylem analizinin, bir meta-analiz (analizin – analizi) olması ve reflekstivite kavramıyla çalışması onu diğer nitelik analizlerinden ayırmaktadır. 20. yüzyılın sonlarından itibaren kullanılmaya başlanan reflekstivite kavramı bir tür öz eleştiri olup, analizi yapanların kendilerini eleştirme sürecine yol açmaktadır[252]. Söylem analizini diğer analizlerden ayıran bir diğer fark olarak da, öznelerarasılık ve metinlerarasılık durumundan dolayı, söylem analizinin durumsal olandan hareket etmemesidir. Bunun aksine durum ve ya eylem, söylemsel olanla açıklanmaktadır [253].

Söylemlerin analizinde tutarlılık ve fonksiyonellik iki önemli unsur olarak dikkat çekmektedir. Tutarlılık; 'bağlamsal açıklamalara göre değer kazanımı', fonksiyonellik de 'analizin yorumuna/sonucuna göre değer kazanımı' olarak nitelendirilmektedir[254]. Tutarlılık, söylemi açıklamada referans noktalarına gereksinim duymaktadır. Fonksiyonellik, tikel söylem hakkındaki anlatımlar için kullanılmaktadır. Bir meta – analiz olarak görülen söylem analizi, eylemlerin – eylemine, durumların – durumuna, ilişkin bağlamsal açıklamaları içermektedir. Eleştirel söylem analizi ise, eleştirel dil bilimcilerin girişimiyle daha yetkin bir hale dönüşmüştür. Frankfurt Okulu teorisyenlerinin düşüncelerinden hareket eden Habermas, eleştirel bilimsel yaklaşımın, kendi üzerinde düşünmek (self-reflective) ve kullandığı yöntemlerin neye ve kime hizmet ettiğini anlamak zorundadır. Öncelikle, araştırmacı, etkileşim süreçlerinin yer aldığı tarihsel bağlamları değerlendirerek yaptığı araştırmayı zorunlu olarak tarihsel ve kültürel bir zemine dayandırmalıdır[255]. İçinde eleştirellik düşüncesini barındıran söylem analizi, özelliğinden dolayı toplumsal, tarihsel, kültürel bağlamlarla ilişkilidir.

Eleştirellik düşüncesini içeren söylem analizi, bir araştırma alanı olarak, sorular üzerinde durmakta ve bu sorulardan yola çıkmaktadır. Sorular şu şekilde oluşmaktadır: Gücü elinde tutan gruplar söylemi nasıl denetim altında tutmaktadır? Böyle bir söylem

252 Sözen; **a.g.e.,** s. 102.

253 **A.g.e.**, s.103.

254 **A.g.e.**, s.91.

255 J. Habermas, Erkenntnis und Interesse, Mit einem neuen Natchwort, Frankfurt/Main: Suhrkamp, 1973'den Aktaran: Yağcıoğlu; "Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinler Arası Bir Yaklaşım",**a.g.m**., s.9.

güçsüz grupların zihinsel faaliyetlerini, eylemlerini nasıl denetlemektedir? Bu denetimin toplumsal eşitsizliğin yaratılmasındaki rolü nedir? Denetim altında tutulan gruplar bu güce söylemsel olarak nasıl karşı koyabileceklerdir[256]? Bu soruların yanıtları eleştirel söylem analizinin amacını oluşturmaktadır. Eleştirel söylem analizi, toplumbilim, bilişsel psikoloji ve iletişim bilimlerinde ortaya çıkan kuramsal yaklaşımların eklemlendiği bir dil kuramını geliştirmektedir. Çözümlemelerin metinlerde toplumsal, siyasal ve ideolojik süreçlerin nasıl eklendiğini gösterebilecek şeffaflığa ulaşmasını sağlaması gerekmektedir[257].

Van Dijk'e göre, söylem, güç, iktidar, toplumsal eşitsizlik ve araştırmacının bu toplumsal yapı içinde nerede konumlandığını açık seçik ortaya koyan kavramlar üzerinde odaklanmasını gerektirmektedir. Bu çalışmanın karmaşık ve çok disiplinli bir uğraş olmasıyla birlikte çözümlemenin son hedefi, söylemin, iktidarı üretme, yeniden üretme ve yap – boza uğratma konularındaki işlevini ortaya çıkarmaktadır[258].

Gazete metinleri, kamusal iletişimde önemli bir rol oynamaktadır. Haber medyası hangi haber aktörlerinin kamuya yeniden sunulacağını, onlar hakkında ne söyleneceğine ve özellikle nasıl söyleneceğine karar vermektedir[259]. Söylem analizi, medyadan gelen mesajları birer konuşma, metin tipi olarak analiz etmemektedir. Kitle iletişim araçlarının yaydığı mesajların yapılarını inceleyen söylem analizi, bunu yaparken, çeşitli sosyo-kültürel bağlam özelliklerini kullanmaktadır[260]. Milyonlarca kimsenin paylaşım alanındaki haber metinleri söyleme dayanır. Haber söyleminin güç potansiyeli yüksek olup, bu metinlerin incelenmesi siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel iktidarın uygulanmasını ve bu uygulanmayı destekleyen ideolojilerin ortaya konulmasında önemli bir aşama olarak gözükmektedir.

---

256 Teun van Dijk, "Principles of Critical Discourse Analysis", **Discourse and Society**, 4/2, 1993, s.249-250. Yağcıoğlu; "Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinler Arası Bir Yaklaşım",**a.g.m.**, s.7.

257 Yağcıoğlu; **a.g.m.**, s. 7.

258 Teun van Dijk, "Principles of Critical Discourse Analysis", **Discourse and Society**, 4/2, 1993, s.249-250'den Aktaran: Semiramis Yağcıoğlu; "Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinler Arası Bir Yaklaşım",**a.g.m.**, s.7.

259 Teun van Dijk, "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları", **Medya, İktidar, İdeoloji,** Der. ve Çev.: Mehmet Küçük, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2005, s.349 – 350.

260 Teun van Dijk, The İnterdisciplinary Study of News as Discourse, A Handbook of Qualitative Methodologies For Mass Communication Research, Ed. by. Klaus Bruhn Jensen and Nicholas W. Jahkowski, Routledge, Londan, ss. 108 – 120'den Aktaran: Edibe Sözen; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s. 124.

Haberin bir söylem olarak ele alınmasında gazetecilerin, haberi okuyanların ve söylem analizcisinin haberin anlamıyla ilgilenmesi gerekmektedir. Gazetecilerin, gündelik yaşam pratikleri içinde etkilenmeleri, zamansal sorunlar, haberin nereden yayıldığı metnin yapısını belirlemektedir. Haber metinlerinin üretildiği somut tarihsel koşullar, toplumsal biçimlenme, siyasal, toplumsal, ekonomik güç/iktidar ilişkileri bu metinlere yansımaktadır. Hangi konuların habere dönüştürüleceği, hangi söylemlerin ön plana çıkacağı medyanın ekonomi politikası biçimlendirilmektedir. Bu gibi etkenler, medyada çeşitliliği sınırlamakta, benzerliği andıran koşullar oluşmakta ve okuyucuya aktarılmaktadır.

Van Dijk, haber söylemlerini veya haber metinlerini, haber metin analizi, metin anlambilimi, yerel ve küresel bütünlük, etkiler, üst yapılar: haber şemaları, üslup ve retorik, sosyal kognisyon ve sosyo – kültürel bağlamları inceleyerek keşfetmektedir[261]. Van Dijk, haber söylemini ele alırken, makro ve mikro yapılar arasında analitik bir ayrıma işaret etmektedir. Makro yapılar kapsamına başlık, alt başlık, fotoğraf v.b. unsurlar alınırken, mikro yapılara sözcük, cümle yapıları/sentaks, cümle ilişkileri ve haberin ikna yolları girmektedir[262]. Makro ve mikro yapılarıyla haberin ele alınması, haberin üretim ve anlamlanma süreciyle birlikte haber söylemi anlaşılır bir biçime dönüşmektedir. Toplum içindeki güç/iktidar ilişkilerinin yeniden üretiminde haber metinlerindeki sözcük seçimi önemli olmaktadır. Haber söylemi içinde egemen söylemlerin kabul edilebilir konuma oturtulması sadece sözcüklere ilişkin seçimlerle belirlenebilecek bir durum olmamaktadır. Dilin cümle yapılarına belli vurgular yapılarak, haber metnine yorum katılmaktadır.

Söylem analizi, haber metinlerinde yer alan ideolojik yapıların ortaya çıkartılmasında kullanılmaktadır. Haber üretimi, sadece olayların basit bir dille yansız bir şekilde anlatımı olmamaktadır. Olaylara tanıklık eden muhabirler, haberlerini farklı kaynaklardan toplamaktadırlar. Bilgilerin derlenmesi sonucu oluşan haber metinleri söylemlerin yeniden üretimini içermektedir.

---

261 Sözen; **a.g.e.**, s.125.

262 Teun van Dijk, **News as Discourse**, Hillsdale, NJ : L. Erlbaum Associates, 1988 s.33-37. W. Kintch, T. van Dijk, "Toward a Model of Yext Comprehension and Production", Psychological Review, 85 (5), ss.363-394'den Aktaran: Ayşe İnal; "Yazılı Basın Haberlerinde 'Yapısal Yanlılık' Sorunu", **Toplum ve Bilim**, Sayı: 67, Güz 1995, s.115-118.

2. Lâik-antilâik Yazılı Basında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin Haberlerin Söylem Analizi Yöntemiyle Çözümlenmesi

"Lâik – antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili" adını taşıyan çalışmamızda, Teun van Dijk'ın söylem analizi, çözümleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Van Dijk'ın söylem analizi, önermeye dayalı söylem analizi olarak kabul edilmektedir. İçerik analizine alternatif olarak da düşünülebilen bu analiz türünde değişen ifadeler, ideolojiler, çıkarlar ve iktidarların özellikleri belirlenebilmektedir. Söylem analizi medyadan gelen mesajları birer konuşma ve metin tipi olarak analiz etmemektedir. Söylem analizi sistematik olarak kitle iletişim araçlarının yaydığı mesajların yapılarını anlatmaktadır.[263] Bu yöntem aynı zamanda söylemin yapılarını oluşturan toplumsal etkileri de göstermede işlevsel olması nedeniyle seçilmiştir. Teun van Dijk'ın haber söylem analizinde, haber metinlerinin analizinde haber başlıkları, şemalar, cümleler, sözcük seçimleri, üslup, retorik, anlamsal vurgular, etkiler, fotoğraflar gibi özellikler ön sıralarda yer almaktadır. Haber anlatımı sentaktik (söz dizimsel) ve semantik (anlam bilimsel) olmak üzere iki ayrı dilsel çözümleme türünde ele alınmaktadır.

Söylemin hem iktidarın bir aracı hem de bir etkisi olabildiği, fakat ayrıca bir engel, bir güçlük, bir direniş noktası aynı zamanda muhalif bir strateji için başlangıç noktası olabildiği karmaşık ve değişken süreçleri göz önünde bulundurulmalıdır[264]. Haberi kaleme alan muhabir, okur ve söylem analizcisi, birincil olarak haberin anlamıyla ilgilenmektedir. Metin anlambilimi kelimeleri, cümleleri, paragrafları veya söylemin bütününü yorumlama kurallarını formüle etmektedir[265]. Söylem analizinde, çalışma boyunca metin bir bütün olarak incelenmektedir.

2. 1 Nicel Veriler

Çalışmamıza örnek oluşturan "8 Mart Dünya Kadınlar Günü"ne ilişkin olarak değerlendirilen toplam 12 gazetenin 7 Mart, 8 Mart ve 9 Mart'ta yayımlanan kadın haberleri ele alınmıştır. Değerlendirmeye alınan gazetelerde, 8 Mart Dünya Kadınlar

---

263 Sözen; **a.g.e.,** s.124- 125.

264 Sara Mills, "Söylem ve İdeoloji" Çev.: Zeynep Özarslan, **Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji,** Hazırlayanlar: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Su Yayınları, İstanbul, 2003, s.128.

265 Sözen; **a.g.e.,** s.125.

Günü'nün bir gün öncesi olan 7 Mart 2007 tarihinde, Anadolu'da Vakit, Birgün, Evrensel ve Radikal gazetelerinin ilk sayfalarından kadınlarla ilgili haberlere rastlanmaktadır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü olan 8 Mart 2007 tarihinde yayınlanan haberler incelendiğinde Sabah Gazetesi kadınlara ilişkin haberini sürmanşetten vermiştir. Anadolu'da Vakit, Birgün, Cumhuriyet, Evrensel, Hürriyet, Milliyet, Milli Gazete, Radikal gazeteleri haberleri ilk sayfadan okuyuculara aktarmıştır. Yeniçağ, Yeni Şafak, Zaman gazeteleri ise ilk sayfalarında kadınlara yönelik haberlere yer vermemiştir. 9 Mart 2007 tarihinde çıkan Anadolu'da Vakit, Birgün, Cumhuriyet, Evrensel, Hürriyet, Milli Gazete, Sabah, Zaman gazeteleri ilk sayfalarında kadınlara ilişkin haberlere yer verirken, Milliyet, Radikal, Yeniçağ ve Yeni Şafak gazeteleri ilk sayfalarında bu tür haberlere yer ayırmamıştır. Kadınlara ilişkin ilk sayfa haberlerinin sayısı 49 olmakla birlikte, bu sayı iç sayfalarda birinci sayfa haberleriyle birlikte 226 habere ulaşmaktadır. Kadınlara yönelik köşe yazıları, örneklem olayımıza ilişkin sadece haberlerin incelenmesi nedeniyle değerlendirme dışı tutulmuştur. Toplam 12 gazetede, 125 fotoğraf yer alırken, bunların 16'sı ilk sayfada, 109'u da iç sayfalarda görülmektedir.

Haberlerin inandırıcılık boyutuna önemli bir katkı koyan fotoğraflarda, kadınlara ilişkin olarak 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde yapılan eylemlerden görüntüler, kadın manzaraları, devletin zirvesindekilerin kadınlara yönelik etkinliklerde verdiği görüntüler yer almıştır. Bununla birlikte, haberdeki etkiyi attırmak amacıyla ilk sayfada 4, iç sayfada da 3 olmak üzere 7 karikatür/çizimin kullanıldığı da görülmektedir. Haberlerin gazetelerde yer alış biçimlerinde, fotoğraf altı haber uygulamasının yapıldığı belirlenmiştir.

2. 2. Makro Yapısal Özellikler

Teun van Dijk'ın söylem çözümlemesi, makro ve mikro yapı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır[266]. Makro yapı, tematik ve şematik çözümleme olmak üzere iki başlık olarak incelenmektedir. Üst başlık, başlık, altbaşlık, ayrı puntolarla basılan spot ve haber girişleriyle fotoğraf tematik çözümlemeyi kapsamaktadır. Şematik

[266] Teun van Dijk, **News Analysis: Case Studies of International and National News In the Press**, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, 1988, s.15'den Aktaran Ayşe İnal; "Yazılı Basın Haberlerinde 'Yapısal Yanlılık' Sorunu", **Toplum ve Bilim**, Sayı: 67, Güz 1995, s.118.

çözümlemeyi, haberlerde oluşan hikâyenin üretimindeki arka plan bilgisi, bağlama, haber aktörlerine ilişkin bilgilerden oluşmaktadır. Haber üretimi, bir şema tarafından organize edilmektedir. Mikro yapı, haber metnindeki sözcüklerin seçimi, cümle yapılarını incelemektedir. Mikro yapı ile cümlelerin arasındaki ilişkiler, haberin güvenirliğini, inandırıcılığını belirleyen faktörler, özel, yan anlamlara bakılmaktadır.

2. 2. 1. Tematik Yapılar, Başlıklar, Spot Kullanımı ve Haber Girişleri

Haberler hiyerarşik bir yapıyı takip etmektedir. Haber metinlerinde, önem verilen durum önceden, metine dökülen konudaki detaylar da sonradan verilmektedir. Bu hiyerarşide, birinci sayfaya, manşete ya da sürmanşete taşınan olayın hangisinin önemli olduğuna karar verilmesi, habere konu olan olayın hangi özelliğinin ön plana çıkartıldığı belirlenmektedir. Siyasal ve kültürel yapı içindeki söylemler, okuyucular üzerinde egemenlik ve inandırıcılık kurmaktadır.

Haber başlıklarının seçimi, okuyucu üzerinde güçlü bir etki yaratarak, yönlendirici etki içermektedir. Başlıkları, spotlar, girişler haberin özetini oluşturmaktadır. Haberin makro yapısı başlıklarla ortaya çıkmaktadır. Başlıklar, haberin tanıtılması açısından önem taşımaktadır. Haberin içeriğinin önemine göre, başlık puntoları büyütülebilmekte, habere konuya olan kişinden alıntılanarak okuyucuya sunulmaktadır. Haberin içeriği kimi zaman başlıklara bakılarak anlaşılmaktadır. Haber başlıkları, spot, giriş okuyucuya habere konu olan olaya ilişkin ilk düşüncesin oluşmasını sağlamaktadır. Bu, okuyucunun etkilenmeye ve yönlendirilmeye başlandığı ilk bölüm olmaktadır. Başlıklar ve giriş bölümüne, üst ve alt başlıklar eklenmektedir. Okuyucular, ideolojik olguların yer aldığı başlık, spot ve/veya haber girişleri ile ilk olarak karşılaşmaktadır. Çalışmada, örnek olayına ilişkin olarak değerlendirmeye alınan gazetelerde, makro yapısal özelliklerle ilgili olarak haber başlıkları, spotlar ve haber girişleri değerlendirilmiştir.

Anadolu'da Vakit Gazetesi

Kadınlar Günü'ne yönelik, Anadolu'da Vakit Gazetesi, 7 Mart 2007 tarihli sayısında *"Başörtüsü yasağı da kadına şiddettir"* manşetini (bkz. Ek – 1) kullanmıştır.

Gazete, Kadın ve Aileden Sorumlu Bakanı Nimet Çubukçu'yla Dünya Kadınlar Günü öncesinde yapılan röportajı okuyucularına aktarmıştır. Muhabirin soruları üzerine Çubukçu'nun verdiği yanıtlardan ön plana çıkartılan bölümler başlığa taşınmıştır. Gazete, Çubukçu'nun sözlerini manşete taşıyarak, okuyucu kitlesine beklenilen yanıtların verilmesini sağlamıştır.

Dünya Kadınlar Günü'nün bir gün öncesinde, manşete taşınan haberde, İslâmi kesime daha yakın olarak algılanan hükümetin kadın bakanının başörtüsüne yönelik bakışını öne çıkaran Anadolu'da Vakit gazetesinin, haber spotunda,

> "*Bir hanım, eğer başı örtülü olduğu için farklı muameleye maruz kalıyorsa, sırf örtülü olduğu için eğitim hakkı elinden alınıyorsa, burada düpedüz kadına yönelik şiddet vardır*"(bkz. Ek - 1)

cümlelerine yer verilmiştir. Bu ifadelerle çokça tartışılan başörtüsü yasağına gönderme yapılmıştır. Lâik niteliğe sahip devlet yapısıyla bunun karşısında görülen kesimin temsilcisi hükümetin yapmaya çalıştığı yasal değişikliklere karşı çıkıldığına dikkat çekilmek istenmiştir. Başörtüsü yasağını kadına yönelik bir şiddet olarak gösteren gazete, okuyucularına da bu mesajı bir bakan yoluyla vermeye yönelmiştir.

Haberin ilk sayfadan verilen bölümünde, bakanla 8 Mart Dünya Kadınlar Günü öncesinde görüşüldüğü belirtilmiştir. Haberde,

> "*Kadına yönelik şiddeti, salt erkeğin kadına şiddet uygulaması olarak değerlendirecek olursak, eksik bir değerlendirme yapmış oluruz*" (bkz. Ek - 1)

sözleriyle kadına erkeğin uyguladığı şiddetin, sorunun ana unsuru olmadığı gösterilmek istenmiştir. Haberde, "*eksik bir değerlendirme*" sözünün ardından başörtüsü yasağının da kadına yönelik şiddet olduğu ve bunun önemli bir sorun olarak yansıtıldığı görülmektedir. "*Bu ayrımcılık savunulamaz*" spotuyla kadın örgütlerinin yanlı bir tavır sergilediği, bu duruma haklı bir gerekçe bulunamadığı belirtilmektedir. Haberde,

> "*Başörtüsüne yönelik yasağın devamından yana tavır koyan kadın hakları savunucuları ile konuşuyorsunuz; 'Başörtülülerin maruz kaldığı uygulamaları hatırlatıp, bu ayrımcılık değil de nedir?' diye soruyorsunuz. Karşılık gelmiyor. Yanlış. Ayrımcılığı savunmak çok yanlış.*" (bkz. Ek -1)

cümlelerine yer verilerek, Bakan Çubukçu'nun kadın örgütleri temsilcilerinin ayrımcılık yaptığı yönünde düşüncesi oluştuğu vurgulanmaktadır. Kadın örgütlerinin başörtülü kadınların haklarını savunmadığına değinilerek, yanlı davranışlar sergilenildiği belirtilmektedir. Haberin iç sayfadaki devamı birinci sayfayla aynı şekilde kurgulanmıştır. İç sayfada, "*Örtü yasağı da kadına şiddettir*" (bkz. Ek – 2) başlığı kullanılmıştır. Haberin ilk spotunda,

> "*Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakın Nimet Çubukçu, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü öncesinde Yazarımız ve Haber Koordinatörümüz Serdar Arseven'in "yasaklara" ilişkin sorularını yanıtladı.*" (bkz. Ek – 2)

cümlesine yer verilmiştir. Haberin iç sayfadaki ikinci spotu, birinci sayfadaki spotun tekrarıdır. Haberin iç sayfadaki girişinde,

> "*Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu il 8 Mart üzerine konuştuk… "Kadına yönelik ayrımcılığın" birçok boyutuyla gündeme taşındığı Dünya Kadınlar Günü'nde "Kılık kıyafetlerinden dolayı ayrımcılığa maruz kalanların" durumu, genellikle ihmal ediliyor. Ankara siyaseti ve özellikle de iktidar bu meseleye "Kurumların tepkilerini çekmemek için" girmek istemezken; "Dindar kadına yönelik ayrımcılığın devamından yana olan" anamuhalefet sözcüleri, "seçim yılında olmamızdan dolayı" bu konularda fazla öne çıkmak istemiyorlar. Kadına yönelik ayrımcılığın en bariz örneğini Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun mesajları ile gündeme getirelim istedik. Sorularımızı Meclis'te cevaplandıran Nimet Çubukçu'nun en çarpıcı mesajı şuydu: "Başörtüsü yasağı, aynı zamanda kadına yönelik şiddet anlamına gelmektedir.'"*" (bkz. Ek – 2)

cümleleri kullanılmıştır. Gazete, Kadınlar Günü'nde kadın sorunlarının tartışıldığı ancak dindar olarak tanımladığı başörtülülerin görünmezden gelindiği vurgulamaktadır. Haberde, başörtülülerin sorunlarının iktidar ve muhalefette bulanan partilerin seçim dönemine girilmesi nedeniyle gündeme getirilmediği anlatılmaktadır.

Anadolu'da Vakit Gazetesi'nin 8 Mart 2007 tarihli "*Bu da laikçi töre*" (bkz. Ek - 3) manşeti ile çıkmıştır. Gazete, ilk sayfadaki haberleri de kadınlara ayırmıştır.

Haberde, Dünya Kadınlar Günü'nde bir başörtülü kadının haklarının gasp edildiğini anlatılmaktadır. Gazete, bu manşetiyle lâik bakış açısında olanların başörtülü bir kadına olumsuz yaklaştığını vurgulamaktadır. Haberin spotunda,

> "*Bugün Dünya Kadınlar Günü!!! Hakları gasp edilen bir kadın anlatıyor. 'Hacettepe Üniversitesi'nde son sınıf öğrencisiydim… Aldığım yüksek notlar habire düşürülüyordu… Hocalarıma sebebini sorduğumda "Başını aç, mayonu giy ve bizimle havuza gel" dediler'*" (bkz. Ek – 3)

ifadeleri kullanılarak, Kadınlar Günü'nde başörtülülerin hak kayıpları yaşadığı belirtilmektedir. Turuncu, kırmızı, sarı renklerin sayfa zemininde kullanıldığı haberde, laik kesimin başörtülülere saygı göstermediği vurgulanmaktadır. Haberde, lâik kesim olarak nitelendirilen öğretim üyelerinin başörtülü öğrencinin başını açması için baskılar yaptığı savunulmaktadır. Haberin, yeşil renkli zemin üstünde verilen alt başlıkta, "*İşte iğrenç teklif: Başını aç, mayo giy*" ifadeleri kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*28 Şubat sürecinin başladığı 1997 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde son sınıf öğrencisiyken, okulunu bitirmeye sadece bir dönem kala başörtüsü gerekçesiyle okuldan atılan Mülkan Aydın'ın maruz kaldığı haksızlıkları anlatırken verdiği şu bilgi, insan olanın kanını donduran cinstendi: "Aldığım yüksek notlar bilinçli şekilde düşürülüyordu. Neden? diye sorduğumda, 'Başını aç' deniliyordu. İşi iyice abartan hocalardan bir kısmı 'Başını aç, mayo giy, bizimle havuza gel' diyordu."*" (bkz. Ek – 3)

cümleleri kullanılmıştır. Başörtülü öğrencinin yaşadığı durum, gazetenin Dünya Kadınlar Günü'nde seslendiği kesime aktarılmıştır. Başörtülü Aydın'ın öğrencilik döneminde başörtüsü kullanması nedeniyle yaşadığı davranışların insan haklarına aykırı olduğu vurgulanmıştır. Haberde, "*Başörtülü diye polis evi basmış*" alt başlığı kullanılmıştır. Haberde, Aydın'ın inancı gereği başörtü kullanmasına karşılık baskıyla ve yıldırma politikasıyla karşılaştığı gazetenin savunduğu ideolojiyle anlatılmaktadır. Haberin iç sayfadaki devamında da, "*Bu da laikçi töre*" (bkz. Ek – 4) manşeti kullanılmıştır. Haberin spotunda, birinci sayfadaki spot tekrarlanmıştır. Haberde, "*"Notlarımız sürekli düşürüldü""* , "*Başörtülü diye polis evi basmış*" , "*"Rejimin paranoyası başörtüsü""* , "*"Bugün kadınlar günü… Hangi kadının""* ara başlıkları

kullanılmıştır. Haberin çerçeve içindeki devamında "*Öğretmenlikten atılan Ayşe Serap Şahiner anlatıyor: "Kıyamet'e kadar başımı açtıramazsınız*" başlığı kullanılmıştır. Ayşe Serap Şahiner'in öğretmenlikten başı örtüsünü açmadığı için atıldığını, bu nedenle haksızlığa maruz kaldığını okuyuculara aktarılmaktadır. Çerçeve içinde verilen devam haberinde, "*Yılın öğretmeni seçilmişti*", "*Karatavuk benzetmesi*", "*Defol git 8 Mart*" ara başlıklarına yer verilmiştir.

Gazetenin ilk sayfadan "*Ayrımcılık ırkçılıktan daha ilkel*" (bkz. Ek – 5) başlığı kullanılarak verilen haberde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin mesajları aktarılmıştır. Haberin üst başlığında "*Erdoğan'dan Kadınlar Günü Mesajı*" ifadelerine yer verilmiştir. Haberin girişinde,

> "*Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle bir mesaj yayınlayan Başbakan Erdoğan, "Açıkça söylüyorum; kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı yapmak, ırkçılıktan daha ilkel bir durumdur" dedi. Erdoğan, "kadına karşı ayrımcılığın, şiddetin, cinsel istismarın ve eğitimin önündeki engellerin sona erdirilmesi için zihinsel bir reforma ihtiyacımız var" dedi.*" (bkz. Ek - 5)

cümleleri kullanılmıştır. Erdoğan'ın, kadınlara karşı ayrımcılığı kabullenmediği, bu düşünceyi geri kalmışlık nedeni olarak gördüğü belirtilmektedir. Haberin iç sayfadaki devamında ilk sayfadaki başlık yenilenmiştir.

Gazetenin ilk sayfasında "*Gündüz: CHP milletten rövanş alma peşinde*" (bkz. Ek - 6) başlığıyla aktarılan haberde, CHP Kadın Kolları tarafından hazırlanan broşüre, hükümetin sözcülerinin duyduğu tepki aktarılmaktadır. Haberin girişinde,

> "*Ak Parti Grup Başkan Vekili İrfan Gündüz, AK Parti'yi "Cumhuriyet ile rövanş hazırlığı içinde" olmakla suçlayanların aslında milletten rövanş alma çabası içinde olduğunu söyledi.*" (bkz. Ek – 6)

cümlesi kullanılmıştır. CHP'nin milletle bir hesaplaşma içinde olduğu belirtilmiştir. Haberin iç sayfa devamında, "*İrfan Gündüz: CHP milletten rövanş alma peşinde*" başlığı kullanılarak, haberin girişinde broşürün davalık olacağı bilgisi verilmiştir. Haber girişinde,

> "*CHP Kadın Kolları tarafından hazırlanan ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın TBMM'de sert tepki gösterdiği broşür, davalık oluyor.*" (bkz. Ek – 6)

cümlesi kullanılmıştır. Haberde "*CHP iftira atıyor*" ara başlığıyla konu ayrıntılandırılmıştır. Ara başlığın altında verilen haber girişinde CHP'nin bastırdığı broşürün "*iftira ve karalamalarla*" olduğu vurgusu yapılarak, gerçeklerin örtüldüğü söylenmiştir.

Gazetenin ilk sayfasında, "*Laikçi kadınlardan provokasyon girişimi*" (bkz. Ek – 7) başlığıyla verilen haberde, lâik nitelendirilmesi yapılan kadınların Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) olay çıkarmak istediği belirtilmiştir. Haberin ilk sayfadaki girişinde,

> "*Aralarında Göztepe'ye cami yapılmasına karşı çıkan Kadıköy Kadın Konseyi ile CHP İstanbul Milletvekili Güldal Okuducu'nun bulunduğu bir grup kadın, şapkalı oldukları gerekçesiyle Meclis Dinleyici Locası'ndan atıldıkları iddiasıyla ortalığı ayağa kaldırmaya kalkıştı.*" (bkz. Ek – 7)

ifadesi kullanılmıştır. Haberin iç sayfadaki devamında ilk sayfadaki başlık yenilenmiştir. Haberde, "*Provokasyon şöyle gelişti*" ve "*CHP'li Güldal Okuducu da olayın içinde*" ara başlıkları kullanılmıştır. Şapkalıların şov yaptığı belirtilen haberin iç sayfadaki girişinde,

> "*Aralarında Göztepe'ye cami yapılmasına karşı çıkan Kadıköy Kadın konseyi üyeleri, CHP İstanbul Milletvekili Güldal Okuducu ve Marmara Vakfı AB ve İnsan Hakları Platformu Başkanı Müjgan Suver ile yazar Meltem Arıkan'ın da bulunduğu bir grup kadın, şapkalı oldukları gerekçesiyle Meclis Genel Kurul Dinleyici Locası'ndan atıldıkları iddiasıyla ortalığı ayağa kaldırmaya kalkıştı. Herhangi bir müdahalenin olmadığı öğrenilen grubun, locadaki başörtülülere ise bir şey denmediğini gündeme getirmesi, provokasyonu ortaya koymaya yetti.*" (bkz. Ek – 7)

cümleleri kullanılmıştır. "*cami yapılmasına karşı çıkan*" ve "*laikçi kadınların provokatif girişim*" tanımlamalarının yapıldığı haberde, "*provokasyon şöyle gelişti*", "*CHP'li Güldal Okuducu da olayın içinde*" ara başlıkları kullanılmıştır.

İlk sayfadan verilen başka bir haberde mavi zemin içinde "*Örtü yasağı Türk kadınına en büyük ihanet*" (bkz. Ek – 8) başlığının altında ünlü kadın sanatçıların portre fotoğrafları ve görüşleri kullanılmıştır. Haberin ilk sayfa bölümünde, İlkbal Gürpınar, Nuray Hafiftaş, İpek Çeken'ın başörtüsü yasağına ilişkin sözleri aktarılmıştır. İlk sayfada,

> "*Ünlü sunucu ve program yapımcısı İlkbal Gürpınar: "Bu yasak sona ermeli.*"", "*THM Sanatçısı Nuray Hafiftaş: "Anadolu çocuklarının önü kesilmemeli.*"", "*Tiyatro Sanatçısı İpek Çeken: "Kafaların dışı değil, içi önemlidir.*"" (bkz. Ek – 8)

cümlelerine yer verilmiştir. Haberin iç sayfadaki bölümünde, "*Örtü yasağı, kadına ihanet*" başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde, başörtüsü yasağı nedeniyle okumaları engellenen, tecride uğrayan, mağdur edilen başörtülülere destek veren toplumun sevgi ve sempatisini kazanmış önde gelen kadınlar Vakit'e konuşarak başörtüsü yasağına artık son verilmesini istediler.*" (bkz. Ek – 8)

ifadesi kullanılmıştır. Haberde, "*İslamiyet'i bir anlasalar hayretten akılları durur*", "*Haydi kızlar okula derken başörtüsü yasağı çelişkidir*", "*Eğitim engellenmemelidir*", ara başlıkları altında kadın sanatçıların görüşlerine yer verilmiştir.

Anadolu'da Vakit Gazetesi'nin 9 Mart 2007 tarihli sayısında, Kadınlar Günü'yle ilgili olmamakla birlikte gazetenin manşetine kadınlarla ilgili bir haber taşınmıştır. Haberin başlığını, "*AB'ın göbeğinde köle pazarı*"(bkz. Ek – 9) ifadesi kullanırken, haberin spotunda,

> "*İngiltere'ye yurtdışından getirilen kadınlar, ülkeye ayak basar basmaz havalimanlarında açık artırmayla köle gibi satılıyor*" (bkz. Ek – 9)

cümlesine yer verilmiştir. Haberin alt başlığında, "*Kadınları aleni satılıyor*", "*kilitli tutuluyorlar*" ifadeleri kullanılmıştır. Haberin iç sayfadaki bölümünde, "*AB'ın göbeğinde köle pazarı*" (bkz. Ek – 10) başlığı yenilenmiştir. Haberin spotunda,

> "*İngiltere'ye yurtdışından getirilen kadınlar, ülkeye ayak basar basmaz havalimanlarında açık arttırmayla köle gibi satılıyor*" (bkz. Ek – 10)

cümlesi kullanılmıştır. Ayrıca, gazetenin ilk sayfada "*İslam kadın onurunu korur*"(bkz. Ek – 11) başlığıyla iç sayfalarda yer almayan kısa bir habere yer verilmiştir. Haberde,

> "*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nasuhi Ünal Karaaslan, "İslâm'ın kadınlara verdiği haklar, onların onurunu korumak içindir. Hz. Peygamberimiz, 'Cennet anaların ayakları altındadır' buyurarak kadınlara saygı gösterilmesini istemiştir" dedi.*" (bkz. Ek – 11)

İfadeleri kullanılmıştır. Haberde kadının, İslâmiyet tarafından korunduğuna dikkat çekilmiştir.

Birgün Gazetesi

Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haberler, Birgün Gazetesi'nde 7 Mart 2007 tarihli sayısında birinci sayfadan verilmiştir. Gazete, kadın haberlerini birinci sayfadan iç sayfalara taşımıştır. Haberlerin yanı sıra ilk sayfada, gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısının kadınlar tarafından hazırlanacağı bildirilmektedir. "*Birgün'ü yarın kadınlar hazırlayacak*" (bkz. Ek – 12) başlığı ile gazetenin kadınların hazırladığı haberlerle çıkartılacağı vurgulanmaktadır. Feminizmi temsil ettiğine inanılan mor renkli zemin üzerinde haberlerin sunulması da dikkat çekmektedir.

Gazetenin ilk sayfasından "*33 kadın tutuklu*" üst başlığıyla verilen "*İran'da 'kadın hareketi' cezaevinde*" (bkz. Ek – 13), başlıklı haberin girişinde, İran'da ilerici kadınların yaşadığı zorluğa dikkat çekilmek istenmiştir. Haberin girişinde,

> "*Kadınlara yönelik ayrımcı yasaların yoğun olarak yürürlükte olduğu İran'da önde gelen 5 feminist kadının pazar günü tutuklanmasını protesto eden feminist aydınlardan 33 kadın tutuklanarak cezaevine konuldu. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden Hadi Gaimi "İran kadın hareketinin tüm liderleri hapiste. Cezaevlerinde şu anda, cinsel suçlar veya evlilik dışı ilişkiye girmek nedeniyle recm cezasına çarpıtılan sekiz kadın bulunuyor" dedi.*" (bkz. Ek – 13)

ifadelerine yer verilmiştir. İran'da kadınların haklarının kısıtlanmasına yönelik işleyen davranışlara ve suçlamalara dikkat çekilmiştir. İç sayfaya aktarılan haberde, "*İran feminizmi hapiste!*" (bkz. Ek – 14) başlığı kullanılmıştır. Haber,

> "*12 Haziran'da eşit hak talebiyle gösteri yaptığı için tutuklanan 5 İranlı feministin geçen Pazar yargılanması sırasında protesto düzenleyen 33 kadın da aynı akıbete uğradı. 8 Mart arifesindeki tutuklamalar büyük tepki doğururken, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre Nobelli Ebadi dışında bütün İranlı feminist liderler şu an cezaevinde*" (bkz. Ek – 14)

spotu ile okuyuculara aktarılmıştır. İran'da kadınlar eşit hak talebiyle meydana çıktığı belirtilen haberin ara başlıklarında, "*Mahkeme salonunu terk ettiler*" ve "*Af Örgütü'den kınama*" ifadeleri kullanılmıştır. İranlı kadınların içinde bulunduğu zorlukları ve cinsiyet ayrımcılığının boyutları aktarılmıştır.

Gazetenin ilk sayfasında, "*Iraklı kadınların idamı ertelendi*" (bkz. Ek – 15) başlıklı haberle, Irak'ta ölüm cezasına çarptırılan kadınların infazının ertelendiğine değinilmektedir. Haberin girişinde,

> "*Irak'ta haklarında ölüm cezası verilen Wassan Talip (31), Zeynep Fadıl(25) ve Lika Ömer Muhammed'in (26) infazı 20 Mart'a ertelendi. Bianet'e konuşan Irak'ta İşgal'e Karşı Kadın Girişimi'nden Ayşe Berktay, infazın durdurulması için 20 Mart'a kadar çalışmaların sürdürüleceğini söyledi.*" (bkz. Ek - 15)

cümleleri kullanılmıştır. Haberin iç sayfadaki devamında "*Iraklı üç kadının infazına erteleme*" başlığına yer verilmiştir. Kadınların idamın kararının iptal edilmesi için çalışmaların aralıksız yapılması gerektiği anlatılmıştır.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan diğer bir haberde, "*Ankara'ya üç sığınma evi*" (bkz. Ek – 16) başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*Ankara Büyükşehir Belediyesi, şiddete maruz kalan ve sığınacak yeri olmayan kadınlar için yapılan üç ayrı kadın sığınma evi dün hizmete girdi*" (bkz. Ek – 16)

denilmektedir. İç sayfaya haber, "*Başkentte 3 sığınma evi daha açılıyor*" başlığıyla verilmiştir. Sığınma evlerinin Kocatepe Kültür Merkezi'nde düzenlenen törenle hizmete girdiği, evlerde 68 kadının çocuklarıyla barınabilecekleri belirtilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasında "*Karadeniz'de sığınma evi yok*" (bkz. Ek – 17) başlığı ile kadınların korunmalarına yönelik girişimlerin azlığına dikkat çekilmektedir. Haberin girişinde,

> "*Trabzon, Rize, Giresun, Artvin, Gümüşhane ve Bayburt'ta kadın sığınma evi ya da konuk evi bulunmuyor. Trabzon'a sığınma evi açılması çalışmaları sürüyor.*" (bkz. Ek – 17)

ifadesine yer verilerek, kadın sığınma evlerinin yokluğundan bahsedilmektedir. Haberin iç sayfa devamında, "*Doğu Karadeniz'de hiç kadın sığınma evi yok*" başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> "*Trabzon Belediye Başkanı Volkan Canalioğlu, kentte kadın sığınma evi için çalışmalara başladıklarını kaydederken, bölgede sığınma evi olduğunu hatırlatan kadın örgütleri söz konusu projenin 17 yıldır lafta kaldığını söylediler*" (bkz. Ek – 17)

cümlesi kullanılmıştır. "*Çok kısa sürede çözeceğiz*" ve "*yıllardır konuşuluyor*" ara başlıklarının kullanıldığı haberde, belediye başkanı ve kadın örgütleri temsilcilerinin görüşleri aktarılmaktadır.

Gazetenin, 8 Mart 2007 tarihli sayısının kadınlar tarafından hazırlandığı vurgulanmaktadır. Kadınlar Günü'ne özel olarak kadın haberlerinin ağırlıklı olduğu gazetenin birinci sayfasında, "*Kadınlar vardır kadınlar her yerde*" (bkz. Ek – 18) manşeti kullanılmıştır. Başlığın altında manşete yönelik haber bulunmazken, kadınları ilgilendiren haberlerin ve haber niteliği taşımayan yorum yazılarının özetlerine yer verilmiştir. Manşetin altında bulunan ilk başlık "*Dayağa karşı 20 yıl*" (bkz. Ek – 18) ifadesi ile yorum yazına aittir. İç sayfada, "*Dayağa karşı yirminci yıl*" (bkz. Ek – 19) başlığıyla verilen yazının girişinde,

> "*İlk kez kendi talepleri için, kadınların sokağa çıkmalarının üzerinden 20 yıl geçti. Türkiye'de hem çok şey değişti, hem de bazı şeyler hiç değişmedi: Aile içi şiddet hâlâ gündemde*" (bkz. Ek - 19)

ifadeleri kullanılmıştır. Gazetenin ilk sayfasında, "*8 Mart Niçin*" (bkz. Ek – 18) başlığı altında, haber niteliği bulunmayan Yaprak Zihinoğlu'nun, Gelecek Dergisi'nde çıkan yazısından alıntıya yer verilmiştir. Yazının girişinde,

> "*Kavram karışıklığı gibi algılanan mesele(miz) var. 'Dünya Kadınlar Günü'mü, 'Emekçi Kadınlar Günü' mü? Tartışma süredursun 8 Mart tüm kadınların dayanışma ve mücadele günüdür*" (bkz. Ek – 18)

denilmiştir. Yazı iç sayfada, "*Neden 'Emekçi Kadınlar Günü' değil?*" (bkz. Ek – 20) başlığı ile kullanılmıştır. Kadınlar tarafından hazırlanan gazetede, yorum yazılarının haber formatında verilmesi dikkat çekmektedir. Gazetenin ilk sayfasında, "*Kadınların mücadelesi yasaları değiştirdi!*"(bkz. Ek – 18) başlığı ile derleme habere yer verilmiştir. İç sayfaya "*Kadınların mücadelesi yasaları değiştirdi!*" (bkz. Ek – 21) başlığı yenilenerek verilen haberin spotunda,

> "*Kadınlar, özellikle Medeni Kanun'da ve Türk Ceza Yasası'nda kadınlarla ilgili maddeler konusunda küçümsenmeyecek kazanımlar elde edilmesini sağladılar… Bu sürecin arkasında ciddi bir kadın emeği ve feminist hareketin birikimi var…*" (bkz. Ek – 21)

ifadeleri kullanılmıştır. Haberde, Türkiye'de, kadınların haklarını elde etmesinde azımsanmayacak rol oynadıkları aktarılmaktadır.

Gazetenin ilk sayfasından verilen "*Kadının siyasette yeri yok*" (bkz. Ek – 18) başlıklı haberde, kadınların siyasal yaşamda yer bulmayışı sayılarla anlatılmıştır. İç sayfada, "*Kadınların siyasette yeri yok…*" (bkz. Ek – 22) başlığı yenilenerek verilen haberin girişinde,

> "*Kadın mücadele tarihi 100 yılını epeyce geride bıraktı. Siyasal alanda önemli başarılara emek koyan mücadele tarihi; bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sancılı gelişti.*" (bkz. Ek – 22)

ifadesi kullanılmıştır. Haberde, siyasi partilerin kadınlara hangi organlarında görev verdikleri aktarılmıştır.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan "*Güldünya, Şemse, Ayşe ve diğerleri*" ile "*Kadınlar var*", "*Toplumsal cinsiyet kavramı aslında…*" (bkz. Ek – 18) başlıkları yorum yazılarından oluştuğu için içerikleri burada aktarılmamaktadır.

Birgün Gazetesi'nin 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfadan fotoğraf altı olarak verilen haber "*Kadınlar 40 parça tek yürek*" (bkz. Ek – 23) başlığı kullanılarak verilmiştir. Haber, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde gerçekleştirilen etkinliklerden oluşturulmuştur. Haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde Türkiye'nin her yanından kadınlar hak ve taleplerini iletirken, açıklamalara, "kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık" damgasını vurdu. Kadınlar Türkiye'de kadın – erkek eşitliğinin fiili olarak sağlanmasına yönelik önlemlerin bir an önce alınmasını istedi. Çalışan kadınlar ise 81 ilden Çalışma Bakanı Başesgioğlu ile Devlet Bakanı Çubukçu'ya kamudaki ayrımcılığın kaldırılması talebiyle birer mektup gönderdi*" (bkz. Ek – 23)

cümlelerine yer verilmiştir. Ülke genelinde yapılan etkinliklerin derlenmesi ile oluşturulan haberde, Kadınlar Günü'nde şiddet ve ayrımcılık konusuna vurgu yapıldığı belirtilmektedir. Haber iç sayfaya, "*8 Mart: Kadınlar her yerde*" (bkz. Ek – 24) başlığıyla taşınmıştır. Haberin spotunda,

> "*Erkek egemen bir kuşatmaya karşı, 8 Mart'ta 'sokaklar bizim' dediler. Sıralanan talepler ekonomik, siyasal, kültürel alana dairdi ancak 'şiddet' ve 'kota' ön sıraları almıştı…*" (bkz. Ek – 24)

ifadeleri kullanılmıştır. Kadınlar Günü'nde, kadınların alanlara çıkarak, isteklerini dile getirmesine değinilmiştir. Haberin girişinde,

> "*Bu yıl 8 Mart çerçevesinde Türkiye'nin çeşitli illerinde bir araya gelen kadınların sayısında bir artış gözlenirken, engellemelere ve kısıtlamalara rağmen 'daha çok kadın' çağrısı karşılık buldu.*" (bkz. Ek – 24)

cümlesine yer verilmiştir. Haberde, "*ÖDP Galatasaray'da*", "*Mektup gönderdiler*", "*Ankara'da tek yürek oldular*", "*Polis barikatıyla karşılaştılar*", "*Kadınlar taleplerini haykırdı*", "*Halkların kız kardeşliği*", "*Kadın dernekleri*", "*Tunceli'de kadınlar izinli*" ara başlıkları farklı kentlerde gerçekleştirilen etkinlikler hakkında bilgi verilmektedir.

Haberde, "*kutlamalardan bazıları*" ara başlığının ardından ülke genelinde açıklama yapan yetkili kişilerin cümlelerine yer verilmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında ilk sayfada kadınlara yönelik bir haber bulunmamaktadır. Kemalist ideolojinin yansıtıldığı gazetenin, 8 Mart 2007 tarihli sayısının birinci sayfada, "*İşte AKP'nin Meclis'i*" (bkz. Ek – 25) manşeti kullanılmıştır. Gazete, TBMM'de kadınlar için gerçekleştirilen özel oturumda, şapkalı kadınların dışarıya çıkartılarak, türbanlıların Meclis Locası'nda oturmasına izin verilmesine gösterilen tepkiyi okuyucularına aktarmıştır. Haberin üst başlığında, "*TBMM'de türbanlı kadınların oturumu izlemesine izin verildi, şapkalı kadınlar dışarı çıkarıldı*" ifadesi kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> "*Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen oturumu izlemek isteyen bir grup kadın, yasal engel olmamasına karşın şapkaları olduğu için locadan çıkartıldı. Grubun "Türbanlı ve pardösülü kadınlara neden izin veriliyor?" itirazlarına güvenlik görevlileri, "Başörtüsü kıyafeti tamamlıyor, şapka ise aksesuvar" yanıtını verdi. Meclis'i terk eden kadınlar, "Atatürk'ün Meclis'inde nasıl böyle bir şey olabiliyor?" diye tepki gösterdiler.*"(bkz. Ek – 25)

cümlelerine yer verilmiştir. Haberde, şapkalı kadınların, dini öğelere sahip çıkan hükümetin kendilerine karşı olumsuz tavır sergilediği anlatılmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, "*Türban içeri, şapka dışarı*" (bkz. Ek – 26) başlığı kullanılarak, kadınların ayrımcılığa maruz kaldığı vurgulanmaktadır. Haberde, "*Hükümet 'kadına' ilgisiz*" ve "*'AKP hiçbir sorunu çözmedi'*", "*'Büyükanne torundan ileri'*" ara başlıkları kullanılmıştır.

Gazetenin ilk sayfasında "*'Türkiye nereye götürülüyor?'*" (bkz. Ek – 27) başlığı altında, Meclis'e şapkayla alınmayan kadınların yaşadığı duruma duyulan tepkilere değinilmiştir. Haberin girişinde,

> "*Meclis'teki skandala tepki gösteren CHP İzmir Milletvekili Canan Arıtman, şapkalı kadınların Cumhuriyet devrimini anımsattığı için Arınç'a rahatsızlık verdiğini söyledi. Arıtman, bu durumun*

> *Türkiye'nin nereye götürülmek istendiğinin göstergesi olduğunu ifade etti.*" (bkz. Ek – 27)

cümlelerine yer verilmiştir. Haberin iç sayfadaki devamında, "*Uygulamayı kınayan CHP'liler Atatürk'ün devrimlerinden intikam alındığını söyledi*" üst başlığını kullanılmıştır. Haber, "*'Tehlikenin farkında olalım'*" başlığı ile verilmiştir. Bu başlığın, gazetenin lâiklik karşıtı olarak sunduğu hükümet tarafından gerçekleştirilecek cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ülkenin geriye götürüleceği yönünde verdiği reklamdan alıntılanması dikkat çekmektedir. Böyle bir göndermeyle, hükümetin lâiklik karşıtı olduğu anımsatılmaktadır. Haberde, "*'Türkiye nereye götürülüyor?'*" ile "*'Köşk'te de yaşanabilir'*" ara başlıkları kullanılmıştır.

Gazetenin ilk sayfadan verdiği diğer bir haberde, "*Artık iş bile aramıyorlar*" üst başlığı kullanılarak, kadınların iş hayatından uzaklaştığı aktarılmıştır. "*Türkiye'deki kadınlar umutsuz*" (bkz. Ek – 28) başlığıyla verilen haber, Olcay Büyüktaş tarafından "*Emek Dünyası*" adıyla hazırlanan bir bölümün içinde okuyuculara aktarılmaktadır. Haberin girişinde,

> "*Türkiye'de giderek artan sayıda kadın, başta cinsel ayrımcılık olmak üzere birçok sorun yüzünden iş aramaktan vazgeçiyor. İş aramayan, resmi istatistiklerin işsiz olarak göstermediği 706 bin kişinin yüzde 41.8'i kadın. Geçen yıl iş aramayıp çalışmaya hazır olan 1 milyon 381 bin kişinin yüzde 58.7'si, yani 810 bini kadın*" (bkz. Ek - 28)

cümleleri kullanılmaktadır. Haberin iç sayfa devamında "*Başta cinsel olmak üzere pek çok sorun, her geçen gün artan oranlarda iş aramaktan uzaklaştırıyor*" üst başlığına yer verilmiştir. "*Kadınların umudu kırık*" (bkz. Ek – 29) başlığının kullanıldığı haberde, kadınların iş aramaktan umudunu kestiği belirtilmektedir. Haberde, "*Emzirme odaları sadece yasada*" ara başlığıyla kadınların çalışma yaşamlarında haklarının ihlal edildiği vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 9 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında yer alan haberde, "*Siyasette ağırlığı neredeyse kalmadı*" üst başlığı kullanılmıştır. Haber, "*Kadının rolü büyüyeceğine küçülüyor*" (bkz. Ek – 30) başlığı ile yer almıştır. Haberin girişinde,

> "*Türkiye'de kadın, seçme seçilme hakkını birçok ülkeden önce elde etti. Ancak Türkiye zaman içinde kendisini izleyen ülkelerin gerisinde kaldı. Şu anda kadın milletvekili sayısı açısından dünya ortalamasının ancak dörtte birini yakalayabilen Türkiye'nin sahip olduğu oran, dünyadaki en düşük yüzdeye sahip Arap ülkelerinin de gerisinde kalarak, ancak yarısı düzeyine ulaşabiliyor. Türkiye TBMM'de "kadının temsili" açısından henüz 1935'i yakalayamadı.*" (bkz. Ek – 30)

cümleleri kullanılmıştır. Türkiye'de kadının Meclis'teki temsilinin Cumhuriyet döneminden sonra hiç yükselmediğine, aksine düşüş yaşandığını dikkat çekilerek, bu durumun kadının rolünü küçülttüğü belirtilmiştir. Haberin iç sayfa devamında, "*Kadınların 72 yıl önce yüzde 4.5 olan TBMM'deki temsil oranı günümüzde yüzde 4.4*" üst başlığı kullanılmıştır. Sayfa manşeti olarak aktarılan haberde "*Arap ülkelerinden gerideyiz*" başlığına yer verilmiştir. Haberin spotunda,

> "*Türkiye, kadın milletvekili açısından 189 ülke arasında 160. sırada yer alıyor. Dünya ortalamasının ancak dörtte birini yakalayabilen Türkiye'nin sahip olduğu bu oran, dünyadaki en düşük yüzdeye sahip Arap ülkelerinin de gerisinde kalarak ancak yarısı düzeyine ulaşabiliyor*" (bkz. Ek – 30)

cümlelerine yer verilmiştir. Kadınların, Türkiye'de dünya ortalamasına bakıldığında Meclis'teki temsil oranlarının düşük kaldığına dikkat çekilmiştir. Haberde, "*TBMM başkanı kadın yok*" , "b*ir kadın bakan*", "ağırlık eğitimde" ara başlıkları kullanılmıştır.

Gazetenin ilk sayfasından "*Kadın ve siyaset*" üst başlığı ve "*Ayrımcılık hız kazandı*" (bkz. Ek – 31) başlığıyla verilen haberin girişinde,

> "*AKP'nin "Hurafelerle kadını hedef alan" bir anlayış içinde olduğunu savunan CHP'li Güldal Okuducu, Erdoğan'ın "4 kadınla evlenilebilir" sözünü anımsatarak AKP'nin kadının siyasete katılımının önünde engel olduğunu belirtti*" (bkz. Ek – 31)

cümleleri kullanılmıştır. Haberin iç sayfadaki devamında, "*Siyasette ayrımcılık*" üst başlığı ve "*Kadına AKP engeli*" başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> *"CHP Kadın Kolları Genel Başkanı Okuducu, AKP'nin "dinsel hurafeler ve safsatalarla kadını hedef alan" bir anlayış*

> *içerisinde kadının siyasete katılımının önünde bir engel olduğunu söyledi.*" (bkz. Ek – 31)

ifadelerine yer verilerek, AKP'nin kadını siyasetten uzak tutmak için dinsel yönünden yanlış bilgelere yöneldiği belirtilmektedir. Haberin girişinde,

> "*Yaklaşan seçimlerle birlikte siyasi partiler, rotalarını seçmen tabanının yarısını oluşturan kadınlara çevirirken, siyasette cinsiyet ayrımcılığı ve kota tartışmaları hız kazandı.*" (bkz. Ek – 31)

cümlesi kullanılmıştır. Siyasi partilerin yaklaşan seçimle birlikte toplumun yarısını oluşturan kadınlara yöneldiği vurgulanan haberde, "*Meclis için çalışma*" ara başlığına yer verilmiştir.

Gazetenin ilk sayfasından kullanılan "*Kadının rengi barıştır*" (bkz. Ek – 32) başlık haberde, ülke genelinde Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin yapılan kutlamalardan bahsedilmiştir. Haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü yurt genelinde coşkuyla kutlandı. Ülkenin birçok yöresinde kadınlar dün "Töre cinayetine son", "Yaşasın onurlu mücadelemiz" dedi. Sivil kuruluşlar, AKP iktidarının, Türk kadınının Cumhuriyet dönemindeki kazanımlarını elinden almaya çalıştığını belirttiler. Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Tunceli'de Öcalan lehine gösteriler yapılması Kadınlar Günü'nü gölgeledi.*" (bkz. Ek – 32)

denilmektedir. Haber, iç sayfa devamında, "*Dünya Emekçi Kadınlar Günü bu yıl da tüm yurtta coşkuyla kutlandı*" üst başlığı ile aktarılmıştır. Haberin başlığında "*Kadının rengi barıştır*" (bkz. Ek – 33) ifadesi tekrarlanmıştır.

Evrensel Gazetesi

Evrensel Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısının birinci sayfasında "*Kadın ve hakları*" üst başlığı kullanılmıştır. "*Kadın oyunu 'Şujin' kadınlar için sahnelendi*" (bkz. Ek – 34) başlığı ile verilen haberin girişinde,

> "*Diyarbakır Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu yeni oyunlarını kadınlar için sahneledi. 8 Mart etkinlikleri kapsamında Büyükşehir Tiyatro Salonu'nda kadınların ücretsiz olarak izlediği ve Kürtçe sahnelenen oyun, büyük beğeni topladı. Oyun, kadınların yaşadıkları*

trajediye çuvaldızı batırırken güldürüyor da. Oyunu izleyen birçok kadın, ilk kez tiyatroya gittiğini belirtiyor." (bkz. Ek – 34)

cümleleri kullanılmıştır. Haberde, kadınların ilk kez tiyatroya gittiği, Diyarbakır'da sahnelenen oyunun Kürtçe oynandığı ve kadınların yaşadıkları sorunların güldürüyle birlikte aktarıldığı anlatılmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, "*Kadın oyunu 'Şujin' kadınlar için sahnelendi*" (bkz. Ek – 35) başlığı yenilenmiştir. Haber spotunda,

"*Diyarbakır Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu'nun sahneye koyduğu oyunda namus cinayetleri ve töre işleniyor*" (bkz. Ek – 35)

cümlesi kullanılmıştır. Haberde, "*Yine töre*", "*Güldünya*" ve "*Tiyatro ile ilk buluşma*" ara başlıklarına yer verilmiştir.

Gazetede ilk sayfada, "*KESK'li kadınlardan bakanlara mektup*" (bkz. Ek – 36) başlığı kullanılan habere ilişkin ayrıntıya yer verilmeyerek, okuyucu iç sayfaya yönlendirilmiştir. Haberin iç sayfa devamında başlık yenilenmiştir. Haberin girişinde,

"*KESK'li kadınlar, kadından sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu'na mektup göndererek, ücretli doğum izni, kreş, çocuk ve aile yardımı, kadınlara yönelik ayrımcılığın kaldırılması ve kadınları korumaya alan uluslar arası sözleşmelerin uygulanması gibi taleplerini ettiler.*" (bkz. Ek – 36)

ifadelerine yer verilmiştir. Kadınların çalışma yaşamında haklarının genişletilmesi ve korunmasında uluslararası kuralların uygulanması istenmiştir.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfada, "*Evin içindeki şiddet sokağa döküldü*"(bkz. Ek – 37) başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde,

"*Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü ve ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yakın Ertürk, Türkiye'de "aile içi" bir konu olarak görülen şiddetin sokağa taştığını kaydederek, "Sokakta dayak atan, linç girişiminde bulunan bunu evde öğreniyor" dedi. Kadına yönelik şiddetin ataerkil sistemin bir sonucu olduğunu belirten Ertürk, kadını "malı" olarak gören erkeğin şiddet uygulama hakkını kendinde gördüğünü söyledi.*" (bkz. Ek – 38)

cümleleriyle, şiddetin evinde öğrenilen bir davranış olduğu vurgulanmıştır. Kadına yönelik şiddetin ataerkil sistemin bir yansıması olduğu kaydedilen haberde, kadının birey olarak değil eşya olarak görülmesi nedeniyle şiddetin doğal karşılandığı aktarılmıştır. Haberin iç sayfa devamında başlık yenilenmiştir. Spotta, "*BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü Prof. Dr. Yakın Ertürk ile dünyada ve Türkiye'de kadına yönelik şiddeti ve nedenlerini konuştuk*" ifadesine yer verilmiştir. Haber, "*8 Mart 150 yaşında*" başlıklı yazısı dizinin bölümü olarak sayfada okuyuculara sunulmuştur.

İlk sayfada, "*Türkiye'de kadın olmak zor*" (bkz. Ek – 39) başlığıyla aktarılan haberin girişinde,

> "*Yapılan araştırmalara göre Türkiye'de kadınlar birçok sorunla yüz yüze. Kadınların yüzde 39.6'sı işsiz; yüzde 42.4'ü ise kendini mutsuz hissettiğini söylüyor. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ise karar mekanizmalarında yeterince yer almayan kadınlar, özellikle kırsalda ucuz iş gücü olarak görülüyor.*" (bkz. Ek – 39)

cümleleri kullanılmıştır. Haberin iç sayfa devamı birinci sayfadaki başlık yenilenmiştir (bkz. Ek – 40). Haberde, "*Yapılan araştırmalar ve anketler Türkiyeli kadınların birçok sorunla karşı karşıya olduklarını ortaya çıkarıyor*" cümlesi spot olarak yer almaktadır. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ile Türkiye İstatistik Kurumu verilerinin değerlendirilmesi sonucu kadınların sayısal olarak toplumda yer aldığı durumlar gösterilmektedir. Haberde, "*Kadınlar mutsuz*" ve "*Sağlık durumları kötü*" ara başlığı ile okuyuculara kadınların sorunları hakkında bilgi verilmektedir.

Gazetede ilk sayfadan verilen diğer bir haberde, "*KESK'liler Şanlıurfa'da*" (bkz. Ek – 41) başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*Şanlıurfa'da KESK'li kadınlar, Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu'na ILO'nun 183 sayılı 'annelerin korunmasına' ilişkin sözleşmenin ve 191 sayılı önerisinin onaylanması için mektup gönderdi. Ceylanpınar'da ölen TİGEM işçisi kadınları anmak amacıyla bu yıl bölgeye giden KESK'liler adına yapılan açıklamada, 81 ilden birer mektup gönderme kampanyası başlatıldığı hatırlatıldı. 8*

Mart etkinlikleri kapsamında birçok ilde etkinlikler düzenlendi." (bkz. Ek – 41)

ifadelerine yer verilmiştir. Kadınların, çalışma yaşamında korunması ve kollanması istenirken, ölen işçi kadınların unutulmadığı belirtilmektedir. Haberin iç sayfada yer alan bölümünde, "*Emekçi kadınlar birçok yerde 8 Mart'a hazırlanıyor*" başlığı kullanılarak, kadınların 8 Mart günü hangi bölgede ne tür etkinlikler yapacağına ilişkin bilgilendirme haberi yapılmıştır. Haberde, "*Kızıltepeli kadınlardan çağrı*", "*Doğubayazıt'ta beyaz tülbent dağıttılar*", "*TEKEL işçileri ziyaret edildi*" ara başlıklarına yer verilmiştir.

Gazetenin ilk sayfasında diğer haberde, "*Irak'ta kadının adı kalmadı*" (bkz. Ek – 42) başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*Neredeyse 50 yıldır Ortadoğu'nun kadın hakları konusunda imrenilen ülkelerinden birinde, onları din temelli ayrımcılık ve şiddetten koruyan yasal hakların güvencesinde yaşayan Iraklı kadınlar, ABD'nin işgaliyle başlayan kabusta sadece çocuklarını, bedenlerini ve yaşam haklarını değil, eşitlik ve özgürlük umutlarını da kaybettiler.*" (bkz. Ek – 42)

cümleleriyle Iraklı kadınların, ülkenin ABD tarafından özgürlük ve demokrasi getirileceği bahanesiyle işgal edilmesinin ardından kaybettiği değerler gözler önüne serilmektedir. Kadınların bedenlerini, çocuklarını, yaşamlarını korumak bir yana özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı haberde verilmektedir. Haberin iç sayfadaki devamında, ilk sayfadaki başlık yenilenmiştir (bkz. Ek – 43). Haberin spotunda,

> "*İşgale kadar Iraklı kadınlara, Ortadoğu'da gıptayla bakılıyordu. Şimdiyse hem işgalcilerin, hem dini baskıların, hem de geleneksel törelerin baskısı altındalar*" (bkz. Ek – 43)

ifadelerine yer verilmiştir. Haberin diğer spotunda,

> "*Dünyanın her yerinde, kadınların eşit ve özgür bir hayat için seslerini yükselttikleri ve umutlu beklentilerini dile getirdikleri 8 Mart'ta Iraklı kadınların artık kutlayacak hiçbir şeyi kalmadı. Onlar, sessiz ve korku dolu bir bekleyiş içinde, yarın başlarına geleceklerden endişe ediyorlar.*" (bkz. Ek – 43)

denilmektedir. Haberde, "*Amerikan işgali hakları geri aldı*", "*Tecavüze uğradı, 'yalancı' dediler*", "*Dini baskılar giderek artıyor*" ve "*Milyonlarcası dul kaldı*" ara başlıkları kullanılmıştır. Iraklı kadınların işgal sonrası haklarını kaybettiği, din temelli yasaların toplumsal yaşama hâkim olmasıyla özgürlüklerinin kısıtlandığı haberde vurgulanmaktadır.

Gazetede "*BM'nin 8 Mart çağrısı*" (bkz. Ek – 44) başlığı ilk sayfadan verilirken, haberin ayrıntısı kullanılmamıştır. İç sayfada başlığın tekrarlanması ile verilen haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününün bu yılki temasını "Kadına Yönelik Şiddetin Cezasız Kalmasına Son" olarak belirleyen Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) İcra Direktörü Thoraya Ahmed Obaid, herkesi kadına karşı şiddet konusunda tavır alıp harekete geçmeye davet etti.*" (bkz. Ek – 44)

denilmektedir. Haberde, kadınlar ve kız çocuklarına yönelik şiddetin yayıldığı vurgulanarak, bunlara karşı kalıcı önlemler alınması gerektiği belirtilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasından verilen diğer bir haberin üst başlığında "*Yazar İnci Aral*", başlığında "*Ezilen kadın ayrı bir dil oluşturuyor*" (bkz. Ek – 45) ifadeleri kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*İnci Aral, 1985'lerden itibaren "Yeni Yalan Zamanlar", "Mor" ve "Safran Sarı" üçlemesiyle toplum ve kadınlardaki dönüşümü okuyucusuna aktardı. İnci Aral ile 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, yeni yayınlanan romanı "Safran Sarı" ve kadınların yaşadıkları sorunlar ile edebiyatın bu konudaki yeri hakkında konuştuk.*" (bkz. Ek – 45)

cümlelerine yer verilerek, İnci Aral'la yapılan röportaj okuyuculara sunulmuştur. Haberin iç sayfa devamında, "*Ezilen kadın ayrı bir dil oluşturuyor*" (bkz. Ek – 46) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda, "*Safran Sarı adlı yeni kitabı okurla buluşan İnci Aral ile kadınları yazmak üzerine konuştuk*" ifadesi alınmıştır. Haber, soru yanıt şeklinde sürdürülmüştür.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında "*Emekçi Kadınlar Günü'nde 31 kadın tutuklandı*" (bkz. Ek – 47) başlıklı haber manşetten verilmiştir. Haberin spotunda,

> "*Önüne gelen kadın hakları konusunda hamasi nutuklar atıyor, ama gerçekler kadınlara sistemin bir gün bile tahammül edemediğini gösteriyor*" (bkz. Ek – 47)

ifadesi kullanılarak, kadınların özgürlüğüne yönelik girişimlerin sözde kaldığı vurgulanmaktadır. Haberin girişinde,

> "*Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Cizre'de "yasadışı gösteri yaptıkları" gerekçesiyle gözaltına alınan 31 kadın tutuklandı. 77 yaşındaki yaşlı bir kadın ve 18 gün önce doğum yapmış genç bir kadının da tutuklananlar arasında olduğu öğrenildi. Diyarbakır'da saklandığı sandıkta 'namus' gerekçesiyle kurşunlanarak öldürülen Gülistan Gümüş'ün sanıklarından 4'ü de 8 Mart'ta tahliye edildi. Duruşmayı izleyen Diyarbakır Kadın Platformu, karara tepki gösterdi. Kadın Platformu adına konuşan Ayla Akat, kararın gözden geçirilmesini istedi.*" (bkz. Ek – 47)

cümlelerine yer verilmiştir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde yaşanan olaylar gazete okuyucularına aktarılmaktadır. Kadınlara anlayış gösterilmediği belirtilen haberde, izinsiz gösteri gerekçesiyle gözaltına alınmaların yaşandığı okuyuculara aktarılmaktadır. Haberin iç sayfa devamı, "*8 Mart'ta cezaevine!*" (bkz. Ek – 48) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> "*Cizre'de 31 kadın tutuklandı. Töre cinayeti sanıkları serbest bırakıldı. Alanlarda da kadınlar engellendi, gözaltına alındı*" (bkz. Ek – 48)

denilmektedir. 8 Mart günü, tepkilerini ve isteklerini dile getirmek için alanlara çıkan kadınların tutuklandığını, engellendiği ve gözaltına alındığı bildirilmektedir. Haberin girişinde,

> "*Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde, Cizre'de 31 kadın tutuklandı. Diyarbakır'da saklandığı sandıkta 'namus' gerekçesiyle kurşunlanarak öldürülen Gülistan Gümüş'ün sanıklarından 4'ünün tahliyesi de 8 Mart'a denk geldi.*" (bkz. Ek – 48)

cümlelerine yer verilerek, kadınların yaşadıkları sorunlara dikkat çekilmektedir. Haberde, "*31 kadın tutuklandı*" ara başlığı altında, Şırnak'ın Cizre ilçesinde Abdullah Öcalan'ın zehirlendiği iddiaları için gösteri yapan kadınlardan adliyeye sevk edilen

92'sinden 31'nin 8 Mart'ta tutuklandığı aktarılmıştır. "*Töre cinayetine tahliye*" ara başlığıyla Diyarbakır'da sandık içinde öldürülen Gülistan Gümüş'ün sanıklarından 4'ünün serbest bırakıldığı anlatılmaktadır. "*Kadınlar örgütlerinden itiraz*" ara başlığıyla sanıkların serbest bırakılmasına yapılan itirazdan bahsedilmiştir.

İlk sayfadan "*Kadınları TİGEM'e sokmadılar*" (bkz. Ek – 49) başlığıyla verilen haberin girişinde,

> "*8 Mart'ı, Ceylanpınar'da kamyonla taşınırken aracın dereye yuvarlanmasıyla hayatını kaybeden çoğu çocuk yaştaki 10 TİGEM işçisi kadına adayan KESK'li kadınlar engellendi. İşçi aileleriyle olayın gerçekleştiği Çırpı Deresi'ne karanfil bırakmak isteyen KESK'li kadınların "önceden izin almadıkları" gerekçesiyle dereye gitmeleri engellendi.*"(bkz. Ek – 49)

cümleleri kullanılmıştır. Kadınların, ölen işçi kadınlar için yapmak istediği anma etkinliğine engel çıkartılmak istendiği vurgulanmaktadır. Haberin iç sayfadaki devamı, "*Emine'ye, Zehra'ya, Anut'a…*" (bkz. Ek – 49) başlığıyla verilmektedir. Haberin girişinde,

> "*Geçtiğimiz yıl Bursa'da üzerlerine kilitlenen fabrikada yanarak ölen kadınlara adanmıştı. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü. Bu yıl ise ülkenin diğer ucunda, Şanlıurfa Ceylanpınar'da, kamyonla dereye yuvarlanarak boğulan TİGEM işçisi 10 genç hatta çocuk yaştaki "kadın"a adanmak istendi… Ancak Ankara'dan gelen KESK'li kadınların Urfalı kadınlarla dayanışmasına bile izin verilmedi. KESK'lilerin, işçilerin yaşamını yitirdiği Çırpı Deresi'ne gitmesi polis tarafından engellendi.*" (bkz. Ek – 49)

cümleleri kullanılarak, ölen işçi kadınların 8 Mart'ta anılmasının engellenmesi anlatılmaktadır. Haberde, kutu içinde "*'Yaşananlar örtbas ediliyor'*" ara başlığıyla tarım işçisi kadınların emeklerinin daha çok sömürüldüğü aktarılmaktadır.

Gazetenin ilk sayfasında, "*8 Mart eylemlerle kutlandı*" (bkz. Ek – 50) başlığıyla verilen haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü birçok ilde yapılan eylem ve etkinliklerle kutlandı. Yapılan açıklamalarda kadınların sorunlarının her geçen gün daha da ağırlaştığı vurgulandı. Sinop'ta*

> *kadınlar, belediye başkanına 'Şiirli' protestoda bulundular. Adana'da yapılan mitinge katılan kadınlar ise barış ve kardeşlik taleplerini dile getirdi. Bölgenin birçok ilinde de 8 Mart kutlandı. Tunceli'de 500'ü aşkın kadın yürüyüş yaptı. Elazığ Kadın Platformu, Postane Meydanı'nda basın açıklaması düzenledi. Mardin'in Kızıltepe ilçesinde ve Hakkari'de binlerce kadın miting yaptı. Fırat Nehri'ne gül atmak için Antep'ten Bilecik'e gitmek isteyen 50 kadını taşıyan aracın şoförleri, kadınları yol ortasında indirdi. Kadınlar, yaklaşık 2 kilometre yolu sloganlarla yürüdü.*"(bkz. Ek – 50)

cümleleri kullanılmıştır. Ülkenin birçok kentinde yapılan gösteriler haberleştirilerek, eylemlerde en ilgi çekenler haberin başına çekilmektedir. Haber girişinde aktarılan bilgiler iç sayfalarda, farklı başlıklar altında okuyucuya sunulmuştur. İç sayfada yer alan, "*'Birlik, mücadele ve dayanışma' mesajı*" (bkz. Ek – 51) başlığının kullanıldığı haberin spotunda,

> "*Ankara'da kadınlar "gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan bir yaşam" istediler*" (bkz. Ek – 51)

denilmektedir. "*'Tencere tava kimin umurunda'*" (bkz. Ek – 52) başlığıyla verilen diğer bir haberde, İstanbul'daki gösteri anlatılmaktadır. Haberde, "*Gebze'de gözaltı*" ara başlığıyla Gebze'de Öcalan lehine pankart taşıyan 2 kadının gözaltına alınması konu edilmiştir. "*8 Mart'ı kutladılar*" (bkz. Ek – 53) başlığıyla, Adana'da kadınların gerçekleştirdiği miting haber konusuna dönüştürülmüştür. "*Mersin'de iki eylem*" ara başlığıyla Öcalan'ın için taşınan dövizler nedeniyle polislerle kadınlar arasında gerginlik yaşandığı aktarılmaktadır. Gazetenin verdiği haberlerde kadınların tutuklanması ve gözaltına alınması konularının aktarılmasında kadınların kendi hakları için yaptığı mücadelenin değil, Öcalan lehine açıklamalarda bulunması dikkat çekmektedir.

"*Başkana şiirli protesto*" (bkz. Ek – 54) başlığıyla aktarılan haberde, Sinop Belediyesi'nde görev yerleri değiştirilen kadın personelin 8 Mart'ta belediye başkanını protesto etmesi konu alınmıştır. "*'Kadınlar her şeyin yarısından fazladır'*" (bkz. Ek – 55) başlığıyla verilen haberde, 8 Mart'ın İzmir'de gerçekleştirilen birçok eylem ve etkinlikle kutlandığı anlatılmaktadır. Haberde, "*Kadınlara örgütlenme çağrısı*" ara

başlığıyla kadınların sömürüye ve savaşa karşı birlikte hareket etmesi gerektiği kaydedilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasından "*Akyıl işçileri de kutladı*" (bkz. Ek – 56) başlığıyla verilen haberin girişinde,

> "*113 gündür grevde olan Diyarbakır Aykıl Fabrikası kadın işçileri, emek mücadelesi veren bütün kadınların 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutladı. Kadın işçiler, özgürlük ve barışın hüküm sürdüğü, sömürünün olmadığı bir düzene olan özlemlerini dile getirdiler. "Bursa'da yandık, Ceylanpınar'da boğulduk, Aykıl'da mücadeledeyiz" dövizi taşımaları dikkat çeken işçilerin eylemine TEKSİF, EMEP ve Tes-İş de destek verdi.*"(bkz. Ek – 56)

cümlelerini kullanılmıştır. Haberde kadınların emekleri için mücadele ettiği, bu süreçte barış, özgürlük ve sömürü istenmediği vurgulanmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, ilk sayfa başlığı yenilenerek, kadınların mücadelesini sürdürdüğü kaydedilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan bir diğer haberin "*Filmmor yarın başlıyor*" (bkz. Ek – 57) başlığını taşımaktadır. Haberin girişinde,

> "*Filmmor Kadın Kooperatifi tarafından düzenlenen "5. Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Film Festivali", 10 – 18 Mart tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilecek. Festivalin bu yılki ana temasını "namus" olarak belirlediklerini söyleyen Festival Koordinatörü Melek Özman, "Namustan sadece yaygın kanıyla namus cinayetlerini değil, kadınların bedenleri üzerindeki haklarının yok sayılmasını kastediyoruz" diyor*" (bkz. Ek – 57)

ifadeleri kullanılarak, festival hakkında bilgi aktarılmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, "*Namus belası beyazperdede*" (bkz. Ek – 57) başlığı yer almıştır. Haberin spotunda,

> "*5. Uluslar arası Gezici Filmmor Kadın Film Festivali yarın başlıyor. Festivalin bu yılki teması "namus""* (bkz. Ek – 57)

cümlesine yer verilmektedir. Haberde, festivalin ayrıntıları hakkında bilgi aktarılmaktadır.

Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi'nin 7 ve 8 Mart 2007 tarihli çıkan sayılarının ilk sayfalarında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin haberler yer almamaktadır. 9 Mart 2007 tarihli sayısında, ilk sayfada Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın "*Töreyle anılmak büyük bir yara*" (bkz. Ek – 58) sözlerini başlığa taşınmıştır. Haberin spotunda,

> "*Başbakan Erdoğan, Nevşehir'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen panelde kadınlara seslendi.*" (bkz. Ek – 58)

ifadesi kullanılmıştır. Başbakan Erdoğan'ın kadınlara seslenişini haberleştiren gazete, haberin girişinde, Erdoğan'ın sözlerinden alıntı yaparak, şu ifadelere yer vermiştir:

> "*"Kız çocuklarına ve kadına karşı ayrımcılığı, ırkçılıkla eşdeğer görüyoruz ve reddediyoruz. Kadın meselelerinin, şiddetle, yanlış törelerle birlikte hatırlanması ülkemiz adına büyük bir yaradır. Şiddetin her türlüsü cehaletle eş anlamlıdır. Kadınların etkin ve aktif hale gelmesini sonuna kadar destekliyorum."*" (bkz. Ek – 58)

Erdoğan, kadınlara yapılan ayrımcılığın ırkçılıkla bir tuttuğunu belirterek, kadınların toplumdan soyutlandırılmasını doğru bulmadığını aktarmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, "*Kadına ayrımcılık ırkçılıkla eşdeğer*" (bkz. Ek – 59) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> "*Başbakan Erdoğan, kadına karşı ayrımcılığın ırkçılıkla eşdeğer olduğunu söyledi. Erdoğan, "Cinsiyet ayrımcılığının her türlüsünü cahiliye töresi olarak görüyoruz. Kadınlarımızın metalaştırılmasına ve istismar edilmesine sonuna kadar karşı çıkıyorum" dedi.*" (bkz. Ek – 59)

cümlelerine yer verilmiştir. Erdoğan'ın kadınlara karşı ayrımcılığı, Araplarda Müslümanlıktan önceki çağlarda kadınlara karşı gösterilen davranışlara benzettiği aktarılmaktadır. Haberde, "*Ayrımcılığı reddediyoruz*", "*Töreyle anılmak yara*", "*Metalaştırma karşıyım*" ara başlıkları kullanılmıştır.

Milliyet Gazetesi

Gazetenin 7 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında kadınlara yönelik bir haber bulunmamaktadır. Gazetenin, 8 Mart 2007 tarihli sayısında "*Kadının Tadı Yok*"

(bkz. Ek – 60) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda, "*Dünya Kadınlar Günü'nde Türkiye Tablosu*" ifadesi yer almıştır. Haberin spotunda,

> "*Dünya Ekonomik Forumu'nun kadın – erkek eşitliği raporunda, Türkiye 115 ülke arasında 105'inci sırada yer alıyor. Listede Kenya ve Etiyopya bile Türkiye'nin üzerinde bulunuyor*"(bkz. Ek – 60)

denilmektedir. Haberin alt başlığında "*En kötü performanslı AB ülkesinde 20 sıra geride*" ifadesi kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda Türkiye için, "En kötü performans sergileyen AB üyesinden bile 20 sıra geride" ifadesi kullanıldı. Rapora göre Türkiye'nin, kadınların ekonomiye ve siyasete katılımı açısından çok yol alması gerekiyor. "Sağlık" ve "eğitim" konularında görece bir başarı söz konusu. Üst düzey yöneticiler ve bürokratlar dünyasında ise kadınlar neredeyse hiç yer almıyor. Siyasete katılım da yok denecek kadar az düzeyde.*" (bkz. Ek - 60)

cümlelerine yer verilmiştir. Türkiye'deki kadınların diğer ülkelerle karşılaştırıldıklarında sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda görünürlüğünde azlık yaşandığı belirtilmektedir. Haberin iç sayfa devamında, "*Kadın – erkek eşitliği lafta kaldı*" (bkz. Ek – 61) başlığı kullanılmıştır. Haberde, "*Sağlıkta başarılı*" ara başlığıyla, raporda sağlıklı yaşama konusunda kadınlarla erkeklerin eşit haklara sahip olduğu anlatılmaktadır. "*Siyasete katılımı 'yok gibi'*" ara başlığıyla da kadınların ülkede siyasete katılımlarının en alt seviyelerde yer aldığı belirtilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan "*100 kadından 15'i karanlıkta*" (bkz. Ek – 62) başlığıyla verilen haberde, A&G Araştırma Şirketi'nin gazete için 32 kentte bin 200 kadınla yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan anketin sonuçları aktarılmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, "*Kadın, Köşk'te 'kadın' istiyor!*" (bkz. Ek – 63) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> "*A&F Araştırma Şirketi tarafından yapılan araştırmaya göre, kadınların çoğu 'kadın cumhurbaşkanı' istiyor. Her 100 kadından 15'i okuma yazma bilmiyor*" (bkz. Ek – 63)

ifadesi yer almaktadır. Haberde, kadınlara sorulan sorular ve yanıtları küçük çerçeveler içinde grafiklerle okuyuculara aktarılmaktadır. Haberde çerçeve içinde "*Araştırmanın yorumu*" üst başlığı ve "*Sorunun kaynağı eğitimsizlik*" başlığı kullanılarak çalışmanın değerlendirilmesi yapılmaktadır. "*Araştırmanın künyesi*" çalışmaya kimlerin katıldığı hakkında bilgi verilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasında "*Siyasette alınacak daha çok yol var*" (bkz. Ek – 64) başlığıyla verilen haberin girişinde,

> "*Kadınların parlamentoda temsilinde, AB içinde İsveç açık arayla önde. En yüksek kadın bakan sayısı İspanya'da. Türkiye ise tek kadın bakanla AB ülkelerinin çok gerisinde.*" (bkz. Ek – 64)

ifadelerine yer verilmiştir. Haberin iç sayfada yer alan bölümünde, "*Siyasette arpa boyu yol gittik!*" (bkz. Ek – 65) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> "*Kadınların parlamentoda temsilinde İsveç, AB'de açık ara önde. En yüksek kadın bakan oranı İspanya'da. Tek kadın bakanlı Türkiye'nin daha bir fırın ekmek yemesi gerekiyor*" (bkz. Ek – 65)

denilerek, Türkiye'nin kadınların parlamentoda temsil oranlarının azlığına vurgu yapılmaktadır. Haberde "*İsveç'i Finlandiya izliyor*" ara başlığı kullanılarak, kadınların temsil oranında ilk sırayı İsveç'in aldığı belirtilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan "*Meclis'te şapkaya polis engeli*" (bkz. Ek – 66) başlığıyla verilen haberin girişinde,

> "*Dünya Kadınlar Günü oturumunu izlemek için Meclis Genel Kurulu locasına gelen kadınlar, polis görevlilerince şapkayla içeri sokulmadı. Polisin "Şapkanızı çıkarın" dediği kadınlar, içeride türbanla oturanların olduğunu söyleyince şu yanıtı aldılar: "O, kıyafetin bir parçası." Meclis Genel Sekreteri Rauf Bozkurt, "Bir yanlış anlama olmuş. Şapkayla dinleyici locasına girmelerinde yasal engel yok" dedi.*" (bkz. Ek – 66)

cümleleri kullanılmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, "*Meclis'te şapka kargaşası*" (bkz. Ek – 67) başlığına yer verilmiştir. Haberin spotunda,

> "*TBMM'ye gelen kadın örgütlerinin temsilcileri, polisler tarafından şapkayla içeri giremeyecekleri konusunda uyarılınca,*

> *locada türbanlı kadınların olduğunu söyleyip olayı protesto ettiler. TBMM Genel Sekreteri ise "Yanlış anlaşılma olmuş" açıklaması yaptı*" (bkz. Ek – 67)

ifadeleri kullanılarak, haberin ayrıntısı hakkında bilgi verilmektedir. Haberde, "*Keşke gelmeseydim*" ara başlığı altında şapkayla içeri alınmayan emekli büyükelçi eşi Suna German'ın sözleri aktarılmıştır. Meclis Locası'nda türbanın serbest, şapkanın yasak olmasının Atatürk devrimlerine aykırı olduğu belirtilmektedir. Haberde, "*Kraliçe oturmuştu*" ara başlığıyla genel kurulu Hollanda Kraliçesi Beatrix'in şapkayla izlemesine değinilmiştir.

Milli Gazete

Milli Gazete'nin 7 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında kadın haberlerine rastlanmamaktadır. Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısı, "*Kadın olmak zor*" (bkz. Ek – 68) manşetiyle çıkmıştır. Haberin spotunda,

> "*Ailenin tüm yükünü sırtlayan kadınlar, manevi ve ahlâkî tahribata, geçim sıkıntısına, şiddete, eğitim yasaklarına ve gayri insani muamelelere karşı mücadele ediyor. Anketler, Dünya Kadınlar Günü'nde kadınlarımızın, geleceğe dair hiçbir umut beslemediğini ortaya koydu.*" (bkz. Ek – 68)

ifadeleri kullanılmaktadır. Haberin girişinde,

> "*Dünyada kadınlar, işgal ve katliamların getirdiği evlat ve eş acısı, işkence ve tecavüzlere maruz kalırken, Türkiye'de de geçim sıkıntısı, kamusal alan zulmü, eğitim yasağı ve şiddetle mücadele ediyor. Kamuoyu Araştırmaları Merkezi'nin yaptığı araştırmada, kadınların yüzde 42.4'ü "mutsuz" olduklarını söyledi. Kadınlarımızın en büyük sorunu ise yüzde 64.2 ile "Geçim sıkıntısı!""* (bkz. Ek – 68)

cümlelerine yer verilerek, kadınların dünya genelinde ve Türkiye'de karşılaştıkları sorunlar aktarılmaktadır. Haberde, Türkiye'de kadınların yaşadığı sorunlardan bahsedilirken, "*kamusal alan zulmü*" vurgusu yapılması gazetenin okuyucularına aktardığı bilgi bakımından dikkat çekmektedir. Haberin iç sayfa devamında, "*Yapılan araştırmaya göre Türk kadını mutsuz*" (bkz. Ek – 68) ifadesi kullanılmıştır.

Gazete, ilk sayfadan verdiği, "*Ayrımcılık sürüyor*" (bkz. Ek – 69) başlıklı haberde, Eğitim Bir-Sen'in tarafından Kadınlar Günü'ne yönelik açıklama okuyuculara aktarılmaktadır. Açıklamada, Danıştay'ın sokakları da kamusal alan ilan ettiğine vurgu yapılarak, kadınların türbanla gezmelerinin çocuklara kötü örnek gibi gösterilmesinin rahatsızlık verdiği belirtilmektedir. Haberin girişinde,

> "*Eğitim Bir-Sen, kadınlara yönelik ayrımcılığın devam ettiğine dikkat çekti. Açıklamada, Danıştay'ın sokakları da "kamusal alan" ilan eden kararı hatırlatılarak, "Dışarıda başı kapalı gezse bile (Çocuklara kötü örnek olacağı) iddia edilerek toplumsal onuru zedeleyen, kadınları toplumdan dışlayan bir karara imza atıldı" görüşüne yer verildi.*" (bkz. Ek – 69)

denilmektedir. Haberin iç sayfa devamı, "*Memur-Sen ve Eğitim-Bir-Sen'den Kadınlar Günü açıklaması*" üst başlığı ve "*Kadına ayrımcılık devam ediyor*" (bkz. Ek – 69) başlığıyla verilmiştir. Haberde, "*Aileler parçalanmamalı*" ara başlığıyla kadınlara iş yaşamında uygulanılan şiddetin, tacizin ve kılık – kıyafet yasağının ortadan kalkması gerektiği anlatılmaktadır.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan haberde, "*Kısıtlamalar kalksın*" (bkz. Ek – 70) başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla açıklama yapan AKDER Başkanı Dr. Refia Kızılhan, "Kadının okuma ve çalışma hakkının kısıtlandığı bir yerde kadının özgür olduğundan bahsedilemez" dedi.*" (bkz. Ek – 70)

ifadelerine yer verilmektedir. Haberin iç sayfa devamında, "*Kısıtlamalar kalksın*" (bkz. Ek – 70) başlığı kullanılarak, özellikle başörtüsü yasağı nedeniyle kadınların okuyamadığı ve çalışma yaşamında yer alamadığı, bu nedenle ayrıma maruz kaldıklarını gazetenin okuyucularına anlatılmaktadır.

Gazetenin ilk sayfasında bulunan "*Yaşamak onların hakkı*" (bkz. Ek – 71) başlıklı haberde, Irak'ta yaşanan kadın hakları ihlallerine dikkat çekilmektedir. Haberin girişinde,

> "*İşgal altındaki Irak'ta direnişe katıldıkları gerekçesiyle İşbirlikçi Maliki hükümeti tarafından idam cezasına çarptırılan 3*

kadın için ölüm cezalarının kaldırılması ve tarafsız bir mahkemede yargılanmaları istendi." (bkz. Ek – 71)

denilerek, Irak'ta direnişte yer alan kadınlara verilen idam cezalarına değinilmiştir. Haberin iç sayfada yer alan bölümünde, ilk sayfadaki başlık yenilenerek, (bkz. Ek – 71) Iraklı 3 kadının idam cezasının infazına karşı birlikte hareket edilmesi gerektiği anlatılmaktadır.

Gazetenin birinci sayfasında, "*Abide kadın: Kara Fatma*" üst başlığı ve "*Her cephede savaştı yoksulluk içinde öldü*" (bkz. Ek – 72) başlığını taşıyan habere yer verilmektedir. Haberde, Kurtuluş Savaşı'nda görev alan Kara Fatma'nın yaşam öyküsünden bir bölüm gazete okuyucularına anlatılmıştır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında, ilk sayfadan "*Başörtüsü yasağına derhal son verilsin*" (bkz. Ek – 73) başlıklı haber yayımlanmıştır. Haberin girişinde,

"*Saadet Partisi Kadın Kolları Genel Başkanı Ayşenur Tekdal, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla yaptığı açıklamada, "Bir insan hakkı olan başörtüsüne engeller çıkararak başörtülüleri hor gören zihniyet asla tasvip edilmemeli ve mağduriyetlere derhal son verilmelidir" dedi.*" (bkz. Ek – 73)

ifadelerine yer verilmektedir. Başörtüsü yasağından vazgeçilmesi gerektiği belirtilen haberin iç sayfadaki devamında, ilk sayfadaki başlık yenilenmiştir. (bkz. Ek – 73)

Radikal Gazetesi

Radikal Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısının ilk sayfasında, "*8 Mart güzellemesi*" (bkz. Ek – 74) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

"*Erdoğan: Kadın karşı ayrımcılık ırkçılıktan kötü. 'Haydi Kızlar Okula'yı biz başlattık, CHP'liler değil"* (bkz. Ek – 74)

ifadelerine yer verilmiştir. Haberin alt başlığında, "*'Irkçılıktan kötü'*" ifadesi kullanılmıştır. Haberin girişinde,

"*Başbakan Erdoğan, AKP grubundaki konuşmasını 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla kadın sorununa ayırdı: "Kadın meselelerinin ele alındığı hemen her zeminde şiddetin hatırlanması*

bizim için bir yürek yarasıdır. Kadın karşı ayrımcılık, ırkçılıktan daha kötü, tehlikeli ve ilkel bir anlayıştır.'" (bkz. Ek – 74)

cümlelerine yer verilerek, Başbakan Erdoğan'ın kadınlar günü nedeniyle yaptığı konuşmada, kadınlara karşı uygulanan şiddeti ırkçılıktan daha kötü bulduğu belirtilmektedir. "*'Elinize dilinize dursun'*" ifadesinin yer aldığı alt başlıkla, Erdoğan'ın CHP'ye yönelttiği suçlamalardan bahsedilmektedir. Erdoğan, "*Haydi Kızlar Okula*" kampanyasını AKP'nin başlattığını belirterek, bunun CHP zihniyetiyle gerçekleştirilemeyeceğini kaydetmektedir. İç sayfa devamında haber, "*Erdoğan CHP'ye yüklendi: Kadınlar için ne yaptınız?*" (bkz. Ek – 75) başlığıyla okuyuculara aktarılmaktadır. Haberin spotunda,

"*Erdoğan, Kadınlar Günü dolayısıyla CHP'ye çattı. Cinsiyet ayrımcılığının ırkçılıktan beter olduğunu söyleyen Başbakan, 'Haydi Kızlar Okula'yı biz başlattık, CHP zihniyeti değil' dedi.*" (bkz. Ek – 75)

ifadeleri kullanılmıştır. Haberde, "*8 Mart vurgusu*", "*Irkçılıktan kötü*", "*CHP zihniyeti*", "*Pozitif ayrımcılık yaptık*", "*Broşür eleştirisi*", "*Ben öperim, başkasını bilmem*" ara başlıkları kullanılmıştır. Bu ara başlıklarla Erdoğan'ın kadınlara yönelik belirlediği sorunlardan bahsedilmiştir.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında, ilk sayfasında okuyuculara özet bilgi ile kadınlara yönelik haberlerin iç sayfalarda yer aldığı anlatılmaktadır. "*Kadın, kadın nedir senin adın!*" (bkz. Ek – 76) başlığının kullanıldığı haberin girişinde,

"*8 Mart Dünya Kadınlar Günü bu yıl da yine bin bir türlü sorunun gölgesinde kutlanıyor. Siyasetçiler her yılki vaatlerini tekrarlarken her kesimden kadınların anlattıkları daha yapılacak çok iş olduğunu gösteriyor.*" (bkz. Ek – 76)

cümleleri kullanılmıştır. Haberin girişinde verilen cümleyle kadınların kendilerini tanımlamak için uzun uğraşlar vermesi gerektiği vurgulanmaktadır. Gazetenin 4, 5 ve 24. sayfalarında yer alan yazılar daha çok yorumları içermektedir. Gazetenin iç sayfasında yer alan haber, "*Afgan kızına Türkiye'den sevgi yolladılar*" (bkz. Ek – 77) başlığıyla aktarılmıştır. Haberin spotunda,

> "*Dört yaşında 'gelin' olan ve sonra yetimhaneye verilen Gulsoma'ya Türkiye'den önce sevgi dolu mektuplar gitti, sonra küçük paketler…*" (bkz. Ek – 77)

ifadesine yer verilmektedir. Gulsoma'nın yaşadıklarının hikâyeleştirilerek aktarıldığı haberde, "*Her şey bir haberle başladı*", "*Şeker gördükleri an…*" ve "*Kendisi de iç savaş mağduru*" ara başlıkları kullanılmıştır.

Gazetenin iç sayfasına taşıdığı bir diğer haber, "*Baba evinde rahat batmış biri kim? Yanıt: Kadınlar!*" (bkz. Ek – 78) başlığını taşımaktadır. Haberin spotunda, "*Türk kadınları kendilerini anlattı: 'Talihsiz', 'Köle', 'Delirmek üzere olan biri', 'Ellerime bak anlarsın'…*" ifadeleri verilmektedir. Haberin girişinde,

> "*Dünya Kadınlar Günü öncesinde yedi il, 23 ilçe ve 37 kırsal yerleşim biriminde 18 yaş üstü 1044 evli ve bekâr kadınla yapılan araştırma, 'erkekleri utandıracak' sonuçlar verdi.*" (bkz. Ek – 78)

denilmektedir. Haberin alt başlıklarında, "*'Güzel değilim!' ve* "*Şimdiki aklım olsa…*" ifadeleri kullanılmıştır. İç sayfaya taşınan diğer bir haberde, "*AB, Pelin ile Peggy'nin gününü kutladılar*" (bkz. Ek – 79) başlığı yer almıştır.

Gazetede yer alan başka bir haberde, "*3 bin 207 erkeğe karşılık 18 kadın*" (bkz. Ek – 80) başlığı kullanılarak, yerel yönetimlerde kadınların iktidar sayısının azlığı gösterilmektedir. Haberin spotunda,

> "*3 bin 225 belediye başkanından sadece 18'i kadın. Kendilerine hâlâ 'Reis bey' deniliyor. 'Evinde çocuk baksın' diyen rakiplerini geride bırakan kadın başkanların ilginç 8 Mart anıları da var*" (bkz. Ek – 80)

ifadesini okuyucularına aktarmaktadır. Haberde, "*Okey masasında duyarlılık ricası*", "*Siyasete girmesen de destekle*", "*Hırsızlık, yolsuzluk yok*", "*'Kendimizi yalnız hissetmeyelim'*" ara başlıkları kullanılmıştır. Gazetenin iç sayfaya aktardığı bir diğer kadın haberi, "*Meclis'e şapka giremedi*" (bkz. Ek – 81) başlığıyla verilmiştir. Gazetede, "*Erdoğan: Ayrımcılık ırkçılıktan daha ilkel*" (bkz. Ek – 82) başlığı kullanılarak, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, TBMM Başkanı Bülent Arınç ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Kadınlar Günü nedeniyle yayımladığı mesajlara

yer verilmiştir. Yine iç sayfaya taşınan bir diğer haber, "*Yarısı evliliğin ilk günü şiddet görüyor*" (bkz. Ek -83) başlığıyla aktarılmıştır.

Gazete, kadınlarla ilgili son haberinde, "*Grevden özgürlüğe*" (bkz. Ek – 84) başlığını kullanmıştır. Haberde,

> "*İlk kez 1800'lü yıllarda bir tekstil fabrikasındaki kadınların greve girmesiyle gündeme gelen 8 Mart Dünya Kadınlar Günü tiyatrodan sergiye, sinemadan konsere kadar birçok etkinlikle kutlanıyor*" (bkz. Ek – 84)

cümlelerine yer verilerek, Kadınlar Günü'nün birçok etkinlikle kutlanacağı bilgisi aktarılmaktadır. Gazetenin, 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında ilk sayfadan kadın haberlerine rastlanmamaktadır.

Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında birinci sayfada kadın haberleri yer almamaktadır. Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli birinci sayfasında kadınlarla ilgili haber sürmanşetten verilmiştir. "*'Evinde otur çocuk doğur' sözü hakaret*" (bkz. Ek – 85) sürmanşetiyle verilen haberin spotunda,

> "*Kadın hâkimin burnunu kıran Serhat Öztürk hakkındaki dava Kadınlar Günü'nde açılıyor*"(bkz. Ek – 85)

ifadesi kullanılmıştır. "*Erkek savcıdan anlamlı mesaj*" alt başlığının kullanıldığı haberin girişinde,

> "*İstanbul K.Çekmece Başsavcılığı'nın, kadın hâkim, İnsaf Gündüz'e adliyede saldıran sanık için hazırladığı iddianame Kadınlar Günü'ne damgasını vurdu. Davayı bugün açacak olan savcı, sanık Serhat Öztürk'ün, "Gitsin evinde çocuk doğursun, yemek yapsın" şeklindeki sözlerini mesleğe hakaret kabul etti. Yaralama ve hakaretten 17 yıl hapis isteyecek.*" (bkz. Ek – 85)

denilerek, kadın hâkime yönelik saldırının cezasız kalmayacağı vurgulanmaktadır. Haberin iç sayfa devamında bölümü, "*Kadın hâkime dayağa anlamlı günde dava*" (bkz. Ek – 85) başlığı ile verilmektedir. Haberin spotunda,

> "*Kadınlar Günü'nde açılacak davada saldırgan hakkında yaralamanın yanı sıra "evinde otur, çocuk doğur" sözünden dolayı hakaretten de ceza isteniyor*" (bkz. Ek – 85)

ifadesi kullanılarak, kadınının evinde oturması ve çocuk doğurması gerektiği yönünde bir zihniyeti barındıran ve yaralama suçunu işleyen zanlı hakkında savcının istediği cezadan bahsedilmektedir. Haberde, "*17 yıl isteniyor*" ara başlığı verilerek, suçlu hakkında istenen cezanın miktarı anlatılmaktadır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayında birinci sayfada, "*Kadın isyanı*" (bkz. Ek – 86) başlıklı habere yer verilmiştir. Haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliklerle kutlandı. Kadınlar İstanbul'da tencere ve tavalarla yürüyüp eşitlik istedi. Ankara'da "Evde, işte sömürüye son" sloganlarıyla yürüdüler. İzmir'de erkek egemenliğini protesto için oturma eylemi yaptılar.*" (bkz. Ek – 86)

denilerek, kadınların 8 Mart'ta ülkenin çeşitli kentlerinde yaptıkları eylemlerden bilgiler aktarılmaktadır. Haberin iç sayfa devamında, "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlandı*" üst başlığı kullanılmıştır. (bkz. Ek – 86) Haberin başlığında, "*'Eşitlik için önlem alınsın'*" ifadesi kullanılmıştır.

Yeniçağ Gazetesi

Yeniçağ Gazetesi'nde 7, 8 ve 9 Mart 2007 tarihli sayılarının birinci sayfasında kadın haberlerine rastlanmamaktadır. Gazete, okuyucularına 7 Mart 2007 tarihli sayısında herhangi bir kadın haberi sunmazken, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün olduğu 8 Mart 2007 tarihli gazetenin ikinci sayfasında, "*Mehmetçik'ten kadınlara sağlık hizmeti*" (bkz. Ek – 87) başlıklı habere yer verilmiştir. Haberin spotunda, "*Şırnak Asker Hastanesi'nde, kadınlar ücretsiz tedavi ediliyor*" ifadesi kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü sebebiyle Şırnak Tümen Komutanlığınca kadınlar, Şırnak Askeri Hastanesi'nden ücretsiz yararlanıyor. 2 gündür süren uygulama bu akşamüstü sona erecek. Yetkililer, askeri doktorlar tarafından tedavileri yapılan kadınlara ilaçlarının da ücretsiz olarak verildiğini, kendilerinde bulunmayan*

> *ilaçların da Şırnak Valiliğince temin edildiğini söylediler.*" (bkz. Ek – 87)

ifadeleri kullanılarak, askeri doktorlar tarafından kadınlara yapılan tedavi yardımından bahsedilmektedir. Bu hizmetin, doktora ulaşmada zorluk yaşanılan doğu kentinde verilmesi dikkat çekmektedir. Haberde, "*2 bin kadına tedavi*" ara başlığıyla askeri doktorlara iki gün içinde başvuran kadın sayısından bahsedilmektedir. Gazetenin iç sayfada yer alan bir diğer haberinde, "*Siyasette broşür kavgası*" (bkz. Ek – 88) başlığını taşımaktadır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında, iç sayfada yer alan haberde, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'yle ilgili olmamakla birlikte, kadınların yaptığı bir etkinlik hakkında bilgi verilmektedir. "*Kadınlar Anıtkabir'de*" (bkz. Ek – 89) başlığı kullanılarak verilen haberde, Ulusal Eğitime Destek Kampanyası kapsamında okuma – yazma öğrenen kadınların Anıtkabir'i ziyareti ele alınmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak Gazetesi'nin 7 ve 8 Mart 2007 tarihli sayılarının birinci sayfalarında kadın haberine rastlanmamaktadır. Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında, "*Kadın, kadına böyle yaparsa!*" (bkz. Ek – 90) başlıklı haber kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*CHP ve ADD üyesi kadınlar, kadınlar gününde başörtülü bir kadının Atatürk anıtına çelenk koymasına tepki gösterdi, ancak diğer derneklerden destek bulamadı. Bolu'da da, MHP'li kadıların koyduğu çelenk, Türk Kadınlar Birliği tarafından kaldırıldı.*" (bkz. Ek – 90)

denilmiştir. Haberin iç sayfa devamında, "*Kadınlar Günü'nde CHP'li kadınlardan kadına karşı ayıp*" (bkz. Ek – 91) başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamalarına, CHP ve ADD üyesi kadınların ayrımcılığı damgasını vurdu. CHP'liler, "Başörtülü biri, Atatürk anıtına çelenk koyamaz. Bu laikliğe meydan okumaktır" diyerek töreni provoke etti*" (bkz. Ek – 91)

ifadelerine yer verilerek, CHP ve ADD'li kadınların başörtülü bir kadının Atatürk anıtına çelenk bırakmasını lâikliğe karşı çıkmak olarak algıladıkları anlatılmaktadır. Haberde, "*Bu laikliğe aykırı!*" ara başlığı ile Denizli'de başörtülü kadının Atatürk Anıtı'na çelenk bırakmasının CHP ve ADD'li kadınlar tarafından istenmediği bildirilmektedir. Haberde, ayrıca "*Çelenk kavgası*" ara başlığıyla Eskişehir'de çelenk sunma töreninde yaşanan sıra tartışmasından bahsedilmektedir.

Zaman Gazetesi

Zaman Gazetesi'nin 7 ve 8 Mart 2007 tarihli sayılarında birinci sayfadan kadın haberlerine yer vermemesi dikkat çekmektedir. Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfadan "*Kadınlar Günü'nde dram: Sokak ortasında doğum yaptı*" (bkz. Ek – 92) başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde,

> "*Dünya, 8 Mart Kadınlar Günü'nü kutlarken Antalya'da ilginç bir olay yaşandı. Trafik kazası geçiren eşi yatalak kalınca, evinin geçimini mendil satarak sağlayan 36 yaşındaki Kadriye Öz, sokak ortasında bir kız çocuğu dünyaya getirdi. 6 yaşındaki oğlu Hasan ile birlikte Balbey Camii önünden geçerken bir anda sancıları tutan Kadriye Öz, çevredekilerin şaşkın bakışları arasında doğum yaptı. Öz, daha sonra olay yerine çağrılan ambulans ile Antalya Atatürk Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Sağlık durumları iyi olan anne ile kızı hastaneden taburcu edilirken, olayın altından dramatik bir hayat hikâyesi çıktı.*" (bkz. Ek – 92)

denilerek, Kadınlar Günü'nde bir kadının yaşadığı dram anlatılmaktadır. Haberin iç sayfa devamı, "*Mendilci kadın sokakta doğum yaptı*" (bkz. Ek – 92) başlığıyla verilmiştir.

2. 2. 2. Şematik Yapılar

Haberde şematik yapı; arka plan bilgisi, bağlama, aktörlere ilişkin bilgilerle özet ve hikâye örgüsünden (ana metin) oluşmaktadır. Başlıklar, alt başlıklar ve giriş haberin özetini vermektedir. Haberde, başlık girişten önce okuyuculara sunulmaktadır. Başlık ve giriş bölümleri haber konusunda okuyucunun ön bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

Başlık ve giriş bölümleri haber metninin ana konusunu açıklamak üzere yapısallık içermektedir. Haberin ana metni, durum ve yorumları içermekte, durum,

habere konu olan olay ve bu olayın sonuçlarına içinde yer vermektedir. Habere konu olan olayın geçtiği ortam ve olayın hemen öncesine ilişkin bilgiler (artyöre) durumu oluşturmaktadır. Haberin ana metninde önemli bir kısmı oluşturan yorumlar, olaya taraf olanların ya da katıla kaynakların yaptığı değerlendirmeleri, açıklamaları ve beklentileri içermektedir. Ancak her haber metninde bu şematik yapı unsurları hepsi birarada olmayabilir[267]. Genelde üst şema denilen bu yapı, hikâye etmeye, yani olayı anlatmaya ve haber raporlarından oluşan hiyerarşik bir şema izlemeye dayanmaktadır[268]; şema, yukarıda belirtildiği gibi, başlık (headline), üst başlık (lead), ana olaylar (main events), bağlam, tarih, sözlü tepki ve yorumları içeren bölümlerden oluşmaktadır.

Şematik çözümleme durum ve yorum bölümlerinden oluşmaktadır. Durum bölümünde, hikâye örgüsü incelenmekte, durum hakkındaki bilginin tamam olup olmadığı belirlenmektedir. Ana olayın işleyiş biçimi incelenerek, sonuçlar değerlendirilmektedir. Durum bölümünde ise haberin bağlam ve ard alan bilgisine bakılmaktadır. Haberin ard alan bilgisi olayların sosyal ve politik yönünü içermektedir[269]. Ard alan bilgisi, olayın tarihlerini ve onların bağlamlarını da barındırabilmektedir. İkisi arasında ayrım güç olmakla birlikte önceki olayın önemli olabileceği göz önünde bulundurulmaktadır. Haberdeki olaya ait önceki gelişmeler olayın anlaşılmasını sağlamaktadır[270]. Habere ilişkin böyle bir değerlendirme haberin çözümlenmesinde açıklayıcı olmaktadır.

Çalışmamızda, haber metinlerinin sayıca fazlalığından ve çalışmamızın niteliğinden dolayı bütün haberlerin şematik yapısını çıkarmak zor olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı sadece tek bir örnek haber üzerinden bu şema ortaya konulacaktır (Bkz. Şema –1).

---

267 van Dijk, **News Analysis: Case Studies of International and National News In the Press**, **a.g.e.**, s.53-54. İnal; **a.g.m.**, s. 118-120.

268 Sözen; **a.g.e.**, s.126.

269 van Dijk; "The Interdisciplinary Study of News as Discourse", **Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research**, **a.g.m.**, s.115.

270 van Dijk; **News as Discourse**, **a.g.e.**, s.54.

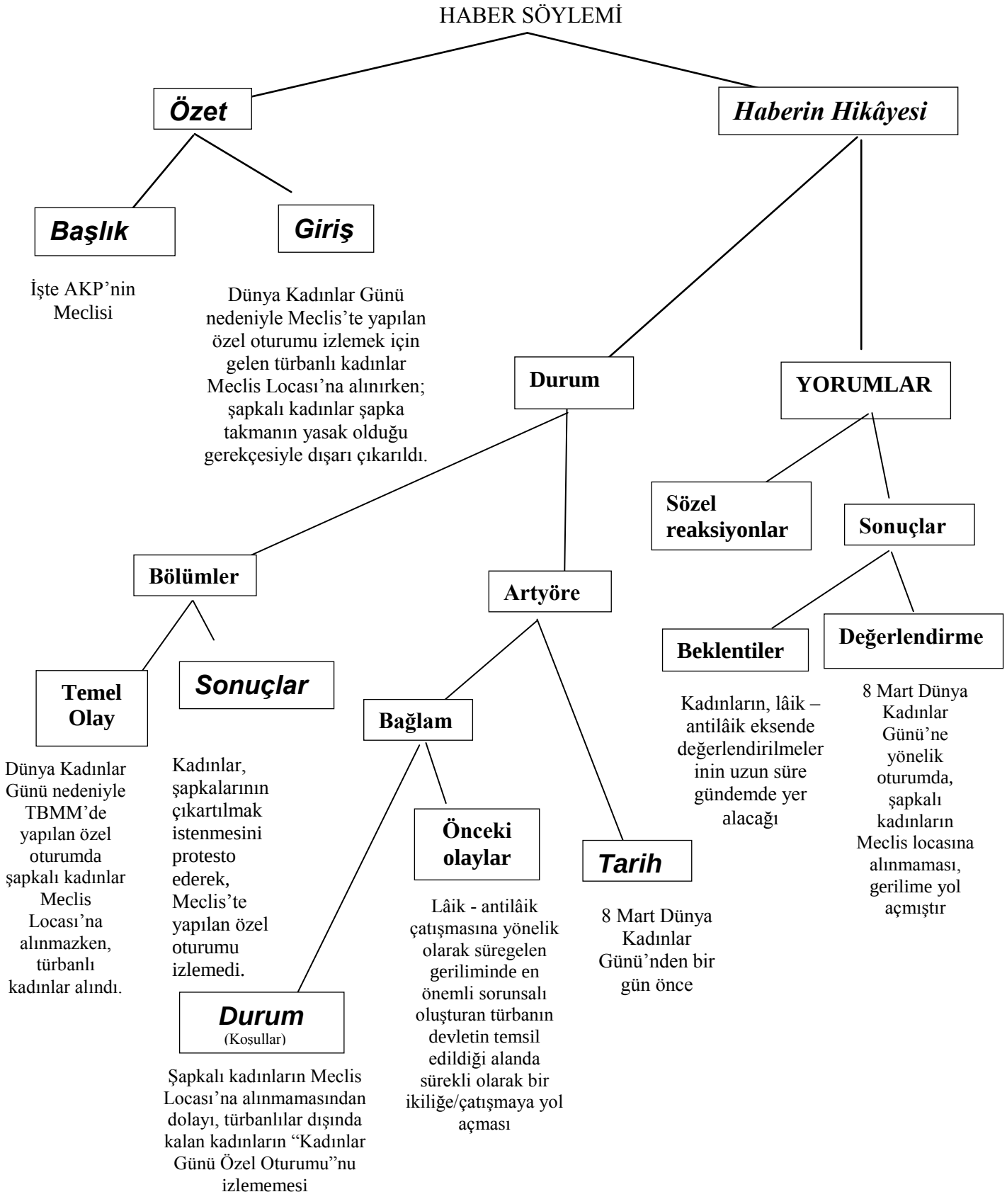

Şema 1: 8 Mart 2007 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan "İşte AKP'nin Meclisi" başlıklı haberin şeması. **(Şekil, Teun A. Van Dijk;** News Analysis**, Lawrence Erlabaum Associates, New Jersey, 1988, s.93'ten uyarlanmıştır.)**

2.3 Mikro Yapısal Özellikler

Haber metnindeki sözcüklerin seçimi, cümle yapıları, cümleler arasındaki ilişkiler, haberin inandırıcılığını belirleyen etkenler (retorik), özel, yan anlamlar haber söyleminde mikro yapısal özellikleri oluşturmaktadır.

2. 3. 1. Sözcük Seçimleri, Yan Cümleler Arasındaki Bağlantılar ve İma Edilenler

Haber söylemi analizinde, haber metninde kullanılan sözcüklerin cümlelerle uyumu, belirlenen sözcüklerin yan cümlelerle anlamsal bütünlüğü önemli olmaktadır. Metin içindeki imalar önem kazanmaktadır. Haber metninin içerisindeki imalar, habere konu olan olaya ilişkin anlatılmak isteneni daha anlaşılır kılınması için yapılmaktadır. İmalar, eleştirel haber analizlerinde, anlam olgularından en güçlü olanları olmaktadır. Eleştirel haber analizinde, en güçlü anlam nosyonlarından biri olan imalar, ideolojik etki açısından da önemlidir. Kelimeler ve cümleler ve diğer metinsel açıklamalar, bilginin haberdeki temellerini gösteren kavramları veya önermeleri ima etmektedir[271].

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü içeren bu araştırmada, incelenen haberlerde lâik ve anti-lâik ekseninde şekillenmesine neden olan kimi imaların kullanıldığı görülmektedir. Bunlar da anlamı güçlendirmektedir. Haber içerisinde, ötekileştirme haberin olumlu ve olumsuz taraflarını gösterme açısından sıkça kullanılan bir yol olmaktadır. Biz ve onlar kavramı kapsamında "biz" olumlu işlenirken, "onlar" olumsuzlaşmaktadır.

Anadolu'da Vakit Gazetesi

Anadolu'da Vakit Gazetesi'nin, 7 Mart 2007 tarihli sayısında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik birinci sayfasından verdiği haberde, başörtüsüne uygulanan yasağa dikkat çekilmiştir. Gazetenin 7 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında manşetten verilen "*Başörtüsü yasağı da kadına şiddettir*" (bkz. Ek – 1) başlıklı haberin altında, "*başörtülülerin maruz kaldığı uygulama*" ve "*başörtüsü yasağı da kadına yönelik şiddettir*" sözlerine vurgu yapılmaktadır. Kadına yönelik şiddetin sadece erkeğin

271 Sözen; **a.g.e.**, s.126.

kadına uyguladığı şiddet olmadığı anlatılmak istenerek, başörtüsünü kullanamayan kadınların şiddet gördüğü haber metni içinde yer almıştır. İç sayfaya "*Örtü yasağı da şiddettir*" (bkz. Ek – 2) başlığıyla taşınan haber içinde;

> "*"Kadına yönelik ayrımcılığın" birçok boyutuyla gündeme taşındığı Dünya Kadınlar Günü'nde, "Kılık kıyafetlerinden dolayı ayrımcılığa maruz kalanların" durumları, genellikle ihmal ediliyor.*" (bkz. Ek – 2)

yorum cümleleri kullanılarak, kadınların başörtüsü kullanması nedeniyle ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğü, bunun da ayrımcılığın bir boyutu olduğunun gözden kaçırıldığı vurgulanmaktadır. Lâik – antilâik karşıtlığı kapsamında, resmi söylemde başörtüsünü kullananlar olumsuz görülmekte, iktidar partisinin resmi söylem karşıtlığından yola çıkılarak, haber metnine dökülen görüşler dönemin Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'yla yapılan görüşmeden yola çıkılarak yapılmaktadır. Çubukçu, habere konu olan metinde,

> "*Kadın eğer başı örtülü olduğu için farklı muameleye tabi tutuluyorsa, eğitim hakkı elinde alınıyorsa, temel insan haklarını kullanma imkânından mahrum bırakılıyorsa, burada düpedüz kadına yönelik şiddet vardır.*" (bkz. Ek – 2)

ifadelerinde bulunarak, başı örtülü kadınların haklarından yoksun bırakıldığını, bunun şiddet unsuru olduğunu vurgulayarak, başörtüsü yasağının olmaması gerektiği yönünde görüş bildirmektedir. AKP hükümetinin başörtüsü yasağının üniversite eğitiminde kaldırılmasına yönelik hazırladığı yasanın, Anayasa Mahkemesi'nde iptal edilerek, yasağın devamı yönünde karar alması, iktidarın resmi söylem içinde yer almadığını göstermektedir.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısında verilen "*Bu da laikçi töre*" (bkz. Ek – 3) başlığıyla manşete taşıdığı haberde de, başı örtülü bir kadının ayrımcılık yaşadığından söz edilmektedir. Gazete, başı örtülü bir üniversite öğrencisinin eğitimi sırasında, başının açtırılmak istenmesinden ve kendisine yapılan tekliflerden bahsetmektedir. Konu, haber metnine dönüştürülürken, "*iğrenç teklif*", "*başını aç*", "*mayo giy*", "*başörtülü diye polis evi basmış*" ifadelerine vurgu yapılmaktadır. Başı örtülü kadının yaşadığı olumsuz tavırlara dikkat çekilmektedir. Başı örtülü öğrencinin haksız

davranışlara maruz kaldığı belirtilerek, lâik olarak adlandırılabilecek kesimin başörtüsü nedeniyle öğrenciye baskı yaptığı aktarılmaktadır. İç sayfaya, "*Bu da laikçi töre*" (bkz. Ek – 4) başlığı yenilenerek taşınan haberde,

> "*Bugün özel yayınlar yapan, etkinlikler düzenleyen kartel medyası ve sözde kadın hakları savunucuları kadına ayrımcılıktan dem vururken, başörtüsü ayrımcılığını hiç anmıyor. Kadın haklarını savunmanın çağdaşlığın gereği olduğunu söyleyen bu çevreler, konu Müslüman Anadolu kadını olunca kendi Batı özentisi hayat biçimlerini dayatmaktan geri kalmıyor.*" (bkz. Ek – 4)

cümlelerini kullanılarak, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde başı örtülü, gazetenin Müslüman Anadolu kadını olarak tanımladığı kadınların yalnız bırakıldığı vurgulanmaktadır. Batılı yaşam tarzının inançlı kişilere dayatılmak istendiği aktarılmaktadır. Lâik – antilâik eksende, lâik kesimin başı örtülü kadınlara baskıcı bir tavır takındığı, Müslüman kesimde yer alan kadınlara zorla Batılı yaşam tarzının dayatılmak istendiği, başı örtülü kadınların suç işlediği yönünde bir imajın yaratılmaya çalışıldığı anlatılmaktadır. Gazete, haber metni içindeki alıntılarda, "*maruz kalmak*", "*hakkımı helal etmiyorum*" sözlerine ağırlık vererek, başı örtülü kadınların, lâik kesimde tarafından kendilerine ikinci sınıf vatandaş muamelesi yaptığına dikkat çekmektedir.

Gazete, ilk sayfasından verdiği, "*Laikçi kadınlardan provokasyon girişimi*" (bkz. Ek – 7) başlıklı haberde, diğer gazetelerden farklı olarak Meclis'te Batılı yaşam tarzını benimseyen, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'yle ilgili oturumunu şapkalarıyla izlemek isteyen kadınların ortalığı karıştırmak, kargaşa çıkarmak istediği aktarılmaktadır. Haber metninde, "*cami yapılmasına karşı*" tanımlaması kullanılarak, kadınların dini kesime olumsuz baktığı vurgulanmaktadır. İç sayfada, ilk sayfa başlığı yenilenerek verilen haberde, lâik kadınların Meclis'te gündem yaratmak istediğine dikkat çekilmektedir. "*provokatif bir iddia*", "*başörtüsü ayrı, türban ayrı*", "*türbana karşıyız*" sözlerine dikkat çeken gazete, bu tavrıyla antilâik kesime verdiği mesajda, lâik kadınların ayrımcı ve saldırgan bir tavır benimsediğini ima etmektedir.

Birgün Gazetesi

Birgün Gazetesi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik ilk sayfasından çeşitli kadın haberlerini okuyucularına aktarmıştır. "*Birgün'ü yarın kadınlar hazırlayacak*" (bkz. Ek – 12) duyurusunun yapıldığı gazetenin 7 Mart 2007 tarihindeki sayısında kadınlara yönelik verilen haberlerde, bilgi aktarılmış, yoruma yer verilmemiştir. Gazetenin 8 Mart'ta çıkacak sayısının kadınlar tarafından hazırlanacağı bilgisi, özel günde kadınlara yapılan bir jest olarak sunulmakta, kadınların sorunlarının kadın gözüyle gazete okuyucularına anlatılacağı kaydedilmektedir. Gazete, bir anlamda pozitif ayrımcılık yaptığını göstermektedir.

Gazetenin, 7 Mart 2007 tarihinde verdiği haberlerin metinlerine bakıldığında, "*İran'da 'kadın hareketi' cezaevinde*" (bkz. Ek – 13) başlıklı haberde, kadınlara hak ve özgürlük tanınmadığı vurgulanmaktadır. İç sayfada, "*İran feminizmi hapiste*" (bkz. Ek – 14) başlığıyla verilen haberde, İran'da kadın hakları konusunda yaşanan ihlallerin bir boyutu gösterilmektedir. Kadınların, haklarını istemede yaptıkları eylemlerin sonucunda hapse atılmakla karşılaştıklarına değinilmiştir.

Birgün Gazetesi'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısı, "*Kadınlar vardır kadınlar her yerde*" (bkz. Ek – 18) manşetiyle çıkmakta, kadınlara yönelik haberler ağırlık kazanmaktadır. Kadınlar tarafından hazırlanan gazetede, haberler birinci sayfadan özet halinde verilmektedir. İç sayfalara aktarılan haberlerde, yorum yazılarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. "*Kadınların mücadelesi yasaları değiştirdi!*" (bkz. Ek – 21) başlığıyla aktarılan haberde, "*kadın emeği*" ve "*feminist birikimi*" sözleri vurgulanarak, Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişikliklerde kadınların girişimlerinin sonuç verdiği haber metnine yansımaktadır. "*Kadının siyasette yeri yok*" (bkz. Ek – 22) başlıklı haberde, siyasi partilerin kadınlara yer vermediğine dikkat çekilerek, son yıllarda bazı partilerin kota uygulamasıyla kadınların siyasi alana çektiği anlatılmaktadır. Kadınların hangi partide hangi görevlerde bulunduğunun sayısal bir bilgisi okuyuculara sunularak, siyasilerin kadınlara verdiği önem gösterilmektedir.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında, kadınlara birinci sayfadan fotoğraf altı haberle yer verilmektedir. "*Kadınlar 40 parça tek yürek*" (bkz. Ek – 23) başlığı altında, "*şiddet*" ve "*ayrımcılık*" sözlerine vurgu yapılmıştır. Kadınların geri plana itildiği ve bu haksızlığın giderilmesi gerektiği kaydedilmektedir. Haberin iç sayfaya yansımasında,

> "*Bu yıl 8 Mart çerçevesinde Türkiye'nin çeşitli illerinde bir araya gelen kadınların sayısında bir artış gözlenirken, engellemelere ve kısıtlamalara rağmen 'daha çok kadın' çağrısı karşılık buldu.*" (bkz. Ek – 24)

ifadesine yer verilerek, kadınların engellemelerle karşı karşıya kaldığı ancak buna karşın bilinçlenmede artış yaşandığı anlatılmaktadır. Gazete, lâik – antilâik ikiliğine yer vermeyerek, kadınların biraradalığının arttığını okuyucularına söylemektedir. Gazete, "*erkek egemen bir kuşatmaya karşı*" ve "*sokaklar bizim*" sözleriyle imalarda bulunarak, kadınların söz sahibi olduğunu aktarmaktadır. Kadınların sorunlarını eylemlerle aktardığı vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'yle ilgili okuyucularına sunduğu haberlerde, lâik çizgide Batılı yaşam tarzını benimseyen kadınların tehlike altında olduğunu vurgulamaktadır. Anadolu'da Vakit Gazetesi'nin "*Laikçi kadınlardan provokasyon girişimi*" başlığıyla sunduğu haberin aksine Cumhuriyet Gazetesi, Meclis Locası'na kadınların şapkalı olduğu için alınmadığını vurgulayarak, bunu okuyucularına "*İşte AKP'nin Meclis'i*" (bkz. Ek – 25) olarak vermektedir. Haberde,

> "*Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Meclis Genel Kurulu'nda yapılan özel oturumu izlemek için gelen türbanlı kadınlar izleyici localarında yerini alırken; şapka takan kadınlar yasak olduğu gerekçesiyle dışarı çıkarıldı.*"(bkz. Ek – 25)

ifadesiyle olay doğrultusunda şapkalı kadınların ayrımcılığa maruz kaldığına, türbanlı kadınların ise görmezden gelindiğine dikkat çekilmektedir. Kadınların yasal engel olmamasına karşın locadan çıkartıldığını aktaran gazete, alıntılayarak verdiği metinlerde, "*Atatürk'ün Meclisi'nde nasıl böyle bir şey olabilir?*" sözleri üzerinde durarak, lâikliğin hasara uğratılmak istendiğini vurgulamaktadır. Kadınların sözleri üzerinden haberi kuran gazete, şapka devriminin hiçe sayıldığını, Atatürk'ün mirasının çiğnenmek istendiğini metne aktarmıştır.

"*Türkiye nereye götürülüyor?*" başlıklı haber altında olayın ardından ortaya çıkan tepki mesajlarına yer verilmekte, kadınların haklarının antilâik eksende

kaybedilmeye başlandığı ima edilmektedir. Atatürk'ün kurduğu lâik cumhuriyeti yöneten hükümetin bu doğrultuda hareket ettiğini okuyucularına aktarmaktadır.

Gazetenin, "*Türkiye'deki kadınlar umutsuz*" (bkz. Ek – 28) başlığıyla verilen haberin altında, "*iş aramaktan vazgeçiyor*" sözüne dikkat çekilmektedir. Kadınların erkeklere göre işsiz kalma oranlarının daha yüksek olduğu anlatılmaktadır. Kadınların artık iş aramaktan vazgeçtiği vurgulanmaktadır. Gazetenin "*Emek* Dünyası" adlı bölümünde kullanılan haberde,

> "*Sosyal hayatta yüklendiği sorunların yanı sıra bir yandan ekonomik bağımsızlık isteyen kadın, diğer yandan Türkiye'de çalışma koşullarının erkeklere oranla getirdiği haksız rekabet nedeniyle iş aramaktan bile vazgeçer hale geliyor.*"(bkz. Ek – 29)

ifadesine yer verilerek, kadınların erkek egemenliği içinde çalıştığına değinilmektedir.

Gazetenin ilk sayfasına taşıdığı diğer bir haberde, kadınların kazanımlarının yıllar içerisinde diğer ülkelere göre geride kaldığı vurgulanmaktadır. Resmi söylemde kadınlara önem verildiği vurgulanmakla birlikte, yaşanan gerçeklerde kadınların rollerinin büyümediği aktarılarak, fırsat eşitliğinin kadınlara sunulmadığı ima edilmektedir. "*Kadının rolü büyüyeceğine küçülüyor*" (bkz. Ek -30) başlığının altında, kadınların cumhuriyet döneminde seçme ve seçilme hakkını elde etmelerine ve 1935'li yıllarda milletvekili sayısını arttırmalarına karşın, günümüzde bunun sağlanmadığına dikkat çekilmektedir. Kadınların eşit temsil olanakların yararlanmadığına dikkat çekilerek, haberin iç sayfa devamında kullanılan "*Arap ülkelerinden gerisindeyiz*" (bkz. Ek – 30) başlığıyla ülkenin bu konuda çok geride kaldığına vurgu yapılmaktadır.

Gazetenin, "*Ayrımcılık hız kazandı*" (bkz. Ek – 31) başlığıyla aktardığı haberde de iktidar partisine yüklenilmektedir. Kadınların haklarının hedef alındığı kaydedilmekte, bunun sorumlusunun iktidar partisinin görüşleri olduğu anlatılmaktadır. İktidar partisinin dini öğelerle hareket ederek, kadınları ikincil planda kalmaya sürüklediği vurgulanmaktadır. Haberde, "*dinsel hurafeler*" ve "*safsatalarla kadını hedef alan*" sözlerine dikkat çekilmektedir.

Gazete, 9 Mart 2007 tarihli sayısında, kadınlara ilk sayfada fotoğraf altı haber ayırarak, "*Kadının rengi barıştır*" (bkz. Ek -32) başlığıyla kadınların yumuşak ve ince ruha sahip olduğunu anlatmaktadır. Haberde,

> "*Sivil kuruluşlar, AKP iktidarının, Türk kadınının Cumhuriyet dönemindeki kazanımlarını elinden almaya çalıştığını belirttiler. Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Tunceli'de Öcalan lehine gösteriler yapılması Kadınlar Günü'nü gölgeledi.*" (bkz. Ek – 32)

cümlelerini kullanılarak, hükümete yüklenen gazete, cumhuriyet döneminde kadınların elde ettiği hakların ortadan kaldırılmak istendiğini ima etmektedir. Gazete, ayrıca Kadınlar Günü'nde doğu illerinde yapılan gösterilerde günün anlam ve önemi bozan etkinlikler olduğuna dikkat çekmektedir. Kadınların, iktidarda bulanan AKP hükümetinin antilâik uygulamaları nedeniyle kazanımlarını yitirmekte olduğunu vurgulanan haberde, her alanda şiddet ve ayrımcılığı yaşadığı söylenmektedir.

Evrensel Gazetesi

Evrensel Gazetesi'nin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haberler, 7 Mart 2007 tarihli sayısından başlayarak verilmektedir. 7 Mart 2007 tarihli gazetede, kadınlar için düzenlenen etkinliklerden bilgi aktarılırken, "*Kadın oyunu 'Şujin' kadınlar için sahnelendi*" (bkz. Ek – 35) başlıklı haberin altında, "*Kürtçe sahnelenen oyun*" ve "*birçok kadın ilk kez tiyatroya gittiğini belirtiyor*" sözlerine dikkat çekilmektedir. Diyarbakır'da kadınlar için sahnelenen oyunda, kadınların ilk kez tiyatroyla tanışmalarını ve oyunun Kürtçe sahnelenmesinin doğu kentlerinde Kürtçenin yaygın bir dil olarak kullanıldığını göstermektedir. Haberde, namus cinayetleri ve törenin varlığı tiyatro sahnesinden izleyenlere aktırılmaktadır. Haberde ilk kez tiyatroya giden kadınların mutluluğunu değinilerek,

> "*Eskiden tiyatro yoktu. Hep televizyonda dizi filmleri izliyoruz. Ama bu başka. Kadınlar da insan. Artık bitsin böyle şeyler. Şimdi çok başka oldum, tiyatro çok eğlenceli.*" (bkz. Ek - 35)

ifadelerine yer verilmektedir. Tiyatroya ilk kez giden kadınlar, tiyatronun canlılığı karşısında şaşkınlıklarını gizleyemezken, kendi cinslerinin farkına varmaktadırlar.

Evrensel Gazetesi'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısında, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haberlerinde, kadınların yaşadığı şiddetin ataerkil bir sistem sonucu olduğu vurgulanmaktadır. "*'Evin içindeki şiddet sokağa döküldü'*" (bkz. Ek – 38) başlığının altında, "*linç*" ve "*ataerkil*" sözcüklerine dikkat çekilerek, kadınların ataerkil sistem içinde hor görüldüğünü, şiddetin evin içinde öğrenilerek sokağa taştığı yorumlanmaktadır. Haberde,

> "*Sokakta dayak atan, linç girişiminde bulunan bunu evde öğreniyor. Şiddet sokağa yansıyor. Nereden geldi o şiddet? Evin içindeki şiddet döküldü sokağa. Şiddet aile içi mesele değildir. Eğer evdeki şiddeti meşrulaştırıyorsanız, sokaktaki şiddeti önleyemezsiniz. Şiddetler cinsler arasındaki eşitsizliğin korunması için kullanılan bir araç.* " (bkz. Ek – 38)

cümleleri kullanılmakta, şiddetin öğreti yoluyla oluştuğu ve bunun sokağa taşınarak, günlük hayatın bir parçası konumuna geldiği vurgulanmaktır. Ataerkil sistem içinde kadının bir mal gibi görüldüğüne dikkat çekilerek, şiddetin kadınlar üzerinde uygulanmasının doğal karşılandığı anlatılmaktadır. Kadınların birey olarak kabul edilmediği sistem içinde, yaşadığı şiddetin normalleştirildiği kabul edilmektedir. Aile içinde yaşanan şiddet özel alanda yaşanılan serbestlik olarak görülmektedir. Kadın, kamu ve özel alanda, ayrımcılığa uğramaktadır. Birey kabul edilmeyen, erkeğin malı sayılan kadına korunmasına yönelik devlet gücünü özel alandan uzak tutmaktadır.

Gazetenin bir diğer haberi, "*Türkiye'de kadın olmak zor*" (bkz. Ek – 40) başlığıyla işlenerek, ülkede kadınların durumuna yönelik bilgiler aktarılmaktadır. Bin 44 evli ve bekâr kadının yer aldığı araştırma sonuçlarının aktarıldığı haberde, "*mutsuz*" sözüne vurgu yapılmaktadır. Gazetenin başka bir haberinde de, Iraklı kadınların işgalden sonra yaşadıkları hukuksuzluğa dikkat çekilmektedir. "*Irak'ta kadının adı kalmadı*" (bkz. Ek – 43) başlığı altında verilen haberde, "*ABD'nin işgaliyle başlayan kabus*" sözüne vurgu yapılarak, Irak'ın işgalinin ardından kadınların özgürlük, yaşam haklarını, eş ve çocuklarını yitirdikleri göz önüne alınmaktadır. Haberde, ABD'nin daha çok özgürlük vaadiyle saldırıya geçtiği Irak'ta, işgal öncesi, kadınların dini eksenli de olsa diğer Ortadoğu ülkelerine oranla daha iyi bir yaşam tarzını yakaladıkları ancak

bugün bu haklarının elinden alınarak, büyük acılara mahkûm edildikleri vurgulanmaktadır. Haberde,

> "*Bütün Iraklılar gibi devrik rejimin baskı ve kısıtlamalarından mustarip olsalar da "gaddar, ama laik" yönetim, onları radikal dinci şiddetten ya da gelenekçi toplumun baskılarından koruyordu.*" (bkz. Ek – 43)

cümleleriyle kadınların ABD, ülkeyi işgal etmeden önce daha rahat bir yaşam tarzlarının olduğu ima edilmektedir. Irak'ta işgalin ardından oluşturulan yönetimin, antilâik uygulamaları benimsediği vurgulanmaktadır. İşgalden önceki lider Saddam Hüseyin'in ülkeyi diktatörlükle yönetmesine karşın kadınların daha özgür olduğuna dikkat çekilmektedir.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında, "*Emekçi Kadınlar Günü'nde 31 kadın tutuklandı*" (bkz. Ek – 47) başlığı altında, "*hamasi nutuklar*", "*kadınlara sistemin bir gün bile tahammül edemediği*" sözlerine vurgu yapılmaktadır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde alanlara çıkan kadınların özgürlük istemlerinin sistem tarafından kabul edilmediği savunulmaktadır. Kadınların alanlara çıkmasının engellendiği, namus gerekçesiyle öldürülen Gülistan Gümüş'ün yakınlarından bazılarının 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde serbest bırakılmasının kadınlara verilen önem konusunda tereddüde neden olduğu vurgulanmaktadır. İç sayfaya "*8 Mart'ta cezaevine!*" (bkz. Ek – 48) başlığıyla yansıyan haber içinde;

> "*Geçtiğimiz pazar günü Memu Zin Kültür Sanat Merkezi'nde düzenlenen etkinliklerden sonra Abdullah Öcalan'ın zehirlenmesi iddialarının araştırılmasını isteyen kadınlar, yürüyüş yaptı. Gözaltına alınan 92 kadın, dün adliyeye sevk edildi. Kadınlardan 31'i tutuklanırken, diğerleri tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.*" (bkz. Ek – 48)

cümleleri kullanılarak, kadınların tutuklanmasının haksız yere olduğu ima edilmiştir. Kadınların, kendi haklarını savunmak yerine başka bir amaçla eylem yapmaya kalkışmaları gözden uzak tutularak, kadınların 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde cezaevine gönderildiği vurgulanmaktadır.

Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi, Dünya Kadınlar Günü'yle ilgili haber metinlerine 7 ve 8 Mart 2007 tarihli sayılarının birinci sayfalarında yer vermemektedir. Gazetenin, 9 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında, "*Töreyle anılmak büyük bir yara*" (bkz. Ek – 58) başlıklı haberle, "*ırkçılık*" ve "*cehalet*" sözcüklerine vurgu yapılmaktadır. İç sayfaya taşınan haber içinde, Başbakan Erdoğan'ın sözleri yorumlanmadan alıntılanmıştır. Haberde,

> "*Cinsiyet ayrımcılığının her türlüsünü cahiliye töresi olarak görüyoruz. Dolayısıyla ne toplum ne de devlet kurumları kadının hukukunu çiğneyecek, kız çocuklarına ayrımcılık yapacak hiçbir uygulamayı töre haline getiremez. Üzülerek söylüyorum, ekranlar şiddeti pompalıyorsa, özellikle kadınların saygınlığı, izzet-i nefsi, gazete sayfalarında ayaklar altına alınıyorsa, bu kabul edilemez.*" (bkz. Ek – 59)

cümlelerine yer verilerek, Erdoğan'ın kadınlara karşı uygulanan ayrımcı tavırları İslamiyet öncesi Arap toplumlarına benzettiği ima edilmektedir. Başbakan Erdoğan, kadınların saygınlığının medyanın yayınlarıyla bitirilmeye çalışıldığını savunmaktadır. Medyayı suçlayarak, kadınların kötü, şiddet içeren davranışlara medyanın aracılık ettiğini ima etmektedir. Erdoğan, "*gazete sayfalarında ayaklar altına alınıyor*" sözüyle medyada kadınların küçük düşürdüğünü anlatmaktadır.

Milliyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfada Kadınlar Günü'ne yönelik haber yer almamaktadır. Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısının birinci sayfasında "*Kadının Tadı Yok*" (bkz. Ek – 60) başlığı ile "*en kötü performans sergileyen AB üyesinden bile 20 sıra geride*" ifadesine vurgu yapılmaktadır. Kadın – erkek eşitliği konusunda, Türkiye'nin geride kaldığına dikkat çekilmektedir. Bu durumun kadınların görünürlüğünün azaldığı yönünde yapılan vurguların kanıtına dönüştüğü anlatılmaktadır. Yoruma yer verilmeden aktarılan haber içinde, kadınların üst düzey yönetici ve bürokratlar dünyasında görülmediği, siyasette yok denecek kadar az varlık sergilediklerine dikkat çekilerek, kadınların eve yönlendirildiği ima edilmektedir. İç sayfaya *Kadın-erkek eşitliği lafta kaldı*" (bkz. Ek – 61) başlığıyla taşınan haberde, kadın

erkek eşitliğinin sözde olduğu okuyuculara sayısal verilerle aktarılmaktadır. Haber içinde,

> "*"Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu 2006", Türkiye'nin kadın-erkek eşitliği konusunda ne kadar geride olduğunu ortaya koydu.*" (bkz. Ek – 61)

ifadesi kullanılarak, eşitlik kavramının yok sayıldığı anlatılmaktadır. Raporun, bilgisel yönünün sunulduğu haber metninde, Türkiye'yi kapsayan sayısal veriler diğer ülke verileriyle karşılaştırılarak, Türkiye'nin kötü performans sergilediğine dikkat çekilmektedir.

Gazetede, yer alan diğer bir haberde, "*Siyasette alınacak daha çok yol var*" (bkz. Ek – 64) başlığının altında, Türkiye'nin kadınların siyasal temsilinde diğer Avrupa ülkelerine oranla geride kaldığı kaydedilmektedir. Kadınların siyasal alanda olması için çok çaba harcanması gerektiği vurgulanmaktadır. İç sayfaya "*Siyasette arpa boyu yol gittik!*" (bkz. Ek – 65) başlığının verilmesi de, kadınların siyasal yaşamda görülmediğine dikkat çekilmek için konulmuştur. Haber içinde,

> "*AB ülkeleriyle ilgili veriler, hükümette tek bir kadın bakana sahip olan, 550 milletvekilinden de sadece 24'ü kadın olan ve bu sayıyla yüzde 4.4 temsil oranında kalan Türkiye'nin yolunun uzun olduğunu ortaya koyuyor.*" (bkz. Ek – 65)

ifadelerini kullanılarak, AB yolunda ilerleyen Türkiye'nin kadınlara verilen hak ve değerler konusunda çeşitli adımlar atması gerektiği ima edilmektedir. "*Bir fırın ekmek yemesi*" ifadesinin yer aldığı haber metninde, Türkiye'de tek kadın bakanının bulunmasının Avrupa ülkelerine oranla çok düşük bir rakam olduğu kaydedilmektedir.

İlk sayfada yer alan diğer haberde, Batılı yaşam tarzını benimseyen kadınların şapkalarıyla Meclis locasına alınmadıkları anlatılmaktadır. "*Meclis'te şapka gerginliği*" (bkz. Ek – 66) başlığıyla aktarılan haber, yoruma yer verilmeden aktarılmaktadır. "*Meclis'te şapka kargaşası*" (bkz. Ek – 67) başlığıyla iç sayfaya taşınan haberde,

> "*Yaklaşık 50 kişi locaya girerken, güvenlik görevlilerince mantoları ve çantalarını bırakmaları konusunda uyarıldılar. Bu sırada ziyaretçilerden şapkalarını çıkarmaları istendi. Bunun üzerine kadınlar izleyici locasında oturan türbanlı kadınları göstererek,*

> *"İçerde türbanlılar oturuyor. Onlar nasıl giriyor, nasıl izin veriyorsunuz" diye itiraz ettiler. Güvenlik görevlilerinden "O kıyafetin bir parçası, aksesuvar. Ortalığı karıştırmayın" yanıtını aldıklarını belirten kadınlar, bu uygulamayı protesto ederek locanın girişinin bulunduğu kattan basın koridorunun da bulunduğu kata indiler.*" (bkz. Ek – 67)

cümlelerini kullanılarak, olay gelişim sırasına göre anlatılmaktadır. Gazete, bu haberiyle Anadolu'da Vakit ve Cumhuriyet gazetelerinden farklı bir aktarım seçerek, yoruma yer vermemektedir. Olayı alıntılayarak aktaran gazete, tarafların görüşlerine yer vererek oluşturduğu haberi okuyucularına sunmuştur. Gazetenin, 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfada kadın haberi yer almaması nedeniyle araştırma kapsamında bulunmamaktadır.

Milli Gazete

Milli Gazete'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında, Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haber yer almamaktadır. Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısında, "*Kadın olmak zor*" (bkz. Ek – 68) başlığıyla verilen haberde, "*ailenin yükünü sırtlayan kadınlar*", "*eğitim yasağı*", "*kamusal alan zulmü*", "*manevi ve ahlâkî tahribat*" sözlerine dikkat çekilmektedir. Kadınların büyük zorluklar yaşadığı, birçok etken nedeniyle mücadelelerinin çoğaldığı ima edilmektedir. Haber metninde,

> "*Dünyada kadınlar, işgal ve katliamların getirdiği evlat ve eş acısı, işkence ve tecavüzlere maruz kalırken, Türkiye'de geçim sıkıntısı, kamusal alan zulmü, eğitim yasağı ve şiddetle mücadele ediyor.*" (bkz. Ek – 68)

cümleleri kullanılarak, Türkiye'de kadınların başörtüsü nedeniyle kamusal alandan yasaklandığı ima edilmektedir. Başörtüsü yasağı haber metni içinde açık olarak dile getirilmemekte, ancak "*eğitim yasağı*" ve "*kamusal alan zulmü*" sözlerine ağırlık verilerek, bu sözcüklerin ard alanındaki anlama değinilmektedir. İç sayfaya "*yapılan araştırmaya göre Türk kadını mutsuz*" başlığının altında kadınların durumlarına yönelik araştırmanın sayısal verilerine değinilmiştir.

Gazetenin bir diğer haberinde, "*Kısıtlamalar kalksın*" (bkz. Ek – 70) başlığı altında, kadının okuma ve çalışma haklarının kısıtlandığı belirtilerek, bunların kadının özgürlüğü önündeki engeller olduğu vurgulanmaktadır. Haberde,

> "*"Kadının okuma ve çalışma hakkının kısıtlandığı bir yerde kadının özgürlüğünden bahsedilemez" diyerek sözlerine başlayan Kızılhan, "Pek çok etkin ve yetkin makam, Türkiye'deki kadıların nasıl gelişmekte olduğundan, çağdaşlaşma sürecinde ne derece büyük adımlar atıldığından bahsedecek. Temennimiz bu sene, kadın ayrımcılığına karşı çıkanların, kendilerinin ayrımcılık yapmaması. Hepimizin gözünün önünde insanların hayallerinin çalınması, hayatlarının solması ile sonuçlanan başörtüsü yasağının, görmezden gelinmeye devam edilmemesidir" dedi.*" (bkz. Ek – 70)

cümlelerine yer verilerek, Türkiye'de kadınların, kadınlara ayrımcılık yaptığı ima edilmektedir. Lâik sistem içindeki resmi söylemin başörtülü kadınları mağdur ettiği vurgulanmakta, kadınların haklarını savunanların bu durumu görmezden gelerek, ayrımcılık yaptığına dikkat çekilmektedir. Haberde, "*görmezden gelinme*" sözüyle başörtülü kadınların sorunlarının hiçe sayıldığı, eğitim haklarının elinden alındığı ve bunun çağdaşlık olmayacağı ima edilmektedir.

Başka bir haber metninde, Iraklı kadınların yaşadıkları sorunlara dikkat çekilerek, "*Yaşamak onların hakkı*" (bkz. Ek – 71) başlığının altında, işgale karşı direnişe katılan kadınların idam cezasına çarptırıldığı, infazın durdurulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında birinci sayfadaki haberde, "*Başörtüsü yasağına derhal son verilsen*" (bkz. Ek – 73) başlığı altında, "*başörtüsüne engel*" ve "*başörtülüleri hor gören zihniyet*" sözlerine vurgu yapılmaktadır. Haberde, Kadınlar Günü'nde başörtüsü yasağına göndermede bulunularak, inançları gereği örtünen kadınların olumsuz muamele gördüğü aktarılmaktadır. Lâik – antilâik eksende, başörtülü kadınların haklarının yok sayıldığı, örtü kullanan kadınların değersiz varlıklar olarak görüldüğü vurgulanmaktadır. Resmi söylemde, kadının başörtülü olmasının yasak olduğuna dikkat çekilen haberde, bu nedenle kadınların eğitim ve öğretim haklarından yoksun kaldığı anlatılmaktadır.

Radikal Gazetesi

Radikal Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısında birinci sayfadan "*8 Mart güzellemesi*" (bkz. Ek – 74,75) başlığını kullanarak, haberi sunması dikkat çekmektedir. Gazete, başlıkla Başbakan Erdoğan'ın Kadınlar Günü'yle ilgili konuşmasına gönderme yapmaktadır. Kadınların hatırlandığı kaydedilmektedir. Haberde, Başbakan Erdoğan'ın konuşmasından alıntılara yer verilerek, muhalefette yer alan CHP'yi de suçladığına değinilmektedir. Haberde,

> "*Şiddete karşı sıfır tolerans tanınması gerektiğini söyleyen Erdoğan, CHP'yi suçlamayı unutmadı: "Bu parti son günlerde 'AKP kadınlara yönelik doğru konuşmuyor' mesajı veriyor. Elinize dilinize dursun, nasıl söylersiniz? 'Haydi Kızlar Okula' kampanyasını biz başlattık, CHP zihniyeti değil.'*"" (bkz. Ek – 75)

cümlelerini okuyanlara aktararak, Erdoğan'ın kızların eğitiminde partisinin çaba harcadığını, buna karşın muhalefetteki CHP'nin kendilerini kötülemesine karşılık verdiği anlatılmaktadır.

8 Mart 2007 tarihli sayısında birinci sayfadan kadın haberleri, iç sayfalara aktarılırken, "*Kadın, kadın nedir senin adın!*" (bkz. Ek – 76) başlığıyla, kadınların adından bile söz edilmediği ima edilmektedir. Gazetenin iç sayfaya taşıdığı haberler içinde "*Baba evinde rahat batmış biri kim? Yanıt: Kadınlar!*" (bkz. Ek – 78) başlığı altında, "*talihsiz*", "*köle*", "*delirmek üzere olan biri*", "*ellerime bak anlarsın*" sözlerine vurgu yapılmaktadır. Gazete, kadınlarla ilgili yapılan araştırmayı okuyucularına aktarmaktadır. Kadınların kendilerini nitelendirmelerine yer verilerek, haber metni daha etkili kılınmaktadır. Haber metninde,

> "*Kadınların diğer yakınmaları 'istediği gibi yaşayamamak, güzel bir tatil yapamamak, eşlerin başka kadınlarla birlikteliği, güzel olamamak ve giyim-kuşam' oldu.*" (bkz. Ek – 78)

denilerek, kadınların yaşamdan beklentilerinin karşılanmadığı ima edilmektedir. Kadınların, kendileri için yorumlarının verildiği haber metninde, Türk kadının büyük çoğunluğunun mutsuzluğunun nedenleri de ortaya konulmuştur.

Gazetenin bir diğer haberinde, "*3 bin 207 erkeğe karşılık 18 kadın*" (bkz. Ek – 80) başlığı altında, kadınların siyasal alandaki azlığı sayılarla ortaya konulmuştur. Türkiye'de yerel yönetimlerde görev yapan kadın belediye başkanlarının anlattıklarını kapsayan haber metninde, "*evinde çocuk baksın*", "*reis bey*", sözlerine vurgu yapılmıştır. Kadın başkanların kendilerine sunulan yaklaşımın erkek egemenliğini yansıttığı ima edilmektedir. Siyasal yaşamda yer alan kadınların sayısal azlığına karşın belediye başkanı olanların çalışmalarında gösterdiği özenden söz edilen haber içinde,

> "*Sayılarının az olması kendi deyimleriyle 'yüreklerini burkuyor' ama onlar sorunlara anne gözüyle, kadın duyarlılığı ve titizliğiyle yaklaştıkları için bu işi erkeklerden çok daha iyi yaptıklarını söylüyorlar.*" (bkz. Ek – 80)

cümleleri kullanılmıştır. Kentin ve halkın sorunlarına daha duyarlı yaklaştığı vurgulanan haberde, kadınların siyasal yaşamda daha etkin rol oynaması gerektiğine yönelik göndermeler yapılmaktadır.

Gazetenin bir diğer haberinde, diğer gazetelere oranla daha küçük ve iç sayfadan verilmesi uygun görülen, şapkalı kadınların Meclis Locası'ndan çıkarılışına ilişkin metin ele alınmaktadır. "*Meclis'e şapka giremedi*" (bkz. Ek – 81) başlığının altında, "*şapka krizi*" sözüne vurgu yapılmaktadır. Kadınların Meclis Locası'na şapkayla alınmamalarına neden olanları haksız gören bir haber metni oluşturulmuştur. Haberde,

> "*İzleyici localarına türbanlılar alınırken, şapka takanların girmesine izin verilmedi, bacak bacak üstüne atanlar uyarıldı.*" (bkz. Ek – 81)

ifadesi kullanılarak, türbanlı olmayan ve şapkalı kadınların sert bir dille uyarıldığına dikkat çekilmektedir.

Gazetenin Kadınlar Günü'yle ilgili son haberinde, "*Grevden özgürlüğe*" (bkz. Ek – 84) başlığı altında, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün tarihçesine yer verilerek, kadınların özgürlüğünü elde etmeleri için sokağa çıktıkları vurgulanmaktadır. Haberde, Kadınlar Günü dolayısıyla ülke genelinde yapılacak etkinliklerden örnekler metin içinde okuyuculara bilgi amacıyla sunulmaktadır.

Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısında birinci sayfadan kadın haberine rastlanmadığı için inceleme yapılmamaktadır. Gazetenin, 8 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfada sürmanşetten verilen, "*'Evinde otur çocuk doğur' sözü hakaret*" (bkz. Ek – 85) başlıklı haberin altında, "*hakaret*" sözcüğüne vurgu yapılarak, Kadınlar Günü'nde açılan davaya dikkat çekilmektedir. İç sayfaya "*Kadın hâkime dayağa anlamlı günde dava*" başlığıyla okuyuculara sunulan haberde,

> "*Saldırgan gazeteciler fotoğraflarını çekerken kafasındaki kadın tiplemesini özetledi: "Herkes işini yapacak. Gitsin evinde otursun, çocuk doğursun, yemek yapsın. İnsanların kaderiyle oynamasın." Soruşturmayı yürüten ve iddianamesini tamamlayan Cumhuriyet Savcısı İsmail Göktürk, davayı Dünya Kadınlar Günü olması nedeniyle bugün açıyor. İddianamede, saldırgan Serhat Öztürk'ün "görevli hâkimi yaralamak", "hâkime hakaret", "görevli 3 polis memuruna hakaret" ve "polisin görevini engelleme suçlarından 17 yıla kadar cezalandırılması istendi.*" (bkz. Ek – 85)

cümlelerini kullanılarak, kadına iki farklı bakış ortaya konulmuştur. Haberde, saldırganın kadınların özel alanda kalması gerektiğini savunduğu, savcının ise kadınların özgürlüğüne destek verdiği anlatılmaktadır. Savcı, kadın hâkime söylenen sözlerin, davranışların hakaret olduğunu vurgulamakta, saldırganın ceza almasına yönelmektedir.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında, "*Kadın İsyanı*" (bkz. Ek – 86) başlığı altında, "*tencere ve tavalarla yürüyüp eşitlik istedi*" , "*Evde, işte sömürüye son*" ifadelerine vurgu yapılmaktadır. Kadınların, sokağa çıktığı vurgulanan haberde, yaptıkları eylemlerle erkeklerle aynı oranda eşit hak ve özgürlük istediklerine dikkat çekilmektedir. İç sayfaya "*Eşitlik için önlem alınsın*" başlığıyla taşınan haberde, kadınların farklı kentlerde sokağa taşındığına dikkat çekilmektedir. Haberde,

> "*Kadın dernekleri, Türkiye'de kadın-erkek eşitliğinin fiili olarak sağlanmasına yönelik önlemlerin bir an önce alınmasını istedi.*" (bkz. Ek – 86)

ifadesine yer verilerek, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutlayan kadınların, eşitliğe ilişkin önlemlerin bir an önce hayata geçirilmesi gerektiğini eylemlerle anlattıkları

kaydedilmektedir. Kadınlar eylemlerinde simge olarak tencere ve tavaları kullanarak, tek işlerinin ve yaşam kaynaklarının ev işi olmadığını göstermektedir. Kadınlar, her yerde olduklarını kanıtlamak için tencere ve tavaları göstererek, yaşamlarının ailelerine hizmet etmekten öte olduğunu ima etmektedirler.

Yeniçağ Gazetesi

Yeniçağ Gazetesi, Kadınlar Günü'ne yönelik haberleri birinci sayfasına taşımadığı görülmektedir. Gazete, 7 Mart 2007 tarihli sayısında Kadınlar Günü'yle ilgili habere yer vermezken, 8 Mart 2007 tarihli sayısında da kadın haberini iç sayfadan vermektedir. "*Mehmetçik'ten kadınlara sağlık hizmeti*" (bkz. Ek – 87) başlığıyla iç sayfadan verilen haberde, Kadınlar Günü nedeniyle askeriyenin kadınlara yaptığı sağlık desteğine vurgu yapılmaktadır. Haberde, yoruma yer verilmeyerek, askeri doktorların Şırnak'ta kadınlara ücretsiz sağlık yardımında bulunduğuna dikkat çekilmektedir.

Gazetenin bir diğer haberinde de, "*Siyasette broşür kavgası*" (bkz. Ek – 88) başlığıyla verilen haber içinde,

> "*Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu partisinin grup toplantısında konuşurken ilginç görüntüler yaşandı. Grupta Kadınlar Günü nedeniyle bulunan kadınlardan bazılarının yanlarında getirdiği çocukları uyuyakaldı.*" (bkz. Ek – 88)

sadece bir cümlede, Kadınlar Günü ifadesini kullanarak, bugüne ilişkin Anavatan Partisi'nin grup toplantısında çocukları uyuyan kadınların görüntüsünden bahsedilmiştir. Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında da, ilk sayfada Kadınlar Günü'ne yönelik haber bulunmazken, gazetede yer alan bir kadın haberinde de Kadınlar Günü'nden bahsedilmemekte, okuma yazma öğrenen kadınların Anıtkabir'i ziyaret edişinden söz edilmektedir(bkz. EK – 89).

Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak Gazetesi'nin 7 ve 8 Mart 2007 tarihli sayılarının ilk sayfalarında Kadınlar Günü'nü içeren haber bulunmamaktadır. Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında birinci sayfada, "*Kadın, kadına böyle yaparsa!*" (bkz. Ek – 90, 91) başlığıyla verilen haber dikkat çekmektedir. Kadınların birbirine sahip çıkmadığı ima edilmektedir. Haberde,

> "*CHP ve ADD üyesi kadınlar, kadınlar gününde başörtülü kadının Atatürk anıtına çelenk koymasına tepki gösterdi, ancak diğer derneklerden destek bulamadı.*" (bkz. Ek – 90)

ifadesine yer verilerek, başörtüsü kullanan kadına duyulan tepkinin destek bulmadığı ima edilmektedir. Lâik – antilâik tartışması içinde kadınların birbirilerine bakış açısının değişmekte olduğu gözlenmiştir. Haberde yorumla birlikte alıntılara yer verilerek,

> "*Başörtülü olan Hülya İlem'in çelenk koyup, saygı duruşunda bulunmasına tepki gösteren Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Denizli İl Kadın Kolları Başkanı Zeliha Yaşatürk, yapılanın laikliğe meydan okumak olduğunu ileri sürerek, kadın derneklerini protestoya davet etti. Bu sırada araya giren bazı kadınlar, kadınların birlik içerisinde olmasını gerektiğini belirterek, gösterilen tepkinin yersiz olduğunu söyleyince, Yaşatürk, "Türbanlı bir kişinin Atatürk Anıtı'na çelenk koymasını Kadın Platformu olarak kabul edemeyiz" diyerek, tören alanında CHP üyesi kadınlarla birlikte ayrıldı. CHP'li kadınların tepkisine destek veren Atatürkçü Düşünce Derneği Denizli Şube Başkanı Gülizar Biçer Karaca da, "Biz bunu hazmedemeyiz. Verilecek bir ödün, ödünleri gerektirir. O yüzden biz buna müsaade etmeyiz" diyerek CHP'li kadınlarla birlik alandan ayrıldı.*"(bkz. Ek – 91)

cümleleri kullanılmıştır. CHP'li kadınların tepkisinin uygun olmadığı ima edilmektedir. Metinde, CHP'li kadınların, Batılı yaşam tarzını benimsemeyen kadınların, başörtüsüyle kamusal alanda yer almasını lâikliğe tehdit olarak algıladığı aktarılarak, kadınların sorunlarının gerçekten çözümünde birlikte mücadele etmeleri gerektiği anlatılmaktadır. Haberde, başörtüsüne yönelik en küçük bir desteğin Kemalist değerlerden ödün olarak gösterildiği ima edilmektedir.

Zaman Gazetesi

Zaman Gazetesi'nde 7 ve 8 Mart 2007 tarihli sayılarında Kadınlar Günü'ne yönelik ilk sayfadan haberlere yer verilmemesi gazetenin izlediği yayın politikası açısından dikkat çekmektedir. Gazetenin, 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfadan, Kadınlar Günü'ne ilişkin, bir kadının hikâyesini okuyuculara aktarmaktadır. "*Kadınlar Günü'nde dram: Sokak ortasında doğum yaptı*" (bkz. Ek – 92) başlığı altında, evini

geçindirmek için çalışmak zorunda olan bir kadının sokak ortasında doğum yapması konu alınmıştır. "*çevredekilerin şaşkın bakışları arasında doğum yaptı*", "*dramatik bir hayat hikâyesi*" sözlerine vurgu yapılan haberde, kadının yaşadığı zorluklara dikkat çekilmektedir. İç sayfaya "*Mendilci kadın sokak ortasında doğum yaptı*" başlığıyla taşınan haberde, kadının yaşadıklarına ayrıntılarıyla yer verilirken, Kadınlar Günü'ne yönelik herhangi bir bilgi ya da yorum aktarılmamaktadır. Gazetenin, Kadınlar Günü'ne yönelik haberleri kısıtlı vermesi de seslendiği okuyucu kesimi açısından dikkat çekici olmaktadır.

Tablo-1: Kullanılan Sözcüklere Göre Gazetelerin Sınıflandırılması

I.Grup Gazeteler	II.Grup Gazeteler
"*kadın emeği*"	"*başörtüsü yasağı da kadına şiddettir*"
"*feminist birikimi*"	"*ayrımcılık*"
"*Arap ülkelerinin gerisindeyiz*"	"*iğrenç teklif*"
"*ayrımcılık hız kazandı*"	"*başını aç*"
"*dinsel hurafeler*"	"*mayo giy*"
"*safsatalarla kadını hedef alan*"	"*Bu da laikçi töre*"
"*linç*"	"*maruz kalmak*"
"*ataerkil*"	"*hakkımı helal etmiyorum*"
"*mutsuz*"	"*laikçi kadınlardan provokasyon girişimi*"
"*hamasi nutuklar*"	"*eğitim yasağı*"
"*siyasette arpa boyu yol gittik*"	"*kamusal alan zulmü*"
"*evde, işte sömürüye son*"	"*kısıtlamalar kalksın*"
"*talihsiz*"	"*başörtüsüne engel*"
"*köle*"	"*başörtülüleri hor gören zihniyet*"
"*evinde çocuk baksın*"	"*kadın, kadına böyle yaparsa!*"

Yukarıda belirtilen ifade ve sözcüklerin kullanımında, lâik ve merkezde yer alan gazeteler, dini öğelere takılmaksızın, "*kadın emeği*", "*ayrımcılık hız kazandı*", "*talihsiz*", "*köle*", "*evde, işte sömürüye son*" gibi ifadelere yoğunlaşırken, haberde yoruma girmeden, alıntılarla metni zenginleştirme yolunu tercih etmektedir. Olan biteni vermeye yönelen gazetelere karşın İslâmi kesime seslenen gazeteler, haber metinlerinde ötekileştirme yaparak, lâik kesimi karşı tarafında tutarak "onlar" sıfatıyla niteleme yolunu seçmektedir. Lâik kesimin insanların inanışları karşında hoyrat davrandığını ve demokratik kuralları uygulamadığını savunan gazeteler, karşı tarafın kadınlara yanlı davrandığını, özgürlüğe, hak ve eşit davranışlara kısıtlı baktığına yönelik kavramları haber metinlerinde vurgulamaya özen gösterdikleri görülmektedir.

2. 3. 2. Söylemin Kuruluşunda Nedensellik Bağları

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik oluşturulan haber metinlerinde kadınların sorunlarının aktarılışı, hangi değerlerin ön plana çıktığı ve gazetelerin savundukları değerler dikkate alınmaktadır. Buna göre kadınlara yönelik haberlerin, okuyuculara nasıl aktarıldığı araştırmanın temel nedenini oluşturmaktadır. Cumhuriyet'in kurucu ideoloji sonucu kadınlar, toplumsal yaşamın içinde kurgulanmaktadır. Kemalist proje ile birlikte kadınların elde ettiği siyasal hakların,

erkek egemen toplumda nasıl bir değişim neden oldukları ya da olmadıkların incelenmektedir. Erkek egemenliğine karşı mücadelesini sürdüren kadının en büyük rakibi olarak siyasal İslâm'ın simgeleştirdiği kadın çıkmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşunun ilk yıllarından başlayarak önemli bir sorunsalı oluşturan başörtüsü/türban lâik ve antilâik ikililiği açısından önemli bir ayrıntıyı oluşturmaktadır.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü sebebiyle, gazetelerin kadınlara yönelik verdiği haber metinlerinde, gazetelerin ideolojik söylemlerine göre, başörtüsü/türban konusunda tutumlarıyla, kadınların eşit, hak ve özgürlük istemleriyle ilgili yaptığı eylemler, açıklamalar, düşünceler haber metinlerine yansımaktadır. Kadınlar Günü'ne yönelik haberlerin yer aldığı gazetelerdeki haberler nedensellik ilişkileri açısından değerlendirilmiştir. Gazetelerde, Kadınlar Günü'ne yönelik haberlerin neden sonuç ilişkisi içinde işlendiği görülmektedir. Bu ilişki hem gazete başlıklarından hem de haber içindeki metinlerden anlaşılmaktadır.

Özellikle İslâmi kesime seslenen yayın organlarının yaptığı haberlerde, *biz* ve *onlar* ikiliği içinde haberleri sunduğu görülmektedir. *Onlar* olarak nitelendirdiği lâik kesimi başörtülü kadınların sorunlarına karşı duyarsızlıkla, bu tür sorunları görmezden gelmekle sorumlu tutarak nedensellik ilişkileri oluşturduğu gözlenmektedir. Haberlerde, ideolojik açından kendi düşüncelerini destekleyecek sözcük ve cümleleri, İslâmi kesime seslenen gazetelerin daha çok sunması dikkat çekmektedir. Bunun dışında, merkez medya olarak nitelendirebileceğimiz gazetelerin haberleri çok fazla yoruma kaçmadan, kadınların yaşadıkları sorunları ve çözüm yollarını, istemlerini sıraladığı görülmektedir.

12 farklı gazetenin üç günlük toplamda 36'sının incelemeye alındığında, kadınların toplumsal yaşamda etkin bir role sahip olmasına karşın, ataerkil düzen içinde seslerini duyurma çalıştıkları görülmektedir. Kadınların, lâik – antilâik eksende tartışma konusu yapılmak istendiği, özellikle İslâmi kesime seslenen gazeteler tarafından başörtüsünün gündeme getirilerek, başörtüsü yasaklarının kadının özgürlüğünü kısıtladığı savunulmaktadır. Kadınların daha aktif bir yaşam istemesi gibi nedenler, haberlerde daha dikkatli sözcük ve cümle seçimini gerektirmiştir. Gazete haberleri, ele alınan bu çerçeve kapsamında, nedensellik ilişkilerine göre aşağıdaki gibi gruplandırmak mümkündür:

Tablo-2: Haber Metinlerindeki Nedensellik İlişkilerine Göre Gazetelerin Sınıflandırılması

I. Grup Gazeteler	II. Grup Gazeteler
"*Kadınlar 40 parça tek yürek*" – "*Bu yıl 8 Mart çerçevesinde Türkiye'nin çeşitli illerinde bir araya gelen kadınların sayısında bir artış gözlenirken, engellemelere ve kısıtlamalara rağmen 'daha çok kadın' çağrısı karşılık buldu.*" – "*Erkek egemen bir kuşatmaya karşı, 8 Mart'ta 'sokaklar bizim' dediler. Sıralanan talepler ekonomik, siyasal, kültürel alana dairdi ancak 'şiddet' ve 'kota' ön sıraları almıştı…*" *Birgün (bkz. Ek – 17)* "*İşte AKP Meclis'i*" – "*Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Meclis Genel Kurulu'nda yapılan özel oturumu izlemek için gelen türbanlı kadınlar izleyici localarında yerini alırken; şapka takan kadınlar yasak olduğu gerekçesiyle dışarı çıkarıldı.*" *Cumhuriyet Gazetesi (bkz .Ek – 18)* "*Türkiye'deki kadınlar umutsuz*" - "*Sosyal hayatta yüklendiği sorunların yanı sıra bir yandan ekonomik bağımsızlık isteyen kadın, diğer yandan Türkiye'de çalışma koşullarının erkeklere oranla getirdiği haksız rekabet nedeniyle iş aramaktan bile vazgeçer hale geliyor.*" *Cumhuriyet Gazetesi (bkz. Ek – 20)* "*Kadının rolü büyüyeceğine küçülüyor*" - "*Türkiye'de kadın, seçme ve seçilme hakkını birçok ülkeden önce elde etti. Ancak Türkiye zaman içinde kendisini izleyen ülkelerin gerisinde kaldı. Şu anda kadın milletvekili sayısı açısından dünya ortalamasının ancak dörtte birini yakalayabilen Türkiye'nin sahip olduğu oran, dünyadaki en düşük yüzdeye sahip Arap ülkelerinin de gerisinde kalarak, ancak yarısı düzeyine ulaşabiliyor. Türkiye TBMM'de "kadının temsili" açısından henüz 1935'i yakalayamadı.*" *Cumhuriyet Gazetesi (bkz. Ek – 21)* "*Evin içindeki şiddet sokağa döküldü*" – "*Sokakta dayak atan, linç girişiminde bulunan bunu evde öğreniyor. Şiddet sokağa yansıyor. Nereden geldi o şiddet? Evin içindeki şiddet döküldü sokağa. Şiddet aile içi mesele değildir. Eğer evdeki şiddeti meşrulaştırıyorsanız, sokaktaki şiddeti önleyemezsiniz. Şiddetler cinsler arasındaki eşitsizliğin korunması için kullanılan bir araç.*" *– Evrensel Gazetesi (bkz. Ek – 26)* "*Töreyle anılmak büyük yara*" – "*Cinsiyet*	"*Başörtüsü yasağı da kadına şiddettir*" – "*"Kadına yönelik ayrımcılığın" birçok boyutuyla gündeme taşındığı Dünya Kadınlar Günü'nde, "Kılık kıyafetlerinden dolayı ayrımcılığa maruz kalanların" durumları, genellikle ihmal ediliyor. Ankara siyaseti ve özellikle de iktidar bu meseleye "Kurumların tepkisini çekmemek için" girmek istemezken; "Dindar kadına yönelik ayrımcılığın devamından yana olan" anamuhalefet sözcüleri, "seçim yılında olmamızdan dolayı" bu konularda fazla öne çıkmak istemiyorlar.*" - "*Kadın eğer başı örtülü olduğu için farklı muameleye tabi tutuluyorsa, eğitim hakkı elinden alınıyorsa, temel insan haklarını kullanma imkânından mahrum bırakılıyorsa, burada düpedüz kadına yönelik bir şiddet vardır.*" *Anadolu'da Vakit Gazetesi (bkz. Ek-1)* "*Bu da laikçi töre*" – "*Bugün 8 Mart Dünya Kadınlar Günü. Ancak, Anadolu kadını binlerce yıllık İslâmi iman ve geleneğinden gelen başörtüsü sebebiyle hâlâ eğitim ve çalışma hakkından mahrum. Bugün özel yayınlar yapan, etkinlikler düzenleyen kartel medyası ve sözde kadın hakları savunucuları kadına ayrımcılıktan dem vururken, başörtüsü ayrımcılığını hiç anmıyor. Kadın haklarını savunmanın çağdaşlığın gereği olduğunu söyleyen bu çevreler, konu Müslüman Anadolu kadını olunca kendi Batı özentisi hayat biçimlerini dayatmaktan geri kalmıyor.*" *Anadolu'da Vakit (bkz. Ek – 2)* "*Kadın olmak zor*" – "*Dünyada kadınlar, işgal ve katliamların getirdiği evlat ve eş acısı, işkence ve tecavüzlere maruz kalırken, Türkiye'de geçim sıkıntısı, kamusal alan zulmü, eğitim yasağı ve şiddetle mücadele ediyor.*" - *Milli Gazete (bkz.* "*Kısıtlamalar kalksın*" – "*"Kadının okuma ve çalışma hakkının kısıtlandığı bir yerde kadının özgürlüğünden bahsedilemez" diyerek sözlerine başlayan Kızılhan, "Pek çok etkin ve yetkin makam, Türkiye'deki kadıların nasıl gelişmekte olduğundan, çağdaşlaşma sürecinde ne derece büyük adımlar atıldığından bahsedecek. Temennimiz bu sene, kadın ayrımcılığına karşı çıkanların, kendilerinin ayrımcılık yapmaması.*

ayrımcılığının her türlüsünü cahiliye töresi olarak görüyoruz. Dolayısıyla ne toplum ne de devlet kurumları kadının hukukunu çiğneyecek, kız çocuklarına ayrımcılık yapacak hiçbir uygulamayı töre haline getiremez. Üzülerek söylüyorum, ekranlar şiddeti pompalıyorsa, özellikle kadınların saygınlığı, izzet-i nefsi, gazete sayfalarında ayaklar altına alınıyorsa, bu kabul edilemez." *Hürriyet (bkz. Ek –42)*

"*Kadının tadı yok*" – "*Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda Türkiye için, "En kötü performans sergileyen AB üyesinden bile 20 sıra geride" ifadesi kullanıldı. Rapora göre, Türkiye'nin, kadınların ekonomiye ve siyasete katılımı açısından çok yol alması gerekiyor.*" *Milliyet Gazetesi (bkz. Ek- 43)*

"*Meclis'te şapka gerginliği*" – "*Yaklaşık 50 kişi locaya girerken, güvenlik görevlilerince mantoları ve çantalarını bırakmaları konusunda uyarıldılar. Bu sırada ziyaretçilerden şapkalarını çıkarmaları istendi. Bunun üzerine kadınlar izleyici locasında oturan türbanlı kadınları göstererek, "İçerde türbanlılar oturuyor. Onlar nasıl giriyor, nasıl izin veriyorsunuz" diye itiraz ettiler.*" *Milliyet Gazetesi (bkz. Ek – 46)*

"*3 bin 207 erkeğe karşılık 18 kadın*" – "*Sayılarının az olması kendi deyimleriyle 'yüreklerini burkuyor' ama onlar sorunlara anne gözüyle, kadın duyarlılığı ve titizliğiyle yaklaştıkları için bu işi erkeklerden çok daha iyi yaptıklarını söylüyorlar.*" *Radikal Gazetesi (bkz. Ek – 60)*

"*Meclis'e şapka giremedi*" – "*Meclis'teki Dünya Kadınlar Günü etkinliklerinde "şapka krizi" çıktı. İzleyici localarına türbanlılar alınırken, şapka takanların girmesine izin verilmedi, bacak bacak üstüne atanlar uyarıldı.*" *Radikal Gazetesi (bkz. Ek – 61)*

"*'Evinde otur çocuk doğur' sözü hakaret*" – "*İstanbul K.Çekmece Başsavcılığı'nın, kadın hâkim İnsaf Gündüz'e adliyede saldıran sanık için hazırladığı iddianame Kadınlar Günü'ne damgasını vurdu. Davayı bugün açacak olan savcı, sanık Serhat Öztürk'ün "Gitsin evinde çocuk doğursun, yemek yapsın" şeklindeki sözlerini mesleğe hakaret kabul etti. Yaralama ve hakaretten 17 yıl isteyecek.*" *Sabah Gazetesi (bkz. Ek – 65)*

Hepimizin gözünün önünde insanların hayallerinin çalınması, hayatlarının solması ile sonuçlanan başörtüsü yasağının, görmezden gelinmeye devam edilmemesidir" dedi." *Milli Gazete (bkz. Ek – 49)*

"*Başörtüsü yasağına derhal son verilsen*" - "*Saadet Partisi Kadın Kolları Genel Başkanı Ayşenur Tekdal, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde başörtüsü sorunun çözülmesini istedi. Tekdal, "Bir insan hakkı olan başörtüsüne, hukuken hiçbir dayanakları olmadığı halde fiilen engel çıkarıp, kız evlatlarımızın okumasına, kamuda çalışmasına engeller çıkararak başörtülüleri hor gören zihniyet asla tasvip edilmemeli ve mağduriyetlere derhal son verilmelidir" dedi. Milli Gazete (bkz. Ek – 53)*

"*Kadın, kadına böyle yaparsa!*" – "*CHP ve ADD üyesi kadınlar, kadınlar gününde başörtülü kadının Atatürk anıtına çelenk koymasına tepki gösterdi, ancak diğer derneklerden destek bulamadı.*" – "*Denizli'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamalarında, Yerel Gündem 21 Denizli Kadın Meclisi'nin çelengini başörtülü bir kadının koyması, CHP ve ADD üyesi kadınların tepkisine neden oldu.*" – "*Başörtülü olan Hülya İlem'in çelenk koyup, saygı duruşunda bulunmasına tepki gösteren Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Denizli İl Kadın Kolları Başkanı Zeliha Yaşatürk, yapılanın laikliğe meydan okumak olduğunu ileri sürerek, kadın derneklerini protestoya davet etti. Bu sırada araya giren bazı kadınlar, kadınların birlik içerisinde olmasını gerektiğini belirterek, gösterilen tepkinin yersiz olduğunu söyleyince, Yaşatürk, "Türbanlı bir kişinin Atatürk Anıtı'na çelenk koymasını Kadın Platformu olarak kabul edemeyiz" diyerek, tören alanında CHP üyesi kadınlarla birlikte ayrıldı. CHP'li kadınların tepkisine destek veren Atatürkçü Düşünce Derneği Denizli Şube Başkanı Gülizar Biçer Karaca da, "Biz bunu hazmedemeyiz. Verilecek bir ödün, ödünleri gerektirir. O yüzden biz buna müsaade etmeyiz" diyerek CHP'li kadınlarla birlik alandan ayrıldı.*" *Yeni Şafak Gazetesi (bkz. Ek – 70)*

"*Kadınlar Günü'nde dram: Sokak ortasında doğum yaptı*" – "*Dünya 8 Mart Kadınlar Günü'nü kutlarken, Antalya'da ilginç bir olay yaşandı. Trafik kazası geçiren eşi yatalak kalınca, evinin geçimini mendil satarak sağlayan 36 yaşındaki Kadriye Öz, sokak ortasında bir kız çocuğu dünyaya getirdi. 6*

"*Mehmetçik'ten kadınlara sağlık hizmeti*" – "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü sebebiyle Şırnak 23. Jandarma Sınır Tümen Asker Hastanesi'nden ücretsiz yararlanıyor. 2 gündür süren uygulama bu akşamüstü sona erecek.*" – *Yeniçağ Gazetesi (bkz. Ek – 67)*	*yaşındaki oğlu Hasan ile birlikte Balbey Camii önünden geçerken bir anda sancıları tutan Kadriye Öz, çevredekilerin şaşkın bakışları arasında doğum yaptı.*" *Zaman Gazetesi (bkz. Ek – 71)*

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik olarak, gazete sayfalarında yer alan haberlerin büyük çoğunluğunda kadınların eşitlik ve özgürlük istemlerine yer verilmektedir. Farklılaşmalar, gazetelerin ideolojik yapılarına bağlı olarak, haberin veriliş biçimlerinde, sözcüklerde ve cümlelerde ortaya çıkmaktadır. İncelemeye alınan gazetelerde, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik, kadınların yaşadığı sorunlar, bu sorunların çözümüne ilişkin kadınların yaptığı eylemsel etkinlikler, sorunların kaynağı ve çözüm önerileri dile getirilmektedir. Ataerkil sistem içinde eşitlik istemi, özgürlük söylemleri ve kadınların karşılaştıkları sorunlar, konuyla ilgili yetkili kişilerden yapılan alıntılarla birlikte yer verilmiştir. Gazetelerin ideolojik yapılarına göre toplumun yarısını oluşturan kadınların sorunlarının kaynağı farklı gösterilmiştir.

2. 3. 3. Haberde Kullanılan Üslup ve Retorik

Mikro yapısal özellikler içerisinde, söylem analizi yöntemiyle haber metinlerinin değerlendirilmesinde, haberi oluşturmak için kullanılan cümlelerin kuruluş biçimi, sözcüklerin seçimi, okuyucuyu ikna etmeye yönelik imalar ön planda yer almaktadır.

Metnin okuyuculara sunumunda kullanılan üslup ve retorik, habere duyulan inanma gücünü arttıran unsurlardandır. Sözcüklerin nasıl seçildiği okuyucu habere inandırmasında önemli olmaktadır. Aynı zamanda haber metnindeki vurgular, inandırıcılıkta ve okuyucunun düşünmesinde fonksiyonel olmaktadır. Haber söyleminin gerçeğe dayandığı iddiasını oluşturmada, gerçeği sunduğunu inşa etmede yararlandığı en önemli unsur, retorik olmaktadır[272]. Haberin metne dönüştürülmesinde farklı sözcüklerle anlatılması üslubu oluşturmaktadır. Sosyal ve ideolojik etkiler üslup

[272] İnal; **a.g.m.**, s.129.

seçimlerini ortaya çıkarmaktadır. Üslup seçimleri, haber aktörleri, olaylar, sosyal, iletişimsel durumlar ve gazetecinin düşünceleri hakkında bilgi vermektedir. Cümlenin sentaksı da üslubun diğer görüntüsünü oluşturmaktadır[273].

Haber metinlerindeki cümlelerin veya cümleciklerin etken (active) ya da edilgen (passive) olması cümle yapıları ve sözcük seçiminde önemli olmaktadır. Bu durum, aynı zamanda metinde yüklemin geçişlilik sorununu meydana getirmektedir. Haber metinlerinde sözcüklerin seçimi, belirli bir ideolojik tercihi ve tavrı yansıtmaktadır[274]. Haber metinlerindeki cümle ve cümleciklerin yükleminin geçişliliği, eleştirel haber çözümlemelerinde dikkat edilen bir durum olmaktadır. Dilin kullanımının ideolojik boyutunun çözümlenmesinde kitle iletişim araçları en uygun alanı oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçlarında, ideolojiyi oluşturmak ve bunun devamını sağlamak amacıyla belli dilsel mekanizmalar kullanılmaktadır. Yazılı basında da, haberi okuyuculara sunmak için seçilen dilsel yapılar, habere konu olan olaya ilişken yanlı tutumu destekleyen bir anlam bütünlüğünü meydana getirmektedir. Bu yapılar, haberi yazan muhabirin, köşe yazarının ya da yayın kurumunun haberin içeriğini, kendi inanç ve değerler dizgesine, yani ideolojisine ve bunu kullandığı dilde kodlama biçimine göre nasıl çözümlendiğini göstermektedir. Anlam ağlarının oluşturulmasında kullanılan dilsel düzeneklerden biri geçişliliktir. Geçişlilik, anlamın tümcede simgelenme biçimi olmakta, dil kullanıcılarının, gerçeğin zihinsel resmini dilde nasıl kodladıklarını, dış dünyayı nasıl algıladıklarını göstermektedir. Düşüncelerin aktarımını sağladığı için geçişlilik, dilin düşünsel işlevinin bir parçasını oluşturmaktadır[275].

Geçişlilik çözümlemesinin temel amacı; gerçek yaşamdaki bir sürecin belli bir söylem türünde ya da belli bir metinde anlamlama biçimini belirleyen toplumsal, kültürel, ideolojik ve siyasal etmenlerin neler olduğunu saptamaktır. Geçişlilik çözümlemesi, metinde belli süreç türlerinin ve katılımcıların kullanılıp kullanılmadığını, etken ve edilgen yapıların hangisinin lehine belirlendiğini, adlaştırmaların anlamlı olup olmadığı belirlemektedir. Asıl hedef kılıcılık olmaktadır. Eylemi yapanı, eyleyeni ve

---

273 Sözen; **a.g.e.**, s.127.

274 S. Hall, J.Critcher, J.Clarke, T.Jefferson ve B.Roberts, Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order, Methueb, GB, 1978'den Aktaran: İnal; **a.g.e.**, s.116-122.

275 Lütfiye Oktar; "Gazete Söyleminde İdeolojik Yapılar", **1990 Sonrası Lâik-Antilâik Çatışmasında Farklı Söylemler, Disiplinler Arası Bir Yaklaşım**, Der.: Semiramis Yağcıoğlu, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2002, s.39.

kılıcıyı bulmaktadır. Edilgenlik ve adlaştırma gibi dilbilgisel işlemler olan dönüşümler üzerinde durulmasının nedeni, dönüşümlerin metinde ideolojik açıdan anlamlı sayılabilecek /kılıcının gizlenmesi gibi/ özelliklerle bağdaştırılabileceği düşüncesi olmaktadır. Geçişlilik çözümlemesi, gazete söyleminin çözümlenmesinde önemli bir yer alarak, tümce aracılığıyla anlatılan düşüncelerin anlamsal çözümlemesini oluşturmaktadır [276].

Metinlerde yer alan cümlelerin etken ya da edilgen yapıda olmaları, habere dönüşen olaydaki sorumlu olma ya da olmamayı etkilemektedir. Polis – adliye haberlerinde suçlu tarafın eylemi etken bir sentaksla verilirken, polis – devlet güçlerini eylemlerinin edilgen bir sentaksla sunulduğu kaydedilmektedir. Bu da ideolojik bir seçim olmaktadır. Suça ilişkin haberlerin aktarımında, suçluların ya da sanık durumundakilerin eylemleri etken bir sentaksla verilmektedir[277].

Haberlerde, okuyuculara sunulan metinlerin inandırıcı olabilmesi için güvenilir kaynakların görüşlerinden alıntılar yapılarak sunulmakta, doğruluk ve kesinlik bildiren kaynaklar ve işaretler kullanılmaktadır. Habere konu olan olaya ilişkin üst düzey yetkililerin sözlerinin kullanılması etkileyiciliği arttırmaktadır. Görsel malzemeler olarak sunulan, harita, çizim ve grafik bunun yanı sıra sayısal veriler etkileyiciliği arttırmaktadır. Okuyucuları ikna etmede önemli bir yöntem olarak da, daha önceden bilinen durum tanımlamalarını olayın içinde sunmaktadır. Olaya ilişkin hatırlatıcı sunum yapılması okuyucuda ikna ediciliği arttırmaktadır.

Örnek olayımızı oluşturan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik 12 gazetedeki haberler değerlendirildiğinde; haberlerde büyük çoğunlukla etken cümlelerin yer aldığı, ikna etmede fotoğraf ve yetkili kişilerden alıntılanan sözlerin kullanıldığı görülmektedir. Fotoğrafa ilişkin değerlendirme, sonraki bölümlerde ele alınacağından bu bölümde fotoğrafa yönelik bir analize değinilmeyecektir.

Anadolu'da Vakit Gazetesi

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik olarak, Anadolu'da Vakit Gazetesi, 7 Mart 2007 tarihli haberi, "*farklı muamele*", "*ayrımcılık*", "*başörtüsü*" sözcükleri

276 Oktar; **a.g.m.**, s.39-40.

277 İnal; **a.g.e.**, s.123-124.

etrafında, konuyla ilgili olarak yetkili kişilerin sözlerinden alıntılar yaparak okuyucularına sunmuştur. Ağırlıklı olarak etken/aktif bir cümle yapısının kullanıldığı haber metninde,

> "*Kadına yönelik ayrımcılığın bu en bariz örneğini Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun mesajları ile gündeme getirelim istedik. Sorularımızı Meclis'te cevaplandıran Nimet Çubukçu'nun en çarpıcı mesajı şuydu: "Başörtüsü yasağı, aynı zamanda kadına yönelik şiddet anlamına gelmektedir***.**"
>
> "*Bakan Çubukçu, Türkiye'de sözde kadın haklarını savunan birtakım sözde sivil toplum örgütlerinin, başörtüsü yasağının devamından yana olmasına ilişkin sorumuza da şu karşılığı verdi: "Başörtüsüne yasağın devamından yana tavır koyanlarla konuşuyorsunuz; 'Başörtülülerle aynı düşünceyi paylaşan erkekler, her türlü haktan faydalanabiliyorlar, her konuma gelebiliyorlar, ancak aynı durumdaki kadınlar kılık kıyafetlerinden dolayı engelleniyorlar. Bu ayrımcılık değil de nedir? Karşılık gelmiyor. Yanlış.*" (bkz. Ek – 2)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurma amacıyla yetkili kaynakların sözleri alıntılanmıştır. Haberin başlığında verilen "*Başörtüsü yasağı da kadına şiddettir*" düşüncesi haber metninde, üst düzey yetkililerin başörtüsü yasağını kabullenmediklerini göstermekte, bu durum etken/aktif cümlelerle işlenmektedir.

Gazetenin, 8 Mart 2007 tarihli sayısında yer alan haber, "*başını aç*", "*hakları gasp edilen*", "*mayo giy*" sözlerinin etrafında, konu içinde yer alan kişiden alıntılar yapılarak inşa edilmiştir. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümlelerin kullanıldığı metinde,

> "*...okulunu bitirmeye sadece bir dönem kala başörtüsü gerekçesiyle okuldan atılan Mülkan Aydın'ın maruz kaldığı haksızlıkları anlatırken verdiği şu bilgi, insanın kanını donduran cinstendi: "Aldığım yüksek notlar bilinçli şekilde düşürülüyordu. 'Neden?' diye sorduğumda, 'Başını aç' deniliyordu. İşi iyice abartan hocalardan bir kısmı, 'Başını aç, mayo giy, bizimle havuza gel' diyordu.*"" (bkz. Ek – 3)
>
> "*2000 yılında af ile okuluna geri döndüğünde zulmün bitmediğini, yasak ve baskıların sürdüğünü gören Aydın, "Ya*

> *başörtüsü, ya eğitim" ikilemi arasında tercihe zorlanırken, "Hem başörtüsü, hem eğitim" diyerek başörtülü olarak eğitimini tamamlamak için alternatifler araştırır ve Avusturya Viyana Üniversitesi'nden Bilgisayar Mühendisliği bölümüne kabul edilir.*" (bkz. Ek – 4)

ifadelerinde olduğu gibi, retoriği oluşturmak ve gerçekliği sağlamak amacıyla habere konu olan kişinin sözlerinden alıntılara yer verilmiştir. Haberin başlığında "*Bu da laikçi töre*" fikriyle haber metninde, başörtüsü yasağını savunan lâik kesimin başörtülü insanların eğitim hakkını ellerinden aldığı ima edilmiştir. Bu durum aynı zamanda yorumla birlikte okuyuculara aktarılmaktadır.

Birgün Gazetesi

Birgün Gazetesi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik olarak, 7 Mart 2007 tarihli sayısında, Kadınlar Günü'ne yönelik farklı haberlere yer verirken, haberlerde bilgi aktarımına yöneldiği görülmektedir. "*Birgün'ü yarın kadınlar hazırlayacak*" cümlesi altında haberlere yer verilmiştir. "*kadın hareketi*" etrafında toplanan ilk haberde,

> "*Kadınlara yönelik ayrımcı yasaların yoğun olarak yürürlükte olduğu İran'da önde gelen 5 feminist kadının pazar günü tutuklanmasını protesto eden feminist adaylardan 33 kadın tutuklanarak cezaevine konuldu. İnsan Hakları İzleme Örgütü'den Hadi Gaimi "İran kadın hareketinin tüm liderleri hapiste. Cezaevlerinde şu anda, cinsel suçlar veya evlilik dışı ilişkiye girmek nedeniyle recm cezasına çarptırılan sekiz kadın bulunuyor" dedi.*" (bkz. Ek – 13)

cümlelerinde verildiği gibi, retoriği yaratmak ve gerçekliği sağlamak amacıyla haberde, yetkili kişiden konuya ilişkin bilgi aktarılmıştır. Etken/aktif cümlelerin kullanıldığı metinde, Türkiye dışında yaşanan kadın dramına yer verilerek, kadına karşı ayrımcılığın boyutları işlenmektedir.

Gazetenin bir diğer haberi, "*kadınların idamı*", "*ölüm cezası*", "*infazın durdurulması*" sözcükleri etrafında birleştirilerek, ağırlıklı olarak etken/aktif cümlelerin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Metinde,

> "*Irak'ta ölüm cezası verilen Wassam Talip (31), Zeynep Fadıl (25) ve Lika Ömer Muhammed'in (26) infazı 20 Mart'a ertelendi. Bianet'e konuşan Irak'ta İşgale Karşı Kadın Girişimi'nden Ayşe Berktay, infazın durdurulması için 20 Mart'a kadar çalışmaların sürdürüleceğini söyledi.*" (bkz. Ek – 15)

ifadeleri kullanılmıştır. Türkiye'nin dışında ve işgal altındaki bir ülke konumundaki Irak'ta kadınların idam cezasına çarptırılmasına ilişkin haber, yoruma girilmeden bilgi olarak aktarılmaktadır. Metinde, ne olup bittiği anlatılmaktadır.

Gazetenin bir diğer haberi "*sığınma evi yok*" sözleri etrafında şekillendirilerek verilmiştir. Konuyla ilgili yetkili kişilerden alıntılar kullanılarak haberin gerçekliği sağlanmaktadır. Haber metninde, etken/aktif cümlelerle konuya ilişkin bilgiler verilmektedir. Metinde,

> "*Trabzon, Rize, Giresun, Artvin, Gümüşhane ve Bayburt'ta kadın sığınma evi ya da konuk evi bulunmuyor. Trabzon Belediye Başkanı Volkan Canikoğlu, yaptığı açıklamada, Trabzon'daki kadın sığınma evi eksikliğini gidermek için çalışmalara başladıklarını söyledi.*"
>
> "*Trabzon'da kadın sığınma ya da konuk evi bulunmayışının büyük eksiklik olduğunu ifade eden Canikoğlu, "Sadece Trabzon'da değil yörenin hiçbir ilinde sığınma evi bulunmuyor. Doğu Karadeniz'deki en önemli sosyal eksikliklerin başında, yörede kadın sığınma evi olmayışı geliyor. Şehrimize en kısa zamanda sığınma evi yaparak, önemli ihtiyaçlardan birini karşılamayı planlıyoruz" diye konuştu.*" (bkz. Ek – 17)

denilerek, savunmasız kadınların korunması amacıyla Doğu Karadeniz'de herhangi bir birim oluşturulmadığı, bölgenin belediye başkanlarından Canikoğlu'nun açıklamalarıyla yansıtılmaktadır. Yoruma yer verilmeyen haber metninde, bölgedeki durum aktarılmakta ve kadın sığınma evinin olmayışının bir eksiklik olduğu ifade edilmektedir.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısında, örnek olaya ilişkin haberlerin başlığında kullanılan "*Kadınlar vardır kadınlar her yerde*" fikri metinlere de yansıtılmaktadır. Gazete, bir önceden duyuru yapıldığı şekilde kadınlar tarafından hazırlanmıştır. Yorum yazılarını içeren metinler dışında gazetede, "*mücadele*", "*değişim*" sözcükleri etrafında,

kadınların yasal kazanımlarını elde etmelerinde karşılaştıkları sorunlar ile sonuçlarıyla, haber inşa edilmiştir. Yoruma gidilerek, etken/aktif cümlelerin kullanıldığı metinde,

> "*Yasa değişiklikleri için oluşturulan platform (Kadın kuruluşları, baroların, sendikaların kadın hakları kurulları, tek tek kadınlar)... değişikliklerin, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yapılabilmesi için yoğun emek harcadılar. Özellik Medeni Kanun'da ve Türk Ceza Yasası'nda kadınlarla ilgili maddeler konusunda küçümsenmeyecek kazanımlar elde edilmesini sağladılar.*"
>
> "*Türkiye 1985 yılında Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) imzaladı. Bu sözleşmeyle kadın erkek eşitliğini fiilen sağlamayı kabul edip taahhüt altına girmesinin üzerinden 21 yıl geçmiş.*"(bkz. Ek – 21)

ifadeleriyle, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurmak amacıyla yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "Kadınların mücadelesi yasaları değiştirdi!" fikri metni desteklemektedir. Metinde, yasal düzenlemelerin kadınlar lehinde şekillenmesinde, kadınların oluşturduğu platformların etkin rol izlediği anlatılmaktadır.

Gazetenin bir başka haberinde, "*siyasal alan*", "*sancı*", "*yeri yok*" sözleri üzerinde durularak, kadınların siyasal alanda bulundukları durum, haberin ana inşasını oluşturmuştur. Bilginin sayısal verilerle aktarıldığı haber metninde,

> "*Şu bi'kaç yıl içinde kimi muhalif partiler kota koymaya başladı. Yüzde 25 – 30'luk dilimleri kabul edebilir oldular...10 yılı henüz geçen kuruluş günlerinden itibaren zaten yüzde 30 kotayı benimsemiş olan Özgürlük ve Dayanışma Partisi bütün kademelerde yüzde 50 kotaya göre liste hazırladı. 60 kişilik PM'de 30 kadın var artık... DTP, eşbaşkanlık ve yüzde 40, SDP ise yüzde 30 kota uyguluyor. Dileğimiz bu oranların diğer partilere de örnek olması...*"
> (bkz. Ek – 22)

cümleleriyle kadınların siyasal yaşamdaki durumları anlatılmaktadır. Yorum cümlelerinin bulunduğu metinde, etken/aktif cümle yapısı kullanılmıştır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında Kadınlar Günü'ne ilişkin verilen haber, "*erkek egemen*" "*hak*", "*talep*", "*kadın-erkek eşitliği*", "*şiddet*", "*kota*" sözcüklerinin etrafında, konuya ilişkin yetkili kişilerin sözlerinden alıntılar yapılarak kurulmuştur.

Kadınların, Türkiye genelinde yaptığı eylemlerin anlatıldığı haberde, etken/aktif cümlelere yer verilmiştir. Metinde,

> "*Bu yıl 8 Mart çerçevesinde Türkiye'nin çeşitli illerinde bir araya gelen kadınların sayısında bir artış gözlenirken, engellemelere ve kısıtlamalara rağmen 'daha çok kadın' çağrısı karşılık buldu.*"
>
> "*Özgürlük ve Dayanışma Parti'li Kadınlar dün İstanbul Galatasaray Meydanı'nda bir araya gelerek, kadınların siyasette ve hayatta söz söylemesi durumunda Türkiye'nin çehresinin değişeceğini söyledi. ÖDP'li Kadınlar adına açıklama yapan Funda Ekin, "Erkek egemen sistem anti demokratik yasalarla sözümüzü söylememizi engelliyor" dedi.*"
>
> "*Yüksel Caddesi'nde toplanan binlerce kadın, eylemin ikinci adresi olan Abdi İpekçi'ye yürümek istediler. Ancak 8 Mart dünya kadınlar gününde, kadın eylemi polis engeline takıldı. Güvenlik güçleri tarafından, Kızılay'da uzun süre bekletilen kadınlara yürüyüş izni verilmezken, polis engeli kadınlara caddeden değil üst geçitten yürüyüş izni verilmesiyle aşıldı. Kadınlar ise tepkilerini, "kadınlara değil çetelere barikat", "Sokaklar bizim barikatı kaldırın" sloganları ile gösterdiler.*" (bkz. Ek – 24)

cümlelerinde görüldüğü gibi retoriği oluşturmak ve gerçekliği kurmak amacıyla konuyla ilgili yetkili kişilerin sözleri alıntılanmıştır. Kadınların birçok kentte eylemler gerçekleştirdiği anlatılan metinde, etken/aktif cümlelere yer verilerek, Kadınlar Günü'nde neler yaşanıp bittiği kaydedilmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik olarak Cumhuriyet Gazetesi, "*türban*", "*başörtüsü*", "*şapka*", "*aksesuvar*", "*Atatürk'ün Meclisi*", "*protesto*" sözcüklerinin etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin görüşlerini alıntılayarak, haberi inşa etmiştir. Etken/aktif cümle yapısının bulunduğu metinde,

> "*Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Meclis Genel Kurulu'nda yapılan özel oturumu izlemek gelen türbanlı kadınlar izleyici localarında yerini alırken; şapka takan kadınlar yasak olduğu gerekçesiyle dışarı çıkarıldı. İris Eşitlik Gözlem Grubu Dönem*

Başkanı Narınç Ataman ve beraberindeki heyet, durumu alkışlarla protesto ederek locaları terk etti."

"*İris Eşitlik Gözlem Grubu Dönem Başkanı Narınç Ataman ve beraberindeki heyet, durumu alkışlarla protesto ederek locaları terk etti. Grubun localarda türbanlıların oturduğunu belirterek çifte standart uygulandığını söylemesi üzerine güvenlik görevlileri, "Başlarındaki eşarp kıyafeti tamamlıyor. Lütfen gürültü yapmayın, dışarıya çıkın" dedi. TBMM Genel Sekreteri Rauf Bozkurt, "Bayanların şapkayla dinleyici locasına girmelerinde yasal hiçbir engel yoktur" diye konuştu.*" (bkz. Ek – 25)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurma amacıyla habere konu olan kişilerin görüşlerinden alıntılar yapılmıştır. Haberin başlığında ileri sürülen, "*İşte AKP'nin Meclisi*" fikriyle, haber metninde, türbanlı kadınların Meclis Locası'nda dinleyici koltuklarına oturmalarına izin verilmesine gönderme yapılmıştır. Yoruma girilmeden etken/aktif cümlelerle ne olup bittiğini verilmektedir.

Gazetenin bir diğer haberi, "*tepki*", "*intikam*", "*kazanılmış hakların kaybedildiği*", "*skandal*" sözleri etrafında oluşturularak, konuyla ilgili yetkili kişilerin görüşlerine alıntı yapılarak yer verilmiştir. Etken/aktif cümlelerin kullanıldığı haber metninde,

"*Meclis'teki skandala tepki gösteren CHP İzmir Milletvekili Canan Arıtman, şapkalı kadınların Cumhuriyet devrimini anımsattığı için Arınç'a rahatsızlık verdiğini söyledi. Arıtman, bu durumun Türkiye'nin nereye götürülmek istendiğinin göstergesi olduğunu ifade etti.*"

"*TBMM Genel Kurulu'na şapkalı kadınların girmesine izin verilmemesi tepki çekti. CHP'li Kılıçdaroğlu, şapka takmanın modernleşme hareketinin bir unsuru olduğuna işaret ederek türban söz konusu olduğunda AKP'nin kıyafet özgürlüğünden, demokrasiden bahsettiğini söyledi.*" (bkz. Ek – 27)

ifadelerinde görüldüğü gibi, retoriği oluşturmak ve gerçekliği kurmak amacıyla yetkili kişilerin görüşlerine yer verilmektedir. Haberin iç sayfa devamındaki başlığında ileri sürülen "*Tehlikenin farkında olalım*" fikriyle, iktidar partisinin ve milletvekillerinin ülkenin geleceği açısından tehlike oluşturduğu vurgulanmıştır. Haberin başlığıyla

cumhurbaşkanı seçimleri öncesinde gazetenin ilk sayfasından kullanılan ilana gönderme yapılmaktadır.

Gazetenin bir diğer haberi, "*kadınlar umutsuz*", "*cinsiyet ayrımcılığı*", "*uzaklaşmak*" sözcükleri üzerinden oluşturulmuştur. Haberde, "*Türkiye'deki kadınlar umutsuz*" başlığıyla ileri sürülen fikri, destekleyici cümlelere yer verilmiştir. Araştırmaların yorumlanması şeklinde oluşturulan metinde,

> "*İstatistikler ve Türk – İş, DİSK ve Hak – İş tarafından hazırlanan raporlar, kadınların yasalaşan hakları bile kullanamadığını, eşit işe eşit ücret alamadığını, aynı biçimde üretken olsa bile erkekler kadar terfi edemediğini çok açık bir biçimde ortaya koyuyor.*"
>
> "*İş bulmaktan umudunu kesip artık iş aramayanların sayısı 2005 yılı ortalamasında ise 549 bin kişi düzeyinde bulunuyordu. Bunların da yüzde 39.5'ine denk gelen 217 binini kadınlar oluşturuyordu. Kentlerde çalışan kadınların kayıt dışı işlerde yoğunlaşması, kadınların evlilik, doğum ve çocuk, yaşlı ve hasta bakımı gibi nedenlerle işten ayrılmaları ya da işlerinin kesintiye uğraması en büyük sorunları olarak dikkati çekiyor.*" (bkz. Ek – 29)

cümlelerinde verildiği gibi, gerçekliği sağlamak, retoriği oluşturmak için raporlarda yer alan bilgilere yer verilmektedir. Haberde, yoruma da yer verilerek, etkin/aktif cümleler kullanılmıştır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin ilk haberi, "*kadın temsili*", "*sembolik*", "*gerisinde kaldı*" sözleri etrafında, kadınlara yönelik çalışmalardan alıntılara yer verilerek oluşturulmuştur. Aktif/etken cümle yapısının kullanıldığı haber metninde,

> "*Türk kadını, gerek sosyal yaşamda gerekse siyasette henüz erkek egemenliğini kıramadı. Resmi rakamlar; öğretmenlik, mühendislik, doktorluk, akademisyenlik gibi mesleklerin icrasında yüzde 50'lere ulaşamayan kadın oranının siyasette ise neredeyse "sembolik" olarak yer aldığını gösteriyor. Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar (TESAV) Başkanı Erol Tuncer'in, resmi kurum ve kuruluşların kaynaklarından derlediği veriler doğrultusunda*

> *hazırladığı "Siyasette Kadın" adlı kitabındaki saptamalar, Türk kadınının, kendinden sonra seçme ve seçilme hakkına kavuşan birçok ülkedeki kadından daha az siyasette yer aldığını, TBMM'deki temsil açısından da henüz 1935'i yakalayamadığını ortaya koydu.*" (bkz. Ek – 30)

cümlelerinde yer aldığı gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurgulamak amacıyla araştırmaların sonuçlarından yararlanılmıştır. Haberin başlığında ileri sürülen "*Arap ülkelerinden gerisindeyiz*" düşüncesi haber metninde, sayısal değerlerin karşılaştırılması sonucu ortaya atılmıştır.

Gazetenin bir diğer haberinde, "*töre*", "*cinayet*", "*onurlu mücadele*", ifadeleri üzerinde kurulan haber metni, kadınların ülke genelinde yaptığı etkinlikler, etken/aktif cümlelerle inşa edilmiştir. Yetkili kişilerin görüşlerinin yer aldığı haberde,

> "*8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü yurt genelinde coşkuyla kutlandı. Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Tunceli'de Abdullah Öcalan lehine açıklama yapan çok sayıda kadın göz altına alındı. Adıyaman'da anne kız kurşun yağmuruna tutuldu.*"
>
> "*Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi üyeleri adına Baro Eğitim Merkezi'nde açıklama yapan avukat Sevim Ölmez, kadınların hayatın her alanında şiddete ve ayrımcılığa maruz kaldığını, tehlike altındaki kadınlar hakkında acil koruyucu önlemler alınması gerektiğini söyledi. Yaklaşık 4 aydır grev yapan Aykıl işçisi kadınlar ise ayrı bir açıklama yaptı. "Töre cinayetine son", "Yaşasın onurlu mücadelemiz" dövizleri taşıyan kadınlar adına açıklama yapan Gülşah Ulaş, kadına yönelik her türlü şiddeti kınadıklarını belirtti.*" (bkz. Ek – 33)

cümlelerinde görüldüğü gibi retoriği sağlamak ve gerçekliği kurmak amacıyla habere konu olan yetkili kişilerin görüşleri kullanılmıştır. Haberin başlığında savunulan "*Kadının rengi barıştır*" fikriyle, ülke genelinde kadınların şiddete karşı durduklarını, bu yönde açıklamalarda bulunduğuna yönelik göndermeye işaret edilmiştir. Yoruma gitmeden, etken/aktif cümlelerle ve ne olup bittiğinin verilmesiyle haber işlenmiştir.

Evrensel Gazetesi

Evrensel Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısında, Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik, "*kadınlar için*", "*ücretsiz*", "*ilk kez*", "*Kürtçe*" sözcükleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerinden alıntılar yapılarak haber inşa edilmiştir. Aktif/etken cümlelerin göze çarptığı metinde,

> "*Diyarbakır Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu yeni oyunlarını kadınlar için sahneledi. 8 Mart etkinlikleri kapsamında Büyükşehir Tiyatro Salonu'nda kadınların ücretsiz olarak izlediği ve Kürtçe sahnelenen oyun, büyük beğeni topladı. Oyun; kadınların yaşadıkları trajediye çuvaldızı batırırken aynı zamanda izleyiciyi kahkahalara boğuyor.*"
>
> "*Oyun Yönetmeni Mehmet Sait Alpaslan Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu olarak sezonun yeni oyunu olan Şujin'i (Çuvaldız), oyunun konseptine uygun olarak 8 Mart etkinliklerinde sahnelediklerini söyledi.*" (bkz. Ek – 35)

ifadelerinde görüldüğü gibi, retoriği oluşturmak ve gerçekliğe katkı sağlamak amacıyla yetkili kişilerden alıntılara yer verilmiştir. Metinde, aktif/etken cümlelerle konu okuyuculara anlatılmaktadır. Yorum cümlelerinin de görüldüğü haber metninde, kadınların tiyatroyla buluşmalarında yaşadıkları izlenim de işlenmektedir.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısında verilen ilk haber, "*aile içi*", "*şiddet*", "*linç*", "*ataerkil*" sözcükleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Etken/aktif cümle yapısının göze çarptığı haber metninde,

> "*Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü ve ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yakın Ertürk, Türkiye'de "aile içi" bir konu olarak görülen şiddetin sokağa taştığını kaydederek, "Sokakta dayak atan, linç girişiminde bulunan bunu evde öğreniyor" dedi.*"
>
> "*Kadına yönelik şiddetin ataerkil sistemin bir sonucu olduğunu belirten Ertürk, kadını "malı" olarak gören erkeğin şiddet uygulama hakkını kendinde gördüğünü söyledi.*" (bkz. Ek – 38)

ifadelerinde görüldüğü gibi, retoriği oluşturmak ve gerçekliği sağlamak amacıyla yetkili kişilerin sözleri alıntılanmıştır. Haberin başlığında savunulan, "*Evin içindeki şiddet sokağa döküldü*" fikriyle, evin içinde uygulanan şiddetin öğrenildiği ve bunun evin

dışına yansıdığına gönderme yapılmıştır. Yoruma gidilmeden, aktif/etken cümlelerle ve ne olup bittiği verilmektedir.

Gazetenin bir başka haberi, "*zor*", "*sorun*", "*mutsuz*" sözcükleri etrafında, araştırmaların sonuçlarına yer verilmesiyle inşa edilmiştir. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümle yapısının kullanıldığı metinde,

> "*Yapılan araştırmalar göre Türkiye'de kadınlar birçok sorunla yüz yüze. Siyasete katılım konusunda, Türkiyeli kadınlar birçok geri kalmış ülkelerden bile geride.*"
>
> "*Yapılan anketlerde, kadınların yüzde 39.6'sı işsiz; yüzde 42.4'ü ise kendini mutsuz hissettiğini söylüyor. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, karar mekanizmalarında yer almayan kadınlar, özellikle kırsalda ucuz işgücü olarak görülüyor.*" (bkz. Ek – 40)

cümlelerinde olduğu gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği yansıtmak amacıyla araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar ele alınarak haber oluşturulmuştur. Haberin başlığında ileri sürülen "*Türkiye'de kadın olmak zor*" düşüncesi metinde, kadınların araştırma sorularına verdiği yanıtlarla desteklenmiştir. Yoruma gitmeden oluşturulan haberde, aktif/etken cümle yapısıyla ne olup bittiği aktarılmaktadır.

Gazetenin diğer haberi, "*emekçi kadınlar*", "*birçok yerde*" sözleri etrafında, Kadınlar Günü kapsamında yapılacak etkinliklerden bilgiler aktarılarak, inşa edilmiştir. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümle yapısının kullanıldığı metinde,

> "*KESK MYK Üyesi ve Kadından Sorumlu Sekreteri Sevgi Göyçe'nin aralarında bulunduğu Şanlıurfa'daki KESK'li kadınlar, merkez postanesi önünde bir araya geldi. Burada Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu'na mektup gönderen KESK'li kadınlar ILO'nun 183 sayılı 'annelerin korunmasına' ilişkin sözleşmenin ve 191 sayılı önerisinin onaylanmasını istedi*."
>
> "*Kızıltepe Belediye Başkanı Cihan Sincar ve DTP'lilerin aralarında bulunduğu bir grup kadın, Kızıltepe'de esnafını dolaşarak karanfil ve el bildirileri dağıttı.*" (bkz. Ek – 41)

cümlelerinde olduğu gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurmak amacıyla kadınların yaptığı etkinliklerden bahsedilmiştir. Yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği aktarılmaktadır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk haber, "*tutuklu*", "*hamasi nutuklar*", "*tahammül*", "*yasadışı gösteri*", "*namus*", "*tahliye*" sözleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerden alıntılar yapılarak ve durumlar aktarılarak inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısının göze çarptığı metinde,

> "*Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Cizre'de 31 kadın tutuklandı. Diyarkabır'da saklandığı sandıkta 'namus' gerekçesiyle kurşunlanarak öldürülen Gülistan Gümüş'ün sanıklarından 4'ünün tahliyesi de 8 Mart'a denk geldi.*"
>
> "*Şırnak'ın Cizre ilçesinde izinsiz gösteriye katıldıkları gerekçesiyle gözaltına alınan 92 kadından 31'i tutuklandı. Geçtiğimiz Pazar günü Memu Zin Kültür Sanat Merkezi'nde düzenlenen etkinliklerden sonra Abdullah Öcalan'ın zehirlenmesi iddialarının araştırılmasını isteyen kadınlar, yürüyüş yaptı. Gözaltına alınan 92 kadın, dün adliyeye sevk edildi.*"
>
> "*Öte yandan Diyarbakır'ın Çınar ilçesinde Gülistan Gümüş'ün, saklandığı sandıkta uzun namlulu silahla taranarak öldürülmesiyle ilgili tutuklu bulunan 8 sanıktan 4'ü tahliye edildi.*" (bkz. Ek – 48)

ifadelerinde verildiği gibi, retoriği ve gerçekliği sağlamak adına, konuya ilişkin bilgilerle haber metni oluşturulmuştur. Haberin başlığında ileri sürülen "*Emekçi Kadınlar Günü'nde 31 kadın tutuklandı*" fikriyle, kadınların 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde tutuklanmasına gönderme yapılmıştır. Yoruma yer verilmeden etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği anlatılmaktadır.

Gazetenin bir başka haberi, "*ölen kadınlar*", "*adamak*", "*engellenmek*" sözleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerinin aktarılması ve olanların anlatılmasıyla oluşturulmuştur. Etken/aktif bir cümle yapısının yanı sıra edilgen/pasif cümlelerin de yer aldığı metinde,

> "*Geçtiğimiz yıl Bursa'da üzerlerine kilitlenen fabrikada yanarak ölen kadınlara adanmıştı 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar*

günü. Bu yıl ise ülkenin diğer ucunda, Şanlıurfa Ceylanpınar'da, kamyonla dereye yuvarlanarak boğulan TİGEM işçisi 10 genç hatta çocuk yaştaki "kadın"a adanmak istendi…"

"*Aralarında KESK Kadın Sekreteri Sevgi Göğçe, MYK üyesi Dilek Atsan ve KESK'e bağlı sendikaların yönetici ve üyelerinin bulunduğu heyet, önceki gün Ceylanpınar'a ulaştı. Heyet, yaşamını yitirenlerin ailelerini ziyaret ederek başsağlığı diledi. Ardından TİGEM arazisindeki Çırpı Deresi'ne giderek, yaşamını yitiren 10 işçi anısına dereye karanfil bırakmak isteyen kadın heyetinin, araziye girmesine izin verilmedi.*"

"*KESK Kadın Sekreteri Sevgi Göğçe, "Kadınların trajedisi devam ediyor. Taşeron firmanın 'ucuz emek daha fazla kâr hırsı', on kadına mezar oldu…." diye konuştu.*" (bkz. Ek – 49)

ifadeleri kullanılmıştır. Cümlelerde görüldüğü gibi, retoriği ve gerçekliği sağlamak amacıyla olan biten anlatılmış, konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerinden alıntılar yapılmıştır. Haberin başlığında ileri sürülen "*Kadınları TİGEM'E sokmadılar*" fikriyle, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde, Ceylanpınar'da yaşamını yitiren kadınlar için gerçekleştirilmek istenen anma törenine izin verilmeyişine gönderme yapılmıştır. Metinde, konuya ilişkin neler olup bittiği anlatılmaktadır.

Gazetenin yer verdiği bir diğer haberi, "*ağırlaşmak*", "*protesto*", "*miting*" sözcükleri etrafında, ülke genelinde birçok olayın bir bütün halinde toplanmasıyla birlikte, konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerinden alıntılar yapılarak inşa edilmiştir. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümle yapısının görüldüğü metinde,

"*8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü birçok ilde yapılan eylem ve etkinliklerle kutlandı. Yapılan açıklamalarda kadınların sorunlarının her geçen gün daha da ağırlaştığı vurgulandı.*"

"*Tunceli'de 500'ü aşkın kadın yürüyüş yaptı. Elazığ Kadın Platformu, Postane Meydanı'nda basın açıklaması düzenlendi.*"

"*8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, Ankara'lı kadınlar tarafından yürüyüş ve şenlikle kutlanırken, kadınlar "gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan bir yaşam" istediler.*"

> "*İstanbul'da 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ile ilgili birçok etkinlik ve basın açıklaması yapıldı. Halkevi üyelerinin yaptığı yürüyüşte tencere ve tavalarla renkli görüntüler ortaya çıktı.*" (bkz. Ek – 50)

cümlelerinde verildiği üzere, retoriği ve gerçekliği sağlamak amacıyla Kadınlar Günü'nde gerçekleştirilen etkinlikler aktarılmıştır. Haberin başlığında verilen "*8 Mart eylemlerle kutlandı*" fikriyle haber metinlerine gönderme yapılmakta, yoruma yer verilmeden, olup bitenler okuyuculara aktarılmaktadır.

Gazetenin başka bir haberi, "*emek mücadelesi*", "*sömürü*" sözleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerinden alıntılanarak ve yaşanan durum ortaya konularak oluşturulmuştur. Etken/aktif cümle yapısına yer verilen haberde,

> "*Diyarbakır'da grevdeki Aykıl kadın işçileri, emek mücadelesi veren bütün kadınların 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutladı.*"
>
> "*İşçiler adına konuşan Güllüşah Ulaş, 8 Mart'ın kadın haklarının kazanılması açısından özel bir gün olduğunu vurguladı.*" (bkz. Ek – 56)

cümlelerinde olduğu gibi retoriği ve gerçekliği kurmak amacıyla, konuyla ilgili yetkili kişilerin görüşleri aktarılmıştır. Haberin başlığında verilen "*Aykıl işçileri de kutladı*" fikriyle, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü grevde olan Aykıl işçisi kadınların da kutladığına gönderme yapılmıştır. Yoruma girilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği anlatılmaktadır.

Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi'nin 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfadan verdiği haberi, "*ırkçılık*", "*ayrımcılık*", "*cehalet*", "*cahiliye töresi*" sözleri etrafında, yetkili kişilerin sözlerinden alıntılar yapılarak inşa edilmiştir. Ekten/aktif cümle yapısının göze çarptığı haber metninde,

> "*Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Kapadokya Kültür ve Sanat Merkezi'nde, Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun ev sahipliğinde düzenlenen "Toplumsal Yaşamımızda Kadınlarımız" konulu panelin açılış konuşmasını yaptı.*"

> "*Konuşmasını Hacı Bektaş-ı Veli'nin huzurunda yaptığını belirten Erdoğan şu mesajları verdi: Hayatın her safhasında kadın ile erkeği bir ve beraberdir; birbirinin tamamlayıcısıdır. Kız çocuklarına ve kadına karşı ayrımcılığı, ırkçılıkla eşdeğer görüyoruz ve reddediyoruz. Cinsiyet ayrımcılığını, ırkçılığı, kabileciliği kabul etmiyoruz.*" (bkz. Ek – 59)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurma amacıyla konuyla ilgili yetkili kişilerin sözleri alıntılanmıştır. Haberin başlığında ileri sürülen, "*Töreyle anılmak büyük bir yara*" fikriyle ülkede kadınların yaşam haklarının elinden alınmasına gönderme yapılmıştır. Metinde yoruma girilmeden, aktif/etken cümlelerle ne olup bittiği verilmiştir.

Milliyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısında Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin haberi, "*kadın – erkek eşitliği*", "*performans*" sözleri etrafında, Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu 2006'dan edinilen bilgiler ışığında inşa edilmiştir. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümle yapısının yer aldığı metinde,

> "*Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan "Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu 2006", Türkiye'nin kadın-erkek eşitliği konusunda ne kadar geride olduğu ortaya koydu.*"
>
> "*Raporda toplumsal cinsiyet alanındaki ayrımcılık 4 kategoride değerlendiriliyor. Buna göre Türkiye, "sağlık" ve "eğitim" alanlarında görece başarılı bir performans sergilerken, kadınların "ekonomi"ye ve "siyaset"e katılımı açısından çok yol alması gerekiyor.*" (bkz. Ek – 61)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurma amacıyla, kadınlar için hazırlanan raporlar yoruma girilmeden okuyucuya aktarılmaktadır. Etken/aktif cümle yapısının kullanıldığı metinde, ne olup bittiği anlatılmaktadır.

Gazetenin bir başka haberi, "*kadın cumhurbaşkanı*", "*okuma – yazma bilme*", sözleri etrafında, araştırmalardan ve yetkili kişilerin konuyla ilgili görüşlerinden alıntılanarak inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısının göze çarptığı haber metninde,

> "*A&G Araştırma Şirketi tarafından son 3 – 4 aylık dönemde Türkiye genelinde yapılan araştırmalar, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Milliyet için derlendi. Türkiye'nin 7 bölgesinde yürütülen "Türkiye'de Kadın (Demografisi, yaşam tarzları ve beklentileri)" başlıklı araştırmaya göre, 18 yaş ve üzeri her 100 kadından yüzde 15'i okuryazar değil, sadece yüzde 6'si üniversite mezunu.*"
>
> "*A&G Araştırma Şirketi Başkanı Adil Gür, çalışmayla ilgili olarak şunları söyledi: "Eğitim, Türkiyeli kadınların en büyük sorunu. Aslında yaşadıkların pek çok sıkıntının altında eğitimsizlik yatıyor. Çalışma imkânı bulamıyorlar, şiddete daha fazla maruz kalıyorlar, politikada seslerini duyuramıyorlar. Biz bu kadınlar gününde kadınlarımızın bir fotoğrafını çekmeye çalıştık…*" (bkz. Ek – 63)

ifadelerinde olduğu gibi retoriği ve gerçekliği sağlamak amacıyla sayısal verilere ve yetkili kişilerin sözlerinden altınlara yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "*Kadın, Köşk'te 'kadın' istiyor*" fikriyle, cumhurbaşkanlığı seçimlerine gönderme yapılmıştır. Haberde, yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği anlatılmaktadır.

Gazetenin bir diğer haberi, "*arpa boyu*", "*siyasete katılım*", "*düşük*" sözleri etrafında, araştırmaların etken/aktif cümlelerle okuyuculara aktarılmasıyla inşa edilmiştir. Haber metninde,

> "*Türkiye'nin en çok eleştirildiği konulardan birini kadınların siyasete katılım ve temsilinin düşük olması oluşturuyor.*"
>
> "*AB ülkeleriyle ilgili veriler, hükümette tek bir kadın bakana sahip olan, 550 milletvekilinden de sadece 24'ü kadın olan ve bu sayıyla yüzde 4.4 temsil oranında kalan Türkiye'nin yolunun uzun olduğunu ortaya koyuyor.*" (bkz. Ek – 65)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği oluşturmak amacıyla sayısal verilere dikkat çekilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "*Siyasette arpa boyu yol gittik!*" fikriyle sayısal veriler sonucu Türkiye'nin diğer ülkelerle karşılaştırıldığında geride kaldığı ima edilmiştir. Metin, yorumu içeren yapısının yanı sıra etken/aktif cümlelerle oluşturulmuştur.

Gazetenin bir başka haberi, "*şapka*", "*türban*", "içeri *sokulmadı*" sözleri etrafında, konuyla ilgili tarafların sözlerinden alıntılanarak inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısının kullanıldığı haber metninde,

> "*TBMM Genel Kurulu'nda 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla düzenlenen özel oturumu izlemeye gelen kadın örgütlerinin temsilcileri, izleyici locasına girmek isterken "şapkalarını çıkarmaları" konusunda görevli polislerce uyarıldı.*"
>
> "*Uygulamayı protesto eden örgüt temsilcileri, "Atatürk'ün Türkiye'sinde Meclis'te ayrımcılık yapılıyor" diye tepki gösterdiler.*"
>
> "*Bir açıklama yapan TBMM Genel Sekreteri Rauf Bozkurt ise, durumun yanlış anlaşılmadan kaynaklandığını söyledi.*" (bkz. Ek – 67)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği oluşturmak ve gerçekliği kurmak amacıyla konuyla ilgili kişilerin sözlerine yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "*Meclis'te şapka kargaşası*" fikriyle Meclis'te yaşanan gerginliğe gönderme yapılmakta, bu durumda herhangi bir yoruma gitmeden, etken/aktif cümlelerle, ne olup bittiği okuyuculara aktarılmaktadır.

Milli Gazete

Milli Gazete'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısındaki kadın haberi, "*manevi ve ahlâkî tahribat*", "*geçim sıkıntısı*", "*şiddet eğitim yasağı*", "*kamusal alan zulmü*" sözleri etrafında, araştırmaların sonuçlarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümle yapısının göze çarptığı haber metninde,

> "*Dünyada kadınlar, işgal ve katliamların getirdiği evlat ve eş acısı, işkence ve tecavüzlere maruz kalırken, Türkiye'de de geçim sıkıntısı, kamusal alan zulmü, eğitim yasağı ve şiddetle mücadele ediyor.*"
>
> "*Kamuoyu Araştırmaları Merkezi'nin yaptığı araştırmada, kadınların yüzde 42.4'ü "mutsuz" olduklarını söyledi.*"
>
> "*Araştırmaya katılanlar, "Gelecekten umutlu musunuz?" sorusuna da yüzde 40. 6 oranında "hayır", yüzde 33.7 oranında "evet" karşılığını verdi.*" (bkz. Ek – 68)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği kurmak ve gerçekliği sağlamak amacıyla kadınlar arasında yapılan araştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "*Kadın olmak zor*" düşüncesiyle, konuyla ilgili sayısal verilere gönderme yapılmıştır. Araştırma yorumlanarak, etken/aktif cümlelerle haber okuyuculara aktarılmaktadır.

Gazetenin bir diğer haberi, "*ayrımcılık*", "*kamusal alan*" sözleri etrafında, konuyla ilgili yapılan açıklamalara kişiler kullanılmadan yer verilerek haber inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısıyla edilgen/pasif cümle yapısının yer aldığı haber metninde,

> "*Kadınlar günü dolayısıyla bir rapor yayınlayan Memur-Sen Genel Merkezi, kadının istihdamda geri plana itildiğini bildirdi.*"
>
> "*Memur-Sen'e bağlı Eğitim-Bir-Sen tarafından yapılan açıklamada ise, Eğitim, öğretim ve bilim hizmet kolunda çalışanların yarısını kadınların oluşturduğuna dikkat çekildi.*"
>
> "*Kadınlara, iş hayatında uygulanan şiddet ve tacizin her türlüsünün ortadan kalkmasının ve kılık-kıyafetinden dolayı bir ayrıma tutulmamasının belirtildiği açıklamada, "Kadın çalışanlar daha adil bir ücret dağılımı istiyor. Daha insani bir iş ortamı, daha güvenli ve kolay bir ulaşım, daha müşfik ve himayeci bir yönetim istiyor… Kılık kıyafetinden ötürü ayrımcılığa ve baskıya maruz kalmamak istiyor…" dendi.*" (bkz. Ek – 69)

ifadelerinde görüldüğü gibi, retoriği oluşturma ve gerçekliği sağlama adına yapılan açıklamalardan alıntılara yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "*Ayrımcılık sürüyor*" fikriyle kadınların eşit hak ve özgürlüklere sahip olmadığına gönderme yapılmıştır. Açıklama yapan kurumların görüşleri alıntılanarak kullanılan metinde, kadınların ayrımcılığa maruz kalmaması ve korumacı bir tutum içine sokulması istenmiştir. Yoruma gidilmeden konuya yönelik ne olup bittiği okuyuculara anlatılmıştır.

Gazetenin bir başka haberi, "*kısıtlama*", "*özgürlük*" sözcükleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin görüşlerinden alıntılar yapılarak oluşturulmuştur. Etken/aktif cümle yapısının kullandığı haber metninde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla açıklama yapan AKDER Başkanı Dr. Refia Kızılhan, "Kadının okuma ve çalışma hakkının kısıtlandığı bir yerde kadının özgür olduğundan bahsedilemez" dedi.*" (bkz. Ek – 70)

cümlelerinde olduğu gibi, retoriği ve gerçekliği oluşturmak için konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerine yer verilmiştir. Haberin başlığında savunulan "*Kısıtlamalar kalksın*" düşüncesiyle türbanlı kadınların okuma ve çalışma hakkından mahrum bırakıldığı ima edilmiştir. Yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiğinin verilmesiyle haber işlenmektedir.

Gazetenin bir başka haberi, "*idam cezası*", "*infaz*", "*direniş*" sözleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerine yer verilerek oluşturulmuştur. Ağırlıklı olarak ekten/aktif cümle yapısının kullanıldığı haberde,

> "*İşgal altındaki Irak'ta direnişe katıldıkları gerekçesiyle İşbirlikçi Malîki hükümeti tarafından idam cezasına çarptırılan 3 kadın için ölüm cezalarının kaldırılması ve tarafsız bir mahkemede yargılanmaları istendi.*"
>
> "*Cumhuriyet Kadınları Derneği, idam cezasının infazını bekleyen 3 kadın için, duyarlı insanları birleşmeye çağırdı.*" (bkz. Ek – 71)

cümlelerinde olduğu gibi, retoriği oluşturmak ve gerçekliği kurmak amacıyla konuyla ilgili yetkili kişilerin görüşleri alıntılanmıştır. Haberin başlığında verilen "*yaşamak onların hakkı*" fikriyle, Irak'ta idam cezasına çarptırılan kadınlar hayatta kalması gerektiğine gönderme yapılmıştır. Haberde, yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle, olaya ilişkin bilgi verilmektedir.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısındaki haberi, "*başörtü*", "*hor görmek*", "*mağduriyet*", "*son vermek*" sözcükleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin görüşleri kullanılarak oluşturulmuştur. Etken/aktif cümle yapısının göz önünde olduğu haber metninde,

> "*Saadet Partisi Kadın Kolları Genel Başkanı Ayşenur Tekdal, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde başörtüsü sorunun çözülmesini istedi.*"

> "*Tekdal, "Bir insan hakkı olan başörtüsüne, hukuken hiçbir dayanakları olmadığı halde fiilen engel çıkarıp, kız evlatlarımızın okumasına, kamuda çalışmasına engeller çıkararak başörtülüleri hor gören zihniyet asla tasvip edilmemeli ve mağduriyetlere derhal son verilmelidir" dedi.*" (bkz. Ek – 73)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve doğruluğu oluşturmak amacıyla konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerinden alıntılar yapılmıştır. Haberin başlığında öne sürülen "*Başörtüsü yasağına derhal son verilsin*" düşüncesiyle türbanlıların, okuma ve kamuda çalışmalarının haksızca engellendiği ima edilmiştir. Metinde yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği anlatılmaktadır.

Radikal Gazetesi

Radikal Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısındaki haberi, "*ayrımcılık*", "*ırkçılık*", "*zihniyet*" sözleri etrafında, konuyla ilgili yetkili kişilerin sözlerin alıntılanarak okuyucuya sunulmuştur. Etken/aktif cümle yapısının yer aldığı haber metninde,

> "*Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, AKP grubundaki konuşmasını yarın kutlanacak 8Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla kadın sorununa ayırdı.*"
>
> "*Erdoğan, "Kadın meselelerinin ele alındığı her zeminde şiddetin hatırlanması bizim için bir yürek yarasıdır" dedi.*"
>
> "*CHP'yi de eleştiren Erdoğan, bu partinin 'AKP kadınlara yönelik doğru konuşmuyor' şeklinde mesajlar verdiğini belirterek "Elinize dilinize dursun. Siz kadınlar için ne yaptınız? 'Haydi Kızlar Okula' kampanyasını biz başlattık, CHP zihniyeti değil" dedi.*" (bkz. Ek – 75)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurmak amacıyla konuyla ilgili yetkili kişilerin sözleri kullanılarak haber oluşturulmuştur. Haberin iç sayfaya taşınan başlığında savunulan "*Erdoğan CHP'ye yüklendi: Kadınlar için ne yaptınız?*" düşüncesi, iktidar partisinin yöneticisi Erdoğan'ın kadınlara olanak tanımayanların kendileri olmadığını ima etmektedir. Metinde, yoruma girilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği verilmektedir.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfa haberinde, iç sayfalardaki haberlerden küçük bir özetini oluşturmaktadır. İç sayfaya taşınan ilk haber, "*dört yaşında*", "*gelin*", "*sevgi*", "*acı*" sözleri etrafında, konuyla ilgili kişilerin sözlerinden alıntılara ve anlatımlara yer verilerek inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısının bulunduğu haber metninde,

> "*Her şey geçen sene serbest muhabirlik yapan Amerikalı Kevin Sites'in yahoo Hotzone'da Gulsoma'nın acı hikâyesini yazmasıyla başlar.*"
>
> "*Afganistan'da Gulsoma'nın babası öldükten sonra yeni bir evlilik yapan annesi dört yaşındaki kızını, komşunun 30 yaşındaki oğluna gelin olarak verir. 'Kocasına', kocasının 12 kardeşine ve 'kayınpederine' hizmet etmek zorunda kalan Gulsoma, işkence dolu yedi yıl geçirir.*"
>
> "*Sona Artan, "Makaleyi sadece okuyup üzülmek bir işe yaramazdı, biz de bunun farkına vardık. Böyle milyonlarca olay var, kimse bu insanların hepsine yardım edemez ama maddi olmasa da hiç olmazsa mektup yazarak, sevgilerini yollayarak manevi destek verebilir insanlar. Sonuçta bizim ona yolladığımız sevgi gönderebileceğimiz herhangi bir eşyadan daha değerli" diyor.*" (bkz. Ek – 77)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve doğruluğu oluşturmak adına konuyla ilgili kişilerin sözlerinden bölümlere, bunun yan sıra olayın ayrıntısına yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen, "*Afgan kızına sevgi yolladılar*" fikriyle, başka bir ülkede yaşanan drama tanık olan öğrencilerin yardımıyla oluşan duruma gönderme yapılmıştır. Haberde, hikâyeleştirmeye gidilerek yorum yapılmadan, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiğine işaret edilmektedir.

Gazetenin bir diğer haberi, "*baba evi*", "*rahat batmış*", "*delirmek*", "*kadınlar*" sözleri etrafında, araştırmalar doğrultusunda elde edilen bilgilerin sıralanmasıyla haber inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısının dikkat çektiği haber metninde,

> "*Dünya Kadınlar Günü öncesinde yedi il, 23 ilçe ve 37 kırsal yerleşim biriminde 18 yaş üstü 1044 evli ve bekâr kadınla yapılan araştırma, 'erkekleri utandıracak' sonuçlar verdi.*"

> "*Kamuoyu Araştırmaları Merkezi'nin (KAMOY) araştırmasında 'Mutlu musunuz' sorusuna katılımcıların yüzde 42.4'ü 'Hayır' yüzde 31.6'sı 'Evet' derken, yüzde 26'sı cevapsız bıraktı.*" (bkz. Ek – 78)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği oluşturmak ve doğruluğu yansıtmak amacıyla Kadınlar Günü'ne yönelik kadınların durumlarını anlatan raporun sonuçlarına yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "*Baba evinde rahat batmış biri kim? Yanıt: Kadınlar!*" fikri haber metninde, kadınların sorumluluk sahibi olmadan önce rahat bir yaşam sürdürdüğüne gönderme yapılmaktadır. Haberde, yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle konuyla ilgili ne olup bittiği anlatılmaktadır.

Gazetenin bir diğer haberi, "*reis bey*", "*kadın başkan*", "*rakip*" sözcükleri etrafında, konuyla ilgili kişilerin konuşmalarından alıntılar yapılarak inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısının kullanıldığı haber metninde,

> "*Kadın başkanlar, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneği'nin (KADER) yardımlarıyla yılda en az iki kere bir araya geliyor.*"
>
> "*İzmir'in Menemen İlçesi Seyrek Belde Belediye Başkanı CHP'li Nurgül Uçar'a göre, kadınlar artık siyasete ısınmalı ve önümüzdeki dönem kadın başkan sayısı 1000'i bulmalı.*" (bkz. Ek -80)

cümlelerinde olduğu gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurmak amacıyla konuyla ilgili kişilerin görüşlerinden yararlanılmıştır. Haberin başlığında verilen "*3 bin 207 erkeğe karşılık 18 kadın*" düşüncesiyle, kadınların yerel yönetimlerde sayıca azlığına gönderme yapılmıştır. Kadın belediye başkanlarının anılarına yer verilmekte, yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle yaşananlar anlatılmaktadır.

Gazetenin bir başka haberi, "*şapka krizi*", "*protesto*", "*türban*", sözcükleri etrafında, konuyla ilgili olan bitenlere yer verilerek, konu içinde yer alan unsurların anlatılmasıyla oluşturulmuştur. Etken/aktif cümle yapısının göze çarptığı haber metninde,

> "*Meclis'teki Dünya Kadınlar Günü etkinliklerinde 'şapka krizi' çıktı. İzleyici localarına türbanlılar alınırken, şapka takanların girmesine izin verilmedi, bacak bacak üstüne atanlar uyarıldı.*"

> "*Arkadaşlarının içeri giremediğini gören kadınlar polisle tartıştı. Polis memuru "Burayı karıştırmayın" diye çıkışırken, kadınların "Türbanlı olsaydık girebilir miydik?" sorusuna da "Türban kıyafeti tamamlayan bir aksesuvar kabul ediliyor, girebilir, şapkayla girilmez" karşılığını verdi.*" (bkz. Ek – 81)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği ve gerçekliği kurmak amacıyla konuyu oluşturan unsurlara yer verilmiştir. Haberin başlığında ileri sürülen "*Meclis'e şapka giremedi*" fikriyle, şapkalı kadınların Meclis Locası'na alınmayışına göndermek yapılmıştır. Yoruma gidilmeden, olay etken/aktif cümlelerle okuyucuya aktarılmaktadır.

Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesi'nin Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik 8 Mart 2007 tarihli sayısındaki haberi, "*evinde otursun*", "*çocuk doğursun*", "*yaralama*", "*hakaret*", "*hapis*" sözleri etrafında, konuyla ilgili olayın gelişim sürecinin anlatılmasıyla inşa edilmiştir. Etken/aktif cümlelerin yanı sıra edilgen/pasif cümlelerin de kullanıldığı haber metninde,

> "*Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı, kadın hâkim İnsaf Gündüz'e saldıran sanık hakkında anlamlı bir iddianame hazırladı. Hâkim İnsaf Gündüz, 22 hâkimin görev yaptığı İstanbul Küçükçekmece Adliyesi'ndeki 9 kadın hâkimden biri.*"
>
> "*Saldırgan gazeteciler fotoğrafını çekerken kafasındaki kadın tiplemesini özetledi: "Herkes işini yapacak. Gitsin evinde otursun, çocuk doğursun, yemek yapsın. İnsanların kaderiyle oynamasın.*"
>
> "*Soruşturmayı yürüten ve iddianamesini tamamlayan Cumhuriyet Savcısı İsmail Göktürk, dava Dünya Kadınlar Günü olması nedeniyle bugün açıyor.*" (bkz. Ek – 85)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği ve gerçekliği kurmak amacıyla olayın gelişimi aktarılmıştır. Haberin başlığında ileri sürülen, "*'Evinde otur çocuk doğur' sözü hakaret*" fikriyle, kadınların erkeklerle eşit hak ve özgürlüğe sahip olmasına ve onların evde oturtulmak istenmesine karşı gönderme yapılmıştır. Haber, yorum içermeden etken/aktif cümlelerin yanı sıra edilgen/pasif cümlelerle konu okuyuculara anlatılmıştır.

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısındaki haberi, "*isyan*", "*tencere ve tava*", "*protesto*" sözcükleri etrafında, Kadınlar Günü'yle ilgili yapılan etkinliklerin birleştirilmesiyle haber inşa edilmiştir. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümle yapısının bulunduğu haber metninde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen etkinliklerde yurtta farklı görüntüler yaşandı. Kadın dernekleri, Türkiye'de kadın-erkek eşitliğinin fiili olarak sağlanmasına yönelik önlemlerin bir an önce alınmasını istedi.*"
>
> "*Kadınlar, İstanbul'da tencere ve tavalarla yürüyüp eşitlik isterken, Ankara'da ise "Evde, işte sömürüye son" sloganlarıyla yürüdü. İzmir'de de erkek egemenliğini protesto için oturma eylemi yapıldı.*" (bkz. Ek – 87)

cümlelerinde olduğu gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği kurmak amacıyla Kadınlar Günü'nde yaşananlar haber metnine dönüştürülmüştür. Haberin başlığında ileri sürülen "*Kadın isyanı*" düşüncesiyle kadınların Kadınlar Günü'nde eşit hak ve özgürlük istemlerine gönderme yapılmıştır. Haberde, yoruma girilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği verilmektedir.

Yeniçağ Gazetesi

Yeniçağ Gazetesi'nin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haberlerinde birinci sayfadan hiç yer verilmemekte, 8 Mart 2007 tarihli sayısında iç sayfada yer alan haberi, "*Mehmetçik*", "*ücretsiz*", "*tedavi*" sözleri etrafında, konuyla ilgili gelişmeler ve yetkili kişilerin anlattıkları doğrultusunda haber inşa edilmiştir. Etken/aktif cümle yapısının dikkat çektiği haber metninde,

> "*8 Mart Dünya Kadınlar Günü sebebiyle Şırnak 23. Jandarma Sınır Tümen Komutanlığınca kadınlar, Şırnak Asker Hastanesi'nden ücretsiz yararlanıyor.*"
>
> "*Yetkililer, askeri doktorlar tarafından tedavileri yapılan kadınlara ilaçlarının da ücretsiz olarak verildiğini, kendilerinde bulunmayan ilaçların da Şırnak Valiliğince temin edildiğini söylediler.*" (bkz. Ek – 87)

cümlelerinde anlatıldığı gibi, retoriği oluşturmak ve doğruluğu kurmak amacıyla konuya yönelik yetkili kişilerin aktardığı bilgiler haber metninde vurgulanmaktadır. Haberin başlığında verilen "*Mehmetçik'ten kadınlara sağlık hizmeti*" düşüncesiyle Şırnak'ta askeri doktorların Kadınlar Günü'nde kadınlara özel sağlık hizmeti vermesine vurgu yapılmıştır. Yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiğine dikkat çekilmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak Gazetesi'nin 8 Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik, 9 Mart 2007 tarihli sayısındaki haberi, "*başörtülü*", "*Atatürk anıtı*", "*çelenk*", "*tepki*", "*kadınların ayrımcılığı*" sözleri etrafında, yaşanan olayların ve konuyla ilgili kişilerin sözlerinden alıntılar yapılarak oluşturulmuştur. Ağırlıklı olarak etken/aktif cümle yapısının göze çarptığı haber metninde,

> "*Denizli'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamalarında, Yerel Gündem 21 Denizli Kadın Meclisi'nin çelengini başörtülü bir kadının koyması, CHP ve ADD üyesi kadınların tepkisine neden oldu.*"
>
> "*Başörtülü olan Hülya İlem'in çelenk koyup, saygı duruşunda bulunmasına tepki gösteren Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Denizli İl Kadın Kolları Başkanı Zeliha Yaşatürk, yapılanın laikliğe meydan okumak olduğunu ileri sürerek, kadın derneklerini protestoya davet etti.*"
>
> "*Bu sırada araya giren bazı kadınlar, kadınların birlik içerisinde olması gerektiğini belirterek, gösterilen tepkinin yersiz olduğunu söyleyince, Yaşatürk, "Türbanlı bir kişinin Atatürk Anıtı'na çelenk koymasını Atatürk Platformu olarak kabul edemeyiz" diyerek, tören alanından CHP üyesi kadınlarla birlikte ayrıldı.*" (bkz. Ek – 90)

cümlelerinde verildiği gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği oluşturmak adına konuyla ilgili yaşanan gelişmeler anlatılmıştır. Haberin başlığında ileri sürülen "*Kadın, kadına böyle yaparsa!*" düşüncesiyle, başörtülü bir kadına lâik kesimi savunan kadınların yaptığı kötü davranışı vurgulanmaktadır. Yorumun yer aldığı metinde, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği anlatılmıştır.

Zaman Gazetesi

Zaman Gazetesi'nin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik 9 Mart 2007 tarihli haberi, "*dram*", "*sokak ortası*", "*doğum*" sözleri etrafında, olayın gelişimine ve konuda geçen kişilerin anlatımına dayanılarak inşa edilmiştir. Ağırlı olarak etken/aktif cümle yapısının verildiği haber metninde,

> "*Dünya, 8 Mart Kadınlar Günü'nü kutlarken Antalya'da ilginç bir olay yaşandı. Trafik kazası geçiren eşi yatalak kalınca, evinin geçimini mendil satarak sağlayan Kadriye Öz, sokak ortasında bir kız çoçuğu dünyaya getirdi.*"
>
> "*Öz, yaşadığı sıkıntıları, "Mendil satarak kazandığım para ile ev kirasını anca çıkarabiliyoruz. Genellikle komşuların yardımı ile ayakta duruyoruz." sözleriyle anlattı.*" (bkz. Ek – 92)

cümlelerinde görüldüğü gibi, retoriği sağlamak ve gerçekliği oluşturmak amacıyla konuyla ilgili gelişmelere aktarılmıştır. Haberin başlığında ileri sürülen, "*Kadınlar Günü'nde dram: Sokak ortasında doğum yaptı*" düşüncesi haber metninde, Kadınlar Günü'ne yönelik vurgu haberin sadece giriş bölümünde anlatılırken, metinin geri kalan bölümünde bir kadının yaşadığı zorluklara dikkat çekilmiştir. Yoruma gidilmeden, etken/aktif cümlelerle ne olup bittiği anlatılmaktadır.

2. 4. İncelenen Haberlerdeki Anlamsal Vurgular

8 Mart Dünya Kadınlar Günü, Türkiye'de ve dünya genelinde kadınların sorunlarının yansıtıldığı, çözüm önerilerinin dile getirildiği, erkeklerle eşit hak ve özgürlük istemine yönelik bilgilerin verildiği görülmektedir. Kadınların ön plana çıktığı 12 gazetenin birinci sayfalarında yer alan haber değerlendirilmiştir. Değerlendirme kapsamında kadın haberlerini birinci sayfadan yer vermeyen gazeteler de incelenmiştir. Bu değerlendirmeyle birlikte gazete haberlerinin ortak vurguları arasında, "*ayrımcılık*", "*şiddet*", "*şapka*", "*türban*", "*töre*", "*ırkçılık*", "*kadın emeği*" gibi sözcükler üzerinde olmuştur. Bunun dışında, anlama yönelik vurgularda gazetelerin kendi ideolojik bakış açıları öne çıkmıştır.

İdeolojik bakış açılarından sağ görüşten yana olmayan merkezde ve sol kesimde yer alan; Birgün, Evrensel, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah gibi

gazetelerde, vurgu daha çok, kadınların ataerkil sistem içinde yalnızlaştırılarak, şiddete maruz kalmaları, eşit hak, özgürlüğü elde edememelerine, seslerine duyuramamalarına, özel ve toplumsal yaşamda karşılaştıkları sorunlara yapılmıştır. Ağırlıklı olarak 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde kadınların yalnızlığına, sorunlarına ve bu sorunların görünmezden gelinmesine karşı sergilenen tavra dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, ortak anlamsal vurgular, "*şiddet*", "*ayrımcılık*", "*töre*", "*kadın emeği*", "*ırkçılık*" ifadeleri üzerine olmuştur.

Sağ ideolojiyi ve İslâmi görüşü savunan gazetelerinde dışında yer alan yayın organlarında "*türban*" sözcüğüne vurgu yapılmamakta, bu durum kadın sorunu olarak görülmemektedir. Bunun dışında gazetelerde Meclis'e şapkalı kadınların alınmadığı haber metinlerine aktarılarak, Batılı yaşam tarzını benimseyen kadınların mağdur edildiği yönünde değerlendirilmektedir.

Milliyetçi olarak tanımlanabilecek Yeniçağ Gazetesi'nde kadın haberlerine yapılan vurgu yok denecek kadar az olmakla birlikte, gazetenin iç sayfasında "*kadınlara ücretsiz tedavi*" ifadesi kullanılmaktadır.

İslâmi kesime seslenen ve sağ ideolojiyi benimseyen, Anadolu'da Vakit, Milli Gazete, Yeni Şafak, Zaman gibi gazeteler, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik okuyucularına sundukları haberlerinde, ağırlık olarak, "*başörtüsü*", "*başörtüsü yasağı şiddettir*", "*laikçi töre*", "*iğrenç teklif*", "*mayo giy*", "*başını aç*", "*provokatif bir iddia*", "*kamusal alan zulmü*", "*eğitim yasağı*", "*manevi ve ahlâkî tahribat*", "*kısıtlamalar kalksın*", "*başörtüsüne engel*" ifadelerinde anlamsal vurguları oluşturmuşlardır.

Merkez medyada bulunan gazetelerin, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haberleri fazla yoruma kaçmadan, ne olup bittiğiyle şekillendirerek, araştırmaların sayısal verilerinin sonuçlarından yararlanarak ve alıntılar kullanarak haberler oluşturulmaktadır. Bunun nedeni, savundukları ideoloji doğrultusunda, öteki kimliğini oluşturan *biz* ve *onlar* karşıtlığı içinde, kadınların ataerkil yaşam sisteminde eşitsizlik sorununa yönelmesidir.

Türban ve lâiklikle ilgili olarak siyasal İslâm'a yönelik haberlerde, Kemalist hegemonyanın söylemi çerçevesinde Cumhuriyet'in inşasından bugüne dek üzerinde

uzlaşı sağlanan medya söylemi, türbanlıları ve antilâik kesimi *onlar* olarak ötekileştirirken, lâik olarak adlandırılan kesim İslâmi ve sağ medya tarafından *öteki* kimliğine sokulmuştur.

Kadınların yaşadığı ayrımcılık noktasında ortak anlamsal vurgular yapılırken, konu İslâmi kesimin savunduğu türbana gelince anlamsal vurgular da değişmeler yaşanmaktadır. Ötekileştirme bağlamında, İslâmi görüşü benimsemiş ve sağ ideolojiye seslenen gazeteler, *biz* ve *onlar* ikiliğinde, ortak bir *biz* duygusu içinde hareket ederek haberlerde, ötekileştirdiği *onlar*'ı yani lâik kesimden bahsederek, esas olarak başörtülü kadınların ayrımcılığa maruz kaldığına vurgu yapmaktadır. Başörtüsü yasağının milletin değerlerine yapılan saygısızlık, zulüm olduğu, bunun haksız yere uygulandığına yönelik ortak anlamsal vurgularda bulunulmaktadır. İslâmi kesime seslenen gazetelerden Zaman gazetesinin Kadınlar Günü'ne yönelik ilk sayfaya taşıdığı haberde ise *biz* ve *onlar* ikilemi içinde hiçbir vurguya değinmeyerek, "*Kadınlar Günü'nde dram: sokak ortasında doğum yaptı*" başlığını kullanması öne çıkmaktadır.

Özellikle, Anadolu'da Vakit gazetesinin 7 Mart 2007 tarihli sayısında "*Başörtüsü yasağı da kadına şiddettir*" manşetiyle, 8 Mart 2007 tarihli sayısında "*Bu da laikçi töre*" manşetiyle verilen haber ve Milli Gazete'nin "*Başörtüsü yasağına derhal son verilsin*" başlığını taşıyan haberle birlikte, Yeni Şafak gazetesinin "*Kadın, kadına böyle yaparsa!*" başlığıyla aktarılan haber metinleri, *biz* ve *onlar* ikilemi açısından işlevsel özellikler içermektir.

İncelemeye alının gazeteler, sahip oldukları ideolojilerine uygun olarak, retoriği (ikna edicilik) ve yönlendirmeyi arttırmak için, kaynak kişilerden alınan görüşler, özellikle hedefe özel seçilmiş biçimde, anlamsal vurgulara yönelik olarak haber metinleri oluşturulmuştur. Değerlendirmeye alınan gazetelerde, cümlelerdeki yüklem vurgusu, *dedi, belirtti, kaydetti, söyledi, yaptı, ifade etti* gibi etken/aktif özellikteyken, ancak yorumu içeren metinlerde bu vurgunun edilgen/pasif biçim içermektedir.

2. 5. Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

Fotoğraf, gerçekliğin bütünlüğünü sağlamak amacıyla haberin bir parçası durumundadır. Olayın görsel boyutu fotoğrafla sunulmaktadır. Haber içinde gerçekliği

vermek, haberin konusu olayın inandırıcılığını, güvenirliğini sağlamak amacıyla yazılı basında fotoğraf kullanımı önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Yaşanmışlığa dair kanıtlar sunan fotoğraf, bir görselliği anlatmasının ötesinde, o ana dair bir belge niteliği taşımaktadır. Fotoğraf, fotoğraf makinesinin işlemi sonucu ortaya çıkan bir doğrulayıcı olmaktadır. Bir fotoğraf, bir şeylerin meydana geldiğinin değiştirilemez kanıtını oluşturmaktadır[278]. Fotoğraf, haberin bir öğesi olarak, olaya tanıklık etme görevini üzerine almaktadır. Haber fotoğraflarında, fotoğrafı çeken muhabir, olaya tanıklığı etmesinin yanı sıra konunun başlangıcından sonuna dek fotoğraf karelerine yansıttığı binlerce görüntü arasından kendi çektiği görünümü seçerek servise sunmaktadır. Yazılı basındaki haber metnin yazımında sözcüklerin belirlenmesi kadar konuyla ilgili fotoğrafın karelere yansıması da önem taşımaktadır.

Bir olayın fotoğraflanması, onun bir bilgi sisteminin parçası haline geldiğini kanıtlamaktadır. Fotoğraf, görülen şeyi yeniden tanımlamakta, görülmeyenleri ortaya çıkarmaktadır. Gerçeklik yeniden tanımlanmaktadır[279]. Fotoğraf, görüntünün kâğıt üzerine yanmasını oluştururken, tanıklık ettiği durumun bilinirliğini arttırmaktadır. Gazete haberlerinde kullanılan fotoğraf, altında edilen sözle birlikte yeni bir anlam oluşturmakta, habere bir bütünlük ve güvenirlik sunmasının yanında, okuyucuyu haber metnini nasıl okuması gerektiğine ilişkin yönlendirmektedir.

Anadolu'da Vakit Gazetesi

Anadolu'da Vakit Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısında birinci sayfada, "*Başörtüsü yasağı da kadına şiddettir*" (bkz. Ek - 1) haberini destekleyen küçük bir fotoğrafa yer verilmiştir. Fotoğrafta, güvenlik görevlisinin başörtülü bir kadının saçını çektiği görülmektedir. Fotoğraf, haberi destekleyen bir şekilde okuyuculara yansıtılmaktadır.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan, karikatürde, kamusal alan nitelemesine gönderme yapılarak, türbanlıların bu alanda yer alamamaları erkekler üzerinden anlatılmıştır. Karikatürde, adamın gölgesi kadınları simgeleyen artı şeklinde işarete dönüşmektedir. Bu artı işareti haç şeklinde de algılanabilmektedir. (bkz. Ek – 93)

---

278 Susan Sontag; **Fotoğraf Üzerine**, Çev.: Reha Akçakaya, Altıkırkbeş Yayınları, İstanbul, 1999, s.22.

279 Sontag; **a.g.e**, s.174.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında birinci sayfada, "*Bu da laikçi töre*" (bkz. Ek - 3) başlıklı habere konu olan kadınların portre fotoğrafları kullanılırken, ilk sayfada dikkati çeken Kemal Güler imzalı karikatür olmaktadır. İki farklı görüntünün yer aldığı karikatürde, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne gönderme yapılmıştır. Üstteki karikatürde, Batılı giyim tarzını yansıtan sarı saçlı, göğüs dekolteli kıyafet giymiş, rujlu, uzun tırnaklı resmedilen kadına erkek eli tarafından pankart sunulmaktadır. Pankartta dikkati çeken 8 rakamının kalp şeklinde verilmesidir. Karikatürün diğer kısmında ise türbanlı resmedilen kadına sunulan pankartta 8 rakamının kelepçe şeklinde sunulması dikkat çekmektedir. Bu karikatürle türbanlı ve Batılı yaşam tarzını benimseyenler arasında ayrımcılık yapıldığı vurgulanmakta, karikatür gazetenin manşetinde yer alan "*Bu da laikçi töre*" başlıklı haberini desteklemektedir. (bkz. Ek – 94)

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısının ilk sayfasında, kadınlarla ilgili bir karikatür okuyuculara sunulmuştur. Kadınların balık olarak resmedildiği karikatürde, oltaya takılı solucanın elinde "*Batılı yaşam tarzı*" yazısı bulunmaktadır. Solucan Batılı yaşamı, balık da kadınları temsil etmektedir. Kadınların, Batılılıkla tuzağa düşürülmek istendiği vurgulanmaktadır. (bkz. Ek – 95)

Birgün Gazetesi

Birgün Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfasında iki küçük fotoğrafa yer verilmektedir. Mor renkli zemin üzerinde verilen fotoğrafların ilkinde, kadınları temsil eden mor renkli şapkalı kadınların yer aldığı eylem fotoğrafı gösterilmektedir. Fotoğrafın altında "*Birgün'ü yarın kadınlar* hazırlayacak" başlığı dikkat çekmektedir (bkz. Ek – 12). İkinci fotoğrafta, "*İran'da 'kadın hareketi' cezaevinde*" (bkz. Ek – 13) başlığını anlatan örtülü kadınların yer aldığı ve İran'dan çekildiği anlaşılan görüntüye yer verilmektedir. Kadınların haklarından yoksun bırakıldığı belirtilen ülkede, özgürlük isteyen kadınların cezaevlerine gönderilmesi anlatılmaktadır. Fotoğraf, haberi destekleyici bir öğe olarak sunulmuştur.

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfası kadın haberlerine ayrılırken, gazete bir tek fotoğrafın etrafına dağılan haberlerle okuyucularına sunulmuştur. Kadını simgeleyen işaretin içinde eylemde yer alan mor şapkalı kadınların görüntüsüne yer

verilmiştir. Gazetenin birinci sayfasında, sol alt köşede töreye kurban edilen Güldünya ve bebeğinin fotoğrafı konulmuştur. Sayfanın sağ alt tarafında yöresel kıyafetler içindeki kadınların yer aldığı eylem fotoğrafı okuyuculara sunulmuştur. Gazetenin, sol üst köşede, verdiği fotoğraf yine kadınların yaptığı bir eylemden görüntüyü göstermektedir. Genç ve hareketli kadınların yer aldığı fotoğrafta, oturma eylemi yapıldığı gözlenirken, kadınların mor giysiler içinde olması dikkat çekmektedir. Birinci sayfanın sağ üst kısımda da "*Kadının siyasette yeri yok*" başlık haberin yanında fotoğraf yerine siyasi partilerin amblemlerinin verilmesi kadınların siyaset alanında görünür kılınmadığını vurgulamaktadır. (bkz. Ek – 18)

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında, birinci sayfasındaki fotoğrafta, kadınların yaptığı eylemden görüntüye yer verilmiştir. Fotoğrafta, ön sırada yer alan kadının tuttuğu pankart dikkat çekmektedir. "*Ar değiliz mal değiliz zar değiliz feministiz! v fekat*" yazısını taşıyan genç kadının gözünün etrafındaki mor boyada şiddet resmedilmektedir. Eyleme katılan kadınların feminizmin temsil edildiği mor renkli kıyafetleri taşıması dikkat çeken fotoğrafın verildiği haberin başlığını "*Kadınlar 40 parça tek yürek*" ifadesi oluşturmaktadır. (bkz. Ek – 23)

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında, TBMM'de kadın oturumunda yaşanan şapka gerginliğini anlatan fotoğraflara yer verilmiştir. Gazete haberi, "*İşte AKP'nin Meclis'i*" başlığını kullanarak manşete taşımıştır. Haberde, Meclis Locası'nda oturan erkek ve türbanlı bayanları gösteren fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğrafın altında ayrı bir görüntü olarak modern görünümlü kadınların basına açıklama yapması verilmiştir. Fotoğraf altında,

> "*Genel kuruldaki localardan çıkarılan kadınlar "Başörtülü kadınlar, pardösüleriyle içeriye girdiler ve başlarını açmaları da istenmedi. Bu bir ayrımcılıktır" açıklaması yaptılar.*" (bkz. Ek – 25)

cümleleri kullanılmıştır. Haberin iç sayfa devamında da, Batılı yaşam tarzını benimseyen başı açık kadınların loca dışında görüntülerine yer verilmiştir. (bkz. Ek – 26)

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısının ilk sayfasında, kadınların yaptığı eylemden bir görüntüye yer verilmiştir. "*Kadının rengi barıştır*" başlığıyla kullanılan fotoğrafta, kadınların taşıdığı pankartlar dikkat çekmektedir. "*Laik cumhuriyet aydınlıktır*", "*Kadınlar cumhuriyetine sahip çıkıyor*" pankartlarını taşıyan kadınlar, o dönemde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimine de gönderme yapmaktadır. (bkz. Ek – 32)

Evrensel Gazetesi

Evrensel Gazetesi'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısının ilk sayfasında, bir fotoğraf ve karikatür kullanılmıştır. Karikatür, "*'Evin içindeki şiddet sokağa döküldü*" başlıklı haberin altında okuyucuya sunulmuştur. Karikatürde, evli oldukları anlaşılan çiftten kadının şiddet görmesine karşın erkeğe çay götürmesi resmedilmiştir. Koltukta oturan erkek, sopaya isimlerinin baş harflerini kazıyarak, "*Ayten bak aşkımızı ölümsüzleştirdim!..*" demektedir. Kadının gözleri morarmış, başı ve kolu sargılar içinde gösterilmesi, hak ve özgürlüklerini elde edemeyen kadının ataerkil sistem içinde erkeklerin şiddetine maruz kaldığını vurgulamaktadır. (bkz. Ek – 37)

"*Türkiye'de kadın olmak zor*" haberinin üstünden verilen fotoğrafta geleneksel örtüsü içinde orta yaşlı yüzü dövmeli bir kadının bebeğin sırtında yer aldığı fotoğraf haberle bütünleştirilmiştir. Kadının bakışındaki ifadede kadın olmanın zorluğu resmedilmektedir. (bkz. Ek – 39) Haberin iç sayfadaki devamında verilen fotoğrafta da genç bir kadının kapı önünde gösterilmesi yer almaktadır. (bkz. Ek – 40)

Gazetenin, 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfada iki fotoğrafa yer verilmiştir. 8 Mart'ın ertesinde yayımlanan gazete, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde kadınların gerçekleştirdiği eylemlerden görüntüyü ilk sayfasına taşımaktadır. Yukarıdan çekilen fotoğrafta eyleme katılanların sayıca fazlalığı anlatılmaktadır. Çeşitli renkte bayrakların gösterildiği fotoğrafta, kadınların geleneksel kıyafetleri içinde görülmeleri dikkat çekmektedir (bkz. Ek – 47).

Gazetenin ilk sayfasında yer alan diğer fotoğraf, bir film karesinden alınmıştır. Fotoğrafın altında, "*Christina Comencini'n yönettiği Yüreğimdeki Canavar, festivalin "Namus" bölümünde gösterilecek*" bilgisi verilerek, fotoğrafın ait olduğu film

belirtilmektedir. Fotoğrafta hüzünlü modern bir kadın görüntüsü arkasında net olmayan bir erkek ve kadın görüntüleri yer almaktadır (bkz. Ek – 57).

Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi'nin, 8 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfada herhangi bir kadın haberine rastlanmazken, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne karikatürle atıfta bulunulmuştur. Karikatürde, kahvehanede erkeklerin okey oynaması resmedilirken, bir kadın figürünün "*bugün 8 Mart diye, beni gönderdi Vakas abiniz… nası oynanıyo bu?..*" ifadelerinin yer alması resmi bütünlemiştir. Erkek egemen dünyada kadınlara söz hakkının verilmemesi, eşit koşulların sağlanmaması bu karikatür yoluyla yerilmiştir.

Gazetenin, 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfadan kullanılan fotoğrafta, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, bir kızın elini öperken, Başbakan eşi Emine Erdoğan da kızın sırtından tutarken görülmektedir. Fotoğrafın içinde, "*Başbakan Erdoğan, konuşmasının ardından özürlü bir kızın elini öperek Kadınlar Günü'nü kutladı. Emine Erdoğan da küçük kıza yakın ilgi gösterdi.*" denilerek, fotoğrafın tanımlanmasında yardımcı olunmuştur. Erdoğan'ın bir özürlü küçük kızın elini öpmesinin gösterildiği fotoğrafta, Başbakan'ın kadınlara gösterdiği saygının bir yansıması olarak belirtilmek istenmiştir (bkz. Ek – 58).

Haberin iç sayfa devamında fotoğrafın bir benzeri kullanılmıştır. Erdoğan, özürlü küçük kız ve Emine Erdoğan'ın fotoğrafının yer aldığı karede, küçük kızın Erdoğan'ı resimlediği tabloyu armağan ettiği görülmektedir. "*Duygulandıran tablo*" başlığının kullanıldığı fotoğraf altında,

> "*Başbakan Erdoğan'a paneldeki konuşmasının ardından Enise Yılmaz adlı down sendromlu bir kız, kendisinin resmedildiği bir tablo armağan etti. Tabloyu Emine Hanım'la birlikte alan ve çok beğendiğini söyleyen Başbakan, Enise'ye ellerini öperek teşekkür etti.*" (bkz. Ek – 59)

denilmektedir. İç sayfada haberin içinde verilen fotoğraf altı bilgisi konuyu daha açıklayıcı kılmıştır.

Milliyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısında, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün ele alındığı haberde, kadınların yer aldığı fotoğraflar kullanılmıştır. "*Kadının Tadı Yok*" başlığının altında verilen fotoğrafta, özellikle kadınları temsil ettiğine inanılan mor renkli pankartlar taşıyan dinamik bir görünüm sergileyen kadınlara yer verilmiştir. Yukarından çekilen fotoğrafta türbanlı kadınlar yer almazken, eylem yaptığı anlaşılan kadınlar hareketli ve güler yüzlü gözükmektedir(bkz. Ek – 60).

Gazetenin ilk sayfasında birbirini tamamlayan iki fotoğrafa yer verilmiştir. "*Meclis'te şapkaya polis engeli*" başlığıyla verilen haberi desteklemek amacıyla kullanılan fotoğraflar iç içe sayfada konulmuştur. İlk fotoğrafta, türbanlıların ve erkeklerin yer aldığı görüntüye yer verilmiştir. Diğer fotoğrafta da modern Türk kadınını simgeleyen şapkalı, Batılı yaşam tarzını benimseyen kadınların görüntüsü yer almaktadır(bkz. Ek – 66). Haberin iç sayfa devamında da, benzer fotoğraflar kullanılarak fotoğraf içinde, "*Şapkaya izin yok*" ve "*Locaya alınmayan şapkalı kadınlar merdivenlerde durumu protesto ederken, türbanlılar locada oturumu dinlendi.*" ifadeleriyle fotoğrafın habere destekleyici vurgusu arttırılmıştır (bkz. Ek - 67).

Milli Gazete

Milli Gazete'nin 8 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfadan üç kadın fotoğrafına rastlanmaktadır. Gazetenin birinci sayfasından verilen iki fotoğraf, gazetenin "*Kadın olmak zor*" manşetini oluşturan haberi desteklemektedir. İlk fotoğrafta, Karadeniz'de çekildiği anlaşılan bir görüntüye yer verilmektedir. Fotoğrafta, kadının sırtındaki çuvalın içinde odun parçaları gözükürken, kadının bu odun parçalarını toplamayı sürdürdüğü görülmektedir. Kadının yükünün ağır olduğu ve çalışmayı bırakmadığı gözlenmektedir. Diğer fotoğrafta, polislerle kadınların bir kargaşa içinde yer alması gösterilmektedir. Polisin başörtülü kadınlardan birini çekmeye çalıştığı görülmektedir (bkz. Ek – 68).

Gazetede, "*Yaşamak onların hakkı*" başlıklı haberin yanında verilen küçük fotoğrafta, yüzünü elleriyle kapatan bir kadının ve bu kadının arkasında yüzü tamamen örtülü ve elinde bir fotoğraf olduğu anlaşılan ve görüntüsü net olmayan bir kadın görüntüsü yer almaktadır. Haberde, Iraklı kadınların idam cezasına çarptırılması

işlenmektedir. Yüzünü elleriyle kapatan kadınla çaresizlik gösterilmektedir (bkz. Ek – 71).

Radikal Gazetesi

Radikal Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayısının birinci sayfasında kadınlar günüyle ilgili herhangi bir fotoğrafa rastlanmamaktadır. Ancak, gazete ilk sayfadan Başbakan Erdoğan'ın AKP grubunda yaptığı konuşmaya yer vererek, bunu iç sayfalarına taşımıştır. Gazetenin iç sayfasında, verilen fotoğrafta grup toplantısına katılan kadınların görüntüleri kullanılmıştır. Fotoğrafın içinde, "*AKP grubunun izleyici sıralarını dolduran kızlar daha öncekilerin aksine türbanlı değildi.*" ifadesi kullanılmıştır. Fotoğrafta, türbanlı kadın görüntüsü yer almazken, fotoğrafa giren kadınların genç, Batılı giyim tarzını benimsemiş ve hareketli oldukları gözlenmektedir. Gazete, ayrıca Erdoğan'ın konuşma yaparken bulunduğu portre fotoğrafına da yer vermiştir (bkz. Ek – 75).

Gazetenin 8 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında kadın haberleri birinci sayfadan özet olarak verilerek, iç sayfalara taşınmıştır. Fotoğraflar da iç sayfalardaki haberlere aittir. "*Afgan kızına Türkiye'den sevgi yolladılar*" başlığıyla verilen haberin iki fotoğrafı bulunmaktadır. İlk fotoğraf, Afgan kızı Gulsoma'yı gülerken göstermektedir. İkinci fotoğrafta, zafer işareti yapan genç kızlar bulunmaktadır. Dinamik ve genç yapı da oldukları gözlenen kızların yer aldığı fotoğraf altında, "*Gulsoma'yı mutlu eden öğrencilere öğretmen Nejla Osseiran (önde ortada siyahlı) önderlik etmiş*" ifadesi kullanılmıştır (bkz. Ek – 77).

Gazetenin "*Baba evinde rahat batmış biri kim? Yanıt: Kadınlar!*" başlığını taşıyan haberin fotoğrafında, yorgun olduğu gözlenen genç bir kadının ütü yaptığı görüntüye yer verilmiştir. Kadınların, sürekli çalıştığı ve kendilerini mutsuz hissettiği vurgulanmaktadır (bkz. Ek – 78).

Gazetenin "*3 bin 207 erkeğe karşılık 18 kadın*" başlıklı haberde kullanılan fotoğrafta, kadın belediye başkanlarının bir arada olduğu görüntülerine yer verilmiştir. Fotoğraf altında,

> "*Kadın belediye başkanları KADER'in organizasyonuyla yılda en az iki kez bir araya geliyor. Başkanlar hem birbirlerine projelerini anlatıyor, hem dertleşiyor*" (bkz. Ek – 80)

ifadesi bulunmaktadır. Kadın belediye başkanı olmanın zorluklarını aktaran başkanlar, siyasette yer almanın zorlu yollarını aktarmaktadırlar (bkz. Ek – 80).

"*Meclis'e şapka giremedi*" başlıklı haberin fotoğrafında, meclis locasından ayrılan Batılı yaşam tarzlarını benimseyen ve şapka takan kadınların görüntülerine yer verilmiştir (bkz. Ek – 81). "*Grevden özgürlüğe*" başlıklı haberde, yaşamını yitiren yazar Duygu Asena'nın görüntüsüne yer verilmiştir. Fotoğraf altında, "*Duygu Asena'yı Anma Etkinliği'yle aynı gün 'Kadının Adı Yok' adlı kitabın 20'nci yıl özel baskısı da çıkacak.*" Denilmektedir (bkz. Ek – 84).

Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesi'nin 7 Mart 2007 tarihli sayında kadınlarla ilgili haber ve fotoğrafa rastlanmamaktadır. Gazetenin, 8 Mart 2007 tarihli sayısında, "*'Evinde otur çocuk doğur' sözü hakaret*" başlıklı haberde, kadın hâkim İnsaf Gündüz'ün portre fotoğrafına yer verilmiştir. Haberin iç sayfa devamında da, aynı fotoğrafla birlik zanlı Serhat Öztürk'ün portresi de bulunmaktadır (bkz. Ek – 85).

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında, "*Kadın isyanı*" başlıklı haberde kullanılan fotoğraf, Birgün Gazetesi'nin 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında kullanılan fotoğraf aynıdır. Fotoğrafta, "*Ar değiliz mal değiliz zar değiliz feministiz! v fekat*" pankartı taşınmaktadır. Pankartı taşıyan genç kadının gözünün etrafındaki mor boyada kadının gördüğü şiddeti anlatmaktadır. Fotoğrafta, ön planda iki kadının slogan attıkları gözlenirken ve arkada kalabalığın olması eylemin kitlesel olduğunu göstermektedir (bkz. Ek – 86).

Yeniçağ Gazetesi

Yeniçağ Gazetesi'nin ilk sayfasında kadın haberleri yer almamaktadır. Gazetenin 8 Mart 2007 tarihinde iç sayfadan verdiği "*Mehmetçik'ten kadınlara sağlık hizmeti*" başlıklı haberde, bir doktorun ve hemşirenin geleneksel kıyafetli kadınların anlattıklarını dinlerken yer aldığı fotoğraf kullanılmıştır. Doktor kadınları dinlerken

hemşire de not almaktadır. Görüntüde, askeriyenin verdiği bir düzen hissedilmekte, geleneksel kıyafetli kadının ellerini göğsünde birleştirmesi dikkat çekmektedir (bkz. Ek – 87).

Gazetenin 9 Mart 2007 tarihinde çıkan sayısında da kadınlarla ilgili birinci sayfada haber yer almazken, iç sayfadan verilen "*Kadınlar Anıtkabir'de*" başlıklı haberde, kadınların Anıtkabir öründeki görüntüsü bulunmaktadır (bkz. Ek – 89).

Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak Gazetesi'nin 7 ve 8 Mart 2007 tarihli sayılarının ilk sayfalarında kadınlarla ilgili haber ve fotoğraf bulunmamaktadır. 9 Mart 2007 tarihli sayısında ilk sayfada, "*Kadın, kadına böyle yaparsa!*" başlıklı haberde kullanılan fotoğraf dikkat çekmektedir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde Denizli'de Atatürk Anıtı'na çelenk bırakan kadınların görüntüsünün yer aldığı fotoğrafta, Batılı yaşam tarzını benimsemiş kadınların başörtülü kadına bakışı vurguya değer görülmektedir. Haberde, anıta çelenk bırakırken başörtülü kadını yanında istemeyen Batılı yaşam tarzını benimsemiş kadının bakışına vurgu yapılmaktadır. Batılı yaşam tarzını benimseyen kadının, başörtülü kadını istemediği, küçük gördüğü fotoğraftan anlaşılmaktadır. Başörtülü kadın ise boynunu eğmiş ve masum olarak alanda durmaktadır (bkz. Ek – 90). Haberin iç sayfa devamında da, fotoğrafın bir benzeri yer almaktadır. İç sayfada yer alan fotoğrafta başörtülü kadın gözyaşlarını silerken, Batılı yaşam tarzını benimseyen kadınların gülümsediği görülmektedir (bkz. Ek – 91).

Zaman Gazetesi

Zaman Gazetesi'nin 7 ve 8 Mart 2007 tarihli sayılarının ilk sayfalarında kadın haberleri yer almamaktadır. Gazetenin 9 Mart 2007 tarihli sayısında "*Kadınlar Günü'nde dram: Sokak ortasında doğum yaptı*" başlıklı haberin iç sayfadaki devamında, sağlık personelinin yardımcı olduğu bir kadının görüntüsüne yer verilmektedir. Fotoğrafta, sokak ortasında gerçekleşen olayda, sağlık görevlilerinin kadını sedyeye yönlendirdiği görülmektedir (bkz. Ek – 92).

SONUÇ

Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili" adını taşıyan çalışmamızda, kadına yönelik bakış açılarının neler olduğu gösterilmek istenmiştir. Kadının bir cinsiyet olarak belirmesi ile birlikte, toplumsal düzende nasıl algılandıkları dikkat çekmektedir. Geleneksel tanımlamalarda cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin aynı düzlemde ele alındığı ve bir arada kullanılmaktadır. Cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) kavramları, birbirinden farklı anlamları barındırmaktadır. Toplumsal cinsiyet günümüz toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel koşullarında kadınlara ve erkeklere yüklenen anlamlar bütününü oluşturmaktadır. Kadın ve erkeğin temsiliyet sorunsalını, sahip oldukları toplumsal cinsiyet modeli belirlemektedir. Kadın ataerkil sistem içinde erkeklerle eşit haklara sahip olmak amacı ile mücadelesini sürdürmekte, bu mücadele yalnız bırakılması ve dinsel öğelerin kullanılması kadınlık algısını etkilemektedir.

Çalışmamızdan yola çıkılarak birinci bölümde değinilen toplumsal cinsiyet kavramı ile kadınlara yüklenen toplumsal rollerin bozulmadan yerine getirilmesinin istendiği görülmektedir. Türkiye, kendi özel yapısı içinde Avrupa'da gerçekleşen aydınlanma hareketine, devletin üst kademesi ile ulaşma yoluna gitmesi, Osmanlı'dan bu yana toplumsal yaşamda görülen geleneksel ve Batıcı ikiliğinin yayılmasına neden olduğu belirlenmektedir. Cumhuriyet'ten günümüze modernizmin taşıyıcısının ana noktalarının en önemlilerinden birini kadının siyasallaşması oluşturmaktadır. Kemalist proje doğrultusunda kadının siyasal yaşama katılımının sağlanması ile geleneksel yapıdan uzaklaşılacağı vurgulanmaktadır. Kadının siyasal katılımının sağlanması, kamusal hayata kazandırılması Türk modernleşmesinin göstergelerinden kabul edilmektedir. Kadın, kamusal alana kazandırılırken, lâik – antilâik eksenin de tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın bu noktada, Cumhuriyet'in modernleşme projesi ile gelenekselliği savunanlar arasında ayrımın ana etkenlerinden birini oluşturmaktadır. Lâik – antilâik ekseni kadının ele alınışını, algılanışını ve siyasal hayata katılımını etkileyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın, toplumsal yaşamda kamusal alana modernitenin bir yansıması olarak çekilmek istenirken, siyasallaşan İslâm da görünürlüğünü kadın üzerinden kurgulamaktadır.

Kadın, Kemalist projenin oluşturduğu resmi ideoloji ile devlet yönetiminde yer almak isteyen siyasal İslâm'ın ana tartışma konusunu oluşturmaktadır. Kadın, ataerkil düzen içinde söz sahibi olmak için mücadele ederken, siyaset, devlet yönetimi, kamu kurum ve kuruluşlarındaki çalışmanın kendine özgü istekleri içinde tanımlanması lâik – antilâik ekseni de karşı karşıya getirmektedir. Kadın, arada kalmakta kendi özgün yaşamını sunmasına izin verilmemektedir.

Anne ve eş rolünün ötesinde kadın, erkek özgüllüğü içinde daha erkeksi bir şekil içerisine alarak, kadınlıklarını gündem dışı tutmaktadır. Eğitim, medya, siyaset, sendikalar, aile, din, hukuk gibi kurumlarda "kadınlık" her gün yeniden üretilmekte, cinsiyete dayalı iş bölümü erkeği kamusal alanda göz önünde bulundurmasına neden olmaktadır. Kadın ise daha çok "özel alan(lar)" la özdeşleşmektedir. Lâik – antilâik eksende kadın, ikincil ve bağımlı olan tanımlamadan yeni bir özgürlük kurgusu içinde olmaya yönel(til)mektedir. Bu yöneliş kadının taraf haline getirmekte, lâik ya da antilâik ekseninin savunuculuğunu yapmak zorunda kalmaktadır. Kadın, birey olma seviyesine ulaşamadan, güçlü birer neferler haline getirilmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde değinilen medyanın kadına yönelik algılamasına değinilerek, Cumhuriyet'in kurucu ideoloji kapsamında kadının değerlendirildiği görülmektedir. Basın/medya, Kemalist ideoloji kapsamında kadına verilen değeri pekiştiren ve tüm toplumsal hayata bunu geçirmeye olanak sağlayan, bu misyonu yüklenen en işlevsel araç olmuştur.

Kadın, özellikle ciddi bir yarılmayı ifade eden ve klasikleşen 1980'lerle birlikte başlayıp 1990'larda hız kazanan değişim fırtınası içinde ele alınmaktadır. Kadın, hem cinsiyet özelliği ve hem de toplumsal cinsiyet açısından barındırdığı kimliksel özelliğinden dolayı basının ayrı bir ilgi alanını oluşturmaktadır. Basın, özellikle "kadın" imgesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun arka planında basının kendine yönelik çıkarları olduğu kadar, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel düzenin bir gereği olarak da bu sağlanmaktadır. Kadın, tüketim kültürüne uygun olarak bir tüketici/tüketen hatta kullanılan bir meta olarak görülmektedir. Kadın imgesinin yanı sıra siyasal hayata katılım ve kamusal alanda var olma noktalarında da bir kadın tahayyülü basın yoluyla oluş(turul)maktadır. Değişen medya yapısında, kadının gündelik hayatın bir öznesi

olarak yansıdığı görülmektedir. Cumhuriyet ile başlayan ve Batılılaşmanın yüzü olarak görülen kadının, medyada 1980'lerle birlikte oluş(turul)an değişimle bir yandan tüketen bir metaya dönüştürülürken, siyasal İslâm'ın da görünen yüzü olduğu görülmektedir. İslâmi yapının kendi medyasını oluşturması ile kadının simgeleştirilmesi daha yaygın bir hal almaktadır. İdeolojilerini kimlikler üzerinden yansıtan kurumlar, kadını da simge olarak kullanmakta çekinmemektedir. Her gün yeniden öğretilen kadınlık ve erkeklik halleri, medyanın sahiplik yapısıyla birlikte ele alınmaktadır. Sahiplik yapısı içinde kendi medyasını yaratan İslâmi kesim, kadının korunması gerektiğini savunurken, siyasal İslâm'ın savunuculuğunda da kadına görev yüklemektedir. Diğer yayın organlarından farklı olarak kadın, İslâmi medyada eğitimli, bilgili ancak dinine bağlı bireyler olarak sunulmakta, korunması ve kollanması gereken bir metaya dönüştürülmektedir. Dinsel yaşamı benimseyen kadınların, kamusal alanda yer almamasını insan haklarına bir saldırı olarak sunmakta, bunun değişmesi gerektiği yönünde yayınlarına ağırlık vermektedir. Yaygın medya organları ise kadının sunumunda eşit hak ve özgürlüklerin olmamasından şikâyet etmekte, şiddetin, törenin kadınlar üzerinden yansıdığını vurgulamaktadır. Medya kadını aynı zamanda tüketimin ana nesne olarak görmekte, buna yönelik yayınlarına hız kazandırmaktadır.

Çalışmamızın son bölümünde yer alan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik haberlerin söylem analizi doğrultusunda incelenmesiyle, medyanın sermaye ve ideolojik yapısı içinde kadına yönelik bakış ortaya çıkarılmaktadır. Kadına yönelik söylemler, gazetelerin ideolojileri doğrultusunda şekillenmekte, incelenen 36 gazetede yer alan haberlerin büyük çoğunluğunda kadınların eşitlik ve özgürlük istemlerine yer verildiği görülmektedir. Gazetelerde, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde kadınların yaşadığı sorunlara, çözüme yönelik eylemsel etkinliklere, önerilere vurgu yapıldığı dikkat çekmektedir. Ataerkil sistem içinde eşitlik istemi, özgürlük söylemleri ve kadınların karşılaştıkları sorunlar, konuyla ilgili yetkili kişilerden yapılan alıntılarla birlikte yer verilmiştir. Lâik – antilâik eksende gazetelerin kadınların sorunlarını ideolojileri doğrultusunda verdiği görülerek, toplumu yönlendirmede kullanılan en önemli araç olarak basının okuyucularına farklı bakış açıları yansıtması toplumsal yaşamda çatışmanın oluşması nedeniyle önem kazanmaktadır.

Kadın, medyanın da yönlendirmesi ile tarafların simgesini oluşturmaktadır. Kadın, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren üstlendiği lâikliğin simgesi olma özelliğini korumakta, bununla birlikte İslâmi geleneklerin güç kazanması ile birlikte de ikinci bir tarafa ayrılmaktadır. Kadın, medyanın oluşturduğu tüketim olgusu içinde, ataerkil sisteme karşı duruş sergilemek için çaba harcamaktadır. Medya, kadınların bu seslenişini özellikle 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde dile getirmeye yönelmekte, ideolojiler doğrultusunda kadınların istemlerini seslendirmelerine yer vermektedir. Kadın, İslâm, lâiklik ve medyanın oluşturduğu tüketimin temsilcisi olma özellikleri içerisinde bireysel bir "kimlik" kazanmaya çalışmaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

1990 Sonrası Lâik-Antilâik Çatışmasında Farklı Söylemler, Disiplinler Arası Bir Yaklaşım, Der.: Semiramis Yağcıoğlu, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2002.

AHMAD, Feroz; **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Doruk Yayımcılık, Ankara, 2002.

AKAL, Cemal Bâli; **Siyasi İktidarın Cinsiyeti**, İmge Kitabevi, Ankara, 1994.

ALEMDAR, Korkmaz, ERDOĞAN, İrfan; **Popüler Kültür ve İletişim**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1994.

AYDEMİR, Şevket Süreyya; **Menderes'in Dramı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.

BAUDRİLLARD, Jean; **Tüketim Toplumu,** Çevirenler: Hazal Dileceçaylı – Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2004.

BERGER,John; **Görme Biçimleri**, Çev.: Yurdanur Salman, Metis yayınları, İstanbul, 2005.

BENNET, W. Lance; **Politik İllüzyon ve Medya,** Çev.: Seyfi Say, Nehir Yayınları, İstanbul, 2000.

BERKTAY, Fatmagül; **Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın,** Metis Yayınları, İstanbul, 2000.

BERKTAY, Fatmagül; **Tarihin Cinsiyeti**, Metis Yayınları, İstanbul, 2006.

Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi, Der.: Çiler Dursun, Elips Kitap, Ankara, 2004.

CEM, İsmail; **Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi,** Cem Yayınevi, İstanbul, 1982.

CONNELL, R.W.; **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, Çev.: Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006.

ÇAVDAR, Tevfik; **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze,** İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2004.

DİJK, Teun van; **News as Discourse**, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, 1988.

DÖKMEN, Zehra; **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004.

GÖLE, Nilüfer; **Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme,** Metis Yayınları, İstanbul, 2004.

GÖLE, Nilüfer; **Melez Desenler İslam ve Modernlik Üzerine,** Metis Yayınları, İstanbul, 2002.

GÜRBİLEK, Nurdan; **Kötü Çocuk Türk**, Metis Yayınları, İstanbul, 2004, s. 138.

GÜRBİLEK, Nurdan; **Vitrinde Yaşamak 1980'lerin Kültürel İklimi,** Metis Yayınları, İstanbul, 2001.

İNAL, Ayşe; **Haberi Okumak**, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996.

KADIOĞLU, Ayşe; **Cumhuriyet İradesi – Demokrasi Muhakemesi,** Metis Yayınları, İstanbul, 1999.

KABACALI Alpay, **Türk Basınında Demokrasi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994.

Kadın Odaklı Habercilik, Hazırlayan: Sevda Alankuş, IPS iletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007.

KELLER, Evelyn Fox; **Toplumsal Cinsiyet ve Bilim Üzerine Düşünceler**, Çev.: Ferit Burak Aydar, Metis Yayınları, 2007.

KONDİYATİ, Deniz; **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler,** Çev.: Aksu Bora, Fevziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınç, Ferhunde Özbay, Metis Yayınları, İstanbul, 1997.

KONGAR, Emre; **21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.

KOZANOĞLU, Can; **1980'lerden 90'lara Türkiye ve Starları Cilâlı İmaj Devri**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

MÜNİR, Metin; **Sabah Olayı Sabah ve Dinç Bilgin'in Öyküsü**, Altın Kitapları, İstanbul, 1993.

Medya Kültür Siyaset; Der. Süleyman İrvan, Ark Yayınları, Ankara, 1997.

Medya, İktidar, İdeoloji, Der. ve Çev.: Mehmet Küçük, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2005.

ÖZSEVER, Atilla; **Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci**, İmge Kitabevi Yayınları, 2004.

PHİLLİPS, Anne; **Demokrasinin Cinsiyeti**, Çev.: Alev Türker, Metis Yayınları, İstanbul, 1995.

RİTZER, George; **Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek**, Çev.: Şen Süer Kaya, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2000.

SONTAG, Susan; **Fotoğraf Üzerine**, Çev.: Reha Akçakaya, Altıkırkbeş Yayınları, İstanbul, 1999.

SOYGÜDER, Şebnem; **Eyvah Paparazzi,** Om Yayınevi, İstanbul, 2003.

Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji, Hazırlayanlar: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Su Yayınları, İstanbul, 2003.

SÖZEN, Edibe; **Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksitive**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999.

TALU, Umur; **Dipsiz Medya**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.

TANİLLİ, Server; **Din ve Politika "Laik Barış"ın Dostları ve Düşmanları**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2008.

TANİLLİ, Server; **Ne Olursa Olsun Savaşıyorlar Kadın Sorunun Neresindeyiz?**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2006.

TANÖR, Bülent; **Kurtuluş Kuruluş**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2007.

TOPUZ, Hıfzı; **Basında Tekelleşmeler,** TÜSES –İLAD Ortak Yayını, İstanbul, 1989.

YARAMAN, Ayşegül; **Resmi Tarihten Kadın Tarihine**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2001.

YARAMAN, Ayşegül; **Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1999.

YİĞENOĞLU, Çetin; **Metelikten Medyaya**, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996.

ZÜRCHER, Erik Jan; **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi,** Çev.:Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

WEDEL, Heidi; **Siyaset ve Cinsiyet İstanbul Gecekondularında Kadınların Siyasal Katılımı**, Çev.: Can Kurultay, Metis Yayınları, İstanbul, 2001.

WİLLİS, Susan; **Gündelik Hayat Kılavuzu**, Çev.: Aksu Bora-Asuman Emre, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993.

MAKALELER

ÇINAR, Menderes; **"Postmodern Zamanların Kemalist Projesi",** Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, sayı:91, Kasım, 1996.

DİJK, Teun van; "Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım" Çev: Nurcan Ateş, **Söylem ve İdeoloji Mitoloji, Din, İdeoloji**, Hazırlayanlar: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Su Yayınları, İstanbul, 2003.

DIJK, Teun van; "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları", **Medya, İktidar, İdeoloji,** Der. ve Çev.: Mehmet Küçük, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2005.

DURSUN, Çiler; **"Türkiye'de Haber ve Habercilik Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirmesi: 1980 -2003"**, Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi, Der.: Çiler Dursun, Elips Kitap, Ankara, 2004.

DURSUN, Çiler; "İdeoloji Yaklaşımları Çerçevesinde Dil, Söylem ve Siyaset", **Teori ve Siyaset**, Güz Sayı:12, 1998.

GÜLBAHAR, Hülya; "Kadına Yönelik Şiddet Genelgesi ve Medyanın Sorumluluğu", **Kadın Odaklı Habercilik**, Hazırlayan: Sevda Alankuş, IPS iletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007.

İNAL, Ayşe; "Yazılı Basın Haberlerinde 'Yapısal Yanlılık' Sorunu", **Toplum ve Bilim**, Sayı: 67, Güz 1995.

KERESTECİOĞLU, Filiz; "Hukuk-Basın İlişkisi ve Kadınlara İlişkin Yasal Değişiklikler", **Kadın Odaklı Habercilik,** Hazırlayan: Sevda Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007.

KOLOĞLU, Orhan; **"Medya – Devlet – Sermaye"**, Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, sayı: 117, Ocak, 1999.

KONYAR, Hürriyet; **"Türk Magazin Basınındaki 80 Sonrası Değişimler"**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 13, 2002.

MILLS, Sara; "Söylem ve İdeoloji" Çev.: Zeynep Özarslan, **Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji,** Hazırlayanlar: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Su Yayınları, İstanbul, 2003.

STEEVES, H. Leslie; "Feminist Teoriler ve Medya Çalışmaları",**Medya İktidar İdeoloji**, Çev.: Mehmet Küçük, Ark Yayınevi, Ankara, 2005.

TANRIÖVER, Hülya Uğur; "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri", **Kadın Odaklı Habercilik**, Hazırlayan: Sevda Alankuş, IPS iletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007.

İNTERNET YAYINLARI

Resmi Gazete;

http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm, 12 Aralık 2008.

Bigglook; http://www.bigglook.com/bigglook_guncel/default02.asp, ,15 Aralık 2008.

Tümgazeteler; http://www.tumgazeteler.com/?a=2772436, 15 Aralık 2008.

Vikipedi, Özgür Sözlük; http://tr.wikipedia.org/wiki/Star_TV, 28 Kasım 2008.

Sabah Gazetesi; http://arsiv.sabah.com.tr/2004/02/16/eko104.html, 28 Kasım 2008.

EKLER

Başörtüsü yasağı da kadına şiddettir

Bir hanım; eğer başı örtülü olduğu için farklı muameleye maruz kalıyorsa, sırf örtülü olduğu için eğitim hakkı elinden alınıyorsa, burada dilediğiz kadına yönelik şiddet vardır

Vakit

7 MART 2007 ÇARŞAMBA

Dünya Kadınlar Günü'nün bir gün öncesinde değerlendirmelerde bulunan Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu, "İnsan hakları ihlallerinin en vahimi; hiç şüphe yok ki kadına yönelik ayrımcılıktır. Kadına yönelik şiddet; salt erkeğin kadına şiddet uygulaması olarak değerlendirecek olursak, eksik bir değerlendirme yapmış oluruz. Başörtüsü yasağı da kadına yönelik bir şiddettir" dedi. Çubukçu, "Bir hakkın hukuken var olması, o hakkın teslim edildiği, kuralların uygulandığı anlamına gelmiyor maalesef. Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyoruz, ancak kadına yönelik ayrımcılığı ortadan kaldıramadık" şeklinde konuştu.

BU AYRIMCILIK SAVUNULEMAZ

"Başörtüsüne yönelik yasağın devamından yana tavır koyan kadın hakların savunucuları ile konuşuyorsunuz; 'Başörtülülerin maruz kaldığı uygulamaları hatırlatıp; bu ayrımcılık değil de nedir?' diye soruyorsunuz. Kafa karışıklık gelmiyor. Yanlış. Ayrımcılığı savunmak çok yanlış." • **HABERİ S'DE**

EK – 1

EK - 2

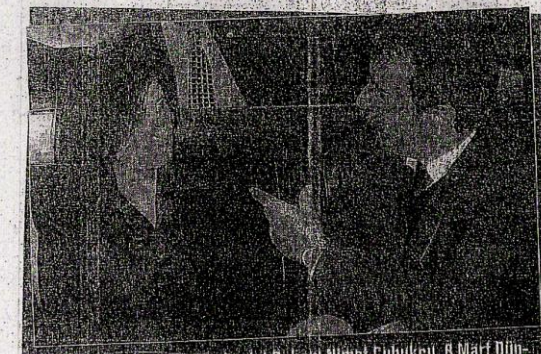

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü öncesinde Yazarlımız ve Haber Koordinatörümüz Serdar Arseven'in "yasaklara" ilişkin sorularını cevapladı.

Örtü yasağı da kadına şiddettir

"Bir hanım eğer başı örtülü olduğu için farklı muameleye maruz kalıyorsa, sırf örtülü olduğu için eğitim hakkı elinden alınıyorsa, burada düpedüz kadına yönelik şiddet vardır"

SERDAR ARSEVEN/ANKARA

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ile 8 Mart'a özel röportaj yaptık. "Kadına yönelik ayrımcılığın" birçok boyutuyla gündeme taşındığı Dünya Kadınlar Günü'nde, "kılık kıyafetlerinden dolayı ayrımcılığa maruz kalanların" durumları, genellikle ihmal ediliyor. Ankara siyaseti ve özellikle de iktidar bu meseleye "Kurumların tepkisini çekmemek için" girmek istemezken; "Dindar kadına yönelik ayrımcılığın devamından yana olan" anamuhalefet sözcüleri, "seçim yılında olmamızdan dolayı" bu konularda fazla öne çıkmak istemiyorlar. Kadına yönelik ayrımcılığın bu en bariz örneğini Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun mesajları ile gündeme getirelim istedik. Sorularımızı Meclis'te cevaplandıran Nimet Çubukçu'nun en çarpıcı mesajı şuydu: "Başörtüsü yasağı, aynı zamanda kadına yönelik şiddet anlamına gelmektedir."

"BAŞÖRTÜSÜ YASAĞI KADINA YÖNELİK ŞİDDETTİR!.."

İşte Çubukçu'nun değerlendirmeleri:

"İnsan hakları ihlallerinin en vahimi, hiç şüphe yok ki kadına yönelik ayrımcılıktır. Kadına yönelik şiddeti salt erkeğin kadına şiddet uygulaması olarak değerlendirecek olursak, eksik bir değerlendirme yapmış oluruz. Kadın işyerinde ayrımcılığa uğruyorsa, burada bir şiddet vardır. Kadın eğer başı örtülü olduğu için farklı muameleye tabi tutuluyorsa, eğitim hakkı elinden alınıyorsa, temel insan haklarını kullanma imkânından mahrum bırakılıyorsa, burada düpedüz kadına yönelik şiddet vardır. Burada bir hukuk ihlali vardır. Hukuki düzenleme anlamında başörtüsünü yasaklayan bir husus yok. Ancak, bakıyorsunuz böyle bir tatbikat var. Bir hakkın hukuken var olması, o hakkın teslim edildiği, kuralların uygulandığı anlamına gelmiyor. Maalesef, Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyoruz, ancak kadına yönelik ayrımcılığı ortadan kaldıramamışız. Kadına yönelik olarak, ekonomik şiddet, fiziksel şiddet, hukuk ihlali yoluyla şiddet uygulanıyor."

KADIN HAKLARI VE SİVİL TOPLUM

Bakan Çubukçu, Türkiye'de sözde kadın haklarını savunan birtakım sözde sivil toplum örgütlerinin, başörtüsü yasağının devamından yana olmasına ilişkin sorumuza da şu karşılığı verdi: "Başörtüsüne yönelik yasağın devamından yana tavır koyanlarla konuşuyorsunuz; 'Başörtülülerle aynı düşünceleri paylaşan erkekler, her türlü haktan faydalanabiliyorlar, her konuma gelebiliyorlar, ancak aynı durumdaki kadınlar kılık kıyafetlerinden dolayı engelleniyorlar. Bu ayrımcılık değil de nedir?' diye soruyorsunuz. Karşılık gelmiyor. Yanlış. Kadına yönelik ayrımcılık elbette başörtüsü yasağından ibaret değildir. Elbette kadının birçok sorunu vardır. Ancak, başörtüsü yasağı da ayrımcılıktır, şiddettir."

YASAĞIN KALDIRILMASINI TALEP ETMEK MEŞRUDUR; GAYRİ MEŞRU OLAN, YASAĞIN HUKUKA RAĞMEN SÜRDÜRÜLMEK İSTENMESİDİR

Bakan Çubukçu, "Başörtüsüne yasağına muhatap olanların problemlerini gündeme getirdikleri takdirde 'ortamı germekle' suçlandıklarını" hatırlatmamız üzerine şunları söyledi:

"Ne münasebet!.. Yasağın kaldırılmasını talep etmek meşrudur. Gayrimeşru olan yasağın hukuka rağmen fiilen sürdürülmek istenmesidir. Karşı çıkılması gereken zihniyet budur. Onun için, bu alanda hak ve özgürlük mücadelesi verenlerin problemlerini gündeme getirmelerinden, hukukun gereğinin icrasını istemelerinden daha meşru bir durum olamaz."

NİYE ÇÖZÜLMÜYOR?..

Bakan Çubukçu, AK Parti'nin tüm iktidar çoğunlukla iktidara gelmiş olmasına rağmen meselenin çözümü konusunda ilerleme kaydedememesine ilişkin bir soruya ise şu karşılığı verdi: "Biz toplumsal mutabakat dedik. Baktık, bu konuda hiçbir problem yok. Halkımız kahir ekseriyetle, bu hukuksuzluğun ortadan kaldırılmasını talep ediyor. Ardından, bilinen sebeplerden dolayı kurumsal mutabakatı öne çıkarttık. O konuda yaptıklarımız oldu. Peki netice aldınız mı, derseniz. Evet, o yönde olumlu adımlar var. Demokratikleşmede büyük mesafeler kat eden Türkiye'de, bu konudaki hukuksuzluğun arkasında durmak gittikçe güçleşiyor. Ben, bu konuda ümitliyim. Türkiye, bu ayrımcılığı aşacaktır. Ne zaman dersenız, elbette bunun için ben bir tarih veremem. Ancak, şuna eminim ki, hukuksuzluk sona erecektir. Ben ümitliyim."

Bu da laikçi töre

Bugün Dünya Kadınlar Günü!!!

Hakları gaspedilen bir kadın anlatıyor

Hacettepe Üniversitesi'nde son sınıf öğrencisiydim... Aldığım yüksek notlar habire düşürülüyordu... Hocalarıma sebebini sorduğumda, "Başını aç, mayonu giy ve bizimle havuza gel" dediler

Mülkan Aydın

İŞTE İĞRENÇ TEKLİF: BAŞINI AÇ, MAYO GİY!

28 Şubat sürecinin başladığı 1997 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde son sınıf öğrencisiyken, okulunu bitirmeye sadece bir dönem kala başörtüsü gerekçesiyle okuldan atılan Mülkan Aydın'ın maruz kaldığı haksızlıkları anlatırken verdiği şu bilgi, insan olanın kanını donduran cinstendi: "Aldığım yüksek notlar bilinçli şekilde düşürülüyordu. 'Neden?' diye sorduğumda, 'Başını aç' deniliyordu. İşi iyice abartan hocalardan bir kısmı 'Başını aç, mayo giy, bizimle havuza gel' diyordu."

BAŞÖRTÜLÜ DİYE POLİS EVİ BASMIŞ

Aydın, şöyle devam ediyor: "İngilizce dersinden sınavımız vardı. Hoca, sınavda başımı açmamı istedi. Ben, inancımın gereği örtündüğümü, buna kimsenin müdahale etme hakkının olmadığını söyledim. Hoca sinirlenerek öfkeyle, 'Bırak sınavı, terk et burayı' diye bağırdı. Sınav kâğıdına, 'Size hakkımı helal etmiyorum' yazarak çıktım. Bunu kendisine tehdit olarak algılayan hoca, okul yönetimine haber vermiş. Benim evde olmadığım bir saatte eve polis baskını yapılmış. Birçok arkadaşıma ulaşılarak hakkımda olmadık iddialarda bulunulmuş. Ancak ben okula geldiğimde kimsenin bir müdahalesi söz konusu olmadı. Bunlar yıldırmaya yönelik psikolojik savaşlardı." » HABERİ 8'DE

Vakit
8 MART 2007 PERŞEMBE

EK – 3

BU DA LAİKÇİ TÜRE

Hacettepe Üniversitesi'nde son sınıf öğrencisiydim... Aldığım yüksek notlar habire düşürülüyordu... Hocalarıma sebebini sorduğumda, "Başını aç, mayonu gly ve bizimle havuza gel" dediler

ASLAN DEĞİRMENCİ / HÜSEYİN YAZICI
ANKARA

Bugün, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü. Ancak, Anadolu kadını binlerce yıllık İslâmî iman ve geleneğinden gelen başörtüsü sebebiyle hâlâ eğitim ve çalışma hakkından mahrum. Bugüne özel yayınlar yapan, etkinlikler düzenleyen kartel medyası ve sözde kadın hakları savunucuları kadına ayrımcılıktan dem vururken, başörtüsü ayrımcılığını hiç anmıyor. Kadın haklarını savunmanın çağdaşlığın gereği olduğunu söyleyen bu çevreler, konu Müslüman Anadolu kadını olunca kendi Batı özentisi hayat biçimlerini dayatmaktan geri kalmıyor.

28 Şubat postmodern darbe sürecinin başladığı 1997 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde Ev Ekonomisi bölümü son sınıf öğrencisiyken, okulunu bitirmeye sadece bir dönem kala başörtüsü sebebiyle okuldan atılan Mülkan Aydın ile uğradığı haksızlıkları konuştuk. 2000 yılında af ile okuluna geri döndüğünde zulmün bitmediğini, yasak ve baskıların sürdüğünü gören Aydın, "Ya başörtüsü, ya eğitim" ikilemi arasında tercihe zorlanırken, "Hem başörtüsü, hem eğitim" diyerek başörtülü olarak eğitimini tamamlamak için alternatifler araştırır ve Avusturya Viyana Üniversitesi'nden Bilgisayar Mühendisliği bölümüne kabul edilir.

Muhabirimiz Aslan Değirmenci, kadınların sorunlarını, başörtüleri sebebiyle yıllarca haksızlıklara uğrayan iki kadından dinledi... Başörtüsü mağduru Mülkan Aydın, feminist derneklere seslenerek, "Halen kamusal alanda eğitim ve çalışma hakları gasp edilen kadınların hakkı, hak değil mi?" diye sordu... Ayşe Serap Şahiner ise, yasakçılara seslenerek, "Kıyamete kadar başımızı açtıramayacaksınız" dedi.

"NOTLARIMIZ SÜREKLİ DÜŞÜRÜLDÜ"

Aydın, Hacettepe Üniversitesi'nde başından geçenleri şöyle anlatıyor: "1997 Ekim ayında ansızın karşımıza güvenlik görevlisi edasına bürünmüş öğretim görevlileri çıktı. Sürekli başörtümüzü çıkarmamızı istediler. Baskılar her geçen gün artıyor, adeta bütün hocalar asıl işlerini bırakmış bizimle uğraşıyordardı. İkna odalarında sorguluanıyor, psikolojik şiddete, hakaretlere maruz kalıyorduk. Sonuçta [illegible] karetleri karşısında boyun eğmedim; ayet ve hadislerden, tarihten örneklerle başörtüsünün Müslüman kadının kimliği olduğunu, dayatmaların bizi kendi kimliğimizden vazgeçirmeyeceğini söyledim. Aldığım yüksek notlar bilinçli şekilde düşürülmekte, 'Neden?' diye sorduğumda, 'Başını aç' denilmekteydi. İşi iyice abartan hocalardan bir kısmı, 'Sen bizimle mayolu olarak havuza gel, biz de seninle camiye gidelim' diyecek kadar ilerleyişeydi. Üst üste tutanaklar tutulmaya başlamıştı."

BAŞÖRTÜLÜ DİYE POLİS EVİ BASMIŞ

"Bir gün, İngilizce dersinden sınavımız vardı. Hoca, sınavda başımı açmamı istedi. Ben, inancımın gereği örtündüğümü, buna kimsenin müdahale etme hakkının olmadığını söyledim. Hoca sinirlenerek öfkeyle, 'Bırak sınavı, terk et burayı' diye bağırdı. Sınav kâğıdına, 'Size hakkımı helal etmiyorum' yazarak çıktım. Bunu kendisine tehdit olarak algılayan hoca, okul yönetimine haber vermiş. Benim evde olmadığım bir saatte eve polis baskını yapılmış. Birçok arkadaşıma ulaşılarak hakkımda olmadık iddialarda bulunulmuş. Ancak ben okula geldiğimde kimsenin bir müdahalesi söz konusu olmadı. Bunlar yıldırmaya yönelik psikolojik savaşlardı."

"REJİMİN PARANOYASI BAŞÖRTÜSÜ"

"28 Şubat'a gelindiğinde darbecileri asıl rahatsız eden şey, Müslüman kadının artık köylülükten çıkıp, ama kendi öz kimliğini de koruyarak modern hayata müdahil olmasıdır. Onlara göre; çağdaş olmak, sadece Batılılaşmak ile mümkündür. Bence bu çağdaşlaşmak değil, yozlaşmak, dejenere olmaktır. Anadolu'dan gelen genç kızların, eğilimlerini tamamlayıp 'Bu ülkede benim söz söylemeye hakkım var' demesi onları rahatsız etti. Onların gözünde Anadolu kadınının kendi fikri olamaz, Anadolu insanı kendisi düşünemez, üretemez. Onun yerine Batı'nın genel valileri düşünür ve toplum da onların güdeceği bir koyun sürüsüdür. İşte başörtülü kadın bu çarkı bozduğundan, ezilmesi, yok edilmesi gerekmiştir. Resmi paradigma, başörtülüler karşısında iyice paranoyaklaştı."

"BUGÜN KADINLAR GÜNÜ... HANGİ KADININ"

"Allah şahit, o günlerde yılmadığım gibi bugün de hiçbir baskıya boyun eğmemeye kararlıyım. O gün sonunda olan oldu, okuldan atıldım. Uzaklaştırma nedenim ise, kayıt yenilemede başörtüsüz fotoğraf vermememdi. Ama bu ülke bizim, emir Allah'ın düşüncesiyle hep gönlümü ferah tuttum. Avusturya Viyana Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği bölümüne başlayıp başörtülü okul kimliğime kavuştuğumda, çocuklar gibi mutlu olmuştum. Ama hiçbir yer insanın kendi ülkesi gibi olmuyor. Hani, 'öz yurdunda garipsin öz vatanında parya' diye bir söz vardır, adeta bizim için söylenmiş gibi hissediyorum. Kendi yurduma, üstelik başörtüsünün Kurtuluş Savaşı'nın adeta simgesi olduğu ülkeme hasret bırakıldım. Bunlara sebep olanları affetmem; hakkımı helal etmem imkânsız."

"Bugün Kadınlar Günü. Soranın: Hangi kadının? Bir avuç azınlık çıkıp bu günü kutlayacak, hak ve adaletten bahsedecek. Bu ülkede haksız yasaklar ile karşı karşıya kalan Müslüman kadınlar adeta katledilirken neredeydiler? "

ÖĞRETMENLİKTEN ATILAN AYŞE SERAP ŞAHİNER ANLATIYOR:

"Kıyamet'e kadar başımı açtıramazsınız"

Kendisiyle görüştüğümüz **Ayşe Serap Şahiner**, aynı yıl sınıf öğretmeni iken Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri tarafından başını açması konusunda üç defa uyarılır. Çocuklara kötü örnek olduğunu iddia eden müfettişlere, **"Başörtüsü benim imanım"** cevabını verir. Okula gelen müfettişler, artık kendisini çocukların önünde küçük düşürmeye ve aşağılamaya kalkışırlar. Son sözü, **"Kıyamet'e kadar başımı açtıramazsınız"** olan Şahiner, meslekten ihraç edilir. 1999 yılında Müslüman kadına yönelik yasaklar ile mücadele edip, kadınların haklarını savunmak ve aralarında dayanışma sağlamak amacıyla Kadınlar Kültür Dayanışma Birliği'ni kuran Şahiner, halen aktif bir şekilde sivil toplum temsilcisi olarak kadınların ellerinden alınan hakları için mücadele ediyor.

Şahiner, uğradığı haksızlıkları, çabalarını Vakit'e şöyle anlattı: "Kendimi mesleğime adamıştım. Öğrencilerime faydalı olmak, onların hayata en iyi hazırlanması için elimden geleni yapıyordum. Her bir çocuğu kendi yavrum olarak benimsemiştim. Onları bize Yüce Rabbimizin emaneti olarak görüyordum. Tabii, bunları yaparken bir gün savcı rolünde karşıma müfettişlerin çıkacağını hiç düşünmemiştim."

YILIN ÖĞRETMENİ SEÇİLMİŞTİ

"1996 yılında Ankara'da okullar arası yapılan özel değerlendirme sonucunda Ankara'nın en başarılı öğretmeni seçildim. Plaket ile onurlandırıldım. O yıl Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevlendirdiği müfettişler sınıfıma geldiler. Beni okulun en tenha köşesinde bir odaya aldılar. Saatlerce telkinlerde bulundular. Başımı açmam için baskı yaptılar. Müfettişler, 'Siz bir devlet memurusunuz. Devlet memurları başını örtemez. Kılık kıyafet yönetmeliğini ihlal edemez. Bunu sürdürdüğünüz takdirde sizinle ilgili tahkikatı sürdüreceğiz. Aynı zamanda burası okul, çocukları da kötü yönde etkiliyorsunuz' dediler. Ben başörtüsünün bir hak olduğunu ve bu hakkın en yüce mercilerden bize verildiğini söyledim. Şaşkın bir vaziyette sinirli tavırlar sergileyerek odayı terk ettiler. Derken kısa süre sonra tekrar geldiler. Artık daha sert ve vicdansız tavırlar sergiliyorlardı. Her gelişte yeni bir tutanak ile dönüyorlardı..."

KARATAVUK BENZETMESİ

"Son geldiklerinde aynı müfettişler işin boyutunu farklı bir yöne çektiler. Sınıfın kapısı çalındı ve içeri girdiler. 'Öğretmen hanım sizin sınıfınızı teftiş edeceğiz, ancak önce başörtünüzü çıkarın' dediler. Benim değerlerime önem vermedikleri gibi, artık açıkça çocukların yanında sert çıkışlar yaparak küçük düşürmeye çalışıyorlardı. Başımı açmayacağımı anlayan müfettişlerden biri çocuklara yöneldi, 'Size bir soru soracağım' dedi. 'Bir karatavuk varmış. Tavuğun kafası kapkaraymış. Öyle ki, bu karanlık içine işlemişti. Onun otuz da civcivi varmış. Onları da kendisine benzetmek için...' dediği anda dönüp kendime baktım, başımda bir siyah başörtüsü, üstümde siyah ekose ceket vardı. İnanamadım. Tavuk ben, civcivler de öğrencilerim olmuştu. Daha fazla dayanamadım. Sözü sonlarına izin vermeden müdahale ettim. Benim kişilik haklarıma saldırmakla beraber kötü niyetlerine çocukları alet etmelerinin son derece yanlış olduğunu söyledim. Gözlerinin içine bakarak, 'Kıyamet'e kadar başımı açtıramazsınız' dedim."

"Bu cevabımın ardından birbirlerine bakan müfettişler sınıfı terk ettiler. Çıkarken de 'Sizin ifadenizi alacağız' dediler. Bu son ifade olmuştu. Öğrencilerimden koparılmış ve mesleğimden uzaklaştırılmıştım. İşte şimdi o müfettişlerin istediği nesil karşımızda. Okullarda şiddet aldı başını gitti. Uyuşturucu, sigara ve alkol yaşı ilkokul çağına düştü. Toplumda fuhuş patladı. Medyada ise ekranları ve gazeteleri boy boy çıplak kadın mankenler süslüyor. Gençlerimiz kültür yozlaşması ile karşı karşıya ve kızlarımız birer meta olarak kullanılmaya başlandı. Peki neden? İşte bu soruyu kendilerine sormaları gerekenler, bizi yuvalarımızdan uzaklaştırmaktadır. Bu ülkenin milli ve manevi değerlerine sahip çıkan öğretmenler sindirilirse, sonuç bu olur..."

"DEFOL GİT 8 MART"

Şahiner, 8 Mart Kadınlar Günü ile ilgili ise şunları söyledi: "Şimdi çıkmış bazı feminist dernekler, birliyuvazi kadınlar ve derneklerinin başında çağdaş kellmesini kullanmaktan utanmayanlar, 'Hoş geldin 8 Mart' diyorlar. Bazı siyasetçiler de 'Kadın özgür olmalı' diye panellerde konuşuyorlar. Biz zaten özgürdük. İslâm bizi özgür kılmıştı. Ancak siz elimizden aldınız özgürlüklerimizi. Hayır, defol git 8 Mart. Ülkemizde kadının birçok sorunu varken, inanç özgürlüğü elinden alınmışken, haksız başörtüsü yasağı sürerken, bu günün bizim için hiçbir anlamı ve önemi yok. Ne zaman ki Peygamberimiz'in bize tanıdığı haklarımıza kavuşursak, Filistinli kardeşlerimiz işgalden kurtulursa, Irak'ta kadınlarımız namuslarını korurken vahşice katledilmezse, işte o zaman bize her gün kadınlar günü demektir. Biz Dünya Kadınlar Günü'nü kutlamak yerine protesto ediyoruz."

EK – 5

Vakit

8 MART 2007 PERŞEMBE

Erdoğan'dan Kadınlar Günü Mesajı

Ayrımcılık ırkçılıktan daha ilkel

Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle bir mesaj yayınlayan Başbakan Erdoğan, "Açıkça söylüyorum: kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı yapmak, ırkçılıktan daha ilkel bir durumdur" dedi. Erdoğan, "Kadına karşı ayrımcılığın, şiddetin, cinsel istismarın ve eğitimin önündeki engellerin sona erdirilmesi için zihinsel bir reforma ihtiyacımız var" dedi.

• 8'DE

Erdoğan: Ayrımcılık, ırkçılıktan daha ilkel

ANKARA

Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**, kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı yapmanın ırkçılıktan daha ilkel bir durum olduğunu belirterek, **"Çağdaş, modern ve özgürlükler ülkesi olmanın en önemli koşullarından birisi, bu sorunun aşılmasıdır"** dedi.

Erdoğan, **8 Mart Dünya Kadınlar Günü** dolayısıyla mesaj yayınladı.

İktidar olarak kadına karşı şiddetin önlenmesi, kadınların çalışma hayatına girmesi, siyasete katılması ve eğitim imkânlarının arttırılmasına yönelik olarak geçen 4 yıl içinde çok önemli projeleri hayata geçirdiklerini ifade eden Erdoğan, Anayasa ve Medeni Kanun'da yapılan düzenlemelerle genel anlamda kadına karşı ayrımcılığın önüne geçen özgürleştirici adımlar attıklarını vurguladı. Erdoğan, şunları kaydetti: **"Ancak, Türkiye'de kadına karşı ayrımcılığın, şiddetin, cinsel istismarın, eğitimin önündeki engellerin ve benzeri uygulamaların sona erdirilmesi için, zihinsel bir reforma ve kültürel değişime ihtiyacımız var. Özgürlüklerin yaygınlaştırılmasını istiyorsak, öncelikle zihinlerin, düşüncelerin özgürleştirilmesini savunmalıyız. Açıkça söylüyorum; kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı yapmak, ırkçılıktan daha ilkel bir durumdur. Çağdaş, modern ve özgürlükler ülkesi olmanın en önemli koşullarından birisi, bu sorunun aşılmasıdır."**

Erdoğan, **"Bir kez daha bütün milletimizi her tür ayrımcılığa karşı hassasiyete çağırıyor ve bu vesile ile tüm dünya kadınlarının 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyorum"** dedi.

Vakit

8 MART 2007 PERŞEMBE

Gündüz: CHP milletten rövanş alma peşinde

CHP Kadın Kolları tarafından hazırlanan ve Başbakan Erdoğan'ın TBMM'de sert tepki gösterdiği broşür, davalık oluyor. Parlamentoda bir basın toplantısı düzenleyen AK Parti Grup Başkan Vekili İrfan Gündüz, AK Parti'yi "Cumhuriyet ile rövanş hazırlığı içinde" olmakla suçlayanların, aslında milletten rövanş alma çabası içinde olduğunu söyledi. • 8'DE

İRFAN GÜNDÜZ:

CHP milletten rövanş alma peşinde

VAKİT TBMM BÜROSU

CHP Kadın Kolları tarafından hazırlanan ve Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın TBMM'de sert tepki gösterdiği broşür, davalık oluyor. Parlamentoda bir basın toplantısı düzenleyen AK Parti Grup Başkan Vekili **İrfan Gündüz**, broşürü eleştirdi. AK Parti'yi **"Cumhuriyet ile rövanş hazırlığı içinde"** olmakla suçlayanların, aslında **milletten rövanş alma çabası** içinde olduğunu belirtti. Konuyu yargıya da taşıyacaklarını kaydeden Gündüz, CHP'nin milletle kavgalı olduğunu söyledi.

"CHP İFTİRA ATIYOR"

Gündüz, CHP'nin bastırdığı broşürü göstererek, **"iftira ve karalamalarla dolu"** nitelemesinde bulundu. Gündüz, **"Broşür, gerçeklerin nasıl çarpıtıldığının örneğidir. Millet iradesiyle iktidar olamayacaklarını çok iyi bilen CHP, milletin 2002 seçimlerinde iktidara getirdiği AK Parti'yi karalama çabasına girerek, millete karşı siyasetinin bir örneğini daha göstermiştir. Cumhuriyete, millete hizmet eden kadroları karalayarak, iftiralar atarak sahip çıkılmaz. Cumhuriyete, millete hizmet yapılarak sahip çıkılır. Bu iftiraları atanları, millet çok partili sistemde hiç tek başına iktidar yapmamıştır. CHP, bunun için milletle kavgalıdır. AK Parti'nin Cumhuriyet ile bir sorunu yoktur. Aksine, Cumhuriyeti kuran millet iradesi bugün iktidardadır"** diye konuştu. Gündüz, **"CHP'nin, aslı astarı olmayan iftiralarla dolu, tamamen provokatif, toplumu germe amacı taşıyan bir broşür dağıtmasını kınıyorum. Bu broşür, sorumlu muhalefet anlayışına sığmaz"** dedi.

Konuyu yargıya taşıyacaklarını ifade eden Gündüz, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a yöneltilen iftira ve hakaretlerin hukuki platformlarda sonuna kadar takipçisi olacaklarını, iftira atanların iftira atmakla kalmayacağını ve yargı önünde hesap vereceğini söyledi.

Vakit

8 MART 2007 PERŞEMBE

Laikçi kadınlardan provokasyon girişimi

Aralarında Göztepe'ye cami yapılmasına karşı çıkan Kadıköy Kadın Konseyi üyeleri ile CHP İstanbul Milletvekili Güldal Okuducu'nun bulunduğu bir grup kadın, şapkalı oldukları gerekçesiyle Meclis Dinleyici Locası'ndan atıldıkları iddiasıyla ortalığı ayağa kaldırmaya kalkıştı. • 11'DE

Laikçi kadınlardan provokasyon girişimi

ADEM BALTA/ANKARA

Aralarında Göztepe'ye cami yapılmasına karşı çıkan **Kadıköy Kadın Konseyi** üyeleri, **CHP İstanbul Milletvekili Güldal Okuducu** ve **Marmara Vakfı AB ve İnsan Hakları Platformu Başkanı Müjgan Suver** ile yazar **Meltem Arıkan**'ın da bulunduğu bir grup kadın, **şapkalı** oldukları gerekçesiyle Meclis Genel Kurul Dinleyici Locası'ndan atıldıkları iddiasıyla ortalığı ayağa kaldırmaya kalkıştı. **Herhangi bir müdahale olmadığı** öğrenilen grubun, locadaki başörtülülere ise bir şey denmediğini gündeme getirmesi, provokasyonu ortaya koymaya yetti.

PROVOKASYON ŞÖYLE GELİŞTİ

Laikçi kadınların provokatif girişimi şöyle gelişti: Göztepe'ye cami yapılmasına karşı çıkan Kadıköy Kadın Konseyi üyelerinin de aralarında bulunduğu bir grup kadın, oturumu dinlemek için Meclis'e gelerek **Genel Kurul Dinleyici Locası**'na geçti. Oturum henüz bitmemiş iken locanın dışına çıktıkları gözlenen grup, basın koridoruna inerek, **provokatif bir iddia** ortaya attılar. Gazetecilere açıklamalarda bulunan grup, **"Polisler bizi şapkayla girmememiz konusunda uyardı. Biz polislere** 'Pekî türbanlı kadınlar girebiliyor mu?' **diye sorduk. Polisler, 'türbanın kıyafetin bir parçası olduğunu' söylediler"** diyerek, Genel Kurul Locası'na başörtülü kadınların girmemesi gerektiğini ileri sürdüler.

CHP'Lİ GÜLDAL OKUDUCU DA OLAYIN İÇİNDE

Daha sonra Meclis bahçesinde yasak olmasına rağmen basın toplantısı düzenleyen kadınlar, yanlarına CHP Kadın Kolları Başkanı İstanbul Milletvekili **Güldal Okuducu**'yu da alarak şov yapmaya başladı. Bu arada bir gazetecinin, **"Üniversitelerde kızlar başörtülerinden dolayı atılıyor. Bu kızlara destek veriyor musunuz?"** şeklindeki sorusu üzerine basın açıklamasını yapan Suver sinirlenerek, **"Başörtüsü ayrı, türban ayrı. Biz türbana karşıyız"** ifadelerini kullandı. Öte yandan; Meclis görevlileri ise TBMM iç tüzüğüne göre dinleyici locasına **palto** ve **çanta** ile girilemeyeceğini, locada otururken bacak bacak üstüne oturulamayacağını söylediler. Şapka ile girmemenin bir nezaket kuralı olduğunu ifade ettiler.

ÇUBUKÇU'NUN SÖZLERİ

Öte yandan; Devlet Bakanı **Nimet Çubukçu**, Türkiye'de cinsiyete dayalı eğitim eşitsizliğinin hâlâ sürdüğünü bildirerek, **"Son 10 yılda kadınlarımızın işgücüne katılımında da önemli düşüşler yaşandı"** dedi.

Bakan Çubukçu, TBMM Genel Kurulu'nda gündemdışı söz alarak, **8 Mart Dünya Kadınlar Günü** dolayısıyla konuşma yaptı. TBMM İçtüzüğü hükümlerine göre, gruplara söz hakkı düştüğü için genel görüşme açıldı.

Umut verici gelişmelere rağmen hâlâ kadın sorunlarının dünya gündeminin ön sıralarında yer aldığını ifade eden Çubukçu, Türkiye'de kadın erkek eşitsizliğini giderecek gelişmelerin her geçen gün arttığını ifade etti.

Anayasa ve yasalarda yapılan değişiklikleri hatırlatan; eğitim, sağlık ve iş hayatında eşitsizliği gidermek için çaba gösterdiklerini söyleyen Çubukçu, yapılan değişikliklerin uygulanmasının zaman alacağını belirterek, **"Cinsiyete dayalı eğitim eşitsizliği hâlâ sürüyor"** dedi.

EK – 7

Vakit

8 MART 2007 PERŞEMBE

EK – 8

Örtü yasağı Türk kadınına en büyük ihanet

Ünlü sunucu ve program yapımcısı İkbal Gürpınar: "Bu yasak sona ermeli."

THM Sanatçısı Nuray Hafiftaş: "Anadolu çocuklarının önü kesilmemeli."

Tiyatro Sanatçısı İpek Çeken: "Kafaların dışı değil, içi önemlidir."

Örtü yasağı, kadına ihanet

ASLAN DEĞİRMENCİ/ANKARA

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde; başörtüsü yasağı nedeniyle okumaları engellenen, tecride uğrayan, mağdur edilen başörtülülere destek veren toplumun sevgi ve sempatisini kazanmış önde gelen kadınlar **Vakit**'e konuşarak başörtüsü yasağına artık son verilmesini istediler.

Ünlü sunucu ve program yapımcısı İkbal Gürpınar, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü öncesi başörtüsü yasakçılarına seslenerek, **"Bu yasağı savunmak Türk kadınına ihanet etmektir"** dedi. Kadınların mutlaka okumalarını ve kendilerini yetiştirmeleri gerektiğini belirten Gürpınar, "Bu bir haktır. Kadının bu hakkının kısıtlanmasının hiçbir gerekçesi olmaz. Kamusal alanda kadın başörtülü diyerek yasaklara tabi tutulurken, diğer taraftan göbeğini açıp, mini eteğini giyenler hiçbir kısıtlama getirilmiyorsa bunun adı çifte standarttır. Din ve vicdan hürriyetine kısıtlamalar getirilmesini asla tasvip etmiyorum. Bu hukuka aykırıdır" dedi.

Kadınların her alanda hak ve söz sahibi olmasının önemini vurgulayan Gürpınar, "Kadınlarımızın politikada, iş hayatında, ekonomik alanda daha fazla yer alması gerekliliktir. Bunun önündeki tüm engeller de kaldırılmalıdır. Bu sene umarım inançları nedeniyle ayrımcılığa uğrayan kadınlarımız için çok daha özgür, eşit ve daha katılımcı bir dönem olur" dedi.

"İSLÂMİYET'İ BİR ANLASALAR HAYRETTEN AKILLARI DURUR"

İnancı gereği örtünen kadınlara yasak getirenleri, artık ellerini vicdanına koyup Hz. Muhammed(sav)'i anlamaya davet eden Gürpınar, "İslâmiyet hakkında bilgisi olmayanlar, sevgili Peygamberimizi tanımayanlar dinimizin kadına verdiği hakları ve özgürlükleri bir öğrenseler hayretlerinden akılları durur. Onlar kadın erkek eşitliğini tartışa dursunlar; Müslüman için, kadının toplumdaki yeri çok belirgindir ve gerçek İslâm ahlakının benimsendiği bir toplumda böyle bir tartışmanın yaşanması mümkün değildir. Çünkü İslâm'da kadın ile erkek eşittir. Tüm bu tartışmaları bir kenara bırakıp Allah'a yönelmeliyiz. Okumaktan korkmak yerine ayetlerin ışığından faydalanmalıyız. Kadına hak ettiği gerçek değeri İslâm sunmuştur" diye konuştu.

İkbal Gürpınar

Nuray Hafiftaş

İpek Çeken

Kadına aile için uygulanan şiddete değinen Gürpınar, "Biz millet olarak kadın ya da erkek ayırt etmeksizin, eşimize sevgi ve en önemlisi saygı göstermemiz gerekir. Hayat üzülmek için çok kısa, ufak şeyler yüzünden hiç kimsenin kalbini kırmaya değmez. Akıllı bir ev kadını da erkeğini idare eder. Sözün özünü söyledikçe ne o kimseye ne de kimse ona zarar vermez" diye konuştu.

"HAYDİ KIZLAR OKULA DERKEN, BAŞÖRTÜSÜ YASAĞI ÇELİŞKİDİR"

Türk Halk Müziği Sanatçısı Nuray Hafiftaş da, başörtüsü yasağının haksız bir çelişkiden ibaret olduğunu söyledi. Başörtüsü yasağının kalkması için gerekenin yapılmasını isteyen Hafiftaş, "Toplumda hemen her alanda kadınlar ezilmektedir. Kadınların ezilmesine ana etken eğitimsizliktir. Bir taraftan 'haydi kızlar okula' kampanyaları ile çocukları okula davet ederken diğer taraftan çocuklarımızın haksız başörtüsü yasağı ile eğitim haklarının elinden alınması büyük çelişkidir. Bu çelişki gençlerimizin önünü tıkamaktadır. Kadınlarımızın iyi eğitim alması onların toplumda daha iyi bir yer edinmesine neden olur. Sorunlara bir bütün olarak bakmamız gerekiyor. Töre cinayetleri nasıl çözülmesi gereken önemli bir sorunumuz ise, başörtüsü konusu da çok önemli bir sorundur" dedi.

"EĞİTİM ENGELLENMEMELİDİR"

Devlet Tiyatrosu Sanatçısı İpek Çeken de, kadınların örtülerinin değil beyinlerinin içindeki bilgilerin önemli olduğunu dile getirerek şöyle konuştu: "Kadınların kılık kıyafetlerini konuşmak yerine onların nasıl eğitim alabileceğini konuşmamız gerekiyor. Gelişmiş ülkeler arasına girmemiz için öncelikle iyi eğitim şart. Eğitimin önünde ki engeller çocukların eğitimini engellememelidir. Özgür toplum sorunları aşan toplumdur."

AB'ın göbeğinde köle pazarı

İngiltere'ye yurtdışından getirilen kadınlar, ülkeye ayak basar basmaz havalimanlarında açık artırmayla köle gibi satılıyo

EK – 9

KADINLAR ALENİ SATILIYOR

Daily Mail gazetesinin haberine göre; dünyanın çeşitli ülkelerinden kandırılarak İngiltere'ye getirilen kadınlar, en çok para verenlere satılıyor. Bir kadının 6 bin ila 8 bin sterline alıcı bulabildiği ifade ediliyor. Gazete, Gatwick havalimanındaki bir kafenin önünde kadınların alenen satıldığını bildirdi.

KİLİTLİ TUTULUYORLAR

Satın alınan kadınların "sahibine" günde 800 sterlin kazandırdığı, bu kadınların apartman dairelerinde kilitli tutulduğu ve kaçmamaları için ellerine hiç para verilmediği belirtiliyor. Avrupa'nın göbeğinde kadınların alınıp satılmasının, "modern zaman köleliği olduğu" vurgulanıyor. • 10'DA

AB'ın göbeğinde köle pazarı

İngiltere'ye yurtdışından getirilen kadınlar, ülkeye ayak basar basmaz havalimanlarında açık artırmayla köle gibi satılıyor

Kadınlar, yurt dışından getirilip havaalanlarında köle gibi satılıyorlar...

ANKARA- İngiltere'ye yurtdışından getirilen kadınların, daha ülkeye ayak basar basmaz, havalimanlarında açık artırma yöntemiyle köle gibi satıldığı ortaya çıktı. Daily Mail haberine göre polis yetkilileri, dünyanın çeşitli yerlerinden genç kadınların barlarda ve kafelerde iyi ücretlerle çalışacaklarına vaadiyle kandırılarak İngiltere'ye getirildiğini, "ancak daha ülkeye ayak bastıkları ilk birkaç saat içinde satıldığını anlattı. Bazen bunun alenen yapıldığını anlatan yetkililer, bir keresinde Gatwick havalimanındaki bir kafenin önünde kadınların satıldığını bildirdi. Yetkililer, havalimanına yakın yerlerde yapılan bu satışlarda kadınların en çok para verene satıldığını, bir kadının 6000 ila 8000 sterline alıcı bulabildiğini belirtti.

Polisin verdiği bilgiye göre, "sahibine" günde 800 sterlin kadar para kazandırabilen bu kadınlar, sık sık tecavüze uğruyor, apartman dairelerinde kilit altında tutuluyor ve kaçmamaları için ellerine para verilmiyor. Kadınları çalıştıranlar ise bu işten büyük para kazanıyor. Yetkililer, bunun "modern zaman köleliği olduğunu" belirtiyor.

Erdoğan: Köhne zihniyetler hızımızı asla kesemeyecek

NEVŞEHİR

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, kadın meselelerinin, şiddetle, yanlış törelerle, özellikle de birlikte hatırlanmasının, ülke adına büyük bir yara olduğunu ifade ederek, "Kadının, evde, iş yerinde, sosyal hayatta şiddete maruz bırakılması, hukuken, vicdanen, ahlaken asla kabul edilemez. Şiddetin her türlüsü cehalete eş anlamlıdır" dedi.

Erdoğan, Kapadokya Kültür ve Sanat Merkezi'nde, Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun ev sahipliğinde düzenlenen "Toplumsal Yaşamımızda Kadınlarımız" konulu panelin açılış konuşmasını yaptı.

Başbakan Erdoğan, Dünya Kadınlar Günü'nün ülke kadınlarına, Nevşehirli kadınlara hayırlı olmasını dileyerek başladığı konuşmasında, kadın meselelerine bakış açılarını önceki gün yapılan AK Parti grup toplantısında dile getirdiğini anımsattı.

Başbakan Erdoğan özette şunları söyledi:

- "Ekranlar eğer şiddeti pompalıyorsa, özellikle kadınların saygınlığı, izzeti nefsi, gazete sayfalarında ayaklar altına alınıyorsa, bu kabul edilemez."
- "Bu yanlış mantığın mazereti, ne özgürlükler olabilir ne de başka bir mantıkla bu anlayış meşru görülebilir."

Erdoğan, Nevşehir'de bazı tesislerin ortak açılış ve TOKİ Tarafından yaptırılan bin 584 adet konutun anahtar teslim törenine de katıldı. Başbakan Erdoğan, törende yaptığı konuşmada, Türkiye'nin önüne koyduğu hedefleri bir bir gerçekleştirerek aydınlık geleceğe doğru adım adım ilerlediğini söyledi. Millet ile gönül birliği içinde çalıştıklarını kaydeden Erdoğan, gayretlerinin sonuçlarını da her geçen gün daha güzel şekilde aldıklarını ifade etti.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'yi, bir daha asla iş, üretim, hizmet ve yatırım yerine, boş lafla, çatışmayla, kavga gürültüyle, gölge oyunlarıyla yönetmeye çalışanlara teslim etmeyeceklerini söyledi.

Türkiye'nin hızına yetişemeyen, köhne zihniyetlerin, hızlarını kesmesine izin vermeyeceklerini dile getiren Erdoğan, "Ben milletimizin bir daha asla bu çağ dışı anlayışlara itibar edeceğine, demokrasiden, istikrardan, değişimden bir adım geri gideceğine ihtimal vermiyorum" dedi.

9 MART 2007 CUMA

Vakit

EK – 10

İslâm kadının onurunu korur

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nasuhi Ünal Karaaslan, "İslâm'ın kadınlara verdiği haklar, onların onurunu korumak içindir. Hz. Peygamberimiz, 'Cennet anaların ayakları altındadır' buyurarak kadınlara saygı gösterilmesini istemiştir" dedi.

Vakit

9 MART 2007 CUMA

EK – 11

BİRGÜN'Ü YARIN KADINLAR HAZIRLAYACAK

7 MART 2007 ÇARŞAMBA

BİRGÜN

EK – 12

BİRGün

33 KADIN TUTUKLU

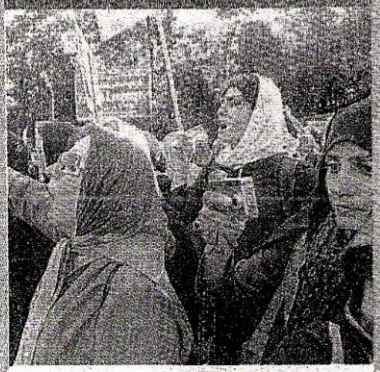

İran'da 'kadın hareketi' cezaevinde

KADINLARA yönelik ayrımcı yasaların yoğun olarak yürürlükte olduğu İran'da önde gelen 5 feminist kadının pazar günü tutuklanmasını protesto eden feminist aydınlardan 33 kadın tutuklanarak cezaevine konuldu.

İNSAN Hakları İzleme Örgütü'nden Hadi Gaimi "İran kadın hareketinin tüm liderleri hapiste. Cezaevlerinde şu anda, cinsel suçlar veya evlilik dışı ilişkiye girmek nedeniyle recm cezasına çarptırılan sekiz kadın bulunuyor" dedi. 9'DA

7 MART 2007 ÇARŞAMBA

İran feminizmi hapiste!

12 Haziran'da eşit hak talebiyle gösteri yaptığı için tutuklanan 5 İranlı feministin geçen pazar yargılanması sırasında protesto düzenleyen 33 kadın da aynı akıbete uğradı. 8 Mart arifesindeki tutuklamalar büyük tepki doğururken, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre Nobelli Ebadi dışında bütün İranlı feminist liderler şu an cezaevinde

İranlı feministler 12 Haziran'da düzenledikleri gösteride polisle tartışmış, ardından 5 kadın tutuklanmıştı. Bu tutuklamaları protesto için geçen pazar gösteri yapan kadınlardan 33'ü aynı akıbete uğramaktan kurtulamadı. Evin Cezaevi'ne gönderilen kadınlar arasında gazeteci ve kadın hakları savunucusu Meryem Hüseyinhah da var.

FOTOĞRAFLAR: www.payvand.com

Kadınlara yönelik ayrımcı yasaların yoğun şekilde yürürlükte olduğu İran'da ülkenin önde gelen feminist liderleri pazar günü tutuklanarak cezaevine konuldu. Dünya Kadınlar Günü arifesinde Nobel ödüllü Şirin Ebadi dışında ülkenin önde gelen neredeyse bütün feminist aydınlarından oluşan 33 kadın Tahran Devrim Mahkemesi önünde beş kadın eylemcinin yargılanmasını protesto etmek üzere düzenledikleri eylemin ardından tutuklandı. Kadınlar, bilhassa şahlık dönemi ve İslam devriminin ilk dönemlerinde acımasız işkencelere ev sahipliği yapmasıyla bilinen Tahran'daki Evin cezaevine konuldu.

12 Haziran'da kadınlar için eşit haklar talebiyle gösteri düzenleyerek tutuklanan beş kadın eylemcinin yargılandığı mahkeme önünde gösteri düzenleyenleyenlere müdahale eden güvenlik güçleri 70 kişiyi gözaltına aldı. Tutuklanan İranlı feminist liderlerin bazılarının isimleri şöyle: Şadi Sadr, Asiye Amini, Jila Bani Yakup, Mehbube Abbasgülzade, Mehbube Hüseyinzade, Sara Lokmani, Zara Emcedyan, Meryem Hüseyin Kah, Celve Cevahiri, Nilüfer Golkar, Parastu Dokohaki, Zeynep Peygamberzade, Meryem Mirza, Seghar Laghaye, Rezvan Moghadam, Saghie Laghayee, Nahid Keshavarz, Mahnaz Muhammedi, Nesrin Afzali, Feride Entesari, Sara Imanian, Elnaz Ensari, Fatime Guveriye, Azade Forgani, Somayi Farid, Minoo Mortezayee, Sara Imanian.

İran anayasasına göre vatandaşlar, silah taşımamak ve İslamiyeti karalamamak şartıyla gösteri düzenleme hakkına sahip. Buna rağmen göstericilerin destek vermek için bir araya geldiği yargılanan Nuşhin Ahmedi Horasani, Şehla Entesari, Pervin Ardalan, Suzan Tamimasebi ve Fariba Davudi Muhacir pazar günü çıkarıldıkları mahkemede yasadışı gösteri düzenleyerek ulusal güvenliği tehdit etmekle suçlanıyor.

MAHKEME SALONUNU TERK ETTİLER

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden Hadi Gaimi "Tutuklamaların ardından İtalya'da bulunan Şirin Ebadi dışındaki İran kadın hareketinin tüm liderleri şu anda hapiste" diyerek mahkeme sırasında dışarıda gösteri düzenleyen eylemcilere destek vermek için mahkeme salonunu terk eden dört kadının da yeniden tutuklandığını belirtti. Kadın hakları savunucuları, kadınlara yönelik ayrımcılığa son verilmesi amacıyla bir milyon imza toplamayı hedefleyen bir kampanya başlatmıştı. Gaimi, "İran cezaevlerinde şu anda, cinsel suçlar veya evlilik dışı ilişkiye girmek nedeniyle recm cezasına çarptırılan sekiz kadın bulunuyor. Aynı suçlamalardan tutuklu olan ise sadece iki erkek var. Ayrıca kadınların tanıklıkları erkeklerin tanıklıklarının yarısı değerinde görüldüğünden, bir kadın ciddi bir suçtan şikâyette bulunsa ve tanıklık etse dahi suçlu kolaylıkla serbest kalabiliyor" diye konuştu.

AF ÖRGÜTÜ'NDEN KINAMA

Uluslararası Af Örgütü, tutuklamaları kınayarak, kadın hakları savunucularının derhal ve koşulsuz serbest bırakılmasını istedi. Af Örgütü genel sekreteri Irene Khan yaptığı açıklamada İranlı yetkililerin barışçıl gösteri düzenleyenleri tutuklamak yerine İran hukuk sistemindeki kadınlara yönelik ayrımcı yasaları kaldırması ve kadınların eşitlik taleplerine kulak vermesi gerektiğini söyledi. Öte yandan İranlı kadın hakları savunucusu Gülberg Başi de payvand.com internet sitesinde olayla ilgili olarak yazdığı 'Timsah Gözyaşları' başlıklı makalesinde, İran'da korkunç bir cinsiyet ayrımcılığının hüküm sürdüğünü belirterek, kadın eylemcilerin mücadelesine destek verilmesi çağrısında bulundu. Kadınların aile hukukunda ikinci sınıf muamele gördüğünü, şiddetli baskı ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirten Başi, feministlerin baskı gördüğünü, tutuklandığını, taciz edildiğini, hatta öldürüldüğünü belirtti. İran İslam Cumhuriyeti'nin 1979 devriminden bu yana on binlerce muhalifin işkence görmesinden ve öldürülmesinden sorumlu olduğunu yazan Başi, özellikle feministlere saldırı ve baskıların sürdüğünü ancak bu arada İran'da sıradan insanların giderek daha fazla başkaldırmalarına beklenmedik biçimde tanık olunduğunu söyledi.

İran ceza kanununa göre, 9 yaşında bir kız çocuğu bile zina ya da ahlâk suçu işlediği iddiasıyla asılabiliyor ya da recm cezasına çarptırılabiliyor. Erkeklerde ise yaş sınırı 15. İran'daki uygulamalarda kadınlara yönelik ayrımcılık her alanda göze çarpıyor. Bir kız çocuğunun bir kazada ölmesi durumunda, ailesi tazminatın ancak yarısını alabilirken, çocuk erkekse aile tazminatın tamamını alıyor. **Dış Haberler**

Iraklı kadınların idamı ertelendi

IRAK'TA haklarında ölüm cezası verilen Wassan Talip (31), Zeynep Fadıl (25) ve Lika Ömer Muhammed'in (26) infazı 20 Mart'a ertelendi. Bianet'e konuşan Irak'ta İşgal'e Karşı Kadın Girişimi'nden Ayşe Berktay, infazın durdurulması için 20 Mart'a kadar çalışmaların sürdürüleceğini söyledi. 9'DA

EK – 15

» Iraklı üç kadının infazına erteleme

IRAK'ta haklarında ölüm cezası verilen 31 yaşındaki Wassan Talip, 25 yaşındaki Zeynep Fadıl ve 26 yaşındaki Lika Ömer Muhammed'in infazı 20 Mart'a ertelendi. Bianet'in konuştuğu Irak'ta İşgal'e Karşı Kadın Girişimi'nden Ayşe Berktay, infazın durdurulması için 20 Mart'a kadar çalışmaların sürdürüleceğini söyledi. Berktay, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın geçen cuma günü Irak Başbakanı Nuri Maliki'ye telefon ederek, Talib, Fadıl, Muhammed konusundaki kaygılarını dile getirdiğini, Tony Blair'in Irak'taki insan hakları konusundaki özel temsilcisi milletvekili Ann Clwyd'in Irak yetkililerine mektup yazdığını, Avrupa Parlamentosu başkan yardımcısı Luisa Morgantini'nin, üç kadının savaş esiri statüsünde olduğunu ve Cenevre Sözleşmeleri'yle korunduğunu açıkladığını söyledi. Wassan, Zeynep ve Muhammed'in durumuna ilişkin Irak hükümetinin net bir açıklama yapmadığını söyleyen Berktay, "kadınların infazını önlemek için kamuoyu baskısı devam etmeli, Irak hükümeti duruma ilişkin net bir açıklama yapmalı. Bizim talebimiz o makama gelişi çok meşru olmayan Irak hükümetinin çekilmesi" dedi. Kazımiye Hapishanesi'nde bulunan Talib, silahlı bir grupla birlikte polise saldırarak 5 polisin öldürülmesine katılmakla suçlanıyor. Fadıl, eşi ve erkek kardeşiyle birlikte Irak ve ABD askerlerinden oluşan bir devriyeye saldırmakla suçlanıyor. Muhammed ise, eşi ve erkek kardeşiyle birlikte "Yeşil Bölge"den bir görevliyi öldürmekle suçlanıyor. Bianet.org

7 MART 2007 ÇARŞAMBA

BİRGün

EK – 16

Ankara'ya üç sığınma evi

ANKARA Büyükşehir Belediyesi, şiddete maruz kalan ve sığınacak yeri olmayan kadınlar için yapılan üç ayrı kadın sığınma evi dün hizmete girdi. 3'TE

Başkentte 3 sığınma evi daha açılıyor

ANKARA Büyükşehir Belediyesi, şiddete maruz kalan ve sığınacak yeri olmayan kadınlar için yapılan üç ayrı kadın sığınma evi dün Kocatepe Kültür Merkezi'nde düzenlenecek törenle hizmete açıldı. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü dolayısıyla hizmete girecek sığınmaevlerinin açılış törenine Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek ile Aileden ve Kadından Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu da katıldı. Sığınma evlerinde aileleriyle veya eşleriyle yaşadıkları sorunlar nedeniyle zor durumda kalan, sığınacak yer arayan 68 kadın çocuklarıyla birlikte barınabilecek. Söz konusu evlerde kadınlar kendi işlerini kendileri yapacak ve periyodik olarak da sağlık kontrollerinden geçirilecek. Evlerde çocuk oyun salonları, televizyonlu dinlenme odaları, bilgisayar ve resim çalışma yerleri, çamaşırhaneler, yemekhaneler ve yatakhaneler de bulunuyor. **Birgün** Ankara

BİRGÜN

7 MART 2007 ÇARŞAMBA

Karadeniz'de sığınma evi yok

TRABZON, Rize, Giresun, Artvin, Gümüşhane ve Bayburt'ta kadın sığınma ya da konuk evi bulunmuyor. Trabzon'a sığınma evi açılması çalışmalar sürüyor. 3'TE

BİRGÜN

7 MART 2007 ÇARŞAMBA

Doğu Karadeniz'de hiç kadın sığınma evi yok

Trabzon Belediye Başkanı Volkan Canalioğlu, kentte kadın sığınma evi için çalışmalara başladıklarını kaydederken, bölgede sığınma evi olmadığını hatırlatan kadın örgütleri, söz konusu projenin 17 yıldır lafta kaldığını söylüyor

Trabzon, Rize, Giresun, Artvin, Gümüşhane ve Bayburt'ta kadın sığınma ya da konuk evi bulunmuyor. Trabzon Belediye Başkanı Volkan Canalioğlu, yaptığı açıklamada, Trabzon'daki kadın sığınma evi eksikliğini gidermek için çalışmalara başladıklarını söyledi. Yapmayı planladıkları kadın sığınma evinin altyapısını oluşturmak amacıyla bir süre önce görevlendirilen iki kadın belediye meclis üyesinin çalışmalara başladığını belirten Canalioğlu, "Görevlendirilen üyelerimiz bazı illerdeki sığınma evlerinde inceleme yaptılar. Sona yaklaşılan çalışmalar ışığında, kentimize uygun kadın sığınma evinin projesi hazırlanacak" dedi.

'ÇOK KISA SÜREDE ÇÖZECEĞİZ'

Trabzon'da kadın sığınma ya da konuk evi bulunmayışının büyük eksiklik olduğunu ifade eden Canalioğlu, "Sadece Trabzon'da değil, yörenin hiçbir ilinde sığınma evi bulunmuyor. Doğu Karadeniz'deki en önemli sosyal eksikliklerin başında, yörede kadın sığınma evi olmayışı geliyor. Şehrimize en kısa zamanda sığınma evi yaparak, önemli ihtiyaçlarından birini karşılamayı planlıyoruz" diye konuştu.

Canalioğlu, belediyeye ait binalardan birini, gizlilik çerçevesinde sığınma evine dönüştürmeyi planladıklarını anlatarak, şöyle devam etti:

"Çalışmalarımızı sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde yürütüyoruz. Bu düşünceden hareket ederek, her yönden yardıma muhtaç kadınlara imkânlarımız ölçüsünde destek olmaya çalışıyoruz. Kadın sığınma evi, ilimizin önemli ihtiyaçlarından biridir. Her türlü istismara uğramış kadının psikolojik, sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi sırasında ihtiyaçlarını karşılamayı hedefliyoruz. Sığınma evi sorununu kısa vadede çözmeyi amaçlıyoruz."

Canalioğlu, Esentepe Mahallesi'nde belediyeye ait bir binayı Kadın Yönlendirme Merkezi olarak düzenlediklerini söyledi. Açılışını 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde gerçekleştirecekleri merkezde psikolog, avukat ve bir sosyoloğun görev yapacağını ifade eden Canalioğlu, "Merkezde ilgililer, kadınların sorunlarına çözüm bulunması için çalışacaklar. Merkez, çalışmalarını sürdürdüğümüz kadın sığınma evine temel oluşturacaktır" dedi.

'YILLARDIR KONUŞULUYOR'

Tüm Kadınlar Derneği Genel Başkanı Cemile Keskin, yörede kadın sığınma evi bulunmamasının büyük eksiklik olduğunu belirterek, Trabzon'da kadın sığınma evine ihtiyaç olduğunu herkesin bilmesine rağmen taşın altına kimsenin elini koymadığını ifade etti. Trabzon'da kadın sığınma evi oluşturulması çalışmalarının 1990 yılında başlatıldığını ifade eden Keskin, şunları söyledi:

"Maalesef çalışmalar yeterli ilgi olmadığı için sonuca ulaştırılamadı. Trabzon'a büyük, önemli şehir diyoruz, ancak kadın açısından bakınca herhangi bir çalışma bulamıyoruz. Yörenin kadın sığınma evi sorunu, bölgenin merkezi konumundaki Trabzon'da yapılmasıyla çözümlenebilir." AA

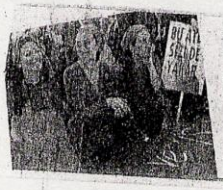

Kadınların mücadelesi yasaları değiştirdi!

» KADINLAR, özellikle Medeni Kanun ve TCK'nin ilgili maddeleri konusunda önemli kazanımlar elde etti... Bu sürecin arkasında cladi bir kadın emeği ve feminist hareketin birikimi var... 8'DE

Kadının siyasette yeri yok

» BAZI partiler hariç... Kota uygulamaları yaygınlaşırken kimi partiler yüzde 25-30'luk dilimleri benimsediler... DTP Eşbaşkanlık ve yüzde 40'ı kabul ederken ÖDP yüzde 50 uygulıyor. 9'DA

Kadınlar vardır Kadınlar her yerde

DAYAĞA KARŞI 20 YIL

İlk kez kendi talepleri için, kadınların sokağa çıkmalarının üzerinden 20 yıl geçti. Türkiye'de hem çok şey değişti, hem de bazı şeyler hiç değişmedi: Aile içi şiddet hâlâ gündemde 9'DA

8 Mart NİÇİN

Kavram karışıklığı gibi algılanan mesele(miz) var. 'Dünya Kadınlar Günü' mü, 'Emekçi Kadınlar Günü' mü? Tartışma süredursun 8 Mart tüm kadınların dayanışma ve mücadele günüdür 8'DE

GÜLDÜNYA, ŞEMSE, AYŞE ve diğerleri...

KADINA dayak Anadolu'da yüzlerce yıldır gelenekselleşmiş bir şiddet biçimi. Töre saltanatına sığınan erkek egemen toplum her fırsatta biz kadınları dövmekte, aşağılamakta ve hayat hakkımızı elimizden almakta... 8'DE

9'DA

NURAY BAŞ

Kadınlar var...

görürsünüz köşe başlarında. Alacağın ayazında... İncecik elbiselerinin içinde soğuktan kavrulmuş tenleriyle... 8'DE

GEHEN KAYA

Toplumsal cinsiyet kavramı aslında...

Egemen güç, cinsler arasındaki paylaşımı yani "iş bölümü"nü şekillendiriyor; 9'DA

8 MART 2007 PERŞEMBE

BİRGün

Dayağa karşı yirminci yıl

"Dayağa karşı yürüyüş"; askeri hükümetin baskı döneminin üzerine ilk kez yapılan toplu bir eylemdi, yürüyüşün kendi önemi ve konusu dışında da bu anlamda çok heyecan vericiydi

Kadınların ilk kez kendi talepleri için, üstelik de 12 Eylül darbesinden ilk kez sokağa ama sadece kadınlar olarak çıkmalarının üzerinden 20 yıl geçti. Bu 20 yılda Türkiye'de hem çok şey değişti, hem de bazı şeyler hiç değişmedi. 8 Mart 2007'de, kadınların en önemli problemlerinden biri hâlâ "aile içi şiddet" o günkü yürüyüşteki ifadesiyle de "koca dayağı"... 20 yıl önce o yürüyüşe katılan kadınlarla yürüyüşün heyecanı ve anlamını, değiştirdiklerini ve yirmi yılda kat edilen mesafeyi konuştuk.

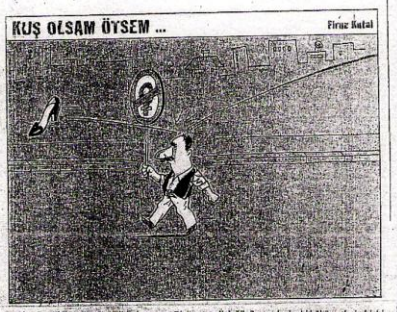

BİRGÜL AYAY: Öncelikle yürüyüşün katılımcılarına baktığımızda 80 öncesi örgütlü yapılar içinde yer alan kadınlardı; ilk kez kendilerine ait sorunlar için bir araya gelmişlerdi. Bu kadınların kadınlık durumları ve yaşadıklarını sorgulama halleri, yeni bir bayrağın keşfi çok önemliydi. Çünkü o güne kadar bu ülkede yaşayan insanlar arasında sorgulayan soru soran insanlar arasında olsak da, rollerimizin burada bile yardımcı olduğunu fark etmiştik. Yargılandığımız davalar da bile kadınlar daha çok yardım yataklıktan cezalar aldılar, bu bile durumumuzun önemli göstergelerindendir.

Kendilerini sorguladı kadınlar. Aile kurumunu ve erkek egemenliğini sorguladılar... Aile kutsallı o güne kadar,bir de öç olmak, yoldaş olmak payeleri altında ne kadar ezildiğimizin farkına vardık. Sonra en önemlisi şiddeti tarif ettik. Fark etmek..

12 Eylül sonrası ilk yürüyüşü ve bu ilk eylemi yapan kadınlar olmuşlar. Büyükdere'den Yoğurtçu Parkı'na kadar yürüdü kadınlar... Çevreden kadınların alkışlarını, dayağa karşı yüründüğünü duydukça evlerinden çıkıp yürüyüşe katılanları hatırlıyorum, bugün bile hatırladıkça heyecanlanıyorum. Erkeklerin kanlı mağlubiyetle kadınların tek başlarına yürüdükleri de ilk eylem olması da bir ilkti ayrıca.

En önemli kazanımı ise kadınları örgütlü bir yapıya götürdü. "Bağır Herkes Duysun" kitabı çıktı. Sığınak ihtiyacı ve fikri ilk kez tartışılmaya başlandı. Morçan kurulda. "fırkındalıklar" artı. "erkek egemen" lafı ilk o zamanlar çıktı, bugün çok yaygın kullanılıyor mesela.. Devlet sosyal hizmetler bağlı kadın misafirhanesi açmak zorunda kaldı.aile sorgulanmaya başladı. Üstü kapanan, konuşulmayan konular dile getirilmeye başlandı ki bu çok önemliydi. Filiz Kerestecioğlu kadınlar için bir şatta yaptı. Feminizm de ilk o zamanlar dile getirilmeye, tartışılmaya başladı. Ben ve pek çok kadın o zamanlar korkmuş, "eyvah feminist mi oluyoruz" dipe düşündük, karmaşık duyguları yaşadık. Kendi kadınlığımızdan utandığımızı fark ettik. İlkti bunlar o zamanlar... O zaman yaşanan şiddetin de adı konmuyordu, o yürüyüşle ve ondan sonra bu açıkça konuşulmaya başlandı.

20 yıl sonra bugünse; epeyce şey değişti: Kadınların kazanımları elbette artı. Kadın örgütleri yaygınlaştı, çoğaldı. Yasal pek çok düzenleme yapıldı. Sığınak deneyimi yaşandı. Partizandalıklar da artı. Olumlu mu olumsuz mu bilemiyorum ama kadınların pek çoğu sorunlarını karma örgütleriyle dile getiriyor. Kadın rolü çok da ön planda değil, yoldaşlarıyla yürümeyi tercih ediyor kadınlar.. öte yandan kadın örgütlerinin yaygınlaşmasını önemli buluyorum. Bizim kadın olarak yaşadığımız sorunların öncelikli olarak kadınlar tarafından dile getirilmesini ve çözümün ancak burada olduğunu düşünüyorum. Sonuçta sistem zaten erkek egemen..

Olumsuzluk olacaksa; o günden bugüne bu hareketin radikalliğinin törpülendiğini düşünüyorum. Feminist söylem çok yaygınlaştı belki ama biraz da altı boşaldı. Daha çok "eşitlikçi" bir mücadeleye dönüştü. Pek örgütleri fazlasıyla çoğaldı. Feminizm profesyonellerini yarattı. Koordinatörleri çıktı bu işin. Değişmez kadınları çıktı. Rekabet fizilaşça. Oysaki tüm bunlar feminizmin ruhuna aykırı. Bunları iyi bulmuyorum.

ŞİPEK DÜVENÇ: O güne dair hatırladığım ilk şey; heyecan. Herkes çok heyecanlıydı. Onu artık göremiyorum, ama herhalde bu biraz da çağımızla ilgili bugünlerde hiçbir şey o kadar heyecanlandırmıyor belki de..

Yürüyüşten sonra kadınlar çok şeyi aşağı diye düşünüyorum. Yasalarda kadınlar lehine epey çok değişiklik yapıldı. 4320 sayılı yasa kadınları şiddetten korunması için çok önemli, ve bu önemliydi de kadınlar kendilerinin farkına vardılar, konuşmaya başladılar.

Bir kere yasaların kadınlar lehine düzenlenmesi çalışmaları sürmeli ve artırılmalı, cezalar da artırılmalı, şiddet uygulayanlar için verilen cezalar çok az. Bunların önleyici ve caydırıcı olacak bir ağırlıkta olması şart. 4320 sayılı koruma kanunu var ama bu işleyiş sırasında uygulayıcıları tarafından aksatılıyor.

Karakollar ve mahkemeler şiddet gören kadına "Öl, ondan sonra cezalandırırız" diyor adeta. Daha çok sığınak açılması gerek, sokakta kalan, gidecek yeri olmayan çok sayıda kadın var. Yasalarda bu da var, ama gereken yapılmıyor ve sığınak açılmıyor. Aile içi şiddetin açığa çıkarılması için çok mesafe kat edildi 20 yılda ama bu şiddet azaldı mı? Hayır azalmadı. Eğitimli, eğitimsiz, zengin, yoksul kesimden fark etmeksizin, pek çok kadın sözlü, ekonomik, cinsel ve fiziksel şiddet görmeye hala devam ediyor. Bu hiç bitmeyecek bir mücadele.. o nedenle de bu konuyla ilgi çalışmalar, eğitim etkileri artırılmalı ve hızlandırılmalı, diye düşünüyorum.

CANAN ARIN: 20 yıl önce, "dayağa karşı yürüyüş"; askeri hükümetin baskı döneminin üzerine ilk kez yapılan toplu bir eylemdi, yürüyüşün kendi önemi ve konusu dışında da bu anlamda da çok heyecan vericiydi. İlk defa doğrudan kendi meselemize dair yürümüştük; bir kadınlar. Kendi durumlarımızı değiştireceğimize gerçekten inanıyordük. O günden bu yana elbette olumlu pek çok değişiklik oldu, ama yeterli değil. Şu ana kadar kı hükümetlerin hiçbirinin bu konuda siyasi iradesi olmadı. Yapılanı pek çok değişikliği zevahiri kurtarmak için yapılar, samimiyetten uzaklardı.

Eğer samimi olsalardı, kadın erkek eşitliği için gerçekten düzenlemeleri yaparlardı. Bu yolda hiçbir çabaları olmadı, hala da yok. Yapılan yasal değişikliklerin ardında da, kadın hareketi içinden kadınların çok yoğun bir desteği ve çabası var. Medeni Kanun'daki değişiklikler için o kadar uğraştık biz, mecliısimize o cabanın sonucunda "ekonomik şiddet" güçlendirecek bir ifade soktu yasaya. İsviçre'deki uygulama esas alınıyor ama ocaklıkı uygulama mal rejimlerini tüm kadınlar lehine uygulanacak bir şekildeydi. Biz de ise kabul edenler, malları eşit paylaşacaklar için noterе gitsinler dendi. Ekonomik şiddetin sürmesi için ellerinden geleni yapılar. yanı.ı; milyon kadını mağdur etmiş bir yöntemi gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Ve az kadın kocalarını böyle yapmaktadır.

4320 sayılı yasada da, amaç şiddet mağduru olanı korumaktır. Evlilik içi- evlilik dışı ayrımını ortadan kaldıracak bir düzenleme mutlaka yapılmalı zorunda. Ayrı çatı altında yaşayanların arasında şiddet mağduru olanın korunması amacına uygun hale getirilmelidir yasa. İmam nikahlı ya da evlenmeden birlikte yaşama tercihinde bulunanları da tereddütsüz korumalı yasa. Evli ya da evli değil tartışmasına girmemeli. Çünkü amaç şiddeti önlemektir.

Başbakanlık geneliye çıkardı. Çok önemli bir genelge: Ama kadınlar genelgeye trafik memuluğu yapınlar resmen. Ne olmalı, ne yapmalı, nerede durmalı diye.. İstatistikleri tutmak, verilere göre yorum yapmak bülümetin görevidir. Görevlerini yerine getirsinler. Hiçbir değişiklik ve düzenlemeki için bütçe ayırmıyor, kadın örgütlerinin çalışmalarından yararlanıyorlar, tamam bu bir yere kadar iyi bir şey, ama biraz da başkasının sırtından geçinmek.. Sonra başka ülkelere kendileri yapıyormuş gibi gösteriyorlar. Sığınaklar için ne kadar bütçeniz var? Kaç kişiye bir sığınak düşüyor? Bu soruların yanıtları olumsuz..

Kadın örgütlerinin çoğalması, kadın sözünün yaygınlaşması olumlu gelişmeler tabi. Artık kadın haklarından bahsedilebiliyor. Medeni Kanun ve Ceza Kanunu'nda pek çok değişiklik gerçekleşti ama yasa çıkarmak yeterli değil ki, eksiklikleri var ve uygulamaları çok problemli. Çocuk gıyımsı ABD'de örneğin çok ağır şekilde cezalandırılıyor, biz de ise çok komik cezalar veriliyor bu tür şiddet içerikli suçlara. Uygulayıcılar mutlaka meslek içi eğitimlerden geçirilmelidir. Samimiyetle inanılmalı bu değişikliklere, gösteriş amacından uzaklaşılmalı. Kısacası çok çok aşama kat edilmiş olsa da, kadınların daha yapacak çok işi var.

YAPRAK ZİNDİOĞLU: "Dayağa karşı yürüyüş" Türkiye'de 1980 darbesinden sonra yapılan ilk sokak eylemi oldu. Ayrıca açık seçik hedefinin kadına yönelik şiddet olması da çok önemliydi. Ayrıca kadınların kendi talepleriyle ve sadece kadınlarla yürümesi de çok önemli bir şeydi. Feminist harekete ilk ivmeyi de bu yürüyüş kazandırdı diyebiliriz. Orada heyecan duyduğum şey, sokakta olmaktı. Kadınlar olarak kendi taleplerimizle yürüyor olmak ve sözümüzü ilk kez ve bu ölçekte paylaşmaktı. Aile içi şiddet o eylemle açıkça kabul edildi ve konuşulmaya tartışılmaya, fark edilmeye başlandı. Kadınların öncelikle kendilerine ve yaşamlarına dair farkındalıkları arttı.

20 yılda elbette çok önemli ivmeler kazandı kadın hareketi. Morçan kurulduğu, sığınaklar kurulmuş toplandı, tüm kentlerе yayıldı bu talepler, ama kadına yönelik şiddet azalmadı tabii. Kadınlar etnik mücadele etmeye, kazanımlarını artıracak. Ve elbette bütün bunların sonucunda da "erkeklik" bir kriz yaşıyor. Öncelikli konumlarını, bugüne dek kazandıklarını, aile reisliğinden gelen, hükmetme haklarını kaybediyorlar. Ama biz mücadele etmeye, bunlarda aşılıcak buna inanıyorum.

EK – 19

BİRGün

8 MART 2007 PERŞEMBE

Neden 'Emekçi Kadınlar Günü' değil?

YAPRAK ZİHNİOĞLU (*)

Emekçi Kadınlar Derneği ve bazı kadın dernekleri 8 Mart'ın "Dünya Kadınlar Günü" değil de "Emekçi Kadınlar Günü" olduğunu ısrarla vurgularlar. Bu önerilerini hangi tarihsel gerçeğe dayandırdıkları benim için merak konusu. Bu konudaki olgulara bakalım.

Neden 8 Mart ve Neden "Uluslararası Kadınlar Günü"? Clara Zetkin, her yıl bir günün "Uluslararası Kadınlar Günü" olarak ilan edilmesini, ilk kez Kopenhag'da toplanan İkinci Uluslararası Kadınlar Konferansı'na, 27 Ağustos 1910 günü (bu tarihi günde) sunduğu önerge metninde önerdi. Bu önerge metni yine Zetkin'in çıkardığı kadın gazetesi Die Gleicheit (Eşitlik)'te 29 Ağustos 1910 tarihli sayısında da yayımlandı.

Günün "8 Mart" olarak belirlenmesi de yine Zetkin'in önerisiyle gerçekleşti.

Bu konuda somut bilgi veren, ABD Komünist Partisi'nin yayınevi olan International Publishers'in yayınlarından, yine parti üyesi tarihçi Philip S. Foner'in derlediği "Clara Zetkin: Seçme Yazılar" cildinde Foner'in giriş yazısından bir alıntı:

Tarih olarak 8 Mart'ın seçilmesinin nedeni Birleşik Devletler'de o gün gerçekleşen olaydı. New York kentinin iğne işçileri sendikalarındaki çoğu sosyalist olan kadın işçilerin liderliğinde 8 Mart 1908 Pazar günü bir kadın eylemi için çağrı yapıldı. Manhattan'da, Lower East Side'ın tam ortasındaki Rutgers Meydanı'nda yüzlerce kadın oy hakkı talep etmek ve güçlü iğne işçileri sendikalarının kurulmasını gündeme getirmek için toplandı. 1908 eylemi çok başarılıydı ve hemen ülke dışındaki sosyalist kadınların ve Clara Zetkin'in ilgisini çekti. Zetkin bu eylemden esinlenerek Kopenhag'da Amerikalı kadınların gösteri yaptığı günün Uluslararası Kadınlar Günü ilan edilmesini ve her yıl 8 Mart'ın bütün ülkelerdeki kadınların eşit haklar için mücadelesine adanmasını talep eden önergeyi hazırladı. Önerisi delegelerin çoğunluğu tarafından kabul edildi ve ertesi yıl, 1911'de ilk Uluslararası Kadınlar Günü gerçekleştirildi. (age, s. 31-2)

ULUSLARARASI KADINLAR GÜNÜ

Ülkelerin sınıf bilinçli proletaryasının siyasal ve sendikal örgütleriyle mutabık olarak, tüm ülkelerin Sosyalist kadınları her yıl bir Kadınlar Günü düzenleyecektir. Bu günün en önde gelen amacı kadınlara oy hakkının kazanılmasına yardım etmektir. Bu talep, Sosyalist hükümlerin ortaya koyduğu kadın sorununun tümü ile bağlantılı olarak ele alınmalıdır. Kadınlar Günü uluslararası nitelikte olmalı ve dikkatle hazırlanmalıdır.

Clara Zetkin, Kathe Duncker and Yoldaşlar, 27 Ağustos 1910.

[27 Ağustos 1910 günü Kopenhag'da, İkinci Uluslararası Kadınlar Konferansı'na verilen bir önergeden. Die Gleicheit Stuttgart, 29 Ağustos 1910.] (age. 108).

Lenin ve Stalin de yazılarında, Zetkin'in geleneğine uyarak, 8 Mart'ı "Uluslararası Kadınlar Günü" olarak anarlar. Bkz: Lenin, "Uluslararası Kadın Günü Üzerine" ve Stalin, "Uluslararası Kadınlar Günü" başlıklı makaleler (Kadın Sorunu Üzerine, İstanbul, İnter Yayınları, 4. bs. 1996: 61 ve 79).

Türkiye sosyalist hareketinin tarihinde de 8 Mart, "Dünya Kadınlar Günü" ve "Uluslararası Kadınlar Günü" olarak yerini aldı. Bilebildiğimiz ilk 8 Mart kutlaması Ankara'da 1921 yılında gerçekleşti. Türkiye Komünist Fırkası üyeleri Rahime Selimova ve Cemile Nuşirova, "8 Mart Kadınlar Bayramı"nı kutlarken, "Türk kadınlarının insani ve toplumsal haklarını tanıyan tek örgütün Komünist Partisi" olduğunu vurguladılar. Yine 1925-26 dönemindeki bir rapordan 8 Mart'ı kutlamak için hazırlıklar yapıldığını ancak parti üyelerinin tutuklanması yüzünden kadınlar gününün kutlanamadığını öğreniyoruz. TKP'nin 1962 Konferansı'nda alınan kararla 1964 yılında yayına başlayan aylık Yurdun Sesi dergisinin Mart 1967 sayısında 8 Mart'a ilişkin bir yazı yer alıyor. Zahide Durtu yazısında 8 Mart'ın "dünya kadınlarının mücadele ve dayanışma günü olduğunu" ve 8 Mart'ın kutlanmadığı ülkeler arasında Türkiye'nin de bulunduğunu vurguluyor.

Kadınların büyük çoğunluğu mülksüz, yoksul ve emekçidir. Kadınları "emekçi ve emekçi olmayanlar" olarak sınıflamak, her şeyden önce, ücretli bir işte çalışmayan ev kadınlarının evde çocuk, koca, yaşlı bakımı için harcadıkları ücretsiz emeği yok saymak anlamına geliyor. Ev kadınları emekçi değil mi? Kadın hareketi, kadınların boğaz tokluğuna çalışması/çalıştırılması olan ev işinin ve görünmeyen emeğin görünür hale gelmesi için mücadele etmeli. Eğer Emekçi Kadınlar Derneği, 8 Mart'ın yalnızca ücretli çalışan işçi kadınlarının günü olduğu iddia ediyorsa, 8 Mart'ı, şimdiye kadar duyulmamış yeni bir isimle, "Ücretli İşçi Kadınlar Günü" olarak kutladıklarını açıklamaları daha doğru olur.

(*) Yazarın, Gelecek Dergisi'nin Mart '06 'Kadın Dosyası'ndan yazarın izniyle alınmıştır...

Kadınların mücadelesi yasaları değiştirdi!

Kadınlar, özellikle Medeni Kanun'da ve Türk Ceza Yasası'nda kadınlarla ilgili maddeler konusunda küçümsenmeyecek kazanımlar elde edilmesini sağladılar... Bu sürecin arkasında ciddi bir kadın emeği ve feminist hareketin birikimi var...

BİRGÜN

8 MART 2007 PERŞEMBE

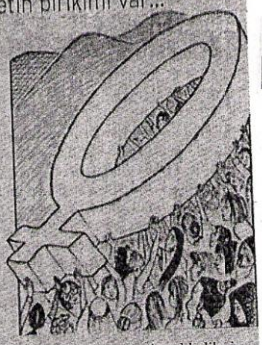

Türkiye'de yasalar son dönemlerde Avrupa Birliği uyum süreciyle fazlasıyla gündeme geldi. Tüm yasalarda uluslar arası sözleşmelere göre pek çok değişiklik yapıldı. Her ne kadar meseleye dışardan bakıldığında pek çok insana göre yapılan "olumlu değişiklikler" Avrupa Birliği'nin marifeti olsa da, bu sürecin arkasında ciddi bir kadın emeği ve feminist hareketin birikimi var. Yasa değişiklikleri için oluşturulan ortak platform (Kadın kuruluşları, baroların, sendikaların kadın hakları kurulları, tek tek kadınlar)... değişikliklerin, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yapılabilmesi için yoğun emek harcadılar. Özellikle Medeni Kanun'da ve Türk Ceza Yasası'nda kadınlarla ilgili maddeler konusunda küçümsenmeyecek kazanımlar elde edilmesini sağladılar.

Öte yandan yapılan bunca çalışmaya karşın pek çok eksiklik de var. Eksiklerin temel kaynağı ise toplumsal cinsiyet algısı ve tüm değişikliklere karşın kadına bakış açısında ciddi bir farklılık olmaması. Ve elbette en büyük sorun da yine uygulamada yaşanıyor. Türkiye'de hukukun alt yapısı bu değişiklikleri henüz kaldıramıyor. Yasa değişse de yasayı uygulayacak hakimlerin, savcıların, polislerin ve savunma makamında bulunan avukatların bakış açısı değişmedikçe uygulama değişmiyor ve kadınlar mağdur olmaya devam ediyor. Bu yüzden yapılacak tüm bilgilendirmelerin, kadın örgütlerinin etkinliklerinin ve toplumsal meşruiyet ve denetleme mekanizmalarının geliştirilmesinin önemi çok büyük.

Türkiye 1985 yılında Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) imzaladı. Bu sözleşmeyle kadın erkek eşitliğini fiilen sağlamayı kabul edip taahhüt altına girmesinin üzerinden 21 yıl geçmiş. Ancak kadın hakları ve ayrımcılıkla ilgili bir çok uluslararası sözleşmenin tarafı olan ülkemiz, imzalayarak iç hukuk normu konumuna getirdiği bu sözleşmeler konusundaki sorumluluklarını yerine getirmiyor.

Örneğin Türkiye'nin hala bir "eşitlik çerçeve yasası" yok. Anayasa'da yer alan ve 2004 yılında yenilenmiş olan eşitlik hükmü bu ihtiyaca cevap verecek ayrımda değil. Bu konudaki Anayasa değişikliği sırasında "geçici özel önlemlerin ayrımcılık sayılmayacağı"nın madde hükmüne eklenmesi reddedilmiş, eşitlik çerçeve yasasında da tanımlanmamıştır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 8 yıldır yürürlükte olmasına rağmen, yaygınlaşamamıştır. Şiddete uğrayan kadınları koruyucu ve aynı zamanda şiddeti engellemeye dönük bütünlüklü devlet politikaları ve eylem planı üretilmediğinden, yasanın caydırıcı etkisi azaltılmaktadır. Aynı zamanda destek mekanizmaları güçlendirilmediğinden, örneğin sığınma evleri (ama bağımsız bir işleyişe sahip, kadın örgütleri ve uzmanların görüşleri alınarak açılmış) açılmadığından, açılmış olanlar yeterince desteklenmediğinden, sadece yasaların çıkmış olması sorunların çözümüne yetmiyor. Yeni Medeni Kanun'daki yasal mal rejimi ise başlı başına bir sorun. Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte geçerli olan evliliklere uygulanmaması sonucu 15 milyonu aşkın evli kadının edinilmiş mallara katılma rejiminden yararlanamamasına ve ayrımcılığa uğramasına yol açtı. İş yasaları, Seçim ve Siyasi Partiler Yasaları da kadınlarla ilgili pozitif ayrımcılık ve kadın bakış açısından yoksun yasalar. Son dönemde yapılan iyileştirmeler bu yasalara hiç uğramadı. Çünkü Türkiye'de asıl sorun bakış açısı ve zihniyet sorunu. Hükümet bu konulardaki muhafazakar ve erkek bakış açısını korumaya devam ediyor. Çalışma yaşamında ve siyasette kadına yer açmaya direniyor. Ancak ve ancak çok açık olarak direnemeyeceği, ya da çok baskı görmesi nedeniyle geri adım atmak durumunda kaldığı yasal düzenlemeleri yapıyor. Bu konular için ayrılan bütçe de bunun göstergesi aslında. Kısaca daha önümüzde yürünecek uzun bir yol var.

BİRGün

8 MART 2007 PERŞEMBE

Kadınların siyasette yeri yok...

Kadın mücadele tarihi 100 yılını epeyce geride bıraktı. Siyasal alanda önemli başarılara emek koyan mücadele tarihi; bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sancılı gelişti. Biz kadınların örgütlü mücadele tarihindeki pozisyonuna koşut bir siyasi temsiliyet kertesi söz konusu olamadı. Şu bi'kaç yıl içinde kimi muhalif partiler kota koymaya başladı. Yüzde 25-30'luk dilimleri kabul edebilir oldular... 10 yılı henüz geçen kuruluş günlerinden itibaren zaten yüzde 30 kotayı benimsemiş olan Özgürlük ve Dayanışma Partisi bütün kademelerde yüzde 50 kotaya göre liste hazırladı. 60 kişilik PM'de 30 kadın var artık... DTP, eşbaşkanlık ve yüzde 40, SDP ise yüzde 30 kota uyguluyor. Dileğimiz bu oranların diğer partilere de örnek olması...

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ
Merkez Yürütme Kurulu sayısı: 20 kadın sayısı :3 Merkez karar ve yürütme kurulu sayısı: 50 kadın sayısı:12 İl başkanları toplam sayısı: 81 kadın il başkanı sayısı: 0

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Parti Meclisi Toplam sayısı: 81 Kadın sayısı: 20 Merkez Yürütme Kurulu sayısı: 21 Kadın sayısı: 2 İl Başkanları toplam sayısı: 81 Kadın il başkanı sayısı: 3

DOĞRU YOL PARTİSİ
Genel İdare meclisi sayısı: 40 Kadın sayısı : 5 Merkez karar Kurulu sayısı : 70 Kadın sayısı: 8 İl başkanlıkları Toplam sayısı: 81 Kadın İl Başkanı sayısı: 0

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ
Merkez Yürütme Kurulu Sayısı :70 Kadın sayısı: 3 İl Başkanları toplam sayısı: 81 Kadın İl Başkanı sayısı: 0

ANAVATAN PARTİSİ
Merkez karar ve Yürütme kurulu toplam sayısı: 50 Kadın sayısı: 4 Başkanlık divanı toplam sayısı: 13 Kadın sayısı: 2 İl başkanları toplam sayısı: 81 Kadın il başkanı sayısı: 1

SOSYAL DEMOKRAT HALK PARTİSİ
Parti meclisi Toplam sayısı: 60 Kadın sayısı: 18 Merkez yürütme kurulu sayısı: 18 Kadın sayısı: 2 İl başkanları toplam sayısı: 63 Kadın İl başkanı sayısı: 5

BİRGün
9 MART 2007 CUMA

FOTOĞRAF: ECVET ATIK - AA

Kadınlar 40 parça tek yürek

8 MART Dünya Kadınlar Günü'nde Türkiye'nin her yanından kadınlar hak ve taleplerini iletirken, açıklamalara, "kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık" damgasını vurdu. Kadınlar Türkiye'de kadın-erkek eşitliğinin fiili olarak sağlanmasına yönelik önlemlerin bir an önce alınmasını istedi. Çalışan kadınlar ise 81 ilden Çalışma Bakanı Başesgioğlu ile Devlet Bakanı Çubukçu'ya kamudaki ayrımcılığın kaldırılması talebiyle birer mektup gönderdi. **2'DE**

8 Mart: Kadınlar her yerde

Erkek egemen bir kuşatmaya karşı, 8 Mart'ta 'sokaklar bizim' dediler. Sıralanan talepler ekonomik, siyasal, kültürel alana dairdi ancak 'şiddet' ve 'kota' ön sıraları almıştı...

Bu yıl 8 Mart çerçevesinde Türkiye'nin çeşitli illerinde bir araya gelen kadınların sayısında bir artış gözlenirken, engellemelere ve kısıtlamalara rağmen 'daha çok kadın' çağrısı karşılık buldu.

ÖDP GALATASARAY'DA

Özgürlük ve Dayanışma Parti'li Kadınlar dün İstanbul Galatasaray Meydanı'nda bir araya gelerek, kadınların siyasette ve hayatta sözünü söylemesi durumunda Türkiye'nin çehresinin değişeceğini söyledi. ÖDP'li Kadınlar adına açıklama yapan Funda Ekin, "Erkek egemen sistem anti demokratik yasalarla sözümüzü söylememizi engelliyor" dedi.

MEKTUP GÖNDERDİLER

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) şubelerinin kadın üyeleri İstanbul Taksim Merkez Postahanesi'nin önünde bir basın açıklaması yaptı. Geçen yıl başlattıkları "Eşit Haklarımızı Ve Geleceğimizi İstiyoruz" kampanyalarını Nimet Çubukçu'ya gönderdikleri mektupla sonlandıran KESK'li Kadınlar, İLO'nun "Annelerin Korunmasına" ilişkin 183 sayılı sözleşmesinin ve 191 sayılı önerisinin Türkiye tarafından onaylanması ve uygulanması yönündeki taleplerini de Murat Başesgioğlu'na gönderdikleri başka bir mektupla bildirdiler.

ANKARA'DA TEK YÜREK OLDULAR

8 Mart'ta Ankara'da eylemin adresi Yüksel Caddesi ve Abdi İpekçi Parkı oldu. KESK, DİSK, EMEP, İHD, ÖDP, DTP, Ankaralı feministler, ÇGD, Akdam, Ankara Tabip Odası, Ankara Halkevi, Anti Kapitalist Dergisi, Devin, DTP, Demokratik Özgür Kadın Hareketi, KAOS GL, Kırkörük Kadın Kooperatifi, ODTÜ, Pembe Hayat LGBTT, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, 78'liler Derneği, SDP, Körler Federasyonu 2 Temmuz Vakfı dahil toplam 32 kadın örgütten kadınların destek verdiği eylem için sabah saatlerinde Kızılay'taki Yüksel Caddesi'nde toplanıldı.

POLİS BARİKATIYLA KARŞILAŞTILAR

Yüksel Caddesi'nde toplanan binlerce kadın, eylemin ikinci adresi olan Abdi İpekçi'ye yürümek istediler. Ancak 8 Mart dünya kadınlar gününde, kadın eylemi polis engeline takıldı. Güvenlik güçleri tarafından, Kızılay'da uzun süre bekletilen kadınlara yürüyüş izni verilmezken, polis engeli kadınlara caddeden değil üst geçitten yürüyüş izni verilmesiyle aşıldı. Kadınlar ise tepkilerini "kadınlara değil çetelere barikat", "Sokaklar bizim barikatı kaldırın" sloganları ile gösterdiler.

KADINLAR TALEPLERİNİ HAYKIRDI

Abdi İpekçi Parkı'nda binlerce kadının katılımıyla yapılan eylemde Kadın Platformu adına Gülsen Ülker, KESK, DİSK, ATO, TMMOB adına da Tüm Bel Sen 2 No'lu Şube Başkanı Satı Burunucu Çalı konuştu. Abdi İpekçi Parkı'na zılgıt çekerek giren kadınlar, "İnadına isyan, inadına özgürlük" sloganları attılar, "Eşit işe eşit ücret" pankartları taşıdılar.

HALKLARIN KIZ KARDEŞLİĞİ

İstanbul İstiklal Caddesi üzerindeki Halkevleri İstanbul Şubesi önünde bir araya gelen kadınlar, hayatın her alanında karşı karşıya bırakıldıkları sıkıntılara karşı ortak tepkilerini 8 Mart'ta bir kez daha seslendirdi. "Yaşasın halkların kız kardeşliği" sloganı ve birbirinden renkli döviz ve pankartlarla İstiklal Caddesi boyunca yürüyen kadınlar, Taksim Gezi Parkı'nda bir basın açıklaması yaptı.

KADIN DERNEKLERİ

Aralarında KADER, KAMER, Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı ve Türk Kadınlar Birliği'nin de bulunduğu kadın dernekleri bir açıklama yaparak, yasal değişikliklere rağmen, kitlesel terör boyutlarına ulaşmış olan kadına yönelik şiddet ve eşitsizlik uçurumunun, azalacağı yerde her geçen gün arttığı belirtildi.

TUNCELİ'DE KADINLAR İZİNLİ

Tunceli'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Merkez Demiroluk Viraj'ında bir araya gelen kadınlar, buradan pankart ve sloganlar eşliğinde kutlamanın yapılacağı Kışla Meydanı'na kadar yürüdü. Kışla Meydanında bir konuşma yapan Tunceli Belediye Başkanı Songül Erol Abdil, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Tunceli Belediyesi bünyesinde çalışan kadınların ücretli izinli sayıldıklarını belirten Belediye Başkanı Abdil, aynı uygulamayı bütün kurumlardan beklediklerini kaydetti. Konuşmaların ardından alanı dolduran yaklaşık 500 kadın davul zurna ve müzik eşliğinde halay çekti.

Kutlamalardan bazıları:

KESK'Lİ KADINLAR: Asırlardır şiddete uğradık, töre ve namus cinayetinde öldürüldük, cinsel kültürel aşağılanmaya uğradık, işkence gördük, savaşların mağduru olduk, katliamlar yaşadık. İsyan ettik, isyanımızın izlerini bıraktık. Güvenli işyerlerinin, sokakların ve evlerin mücadelesini verdik. Bizler, 2007 8 Mart'ını tarım işçisi kadınlara; Emine'ye, Zehra'ya, Hatice'ye, Sidar'a, Naile'ye, Zehra'ya, Hatun'a, Fatma'ya, Anut'a adıyoruz. Onları güvenli işyerleri insanca yaşam, değeri verilen emek mücadelemizde yaşatacağız.

GENEL-İŞ SENDİKASI: Kadınları kuşatan ve sorunlarını ağırlaştıran koşulları ortadan kaldırmak için mücadele etmeyi ve bu koşullara karşı direnmeyi, kadınların özgürleşmesi taleplerini gündeme getirmek gerekiyor.

PLANCILAR ODASI: Cumhuriyet'in çağdaş değerlerinin aşındırılması en çok kadınları etkiliyor. Sayıları parmakla gösterilecek kadar az sayıda kadının, siyasette, ekonomide, sanat alanında ve bürokraside yer alması, kadın haklarının ileri bir düzeyde olduğu yanılsamasına neden olmamalı.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ: 8 Mart Kadınlar Günü dünyada kadının birey olarak eşit hak ve özgürlüklerini elde etmiş için kutlandığı halde, maalesef ülkemizde kimi dinsel ve ideolojik yaklaşımların aracı olarak kullanılıyor. Oysa hepimizin bildiği gibi ülkemizin "Aile İçi Şiddet" karne notu başta olmak üzere kadın haklarına ilişkin değerlendirmelerin uluslararası ölçülerin altında olduğu bir gerçektir. Kadına yönelik şiddet, erkeklerle kadınlar arasındaki eşit olmayan tarihsel güç ilişkisinin ve sürecin olumsuz bir sonucudur. Bu anlamda kadına yönelik şiddet evrenseldir ve küresel düzeyde ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel farklılık ve eşitsizlik nedenleriyle maalesef artarak sürüyor.

TMMOB BAŞKANI MEHMET SOĞANCI: Kadınlara, Anayasa'da yer alan "herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" ifadesine karşın, toplum içinde hak ettikleri eşit koşullar sağlanmadı. Yetersiz yasal düzenlemeler, kız çocuklarının okutulmaması, töre cinayetlerinin devam etmesi ve iş yaşamında kadın istihdamının engellenmesinin önüne geçilmediği sürece ve cinsiyet ayrımcılığı çözülmeden özgür ve eşit bir toplumun yaratılması mümkün olmayacak.

DTP KADIN MECLİSİ: Bizim için 8 Mart kadınların özgürlük taleplerini haykırdıkları günün adıdır. 8 Mart kadınların demokrasi ve eşitlik için mücadele ettikleri günün adıdır. 8 Mart kadınların barış mücadelesinin adıdır. 8 Mart toplumun en ezilen ve sömürülen kesimi olan kadınların ezenlerine ve sömürenlerine başkaldırdığı günün adıdır. Kadın sorununun çözümü önündeki en büyük engelin savaşlar olduğunu söylüyoruz.

SHP MYK ÜYESİ FATMA AYDIN: Kadınlar hâlâ namus cinayetlerine kurban gidiyor, istihdamda ve eğitimde eşit fırsatlara sahip olamıyor ve siyasette eşit temsil edilmiyor. Kadının eğitimde eşit fırsatlara sahip olması da Türkiye'nin geleceğini karartan gerçektir. Sorunun çözümü için SHP'nin önerisi, çocuklar için ilköğretimden üniversiteye kadar uygulanacak 'Eğitim Sigortası'dır.

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI: Cumhuriyetin çağdaş değerlerinin aşındırılması, en çok kadını etkiliyor. Sayıları parmakla gösterilecek sayıdaki kadının siyasette, ekonomide, sanat alanında ve bürokraside yer alması kadın haklarının ileri bir düzeyde olduğu yanılsamasına neden olmamalıdır.

TMMOB İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI: Kadınların makus talihlerini kendilerinin değiştireceğine, olmaları gereken yere kendi mücadeleleri sonunda hak ederek ulaşacaklarına inanıyor, kadın inşaat mühendislerinin ve tüm kadınların ayrımcılıktan, şiddetten, tacizden, cinsel sömürü aracı olarak kullanılmaktan kurtulma mücadelesinin simgesi 8 Mart'ı kutluyoruz.

HAK-İŞ BAŞKANI SALİM USLU: Kadınların yaşadıkları sorunlarda kaydedilecek ilerlemeler temel sorunların çözülmesinde önemli role sahiptir. Çağdaşlığın ve gelişmişliğin en önemli göstergesi kadınlardır.

TÜRK HARB-İŞ GENEL BAŞKANI OSMAN ÇİMEN: Kadına yönelik şiddet ve istismar yoğun. Bunun konuşulması insanlık ayıbı iken, kadına yönelik şiddet ve istismar ne yazık ki hayatta sıkça rastlanan bir olgu. Gerek kadına yönelik şiddet gerekse kadın emeğinin sömürüsü yasalarla ortadan kaldırılabilecek sorunlar değil. Bu sorunlar ancak toplumsal bilinçlenmeyle ortadan kalkabilir.

SUÇ DUYURUSU: Şefkat-Der Genel Başkanı Hayrettin Bulan ve dernek üyesi 4 kadın, "kadının korunmasına yönelik kanun ve genelgeleri hayata geçirmeyerek görev ihmali yaptıklarını" öne sürdükleri Başbakan, İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Adalet Bakanı Cemil Çiçek ve Devlet Bakanı Nimet Çubukçu hakkında suç duyurusunda bulundu.

CUMHURİYET
8 MART 2007 PERŞEMBE

TBMM'de türbanlı kadınların oturumu izlemesine izin verildi, şapkalı kadınlar dışarı çıkarıldı

İşte AKP'nin Meclis'i

Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen oturumu izlemek isteyen bir grup kadın, yasal engel olmamasına karşın şapkaları olduğu için locadan çıkarıldı. Grubun "Türbanlı ve pardösülü kadınlara neden izin veriliyor?" itirazlarına güvenlik görevlileri, "Başörtüsü kıyafeti tamamlıyor, şapka ise aksesuvar" yanıtını verdi. Meclis'i terk eden kadınlar, "Atatürk'ün Meclis'inde nasıl böyle bir şey olabiliyor?" diye tepki gösterdiler.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Meclis Genel Kurulu'nda yapılan özel oturumu izlemek için gelen türbanlı kadınlar izleyici localarında yerini alırken; şapka takan kadınlar yasak olduğu gerekçesiyle dışarı çıkarıldı. İris Eşitlik Gözlem Grubu Dönem Başkanı **Narınç Ataman** ve beraberindeki heyet, durumu alkışlarla protesto ederek locaları terk etti. Grubun localarda türbanlıların oturduğunu belirterek çifte standart uygulandığını söylemesi üzerine güvenlik görevlileri, **"Başlarındaki eşarp kıyafeti tamamlıyor. Lütfen gürültü yapmayın, dışarıya çıkın"** dedi. TBMM Genel Sekreteri **Rauf Bozkurt, "yanlış anlaşılmadan dolayı güvenlik görevlileriyle tartışma yaşandığını"** belirterek **"Bayanların şapkayla dinleyici locasına girmelerinde yasal hiçbir engel yoktur"** diye konuştu. Kadınlar, CHP Kadın Kolları Başkanı **Güldal Okuducu** ile Meclis bahçesinde basın toplantısı düzenledi. Yazar **Meltem Arıkan**, **"Türbanlı hanımlar içeriye girdi**, "Türban kıyafetle bütünlük içinde, şapka aksesuvar' **denildi bize. Atatürk'ün şapka devrimi nerede, Atatürk'ün Meclis'inde nasıl böyle bir şey olabiliyor?"** dedi.

Arkası Sa. 19, Sü. 2'de

Genel kuruldaki localardan çıkarılan kadınlar "Başörtülü kadınlar, pardösüleriyle içeriye girdiler ve başlarını açmaları da istenmedi. Bu bir ayrımcılıktır" açıklamasını yaptılar.

Fotoğraf: AA

Türban içeri, şapka dışarı

Baştarafı 1. Sayfada

Marmara Vakfı AB ve İnsan Hakları Platformu Başkanı **Müjgan Suver**, kadınlar arasında ayrımcılık yapıldığını vurgularken, **"Cumhuriyetçi kadınların mantoları çıkarttırıldı, şapkaları çıkarttırıldı. Oysa başörtülü kadınlar, pardösüleriyle içeriye girdiler ve başlarını açmaları da istenmedi. Bu bir ayrımcılıktır"** diye konuştu.

Geçen günlerde Hollanda Kraliçesi ve prensesi de, genel kurul salonunun diplomatik loca bölümüne şapkalı girerek, milletvekillerini selamlamıştı.

Hükümet 'kadına' ilgisiz

CHP lideri **Deniz Baykal**, özel oturum sırasında genel kurulda hazır bulunurken, hükümet sıralarında yalnızca Devlet Bakanı **Nimet Çubukçu** yer aldı. CHP'li **Gülsün Bilgehan**'ın duruma tepki göstermesi üzerine bir süre sonra Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı **Mehmet Ali Şahin**'in genel kurula gelmesi dikkat çekti. Çubukçu, kadın-erkek eşitliğine dönük yasalar ve anayasada değişiklikler yapıldığını, ancak tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de uygulamada hâlâ sorunlar yaşandığını söyledi. Kadınların siyasette yeteri kadar temsil edilemediğini, kadına siyaset hakkı verilmesi konusunda dünyaya öncülük eden Türkiye'nin bugün 24 kadın milletvekiliyle temsil edildiğini, bunun olması gerekenin çok altında olduğunu belirten Çubukçu, töre ve namus cinayetleri, kadına yönelik şiddet ve geleneksel yaklaşımlara karşı harekete geçilmesi gerektiğini söyledi.

'AKP hiçbir sorunu çözmedi'

ANAVATAN Grubu adına söz alan **Reyhan Balandı**, AKP hükümetinin kadınların hiçbir sorununu çözemediğini belirterek, Çubukçu'ya **"Başbakan'ın eşinin sorunuyla ilgileneceğiniz kadınların sorunlarını çözün"** dedi. AKP'li **Fatma Şahin**'in tepki göstermesi üzerine Balandı ile Şahin arasında tartışma yaşandı. Balandı, Şahin'e **"Başbakan,** 'Cennet anaların ayağının altındadır' **dedi.** 'Ananı da al git' **derken anaları cennete mi gönderiyorsunuz?"** diye konuştu. Kadınlarla ilgili kurumların hiçbirinde bir tek kadın bürokratın olmadığına dikkat çeken Balandı, AKP'nin 2002 seçimlerinde 31 kadın adaya yer verdiğini, bunların da hep son sıralarda yer aldığını söyledi. Balandı, AKP'yi laf kalabalığı yapmakla suçladı.

'Büyükanne torundan ileri'

CHP'li Gülsün Bilgehan, büyükannelerin torunlarından ileri olduğu tek ülkenin Türkiye olduğunu vurgulayarak, **"Daha önce kadın vali ve müsteşar vardı, şimdi yok. Kadın milletvekili oranı Avrupa kıtasında yüzde 19.1, Asya'da 16.1, Afrika'da yüzde 16.8, Arap ülkelerinde yüzde 8.6, bizde ise yüzde 4.4. Seçilme hakkını aldığımız 1934 yılına göre 73 yıllık gecikmemiz var"** diye konuştu.

TBMM'deki özel oturumu türbanlıların izlemesine izin verilirken kendilerinden şapka ve mantolarını çıkarmaları istenen kadınlar uygulamayı alkışlarla protesto ederek TBMM'yi terk ettiler. Kadınlar tepkilerini "Atatürk'ün Meclis'inde nasıl böyle bir şey olabiliyor?" sözleriyle ifade ettiler. (Fotoğraflar: AA)

'Türkiye nereye götürülüyor?'

Meclis'teki skandala tepki gösteren CHP İzmir Milletvekili Canan Arıtman, şapkalı kadınların Cumhuriyet devrimini anımsattığı için Arınç'a rahatsızlık verdiğini söyledi. Arıtman, bu durumun Türkiye'nin nereye götürülmek istendiğinin göstergesi olduğunu ifade etti.

CHP İstanbul Milletvekili Kemal Kılıçdaroğlu ise Atatürk devrimlerinden intikam alındığını kaydetti. Cumhuriyet Kadınları Derneği Başkanı Şenal Sarıhan da kadınların kazanılmış haklarını kaybetmeye başladığını belirterek "Tehlike artık görülür halde" dedi. ■ *19. Sayfada*

8 MART 2007 PERŞEMBE

Cumhuriyet

EK – 27

Uygulamayı kınayan CHP'liler Atatürk'ün devrimlerinden intikam alındığını söyledi

'Tehlikenin farkında olalım'

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - TBMM Genel Kurulu'nda **"Dünya Emekçi Kadınlar Günü"** nedeniyle gerçekleştirilen özel oturuma türbanlı kadınların girmesine karşın, şapkalı kadınların girmesine izin verilmemesine tepki yağdı. CHP İzmir Milletvekili **Canan Arıtman**, TBMM Başkanı **Bülent Arınç'ı** kınadığını belirterek **"Tehlikenin farkında olalım"** derken CHP İstanbul Milletvekili **Kemal Kılıçdaroğlu** ise söz konusu durumun **Atatürk** devrimlerinden intikam alma anlayışının bir ürünü olduğu kaydetti.

TBMM Genel Kurulu'na şapkalı kadınların girmesine izin verilmemesi tepki çekti. CHP'li Kılıçdaroğlu, şapka takmanın modernleşme hareketinin bir unsuru olduğuna işaret ederek türban söz konusu olduğunda AKP'nin kıyafet özgürlüğünden, demokrasiden bahsettiğini kaydetti. Kılıçdaroğlu, şöyle devam etti: **"Söz konusu olay, AKP'nin çifte standart klasiği. Özgürlükten söz edip özgür olmayan, dürüstlükten söz edip dürüst olmayan, yolsuzluklara karşı olmaktan söz edip yolsuzluk yapan bir parti konumunda. AKP'nin bu anlayışını Türk halkının iyi kavraması gerekiyor."** Kılıçdaroğlu, yaşanan olayların ardından, TBMM Genel Sekreterliği'nin **"olayın yanlış anlaşılma olduğunu"** açıklamasını ise **"AKP'nin klasik geri adım atması"** olarak değerlendirdi. Kılıçdaroğlu, **"Çağdaş toplumlarda demokrasi bir amaçtır. Tayyip Erdoğan,** 'Demokrasi amaç değil bir araçtır' **demiştir. Bugünkü anlayış bunun bir göstergesi"** diye konuştu.

'Türkiye nereye götürülüyor?'

CHP'li Arıtman da Meclis'te yaşanan söz konusu skandalın Arınç'ın çifte standartlarını gösterdiğini belirterek **"Türbanlılar, çarşaflılar girebilir, ama Meclis Başkanı'nın hoşuna gitmeyen kıyafetliler giremez. Bunu anlamış olduk"** diye konuştu. Arıtman, şapkalı kadınların Cumhuriyetin kurulduğu yılları ve Cumhuriyet devrimini anımsattığı için Arınç'a rahatsızlık verdiğini söyledi. Bu durumun Türkiye'nin nereye götürülmek istendiğinin göstergesi olduğunu ifade eden Arıtman, **"Tehlikenin farkında olalım. Türkiye nereye götürülmek isteniyor? Türk kadını nereye götürülmek isteniyor? Bunu görelim. Meclis'te yaşananlar bunun önemli bir göstergesiydi"** dedi. Şapkalı kadınların dışarı çıkarılma gerekçesi olarak **"Türban kıyafetle bütünlük içinde, şapka ise aksesuvar"** denildiğini anımsatan Arıtman, şöyle devam etti: **"O zaman Hollanda Kraliçesi şapkasıyla TBMM'ye nasıl girebildi? Bu, Türk kadınını nasıl görmek istediklerinin, hangi statüde görmek istediklerinin bir göstergesidir."**

'Köşk'te de yaşanabilir'

Cumhuriyet Kadınları Derneği Başkanı **Şenal Sarıhan**, Türkiye'nin her yerinde uygulanan çifte standardın TBMM'de de yaşandığına dikkat çekerek **"TBMM'de başlayan bu ayrımcı uygulamanın önümüzdeki günlerde de Cumhurbaşkanlığı Konutu'nda da karşımıza çıkma ihtimali çok büyük"** diye konuştu. Sarıhan, Türkiye'nin her yerindeki bu uygulamalarla kadınların kazanılmış bütün haklarını kaybetmeye başladığına işaret ederek **"Tehlike artık görülür halde, artık tehlikenin içinde yaşıyoruz. Meclis'te yaşanan bu durumu kınıyoruz"** dedi.

CUMHURİYET

8 MART 2007 PERŞEMBE

● Artık iş bile aramıyorlar

Türkiye'deki kadınlar umutsuz

Türkiye'de giderek artan sayıda kadın, başta cinsel ayrımcılık olmak üzere birçok sorun yüzünden iş aramaktan vazgeçiyor. İş aramayan, resmi istatistiklerin işsiz olarak göstermediği 706 bin kişinin yüzde 41.8'i kadın. Geçen yıl iş arayıp çalışmaya hazır olan 1 milyon 381 bin kişinin yüzde 58.7'si, yani 810 bini kadın. ■ *7. Sayfada*

CUMHURİYET
8 MART 2007 PERŞEMBE

Başta cinsel ayrımcılık olmak üzere pek çok sorun, her geçen gün artan oranlarda iş aramaktan uzaklaştırıyor

Kadınların umudu kırık

Dünyanın yarısını ve tabii ki Türkiye'nin de nüfusunun yarısını kadınlar oluşturuyor. Sosyal hayatta yüklendiği sorunların yanı sıra bir yandan ekonomik bağımsızlık isteyen kadın, diğer yandan Türkiye'de çalışma koşullarının erkeklere oranla getirdiği haksız rekabet nedeniyle iş aramaktan bile vazgeçer hale geliyor.

İstatistikler ve Türk-İş, DİSK ve Hak-İş tarafından hazırlanan raporlar, kadınların yasalaşan hakları bile kullanamadığını, eşit işe eşit ücret alamadığını, aynı biçimde üretken olsa bile erkekler kadar terfi edemediğini çok açık bir biçimde ortaya koyuyor.

EMEK DÜNYASI

Olcay BÜYÜKTAŞ
olcay@cumhuriyet.com.tr

Söz konusu raporlara göre, iş bulmaktan umudunu kesip artık iş aramayan, resmi istatistiklerin de işsiz olarak göstermediği 706 bin kişinin yüzde 41.8'ini kadınlar oluşturuyor. İşgücüne dahil olmayan 26 milyon 892 bin kişinin yüzde 7.8'ine denk gelen 2 milyon 87 binini iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar oluşturuyor. Bu kişilerin de 706 bininin iş bulma umudu yokken, 1 milyon 381 bini ise diğer nedenlerle iş aramayıp çalışmaya hazır durumda bulunmuyor. Oysa iş bulmaktan umudunu kesen kadınların oranı 2004 yılı ortalamasında yüzde 32.2'lik oranla 113 bin kişi düzeyindeydi.

İş bulmaktan umudunu kesip artık iş aramayanların sayısı 2005 yılı ortalamasında ise 549 bin kişi düzeyinde bulunuyordu. Bunların da yüzde 39.5'ine denk gelen 217 binini kadınlar oluşturuyordu..

Kentlerde çalışan kadınların kayıt dışı işlerde yoğunlaşması, kadınların evlilik, doğum ve çocuk, yaşlı ve hasta bakımı gibi nedenlerle işten ayrılmaları ya da işlerinin kesintiye uğraması en büyük sorunlar olarak dikkat çekiyor. Tabii bunlara sendikaların örgütlenme çabalarının yetersizliğini ve sendikalarda kadınların temsil edilememesini eklemek gerekiyor.

EMZİRME ODALARI SADECE YASADA

Kadınların çalışma hayatındaki sorunları ve hak ihlalleri ile ilgili bilgi almak için görüşlerine başvurduğumuz Hava-İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı **Eylem Ateş**, öncelikle Türkiye'de kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranlarının AB ülkelerine kıyasla çok düşük olduğuna dikkat çekti. Ateş'in verdiği bilgileri kısaca şöyle özetlemek mümkün:

Kadın işgücünün istihdama katılım oranı hakkında daha da vahim olanı, alanda bir düzelme eğiliminin söz konusu olmaması. Tam tersine, eldeki veriler son 15 yıl içinde oransal olarak ciddi bir gerileme yaşandığına işaret ediyor.

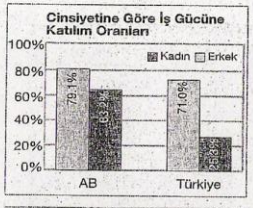

Avrupa Birliği müktesebatına uyum adına AB'nin asgari gerekliliklerini karşılayan yasalar, yönetmelikler hazırlanıyor ve kreş, emzirme odaları, hamilelik ve süt izni gibi düzenlemeler artık yasalarda ve yönetmeliklerde yer alıyor, ama bu sefer de işverenler ağır yük getirdiği savıyla kadın istihdamından kaçınıyor. Diğer bir deyişle, işe alma, işten çıkarma ve yükselmede cinsiyet ayrımı bütün azametiyle yerinde duruyor.

Uygulamadaki eşitsizliklerin en önemli nedenlerinden biri; Türkiye'de cinsiyete dayalı ayrımcılık hallerinde kanıt yükümlülüğüne ilişkin direktife karşılık gelen böyle bir mevzuat yok. Yeni İş Yasası ile bu alanda önemli bir adım atılmış; cinsiyet gerekçesiyle işten çıkarılmaya karşı güvence getirilmiş ve işin feshi halinde feshin geçerli sebebe dayandığını ispat yükümlülüğünün işverene ait olduğu ifade edilmişti. Ancak mevzuatta düzenlenmesi gerekiyor. Türkiye'de kadınların yüzde 46'sı çalıştıkları işyerlerinde sigortalı. Bu oran İstanbul dışındaki diğer kentlerde iç göçün beslediği kayıt dışı ekonominin genişlemesi ile daha da aşağılara inmiyor.

1.3 milyar yoksulun yüzde 70'i kadın

FIRAT KOZOK

ANKARA - Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. **Şenol Yaprak**'ın yaptığı araştırma, çalışma yaşamında ve politikada kadının gelişmiş ülkelere göre ne kadar gerilerde olduğunu ortaya koydu. Kadınların parlamentolardaki oranları sıralamasında 126. sırada yer alan Türkiye'de, kadın istihdam oranı yüzde 25 düzeylerinde. Oysa bu konuda AB ortalaması yüzde 55'leri buluyor. Dünyadaki 1.3 milyar yoksulun yüzde 70'ini kadınlar oluşturuyor. Yaprak'ın araştırmasından çıkan çarpıcı sonuçlar ana hatlarıyla şöyle:

- Dünyada çalışma yaşamındaki 3 milyar insanın 1.1 milyarı kadın. Kadınlar, erkeklere göre daha düşük ücre aldıkları için yoksul kabul edilen 1.3 milyar insanın yüzde 70'i yine kadınlar.
- Türkiye'de kadın istihdam oranı yüzde 25 düzeylerinde. AB'nin 2010 yılı hedefi, üye ülkelerde kadın istihdam oranını yüzde 60'a çıkarmak.
- Avukatlık, öğretim üyeliği, eczacılık, öğretmenlik gibi bazı meslekterde ise ülkemizde kadın oranı AB ülkelerinden daha fazla.

Yaprak, şunları kaydetti:

"Felçli bir toplum görüntüsünden kurtulup, sağlıklı olarak yaşamak için, kadınlara yönelik politikalara gereken önem verilmeli, bakış açısının olumlu yönde değiştirilmesi için çaba gösterilmelidir."

Kadınların 72 yıl önce yüzde 4.5 olan TBMM'deki temsil oranı günümüzde yüzde 4.4

Arap ülkelerinden gerideyiz

ZEYNEP ŞAHİN

ANKARA - Türk kadını, gerek sosyal yaşamda gerekse siyasette henüz erkek egemenliğini kıramadı. Resmi rakamlar; öğretmenlik, mühendislik, doktorluk, akademisyenlik gibi meslekterin icrasında yüzde 50'lere ulaşamayan kadın oranının siyasette ise neredeyse **"sembolik"** olarak yer aldığını gösteriyor.

Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TESAV) Başkanı **Erol Tuncer**'in, resmi kurum ve kuruluşların kaynaklarından derlediği veriler doğrultusunda hazırladığı **"Siyasette Kadın"** adlı kitabındaki saptamalar, Türk kadınının, kendinden sonra seçme ve seçilme hakkına kavuşan birçok ülkedeki kadından daha az siyasette yer aldığını, TBMM'deki temsil açısından da henüz 1935'i yakalayamadığını ortaya koydu. Tuncer'in araştırmasına göre Türk kadınının ülke yönetimi ve çalışma yaşamındaki yerini gösteren tablo şöyle:

Türkiye, kadın milletvekili açısından 189 ülke arasında 160. sırada yer alıyor. Dünya ortalamasının ancak dörtte birini yakalayabilen Türkiye'nin sahip olduğu bu oran, dünyadaki en düşük yüzdeye sahip Arap ülkelerinin de gerisinde kalarak ancak yarısı düzeyine ulaşabiliyor.

● Son genel seçimlerde sandıktan birinci parti olarak çıkan AKP'nin kadın aday sayısı 31 iken, CHP'ninki 42'ydi. Milletvekilliği için ANAP 82, DSP 45, DYP 41, MHP ise 23 kadın aday göstermişti. Tüm partiler içinde en az kadın aday gösteren ise 6 isimle Saadet Partisi olmuştu.

TBMM BAŞKANI KADIN YOK

● Kadın milletvekili açısından dünya ortalamasının ancak dörtte birini yakalayabilen Türkiye'nin sahip olduğu oran, dünyadaki en düşük yüzdeye sahip Arap ülkelerinin de gerisinde kalarak, ancak yarısı düzeyine ulaşabiliyor.

● İtalya, Arjantin, Yunanistan, İsviçre gibi kadınlara seçme ve seçilme hakkını Türkiye'den sonra veren ülkeler, kadın meclis başkanı çıkardı. Ancak TBMM, henüz hiç kadın başkana sahip olamadı.

● Türkiye, kadın milletvekili açısından 189 ülke arasında 160. sırada yer alıyor. AB'ye üye ve aday ülke konumunda bulunanlar arasında en düşük kadın milletvekili oranına yüzde 4.4 ile Türkiye sahip. Kadın vekil oranı, 1935'te yüzde 4.5 olan Türkiye, bugünkü tabloyla 72 yıl öncesini yakalayamadı. Söz konusu oran, yüzdelik dilimlere göre; İsveç'te 45.3, Finlandiya'da 37.5, Danimarka'da 36.9, Hollanda'da 36.7, İspanya'da 36, Belçika'da 34.7, Almanya'da 31.8. Türkiye, kadın milletvekili oranı açısından yalnız AB ülkelerinden değil, Uzakdoğu, Türki Cumhuriyetler ve Arap ülkelerinden de son derecede geride. Bu oran Çin'de yüzde 20.3, Japonya'da 9, Hindistan'da 8.3, Tacikistan ve Özbekistan'da 17.5, Türkmenistan'da 16, Afganistan'da 27.3, Irak'ta 25.5, Tunus'ta 22.8, Pakistan'da 21.3, Endonezya'da 11.3, Ruanda'da 48.8, Mozambik'te 34.8, Tanzanya'da 30.4, Etiyopya'da 21.9. Şeriatla yönetilen İran'da dahi, kadın vekil oranı 4.1 ile Türkiye'den yalnızca yüzde 0.3 geride.

BİR KADIN BAKAN

● Kadın bakan sayısında da Türkiye'nin ortaya koyduğu karne pek parlak değil. Sadece bir kadın bakan ile İsviçre ve komşu Yunanistan'la aynı konumda bulunan Türkiye'ye karşın, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 12, İsveç'te 11, Kazakistan'da 3, Gürcistan'da 4 kadın bakan kabinede yer alıyor.

● Yerel yönetimlerdeki kadın ağırlığı konusunda ise tablo daha da kötüleşiyor. Toplam 3 bin 225 belediye başkanından sadece 18'i, 34 bin 477 belediye meclisi üyesinden 799'u ve 3 bin 208 il genel meclisi üyesinden de 56'sı kadın. İl genel meclislerindeki kadın üyeleri açısından AKP ve DYP Türkiye ortalamasının altında kalıyor; CHP, DSP ve DTP ise üzerine çıkıyor. Avrupa'da kadın belediye başkanları oranı ortalama yüzde 10.5, il genel meclislerindeki kadın ağırlığı ise ortalama yüzde 23.9. Türkiye'de ise belediye başkanlarının yüzde 0.56'sı, belediye meclisi üyelerinin 2.32'si, il genel meclisi üyelerinin ise 1.75'i kadın.

AĞIRLIK EĞİTİMDE

Siyasetin dışındaki alanlarda kadınların gösterdiği varlık, daha yüz güldürücü olsa da erkek ağırlığının birçok meslek grubunda devam ettiği görülüyor. Yüzdelik dilimlere göre, devlet memurlarının 33,96'sı, öğretmenlerin 44'ü, akademisyenlerin 39.7'si, doktorların 33.8'i, avukatların 31.9'u, hâkimlerin 27.2'si, savcıların da 4.3'ü kadın.

SİYASETTE AĞIRLIĞI NEREDEYSE KALMADI

Kadının rolü büyüyeceğine küçülüyor

Türkiye'de kadın, seçme seçilme hakkını birçok ülkeden önce elde etti. Ancak Türkiye zaman içinde kendisini izleyen ülkelerin gerisinde kaldı. Şu anda kadın milletvekili sayısı açısından dünya ortalamasının ancak dörtte birini yakalayabilen Türkiye'nin sahip olduğu oran, dünyadaki en düşük yüzdeye sahip Arap ülkelerinin de gerisinde kalarak, ancak yarısı düzeyine ulaşabiliyor. Türkiye TBMM'de "kadının temsili" açısından henüz 1935'i yakalayamadı. **ZEYNEP ŞAHİN'in haberi** ■ *7. Sayfada*

9 MART 2007 CUMA CUMHURİYET

CUMHURİYET

9 MART 2007 CUMA

KADIN VE SİYASET

Ayrımcılık hız kazandı

AKP'nin "Hurafelerle kadını hedef alan" bir anlayış içinde olduğunu savunan CHP'li Güldal Okuducu, Erdoğan'ın "4 kadınla evlenilebilir" sözünü anımsatarak AKP'nin kadının siyasete katılımının önünde engel olduğunu belirtti. **BERİVAN TAPAN'ın haberi** ■ *7. Sayfada*

Kadına AKP engeli

▶ CHP Kadın Kolları Genel Başkanı Okuducu, AKP'nin "dinsel hurafeler ve safsatalarla kadını hedef alan" bir anlayış içerisinde kadının siyasete katılımının önünde bir engel olduğunu söyledi.

BERİVAN TAPAN

Yaklaşan seçimlerle birlikte siyasi partiler, rotalarını seçmen tabanının yarısını oluşturan kadınlara çevirirken, siyasette cinsiyet ayrımcılığı ve kota tartışmaları hız kazandı. AKP'nin **"dinsel hurafeler ve safsatalarla kadını hedef alan"** bir anlayış içerisinde kadının siyasete katılımının önünde bir engel olduğunu söyleyen CHP Kadın Kolları Genel Başkanı **Güldal Okuducu, "Devleti kuşatarak yeni bir düzen arzu edenlerin kadına bakış açısı ortada"** değerlendirmesinde bulundu. Okuducu, ayrıca aileden sorumlu Devlet Bakanı **Nimet Çubukçu**'nun salı günü yaptığı açıklamalara atıfta bulunarak **"Bakan Çubukçu, kadınların hangi alana girerse girsin koşullarının iki kat ağırlaştığının farkında değil. Kadınların sorunlarını dile getirmekten bile aciz"** dedi. Türkiye'nin, kadınlara seçme ve seçilme hakkını en erken tanıyan ülkelerden biri olmasına karşın **"siyasette erkek ağırlığı, kadınlara sosyal hizmetlerin yüklenmesi ve kadınların siyasete güvensizliği"** gibi nedenlerden dolayı siyaset ve kadın ilişkisinin zayıfladığına dikkat çeken Okuducu, sözlerini şöyle sürdürdü: **"Seçimler yaklaştıkça kota tartışmaları elbette olmalı. Ancak kadınların temsil problemi, Meclis'teki sayılarıyla ilgili değil. Çünkü meselenin özü değişmiyor. Kadınların siyasete yönlendirilmesi için ulusal kadın politikalarının yaşama geçirilmesi gerek."**

MECLİS İÇİN ÇALIŞMA

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği (KA-DER) Genel Başkanı **Seyhan Ekşioğlu**, 2007 seçimlerinde kadını parlamentoya taşıyabilecek, kadının Meclis'teki sayısını artıracak eğitim çalışmalarına başladıklarını söyledi. Ekşioğlu, **"Siyaset gücü temsil eder, güç de erkeği"** önyargılarının **"siyaset, erkek işidir"** yanılgısına neden olduğunu belirterek **"Kadının siyasete girmesi, erkeğin otoritesinin bozulması, kumanda zincirinin kırılması anlamına geliyor. Hiçbir erkek, kendi çalışma alanını kendi elleriyle bir kadının eline bırakmak istemez"** dedi.

Fotoğraf: AA

Kadının rengi barıştır

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü yurt genelinde coşkuyla kutlandı. Ülkenin birçok yöresinde kadınlar dün "Töre cinayetine son", "Yaşasın onurlu mücadelemiz" dedi. Sivil kuruluşlar, AKP iktidarının, Türk kadınının Cumhuriyet dönemindeki kazanımlarını elinden almaya çalıştığını belirttiler. Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Tunceli'de Öcalan lehine gösteriler yapılması Kadınlar Günü'nü gölgeledi. *6. Sayfada*

9 MART 2007 CUMA

CUMHURİYET

CUMHURİYET 8 MART 2007 PERŞEMBE

Dünya Emekçi Kadınlar Günü bu yıl da tüm yurtta coşkuyla kutlandı

8 Mart Kadınlar günü için aralarında Diyarbakır, Siirt, Hakkari, Mardin, Tunceli, Şanlıurfa, Mersin, Batman, Antalya, Hatay, Bursa, Zonguldak, Tokat ve Manisa olmak üzere tüm yurtta etkinlikler düzenlendi

Yurt Haberleri Servisi - 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü yurt genelinde coşkuyla kutlandı. Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Tunceli'de **Abdullah Öcalan**'ın fotoğrafının yapan çok sayıda kadın göz altına alındı. Adıyaman'da sıkı güvenlik önlemleri altında gerçekleştirilen etkinliğe katılmak isteyen 100'den fazla kadın gözaltına alındı.

Diyarbakır: Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi üyeleri adına Baro Eğitim Merkezi'nde açıklama yapan avukat Sevim Ölmez, kadınların hayatını her alanda şiddete ve ayrımcılığa maruz kaldığını, tehlike altındaki kadınlar hakkında acil koruyucu önlemler alınması gerektiğini söyledi. Yıldızlık 4 aydır görev yapan Akyol ilçini kadınlar ise aynı bir açıklama yaptı. **"Töre cinayetine son", "Yaşasın onurlu mücadelemiz"** diyerek tepkiyi kadınlar adına açıklama yapan **Gülşah Ulu**, kadına yönelik her türlü şiddeti kınadıklarını belirtti. Diyarbakır Yerel Gündem 21 Kadın Meclisi üyesi **Sevim Albak** Yaşam Parkı'nda **"Kadın el emeği pazarı"** açtı. CHP İl Örgütü Kadın Kolları da bir dizi etkinlik düzenledi. CHP'nin başlıktığı kan bağışı kampanyasında ilk kanı CHP İl Başkanı Medeni Öz verdi. Bismil ilçesinde gerçekleştirilen mitinge onbinlerce kadın katıldı. Ovacık ilçesinde ise yaklaşık 2 bin kadın, dağılmak üzere olan kadınları kimlik kontrolünden geçiren polis, 10'dan fazla kadını gözaltına aldı.

Adıyaman: Gölbaşı ilçesine gitmek için minibüse binen **Gülbahar Bekler** ile kızı **Yeter** minibüsün önünü kesen durdurun **Seyfettin** ve **Uğur Öncel**i kardeşler tarafından kurşun yağmuruna tutuldu. Olayda annesi kızı ağır yaralandı. Öncel kardeşler ile babaları **İsmail Öncel**i gözaltına alındı. Görgü tanıkları saldırganların anne kızı sıkı güdükten sonra **"intikamımızı aldık"** diye bağırdığını söyledi.

Siirt: "İrkçılığa, Militarizme, Cinsiyetçiliğe ve Kadın Katliamlarına Son" adıyla Cumhuriyet Meydanı'nda düzenlenen mitinge yüzlerce kadın katıldı. Alana giriş sırasında yapılan kontrollerde çok sayıda Öcalan fotoğrafına el konuldu.

Hakkâri: Yüksekova ilçesinde şehir stadyumunda gerçekleştirilen etkinlikte yoğun güvenlik önlemleri alındı. Yüksekova'da Eğitim-İş Sendikası ve ADD şubesi öncülüğünde düzenlenen etkinliğe DSP, CHP, İP ve CUMOK da destek verdi. Ellerinde Cumhuriyet gazetesi taşıyan kadınlar, **"Türkiye'nin aydınlık insanları size Cumhuriyet yakışır" ve "Kadınız, güçlüyüz, Atatürkçüyüz"** sloganları attılar. İskenderun ilçesinde DTP binasının önünde kırdığı belirtilen kişiler bayrak yapıştırdı. İskenderun Emek ve Demokrasi Platformu üyesi kadınlar da kent merkezinde bahsun bütçeçiftçi, Boyacılar Fatka'us kadar sloganlarla yürüdü.

Mardin: Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Nusaybin ilçeleri ve Sürgücü'de belediyede kadınlara karanfil dağıtıldı. Nusaybin ve Kızıltepe'de sivil kadınlar belediye otobüslerinden ücretsiz yararlandı. Otogar alanında düzenlenen mitinge yüzlerce kadın katıldı.

Tunceli: Yüzlerce kadın **"Irkçılığa, militarizme, cinsiyetçiliğe ve kadın katliamlarına hayır", "Kadının rengi barıştır", "Sivil kadını ve özgür dünyayı yaratma cüreti ile örgütlü mücadeleye"** yazılı pankartlar açarak Ekmeltepe Meydanı'nda toplanıp mitingin yapılacağı Çağlak Meydanı'na yürüdü. DTP Tunceli İl Yöneticisi **Songül Ataş**, yaptığı konuşmada **"Sayın Öcalan"** ifadesini kullandığı için gözaltına alındı.

Cumhuriyet gazetesi

Hatay: Antakya'da Eğitim-İş Sendikası ve ADD şubesi öncülüğünde düzenlenen etkinliğe DSP, CHP, İP ve CUMOK da destek verdi. Ellerinde Cumhuriyet gazetesi taşıyan kadınlar, **"Türkiye'nin aydınlık insanları size Cumhuriyet yakışır" ve "Kadınız, güçlüyüz, Atatürkçüyüz"** sloganları attılar. İskenderun İlçesinde DTP binasının önünde kırdığı belirtilen kişiler bayrak yapıştırdı. İskenderun Emek ve Demokrasi Platformu üyesi kadınlar da kent merkezinde bahsun bütçeçiftçi, Boyacılar Fatka'us kadar sloganlarla yürüdü.

Antalya: Cumhuriyet Anıtı önünde bir araya gelen kadınlar, davul ve düdük çalarak Konyaaltı Caddesi'ne kadar yürüdü. Yol boyunca mor kurdeleler ile değişen kadınlara, engelli yurttaşlar, milletvekilleri, siyasi partilerin il başkanları ve bazı sivil toplum örgütlerinden sekreterler temsilciler de destek verdi.

Bursa: Türk-İş tarafından Bursa'da düzenlenen toplantıda AKP Bursa Milletvekili ve Grup Başkanvekili **Faruk Çelik** protesto edildi.

Zonguldak: Belediye Başkanı Secaattin Gonca, bir günlük izne ayrılarak görevini Belediye Meclisi Üyesi **Hülya Yörükoğlu**'na bıraktı.

Tokat: ADD Şubesi'nce düzenlenen kermesin açılışında konuşan dernek yönetim kurulu üyesi **Gülderen Yaman, "Cehlikenin farkındayız cumhuriyetimize sahip çıkıyoruz"** dedi.

Cumhuriyet Abra'nda düzenlenen törene CHP İzmir milletvekilleri Sedat Uzunbay, Türkan Miçooğulları, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu'nun eşi Dr. Türkegül Kocaoğlu, Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ ve eşi Sedef Tunçağ ile çok sayıda yurttaş katıldı. (Fotoğraf: ÖZLEM ÖLMEZ)

Kadınlar İzmir'de yürüdü

8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlama törenleri kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi, Konak Belediyesi, İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (EKAM), BÜ Atatürk Kültür Merkezi Müdürlüğü, Tülay Aktaş Gökbiriği, İzmir Kadın Kuruluşları Birliği'nce Cumhuriyet Abra'nda büyük bir gerçekleştirildi.

Atatürk Anıtı'nın çelenk konulmasının ardından EKAM Müdürü Prof. Dr. **Nurselen Toygar**'ın **"8 Mart Bildirisi"**ni okuda. Toygar, 8 Mart'ın kutlamadan çok, kadın haklarını dikkat çekilmesi gerektiğini bir gün olduğunu vurgulayarak, kadınların Türkiye'de eğitim, sosyal, çalışma, siyasi yaşamda bulunma oranlarının eskiklere göre çok az olduğunu anımsattı. Kadının kimlik kazanmasında aşılması gerekeş engeller olduğunu söyleyen Toygar, "Önce devlet kadın sorunlarını görmelidir. **Kadına yönelik her türlü şiddetin önüne geçilmelidir. Karar alma mekanizmalarında kadın sayısı artırılmalıdır"** dedi. Toplantı daha sonra pankartlar ve elegonlar eşliğinde Gündoğdu Alanı'na dek yürüdüler. Cumhuriyet Abra'nda düzenlenen törene CHP İzmir milletvekilleri **Sedat Uzunbay, Türkan Miçooğulları**, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı **Aziz Kocaoğlu**'nun eşi Dr. **Türkegül Kocaoğlu**, Konak Belediye Başkanı **Muzaffer Tunçağ** ve eşi Sedef Tunçağ'da çok sayıda yurttaş katıldı. Kesite başta yerel yönetimlerin düzenledikleri olmak üzere çok sayıda etkinlik de gerçekleştirildi.

Etkinlikler kapsamında İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu da, belediyede çalışan kadınların 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutlayarak, çiçek verdi. Türkiye'de yaşanan ihanların yaşam standartlarının yükselmesi için kadınların desteken olması gerektiğini vurgulayan Kocaoğlu, **"Kadının geri planı itilmeli, toplumu geriye götürür. Kadınlar kendi aydınları üzeri bulo duracak çevrelerdekilere örnek olmalı"** dedi.

Manisa Mesir Türk Kadınlar Birliği Derneği üyeleri, gün içerisinde Manisa 1. Dr. Hüsnü Tuğay Kemalpaşa ilköğretim okulu **"Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi"**ni ziyaret etti. Dernek Başkanı Gülsel Yıldız Türkeli, öğrencilere, kadınların eğitimi ile ilgili yapabilecekleri Atatürk sayesinde olduğunu belirterek **"Kadınlar Cumhuriyetin değerini bilmeli"** dedi. Öğretmen öğrencilerinin ziyaretine de eşlik.

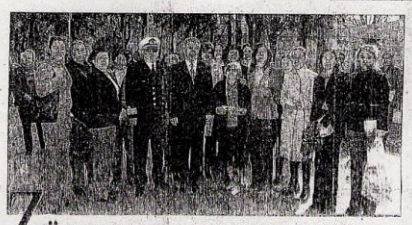

ZÜBEYDE HANIM DA ANILDI

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu)- Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında Karşıyaka'daki mezarı başında anıldı. Siyasi partiler ile sivil örgütleri, sendikalar, toplum kuruluşları ve yerel yönetim temsilcileri yürüyüş konuşan Karşıyaka Belediye Başkanı Cevat Durak, ülkede kadın sorunu evrensel açıklarını belirterek, "Kişiye kadınlarımız büyük yıkım duymuşlar, şiddete uğruyan kadınlarımız hep kanat gerecektir, zulüp çıkacağız. Onlara güvenli ölecekleri bir yuvada doktorlarımızla, psikologlarımızla karşılayacağız, aktivitelerin başlatacağız, acılarını paylaşacağız. Ülkemizin kurtarıcısı Töre Atatürk'ün ülkelerinin en büyük armağanıdır. Dünyada yok çok ülkeden önce seçimle ve taçına imtiyaz bulan kadınlarımızın bu haklarını daha ileriye taşımak bak niteliğini gösterecektir" dedi. Karşıyaka Kadın Meclisi Üyesi ve Kadın Danışma Merkezi Gönüllüsü Hülya Polat da, "Bağımsızlığımızı kurtarmak, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmek için, evlatlarımızın yaşamak, fark etmeden bir birimiz olarak. Atatürk'ün yolunda durmadan yürüyüşünden yol almaya çağırıyorum" diye konuştu.

12 Kadın ve hakları

Kadın oyunu 'Şujin' kadınlar için sahnelendi

Diyarbakır Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu yeni oyunlarını kadınlar için sahneledi. 8 Mart etkinlikleri kapsamında Büyükşehir Tiyatro Salonu'nda kadınların ücretsiz olarak izlediği ve Kürtçe sahnelenen oyun, büyük beğeni topladı. Oyun, kadınların yaşadıkları trajediye çuvaldızı batırırken güldürüyor da. Oyunu izleyen birçok kadın, ilk kez tiyatroya gittiğini belirtiyor.

7 Mart 2007 Çarşamba

EVRENSEL

EVRENSEL
7 Mart 2007 Çarşamba

Kadın oyunu 'Şujin' kadınlar için sahnelendi

Diyarbakır Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu'nun sahneye koyduğu oyunda namus cinayetleri ve töre işleniyor

Derya Karaçoban

Diyarbakır Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu yeni oyunlarını kadınlar için sahneledi. 8 Mart etkinlikleri kapsamında Büyükşehir Tiyatro Salonu'nda kadınların ücretsiz olarak izlediği ve Kürtçe sahnelenen oyun, büyük beğeni topladı. Oyun; kadınların yaşadıkları trajediye çuvaldızı batırırken aynı zamanda izleyicileri kahkahalara boğuyor.

Oyunun Yönetmeni Mehmet Sait Alpaslan Sur Belediyesi Sanat Tiyatrosu olarak sezonun yeni oyunu olan Şujin'i (Çuvaldız), oyunun konseptine uygun olarak 8 Mart etkinliklerinde sahnelediklerini söyledi. Kısa öykülerin yer aldığı oyun, daha önce sahnelenen ve kadın sorununu irdeleyen Jana Zirav (İnce Sızı) ve Hilbijartin'in (Seçim) devamı niteliğinde.

Yine töre

Ortaoyunu tarzında sahnelenen oyunla ilgili görüşlerini şu sözlerle aktarıyor Alpaslan: "Kadınlık hallerinin bir demetini estetize ederek, seyircimizi rahat ve sıcak koltuklarında; kah törenin kahredici tarafıyla buruyor, kah sürgün bir doktorun sıkıntılarıyla yüzleştiriyor; bazen bir sığınma evine sığınmanın ağırlığı, bazen de içki kadehleriyle yiten masumiyetle rahatsız etmeye çalışıyoruz..."

Jana Zirav'ın (İnce Sızı) bu anlamda çalışıp sergiledikleri ilk oyun olduğunu

ifade eden Alpaslan şöyle konuşuyor: "Maalesef biz Şemsê Allak özelinde töre cinayetlerini eleştiren bu oyunu daha çalışırken, Kadriye Demirel ve 2 kadının daha töre ya da namus cinayetine kurban gittiğini gördük. Bu, bizi kadın konseptli çalışmanın gerekliliğine bir kez daha inandırdı. Ardından yaptığımız Hilbijartin ve Wendayi/Kayıp'ta da yine kadınların değişik sorunlarını gündeme getirdik. Ama ağır, ağlak ve insanı vicdanıyla yüz yüze getiren oyunlarımız nihayetinde salonda izleyenlerce anlaşılıyor ve etkisi süreli oluyordu. Oysa mizahın gücü ve yaptıkları malumdur. Bu yüzden biraz da törelerle dalga geçmeyi denedik Şûjin'da."

Güldünya

Töre cinayeti işleyen ağabeyinin soruşturması esnasında, Aylin Aslım'ın TRT'de okuması yasaklı parçası Güldünya, oyunda efekt olarak kullanıldı. Alpaslan, "Oyunda öykü anlatıcısının töre cinayeti işleyen ağabeyin soruşturmasından sonra söylediği: 'Her zaman acı ve karanlık bir tarzda sunduğumuz namus cinayetlerinin barbarlığı anlaşılmadı; umuyoruz ki güler bir yüzle sunduğumuzda anlaşılır olacaktır' sözleri, aslında oyundaki komedi maskesinin altında geçen ironiyi de anlaşılır kılıyor" dedi. 8 Mart'ta Lice'de kadın etkinliklerinde sahnelendikten sonra 15 Mart'ta oyunun galası yapılacak. (Diyarbakır/EVRENSEL)

Tiyatro ile ilk buluşma

Oyuna zaman zaman alkışlar, zaman zaman da kahkahalarıyla eşlik eden birçok kadın yaşamında ilk kez tiyatro ile buluştu. Oyunu pür dikkat izleyen kadınlan oyun çıkışında yakalamakta zorlanıyoruz. Hızla eve ulaşma telaşındalar. Çocukları, yapılacak işleri yollarını gözlüyor olmalı. Medine Altun (55), yaşamında ilk kez tiyatro ile tanışmış ve sıkça yaşanan kadın sorunlarıyla ilgili olan tiyatronun konusu daha çok ilgisini çekmiş. Altun, "Eskiden tiyatro yoktu. Hep televizyonda dizi filmler izliyoruz. Ama bu başka. Kadınlar da insan. Artık bitsin böyle şeyler. Şimdi çok başka oldum, tiyatro çok eğlenceli" diyor. Necime Çelik (50) ise "Kadınlan anlattı çok güzeldi. Böyle şeyler hâlâ oluyor. Ne yazık ki, Bitmesi lazım artık. Kadınlar da insan. Ben de eskiden aynı düşünüyordum. Ama şimdi kadınların da özgür olması gerekiyor diyorum. " diye konuşuyor.

EVRENSEL 7 Mart 2007 Çarşamba

KESK'li kadınlardan bakanlara mektup

KESK'li kadınlar, kadından sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu'na mektup göndererek, ücretli doğum izni, kreş, çocuk ve aile yardımı, kadınlara yönelik ayrımcılığın kaldırılması ve kadınları korumaya alan uluslararası sözleşmelerin uygulanması gibi taleplerini ilettiler.

KESK Ankara Şubeler Platformu'nun çağrısı ile Kızılay Gima önünde bir araya gelen kadınlar, taleplerini içeren dövizler açtılar. KESK Şubeler Platformu Yürütme Kurulu üyesi ve Tüm Bel-Sen Ankara 2 No'lu Şube Başkanı Satı Burunucu Çalı, Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'ya ve Çalışma Bakanı Murat Başesgioğlu'na gönderdikleri mektupları okudu.

Çubukçu'ya, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kamuda kadına yönelik ayrımcılığın ortadan kalkmasının hükümetlerin görevi olduğu hatırlatılan mektupta, Türkiye'nin hâlâ imzalamadığı ILO'nun 183 sayılı sözleşmesi ve 191 sayılı önerisinin onaylanması için küresel çapta eylem başlatıldığı kaydedildi.

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun (ITUC) belirttiğine göre sözleşmeyi imzalamayan 13 ülkeden birinin Türkiye olduğu kaydedilen mektupta, "Aile sorumlulukları olan kadın ve erkek işçilere fırsat ve davranış eşitliği sağlanması" başlıklı 156, "Annelerin korunması"na ilişkin 183 sayılı sözleşmeler ile 191 sayılı önerinin Türkiye tarafından onaylanması talep edildi.

Mektupların okunmasının ardından kadınlar Kızılay Postanesi'nden mektupları ilgili bakanlara gönderdiler. **(Ankara/EVRENSEL)**

‘Evin içindeki şiddet sokağa döküldü’

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü ve ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yakın Ertürk, Türkiye’de “aile içi” bir konu olarak görülen şiddetin sokağa taştığını kaydederek, “Sokakta dayak atan, linç girişiminde bulunan bunu evde öğreniyor” dedi. Kadına yönelik şiddetin ataerkil sistemin bir sonucu olduğunu belirten Ertürk, kadını “malı” olarak gören erkeğin şiddet uygulama hakkını kendinde gördüğünü söyledi. s.4

8 Mart 2007 Perşembe

EVRENSEL

8 MART

yazı dizisi 4

8 Mart 150 yaşında...

‘Evin içindeki şiddet , sokağa döküldü’

BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü Prof. Dr. Yakın Ertürk ile dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddeti ve nedenlerini konuştuk

Onur Bakır

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü ve ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yakın Ertürk, Türkiye’de “aile içi” bir konu olarak görülen şiddetin sokağa taştığını kaydederek, “Sokakta dayak atan, linç girişiminde bulunan burnu evde öğrenilir” dedi. Kadına yönelik şiddetin ataerkil sistemin bir sonucu olduğunu belirten Ertürk, kadını “mal” olarak gören erkeğin şiddet uygulama haktan kendinde gördüğünü söyledi.

Birleşmiş Milletler raportörü olarak yaptığınız çalışmaları anlatabilir misiniz?

Görevim BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü: Sebeb ve Sonuçları. Birleşmiş Milletler ancak 1993’te kadına yönelik şiddeti bir insan hakları ihlali olarak tanımladı. Bu görev ise 1994 yılında Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komisyonu çerçevesinde oluşturuldu. Ben tamamen bağımsız bir uzman olarak görev yapıyorum. BM’den para almıyorum, BM’nin bir elemanı değilim. Temelde üç görevim var. Birincisi her yıl kendi konumda insan haklarını daha iyi düzeye getirmek için belli bir tema üzerinde rapor sunmak. Bu seneki tema, “kültür ve kadına yönelik şiddet”di. Bu raporu 20 Mart’ta BM İnsan Hakları Konseyi’nde sözel olarak bu raporu sunacağım. İkincisi her sene ülke ziyaretleri yapıyorum. Kendi seçtiğim ülkelerin hükümetlerine ülkelerinde incelleme yapmak istediğime ilişkin bir talepte bulunuyorum. Hükümetin daveti üzerine o ülkeye gidip incelleme yapıyorum. Beni davet eden hükümet her türlü bilgi ve kuruma ulaşmama da garantiliyor. Bugüne kadar 15 ülke ziyaret ettim. En son, bir ay önce Cezayir’deydim. 2006’da Türkiye, İsveç ve Hollanda ziyaretlerim oldu. Bu üç ülkeye dair hazırladığım raporlar 20 Mart’ta BM İnsan Hakları Konseyi’nde sözel olarak sunulacak. Üçüncü olarak, dünyanın her yerinden bireysel şikayet alabiliyorum. O şikayetler doğrultusunda hükümetlere doğrudan doğruya mektup yazıyorum.

Kadın ve şiddet konusunda dünya genelinde nasıl bir tablo söz konusu?

Kadına yönelik şiddet sorunu dünyanın bütün ülkelerinde mevcut. ‘Kadına yönelik şiddet yok’ denecek bir ülke yok yeryüzünde. Ben şiddeti ataerkil toplumun bir aracı olarak tanımlıyorum. Ataerkil yapı katı haliyle yok belki ama ataerkil unsurlara göre toplumsal yaşam ve yasalar düzenlenmiş. Örneğin İsveç’te saat 18:00 dedi mi, bütün dükkanlar kapanıyor. İnsanlar nasıl alışveriş yapıp, yemek kavuyor sofraya? Nasıl olsa birileri bu işi yapıyor. Kadın yapacak diye bir durat yok ama yapan çoğu kez kadın. İsveç’te yasalar kadın konusunda çok hassas olmasına rağmen sorunlar devam ediyor. Değişim var ama azalmıyor.

Kadına yönelik şiddetin bu kadar evrensel olması da, cinsiyet eşitsizliğinin bu kadar köklü bir geçmişe sahip olmasıyla ilgili. Birçok ülkede kadının iş gücüne katılımı, seçme seçilme hakkı gibi gelişmeler oldu ama mesele kamu alanında bitmiyor. Mesele özel alanda, kadın ve erkekliğin nasıl kurulduğuyla doğrudan ilişkili. Kız ve erkek çocuğumuzu nasıl yetiştiriyoruz ve kadının toplumsal değeri nasıl konumlanıyor? Bunlarda önemli değişimler olmadığı sürece şiddet çok farklı biçimlerde, bazen çok gizli, bazen çok açık biçimde kendini sürdürebiliyor. Örneğin İsveç eşitliğin en yüksek düzeyde sağlandığı bir ülke, buna rağmen şiddet yoğun biçimde devam ediyor. Mesele sadece kadını meclise getirmek, iş gücüne katmakla bitmiyor.

Ülke ziyaretlerinde hangi şiddet türlerini, yöntemlerini gözlemlediniz?

Aile içi şiddet her ülkede yaygın. Afganistan ve İran gibi ülkelerde intiharlar, kendini Kadına Yönelik Şiddetin Bertaraf Edilmesi Deklarasyonu üç tür şiddetten bahseder: Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet. Her ülkede farklı tür şiddetler ortaya çıkıyor. Mesela Guatemala, El Salvador ve Meksika’da failî meçhul kadın yakarak intihar etme çok belirgin bir problem. Savaş ve çatışmalarda kadına yönelik şiddet artıyor. Mesela Darfur’da yerinden edilmiş kadınlar kamplarda yaşıyor. Erkeklerin kamptan çıkması tehlikeli görülüyor, kadınlar günlük ihtiyaçları almaya gidiyor ve tecavüze uğruyorlar. Savaş ve çatışmalar kadına yönelik şiddeti körüklüyor. Birinci işgal altındaki toplumun erkeği, erkekliği zedelendiği için şiddet yoluyla hıncını evde alıyor, diğer yanda kadın şiddet ortamının etkisinde kalıyor. Filistin’de çok sık kontrol noktaları var. Hamile Filistinli kadın hastaneye yetişecek ama kontrol noktasında beklediği için ambulansta doğum yapıyor ve ölüyor. Bu bir şiddet türü. Çatışmanın faturası kadınlara çıkıyor.

Kadına yönelik şiddet rakamlara nasıl yansıyor?

Ne yazık ki kadına yönelik şiddet dünyanın hiçbir yerinde yeterince ölçülmüş, istatistiklere dökülmüş değil. En fazla verilerin olduğu şiddete karşı en çok mesafe kat edilen ülkeler. Norveç’te her dört kadından birinin şiddete maruz kaldığı söyleniyor. Bizde daha az çıkabiliyor rakamlar. Bizde şiddet daha mı az? Tam tersine. Norveç’te şiddet çok daha görünür, ölçülür hale gelmiş, dolayısıyla bir şeyler yapılıyor orada. Ben şimdi şiddeti nasıl ölçeceğimiz, standartlarını nasıl koyacağımız konusunda bir rapor hazırlıyorum. Böylece şiddeti izlememiz de mümkün olur. Kadına yönelik şiddetin arttığı söyleniyor. Daha fazla farkındayız, biz daha çok görmeye başladık. Mutlaka şiddeti görünür kılmamız ve ölçmemiz lazım.

Türkiye’ye ilişkin neler söylenebilir? Şiddetin yaygınlaştığı ifade ediliyor...

Türkiye’de önemli dönüşümler oldu ancak: daha yapacak çok işimiz var. Örneğin ülkemizde bir milletvekili eşini dövüyor, ilk tepki, “bu aile içi bir mesele” şeklinde oluyor. Sanki sokakta dövmek yasak ama evde serbesti Şunu unutuyorlar ki, sokakta dayak atan, linç girişiminde bulunan burnu evde öğreniyor zaten. Şiddet sokağa yansıyor. Nereden gelici o şiddet? Evin içindeki şiddet dökülüdü sokağa. Şiddet aile içi mesele değildir. Eğer evdeki şiddeti meşruluştırmıyorsanız, sokaktaki şiddeti önleyemezsiniz. Şiddet cinsler arasındaki eşitsizliğin korunması için kullanılan bir araç. Ben küçükken, çocuk okula götürüldüğünde “eti senin kemiği benim, kemiğini kırmadan biraz harpalayabilirsin” denirdi. Değişim oldu, insanlar artık diyor ki, “eti de benim kemiği de benim, dövdürmem çocuğumu sana” ama bitmedi mesele. Ne eti senin, ne kemiği senin, kemiğini kırmaya, etlerini martmaya hakkın yok. Bu zihniyeti her kafaya sokamamız lazım.

Kadının erkeğin mülkü ya da mülkiyetinde olduğu anlayışının şiddette rolü var mı?

Gayet tabii. Zaten özel alana verilen imtiyaz oradan kaynaklanıyor. Devlet özel alana belli bir imtiyaz tanır, kendi görevini, disipline etme işini hane reisine bırakır. Nikahı basmışınızda iş bitiyor, eşiniz sizin malınız. Örneğin evlilik içi tecavüz kanunlarımıza göre yasak. Bu üç dört yıl önce bir televizyon programında gündem maddesi oldu. Ben de bu konuyu dile getirdim. Sunucu eğitim almış bir beyefendiydi. “Olur mu böyle saçma şey, insan kendi karısına nasıl tecavüz eder” dedi. Erkek sanki nikahla bütün hakları devralmış oluyor. Şiddet kullanma imtiyazı orada duruyor, kullanıp kullanmadığı önemli değil. Dolayısıyla bizim mücadele etmemiz gereken bu anlayış. Biz sahip değiliz başka bir insana, ister çocuğumuz olsun, ister eşimiz olsun. “Bu benim” anlayışı üzerine kurulan hak, şiddet kapısını açıyor. “Kadın üzerinden kazanılan namus” yine sahip olma anlayışının bir parçası.

Türkiye’deki intiharlar konusunda intihar deyip geçmemek lazım. İnsan niye canına layın ki? Bu kadına yönelik şiddetle çok iç içe olan bir konu. Namus adı altında işlenen cinayetler bizim bölgemizde oldukça yaygın. Bu tür cinayetlerin temelinde her zaman başka suçlar ensest, tecavüz, iki aile arasındaki husumet gibi suçlar öncesi ediliyor. Ensest olayı oldukça yaygın ama ülkemizde tartışmıyoruz henüz. “Biz de olmaz” demek çok yanlış, bizde de var. Bu konuda daha hassas olup, bu insanlara ortaya çıkıp yardım isteyebilme güvenini vermeniz lazım. Bugün bu güveni vercek ortam yok.

Ne gibi önlemler alınması gerekiyor?

“Gereken özen” diye bir kavram var. Hükümetlerin kadına yönelik şiddeti önlemek de gereken özeni göstermeli. Dört düzeyde müdahale öneriyorum. Birincisi bireyseli düzeyde. Kadının hem korunması hem de güçlendirilmesi. Eğitim, sağlık, istihdam gibi haklarla kadının güçlendirilmesi ve karşı koyabilecek konuma gelmesi. Aynı zamanda da acil durumda korunabilecek mekanizmalar olmalı. Örneğin sığınma evi. İkincisi toplum düzeyinde “kültürel müzakere”. Öyle bir toplumsal diyalog ortamı yaratmalıyız ki, ataerkil söylemi zayıflatıcı, kadın erkek eşitliğini güçlendirici yönde mesaj verilmeli. Böyle bir müzakere süreci zihinlerin dönüşümü için önemli. Toplumsal müzakere, doğruymuş diye kobut ettiğimiz, sorgulamadığımız alanları, sorgulamamıza neden olur. Üçüncüsü devlet düzeyinde müdahaleler. Devlet hukuk devletidir, yasaları ve uluslararası taahhütlerini uygulamak zorundadır. Devletin her kademesi, hepsi yasaları uygulama, hukuku uygulamakla yükümlüdür. Yasaların kağıt üzerinde kalmaması için de bu çok önemlidir. Dördüncüsü uluslararası düzeyde önlem alınması gerekir. Bu dört düzeyde müdahale ile şiddeti önlemeliyiz. Devletin sadece yasa çıkarması yetmez, bu toplumsal dönüşüm projesi için olumlu ortam yaratması gerekir. En önemlisi de erkek egemen yapının değişmesi. (Ankara/EVRENSEL)

Çatışma ortamı önemli bir faktör

Milliyetçiliğin yükselmesi, Kürt sorunundaki çözümsüzlük ve çatışmalı ortam nasıl etkiliyor?

Faşizm gibi totaliter rejimler şiddete dayanan rejimlerdir. Tarih boyunca gördük, Türkiye’de örneklerini görüyoruz. Bu tür rejimler şiddete dayalı erkeklik kimliğini körüklüyor. Gidip sadece Hrant Dink’i öldürmekle kalmıyor. O cinayeti işleyen kadına da çocuğa da özel alanda şiddeti uygular. Kadının dostu hukuk devletidir, hukuk devletinden her sapma kadını zora sokar. Aşırı milliyetçilik şiddetin uygulanmasını ön plana getirir. Bu tür rejimlerde kadınlar da şiddetin aktörü haline getirilir. Türkiye raporunda çatışma ortamının da önemli bir faktör olduğunu belirttim. Kadınlar çatışmalı ortamlarda bir şekilde taraftan ya da aktör olarak hedef haline gelir. Çatışma ortamları, faşizan ortamlar kadınlar için büyük tuzaklardır.

Türkiye'de kadın olmak zor

Yapılan araştırmalara göre Türkiye'de kadınlar birçok sorunla yüz yüze. Kadınların yüzde 39.6'sı işsiz; yüzde 42.4'ü ise kendini mutsuz hissettiğini söylüyor. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ise karar mekanizmalarında yeterince yer alamayan kadınlar, özellikle kırsalda ucuz iş gücü olarak görülüyor. s.5

8 Mart 2007 Perşembe

EVRENSEL

Türkiye'de kadın olmak zor

EVRENSEL

8 Mart 2007 Perşembe

Yapılan araştırmalar ve anketler Türkiyeli kadınların birçok sorunla karşı karşıya olduklarını ortaya çıkarıyor

Yapılan araştırmalara göre Türkiye'de kadınlar birçok sorunla yüz yüze. Siyasete katılım konusunda, Türkiyeli kadınlar birçok geri kalmış ülkelerden bile daha geride. Yapılan anketlerde, kadınların yüzde 39.6'sı işsiz; yüzde 42.4'ü ise kendini mutsuz hissettiğini söylüyor.

Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, karar mekanizmalarında yer alamayan kadınlar, özellikle kırsalda ucuz işgücü olarak görülüyor.

1935'te kadın parlamenter oranı yüzde 4.6 iken, bu oran 1946'da yüzde 2, 1950'de yüzde 0.7, 1977'de 0.9, 1987'de 1.3, 2002'de ise 4.4 seviyesine geldi.

1935'ten bugüne geçen 72 yıla rağmen kadın parlamenter sayısında artış olmadı.

Lise ve daha üstü eğitimli 17-24 yaş grubunda bulunan kadınların yüzde 39.6'sı işsiz. Kentli kadınlarda bu oran yüzde 37.4 iken kırsal alanda yüzde 45.3'e ulaşıyor. Yüksek eğitim kurumlarında görev yapan toplam 53 bin 805 öğretim elemanının 17 bin 828'i kadın. Kadın öğretim elemanlarının tüm öğretim elemanlarına oranı yüzde 33.1 seviyesinde. Eğitim gören 100 kadından sadece 2 tanesi yüksek öğrenim görüyor.

Kadınların yüzde 40'ı görücü usulüyle evleniyor, yüzde 20'si ise nikahsız yaşıyor. Yılda 2 bin 500 kadın anne olmak isterken yaşamını yitiriyor.

Kadınlar mutsuz

Bu arada, yapılan bir anket, Türkiyeli kadının "mutsuz" olduğunu ortaya koydu. Bir araştırma merkezinin 7 il, 23 ilçe ve 37 kırsal yerleşim biriminde 18 yaş üstü 1044 evli ve bekar kadınla yapılan araştırmada katılımcıların yüzde 42.4'ü "mutsuz" olduklarını belirtti. Kamuoyu Araştırmaları Merkezi'nin yaptığı araştırmada, "mutlu musunuz?" sorusuna, katılımcıların yüzde 42.4'ü "evet", yüzde 31.6'sı "hayır" yanıtını verirken, yüzde 26'sı ise soruyu cevapsız bıraktı.

Katılımcıların yüzde 64'ü en önemli sorunun "geçim sıkıntısı" olduğunu dile getirdi.

Kadınlar, diğer sorunlarını ise şöyle sıraladı:

- Ev ve çocuklarının ilgisizliği,
- Yorgunluk,
- Şiddet,
- Bazı çağdaş ev eşyalarından yoksunluk,
- Eğitim eksikliği,
- Sokakta ve işyerlerinde taciz,
- Toplumu yönetenlerin erkek ağırlıklı olması/ayrımcılık,
- Güvensizlik,
- Çeşitli sağlık sorunları,
- Ekonomik bağımlılık.

Araştırmaya katılanlar, "Gelecekten umutlu musunuz?" sorusuna da yüzde 48.6 oranında "hayır", yüzde 33.7 oranında "evet" karşılığını verdi.

Araştırmada, kadınlara sorulan 3 seçenek doğrultusunda kendilerini nasıl tanımladıkları soruldu. Bu seçenekler doğrultusunda katılımcıların yüzde 42'si kendini "sorunlu bir kadın", yüzde 26.2'si ise "çağdaş ve mutlu bir kadın" olarak tanımladı.

Sağlık durumları da kötü

Araştırmada, Türk kadınının sağlık durumunun da "çok kötü" olduğu belirlendi. Katılımcılara yöneltilen "Tam sağlıklıyım diyebilir misiniz?" sorusuna, yüzde 50 oranında "hayır", yüzde 35.6 oranında "evet", yüzde 14.4 oranında ise "bilemiyorum" yanıtı verildi.

Kadınların yakındığı sağlık sorunları arasında, çeşitli ağrılar, kadın hastalıkları, psikolojik bozukluklar, diş ve göz sorunları, mide-bağırsak hastalıkları, yorgunluktan kaynaklanan rahatsızlıklar yer aldı.

Araştırmaya katılan kadınlara yöneltilen, "Türkiye'de kadına değer veriliyor mu?" sorusuna, yüzde 60.2 oranında "hayır", yüzde 21.6 oranında "evet" yanıtı gelirken, bu soruya katılımcıların yüzde 18.2'si cevap vermedi. (HABER MERKEZİ)

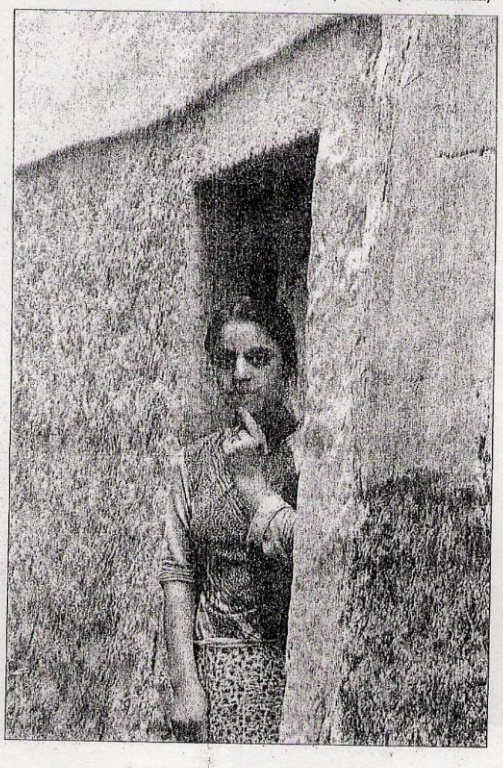

EK – 41

KESK'liler Şanlıurfa'da

Şanlıurfa'da KESK'li kadınlar, Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu'na ILO'nun 183 sayılı 'annelerin korunmasına' ilişkin sözleşmenin ve 191 sayılı önerisinin onaylanması için mektup gönderdi. Ceylanpınar'da ölen TİGEM işçisi kadınları anmak amacıyla bu yıl bölgeye giden KESK'liler adına yapılan açıklamada, 81 ilden birer mektup gönderme kampanyası başlatıldığı hatırlatıldı. 8 Mart etkinlikleri kapsamında birçok ilde etkinlikler düzenlendi. s.5

8
Mart 2007
Perşembe

EVRENSEL

Emekçi kadınlar birçok yerde 8 Mart'a hazırlanıyor

KESK MYK Üyesi ve Kadından Sorumlu Sekreteri Sevgi Göyçe'nin aralarında bulunduğu Şanlıurfa'daki KESK'li kadınlar, merkez postanesi önünde bir araya geldi. Burada Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu'na mektup gönderen KESK'li kadınlar ILO'nun 183 sayılı 'annelerin korunmasına' ilişkin sözleşmenin ve 191 sayılı önerisinin onaylanması istedi.

Kızıltepeli kadınlardan çağrı

Kızıltepe Belediye Başkanı Cihan Sincar ve DTP'lilerin aralarında bulunduğu bir grup kadın, Kızıltepe'de esnafını dolaşarak karanfil ve el bildirileri dağıttı. Bugün yapılacak olan mitingin yer aldığı el bildirileri ve karanfil dağıtımı sırasında esnafları mitinge davet eden Sincar ve beraberindeki kadınlar daha sonra Barış Parkı'na gelerek burada açıklama yaptı.

Doğubayazıt'ta beyaz tülbent dağıttılar

Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesinde Kadın İnisiyatifi aktivistleri beyaz tülbent dağıttı. DTP Doğubayazıt İlçe Binası önünde bir araya gelen kadınlar adına Doğubayazıt Belediye Başkanı Mukkades Kubilay, kısa bir açıklama yaptı. Açıklamanın ardından Belediye Başkanı Kubilay, kadın belediye meclis üyeleri ve bir grup kadın vatandaşlara beyaz tülbent dağıttı.

Tunceli'de bir araya gelen, Emekçi Kadınlar Derneği, Halk Kültür Merkezleri ve HÖC'lü kadınlar Tunceli Postanesi'nden tutsak kadınlara 8 Mart'a ilişkin duyguların dile getirildiği dayanışma kartları gönderdiler.

Adıyaman'ın Tut ilçesinde Eğitim Sen'li öğretmenlerin öncülüğünde halkın da katılımı ile 8 Mart hazırlıkları yapılıyor. Hazırlıklar kapsamında bugün sembolik olarak çalışan kadınlara ve ev hanımlarına, Eğitim Sen'li öğretmenler karanfil dağıtarak ilçe merkezinde yapılacak olan 8 Mart Şöleni'ne ilçe halkını davet edecekler.

TEKEL işçileri ziyaret edildi

Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle Eğitim Sen ve Emek Partisi üyeleri Adana TEKEL Sigara Fabrikası'nda çalışan kadın işçileri ziyaret etti. TEKEL Sigara Fabrikası'nın temsilcilik odasında gerçekleştirilen ziyarete TEKEL işçisi kadınları emekçi kadınlar günü kutladı ve çiçekler dağıtıldı.

Aydın Emek Partili kadınlar 8 Mart etkinlikleri kapsamında Sevgi Yolu'nda bir kermes düzenlediler. Kermes açılışında yapılan açıklamalarda emekçi kadınlar mücadeleye, dayanışmaya, örgütlenmeye ve emekten barıştan yana birleşerek siyasete katılmaya çağrıldı. Aydın' da bugün de saat 12:30'da Sevgi Yolu'nda basın açıklaması yapılacak. Yarın ise Şükran Güngör Tiyatro Salonu'nda film gösterimleri yapılacak. 8 Mart etkinlikleri cumartesi günü Baro lokalinde saat 14.00'te yapılacak konferans, şiir ve müzik dinletisi ile devam edecek.

Eğitim Sen Çaycuma Temsilciliği Kadın Sekreteri Nazan Duyan ise yaptığı açıklamada Temsilcilik olarak 8 Mart günü Çaycuma Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapan tüm kadınlara karanfiller göndereceklerini belirtti. Nazan Duyan bugün saat 19:30'da Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Salonu'nda "Kadınlarımızın Yüzleri" adlı sinevizyon gösterisi yapacaklarını söyledi. **(HABER MERKEZİ)**

Irak'ta kadının adı kalmadı

Neredeyse 50 yıldır Ortadoğu'nun kadın hakları konusunda imrenilen ülkelerinden birinde, onları din temelli ayrımcılık ve şiddetten koruyan yasal hakların güvencesinde yaşayan Iraklı kadınlar, ABD'nin işgaliyle başlayan kabusta sadece çocuklarını, bedenlerini ve yaşam haklarını değil, eşitlik ve özgürlük umutlarını da kaybettiler. **s.10**

EVRENSEL ek

8 Mart 2007 Perşembe

EK – 43

Irak'ta kadının adı kalmadı

İşgale kadar Iraklı kadınlara, Ortadoğu'da gıptayla bakılıyordu. Şimdiyse hem işgalcilerin, hem dini baskıların, hem de geleneksel törelerin baskısı altındalar

Gamze Rastgeldi

Neredeyse 50 yıldır Ortadoğu'nun kadın hakları konusunda imrenilen ülkelerinden birinde, onları din temelli ayrımcılık ve şiddetten koruyan yasal hakların güvencesinde yaşayan Iraklı kadınlar, ABD'nin işgaliyle başlayan kaosta sadece çocuklarını, bedenlerini ve yaşam haklarını değil, eşitlik ve özgürlük umutlarını da kaybettiler.

ABD'nin "daha çok özgürlük" vaadiyle başlattığı işgalden önce Iraklı kadınlar, güçlü ve bağımsız kadın hareketinin çabalarıyla 1958'de krallığı deviren General Kasım yönetiminde kabul edilen Medeni Kanun'la güvence altına alınan eşit haklara sahiplerdi.

1968'de iktidara gelen laik Baas Partisi, bu hakları daha da sağlamlaştırmıştı. Toprak ve mülk sahibi olabilen, boşanma ve çocukların velayeti konusunda erkeklerle eşit haklara sahip olan Iraklı kadınlar, evlilik içi şiddete karşı da yasal olarak korunuyorlardı.

Kadın-erkek eşitliği konusunda somut kazanımlara ulaşan kadınlar, din etkisinden uzak sivil yargıyla muhatap oluyor, eğitim olabiliyor ve toplumun her kesiminde aktif olarak yer alıyorlardı.

Bütün Iraklılar gibi devrik rejimin baskı ve kısıtlamalarından muzdarip olsalar da "gaddar, ama laik" yönetim, onları radikal dinci şiddetten ya da gelenekçi toplumun baskılarından koruyordu.

Amerikan işgali hakları geri aldı

Afganistan ve Irak'a müdahalenin, uzun vadede kadınlara daha fazla özgürlük getireceğine inanmaların yanıldığını vurgulayan bağımsız örgütler, daha başlangıçta ABD yönetiminin bunun aksini ispatladığını belirtiyor.

İşgalden sonra, 29 Aralık 2003'te mevcut yasanın neredeyse tamamını iptal eden ABD uzantısı Irak Hükümet Konseyi, 137 sayılı kararla birlikte, özellikle kadınların, evlilik ve boşanma gibi durumlarda, dini kurumlara başvurmalarını öngören bir yasa tasarısı hazırladı. Yasa tasarısı kabul edilmese de bu yöndeki çabalar çoktan kabul görmüş ve özellikle radikal dincilerin kadınlar üzerindeki baskıları artmıştı.

Yeni Anayasa'nın hazırlanması ve kabul edilmesi sürecinde de Irak'taki Amerikan temsilcilerinin, bağımsız ve laik kadın liderlere yeterince kulak vermediği, sonuç olarak yeni anayasanın, kişisel ve ailevi hayatı düzenleyen İslami kuralları, anayasal hakların üzerine çıkardığı belirtiliyor.

Anayasanın ikinci maddesinde yer alan "İslam, ülkenin resmi dinidir ve yasaların temel kaynağıdır" ifadesi ve kadın erkek eşitliğinin, şeriat hükümlerine aykırı olmadığı sürece kabul edilmesiyle de somutlaşan yeni dönemde, artık Iraklı kadın hakimler çalışamıyor, kadınlar tamamen örtünmeden sokağa çıkamıyor, evlerinde oturmaları için baskı görüyor ya da tehdit edildikleri için üniversiteyi bırakıyorlar.

Dünyanın her yerinde, kadınların eşit ve özgür bir hayat için seslerini yükselttikleri ve umutlu beklentilerini dile getirdikleri 8 Mart'ta, Iraklı kadınların artık kutlayacak hiçbir şeyi kalmadı. Onlar, sessiz ve korku dolu bir bekleyiş içinde, yarın başlarına gelecek lerden endişe ediyorlar.

Tecavüze uğradı, 'yalancı' dediler!

İşgal ve bitmeyen çatışmalar, Iraklı kadınların kaderini kökten değiştirdi. Mezhep çatışmaları, kadınları hedef alan şiddeti en uç noktalara taşıdı ve onların bedenlerini, tehdit, gözdağı ve intikam için kullanılan birer cepheye dönüştürdü.

Irak'ta doğrudan kadınları hedef alan şiddet, 20 yaşındaki Sünni bir kadının, 3 polis tarafından kaçırılarak tecavüze uğradığını açıklamasıyla iyice görünür oldu.

Bağdat'ın güneyinde, kocasıyla birlikte yaşayan bu kadın, 18 Şubat'ta evinden alınarak karakola götürüldü ve bir gün sonra televizyondan bütün dünyaya başına gelenleri anlattı.

Polislerin kendisine "direnişçiler için yemek pişirdiği suçlamasıyla" tecavüz ettiğini açıklayan kadın, onlara "tecavüz etmemeleri için yalvardığını, iyi bir kadın olduğu üzerine yeminler ettiğini" söyledi.

Nuri El Maliki liderliğindeki Şii ağırlıklı hükümet, bir günden kısa süren soruşturma sonrası genç kadını "yalancılıkla" suçladı. Polislerin hızla aklanması siyasi krize yol açtı, Sünni kadının, Şii polisleri suçlaması iki taraf arasında "intikam" eylemlerini tetikledi.

22 Şubat'ta ise 50 yaşındaki başka bir Sünni kadın, 4 Iraklı askerin kendisine tecavüz ettiğini belirterek, Iraklı bir yetkiliye başvurdu. Bakan İzzeddin Dola, olaya karışan 4 askerin tespit edildiğini ve cezalandırılacağını kaydetti.

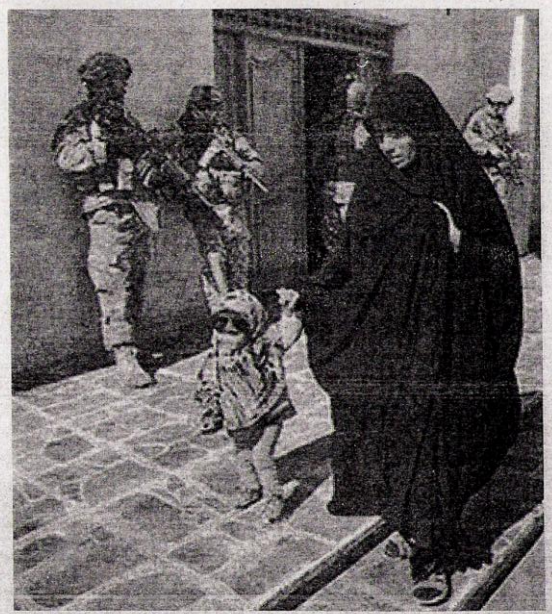

Bu hikayelerle somutlaşan şiddet, aslında kadınları işgalin ilk günlerinden beri hedef alıyor. Irak'ta tecavüz kurbanı kadınlar, dışlanma, aşağılanma ya da namus cinayetleri nedeniyle, başlarına gelenleri nadiren yüksek sesle dile getiriyorlar.

Kaçırılan kadınların ve kız çocuklarının tam olarak kaçının geri döndüğü bile bilinmiyor. Iraklı polis yetkilileri, bazı çetelerin kız çocuklarını kaçırarak Körfez ülkelerinde sattıklarını belirterek, sınırlardaki kontrolsüzlük nedeniyle insan kaçakçılığının arttığına dikkat çekiyor.

Dini baskılar giderek artıyor

Musul'da bir okulun müdürü olan Ahmed Muhtar, Iraklı güvenlik güçlerinin, kendilerini eğitenlerin izinden gittiklerini söylüyor.

Muhtar, "Amerikalı askerler, bunu binlerce kez yaptılar ve çekip gittiler. Abir'i tecavüz ettikten sonra öldüren askere, yüz yıllık hapis cezası verdiler, ama biz Iraklılar aptal değiliz. Suçluların, kısa süre sonra şartlı tahliyeyle serbest kalacaklarını biliyoruz" diye konuşuyor.

Mahmudiye'de geçen yıl, Amerikan askerlerinin tecavüzüne uğrayan 14 yaşındaki Abir El Cenebi, ailesi ve kardeşiyle birlikte öldürülmüştü. Askerler, olayı gizleyebilmek için cesetleri yakmıştı. Suçlu bulunan askerlerden 24 yaşındaki Çavuş Paul E. Cortez, 23 Şubat'ta, 100 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Ancak 10 yıl sonra şartlı tahliye hakkı bulunuyor.

İşgalin başından beri Iraklı kadınlar, şiddetin her türlüsüne maruz kalıyorlar. Tecavüzlerin yanı sıra kaçırılma, intikam ve namus cinayetleri ülkede her geçen gün artıyor.

Merkezi Bağdat'ta bulunan, Irak'ta Kadınların Özgürlüğü Örgütü'nün (OWFI) geçen yılın sonunda yayımladığı bir rapora göre, Şii milislerin öldürdükleri kadınların sayısı giderek artıyor. Raporda yer alan olaylardan birinde, boynunda derin bir tel iziyle bir futbol sahasına sürüklenen genç bir kadının, burada kale direğine asılığı ve bedeninin kurşunlarla delik deşik edildiği belirtiliyor.

Kadının, kendisini kurtarmaya çalışan erkek kardeşinin de öldürüldüğü kaydediliyor.

Radikal dinci Sünni militanların da en az diğerleri kadar gaddar olduğu, her ay en az 30 kadının, namus davaları nedeniyle öldürüldüğü belirtiliyor.

Ebu Garib Cezaevi'nde, erkek ve kadın tutukluları hedef alan işkence fotoğraflarının ortaya çıkması, tüm dünyada sanki hiç ihtimal verilmeyen bir gerçekle yüzleşilmiş gibi tepki toplamıştı. Bugün uluslararası örgütler ve insan hakları savunucuları, Iraklı kadınların koşullarındaki geriye gidişin ve maruz kaldıkları eziyetlerin önlenmesi için de bir an önce harekete geçilmesi gerektiğini vurguluyorlar. **(Ankara/AA)**

Milyonlarcası dul kaldı

Irak'ta sayıları her geçen gün artan yüzbinlerce dul kadın, sessiz bir trajedinin kurbanları olarak çocukları ve aileleri için yaşama savaşı veriyor.

İşgal başladığından beri ölen erkeklerin sayısının bir milyonu aştığı belirtilirken, bu ölüler arkalarında, çaresiz, umutsuz ve sessiz eşler ya da anneler bıraktı. Sayıları 10 milyonlarla ifade edilen bu kadınlar, hayatta kalmak ve ailelerini beslemek için amansız bir mücadele veriyor.

1980-1988 yılları arasındaki İran-Irak savaşında da yüzbinlerce erkeği savaşa kurban veren ülkede kadınlar, "Önce babalarını, şimdi de kocalarını ve oğullarını kaybettiklerini, hiçbir zaman insanca yaşayamadıklarını" söyleyerek isyan ediyor.

Bir işleri olan "şanslı" kadınlar, eşlerinin ölümünden sonra sadece kendi ailelerinin değil, eşlerinin ailesinin de geçimini üstlenmek zorunda kaldı. Uluslararası ve yerel örgütler, yalnız kadınlara yardım etmek için çeşitli çalışmalar yürütse de yeterince iyi organize olamadıkları için sayıları her gün artan bu kadınlara ulaşamadıkları belirtiliyor.

Hükümetin, dul kadınlara verdiği yaklaşık 100 dolar değerindeki maaş, henüz az sayıda aileye ulaşıyor...

EVRENSEL

8 Mart 2007 Perşembe

BM'nin 8 Mart çağrısı

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününün bu yılki temasını "Kadına Yönelik Şiddetin Cezasız Kalmasına Son" olarak belirleyen Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) İcra Direktörü Thoraya Ahmed Obaid, herkesi kadına karşı şiddet konusunda tavır alıp harekete geçmeye davet etti.

Obaid, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla yayımlandığı mesajda, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin yayılmaya devam ettiğine ve bu suçu işleyenlerin çoğunun cezasız kalmakta olduğuna dikkati çekerek, erkeğin kadına uyguladığı ve cezasız kalan şiddetin bugün son derece yaygın hale gelmiş olmasının, bunu yapanlara sadece cesaret verip daha nice acılar yaşanmasına neden olmakla kalmadığını, toplumun bunu kanıksayıp normal karşılamasına yol açtığını belirtti.

UNFPA İcra Direktörü Obaid, mesajında, "Bu kabul edilemez. Hep birlikte kadına yönelik şiddeti önleyebiliriz ve hatta önlememiz de şart. Şiddet mağduru kadınlara gereken desteği sağlamalı ve buna yol açanların cezalandırılmasını sağlamalıyız" dedi.

BM Nüfus Fonunun kadına karşı şiddetin üzerine yoğunlaştığını kaydeden Obaid, "Gerek BM, gerekse hükümetler ve sivil toplum kuruluşlarının bunu önlenmeye yönelik ulusal eylem planları hazırlamaları için çabalarımızı sürdüreceğiz" ifadesini kullandı. **(DİŞ HABERLER)**

BM'nin 8 Mart çağrısı

13 Yazar İnci Aral

Ezilen kadın ayrı bir dil oluşturuyor

İnci Aral; 1985'lerden itibaren "Yeni Yalan Zamanlar", "Mor" ve "Safran Sarı" üçlemesiyle toplum ve kadınlardaki dönüşümü okuyucusuna aktardı. İnci Aral ile 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, yeni yayınlanan romanı "Safran Sarı" ve kadınların yaşadıkları sorunlar ile edebiyatın bu konudaki yeri hakkında konuştuk.

8 Mart 2007 Perşembe

EVRENSEL

Ezilen kadın ayrı bir dil oluşturuyor

Safran Sarı adlı yeni kitabı okurla buluşan İnci Aral ile kadınları yazmak üzerine konuştuk

Anita Kazeroğlu

İnci Aral yıllardır kadınların dili ile yazdığı öykü ve romanlarını, Kadınlara özgü detaylarla değinci toplumsal olaylara. 1985'lerden itibaren "Yeni Yalan Zamanlar", "Mor" ve "Safran Sarı" üçlemesiyle toplum ve kadınlardaki dönüşümü okuyucusuna aktardı. Göğüne fesat bulduğumuz yazarla kadınlar, 8 Mart ve yeni yayınlanan romanı "Safran Sarı" üzerine konuştuk.

Sizi Safran Sarı'yı yazmaya iten sebepler nelerdi?

Gençlerle daha iyi anlaşıyorum, son on yılda çok da mutlu olmadıklarını gördüm. Hayatlarında durmuş, oturmuş, kararlı yerleşik bir düzen yok. Bütün gayretlerine rağmen, çalışkanlıklarına rağmen, birliktelerine rağmen. Bu olumsuzluğun dışarıdan geldiğini gösterdim. Küreselleşme denilen şeyin küreselleşme olmadığını, küreselleşenin sadece para olduğunu gördüğüm zaman. Tabii bunun amacı insanları daha çok tüketmeye yönlendirmek, daha çok para kazanmak. Az gelişmiş ülkeler için üretmiyorlar, var olan standart sistemi insanlar üzerinde dayatıyorlar, birbirine benzeyen insan modelleri yaratıyorlar.

Saç ayrı, gözü ayrı, giyimi, duruşu, bakışı bile dizayn ediliyor. Diyorlar ki sen böyle olacaksın, böyle olursan modern, çağdaş küreselleşmiş insan modeli olacak. Bunu kültürü, edebiyatı, müziği ile her ülkü imkanıyla dayatıyor. Sevişelerin değişmezsinden sonra yedi insan tipi yarattılar, kadın, erkek... Bunlar fazla soru sormayan, fazla düşünmeye gerek duymayan, tüketmeye, eğlenmeye, hoş telik vakit geçirmeye, fazla yaralanadan yönlendirilmiş bir kuşak. Bunların iyi-eğitim alınadan tercih edildi, iş yaşamında;bu insanları istiyorlar. Biraz cool, bir örnek giyinen, bir örnek insanları plazalara dolduruyorlar, pencereleri açılmayan plazalara. Kimliksiz kişilikssiz insanlar yaratıldı. Bütün bunlar bana inanılmaz biçimde anlamlı görünüdü, nedeni kazıksam mutlu olamamasıydı. Bu modelle bunlar otuz yaşında fark etmeye başladılar, bu durum onları daha da mutsuz kıldı. Bu çemberi kırmaya gayret ediyorlar. Otuz yaşından sonra onların arayışına gidiliyor. Benim çıkış noktam bu oldu. Bu insanları anlatma ihtiyacı duydum. Bu bir insanlık halliydi. Elimde epey malzeme vardı. Bu sebeple yazdım.

Safran Sarı'da öğrütlü olarak cinsel özgürlük ve cinsel istismar konularına işliyorsunuz. Bunu biraz açar mısınız?

Bize uymayan şekilde, dışarıdan müdahale edilmeye başlarak hayatlarına, dışarıdan gelen kadın dergilerinin dayatmaları ile eşya ya da giysi tüketir gibi ilişkileri tüketmeye başladılar. Cinsellik tek özgürlük alanıymış gibi empoze edildi bu İnsanlığa. O kadar sığ değil insan, sadece cinsellikten ibaret değil. İnsanlar cinsel ve duygusal olarak birbirini tüketmeye başladılar. Kaba soba birbirini incitmek yaşamaya başladılar. Aşk arayışı içinde boşluğa düşen insanların bu yönü de romana girmiş oldu.

Daha önceki romanlarınızda yazmaya başladığınızın görülüyoruz. Sizi bunu yönelten sebep ne oldu?

Bugün Türkiye'de çok önemli tehlike var. 70 milyon Türkiye nüfusunun 11 milyonu Bakü'da düzeyinde yaşıyor, kaymak tabakası. Yani parayla elinde tutan, yön veren, zenginliği elinde tutan, ülke politikasını peşte bir yön veren bir lobisi var. Bunlar içerisinden kendi kulaklarımda duyduğum bir şey vesi: "Ülkede onlarda doğru dürüst 5-6 milyon insan var, garibini de at." Bu kadar dış acımasızlar. Ülkü gelirinin yüzde 80'ini bu grup elinde tutuyor. Dünyada da bu böyle. Yüzde 95'ini küresel sermaye dediğimiz grup elinde tutuyor, yüzde 5 yakınlar arasında paylaşılıyor. Adaletsizliği görebiliyor musunuz? Korkunç bir dünya. Bir de bunlara bakalım, hayatları nedir? Nasıl yaşıyorlar, inançları nedir, baştan aşağı eleştiri. Hayatlarını güzel olarak tanımıyorum. Kilise kahramanı Vatikan üzerinden, hangi uluslararası örüntü malaika ülkenin nasıl pazarlandığını, ırkçı yönetimi, aşırı olmasa da ince bir ayrıntıyla aktarmaya çalıştım. Bizleri yönetenlerin, nasıl yönettiğini başka bir gözle aktarmaya çalıştım.

Yazar olarak tarihe tanıklık ettiğinizi söylüyorsunuz. Bu konuyla ilgili görüşleriniz nedir?

Sizi inciten bir şeyler yaşamıyor, siz bunun dışında kalıyor, yazar olarak ilgilenmiyorsunuz. Böyle bir şey olamaz gibi geliyor bana. Yazarlık vicdanı diye bir şey var. Yazar olmak bir karşı duruş gerektiriyor. İnsan kendini ne kadar anlatabilir ki? Bir kitap, iki kitap boyunca anlatır. Dünyada anlatabilecek o kadar çok acı, o kadar çok adaletsizlik, kötülük, bencillik var. Yazarlık, dünyanın alışılagelmiş gidişine yazdıklarınızla müdahale etmektir. Güçsüz insanlara cesaret vermektir, otomatikler sunabilmektir. Sen bunu kabul etmişsin ama böyle olmayabilir, şöyle olabilir, benim kahramanım farklı davranır diyebilmektir. Yazının içine farklı hayatları sığdırabilirsiniz, romanın hayatı değiştirme gücü vardır, sınırlı ama vardır. Okuduklarımız bizi özgürleştirir. Bir kişiyi bile etkilese çok önemlidir; ben hep söylerim, ben o bir kişi için yazıyorum diye.

Yazar insanlığı inciten yaraları anlatabilir, bunun büyük bir imkan olduğunu düşünüyorum.

İnsanlar farklı hayatları edebiyatta, romanda okumak istiyorlar.

Bütün yapıtlarınızda mücadeleden bir değil, birçok olduğunu okuyucuya aktarıyorsunuz...

Mor'da zaman Türkiye'nin toprak sorununu ele aldım, birçok insan Mor'u, halidiğ patronunun aşk ve cinayet romanı olarak okudu. Yeni Yalan Zamanlar'dan başlayan bir kimlik sorununu, Mor ve Safran Sarı üst başlığı ile toparlacaklar. Mor da toprağa bağlı bir ailenin dağılışıydı ardında, Herkes farklı okudu ama özü bu. Yeni Yalan Zamanlar'da cinsel referanslarla tezahüratçı ikilidan iş başında görürüz, tutunamayan bir gazetecinin sanrılarıyla roman örülür. Melike Ecla, Yeni Yalan Zamanlar'dan gelir ve trajik bir aşk yaşamıştır roman kahramanıyla. Toplumsal kimlik sorunu orada başlar, çeşitli kimlikleri üstlenen insanların parçalanmalara uğramalarını aktardım. Yeni Yalan Zamanlar'ın sonunu açık bıraktım, herkes çok merak etti. 1985'ten beri okumalarca açık bir üçleme, yirmi yılın okumalarını toparladım bu üçlemede. Tabii **muhatapları ile.** Farklı biçimlerle, tek bir **insanla anlatmadım.**

İlişkilerde aşkı sorguluyorsunuz kitaplarınızda. İlişkilerinizde size aşk olmak mı? Bunu belirleyen nedenler size göre hangileridir?

Aşk olan insanların beyin grafiklerini çekmişler ve orada bir maddenin sevginin resmini göstermişler ve renk değiştirdiğini ve fiziksel bir şey de var, bunu inkar edemeyiz. Neden o, bu, şu değil de ille de? Ya da görür görmez tutulduğumuz insanlar var, böyle bir şey var. Bunun çok güzel bir şey olduğunu ve lâsa sürdüğünü düşünüyorum. Ömür boyu sürmediğini, aşkın bir süreç olduğunu düşünüyorum. Her zaman evliliği bunu dayandırmak doğru değil. Başka şeyler devreye giriyor, bilişi zaman dostluk, duyarsınız, başka türlü sevgi, paylaşım, aşk, sevgi biçiminde devam ediyor. Daha kötü devam ediyor, daha doğru ve insanı hepatlanmalardan korur, daha iyi bir ekonomi sağlar. Hayatınız güzelleştirmek için bir şeyler yapamınız. Huzur ister. Bazıları da birinanın gözünde yaşamayı tercih edenler, aşkı bitirdiğinde o adamı görmek istemez. Kadınlar için bu böyle. Erkekler için de geçerli bu durum. İnsan böyle, seçimi bu.

8 Mart vesilesiyle de bir soru sormak istiyorum. Sizi kadınların öykülerini yazmaya iten neydi?

Bütün dünyada halen ikinci cins sayılıyorlar, hayatın birçok alanında ikinci cins olarak görülüyor. Bildiğiniz şeyler, bir adaletsizlik var. Benim yazdığım dönemlerde bile kadınlar erkekler tarafından anlatılıyorlardı.

Benim kendi hayatımda kadın olarak bir köşeye sıkışmışlık dönemi vardı.

Boşanmıştım, iki çocuğum vardı ve bir taşra kentinde yaşıyordum. O kadar üzerime geliniyordu ki hayatımı herkes merak ediyordu. Ağda Zamanı hikayelerim bir tepki, çığlık gibiydi. Rahat bırakın beni, gelmeyin üstüme gibi bir şeydi. Kendi hayatımı yönetebilirim, hayatımı kalleyabilirim, genç bir kadın olsam da, boşanmış olsam da kendi ayaklarımın üstünde durabilirim. Bizin beni kollamanıza gerek yok.

Tabii küçük yerlerde toplumsal baskı çok daha yoğun. Kırsal kesimdeki kadından daha çok. Çok küçük kent ve kasabalarda Anadolu köylerinden daha yoğun bir baskının olduğunu düşünürüm. Köydeki kadın, bahçeye gider, tarlaya gider, dışarı çıkabilir. Daha özgürdür. Küçük kent ve kasabalarda yoğun bir kontrol söz konusu. Konu komşu, yoğl kadın, bakkal çaklal, hepsi gözünde tutarlar. O korkunç bir şey, hapishaneden daha korkunç.

Kadına aklını kullanmayan, ille kalanması gereken bir iz gibi davranılıyor. Türkiye'de kadınların büyük bir kısmı böyle yaşıyor. Aile kadının canına kıyabiliyor. Kadının mutsuz olduğu toplumda erkek de mutsuz oluyor. Kadın idare eder, paylaşır, derdini döker. Erkekler bunu yaşamıyor. O yüzden ağırlamında erkeklere, tepki de olmamdır. Erkekleri eğitmediğimiz, kazanmadığımız bir toplumda kurtuluşumuzun olamayacağını düşünüyorum. Sadece kadınları eğitiğimiz bir toplumda, örneğin küçük bir kentte, kadın ilk kez şiddete uğrar. Sen bunu nerelerden öğrendin diye. O şiddet başka bir yere gidiyor, kadın da şiddeti çocuğuna gösteriyor... Kadınlar etkileri için evri bir dil oluşturuyorlar. (İstanbul/EVRENSEL)

Kadın kazanımlarını genele yayamadık

"Ağda Zamanı" öykü kitabınızdan "Safran Sarı" romanınıza gelinen süre içinde kadınlar üretim ilişkileri ve toplumsal hayatta nasıl bir süreç geçirdi?

"Ağda Zamanı" 1979'da yayınlandı, o günden bugüne bazı şeyler değişti, bazı şeyler değişmedi. Bunu söylerken Türkiye'de yaşayan kadınların tek bir grup olarak tanımlanamayacağı için bunu söylüyorum. Metropollerde yaşayan kadınlar oldukça değişikler, ama bazı bölgelerde, bazı anlayışların hakim olduğu bölgelerde, özellikle feodalizmin hakim olduğu bölgelerde bir şeyler değişmedi, hatta daha da kötüye gitti. Töre cinayetleri, kızların üzerindeki baskılar devam ediyor. Medya bu kadar güçlü değildi, yansıtmıyordu bize. Daha çok görüyoruz.

Türkiye'de değişen başka şeylerle birlikte kadın cinsel değişti. Bu değişimin olumlu yanları olduğu gibi olumsuz yanları var. Olumlu yanları kadınların, daha bir kadınlık bilincini kavramış olmaları, tabii hepsini değil yer yer. Olumsuz yanları da özellikle bu küreselleşme dediğimiz durumun kadın erkek herkes üzerinde dayrıttığı roller ve modeller oldu. Kadınlarımızın bir kısmı da bu modelleri aldılar. Genel bir kadın bilinci yükselmesinden söz edebiliriz. Fakat istenen düzeyde mi, tabii değil. "Ağda Zamanı"ndan "Safran Sarı"ya temelde kadın dünyasının gizli yanında, kadının dışa vurmadığı, kendi içinde yaşadığı dünyasında çok fazla değişen şeyler olmadı. Erkek dünyasına bakıştan, erkekler ile ilişkilerinde büyük çoğunlukla değişim olmadı, bir şey olmadı. Tek tek bireysel değişimler oldu. Örgüt, ilişkilerde eskisi gibi sabırlı ve dayanıklı olmayan, kendi ayakları üzerinde durmaya cesaret eden kadınlar da oldu. Eskiden boşanmalar korkudan, daha az cesaret edilen durumlardı. Yürümeyen evliliklerde kadınlar boşanmalarda atak davranmaya başladılar. Türkiye'deki feminist kazanımlarını küçümsememeliyiz lazım. Biz bunu genele yaymadık, kentlerde ve eğitimli kadınlarla kaldı kaldık. Türkiye genele yayabilmek için, toplumsal kadın tavrının değişmesi gerekiyor, feodal kadın kavrayışının değişmesi ve üretim ilişkilerinin değişmesi gerekiyor. Kadınlara uygulanan baskı ve zulümlerin değişebilmesi için daha çok uzun yolumuz olduğunu düşünüyorum.

Emekçi Kadınlar Günü'nde 31 kadın tutuklandı

Önüne gelen kadın hakları konusunda hamasi nutuklar atıyor, ama gerçekler kadınlara sistemin bir gün bile tahammül edemediğini gösteriyo

Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Cizre'de "yasadışı gösteri yaptıkları" gerekçesiyle gözaltına alınan 31 kadın tutuklandı. 77 yaşındaki yaşlı bir kadın ve 18 gün önce doğum yapmış genç bir kadının da tutuklananlar arasında olduğu öğrenildi. Diyarbakır'da saklandığı sandıkta 'namus' gerekçesiyle kurşunlanarak öldürülen Gülistan Gümüş'ün sanıklarından 4'ü de 8 Mart'ta tahliye edildi. Duruşmayı izleyen Diyarbakır Kadın Platformu, karara tepki gösterdi. Kadın Platformu adına konuşan Ayla Akat, kararın gözden geçirilmesini istedi. s.6

9 Mart 2007 Cuma

EVRENSEL

EK - 47

EK – 48

8 Mart'ta cezaevine!

Cizre'de 31 kadın tutuklandı. Töre cinayeti sanıkları serbest bırakıldı. Alanlarda da kadınlar engellendi, gözaltına alındı

Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Cizre'de 31 kadın tutuklandı. Diyarbakır'da saklandığı sandıkta 'namus' gerekçesiyle kurşunlanarak öldürülen Gülistan Gümüş'ün sanıklarından 4'ünün tahliyesi de 8 Mart'ta denk geldi.

31 kadın tutuklandı

Şırnak'ın Cizre ilçesinde izinsiz gösteriye katıldıkları gerekçesiyle gözaltına alınan 92 kadından 31'i tutuklandı. Geçtiğimiz pazar günü Memu Zin Kültür Sanat Merkezi'nde düzenlenen etkinliklerden sonra Abdullah Öcalan'ın zehirlenmesi iddialarının araştırılmasını isteyen kadınlar, yürüyüş yaptı. Gözaltına alınan 92 kadın, dün adliyeye sevk edildi. Kadınlardan 31'i tutuklanırken, diğerleri tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. 77 yaşında Hacer D. ile 18 gün önce doğum yapan Fehime B.'nin de tutuklananlar arasında bulunduğu öğrenildi. 20'si 18 yaş altında 32 kadın hakkında ise "adli kontrol" kararı alındı. Bazı kadınlara da 300 YTL para cezası verildiği bildirildi. Avukatlar, yaklaşık 15 saat süren yargılamada gergin anlar yaşandığı aktardı. Adliyede yer olmadığı için kadınların yerde oturmak zorunda kaldığı belirtilirken, şeker hastası olan Bedre E. (49) ve Gülsüm D. (45) fenalaşarak hastaneye kaldırıldı. Adliye önünde bekleyen yaklaşık bin kişi ise tutuklama kararını alkışlarla protesto etti.

Töre cinayetinde tahliye

Öte yandan Diyarbakır'ın Çınar ilçesinde Gülistan Gümüş'ün, saklandığı sandıkta uzun namlulu silahla taranarak öldürülmesiyle ilgili tutuklu bulunan 8 sanıktan 4'ü tahliye edildi. Kararın 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'ne denk gelmesi dikkat çekti. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmada, tutuklu sanıklar Gülistan Gümüş'ün eşi Ömer Taş, kardeşi Memduh Gümüş, Mehmet Şah Taş, Hamdullah Taş, İzzettin Taş, Bahattin Gümüş, Abdurrahim Gümüş ve İdris Gümüş hazır bulundu. Duruşmada, Gülistan Gümüş'ün komşusu Zeynep Gümüş ve Salha Gümüş tanık olarak dinlendi. Tanıklar cinayetin işlenişini görmediklerini belirttiler. Müdafi avukat Meral Danış Beştaş, çelişkili oldukları gerekçesiyle, tanık anlatımlarını kabul etmediklerini kaydetti. Gülistan Gümüş'ün babası Abdulkadir Gümüş ise kızını Ömer ile kardeşi Mehmet Şah Taş'ın öldürdüğünü savunarak, diğer sanıklar hakkında davacı olmadığını söyledi.

Kadınlar örgütlerinden itiraz

Mahkeme heyeti, Gülistan Gümüş'ün eşi Ömer Taş, kayınbiraderi Mehmet Şah Taş, Hamdullah Taş ve Bahattin Gümüş'ün tutukluluk halinin devamına, Memduh Gümüş, amcası İdris Gümüş, kayınbiraderi İzzettin Taş ve Abdurrahim Gümüş'ün, "suça katılma biçimleri dikkate alınarak" tahliyesine karar verdi. Duruşmayı izleyen Diyarbakır Kadın Platformu, kararа tepki gösterdi. Platform adına açıklama yapan Ayla Akat kararın gözden geçirilmesini istedi. (HABER MERKEZİ)

EVRENSEL
9 Mart 2007 Cuma

EK – 49

Kadınları TİGEM'e sokmadılar

Emine'ye, Zehra'ya, Anut'a...

Derya Karaçoban

Geçtiğimiz yıl Bursa'da üzerlerine kilitlenen fabrikada yanarak ölen kadınlara adanmıştı 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü. Bu yıl ise ülkenin diğer ucunda, Şanlıurfa Ceylanpınar'da, kamyonla dereye yuvarlanarak boğulan TİGEM işçisi 10 genç hatta çocuk yaştaki "kadın"a adanmak istendi... Ancak Ankara'dan gelen KESK'li kadınların Urfalı kadınlarla dayanışmasına bile izin verilmedi. KESK'lilerin, işçilerin yaşamını yitirdiği Çırpı Deresi'ne gitmesi polis tarafından engellendi.

Aralarında KESK Kadın Sekreteri Sevgi Göğçe, MYK üyesi Dilek Atsan ve KESK'e bağlı sendikaların yönetici ve üyelerinin bulunduğu heyet, önceki gün Celyanpınar'a ulaştı. Heyet, yaşamını yitirenlerin ailelerini ziyaret ederek başsağlığı diledi. Ardından TİGEM arazisindeki Çırpı Deresi'ne giderek, yaşamını yitiren 10 işçi anısına dereye karanfil bırakmak isteyen kadın heyetinin araziye girmesine izin verilmedi. TİGEM Ceylanpınar Tarım İşletme Müdürlüğü ve Emniyet Müdürüyle görüşen Sevgi Göğçe'ye önceden izin almadıkları için geçemeyecekleri açıklaması yapıldı. Kadınların ölen hemcinslerinin anısına suya karanfil bırakmaları için bile özel izin almaları gerekiyordu yani. Bu yüzden TİGEM girişinde açıklama yaptı KESKli kadınlar.

"Yaşasın kadın dayanışması" sloganlarının atıldığı açıklamaya yalnızca iki işçi yakını kadın katılabildi. KESK Kadın Sekreteri Sevgi Göğçe, "Kadınların trajedisi devam ediyor. Taşeron firmanın 'ucuz emek daha fazla kâr hırsı', on kadına mezar oldu. Türkiye'de tarım işçilerinin yüzde 51'i kadınlardan oluşuyor. Kayıt dışı çalışan kadın oranı ise yüzde 88. Resmi verilerde görüldüğü gibi tarımı belirleyen ucuz ve güvencesiz kadın emeğidir. TİGEM gibi kamu kuruluşları taşeron şirketler aracılığıyla hizmet satın alıyor. Esnek, kuralsız ve güvencesiz çalışma tarım alanını belirliyor. Bizler 8 Mart'ı tarım işçisi kadınlara; Emine'ye, Zehra'ya, Hatice'ye, Sidar'a, Naile'ye, Zehra'ya, Fatma'ya, Hurfe'ye ve Anut'a adıyoruz. Onları güvenli işyerleri, insanca yaşam, değeri verilen emek mücadelemizde yaşatacağız" diye konuştu. Kadınlar daha sonra TİGEM'in kapsına karanfil bırakarak ayrıldılar. **(Ceylanpınar/EVRENSEL)**

'Yaşananlar örtbas ediliyor'

Ceylanpınar'a gelen heyetten Eğitim Sen MYK üyesi Elif Akgül, "İş güvencesi olmadan çalışan tarım işçisi kadınların emekleri sömürülüyor. Daha fazla kadın sömürüsünün önüne geçmek için; esnek, kuralsız çalışmaya karşı bir mücadele başlattık" diyerek Ceylanpınar'a geliş nedenlerini aktardı. Tarım işçilerinin haklarının bilincinde olmadığını vurgulayan Akgül, TİGEM ve emniyet yetkililerinin tutumunun yaşananları örtbas etmek ve gündeme girmesini engellemek olduğunu söyledi. Akgül, "Çırpı deresine giderek bir karanfil bırakmak onların anısına, yaşadıklarına dikkat çekmek, bundan sonra kadınların bu tür sorunlar yaşamasını önlemekti. Ancak engellerle karşılaştık" diye konuştu.

8 Mart eylemlerle kutlandı

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü birçok ilde yapılan eylem ve etkinliklerle kutlandı. Yapılan açıklamalarda kadınların sorunlarının her geçen gün daha da ağırlaştığı vurgulandı. Sinop'ta kadınlar, belediye başkanına 'Şiirli' protestoda bulundular. Adana'da yapılan mitinge katılan kadınlar ise barış ve kardeşlik taleplerini dile getirdi. Bölgenin birçok ilinde de 8 Mart kutlandı. Tunceli'de 500'ü aşkın kadın yürüyüş yaptı. Elazığ Kadın Platformu, Postane Meydanı'nda basın açıklaması düzenledi. Mardin'in Kızıltepe ilçesinde ve Hakkari'de binlerce kadın miting yaptı. Fırat Nehri'ne gül atmak için Antep'ten Birecik'e gitmek isteyen 50 kadını taşıyan aracın şoförleri, kadınları yol ortasında indirdi. Kadınlar, yaklaşık 2 kilometre yolu sloganlarla yürüdü. s.5-6

EK – 50

EVRENSEL haber@evrensel.net | haber |

'Birlik, mücadele ve dayanışma' mesajı

Ankara'da kadınlar, "gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan bir yaşam" istediler

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, Ankara'lı kadınlar tarafından yürüyüş ve şenlikle kutlanırken, kadınlar "gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan bir yaşam" istediler.

Rengarenk görüntüler oluşturan kadın grupları, dün öğle saatlerinde Yüksel Caddesi'nde taleplerini yansıtan döviz ve sloganlarla toplandılar. DTP'li kadınlar, "İrademizi zehirleyemezsiniz", "Jin Jiyan azadi", "Şiddetsiz, barış dolu bir dünya" yazılı dövizler açtılar. Öcalan'ın zehirlenmesini protesto için siyahlar giyen kadınlar, alınlarına da siyah kurdeleler taktılar.

"Taş atan kadın" heykeli taşıyan, davul çalıp, halaylar çeken kadınlar, düzenli kortejler oluşturduktan sonra yürüyüşe geçti. Sloganlarla yürüyen kadınların önü Yüksel Caddesi'nde polis barikatı ile kesildi. Polisin, yürüyüşün yolliğe bildirilmediği, yasal olmadığı uyarısına kadınlar hep bir ağızdan "kadınlara değil, çetelere barikat" sloganı ile tepki gösterdi. Bir süre bulunduklan yere oturarak barikatı protesto eden kadınlar bir süre de Sakarya Caddesi'ndeki köprünün üzerinden geçmek istememesi nedeniyle bekledi.

Kadınlar kısa bekleyişin ardından alkışlar, sloganlarla Abdi İpekçi Parkı'na yürüdü.

Burada, KESK, DİSK, ATO, TMMOB, 78'liler, PSAKD, EMEP, İGD'li kadınlar adına hazırlanan ortak açıklamanın Kürtçe ve Türkçe okunmasının ardından eylem türküler eşliğinde çekilen halaylarla son buldu.

Eyleme, Sivas Madımak'ta katledilen Asuman Sivri'nin annesi Yeter Sivri ve babası da katıldı. Kızının doğum günü olduğunu belirten anne Sivri mezarda ziyaretin ardından yürüyüşe katıldığını belirtti. Eyleme, Madımak'ta yaşamlarını yitiren "can"ların aneleri de katıldı. Anneler eylemin ardından da Pir Sultan Abdal Kültür Merkezi'nde Asuman Sivri'nin doğum günü etkinliğine katıldılar. (Ankara/EVRENSEL)

'Tencere tava kimin umurunda'

İstanbul'da 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ile ilgili birçok etkinlik ve basın açıklaması yapıldı.

Halkevi üyelerinin yaptığı yürüyüşte tencere ve tavalarla renkli görüntüler ortaya çıktı. Yürüyüş boyunca "Kimsenin namusu olmayacağız", "Mutfaktaki tencere kimin umurunda" gibi sloganlar attılar. Gezi Parkı'nda açıklamayı yapan İknur Birol, "Biz kadınlar, yüz elli yıl önce olduğu gibi bugün yine, ekmek ve gül istiyoruz! Yine insanca bir yaşam, yine özgürlük, yine ayrımcılığın ve şiddetin son bulduğu bir dünya istiyoruz" dedi. DTP'li kadınlar ise, Galatasaray Postanesi'nden cezaevinde tutuklu bulunan kadınlara destek amacıyla mektup yolladı.

Esenkent Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı, tarafından açılan "Her Yönüyle Kadın" konulu karma resim ve karikatür sergisi 7 gün boyunca gezilebilecek.

Emekçi Kadınlar (EKA) Taksim Tramvay'dan Galatasaray'a sloganlar atarak yürüdüler.

Gebze'de gözaltı

Gebze Emekçi Kadın Platformu'nun, 8 Mart nedeniyle yaptığı basın açıklaması sonrası, iki kişi göz altına alındı.

EMEP, ÖDP, SDP, DTP, ESP, Eğitim-Sen, Tunceliler Derneği'nin de aralarında bulunduğu Platformun 200 kişinin katıldığı basın açıklaması sonrasında, iki kişi "Öcalan'ın sağlığı sağlığımızdır" dövizi taşıdıkları gerekçesiyle göz altına alındı. Gözaltıları protesto etmek için sloganlarla Gebze Emniyet Müdürlüğü önüne yürüyenlerden bir kişi de burada göz altına alındı. Emniyet önünden göz altına alınan kişi, girişimler sonucu serbest bırakılırken, diğer iki kişinin savcılığa çıkarılacakları öğrenildi. (İstanbul/EVRENSEL)

8 Mart'ı kutladılar

Adana'da 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde, ırkçılığa, militarizme, cinsiyetçiliğe, emek sömürüsüne karşı özgürlük için miting yapıldı. Barış ve kardeşlik taleplerinin öne çıktığı mitinge Demokratik Kadın Hareketi, EMEP, SDP, Eğitim Sen, Amargi ve İşçi Mücadelesi katıldı. Yaklaşık bin emekçi kadın Uğur Mumcu Meydanı'na kadar kortejler oluşturarak yürüdü. Kürt kadınlarının yöresel kıyafetleriyle renk katığı mitingin yapıldığı Uğur Mumcu Alanı'nda tertip komitesi adına konuşan Reyhan Kayışlı, birçok kadının farklı dillerde de olsa "Yaşasın 8 Mart" sloganlarını haykırdığını ifade etti.

Mersin'de iki eylem

Mersin'de 8 Mart iki farklı etkinlikle kutlandı. KESK, Liman-İş, Kristal-İş, DİSK'e bağlı sendikalar, EMEP, ÖDP, İHD, 359 gündür grevde olan SCT'li kadın işçiler ve Halkevi'nin de içinde bulunduğu 16 kurumun destek verdiği yürüyüşe 300 kişinin katıldı.

DTP, SDP, TÖP'ün bulunduğu kadınların katıldığı yürüyüşte de Abdullah Öcalan'ın zehirlenmesi ile ilgili döviz açıldığı için polisle kadınlar arasında gerginlik yaşandı.

Öte yandan 7 Mart'ta Tarsus'ta yapılan etkinliğe ise polis müdahale etmek istedi. DTP tarafından düzenlenen etkinlikte karanfil dağıtmak isteyen kitleye engel olan polis gazetemiz muhabirinin ve DİHA muhabirinin basın kimliklerini göstermelerine rağmen nüfus cüzdanlarını da alarak genel bilgi taraması yaptı ve nüfus cüzdanlarını kamera ile görüntüledi. (Adana-Mersin\EVRENSEL)

Başkana şiirli protesto

Sinop Belediyesi'nde görev yerleri değiştirilen, 7'si temizlik işine verilen kadın işçiler, eski görevlerine dönebilme taleplerini dile getirerek belediye önünde pasta kesip, Belediye Başkanı Zeki Yılmazer'e hitaben şiir okudular.

Sinop Belediyesi'nde çeşitli birimlerde çalışırken görev yerleri değiştirilen 63 kişiden 14 kadın işçi, protesto eylem yaptı.

Aralarında 7 temizlik işçisinin de bulunduğu kadınlar, belediye önünde toplanarak pankart açtıktan sonra, üzerinde 'Belediye Başkanı'nın kadına verdiği değer, çöpçü kadınlar' yazılı ve temizlik işçisi fotoğraflar bulunan pastayı kestiler.

İşçi kadınlar ayrıca Başkan Zeki Yılmazer'e hitaben yazılmış, 'Çok geç kalmadın başkan işte bugün 8 Mart' yazılı şiiri de okudu. Burada konuşan Zehra Dinç adlı işçi, 11 yıldır belediyede çalıştığını belirterek, "bir buçuk aydır çöpte çalışıyorum. Gerekirse emekliliğim gelene kadar da çalışırım" diye konuştu.

Yapılan basın açıklamasında da Genel İş üyesi oldukları gerekçesiyle cezalandırıldıklarını belirten kadın işçilere, çevrede toplanan bazı vatandaşlar ile diğer sendika üyeleri de destek verdi. **(Sinop/EVRENSEL)**

'Kadınlar her şeyin yarısından fazladır'

8 Mart İzmir'de de gerçekleştirilen birçok eylem ve etkinliklerle kutlandı. 8 Mart İzmir Kadın Platformu tarafından Konak Büyükşehir Belediyesi önünde gerçekleştirilen eylemde kadınlar bir kez daha taleplerini dile getirdiler. Platform temsilcilerinin kadın sığınma evleri ile ilgili Büyükşehir Belediye Başkanı'ndan istedikleri randevu ise sonuçsuz kaldı. Basın açıklamasında konuşan Av. Zöhre Dalkıran, "Tarihin figüranları, yaşamın görünmeyen kahramanları olmak istemiyoruz. Varız ve her şeyin yarısından fazlayız" dedi.

Kürt kadınlarının yöresel giysileri ile renk kattığı eylemde "Yaşasın halkların kardeşliği", "Jin jiyan azadi, Jin şer naxwazin", "Dünyaya barış kadınlara özgürlük", "Barışa bir ses çift taraflı ateşkes" sloganları atıldı. Buradaki basın açıklamasının ardından eyleme katılan kadınlar KESK'li kadınlarla Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'ya faks gönderme eylemine katıldılar.

Bu eylemin hemen ardından da Konak Kemeraltı Girişi'nde çeşitli dergi çevreleri tarafından 8 Mart'la ilgili basın açıklaması yapıldı.

Kadınlara örgütlenme çağrısı

Emek Partisi Bornova İlçe Örgütü üyesi kadınlar, Cumhuriyet Meydanı'nda yaptıkları basın açıklamasında kadınları örgütlenmeye çağırdı.

Geçtiğimiz yıl Bursa'da dokuma fabrikasında ve Urfa'da yaşamını yitiren işçi kadınların da anıldığı eylemde konuşan EMEP Bornova İlçe Başkanı Sevgi Ersan, kadınları sömürüye ve savaşa karşı örgütlü mücadeleye çağırdı.

Genel-İş 4 No'lu Şube Yönetimi, örgütlü bulundukları Dokuz Eylül Hastanesi taşeron şirketi Güzel İzmir'de çalışan kadın işçilerin 8 Mart Emekçi Kadınlar gününü kutlayarak karanfil dağıttı. (İzmir/EVRENSEL)

EK – 56

Akyıl işçileri de kutladı

113 gündür grevde olan Diyarbakır Akyıl Fabrikası kadın işçileri, emek mücadelesi veren bütün kadınların 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutladı. Kadın işçiler, özgürlük ve barışın hüküm sürdüğü, sömürünün olmadığı bir düzene olan özlemlerini dile getirdiler. "Bursa'da yandık, Ceylanpınar'da boğulduk, Akyıl'da mücadeledeyiz" dövizi taşımaları dikkat çeken işçilerin eylemine TEKSİF, EMEP ve Tes-İş de destek verdi. s.6

9 Mart 2007 Cuma

EVRENSEL

Akyıl'lı kadınlar da alandaydı

Diyarbakır'da grevdeki Akyıl kadın işçileri, emek mücadelesi veren bütün kadınların 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutladı. Kadın işçiler, özgürlük ve barışın hüküm sürdüğü, sömürünün olmadığı bir düzene olan özlemlerini dile getirdiler.

113 gündür grevde olan Akyıl'daki kadın işçiler, "Evde işte şiddete hayır", "Töreye inat kadına hayat" sloganları eşliğinde "Bursa'da yandık, Ceylanpınar'da boğulduk, Akyıl'da mücadeledeyiz", "Barış kardeşlik için el ele", "Töre cinayetlerine son" yazılı dövizleri açarak AZC Plaza önünde toplandılar. Grevci kadınlara EMEP ve Tes-İş 1 No'lu Şube de destek verdi. İşçiler adına konuşan Güllüşah Ulaş, 8 Mart'ın kadın haklarının kazanılması açısından özel bir gün olduğunu vurguladı.

Bölgede feodal yapıdan dolayı kadınların her türlü şiddete maruz kaldığını belirten Ulaş, bu yetmezmiş gibi bir de işyerlerinde patronlar tarafından sömürüldüklerini dile getirdi. Grevlerinin 113'üncü gününde kendilerini yalnız bırakmayan ailelerinin 8 Mart'ını kutlayan Ulaş, "Bizler gibi emek mücadelesi veren tüm kadın emekçilerin, idealleri için verdikleri mücadelede ön saflarda yer alan tüm kadınların gününü kutluyoruz. Özgürlüğün ve barışın hüküm sürdüğü, sömürünün olmadığı bir düzen dileğiyle..." şeklinde sözlerini tamamladı. **(Diyarbakır/EVRENSEL)**

EK – 57

EVRENSEL

9 Mart 2007 Cuma

Christina Comencini'a yönettiği Yüreğimdeki Canavar, festivalin 'Namus' bölümünde gösterilecek.

Filmmor yarın başlıyor

Filmmor Kadın Kooperatifi tarafından düzenlenen "5. Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Film Festivali", 10-18 Mart tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilecek. Festivalin bu yılki ana temasını "namus" olarak belirlediklerini söyleyen Festival Koordinatörü Melek Özman, "Namustan sadece yaygın kanıyla namus cinayetlerini değil, kadınların bedenleri üzerindeki haklarının yok sayılmasını kastediyoruz" diyor. s.12

Namus belası beyazperdede

5. Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Film Festivali yarın başlıyor. Festivalin bu yılki teması "namus"

Filmmor Kadın Kooperatifi tarafından düzenlenen "5. Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Film Festivali", 10-18 Mart tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilecek. Festivalin bu yılki ana temasını "namus" olarak belirlediklerini söyleyen Festival Koordinatörü Melek Özman, "Namustan sadece yaygın kanıyla namus cinayetlerini değil, kadınların bedenleri üzerindeki haklarının yok sayılmasını kastediyoruz" diyor.

Özman, 5 yıl önce ilk festivali düzenlediklerinde seçilen temaya Türkiye'den uygun film bulamadıklarını belirterek, bu yıl festivalde yer alan filmlerin yarısından çoğunun ise Türkiye'den olduğunu söyledi. Türkiye'de kadınlara yönelik şiddetle ilgili yapılmış resmi araştırmaların olmadığına da değinen Özman, kadınlara yönelik baskı ve şiddet konusunda herkesi üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeye çağırdı. Özman, kadın örgütleri ile birlikte bir yıldır kadın ve aileden sorumlu Devlet Bakanlığı ile namus cinayetleri, kadına yönelik şiddet konusunda birlikte çalışabilmek için görüştüklerini dile getirerek, "Kadınlarla erkekler arasındaki eşitsizliği gören bir kadın politikası ve bunu hayata geçirecek uygulamalar istiyoruz" diye konuştu. Özman, dünyanın her yerde kadınların bedenlerinin erkeklerin denetiminde görüldüğünü ve erkeklerin kadınların bedenlerini ve cinselliklerini denetlemek için uyguladıkları baskıların değiştiğini, ancak sonuçların aynı olduğunu söyledi.

Film gösterimlerinin 10-18 Mart tarihleri arasında Fransız Kültür Merkezi ile İtalyan Kültür Merkezi'nde "Namus", "Kadınların Sineması" ve "Kadınlardan Kissalar" adı altında 3 başlıkta gerçekleştirileceği festivalde, toplam 30 film izleyici ile buluşacak. Etkinlik kapsamında film gösterimlerinin dışında "Namus" ve "Medyadan Yeşilçam'a Namus" başlıkları adı altında 2 panel, 7 kadın fotoğrafçının katılacağı sergi, festivalde yer alan Türk ve yabancı yönetmenlerle söyleşiler düzenlenecek.

Festival yürüyüşü 10 Mart Saat:18:00'de Galatasaray Meydanı'nda başlayacak. Aynı akşam "Morgündem 2006" filmi ile Atatürk Kültür Merkezi'nde galası yapılacak festivalin İstanbul'dan sonra 24-25 Martta Ağrı'da, 30-31 Martta Diyarbakır ve 7-8 Nisanda Van'da tekrarlanacak. **(KÜLTÜR SERVİSİ)**

Fotoğraf: Selçuk SENYÜZ

Başbakan Erdoğan, konuşmasının ardından özürlü bir kızın elini öperek Kadınlar Günü'nü kutladı. Emine Erdoğan da küçük kıza yakın ilgi gösterdi.

Töreyle anılmak büyük bir yara

Başbakan Erdoğan, Nevşehir'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen panelde kadınlara seslendi.

■ "Kız çocuklarına ve kadına karşı ayrımcılığı, ırkçılıkla eşdeğer görüyoruz ve reddediyoruz. Kadın meselelerinin, şiddetle, yanlış törelerle birlikte hatırlanması ülkemiz adına büyük bir yaradır. Şiddetin her türlüsü cehaletle eş anlamlıdır. Kadınların etkin ve aktif hale gelmesini sonuna kadar destekliyorum." ■ Ümit ÇETİN-Merve ERDİL ■ 16'da

Hürriyet

CUMA, 9 Mart 2007

Kadına ayrımcılık ırkçılıkla eşdeğer

Başbakan Erdoğan, kadına karşı ayrımcılığın ırkçılıkla eşdeğer olduğunu söyledi. Erdoğan, "Cinsiyet ayrımcılığının her türlüsünü cahiliye töresi olarak görüyoruz. Kadınlarımızın metalaştırılmasına ve istismar edilmesine sonuna kadar karşı çıkıyorum" dedi.

BAŞBAKAN Tayyip Erdoğan, Kapadokya Kültür ve Sanat Merkezi'nde, Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun ev sahipliğinde düzenlenen 'Toplumsal Yaşamımızda Kadınlarımız' konulu panelin açılış konuşmasını yaptı. Konuşmasını Hacı Bektaş-ı Veli'nin huzurunda yaptığını belirten Erdoğan şu mesajları verdi:

AYRIMCILIĞI REDDEDİYORUZ Hayatın her safhasında kadın ile erkek bir ve beraberdir; birbirinin tamamlayıcısıdır. Kız çocuklarına ve kadına karşı ayrımcılığı, ırkçılıkla eşdeğer görüyoruz ve reddediyoruz. Cinsiyet ayrımcılığını, ırkçılığı, kabileciliği kabul etmiyoruz.

TÖREYLE ANILMAK YARA Kadın meselelerinin, şiddetle, yanlış törelerle, özellikle birlikte hatırlanması ülkemiz adına büyük bir yaradır. Kadının, evde, işyerinde, sosyal hayatta şiddete maruz bırakılması, hukuken, vicdanen, ahlaken asla kabul edilemez. Şiddetin her türlüsü cahaletle eşanlamlıdır. Cahaletin ise bizim evlerimizde, kurumlarımızda, ülkemizde yeri ve yurdu olamaz. Cinsiyet ayrımcılığının her türlüsünü biz cahiliye töresi olarak görüyoruz. Dolayısıyla ne toplum ne de devlet kurumları kadının hukukunu çiğneyecek, kız çocuklarına ayrımcılık yapacak hiçbir uygulamayı töre haline getiremez.

Üzülerek söylüyorum, ekranlar şiddeti pompalıyorsa, özellikle kadınların saygınlığı, izzet-i nefsi, gazete sayfalarında ayaklar altına alınıyorsa, bu kabul edilemez.

METALAŞTIRMAYA KARŞIYIM Kadınların etkin ve aktif hale gelmesini sonuna kadar destekliyorum. Kadınlarımızın metalaştırılmasına ve istismar edilmesine sonuna kadar karşı çıkıyorum. Türkiye'de kadın hakları savunuculuğunu yaptığını iddia eden hiçbir siyasi anlayış, kadınların haklarını teslim edilmesi noktasında bizim yaptıklarımızı yapmaya cesaret edememişlerdir. Çünkü bizler her türlü negatif siyasetin, negatif ayrımcılığın karşısında olduk. Bundan sonra da karşısında olacağız.

■ Ümit ÇETİN-Merve ERDİL / NEVŞEHİR

Duygulandıran tablo

BAŞBAKAN Erdoğan'a paneldeki konuşmasının ardından Enise Yılmaz adlı down sendromlu bir kız, kendisinin resmedildiği bir tablo armağan etti. Tabloyu Emine Hanım'la birlikte alan ve çok beğendiğini söyleyen Başbakan, Enise'ye ellerini öperek teşekkür etti.

Hürriyet

CUMA, 9 Mart 2007

Bugün Milliyet'le BEDAVA

DÜNYA KADINLAR GÜNÜ'NDE TÜRKİYE TABLOSU

KADININ TADI YOK

Dünya Ekonomik Forumu'nun kadın-erkek eşitliği raporunda, Türkiye 115 ülke arasında 105'inci sırada yer alıyor. Listede Kenya ve Etiyopya bile Türkiye'nin üzerinde bulunuyor

En kötü performanslı AB ülkesinden 20 sıra geride

KÜRESEL Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda Türkiye için, "En kötü performans sergileyen AB üyesinden bile 20 sıra geride" ifadesi kullanıldı. Rapora göre Türkiye'nin, kadınların ekonomiye ve siyasete katılımı açısından çok yol alması gerekiyor. "Sağlık" ve "eğitim" konularında görece bir başarı söz konusu. Üst düzey yöneticiler ve bürokratlar dünyasında ise kadınlar neredeyse hiç yer almıyor. Siyasete katılım da yok denecek kadar az düzeyde. >>Sayfa 15'te

EK - 60

Kadın-erkek eşitliği lafta kaldı

TUĞBA TEKEREK

Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan "Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu 2006", Türkiye'nin kadın-erkek eşitliği konusunda ne kadar geride olduğunu ortaya koydu. Raporda yer alan 115 ülkelik listede Kuzey Avrupa ülkeleri ilk sıralara yerleşirken Türkiye, Uganda, Kenya, Angola ve Etiyopya gibi ülkelerin bile gerisinde kalarak 105'inci sırada yer aldı. Listede Türkiye'nin altında ise İran, Suudi Arabistan ve Pakistan gibi ülkeler bulunuyor.

Türkiye'nin bir AB adayı ülke olarak çok gerilerde yer aldığının altının çizildiği raporda, bu durum şu ifadelerle anlatıldı:

"37'nci sırada olan Bulgaristan ve 46'ncı sırada yer alan Romanya dünya ortalamasının üzerinde. Bir AB adayı olan Türkiye ise en kötü performans sergileyen Avrupa Birliği üyesinden bile 20 sıra geride."

Sağlıkta başarılı

Raporda toplumsal cinsiyet alanındaki ayrımcılık 4 kategoride değerlendiriliyor. Buna göre Türkiye, "sağlık" ve "eğitim" alanlarında görece başarılı bir performans sergilerken, kadınların "ekonomi"ye ve "siyaset"e katılımı açısından çok yol alması gerekiyor.

Raporda yer alan hesaplamalar, kadınlarla erkeklerin "sağlıklı bir şekilde yaşama" konusunda eşit hakka sahip olduğunu gösteriyor. Bu kategoride Türkiye 0.97 puan alıyor. ("1" puan kadınlarla erkeklerin eşit olduğu durumu, "0" ise eşitsizliği gösteriyor.)

"Eğitime erişim" konusunda ise Türkiye'ye 0.89 puan veriliyor. Ancak kadınların "ekonomiye katılımı" ve "fırsat eşitliği" konusunda ülkenin aldığı puan 0.43'te kalıyor. "Maaş eşitliği", 0.64'lük oranla ekonominin alt dallarında Türkiye'nin en iyi performans gösterdiği alan olurken, kadınların yasa yapıcılar, üst düzey bürokratlar ve yöneticiler dünyasında neredeyse hiç yer alamadıkları, 0.06'lık oranla ortaya çıkıyor.

Siyasete katılım 'yok gibi'

Türkiye'nin en kötü performans gösterdiği kategori ise 0.05 puan aldığı "kadınların siyasete katılımı" kategorisi. Rapora göre, Türkiye'de TBMM'nin sadece yüzde 4'ü kadın.

TÜSİAD'dan eğitim vurgusu

TÜSİAD, genel seçimlerin kadınların karar mekanizmalarına katılımı konusunda partiler için bir samimiyet sınavı olacağını açıkladı. Dünya Kadınlar Günü nedeniyle TÜSİAD'dan yapılan yazılı açıklamada, Türkiye'de yüzde 25'ler düzeyinde olan işgücüne katılım oranının, yüzde 61 olan OECD ortalamasına kıyasla çok düşük olduğu ifade edildi. Açıklamada, bu tablonun nedenleri arasında, kızların eğitime yeterli düzeyde erişememesinin önemli bir yer tutttuğu vurgulandı.

Milliyet

PERŞEMBE 8 Mart 2007

EK – 61

100 kadından 15'i karanlıkta

A&G Araştırma Şirketi'nin Milliyet için 32 ilde 1200 kadınla yüz yüze görüşerek yaptığı anketten de çarpıcı sonuçlar çıktı. Türk kadınının eğitim sıkıntısı büyük. İşte anketin gösterdikleri...

■ Yüzde 15'i okuma yazma bilmiyor ■ Yüzde 72'si ev kadını ■ Yüzde 42'si futbolla ilgilenmiyor ■ Yüzde 48'i hiç gazete okumuyor ■ Yüzde 74'ü sigara içmiyor ■ Yüzde 89.2'sinin en güvendiği kurum ordu ■ Yüzde 74.6'sı kadın cumhurbaşkanı istiyor. >>14'te

PERŞEMBE 8 Mart 2007

Milliyet

Kadın, Köşk'te 'kadın' istiyor!

A&G Araştırma Şirketi tarafından yapılan araştırmaya göre, kadınların çoğu 'kadın cumhurbaşkanı' istiyor. Her 100 kadından 15'i okuma yazma bilmiyor

İSTANBUL Milliyet

A&G Araştırma Şirketi tarafından son 3 - 4 aylık dönemde Türkiye genelinde yapılan araştırmalar, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Milliyet için derlendi. Türkiye'nin 7 bölgesinde yürütülen "Türkiye'de Kadın (Demografisi, yaşam tarzları ve beklentileri)" başlıklı araştırmaya göre, 18 yaş ve üzeri her 100 kadından yüzde 15'i okuryazar değil, sadece yüzde 6'sı üniversite mezunu. Büyükşehirlerde yaşayan her 100 kadından 9'u okuryazar değil. Bu sayı kentlerde 16'ya, kırda ise 21'e çıkıyor. Okuma yazma bilmeyen kadınların en az oranda bulunduğu bölgeler Marmara ve Ege bölgeleri.

Araştırmanın diğer sonuçları şöyle:

■ Yetişkin 100 kadından 72'si ev kadını.

■ Her 100 kadından 15'i bir meslek sahibi ve çalışıyor.

■ Büyükşehirlerde her 100 kadından 25'i çalışırken, bu sayı kentte 13, kırda 10.

■ Her 100 kadının yüzde 48'i haftada 1 - 2 gün bile olsa gazete okumuyor.

■ Her 100 kadının 21'i internetle tanışmış.

■ Her 100 kadından yüzde 42'si futbolla ilgilenmiyor, takım tutmuyor. Yüzde 22'si Galatasaraylı, yüzde 16'sı Fenerbahçeli.

■ Kadınlar daha kaderci. Kadınların çoğunluğu küresel ısınmanın Allah'ın takdiri olduğuna inanıyor. Yüzde 43.5'i de doğaya verilen zararın sonucu olduğu fikrinde.

■ Kadınlar, "Son zamanlarda artan şiddetin sebebi nedir?" diye sorulduğunda birinci sırada ekonomik sıkıntıları söylüyor.

■ Şiddetin önlenememesinde sorumluluğun siyasi iktidarlarda (yüzde 30.4) ve ailelerde (yüzde 29.2) olduğunu düşünüyor.

■ Seçimler sonrasında kurulacak yeni hükümet ve Meclis'ten öncelikli olarak güvenlik sorunlarını çözmelerini bekliyor.

■ Kadınların yarısından fazlası yaklaşan seçimlerde kime oy vereceğine kesin karar vermemiş. Evliler eşlerinin, bekârlar aile büyüklerinin uyarılarını dikkate alıyor.

■ Kadınların en güvendikleri kurum yüzde 89.2 ile ordu. Bunu sırasıyla cumhurbaşkanı, TBMM, başbakan, hükümet, gazeteler, televizyonlar ve muhalefet partileri izliyor.

■ Kadınların yüzde 74.6'sı "Kadın bir cumhurbaşkanı ister misiniz?" sorusuna "evet" diyor.

■ Kadınlar, cumhurbaşkanlığı seçimleri ve Kuzey Irak / Kerkük meselesini 2007'nin en önemli iki olayı arasında görüyor.

■ Kadınlar, işsizliğin olmadığı, şiddetten arınmış, cinsiyet ayrımının yapılmadığı bir Türkiye'de yaşamayı hayal ediyor.

ARAŞTIRMANIN YORUMU

Sorunun kaynağı eğitimsizlik

Adil Gür

A&G Araştırma Şirketi Başkanı Adil Gür, çalışmayla ilgili olarak şunları söyledi: "Eğitim, Türkiyeli kadınların en büyük sorunu. Aslında yaşadıkları pek çok sıkıntının altında eğitimsizlik yatıyor. Çalışma imkânı bulamıyorlar, şiddete daha fazla maruz kalıyorlar, politikada seslerini duyuramıyorlar. Biz bu kadınlar gününde kadınlarımızın bir fotoğrafını çekmeye çalıştık. Dileriz, ilgili herkes kendi payına düşen mesajı alır ve en kısa zamanda çözüm önerilerini hayata geçirir."

ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

Araştırma, Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde 32 il ve 118 ilçede bunlara bağlı 137 mahalle ve köyde, 18 yaş ve üstü seçmen nüfusunu temsil eden 2 bin 400 deneklik örneklemlerde hanede yüz yüze görüşme metoduyla yapıldı. Bu çalışma, her bir araştırmada görüşülen 2 bin 400 deneğin içinde yer alan yaklaşık 1200 kadının yanıtlarının toplamından oluşuyor.

Güneydoğu'da yaşayan yetişkin her 2 kadından biri okuma yazma bilmiyor. Okuma yazma bilmeyen kadınlar en az Marmara ve Ege bölgesinde.

EĞİTİM DURUMU / BÖLGE	MARMARA	İÇ ANADOLU	EGE	AKDENİZ	KARADENİZ	D. ANADOLU	GÜNEYDOĞU	TOPLAM
Okur yazar değil	7.7	11.2	8.4	17.6	15.0	19.2	51.8	15.4
Diplomasız okur	2.3	3.7	5.1	6.3	4.5	5.8	3.2	4.4
İlkokul	36.8	36.3	36.0	34.5	33.6	43.3	25.8	35.8
Ortaokul	10.4	14.0	15.7	17.1	17.3	8.7	7.9	13.1
Lise	36.5	22.0	26.4	20.6	24.8	21.2	10.1	25.6
Üniversite	6.4	8.7	8.4	3.8	4.8	1.9	1.1	5.8
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Siyasette alınacak daha çok yol var

KADINLARIN parlamentoda temsilinde, AB içinde İsveç açık arayla önde. En yüksek kadın bakan sayısı İspanya'da. Türkiye ise tek kadın bakanla AB ülkelerinin çok gerisinde. >> 15'te

Milliyet

PERŞEMBE 8 Mart 2007

Siyasette arpa boyu yol gittik!

Kadınların parlamentoda temsilinde İsveç, AB'de açık ara önde. En yüksek kadın bakan oranı İspanya'da. Tek kadın bakanlı Türkiye'nin daha bir fırın ekmek yemesi gerekiyor

GÜVEN ÖZALP Brüksel

Türkiye'nin en çok eleştirildiği konulardan birini kadınların siyasete katılım ve temsilinin düşük olması oluşturuyor. Son yıllarda kota sistemi gibi bazı uygulamalarla kadınların siyasetteki rolünü artırmaya çalışan Avrupa Birliği'nde (AB) de değişken bir manzara mevcut. Parlamentoda temsil oranında kuzey ülkelerinin önderliğinden bahsetmek mümkünken, hükümetlerde temsil konusunda farklı bir manzara var.

İsveç'i Finlandiya izliyor

Kadınların ulusal parlamentolarda temsil oranında İsveç, AB üyesi diğer 26 ülkeyi açık ara geride bırakıyor. İsveç'te kadınların parlamentodaki oranı yüzde 47.3 düzeyinde.

Bu alanda İsveç'i yüzde 38'le Finlandiya, yüzde 36.9'la da Danimarka izliyor. 27 AB üyesi arasında kadınların parlamentoda temsili bağlamında en kötü karneye yüzde 9.2'yle Malta, yüzde 10.4'le Macaristan ve yüzde 11.2'yle Romanya sahip. Fransa'nın da yüzde 12.2 temsil oranıyla sondan dördüncü sırada yer alması dikkat çekiyor.

Parlamentoda kadın üye oranı açısından AB ortalaması yüzde 20'ler civarında. Kadınların hükümetlerde temsil oranında da farklı bir tablo ortaya çıkıyor. 27 AB üyesi ülke arasında hükümette yer alan kadın bakanların oranının en yüksek olduğu ülke İspanya. 17 hükümet üyesinden 8'inin kadın olduğu İspanya, yüzde 47.05'lik bir orana ulaşıyor. İspanya'yı, yüzde 45.45'le İngiltere ve yüzde 44.44'le Finlandiya izliyor. Hükümette kadınlara en az oranda yer veren iki ülke olarak yüzde 6.25'le Slovakya ve Slovenya dikkat çekiyor. Kabinesinde kadın bakana yer vermeyen tek AB üyesi ülke ise Kıbrıs Rum Yönetimi.

AB ülkeleriyle ilgili veriler, hükümette tek bir kadın bakana sahip olan, 550 milletvekilinden de sadece 24'ü kadın olan ve bu sayıyla yüzde 4.4 temsil oranında kalan Türkiye'nin yolunun uzun olduğunu ortaya koyuyor.

Fransa'da Sosyalist Parti'nin cumhurbaşkanı adayı Segolene Royal ile Almanya Başbakanı Angela Merkel... Avrupa siyasetinin güçlü kadınlarından...

Meclis'te şapkaya polis engeli

DÜNYA Kadınlar Günü oturumunu izlemek için Meclis Genel Kurulu locasına gelen kadınlar, polis görevlilerince şapkayla içeri sokulmadı. Polisin "Şapkanızı çıkarın" dediği kadınlar, içeride türbanla oturanların olduğunu söyleyince şu yanıtı aldılar: "O, kıyafetin bir parçası." Meclis Genel Sekreteri Rauf Bozkurt, "Bir yanlış anlama olmuş. Şapkayla dinleyici locasına girmelerinde yasal engel yok" dedi. >> Sayfa 16'da

EK - 66

Meclis'te şapka kargaşası

TBMM'ye gelen kadın örgütlerinin temsilcileri, polisler tarafından şapkayla içeri giremeyecekleri konusunda uyarılınca, locada türbanlı kadınların olduğunu söyleyip olayı protesto ettiler. TBMM Genel Sekreteri ise "Yanlış anlaşılma olmuş" açıklaması yaptı

ANKARA Milliyet

Şapkaya izin yok

Locaya alınmayan şapkalı kadınlar meclisteki duruma protesto ederken, türbanlılar locada oturmaya devam etti. FOTOĞRAF: MUSTAFA ÖZER

İçtüzükte yasak yok

İçtüzükte dinleyicilere ilişkin kuralları düzenleyen hüküm şöyle: MADDE 169 Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar. Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından birleşim dışarı çıkarılırlar.

Başbakan gelseydim

Kraliçe oturmuştu

Kadın olmak zor

Ailenin tüm yükünü sırtlayan kadınlar, manevi ve ahlâki tahribata, geçim sıkıntısına, şiddete, eğitim yasaklarına ve gayri insani muamelelere karşı mücadele ediyor. Anketler, Dünya Kadınlar Günü'nde kadınlarımızın, geleceğe dair hiçbir umut beslemediğini ortaya koydu.

Ayrımcılık sürüyor

Abide kadın: Kara Fatma

Her cephede savaştı yoksulluk içinde öldü

Yapılan araştırmaya göre Türk kadını mutsuz

ANKARA

Dünya Kadınlar Günü öncesinde yapılan bir anket, Türk kadınının "mutsuz" olduğunu ortaya koydu.

Bir araştırma merkezinin 7 il, 23 ilçe ve 37 kırsal yerleşim biriminde 18 yaş üstü 1048 evli ve bekar kadınla yapılan araştırmada katılımcıların yüzde 42.4'ü "mutsuz" olduklarını belirtti.

Kamuoyu Araştırmaları Merkezi'nin (KAMOY) yaptığı araştırmada, "mutlu musunuz?" sorusuna, katılımcıların yüzde 32.4'ü "hayır", yüzde 31.6'sı "evet" yanıtını verirken, yüzde 26'sı ise soruyu cevapsız bıraktı.

Katılımcıların yüzde 64'ü en önemli sorununun "geçim sıkıntısı" olduğunu dile getirdi.

Geçim sıkıntısından sonra, temel 10 soran olarak belirtilen bu sıralamadaki unsurların dışında kadınların diğer yakınmaları "istediği gibi yaşayamamak", "güzel bir tatil yapamamak", "eşlerin başka kadınlarla birlikteliği", "güzel olamamak" ve "giyim-kuşam" olarak sıralandı.

Araştırmaya katılanlar, "Gelecekten umutlu musunuz?" sorusuna da yüzde 40.6 oranında "hayır", yüzde 33.7 oranında "evet" karşılığını verdi. Katılımcıların yüzde 25.7'si soruya yanıt vermekten kaçındı.

Araştırmada, kadınlara sorulan 3 seçenek doğrultusunda kendilerini nasıl tanımladıkları soruldu. Bu seçenekler doğrultusunda katılımcıların yüzde 42'si kendini "sorunlu bir kadın", yüzde 26.2'si ise "çağdaş ve mutlu bir kadın" olarak tanımladı.

Araştırmaya katılan kadınlara yöneltilen, "Türkiye'de kadına değer veriliyor mu?" sorusuna, yüzde 60.2 oranında "hayır", yüzde 21.6 oranında "evet" yanıtı gelirken, bu soruya katılımcıların yüzde 18.2'si cevap vermedi.

MİLLÎ GAZETE

EK – 68

Ayrımcılık sürüyor

■ Eğitim Bir-Sen, kadınlara yönelik ayrımcılığın devam ettiğine dikkat çekti. Açıklamada, Danıştay'ın sokakları da "kamusal alan" ilan eden kararı hatırlatılarak "Dışarıda başı kapalı gezse bile (Çocuklara kötü örnek olacağı) iddia edilerek toplumsal onuru zedeleyen, kadınları toplumdan dışlayan bir karara imza atıldı" görüşüne yer verildi. 16

08 MART 2007

MİLLÎ GAZETE

Memur-Sen ve Eğitim-Bir-Sen'den Kadınlar Günü açıklaması

Kadına ayrımcılık devam ediyor

ANKARA BÜROSU

■ Kadınlar günü dolayısıyla bir rapor yayınlayan Memur-Sen Genel Merkezi, kadının istihdamda geri plana itildiğini bildirdi. Kadınların istihdam başta olmak üzere toplumda ki hak ettiği yeri alabilmesi için önyargılardan, jakoben mantaliteden ve toplumu gerginleştirmeye yol açacak önerilerden vazgeçip, yeni bir toplumsal uzlaşma yolunun tartışılması gerektiğinin vurgulandığı raporda, "Kadınlar üzerinde pozitif ayrımcılık yapılması ve kadınların işgücüne katılımına engel olan, siyasal, bürokratik ve aynı zamanda yargı engellerinin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Hâlâ kadınların yüzde 16'sının okuma yazma bilmediği, istihdamın yüzde 12'lerde olduğu bir toplumda, maalesef kadınlara yönelik ayrımcılık ve olumsuz tavırlar devam etmektedir. Danıştay'ın sokakları kamusal alan ilan eden son kararı da, bu konuda da söylemiş olduklarımızın bir teyidi durumundadır. Böylece dışarıda başı kapalı bile gezse, "Kadınların çocuklara kötü örnek olacağı" biçiminde kamu istihdamında yer almaması gündeme gelmiştir. Bu çok acayip ve aynı zamanda da toplumsal onuru zedeleyen ve kadınları toplumdan dışlayan bir karar olmuştur. Bu kararı şiddetle protesto ediyoruz. Kamu alanının hâlâ ne olduğu belli olmadığı ve kamu alanının hâlâ tespit edilemediği, toplumsal uzlaşmanın olmadığı bir ülkede, bu tür kararlar toplumsal barışı zedeler ve toplumun gelişmesine en büyük engellerden biri olur" dendi.

"Aileler parçalanmamalı"

Memur-Sen'e bağlı Eğitim-Bir-Sen tarafından yapılan açıklamada ise, Eğitim, öğretim ve bilim hizmet kolunda çalışanların yarısını kadınların oluşturduğuna dikkat çekildi. Kadınlara, iş hayatında uygulanılan şiddet ve tacizin her türlüsünün ortadan kalkmasının ve kılık-kıyafetinden dolayı bir ayrıma tutulmamasının belirtildiği açıklamada, "Kadın çalışanlar daha adil bir ücret dağılımı istiyor. Daha insani bir iş ortamı, daha güvenli ve kolay bir ulaşım, daha müşfik ve himayeci bir yönetim istiyor. Çocuğunu bırakabileceği uygun bir kreş istiyor. Doğum öncesi ve sonrasında yeterince izin istiyor. Çocuğunun bakım masraflarına yetecek miktarda göstermelik olmayan çocuk yardımı istiyor. Kılık kıyafetinden ötürü ayrımcılığa ve baskıya maruz kalmamak istiyor. Hepsinden önemlisi ailesinin parçalanmamasını, eşinden ve çocuklarından ayrılmadan çalışabilmek için, aday ya da asil ayrımı yapılmaksızın tayinlerde aile birliğinin korunmasına titizlik gösterilmesini istiyor" dendi. Yapılan açıklamalarda işgal altındaki Irak'ta işgalcilere karşı mücadele verdikleri için idama mahkûm edilen kadınlara destek verildiği ifade edilerek, "İşgalci emperyalist güçlerin baskısı altındaki komşumuz Irak'ın kardeş halkından idama mahkûm edilen üç kadını, Dünya Kadınlar Günü'nün sembol isimleri olarak gördüğümüzü belirtmek istiyoruz" denildi.

Kısıtlamalar kalksın

■ 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla açıklama yapan AKDER Başkanı Dr. Refia Kızılhan, "Kadının okuma ve çalışma hakkının kısıtlandığı bir yerde kadının özgür olduğundan bahsedilemez" dedi.

8 MART 2007 PERŞEMBE

MİLLÎ GAZETE

Kısıtlamalar kalksın

MESUT ACAR / İSTANBUL

■ AKDER Başkanı Dr. Refia Kızılhan, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle ilgili bir basın açıklaması yaptı. "Kadının okuma ve çalışma hakkının kısıtlandığı bir yerde kadının özgür olduğundan bahsedilemez" diyerek sözlerine başlayan Kızılhan, "Pek çok etkin ve yetkin makam, Türkiye'deki kadınların nasıl gelişmekte olduğundan, çağdaşlaşma sürecinde ne derece büyük adımlar atıldığından bahsedecek. Temennimiz bu sene, kadın ayrımcılığına karşı çıkanların, kendilerinin ayrımcılık yapmaması. Hepimizin gözünün önünde insanların hayallerinin çalınması, hayatlarının solması ile sonuçlanan başörtüsü yasağının, görmezden gelinmeye devam edilmemesidir" dedi.

Kadının şiddete maruz kalmasına dur denilsin

Dünyanın dört bir yanında olduğu gibi Türkiye'de de yüz binlerce kadının insan haklarının her gün ihlal edildiğini belirten Kızılhan, "Sürekli kadın haklarındaki ilerlemeden bahsedilen ülkemizde, kadınlar artık ehliyet sınavlarından çıkartılıyor. Öğretmenler gününü kutlamak için halkevlerine giden kadınlarımız, 'başörtülüler dışarı' anonsunun muhatabı olduklarının altını çizdi. Kızılhan, "Tahminlere göre ülkedeki kadıların en az üçte birinden yarısına kadarı aile içi fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Yapılan araştırmalar, ailelerde fiziksel şiddetin yüzde 34, sözlü şiddetin yüzde 53'lere vardığı, aile içi şiddetin kentsel batıda bile saradan olduğunu gösteriyor. Bu kadınlar, dövülmekte, tecavüze uğramakta ve hatta bazı durumlarda öldürülmekte ya da intihara zorlanmaktadır. Artık birilerinin buna dur demesi gerekiyor" şeklinde konuştu.

Kadın hakları var mı?

Töre cinayetlerine, kadının sömürülmesine, aile içi şiddete son verilmesi gerektiği belirten Kızılhan, "Üniversitelerin bahçesine dahi giremeyen, peruk kullanarak yasağı delemesinler diye 'kendi saçı olup olmadığı' saçları çekilerek kontrol edilen kadınların uğradığı şiddete, artık bir son verilmesi gerekmiyor mu? Lütfen bir saniye kendinizi, bir "halkevinde başörtülüler dışarı" anonsunun muhatabı olan bir kadının yerine koyun ya da çocuğu üniversiteden mezun olan ya da askerde yemin töreni yapan başörtülü bir anne olduğunuzu düşünün ve cevap verin: "Kadınlar Türkiye'de gerçekten özgürler mi?" Yüz binlerce kadın kıyafeti nedeniyle ayrımcılığa uğrarken, eğitimlerini sürdüremez, bırakın kamuda çalışmayı, özel sektörde dahi iş bulamazken 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ne kadar anlamlı? Ya bu gerçeği göz ardı etmekten vazgeçelim, ya da özgürlüklerden, kadın haklarından bahsedip kendimizi kandırmayalım. Çünkü okula gidemeyen, kamu kurumlarında çalışamayan, nasılsa 'gidebileceği başka bir yer yok' denilerek, özel kurumlarda asgari ücretle çalışmak zorunda bırakılan kadınlar için 8 Mart bir anlam ifade etmiyor" ifadelerini kullandı.

Yaşamak onların hakkı

■ İşgal altındaki Irak'ta direnişe katıldıkları gerekçesiyle İşbirlikçi Malîki hükümeti tarafından idam cezasına çarptırılan 3 kadın için ölüm cezalarının kaldırılması ve tarafsız bir mahkemede yargılanmaları istendi.

■ Cumhuriyet Kadınları Derneği, idam cezasının infazını bekleyen 3 kadın için, duyarlı insanları birleşmeye çağırdı. Açıklamada, "V. Talib, Z. Fadhil ve L. Muhammed, kadınların sesini yükseltmesiyle kurtulabilir" denildi. 10

Yaşamak onların hakkı

ANKARA

■ Cumhuriyet Kadınları Derneği (CKD) Irak'ta haklarında verilen idam cezasının infazını bekleyen 3 kadın için, kadınları ve duyarlı insanları birleşmeye çağırarak, ölüm cezasının kaldırılmasını ve kadınların tarafsız bir mahkemede yeniden yargılanmasını istedi. CKD'den yapılan yazılı açıklamada, "Ölüm hücresinde idam gününü bekleyen Vassan Talib, Zeyneb Fadhil, Lika Muhammed'in, kadınların sesini yükseltmesiyle kurtulabileceği" ifade edildi. Pekçok kadının yüreğinin Iraklı kadınlar için kaygıyla ve acıyla çarptığı ifade edilen açıklamada, şöyle denildi: "İşgal altındaki bir ülkede, işgalin karanlığıyla gölgelenen bir hukukla yargılanıp, ölüm cezasına çarptırıldılar. ABD ve işbirlikçileri, en gelişmiş silahlarla, en akıl almaz baskılarla ve tüm hukuk dışılığıyla kıramadığı özgürlük tutkusunu, şimdi kadınları da asarak korku ile sindirmek istiyor. Vassan Talib, Zeyneb Fadhil ve Lika Muhammed, kadınları sesini yükseltilmesiyle kurtulabilir. Biz Cumhuriyet kadınları Derneği üyeleri, ölüm cezalarının ertelenmesini değil, tümüyle kaldırılmasını Vassan, Zeyneb ve Lika'nın tarafsız bir mahkemede yeniden yargılanmasını talep ediyoruz." (a.a)

8 MART 2007 PERŞEMBE

MİLLÎ GAZETE

Her cephede savaştı yoksulluk içinde öldü

▪ İstiklâl Harbimizde çok sayıda kişisel kahramanımız var. Ama bir "Kara Fatma" Fatma Seher var ki hepsinden ayrı. ⓫

8 MART 2007

MİLLÎ GAZETE

Her cephede savaştı yoksulluk içinde öldü

ERCAN DOLAPÇI

▪ İstiklâl Harbimizde çok sayıda kişisel kahramanımız var. Bunların öyküleri bugüne kadar çok yazılıp anlatıldı. Ama bir "Kara Fatma" Fatma Seher var ki hepsinden ayrı. Hâlâ yazılıp anlatılsa bitecek cinsten değil. "Kara Fatma" İstiklâl Harbimizin en simgesel kahramanı. Ailece İstiklâl Harbine katılırlar ve birçok cephede büyük başarılar gösterirler. Üsteğmen rütbesiyle emekli olan "Kara Fatma", kendisine bağlanan emekli maaşını da hayır kurumuna bağışlar. 1933 yılında ise yoksulluktan İstanbul'da Rus manastırına sığınır. 1955 yılında öldüğünde ise yine yoksuldur. Tıpkı aynı dönem silah arkadaşlığı yapan "Kartallı Kâzım" gibi...

Kara Fatma kimdir?

1878 yılında Erzurum'da dünyaya gelir. Balkan Harbi'nde eşi Derviş Erden'le birlikte Edirne'de, düşman işgali altında olan Yanık Kışla'da bulunur, askerlik hayatını birlikte paylaşır. Cihan Harbi'nde kendi ailesinden 9-10 kadınla birlikte Kafkas Cephesi'ne gider. Mütareke yıllarında ise binbaşı eşi Derviş Bey'in ölümü üzerine Erzurum'a oradan da Sivas'a Mustafa Kemal'in yanına gider. Burada bir müfreze kurar. Daha sonra Mustafa Kemal tarafından görevli olarak 9 yaşındaki kızı Fatma ile birlikte İstanbul'a gönderilir. Burada gizli teşkilatla birleşerek silah ve adam kaçırma gibi faaliyetlerde bulunur.

Daha sonra kaçarak İzmit'e gelir. Burada müfrezesi 480 kişiyi bulur. Yanına kardeşi Süleyman'ı da alır, İzmit'in işgali sırasında Yunanlıların eline düşer ve 19 gün işkenceli esaretten sonra Yunanlı nöbetçiyi öldürerek kaçar. Birinci İnönü, İkinci İnönü, Sakarya ve Büyük Taarruza katılır. Kendi deyimiyle bugüne kadar müfrezesinde kırk üç kadına karşı yedi yüz erkek askeri vardır. Kadınlardan 28'i şehit olur. Kendisi de birçok kez yaralanır. Çavuşluk rütbesiyle işe başlayan Fatma Hanım, en son Üsteğmen rütbesiyle emekli olur. Büyük Zafer'in coşkusunu yaşar. Ömrü boyunca bu coşkuyu unutmaz. Kendisine bağlanan maaşı, "Vatanının büyük kurtarıcısı Ebedî Şef'in lâyık olmadığım büyük iltifâtı beni son derece sevindirmiştir. Esasen bütün emel ve arzum, yapmış olduğum hizmetten hiçbir menfaat beklemiyorum. Bu itibarla taltif edilmiş olduğum rütbenin mukabilinde verilecek maaşımı Kızılay'a terk etmekle son vazifemi yaptım" diyerek Kızılay'a bağışlar. Uzun yıllar izini kaybettirir. Bu sırada -bir çatışmada iki elini ve akli dengesini kaybeden- kızının çocuğuna sahiplenir. Ona uzun yıllar didinerek bakmaya çalışır. İstanbul'daki Rus manastırına sığınır. Burada kendisi yerde yatarken torununu tahta yatakta yatırır.

Rus manastırında

Zamanın ünlü mecmuası Yedigün, "Kara Fatma"yı İstanbul Galata'daki Rus manastırında bulur. Onunla mülakat yapar. Mekki Sait Bey, bu mülakatı derginin 9 Ağustos 1933 tarihli sayısında yayımlatır. Sararmış dergi arşivlerinde kalan bu mülakatı ilk defa burada yayımlıyoruz. Çünkü "Kara Fatma"nın biyografisini yazanlar bu bilgiyi bilmiyor. Hatta "1923-44 yılları arasındaki hayatını aydınlatıcı malzemeyi henüz elde etmiş değiliz" diyorlar.

Yoksul ama gururlu

"Kara Fatma'nın odasına girdiğimiz dakikadan beri yanımızdan ayrılmayan küçük Valântin, adeta kulağımıza fısıldar gibi:

- Vaziyeti çok fena! Dedi, acaba niçin bir iş bulmuyor da sana sola çatıyor!

Kara Fatma öfkelendi:

- Sen çekilsene bakalım odana!.. Bizi biraz yalnız bırak.. Belki aramızda konuşacak şeylerimiz var...

Sonra bize döndü:

- Canım dedi.. Biz kendi aramızda dertleşeceğiz... Bunun burada işi ne?.. Ben babasına cephede kurşun atmışım, kızı burada bana lâkırdı atıyor...

- Sinirlenme canım, dedik... Çocuk bu, kusuruna bakılır mı?..

Ne olursa olsun, ben bunlara halimi belli etmek istemiyorum. Hatta başka yerde eşyalarım olduğunu, torunlarımı sağlam yetişsinler diye tahta üstünde yatırdığımı söylüyorum. Işten bahsediyor... İş bulamıyorum ki.. Kapıcılık kolculuk bulsam.. çöpçülüğe de razıyım. Kızımla torunlarıma bakayım...

- Kaç yaşındasın?

- 55 yaşındayım. Askere 24 yaşında girdim. Seferberlikte Kars, Kağızman, Bayazıt taraflarında çalıştım. 275 kişilik bir çetenin reisi idim. İstiklâl Harbinde Garp Cephesinin hemen her tarafında bulundum. Bereket Alakaya taarruzunda, sonra Düzce'de eşkıya ile müsademede, Sivrihisar'da, bir de Değirmendere'de yaralandım. Bunlardan başka ufak tefek çizikler sıyrıklar da var, onları saymıyorum. Kızımın parmaklarını da şarapnel kesti. Zavallı şimdi yarı deli bir vaziyettedir. Yetimleri bana kaldı. Çalıştığım müddetçe Âmirlerimin takdirlerini kazandım. Bütün sefaletimi unutturan, beni yaşatan bu İstiklâl madalyasıdır, açım ama şerefliyim!

Kadıncağız ağlamaya başladı:

- Bazen çocukların elinden tutuyor; "Şu yetimler aç kalmış, ölecekler" diye torunlarım olduğumu sezdirmeden, onlar için yardım toplamaya çıkıyorum, ne yapayım, siz söyleyin!

- Şimdi nerede çocuklar?

- Sokaktalar.. Birazdan gelirler, birinin elinde yüz para, ötekinin avucunda altmış para:

- "Al nine, derler... Açsın... Vallahi biz de içinden hiçbir şey harcamadık, olduğu gibi sana getirdik. Bir çay pişiremez misin bunlarla... Ekmek batırıp ta beraber yiyelim."

- Ah, ah... Onlara doğru dürüst birer dilim ekmek bile yediremiyorum...

Matbaaya dönüyorum... Vakit öğle... İnsan acıkınca taze ekmek ne güzel kokuyor... Hay var olun Tophane fırıncıları! Ne pişkin, ne kabarık, ne beyaz, ne mis kokulu ekmekler çıkartıyorsunuz!.. Hem de 6 kuruşa ha!..

Eğer günahı büyükse, varsın Kara Fatma çeksin, ona zırnık bile vermeyin isterseniz, fakat ey Türkiye'nin en has ve en lezzetli ekmeğini pişiren, iyi kalpli Tophane fırıncıları! Bayatından bir okka somunla, iki yavruyu dilenmekten bari siz kurtarınız!"

Tekrar maaş bağlandı

Kara Fatma'nın yoksulluk içindeki yaşamı uzun yıllar sürer. Bu sıkıntısı üzerine zamanın Kars mebusu Tezer Taşkıran ve Rize mebusu İzzet Akçal tarafından "İstanbul'da bir kulübede yaşamakta ve büyük bir sefalet içinde kıvranmaktadır" şeklinde önerge TBMM'ne verilir. 17 Şubat 1954 günü bu önerge kabul edilir ve Fatma Hanım'a 170 lira maaş bağlanır. Ancak bu ayhklı yaşam kısa sürer. Fatma Hanım memleketi Erzurum'a geri döner. Ve burada 1955 yılında (ay ve yılını bile bilen yok) hayata veda eder. Tıpkı diğer silah arkadaşları gibi...

Herkes "Kara Fatma"nın kahramanlıklarını bilir de bu acı öyküsünü bilmez. İstanbul'un Anadolu yakasına büyük bir Fatih heykeli dikeceklermiş. Karşısına da aynı boyutlarda "Kara Fatma" heykeli dikseler acaba fazla mı olur?.. Hey gidi hortumlanan Türkiye hey!..

Başörtüsü yasağına derhal son verilsin

■ Saadet Partisi Kadın Kolları Genel Başkanı Ayşenur Tekdal, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla yaptığı açıklamada, "Bir insan hakkı olan başörtüsüne engeller çıkararak başörtülüleri hor gören zihniyet asla tasvip edilmemeli ve mağduriyetlere derhal son verilmelidir" dedi.

MİLLÎ GAZETE

9 MART 2007 CUMA

Başörtüsü yasağına derhal son verilsin

ANKARA

■ Saadet Partisi Kadın Kolları Genel Başkanı Ayşenur Tekdal, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde başörtüsü sorununun çözülmesini istedi.

Tekdal, "Bir insan hakkı olan başörtüsüne, hukuken hiçbir dayanakları olmadığı halde fiilen engel çıkarıp, kız evlatlarımızın okumasına, kamuda çalışmasına engeller çıkararak başörtülüleri hor gören zihniyet asla tasvip edilmemeli ve mağduriyetlere derhal son verilmelidir" dedi. Tekdal, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla bir açıklama yaptı. Kadınların problemlerinin çözülmesinin yılda bir günlük kutlama ile sağlanabileceğini düşünenleri 'safça hayaller' içerisinde olmakla suçlayan Tekdal, sorunların çözümünün ancak ahlak ve maneviyat anlayışının insanlar arasında vazgeçilmez değer ölçüsü haline gelmesiyle mümkün olacağını kaydetti. Türkiye düşmanlarının ülkeyi sömürmek için önce aile yapısını tahrip etmeye çalıştığını ve bunda da etkili olduğunu vurgulayan Tekdal, "Düşmanın sömürü tuzaklarından korunmak için aileyi ve onun temeli olan kadını her türlü istismardan ve tehlikeden korumak zorundayız. Bu sadece bizim değil, huzur ve saadet isteyen her toplumun asıl görevi olmalıdır. Çünkü toplumun huzur ve saadeti kadının iffeti ve saygınlığı ile doğru orantılıdır" ifadesini kullandı. Irak'ta üç kadın hakkında idam kararı verilmesine de tepki gösteren Tekdal, kararı 'kukla bir mahkeme tarafından verilen insanlığın yüz karası bir karar' diye nitelendirdi. Tekdal açıklamasında başörtüsü sorununa da dikkati çekerek, "Bir insan hakkı olan başörtüsüne, hukuken hiçbir dayanakları olmadığı halde fiilen engel çıkarıp, kız evlatlarımızın okumasına, kamuda çalışmasına engeller çıkararak başörtülüleri hor gören zihniyet asla tasvip edilmemeli ve mağduriyetlere derhal son verilmelidir" çağrısını yaptı. (iha)

8 Mart güzellemesi

Erdoğan: Kadına karşı ayrımcılık ırkçılıktan kötü. 'Haydi Kızlar Okula'yı biz başlattık, CHP'liler değil

'Irkçılıktan kötü'

Başbakan Erdoğan, AKP grubundaki konuşmasını 8 Mart Kadınlar Günü dolayısıyla kadın sorununa ayırdı: "Kadın meselelerinin ele alındığı hemen her zeminde şiddetin hatırlanması bizim için bir yürek yarasıdır. Kadına karşı ayrımcılık, ırkçılıktan daha kötü, tehlikeli ve ilkel bir anlayıştır."

'Elinize dilinize dursun'

Şiddete karşı sıfır tolerans tanınması gerektiğini söyleyen Erdoğan, CHP'yi suçlamayı unutmadı: "Bu parti son günlerde 'AKP kadınlara yönelik doğru konuşmuyor' mesajı veriyor. Elinize dilinize dursun, nasıl söylersiniz? 'Haydi Kızlar Okula' kampanyasını biz başlattık, CHP zihniyeti değil."

7 Mart 2007 Çarşamba

Radikal

AKP grubunun izleyici sıralarını dolduran kızlar daha öncekilerin aksine türbanlı değildi. FOTOĞRAFLAR: MUSTAFA İSTEMİ

Erdoğan CHP'ye yüklendi: Kadınlar için ne yaptınız?

Erdoğan, Kadınlar Günü dolayısıyla CHP'ye çattı. Cinsiyet ayrımcılığının ırkçılıktan beter olduğunu söyleyen Başbakan, 'Haydi Kızlar Okula'yı biz başlattık, CHP zihniyeti değil' dedi

ANKARA - Başbakan Tayyip Erdoğan, AKP grubundaki konuşmasını yarın kutlanacak 8 Mart Kadınlar Günü dolayısıyla kadın sorununa ayırdı. Erdoğan, "Kadın meselelerinin ele alındığı hemen her zeminde şiddetin hatırlanması bizim için bir yürek yarasıdır" dedi. Kadına karşı ayrımcılığın ırkçılıktan daha tehlikeli ve ilkel bir anlayış olduğunu belirten Erdoğan, şiddete karşı sıfır tolerans tanınması gerektiğini söyledi. CHP'yi de eleştiren Erdoğan, bu partinin 'AKP kadınlara yönelik doğru konuşmuyor' şeklinde mesajlar verdiğini belirterek "Elinize dilinize dursun. Siz kadınlar için ne yaptınız? 'Haydi Kızlar Okula' kampanyasını biz başlattık, CHP zihniyeti değil" dedi.

Erdoğan, dünkü AKP Meclis grup toplantısında şu mesajları verdi:

8 MART VURGUSU: 8 Mart Dünya Kadınlar Günü öncesinde ülkemizin, dünyanın bütün kadınlarını hürmetle selamlıyorum. Kadın meselelerinin ele alındığı hemen her zeminde şiddetin hatırlanması, eğitim sorunlarının, çalışma hayatında haksız rekabete uğradıklarının dile getirilmesi bizim için bir yürek yarasıdır. Her türlü şiddet, cehaletle eşanlamlıdır. Kadına, kız çocuklarına karşı cinsiyet ayrımcılığı olsa olsa bir cahiliye töresi olabilir.

IRKÇILIKTAN KÖTÜ: Kadına karşı ayrımcılık ırkçılıktan daha kötüdür, daha tehlikelidir, daha ilkel bir anlayıştır. Şiddetle mücadelenin yollarından biri de kadının toplumsal temsiline önem vermektir. Bir toplumsal sorun olarak şiddet bugün ekranlarda adeta bir gösteri gibi yanlış rol modelleri, hatta uluslararası şiddetin etkileriyle ortaya çıktığına göre bu sorunu çok boyutlu ele almalıyız. Nasıl ki işkenceye karşı sıfır tolerans ilkesiyle hukuk reformları yaptıysak, toplum olarak şiddete karşı da sıfır tolerans tanımalıyız.

Erdoğan: Kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı cahiliye töresi olabilir.

CHP ZİHNİYETİ: Şiddetin panzehiri, devlette, toplumda, okulda, sokakta ve ailede adalettir. Onun için 'Haydi Kızlar Okula' kampanyasını biz başlattık, CHP zihniyeti değil. Son zamanlarda anamuhalefet partisi 'AK Parti'nin kadınlara yönelik doğru konuşmadığını, yalan konuştuğunu' ifade ediyor. Elinize dilinize dursun, bunu nasıl söylersiniz. Biz sizin icraatlarınızı biliyoruz. Sorulduğu zaman 'siyasette ilk kurulan parti biziz'; ilk kurulan parti sizsiniz de bugüne kadar acaba kadınımıza bu ülkede ne kazandırdınız?

POZİTİF AYRIMCILIK YAPTIK: 'Haydi Kızlar Okula' kampanyasıyla kızlarımıza yönelik verdiğimiz destek, erkek öğrencilere göre daha fazla ve burada bir pozitif ayrımcılık yaptık. Parayı, anneye verdik. Pozitif ayrımcılık yapan biziz. Burada yoksunuz siz, zaten geçmişte de yoktunuz, olamazsınız da.

BROŞÜR ELEŞTİRİSİ: (CHP Kadın Kolları'nın hazırladığı, Erdoğan'a atfen, 'Bazı durumlarda dört kadınla evlenilir' sözlerinin de yer aldığı 'Herkes duysun' adlı kitapçığı kastediyor): Broşürler dağıtmak suretiyle yalan yanlış iftira kampanyaları sürdürmek suretiyle AKP'yi gölgeleyemezsiniz. Söylemediğimiz sözleri söyledi göstererek Erdoğan'ı gölgeleyemezsiniz.

BEN ÖPERİM, BAŞKASINI BİLMEM: Kadınlara ayrımcılık yapmak kadar kadınlarımızın metalaştırılmasına da karşı çıkıyoruz. Kadının aile içindeki rolünü sıfırlayan çarpık anlayışları da kesinlikle paylaşmıyoruz. Öyle bir medeniyetin insanlarıyız ki, 'Cennet annelerin ayakları altındadır' denildi. Biz analarımızın ayaklarının altını öperiz. Ben öperim; başkalarını öper mi, öpmez mi bilmem. (Radikal)

Radikal

8 Mart 2007 Perşembe

Kadın, kadın nedir senin adın!

8 Mart Dünya Kadınlar Günü bu yıl da yine bin bir türlü sorunun gölgesinde kutlanıyor. Siyasetçiler her yılki vaatlerini tekrarlarken her kesimden kadınların anlattıkları daha yapılacak çok iş olduğunu gösteriyor.

4, 5 ve 24. SAYFALARDA

Radikal 8 Mart 2007 Perşembe

Afgan kızına Türkiye'den sevgi yolladılar

Dört yaşında 'gelin' olan ve sonra yetimhaneye verilen Gulsoma'ya Türkiye'den önce sevgi dolu mektuplar gitti, sonra küçük paketler...

EDA SÖKMEN

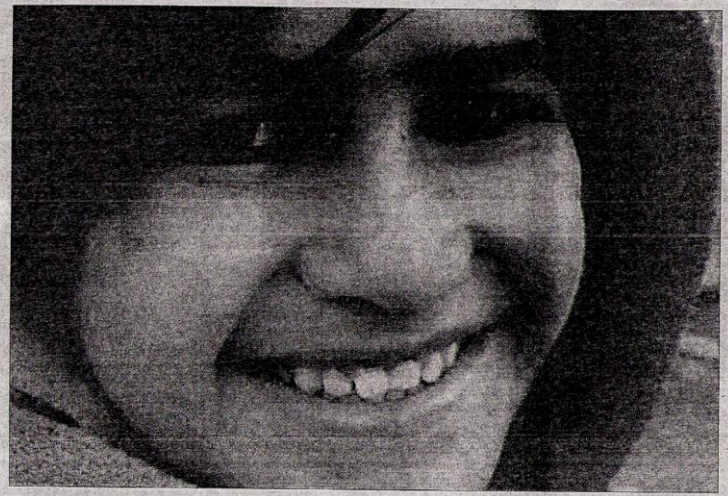

FOTOĞRAF: MUHSİN AKGÜN

İSTANBUL - Her şey geçen sene, serbest muhabirlik yapan Amerikalı Kevin Sites'ın yahoo Hotzone'da Gulsoma'nın acı hikâyesini yazmasıyla başlar. Afganistan'da Gulsoma'nın babası öldükten sonra yeni bir evlilik yapan annesi dört yaşındaki kızını, komşunun 30 yaşındaki oğluna gelin olarak verir. 'Kocasına', kocasının 12 kardeşine ve 'kayınpederine' hizmet etmek zorunda kalan Gulsoma, işkence dolu yedi yıl geçirir. Kayınpederi, kızı evin dışında bir kilimin üstünde battaniyesiz uyutur ve kardeşlerine ev işlerini aksatırsa onu dövmelerini 'gerekirse kemiklerini kırmalarını ama yüzüne vurmamalarını' tembih eder. Acıyla geçen yıllardan sonra, kaybolan bir saat yüzünden bilincini kaybedene kadar dövülen, kolu ve bacağı kırılan Gulsoma, o gece evden kaçar, birisi genç kızı baygın bulup polise götürür. O zamandan beri Gulsoma, Kâbil'de bir yetimhanede yaşıyor, kocası ve kayınpederiyse hapishanede. Gulsoma, insan hakları uzmanı olmak ve kendi gibilere yardım etmek istiyor.

Her şey bir haberle başladı

Boğaziçi Üniversitesi ve Özel Getronagan Ermeni Lisesi'nde İngilizce öğretmenliği yapan Nejla Osseiran, 2006 ilkbaharında bu haberi lisedeki sınıfına götürür ve öğrencilere okur. Gulsoma'nın hikâyesini dinleyen öğrenciler çok etkilenir ve kıza mektup yazarlar.

Hikâyenin gerisini lise 3 dil sınıfı öğrencilerinden Sona Artan, Talar Avcı, Melani Mığdıs, Jbid Öğer, Natali Kumru, Sibil Can ve Boğaziçi Üniversitesi hazırlık sınıfından Özgül Vatan anlatıyor. Öğrenciler mektuplarında hem kendi hayatlarından bahseder, hem de Gulsoma'ya ne kadar güçlü olduğunu hatırlatır. Sona Artan "Makaleyi sadece okuyup üzülmek bir işe yaramazdı, biz de bunun farkına vardık. Böyle milyonlarca olay var, kimse bu insanların hepsine yardım edemez ama maddi olmasa da hiç olmazsa mektup yazarak, sevgilerini yollayarak manevi destek verebilir insanlar. Sonuçta bizim ona yolladığımız sevgi gönderebileceğimiz herhangi bir eşyadan daha değerli" diyor.

Ardından mektupları Gulsoma'ya tercüme eden Harun Khadim, Osseiran'a, Gulsoma'nın mektupları ve yanındaki küçük hediyeleri aldığında çekilen fotoğraflarını gönderir. Hikâye burada bitecekken, bir rastlantı eseri Osseiran komşusunun bir arkadaşı Tara Hopkins'in iş için Kâbil'e gideceğini öğrenir. Bunun üstüne Gulsoma'ya ve yurttaki diğer çocuklara yardım gönderebileceklerini düşünür. Hopkins yardımı götürmeyi kabul eder. Osseiran, Khadim'den bir ihtiyaç listesi ister ve bir haftada toplanan parayla pijama, çorap, defter, kalem alır ve gönderirler. Hedef artık sadece Gulsoma değildir, yurtta kalan 40 çocuğun hepsidir.

Gulsoma'yı mutlu eden öğrencilere öğretmen Nejla Osseiran (önde ortada siyahlı) önderlik etmiş.

Sene biter, Osseiran konunun kapandığını düşünür, derken okulun ilk günü öğrencilerden Melani gelir ve yine yardım etmek istediklerini söyler. Bunun üstüne para toplayan öğrenciler her şeyden 40 tane alarak paket yaparlar. Bu sefer Boğaziçi Üniversitesi hazırlık sınıfı ve öğretmenler de yardıma katılır. Koton mağazası da mont ve kazaklarla dolu iki koli gönderir. Fedex'in genel müdürünün Osseiran'ın bir arkadaşının tanıdığı çıkması gibi bir tesadüf de işlerini kolaylaştırır, bu şekilde yedi koli, Gulsoma'nın kaldığı yurda ulaşır. Bu sefer Khadim, Gulsoma ve diğerlerinin kolileri açarken çekilen video görüntülerini gönderir. Sınıf çok etkilenir.

Şeker gördükleri an...

Çocuklar yaptıkları yardımın yerine ulaştığını ve etkisini görmekten mutlu ve daha da önemlisi umutlu. "İsteyince yapılmayacak hiçbir şey yoktur, her kapının bir anahtarı vardır, istedikten sonra bu anahtarları bulmak zor değil" diyor Sona. Filmde dikkatlerini çeken başka bir görüntüyse çocuklara gelen şekerlerin dağıtıldığı an. Natali Kumru bu anı şöyle anlatıyor: "Beni en çok etkileyen şey, çocukların ellerine şekerleri aldıklarında ne yapacaklarını bilememesiydi, emecekler mi saracaklar mı?"

Talar, iyi bir şey yapmış olmaktan mutlu: "İleride bir gün dönüp bakarsam iyi bir şey yaptım mı diye, Gulsoma'yı örnek veririm. Bizimu başımıza böyle bir şey gelse küçücük bir ilgi bizi çok mutlu ederdi, biz de bunu düşünüp yaptık."

Artan parayla Batman'daki sel felaketine ve İstanbul'da bir yetimhaneye de yardım ederler. "Bu olay aynı zamanda bizi çok da kaynaştırdı, aramızda güçlü bir dayanışma oldu, okulda artık isimlerimizle değil, 'dil sınıfı' olarak biliniyoruz" diyor Jbid Öğer.

Gulsoma'nın hikâyesini duyan Kevin Sites, liseli öğrencilerin yardımını da Hotzone'da yazar.

Kendisi de iç savaş mağduru

"İnsanlarda bir çaresizlik hissi var, öğretilmiş bir çaresizlik bu. Ben medyanın da bunda çok büyük payı olduğunu düşünüyorum. Töre cinayetleri, tecavüzler... Sürekli 'Ne kadar kötü bir dünyada yaşıyoruz, hiçbir şey yapamıyoruz' düşüncesi aşılanıyor. Hayır ama yapabiliriz" diyen Osseiran'ın empatiye bu kadar önem vermesi tesadüf değil.

Babası Lübnanlı bir diplomat, annesiyse Türk olan Osseiran, İsviçre'de doğar, Almanya'da büyür ve ilkokuldayken ailesiyle beraber Beyrut'a taşınır. "İç savaş çıktıktan bir buçuk sene sonra Türkiye'ye gelmek zorunda kaldık. O yüzden savaşın ne olduğunu çok iyi bilen, hem nefret eden, hem ürken bir insanım" diye başlayıp, anlatıyor:

"Çocuklarımıza barışı öğretebilirsek, onlar büyüyüp yetkin kişiler olduğunda bu dersleri iyi alırlar. Maalesef bizim eğitim sistemimizde empati ve kardeşlik yeterince vurgulanmıyor. Aslında empatiyi öğretmek çok da zor bir şey değil, bunun bir yolu da yardım. Sevgiyi de nefreti de okulda öğrenmek mümkün. Kendim de bizzat önyargının nerelere gidebileceğini savaşta görmüş bir insan olarak söylüyorum bunu. Nefret bedeşicı olabilir, ama sevgi de öyle, üstelik daha güçlüdür."

EK - 77

Radikal | 8 Mart 2007 Perşembe

Baba evinde rahat batmış biri kim? Yanıt: Kadınlar!

Türk kadınları kendilerini anlattı: 'Talihsiz', 'Köle' 'Delirmek üzere olan biri', 'Ellerime bak anlarsın'...

ANKARA - Dünya Kadınlar Günü öncesinde yedi il, 23 ilçe ve 37 kırsal yerleşim biriminde 18 yaş üstü 1044 evli ve bekâr kadınla yapılan araştırma, 'erkekleri utandıracak' sonuçlar verdi.

Kamuoyu Araştırmaları Merkezi'nin (KAMOY) araştırmasında 'Mutlu musunuz' sorusuna, katılımcıların yüzde 42.4'ü 'Hayır' yüzde 31.6'sı 'Evet' derken, yüzde 26'sı cevapsız bıraktı. Katılımcıların yüzde 64'ü en önemli sorununun 'geçim sıkıntısı' olduğunu dile getirdi. Kadınlar, diğer sorunlarını ise şöyle sıraladı:

● Ev ve çocukların anlayışsızlığı, ● Yorgunluk, ● Şiddet, ● Çağdaş ev eşyalarından yoksunluk, ● Eğitim eksikliği, ● Sokakta ve iş yerlerinde taciz, ● Toplumu yönetenlerin erkek ağırlıklı olması/ayrımcılık, ● Güvensizlik, ● Sağlık sorunları, ● Ekonomik bağımlılık.

'Güzel değilim!'

Kadınların diğer yakınmaları 'istediği gibi yaşayamamak, güzel bir tatil yapamamak, eşlerin başka kadınlarla birlikteliği, güzel olamamak ve giyim-kuşam' oldu.

Araştırmaya katılanlar, 'Gelecekten umutlu musunuz' sorusuna da yüzde 40.6 oranında 'Hayır', yüzde 33.7 oranında 'Evet" dedi, yüzde 25.7'si soruya yanıt vermekten kaçındı.

Kadınlara üç seçenek doğrultusunda kendilerini nasıl tanımladıkları da soruldu. Katılımcıların yüzde 42'si kendini 'sorunlu', yüzde 26.2'si ise 'çağdaş ve mutlu bir kadın' olarak tanımladı. 'Kendilerine özgü bir tanımlama' sorusuna da ilginç yanıtlar geldi:

● Ağır işçiyim, ● Ne olduğumu ben de bilmiyorum, ● Köle, ● Şu ellerime bakın da siz karar verin,

Yedi ilde 1044 kişiyle yapılan araştırmaya göre kadınların yüzde 42.4'ü mutsuz. Ev işleri, yorgunluk, geçim derdi ve ekonomik olarak bağımlılık, kadınların başlıca sorunları.

● Hasta, yorgun ve perişan bir insan müsveddesi, ● Hizmetçi, ● Delirmek üzere olan bir zavallı, ● Günde 15-16 saat ayakta duran bir canlı, ● Talihsiz, ● Babasının evinde rahatlık batmış bir tip.

'Tam sağlıklıyım diyebilir misiniz' sorusuna, yüzde 50 'Hayır', yüzde 35.6 'Evet', yüzde 14.4 ise 'Bilemiyorum' yanıtı geldi. Sorunlar arasında, ağrılar, kadın hastalıkları, psikolojik bozukluklar, diş ve göz sorunları, mide-bağırsak hastalıkları, yorgunluk kaynaklı rahatsızlıklar yer aldı.

'Türkiye'de kadına değer veriliyor mu' sorusuna, yüzde 60.2 oranında 'Hayır', yüzde 21.6 oranında 'Evet' yanıtı gelirken, bu soruya katılımcıların yüzde 18.2'si cevap vermedi.

Ev kadınlarının günde altı-sekiz saat iş yaptıkları, ağırlıklı oranla (yüzde 66.2) ortaya çıkarken, çalışan kadınların iş ve ev mesaisi olarak yüzde 33.3 oranında 10-12, yüzde 27 oranında 13-15 saat çalıştıkları görüldü.

'Genç kızlık hayalleriniz evliliğinizde gerçekleşti mi' sorusuna yüzde 32.2 oranında 'Hayır', yüzde 30.2 ise 'Evet' dendi. Kadınların yüzde 37.6'sı sessiz kaldı.

Şimdiki aklım olsa...

Araştırmada kadınların bazılarından değişik yorumlar da geldi:

● Boşanmalar daha da artacak, ● Çocuklarımın isteklerini karşılayamıyorum, ● Şimdiki aklım olsa evlenmezdim, ● Para yüzünden evde her gün kavga var, ● Üstte yok, başta yok, kendimden utanıyorum, ● Biz yandık, kızlarımız ne olacak? ● Eşitlik sadece kâğıt üzerinde, ● Feministlere hak veriyorum, ● Kadınlar her yerde dışlanıyor. (aa)

Radikal

8 Mart 2007 Perşembe

FOTOĞRAF: AA

Avrupa Komisyonu 8 Mart için özel kartpostal bastırdı.

AB, Pelin ile Peggy'nin gününü kutlar

GAZİANTEP - Pelin ile Peggy, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kartpostallarında buluştu. Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, 8 Mart dolayısıyla bu yıl bir ilke imza atarak özel olarak 150'şer bin üç farklı kartpostal, toplam 2 bin adet poster ve 5 bin adet de 'kadın takvimi' bastırdı.

Kartpostallar, poster ve takvim Türkiye'deki tüm kadın derneklerine, sivil toplum örgütlerine ve AB bilgi ağının yanı sıra İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara ve Adana'da büyük alışveriş merkezlerinde halka dağıtılıyor. Ayrıca, 'AB ve Türkiye, kadınların iş hayatında aktif rol almalarını sağlamak için beraber çalışıyor', 'AB ve Türkiye, kadına karşı şiddeti sona erdirmek için beraber çalışıyor' ve 'AB ve Türkiye, karşılıklı anlayış köprüsü kurmak için beraber çalışıyor' sloganlarıyla hazırlanan kartpostallar, İstanbul'da evlerin posta kutusuna da konuluyor.

12 sayfalık takvim ise yıla mart ayından başlıyor ve her sayfasında kadınlarla ilgili bilgi sunuyor. Takvimde kadınla ilgili 300'ü aşkın sivil toplum örgütünün adresi ve kadın sığınma evlerinin çağrı numaraları da yer alıyor. (aa)

Radikal 8 Mart 2007 Perşembe

3 bin 207 erkeğe karşılık 18 kadın

DEMET BİLGE ERGÜN

3 bin 225 belediye başkanından sadece 18'i kadın. Kendilerine hâlâ 'Reis bey' deniliyor. 'Evinde çocuk baksın' diyen rakiplerini geride bırakan kadın başkanların ilginç 8 Mart anıları da var

İSTANBUL - Geçen yıl 'Dünya Kadınlar Günü'nde belediye meclisinde söz aldı. Gündemimde kadınlar ve sorunları vardı. Konuşması bitip kürsüden indiğinde salondan çıt çıkmıyordu. Çünkü o günü unutmuşlardı. Çünkü Adana Büyükşehir Belediye Meclisi'ndeki 56 kişiden biri kadındı.

Seyhan ilçesi Küçükdikili Belde Belediye Başkanı Leyla Güven bu küçük anısını gülümseyerek anlatıyor... Güven'le birlikte Türkiye'deki kadın belediye başkanı sayısı sadece 18. Geriye kalan 3 bin 207 belediyenin başkanıysa erkek. Sayıların az olması kendi deyimleriyle 'yüreklerini burkuyor' ama onlar sorunlara anne gözüyle, kadın duyarlılığı ve titizliğiyle yaklaştıkları için bu işi erkeklerden çok daha iyi yaptıklarını söylüyorlar.

Kadın başkanlar, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneği'nin (KADER) yardımlarıyla yılda en az iki kere bir araya geliyor. Toplantı yeri bazen Bartın oluyor bazen Tunceli, bazen İzmir... Sıkıntılarını, sorunlarını, yeni projelerini anlatıp birbirlerine hem destek hem moral kaynağı oluyorlar. Hangi partiden oldukları hiç önemli değil. Hepsi aynı amaç ve aynı heyecanla taşın altına eline koymuş. 'Belediye başkanı' oldukları ilçe ya da beldelerde halk onlara 'Reis bey' ya da 'Başkan bey' diyor ama bu, onları sadece gülümsetiyor.

Kadın belediye başkanları KADER'in organizasyonuyla yılda en az iki kez bir araya geliyor. Başkanlar hem birbirlerine projelerini anlatıyor, hem dertleşiyor.

Okey masasında duyarlılık ricası

Küçükdikili Belediye Başkanı Leyla Güven, aslında Konyalı. Ancak yüzde 40 kadın kotası olan Demokratik Toplum Partisi (DTP) kendisini Küçükdikili'den aday gösterince kabul edip ilçeye yerleşmiş. 8 bin 255 nüfuslu beldede seçimlerdeki sekiz erkek arasından kendi deyişiyle kadınların desteğini alarak zaferle çıkmış:

"Seçim toplantılarında kadınlar ve erkekleri bir araya getirdik. Başka birine oy vereceğini söyleyen erkeğe kadınlar tepki gösteriyordu. 'Artık kadınların yönetmesini istiyoruz' dediler. Diğer adaylar ise seçim çalışmalarında 'Kadından başkan olmaz, gitsin evinde çocuk baksın' diyordu."

Güven, kadın başkanların birçok yerde 'saygı' gördüğünü ancak 'sıkıntılı' anlar yaşadığını da söylüyor: "Kahvehanelerde, kıraathanelerde akşama kadar oyun başında olan erkeklere gidip duyarlı olmalarını anlatmak çok da kolay olmuyor..."

Bartın'ın Kozcağız'in CHP'li Belde Belediye Başkanı Meliha Okutay'sa Batı Karadeniz'in tek kadın başkanı. 'Burada kadının kazanması bir mucize' görüşünde:

"Bütün eksiklere bir anne, bir evlat, bir kadın olarak bakıyorsun. İlçede spor faaliyetleri, kültürel faaliyetler eksikti. Bunları giderdik. Kadına alışık olmayan bir bölgede belediye başkanı olmak ayrıca zor. Burası mutaassıp bir belde. Çok çetin bir süreç yaşadım ve yaşıyorum. Ancak Kozcağız'ı seviyorum. Üç yıldan bu yana Kozcağız'ın çehresini değiştirdik. Ancak hâlâ ağız alışkanlığıyla bana 'Reis bey' diyorlar."

Siyasete girmesen de destekle

Sivas Gemerek ilçesi İnkışla beldesinin DYP'li Belediye Başkanı Hilal Yıldız ev kadını. Bir önceki dönem belediye başkanı olan eşi aday adayı gösterilip, veto edilince yerine o başkan olmuş. İlkokul mezunu olmasına karşın belediyenin karmaşık işleri ona hiç de zor gelmiyor. "Sivas'ın ilk kadın belediye başkanıyım. Kırsal kesimde kadın başkan görülmemiş olduğu için yadırgandı biraz ama sonra alıştılar. Başkanın kadın olduğumu bilmeden makama gelenler çok şaşırıyordu hâlâ ara sıra 'Başkan bey' diyenler oluyor. Ama avantajları da var. Gittiğim yerde saygı görüyorum. Kadınlar siyasetle ilgilenmeseler bile mutlaka kadın siyasetçilere destek versinler."

Hırsızlık, yolsuzluk yok

İzmir'in Menemen İlçesi Seyrek Belde Belediye Başkanı CHP'li Nurgül Uçar'a göre, kadınlar artık siyasete ısınmalı ve önümüzdeki dönem kadın başkan sayısı 1000'i bulmalı. Bu iddialı çıkışını şöyle açıklıyor:

"Kadınlar artık kendi güçlerinin farkında. Partiler de bu gücün farkına vardı. Ama ben çalışmalarını samimi bulmuyorum. Bu samimiyet listelerde ortaya çıkacak. Artık siyasetteki ayak oyunlarını kadın da fark etti. Kadın bu konuda daha avantajlı, daha dinamik düşünebilir ve daha akıllı çözer bu entrikaları. Türkiye'de kadınların başkan olduğu belediyeler disipline girdi. Maaşlar gününde ödeniyor, hırsızlık, yolsuzluk yok."

'Kendimizi yalnız hissetmeyelim'

Diyarbakır Bağlar İlçesi DTP'li Belediye Başkanı Yurdusev Özsökmenler de kadınları siyasete çağırıyor:

"Kadın olmak bu dünyada çok zor. Ben burada yadırganmadım. Kadın sorunlarına yaklaşımımız büyük destek gördü. Belediye dışında zaman zaman erkeklerin ağırlıklı olduğu diğer toplantılarda yanlızlık çekmiyor değilim. Bunun için kadınlara sesleniyorum: 'Siyasette hiç korkulacak bir durum yok. Kadınlar daha aktif olursa biz de kendimizi yalnız hissetmeyiz.'"

EK – 80

Radikal | 8 Mart 2007 Perşembe

EK – 81

FOTOĞRAF: MUSTAFA İSTEMİ

Meclis'e giden kadınlardan şapkalı olanlar geri çevrilirken, türbanlılara izin verildi.

Meclis'e şapka giremedi

ANKARA - Meclis'teki Dünya Kadınlar Günü etkinliklerinde 'şapka krizi' çıktı. İzleyici localarına türbanlılar alınırken, şapka takanların girmesine izin verilmedi, bacak bacak üstüne atanlar uyarıldı.

Kadın sorunu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun konuşmasıyla TBMM Genel Kurulu'nda da tartışıldı. Kadınlar ve kadın örgütleri yöneticileri locaları doldurdu. Kadın vekiller de bir günlüğüne Genel Kurul salonunun ön sıralarına geçme fırsatı buldu. CHP lideri Deniz Baykal'ın ayrımcılığı protesto için yakasına beyaz kurdele takarak izlediği görüşmelerdeki hedefi Çubukçu ve hükümet oldu.

İRİS Eşitlik Gözlem Grubu Dönem Başkanı Narınç Ataman'ın da aralarında bulunduğu kadınlar, Genel Kurul'u localardan izledi. Ancak polis, kimi şapkalı kadınların localara girmesine izin vermedi.

İçeride de bir polis kadınları, aralarında konuşmamaları, bacak bacak üstüne atmamaları için uyardı. Arkadaşlarının içeri giremediğini öğrenen kadınlar polisle tartıştı. Polis memuru "Burayı karıştırmayın" diye çıkışırken, kadınlarsa 'Türbanlı olsak girebilir miydik?' sorusuna da "Türban kıyafeti tamamlayan bir aksesuvar kabul ediliyor, girebilir, şapkayla girilmez" karşılığını verdi. Kadınlar bunun üzerine topluca Genel Kurul'u terk etti.

TBMM İçtüzüğü'nde 'izleyici şapkalarına' dair bir yasak yok. Önce yasağın İçtüzük'ten kaynaklandığını söyleyen Meclis yetkilileri, daha sonra izleyici localarında şapkayla oturmakta bir sakınca olmadığını, dünkü sorunun 'yanlış anlaşılmadan' kaynaklandığını söyledi. (Radikal)

Radikal

8 Mart 2007 Perşembe

Erdoğan: Ayrımcılık ırkçılıktan daha ilkel

ANKARA - Eğitimden çalışma hayatına kadar hemen her alanda görülen kadın-erkek eşitsizliği, dünkü Kadınlar Günü mesajlarına da yansıdı.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer: Kadın hakları alanındaki ilerlemelere karşın, dünyada da en fakir ve eğitim almamış insanların çoğunluğunu kadınların oluşturması, önemli bir kısmının halen şiddetle karşılaşması, daha az ücretle çalıştırılması ve kadınlara hak ettikleri değerin verilmemesi gibi sorunların süregelmesi düşündürücüdür.

TBMM Başkanı Bülent Arınç: Kadınların ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal hayatta karşılaştıkları engellerin ortadan kaldırılması, demokrasimizi daha da güçlendirecektir. Bize düşen, bu adımları ayrımsız bir şekilde uygulamaktır.

Başbakan Tayyip Erdoğan: Kadına ayrımcılığın, şiddetin, cinsel istismarın, eğitimin önündeki engellerin sona ermesi için zihinsel bir reforma ve kültürel değişime ihtiyacımız var. Açıkça söylüyorum: Kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı, ırkçılıktan daha ilkel bir durumdur. Çağdaş, modern ve özgürlükler ülkesi olmanın en önemli koşullarından birisi bu sorunun aşılmasıdır. Milletimizi her tür ayrımcılığa karşı hassasiyete çağırıyorum. (Radikal)

EK – 82

Radikal

8 Mart 2007 Perşembe

Yarısı evliliğin ilk günü şiddet görüyor

İZMİR - Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin (EKAM) istatistikleri, 8 Mart'ı 'kutlama günü' olmaktan çıkarıyor.

EKAM Müdürü Prof. Dr. Nurselen Toygar'ın verdiği bilgilere göre Türkiye'de 8 milyon kadın okuma-yazma bilmiyor. Tüm çabalara karşın halen 640 bin kız çocuğu okula gitmiyor. Üniversite mezunu kadınların bütün nüfusa oranı, sadece yüzde 3. Türkiye, kadın temsilinde 187 ülke arasında 165. sırada. Kadınların yüzde 57'si evliliklerinin ilk gününde şiddete maruz kalıyor. Aile içi işlenen suçların yüzde 90'ı kadına yönelik. Kadınların yüzde 9'u yaşadığı şiddeti normal kabul ediyor ve şikâyette bulunma gereği duymuyor. (dha)

Radikal

8 Mart 2007 Perşembe

Grevden özgürlüğe

İlk kez 1800'lü yıllarda bir tekstil fabrikasındaki kadınların greve gitmesiyle gündeme gelen 8 Mart Dünya Kadınlar Günü tiyatrodan sergiye, sinemadan konsere kadar birçok etkinlikle kutlanıyor

İSTANBUL - "İnsan kadın olarak dünyaya gelmez, zamanla kadın olur"... Kadın hareketinin en önemli öncülerinden Simone de Beauvoir, kadın olama durumunu kısaca yukarıdaki cümlede özetlemişti. Varoluşçu düşüncenin de temsilcilerinden olan Beauvoir'un özellikle 'İkinci Cins' adlı kitabı feminist edebiyatın kült eserlerinden sayılır.

Onun açtığı yolla 8 Mart'ın ne kadar parallellik taşıdığı bilinmez ama 8 Mart ya da Dünya Kadınlar Günü ilk kez 1800'lü yıllarda bir tekstil fabrikasında daha iyi çalışma koşulları için greve giden kadın işçilerin fabrikaya kilitlenmesi, arkasından da çıkan yangında fabrika önünde kurulan barikatlardan kaçamayarak ölmeleriyle gündeme geldi. 26-27 Ağustos 1910'da Kopenhag'da düzenlenen Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı'nda da kadınlara özgü bir günün olması düşüncesi kabul edildi. 8 Mart'ın Türkiye'ye gelişi ise 1921'e dayanıyor. İlk kez 'Emekçi Kadınlar Günü' olarak kutlanmaya başlayan 8 Mart, 1975'te de sokağa taşındı. Bugün de her yıl olduğu gibi çeşitli etkinliklerle 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Türkiye'de kutlanıyor. Biz de bu etkinliklerin bazılarını seçtik.

● Elbette bunların en dikkat çekeni Türkiye'de kadın hareketi deyince ilk akla gelen isim olan geçen yıl 30 Temmuz'da kaybettiğimiz gazeteci yazar Duygu Asena'yı anmak için düzenlenen etkinlik. Milliyet Kitap ve D&R işbirliğiyle düzenlenecek Duygu Asena'yı Anma Etkinliği'nde 1987'de yayımlanan bir yıl içinde 40 baskı yapan ve Türkiye'de feminist edebiyatın başyapıtı kabul edilen 'Kadının Adı Yok'un 20'nci yaşı da kutlanacak. Selçuk Demirel'in çizdiği kapak tasarımıyla 'Kadının Adı Yok'un 20'nci yıl özel baskısı da aynı gün çıkacak. Saat 18.00'de D&R Kanyon'da başlayacak etkinlikte başta yazarın kardeşi İnci Asena olmak üzere Selim İleri, Filiz Koçali, Hale Soygazi gibi isimler birer konuşma yapacak.

● Balans'ta geliri Meme Hastalıkları Koalisyonu Derneği'ne bağışlanacak Dünya Kadınlar Günü konseri var. Aydilge ile Özlem Kaveller'in sahneye çıkacağı konser saat 21.00'de başlayacak. Bilet ücreti 10 YTL.

● Boşluk, 'Boş Duvarlar' albümünden şarkıları saat 22.00'de Studio Live'deki konserde kadınlar için seslendirecek.

● 8 Mart için 88 sanatçının katılımıyla düzenlenen resim, heykel, enstalasyon sergisi saat 18.00'de Caddebostan Kültür Merkezi'nde açılıyor. Bir ay açık kalacak serginin açılışında Talin Büyükkürkçüyan da bir modern dans gösterisi yapacak.

● 43. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde en iyi belgesel ödülü alan Emel Çelebi'nin 'Gündelikçi' filmi Osmanlı Bankası Müzesi Sineması'nda saat 19.00'da gösterilecek. Gösterimin ardından Gülnur Acar Savran 'Gündelikçiler: Görünmeyen Emeğin Bir Başka Yüzü' konulu bir söyleşi yapacak.

● 8 Mart'la ilgili önemli bir etkinlik de Tarsus'ta... Aratos Sinema Günleri / Kadın Filmleri Haftası 8-11 Mart tarihleri arasında Tarsus Ziraat Odası Toplantı Salonu'da yapılacak. Her akşam saat 18.30'da ücretsiz yapılacak sinema günlerinde 'Gelin', 'Tatlı Emma Sevgili Böbe', 'Asiye Nasıl Kurtulur' ve 'Mor Yıllar' adlı filmler gösterilecek.

● Kadıköy Belediyesi, 8 Mart'ı her kesimden kadına uygulanan şiddeti konu alan '3. Sayfadan Kadın Hikâyeleri' adlı oyunla hatırlıyor. Düşevi Oyuncuları'nın sahneleyecekleri oyun saat 20.00'de Caddebostan Kültür Merkezi'nde.

● Bir tiyatro oyunu da Beşiktaş Belediyesi Kültür Sanat Platformu'nda sahnelenecek. Sumru Yavrucuk'un rol aldığı 'Yalnız Kadın' saat 20.30'da başlayacak.

● Sabancı Üniversitesi Tiyatro Kulübü saat 20.00'de Sibel Karadağ'ın yönettiği '8 Kadın' adlı oyunu S.Ü. Gösteri Merkezi'nde sahneleyecek.

● MTV, 8 Mart'a 'MTV EXIT: End Exploitation and Trafficking' ve 'Parallel Lives' adlı iki programla anıyor. Saat 21.00'de başlayacak programların ilkinin sunuculuğunu Angelina Jolie üstleniyor ve insan göçüne dikkat çekiyor. (Kültür Sanat)

Duygu Asena'yı Anma Etkinliği'yle aynı gün 'Kadının Adı Yok' adlı kitabın 20'nci yıl özel baskısı da çıkacak.

SABAH PERŞEMBE 8 MART 2007

'EVİNDE OTUR ÇOCUK DOĞUR' SÖZÜ HAKARET

Kadın hâkim İnsaf Gündüz

Kadın hâkimin burnunu kıran Serhat Öztürk hakkındaki dava Kadınlar Günü'nde açılıyor

ERKEK SAVCIDAN ANLAMLI MESAJ

İSTANBUL K.Çekmece Başsavcılığı'nın, kadın hâkim İnsaf Gündüz'e adliyede saldıran sanık için hazırladığı iddianame Kadınlar Günü'ne damgasını vurdu. Davayı bugün açacak olan savcı, sanık Serhat Öztürk'ün "Gitsin evinde çocuk doğursun, yemek yapsın" şeklindeki sözlerini mesleğe hakaret kabul etti. Yaralama ve hakaretten 17 yıl hapis isteyecek.

ERSAN ATAR'IN HABERİ SAYFA 16'DA

Kadın hâkime dayağa anlamlı günde dava

BURNU KIRILDI

19 Şubat'taki duruşmada suçlunun kardeşi tarafından saldırıya uğrayan hâkim İnsaf Gündüz'ün burnu kırılmış, şakağı yarılmıştı.

Kadınlar Günü'nde açılacak davada saldırgan hakkında yaralamanın yanı sıra "evinde otur, çocuk doğur" sözünden dolayı hakaretten de ceza isteniyor

■ **Ersan ATAR** - ANKARA

Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı, kadın hâkim İnsaf Gündüz'e saldıran sanık hakkında anlamlı bir iddianame hazırladı. Hâkim İnsaf Gündüz, 22 hâkimin görev yaptığı İstanbul Küçükçekmece Adliyesi'ndeki 9 kadın hâkimden biri. 8'inci Asliye Ceza Mahkemesi'nde görev yapıyor. Adliye'deki görev dağılımı gereği genellikle hırsızlık davalarına bakıyor. 19 Şubat'taki hırsızlık davasının sanığı da tutuklu Yılmaz Öztürk idi. Hâkim Gündüz, delillerin yeterince toplanmadığını ve suçun niteliğini dikkate alarak tahliye taleplerini reddetti.

Hâkim kararını verip odasına çekilirken adliye koridorunda birden gürültü koptu ve İnsaf Hâkim'e yumruklar vuruldu. Şakağı yarılıp, burnu kırıldı. Saldırgan, sanığın kardeşi Serhat Öztürk yakalandı.

17 YIL İSTENİYOR

Saldırgan gazeteciler fotoğrafını çekerken kafasındaki kadın tiplemesini özetledi: "Herkes işini yapacak. Gitsin evinde otursun, çocuk doğursun, yemek yapsın. İnsanların kaderiyle oynamasın." Soruşturmayı yürüten ve iddianamesini tamamlayan Cumhuriyet Savcısı İsmail Göktürk, davayı Dünya Kadınlar Günü olması nedeniyle bugün açıyor. İddianamede, saldırgan Serhat Öztürk'ün "görevli hâkimi yaralamak", "hâkime hakaret", "görevli 3 polis memuruna hakaret" ve "polisin görevini engelleme" suçlarından 17 yıla kadar cezalandırılması istendi.

Serhat Öztürk

İddianamenin en dikkat çekici bölümü Öztürk hakkında "hâkime hakaret" suçundan dava açılmasının nedeni. İddianamede sanığın "Evinde otursun çocuk doğursun" şeklindeki sözlerine dikkat çekildi. Anayasa'daki "hâkim güvencesi"nin her türlü kişi ve kuruma karşı sağlanmasının gerekli olduğu belirtildi. Hâkim İnsaf Gündüz'e, adliyede yapılan saldırı, sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra Yargıtay'ın da "kurumsal" tepkisine neden olmuştu.

EK – 86

Kadın isyanı

8 MART Kadınlar Günü etkinliklerle kutlandı. Kadınlar İstanbul'da tencere ve tavalarla yürüyüp eşitlik istedi. Ankara'da "Evde, işte sömürüye son" sloganlarıyla yürüdüler. İzmir'de erkek egemenliğini protesto için oturma eylemi yaptılar. 19'DA

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ KUTLANDI

Taksim'de kadınlar tencerelerle yürüyüp eşitlik istedi.

'Eşitlik için önlem alınsın'

8 MART Dünya Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen etkinliklerde yurtta farklı görüntüler yaşandı. Kadın dernekleri, Türkiye'de kadın-erkek eşitliğinin fiili olarak sağlanmasına yönelik önlemlerin bir an önce alınmasını istedi. Kadınlar, İstanbul'da tencere ve tavalarla yürüyüp eşitlik isterken, Ankara'da ise "Evde, işte sömürüye son" sloganlarıyla yürüdü. İzmir'de de erkek egemenliğini protesto için oturma eylemi yapıldı.

■ **SİNOP:** Sinop Belediyesi'nin sendikaya üye oldukları için 40 gün önce sokakları temizlemekle görevlendirdiği 13 kadın, Kadınlar Günü'nü belediye önünde yapılan etkinlikle kutladı.

■ **SİVAS:** 41 çift, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Sivas Belediyesi tarafından düzenlenen törende resmi nikahlarına kavuştu.

■ **ŞIRNAK:** Kadınlar Günü öncesi şenlik düzenlemek için izin alan 100'ü aşkın kadın, terörist başı Abdullah Öcalan lehine sloganlar attı. Gözaltına alınan 92 kadından 31'i tutuklandı.

İstanbul Kağıthane'deki Gültepe Meslek Lisesi'nde birinci sınıf öğrencisi bir kız "Bugün Dünya Kadınlar Günü" diyerek sınıftaki iki erkek öğrenciyi bacaklarından bıçakla yaraladı.

YENİÇAĞ PERŞEMBE 8 Mart 2007

Mehmetçik'ten kadınlara sağlık hizmeti

Şırnak Asker Hastanesi'nde, kadınlar ücretsiz tedavi ediliyor

8 Mart Dünya Kadınlar Günü sebebiyle Şırnak 23. Jandarma Sınır Tümen Komutanlığınca kadınlar, Şırnak Asker Hastanesi'nden ücretsiz yararlanıyor. 2 gündür süren uygulama bu akşamüstü sona erecek. Yetkililer, askeri doktorlar tarafından tedavileri yapılan kadınlara ilaçlarının da ücretsiz olarak verildiğini, kendilerinde bulunmayan ilaçların da Şırnak Valiliğince temin edildiğini söylediler.

2 bin kadına tedavi

Geçen yıl başlayan uygulamada 739 kadının muayene ve tedavilerinin yapıldığını kaydeden yetkililer, bu yıl ise mayene olan kadın sayısının 2 bini aşacağını belirttiler. Sabah saatlerinde Asker Hastaneye akın etmeye başlayan kadınlar, uygulamadan memnun olduklarını dile getirdiler. Bu arada, başlatılan uygulama Tümen Komutanlığınca Şırnak Belediyesi hoparlörlerinden gün boyu anons yaptırılarak duyuruluyor.

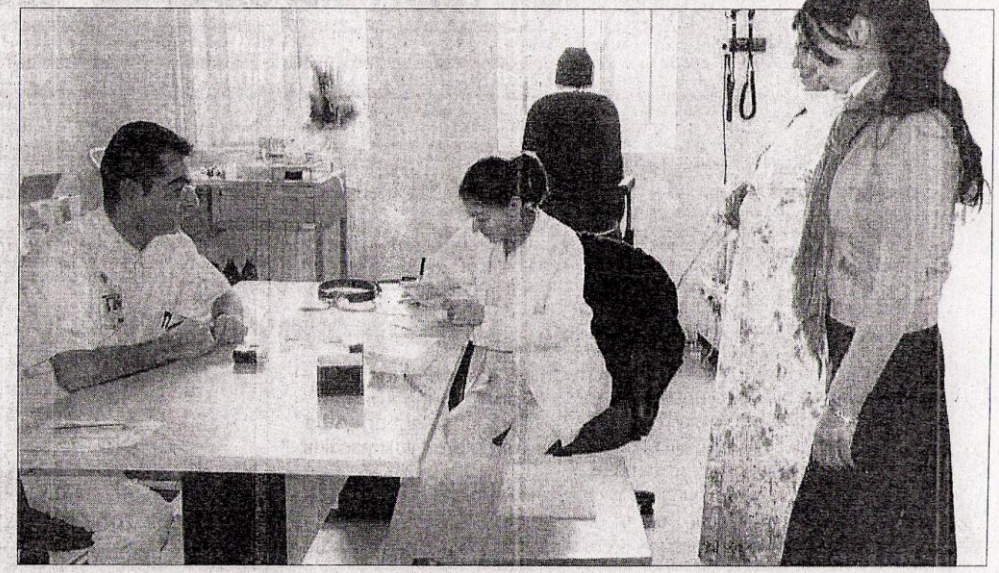

8 Mart Kadınlar Günü kapsamında yapılan etkinlikte, muayene ve verilen ilaçlardan para alınmıyor.

EK – 87

YENİÇAĞ PERŞEMBE 8 Mart 2007

EK - 88

Siyasette broşür kavgası

Cumhuriyet Halk Partisi Kadın Kollarının hazırladığı, "Herkes Duysun" konulu broşürde Başbakan Erdoğan'a atfen yazılan, "Bazı durumlarda dört kadınla evlenilir" sözleri AKP'lilerin tepkilerine neden oldu. CHP'nin, AKP'ye yönelik "iftira ve karalamalarla dolu" bir broşür bastırdığını savunan AKP Grup Başkanvekili İrfan Gündüz, broşürü göstererek "Broşür, gerçeklerin nasıl çarpıtıldığının örneğidir" dedi. "Millet iradesiyle iktidar olamayacaklarını çok iyi bilen CHP, milletin 2002 seçimlerinde iktidara getirdiği AKP'yi karalama çabasının girerek, millete karşı siyasetinin bir örneğini daha göstermiştir" ifadesini kullanan Gündüz şöyle devam etti: "Cumhuriyete, millete hizmet eden kadroları karalayarak, iftiralar atarak sahip çıkılmaz. Cumhuriyete, millete hizmet yapılarak sahip çıkılır.AKP'yi, 'Cumhuriyet ile rövanş hazırlığı'içinde olmakla suçlayanlar, aslında milletten rövanşı alma çabası içindedir."

Mumcu konuşurken uyuya kaldı

ANAVATAN Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu partisinin grup toplantısında konuşurken ilginç görüntüler yaşandı. Grupta Kadınlar Günü nedeniyle bulunan kadınlardan bazılarının yanlarında getirdiği çocukları uyukaldı.

YENİÇAĞ CUMA 9 Mart 2007

EK – 89

Kadınlar Anıtkabir'de

Ulusal Eğitime Destek Kampanyası çerçevesinde okuma-yazma öğrenen 400'ü aşkın kadın kursiyer, Anıtkabir'i ziyaret etti. Ankara'da Altındağ, Keçiören, Mamak, Yenimahalle, Çankaya, Yıldız, Çukurambar gibi bölgelerden gelen kadınlar, Anıtkabir'i gezdi. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in eşi Semra Sezer'in önderliğinde yürütülen çalışmalar kapsamında okuma-yazma öğrenen kadınlar, "Anıtkabir'e gelip Büyük kurtarıcı Atatürk'e saygılarımızı sunmaktan son derece gururluyuz" dediler. Okma- yazma kampanyasına olan büyük ilginin halen devam ettiğini ifade eden Ulusal Kadın Eğitimi Komisyonu Başkanı Sabiha Kuşçu, "Kadınlarımız aksatmadan kurslara devam ediyor. Daha sonra çoğu eğitimini sürdürüyor. Aralarında üniversiteye gidenler de var" dedi.

Yeni Şafak
9 MART 2007 CUMA

Kadın, kadına böyle yaparsa!

■ CHP ve ADD üyesi kadınlar, kadınlar gününde başörtülü bir kadının Atatürk anıtına çelenk koymasına tepki gösterdi, ancak diğer derneklerden destek bulamadı.

■ Bolu'da da, MHP'li kadınların koyduğu çelenk, Türk Kadınlar Birliği tarafından kaldırıldı. • 11'DE

Kadınlar Günü'nde CHP'li kadınlardan kadına karşı ayıp

8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamalarına, CHP ve ADD üyesi kadınların ayrımcılığı damgasını vurdu. CHP'liler, "Başörtülü biri, Atatürk anıtına çelenk koyamaz. Bu laikliğe meydan okumaktır" diyerek töreni provoke etti

Çelenk kavgası

Eskişehir'de Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Atatürk Anıtı'nın bulunduğu vilayet meydanında toplanan çeşitli sivil toplum örgütü üyesi kadınlar ile İl Sosyal Hizmetler Müdürü Hasan Basri Canbaz arasında anıta çelenk sunma sırası konusunda anlaşmazlık yaşandı. Kadınlar sıralamanın yapılmasının ardından saygı duruşunda bulunup, İstiklal Marşı'nı okudu. Bu arada Bolu'da da Anıt Park'ta Atatürk Anıtı'na çelenk konulması sırasında ilginç bir tartışma yaşandı. MHP Bolu İl Kadın Kollarının Atatürk Anıtı'na koyduğu çelenk, Türk Kadınlar Birliği üyeleri tarafından kaldırıldı. Bunun üzerine MHP'li kadınlar bu duruma itiraz ederek, Türk Kadınlar Birliği üyelerine çelengin kaldırılma sebebini sordular. Kadınlar arasında kısa süreli tartışma yaşandı. Türk Kadınlar Birliği üyeleri, MHP kadın kollarının çelenk koymak için valilikten izin almadığını söylerken, MHP'li kadınlar ise izinlerinin olduğunu ifade etti. Atatürk Anıtı'ndan kaldırılan çelenk, anıtın arka tarafına konuldu.

Denizli'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamalarında, Yerel Gündem 21 Denizli Kadın Meclisi'nin çelengini başörtülü bir kadının koyması, CHP ve ADD üyesi kadınların tepkisine neden oldu. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamaları çerçevesinde dün sabah Denizli Belediyesi önünde toplanan sivil toplum örgütleri üyesi kadınlar, ellerinde dövizlerle Denizli Valiliği'ne kadar yürüdü. Denizli Valiliği önünde düzenlenen törende, İstiklal Marşı okundu ve saygı duruşunda bulunuldu. Günün anlam ve önemini belirten konuşmaların ardından çelenk koyma töreni düzenlendi. Denizli Valiliği önündeki Atatürk Anıtı'na çelenk koyma töreninde, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Denizli Kadın Platformu ve Yerel Gündem 21 Denizli Kadın Meclisi adına çelenkler konulurken, Yerel Gündem 21 Denizli Kadın Meclisi'nin çelengini Meclis Yürütme Kurulu Başkanı Fatma Kılınç ile Ekonomi Grubu Sözcüsü Hülya Ilem koydu.

BU LAİKLİĞE AYKIRI!

Başörtülü olan Hülya Ilem'in çelenk koyup, saygı duruşunda bulunmasına tepki gösteren Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Denizli İl Kadın Kolları Başkanı Zeliha Yaşatürk, yapılanın laikliğe meydan okumak olduğunu ileri sürerek, kadın derneklerini protestoya davet etti. Bu sırada araya giren bazı kadınlar, kadınların birlik içerisinde olması gerektiğini belirterek, gösterilen tepkinin yersiz olduğunu söyleyince, Yaşatürk, "Türbanlı bir kişinin Atatürk Anıtı'na çelenk koymasını Kadın Platformu olarak kabul edemeyiz" diyerek, tören alanından CHP üyesi kadınlarla birlikte ayrıldı. CHP'li kadınların tepkisine destek veren Atatürkçü Düşünce Derneği Denizli Şube Başkanı Gülizar Biçer Karaca da, "Biz bunu hazmedemeyiz. Verilecek bir ödün, ödünleri gerektirir. O yüzden biz buna müsade edemeyiz" diyerek CHP'li kadınlarla birlikte alandan ayrıldı. ■ DENİZLİ

ZAMAN

CUMA 9 MART 2007

Kadınlar Günü'nde dram: Sokak ortasında doğum yaptı

Dünya, 8 Mart Kadınlar Günü'nü kutlarken Antalya'da ilginç bir olay yaşandı. Trafik kazası geçiren eşi yatalak kalınca, evinin geçimini mendil satarak sağlayan 36 yaşındaki Kadriye Öz, sokak ortasında bir kız çocuğu dünyaya getirdi. 6 yaşındaki oğlu Hasan ile birlikte Balbey Camii önünden geçerken bir anda sancıları tutan Kadriye Öz, çevredekilerin şaşkın bakışları arasında doğum yaptı. Öz, daha sonra olay yerine çağrılan ambulans ile Antalya Atatürk Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Sağlık durumları iyi olan anne ile kızı hastaneden taburcu edilirken, olayın altından dramatik bir hayat hikâyesi çıktı. **Devamı sayfa 15'te**

Mendilci kadın sokakta doğum yaptı

BİRİNCİ SAYFADAN DEVAM

36 yaşındaki Kadriye Öz, önceki akşam oğlu Hasan'ı da yanına alarak her zamanki gibi mendil satmaya gitti. Doğumu yaklaşmıştı. Ancak, eşi trafik kazasından sonra yatalak olduğu için ailesinin geçimini sağlamak zorundaydı. Antalya'daki Balbey Camii'nin önüne geldiğinde sancılandı ve sokak ortasında doğumunu yapmak zorunda kaldı. Çocuğunu vatandaşların şaşkın bakışları arasında doğuran kadın, ambulans ile Antalya Atatürk Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Kadriye Öz, bugün tamamlanan tedavisinin ardından taburcu edildi.

Doğum sancısı tutunca aniden yere yığıldığını anlatan üç çocuk annesi Öz, kaldırımdan geçen insanlardan yardım istediğini ancak kimsenin yardımcı olmadığını söyledi. Öz, eşinin trafik kazası geçirmesinden sonra sıkıntılı günler yaşadığını aktarırken gözyaşlarına boğuldu. Öz, yaşadığı sıkıntıları, "Mendil satarak kazandığım para ile ev kirasını ancak çıkarabiliyoruz. Genellikle komşuların yardımı ile ayakta duruyoruz." sözleriyle anlattı.

Ailenin dramatik öyküsü Başbakan Tayyip Erdoğan'ın bir yıl önce Mevlana Kavşağı alt geçidinin açılışını yaptığı güne rastladı. Yıllardır pazarcılık yapan Ali Rıza Öz'e, o akşam el arabası ile pazardan Yenigün Mahallesi'ndeki evine dönerken taksi çarptı. Kazanın şiddeti ile sol bacağı kırılan ve platin takılan Öz, aylarca yattı. Eşinin kötürüm olması üzerine evinin tüm sorumluluğunu üzerine alan Kadriye Öz, çocuk arabasına doldurduğu mendilleri sokak sokak dolaşarak satmaya başladı. Bir süre sonra hamile kaldığını öğrenen Kadriye Öz, duruma aldırış etmeden mendil satmaya devam etti.

FOTOĞRAF: ALİ ABAY

Kadriye Öz, eşi yatalak olduğu için evini geçindirdiğini söyledi.

Ali Rıza Öz, eşinin kimi zaman zabıtaların hışmına uğramasından yakınıyor. "Bazen mendilleri yırtarak atıyorlar. Bir keresinde çocukları da aldılar. Yuvaya yerleştireceklerini söylediler. Yalvarmalarım sonunda geri alabildim." diyen Öz, yeni doğan kızına annesinin adı olan Fatma ismini koyacağını söyledi. Ali Rıza Öz, haberi komşularından öğrenmiş, gece hastaneye gitmiş ancak sabah gelmesi söylenerek içeriye alınmamış. 4 ve 6 yaşlarında iki erkek çocukları daha olan Öz çifti, 2 ay önce taşındıkları yeni evlerinde komşularının yardımı ile geçiniyor. 250 milyon lira olan kiralarını, komşularından gelen 5-10 YTL'leri bir araya getirerek ödüyorlar.

Kenan Baş, Lütfi Aykurt, Antalya

Vakit

7 MART 2007 ÇARŞAMBA

EK – 93

Vakit

8 MART 2007 PERŞEMBE

EK – 94

9 MART 2007 CUMA

Vakit

EK – 95

Hürriyet

PERŞEMBE, 8 Mart 2007

EK – 96

ÖZGEÇMİŞ

19 Temmuz 1981 yılında İzmir'de doğdum. Dumlupınar İlköğretim Okulu'nu 1992 yılında bitirdim. Orta ve lise öğretimini, Beştepeler Lisesi'nde tamamladım. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden 2005 yılında mezun oldum. Öğrencilik yıllarımın da içinde bulunduğu süreçte Cumhuriyet Gazetesi Ege Bölge Temsilciliği'nde muhabirliğe başladım. 2002 yılından beri Cumhuriyet Gazetesi Ege Bölge Temsilciliği'nde muhabir olarak görev yapıyorum. Görevime, bu kurumda devam ediyorum.

Hicran Özdamar

ÖZET:

"Lâik-Antilâik Ekseninde Kadının Siyasallaşmasının Türk Yazılı Basınındaki Temsili" başlığını taşıyan bu çalışmayla Türkiye özelinde kadına bir bakış açısı getirilmektedir. Türk modernleşmesinin mihenk taşı olarak kabul edilen kadına, toplumsal yaşamda nasıl bir ad verildiğine dikkat çekilmektedir. Cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) kavramlarına açıklık getirilerek, birbirinden ayrımlaşan farklı anlamları ve kullanımlarına yer verilmektedir. Dünyada ve Türkiye'de kadının kimlik olarak belirmesine dikkat çekilmektedir. Cumhuriyet'ten günümüze kadının siyasallaşması modernizmin ana unsurlarından görülmüştür. Türk modernleşmesinin göstergesi olan kadının kamusal hayata kazandırılması, ülkede önemli bir kavşak ve çatışma noktasını oluşturmaktadır. Kadın, lâik – antilâik ekseninde, buna bağlı sekülerizasyon içinde ele alınmaktadır. Kadının ele alınışını, algılanılışını ve siyasal yaşama katılımını etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Kadın, lâiklik ve İslâmcılık çatışmasının ana tartışma konularından birini oluşturmaktadır. Çalışmada, gelenekselliğin yıkılmasıyla birlikte, lâik – antilâik ekseninde kadının siyasal serüvenine yönelik ana hatlar çizilmektedir. Türkiye'de kadın olgusu toplumsal ve siyasal anlamda, lâik ve antilâik yaşam biçiminin simgesine dönüşmektedir. Basın/medya, kadının toplumsal yaşama çıkmasında en işlevsel araç olarak kullanılmıştır.

Basının sahiplik yapısındaki değişim haberlerin önem sırasını da etkilemiştir. Özellikle 1980 yılında gerçekleşen 12 Eylül Askeri Darbesi'nin ardından basın siyasal yaşamdan uzaklaşmıştır. Değişim fırtınası 1980'lerde başlayıp 1990'larda hız kazanmıştır. Kadın gündelik hayatın öznesi olarak medyada kurgulanmaktadır. Batılılaşmanın yüzü olarak görülen kadın, 1980'lerle birlikte medyanın yeni kurgusunu oluşturmuştur. Toplumsal yaşamı biçimlendirme görevi taşıyan medyada kadına yüklenen roller önem taşımaktadır. Medya, kadın kimliğini yeniden oluşturmaktadır. Bunun arka planında basının kendine yönelik çıkarları olduğu kadar, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel düzen de etkili olmaktadır.

Kadın, medyada tüketim kültürüne uygun olarak bir tüketici/tüketen olarak görülmektedir.

Kadının siyasal hayata katılımı ve kamusal alanda var olma girişimleri basın yoluyla oluş(turul)maktadır. Bunun en yoğun olduğu dönemlerden biri de 8 Mart Dünya Kadınlar

Günü'nde olmaktadır. Medya, toplumsal cinsiyet ve kamusal alana katılım noktalarında kadının siyasallaşmasını böylesi özel günlerde hatırlamaktadır. Çalışmada, lâik ve İslami kesimin kadına bakışı incelenecektir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne yönelik gazetelerde yer alan kadın haberleri değerlendirilecektir. Konunun özelliğinden ve değerlendirilmesi hedeflenen gazetelerin ideolojik ayrımlaşmasını daha net ortaya koyabilmesinden dolayı yöntem olarak seçilen söylem analizi kullanılmıştır. Konu çözümlemesinde değerlendirilecek gazetelerin Türk basınını temsil etmesine özen gösterilmiştir. Kadın, medyanın içerdiği ideoloji doğrultusunda taraf olmaktadır. Kadın, birey olmadan simgelerin temsilcisi olarak gösterilmektedir. Bu doğrultuda, medya değişen sahiplik yapısı içinde kadını, lâik – antilâik ekseninin simgesi olarak göstermektedir.

ABSTRACT :

The name of The Representation of The Politicization of The Women on The Axis of Secular-Unsecular in Turkish Press, the title of this work with a view to bringing Turkey into the women are special. Adopted as the touchstone of modern Turkish women, in social life, drawing attention to how is given a name. Gender (sex) and gender (gender) by bringing clarity to the concept, meaning and use of separate space for different activities are provided.
As the identity of women in the world and Turkey appear to have taken note. Women's political activities in the Republic today, the main component of modernizmin. Turkish women with modern indicator of getting into public life in the country constitutes an important point of intersection and conflict. Women, in secular – unsecular axis, it is discussed in secularism connected. Be handled the way of women, participation in political life that affect perceived and has many elements. Women is the main topic of discussion in secularism and Islam. In this study, the traditional with the collapse discrimination, secular - unseculer axis of the main line for women's political journey is drawn. In Turkey, women becomes icon of secular and unsecular lifestyle. Pres/media is the most functional tool which take place in the social life of women.

Changing of the press ownership structure affects the importance in the news's row. Especially in 1980 occurred in the wake of the September 12 military coup press was out of political life. Start of the 1980s and 1990s, the speed of change has become storm. Media is editing women as a subject of everyday life. As the western face of the woman, becomes media's new fiction since 1980. In social life, the role of women in the media is important to install. Media is re – create women's identity. In the background, press this self-interest as well as the social, political, economic and cultural order is effective. Women, according to media consumption culture, a consumer / consumed as can be seen.

Women's participation in political life and is available in public areas is created through media initiatives. This is the most intense period of March 8 World Women Day's. Media remember that, public area of gender and women's political participation in the healing of such special days. Study of secular and Islamic view of women's sections will be reviewed.

8 March World Women Day, women in the news will be included in the newspaper. Evaluation of the subject property and targeted newspapers reveal more clearly the ideological divide healing methods as for the discourse analysis were used. Subjects will be evaluated to resolve the newspapers represented in the Turkish press has been showing encouraging. Women, by the media is within the context of the ideology. Women, as representatives of the individual without the icon are shown. In this regard, changing the ownership structure of women in the media, the secular – the unseculer is shown as the icon of axis.